

ปถุณาสนิปาตวณณา

นพินิกษาคัม

อุททยุหเต ชนปโทติ อิห สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ปฐาณทุติยิกาปโลภัน อารพภ กเถสิ ฯ

กเถนุโต จ ตัม ภิกขุ เกน อุภกณจาปีโตสิตีติ ปุจณิตวา
ปฐาณทุติยิกายาติ วุตเต เอสา โข ภิกขุ ตว อนตถการิกา
ปุพเพปี ตวั เอตัม นิสุสาย ฆานา ปรีหายิตวา มหาวินาสัม
ปตุโตสิตีติ วตุวา อตีตัม อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยัม พุรหมตเต รชชัม การเนเต โปธิสตุโต
อุทิจจุพราหมณมหาสาถกุเล นิพุตติตวา วยปปตุโต อุคคหิตสิปโป
อิสิปพพชชัม ปพพชิตวา ฆานาภิญญา นิพุตเตตวา หิมวณตปฐเทเส
วาสัม กปเปสิ ฯ อลมุพสาชาติเก วุตตนเยเนว ตัม ปฎิจจ เอกา มิตติ
คพภัม ปฎิลภิตวา ปตุตัม วิชayi ฯ อิสิสิงุโคเตวสุส นามัม อโหสิ ฯ
อถ นัม ปีตา วยปปตุตัม ปพพาเซตวา กสิณปริกมมัม อุคคณหาเปสิ ฯ
โส น จิรสูเสว ฆานาภิญญา นิพุตเตตวา ฆานสุเขน กิพิ โฆมตโป
ปรมตโป ปรมภิชิตินุทริโย (๑) อโหสิ ฯ ตสุส สีสเตเชน สกุกสุส ภวนัม
กมปิ ฯ สกโก อวชเชนุโต การณัม ญตวา อุปาเยนสุส สีสัม
ภินุทิสสามีติ ตีณิ สัมจจณานิ สกถกาสิกรญเจ วุญจันนิวาเรสิ ฯ
๑. ม. ปรมธิตินุทริโย ฯ

เล่มที่ 35 ปณณาสนิปาทวณณนา หน้า 2

รฎุจ อคฺคิททุฒํ วิย อโหสิ ฯ สสุเส อสมปชฺชมานเน ทุพฺภิกฺขปิพิตา
 มนุสฺสา สนนฺิปตฺติวรา ราชงฺกณฺเณ อุปกฺโกสิสุ ฯ อถ เน ราชา
 วาตปาเน จิโต กิเมตฺนติ ปุจฺฉิ ฯ มหาราช ติณฺนิ สํวจฺจฺรานิ เทวสฺส
 อวสฺสนตฺตสฺส สกฺตรฎุจ อุตฺทยฺหติ มนุสฺสา ทุกฺขิตา เทวํ วสฺสาเปหิ
 เทวาทิ ฯ ราชา สิลฺลํ สมหาทฺยิตฺวา อุโปสถํ อุปวสฺนฺุโตปิ วสฺสํ
 วสฺสาเปตฺตํ นาสกฺขิ ฯ ตสฺมี กาลเ สกฺโก อทฺธมฺรตฺติกสมฺเม ตสฺส
 สิริภพฺภํ ปวิสิตฺวา เอโกภาสํ กตฺวา เวหาเส อฏฺฐาสิ ฯ ราชา ตํ
 ทิสฺวา โกสิ ตฺวนฺติ ปุจฺฉิ ฯ สกฺโกหฺมสฺมีติ ฯ เกนตฺถเนนาคโตสิติ ฯ
 วสฺสตี เต มหาราช รฎุเจ เทโวติ ฯ น วสฺสตีติ ฯ ชานาสิ ปนฺสฺส
 อวสฺสการณฺนติ ฯ น ชานามิติ ฯ มหาราช หิมวฺนตฺปฺปเทเส
 อสิสิงฺโก นาม ตาปโส ปฏฺิวสฺติ โส โฆมฺรตโป ปรมฺมาภิชิตฺนฺุทฺริโย
 โส นินฺวทฺธิ เทเว วสฺสนฺเต กุชฺฉิตฺวา อากาสํ โอโลเกสิ ตสฺมา เทโว
 น วสฺสตีติ ฯ อิทาเนตฺถ กิ กาทพฺพนฺติ ฯ ตสฺส ตเป ภินฺเน เทโว
 วสฺสิสฺสตีติ ฯ โก ปนฺสฺส ตปํ ภินฺทิตฺตํ สมตฺถโตติ ฯ ชีตา ปนฺ เต
 มหาราช นพินฺนิกา สมตฺถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อสฺสูกฏฺฐานํ
 นาม คนฺตฺวา ตาปสฺส ตปํ ภินฺทาทิ เปเสหิติ ฯ เอวํ โส
 ราชานํ อนุสาเสตฺวา สกฺกฏฺฐานเมว อคฺมาสิ ฯ ราชา ปฺนทิวเส
 อมจฺเจหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา ชีตฺริ ปกฺโกสาเปตฺวา ปจฺมํ คาทมาห

[๑]อุทฺทยฺหเต(๒) ชนปโท รฎุจญฺจาปิ วินสฺสตี

เอหิ นพินฺนิเก คจฺฉ ติ เม พุราหฺมณฺมานยาติ ฯ

๑ . ม. อวสฺสนตฺตตฺตา ฯ ๒. ส. ย. อุทฺทยฺหเต ฯ

ชาตกฤชกถา ๘ ปถุณาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 3
เล่มที่ 35 นพินิกาชาตกั หน้า 3

ตตุถ ตั เมติ ตั มม อนาคตการี พุราหุณั อตุตโน วสมานเห
กิลสรติวเสนสสุ สี่ลั กิณฑาทิ ฯ

ตั สตุวา सा तुதிய काठमाह

[๒]นาคิ ทุกขกขมา ราช นาคิ อตุธานโกวิทา

กถิ อหิ คมิสสามิ วณิ กุลชเรเวิตนติ ฯ

ตตุถ ทุกขกขมาติ อหิ महाराज तुकुसुसु खमा न होमि
อตุธานปิ น ชานามิ สาคิ กถิ คมิสสามิติ ฯ

ตโต ราชาทเว ภาธา อภาสิ

[๓]ผิตั ชนปัทิ คนตุวา หตุถินา จ เรน จ

ทารุสงฆาญยานน เอวิ คจจ นพินิเก ฯ

หตุถิ อสุสา ธา(๑) ปตุติ คจจเวาทาย หตุติเย

ตเวว วณณรูปน วสั ตมานยิสสสี่ติ ฯ

ตตุถ ทารุสงฆาญยานนาคิ อมม นพินิเก น ตวั ปทสา
คมิสสสี่ ผิตั ปน สุกิกขิ เขมิ อตุตโน ชนปัทิ หตุถิวาหนเห
รธวาหนเห คนตุวา ตโต ปรีปี อชโณกาเส จ ปฎิจจนนเนน
เวยหาทีนา อุกกฏจाने नारासङ्गान्ने तारुसङ्गान्ने
คจจ ฯ วณณรูปนาคิ เอวิ อกิลมานา คนตุวา ตว วณณน จ
รูปสมปทาย จ ตั พุราหุณั อตุตโน วสั อานยิสสสี่ติ ฯ

เอวิ โส ธีตรา สทุธิ อกเถตพัพพิ รฎุจปรีपालนั นิสสาย
กเถสิ ฯ สาคิ สาฐติ สมปฎิจจนิ ฯ อถสสุ สัพพิ ทาทพพยุตตัก
๑. ม. หตุถิอสุสรเถ ฯ สี่. ย. หตุถิอสุสรธา ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 4

ทตฺวา อมจฺเจหิ สทฺธิ อฺยุโยเชสิ ฯ อมจฺจา ตํ อาทาย ปจฺจนฺตํ
ปตฺวา ตตฺถ ขนฺธาวารํ นิวาสาเปตฺวา ราชนีตฺริ อุกฺขิปาเปตฺวา
วนจรกเทสิเตน มกฺเคน หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปุพฺพณฺหสมเย ตสฺส
อสุสมปทสฺส สมิปี ปาปุณฺสีสุ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ โปธิสตุโต ปุตฺตํ อสุสมปเท นีวตฺเตตฺวา(๑) สยํ
ผลาผลตฺถาย อรณฺณํ ปวิฏฺโง โหติ ฯ วนจรกา สยํ อสุสมปทํ
อคนฺตฺวา ตสฺส ปน วสนนฺภูจฺานเ จตฺวา นพินิกายํ ตํ ทสฺเสนฺตุโต เทว
กาถา วทีสุ

[๔]กทลิตฺชปถุณานิ อากฺขิปริวาริโต

เอโส ปทิสฺสตี รมฺโม อิติสิงฺกสฺส อสุสโม ฯ
เอโส อุกฺกิสฺส สงฺขาโต เอโส ชฺฐโม ปทิสฺสตี
มณฺเเว โน อุกฺกึ หาเปตี อิติสิงฺโก มหิทฺธิโกติ ฯ

ตตฺถ กทลิตฺชปถุณานิ กทลิสงฺขาตา ธฺชา ปถุณานํ
อสุสชาติ กทลิตฺชปถุณานิ ฯ อากฺขิปริวาริโตติ อากฺขิปตฺต-
วนปrikขิตฺโต ฯ สงฺขาโตติ เอโส อุกฺกึ อสุส อิติสิงฺกสฺส
ณฺเนน สงฺขาโต ปจฺจกฺขกโต ชลตี ฯ มณฺเเว โน อุกฺกึนฺตี
อุกฺกึ โน หาเปตี ชฺหตี ปริจเรตีติ มณฺเวมิ ฯ

อมจฺจาปี โปธิสตุตฺส อรณฺณํ ปวิฏฺจเวลายเมว อสุสมํ
ปริวารेतฺวา อารกฺขํ จเปตฺวา ราชนีตฺริ อิติเวสํ คาหาเปตฺวา
สุวณฺณจิริเก นิวาสนปารูปนํ กตฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกริตฺวา
๑. ม. นิวาสาเปตฺวา ฯ

ชาตกภูจกถา ๘ ปณณาส-สตตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 5
เล่มที่ 35 นพินิกาชาตก หน้า 5

ตณตุนุช จิตฺรเคนุทกั คาทาเปตฺวา อสฺสมปทึ เปเสตฺวา สยํ พหิ
รทฺขนฺตา อฏฺฐิสฺสุ ฯ สทา เตน เคนฺทฺเคน กิพฺ กิพนฺตี จงฺกมนโกฏฺยิ
โอตฺริ ฯ ตสฺมี ขณ อีสฺสิงฺโก ปณฺณสาลทฺวารเ ปาสาณผลเก
นิสินฺโน โหติ ฯ โส ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภิตตฺสฺโต อฏฺฐาย ปณฺณสาลํ
ปวิสฺตฺวา อฏฺฐาสฺสิ ฯ สปิสฺส ปณฺณสาลทฺวาริ คณฺตฺวา กิพฺยเ ฯ

[๕]สตฺถา ตลฺยจ ตโต อุตฺตริ ปกาเสนฺโต ติสฺโส คาทา อภาสิ

ตลฺยจ ทิสฺวาน อายนฺตํ อามตฺตมณฺิกุณฺทลํ
อิสฺสิงฺโก ปาวิสฺสิ ภิโต อสฺสมํ ปณฺณณาทนํ ฯ
อสฺสมสฺส จ สทา ทฺวารเ เคนฺทฺเคนสฺส กิพฺติ
วิทฺสยฺนฺตี องฺคานิ คฺยุหํ ปกาสิตานิ จ ฯ
ตลฺยจ ทิสฺวาน กิพฺนฺตี ปณฺณสาลคโต ชฎิ
อสฺสมา นิกฺขมิตฺวาน อิทํ วจนมพฺรวิติ ฯ

ตตฺถ เคนฺทฺเคนสฺสาคิ อสฺส อีสฺสิงฺกสฺส อสฺสมทฺวารเ
เคนฺทฺเคน กิพฺติ ฯ วิทฺสยฺนฺตีติ ทสฺเสนฺตี ฯ คฺยุหํ ปกาสิตานิ จาคิ
คฺยุหฺลฺยจ รหฺสฺสจฺจ ปกาสิตานิ จ ปากฺฎานิ มุขหตฺถาทินิ ฯ
อพฺรวิติ โส กิร ปณฺณสาลาย จตฺวา จินฺเตสิ สจายิ ยกฺโข
ภเวยฺย ปณฺณสาลํ ปวิสฺตฺวา มม มํสิ มฺรุมฺราเปตฺวา ขาทฺย
นายิ ยกฺโข ตาปโส ภวิสฺสตีติ ฯ

ตสฺมา นิกฺขมิตฺวา อิทํ กิร อาห

[๖]อมฺโห โโก นาม โส รุกฺโข ยสฺส เตวํ คตํ ผลํ

ทฺเรปี จิตฺตํ ปจฺเจติ น ตํ โอหาย คจฺจนฺตีติ ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณา หน้า 6

ตตุถ ยสุส เตว คตุนติ ยสุส ตว รุกขสุส เอว คตัม มโนรมัม
ผลัม โก นามะโส รุกโขติ จิตฺรเคณทุกสุส อธิกุจฺปฺพุตฺตา
รุกขผลเณ เณ ภาวิตพุพนฺติ มณฺญมาโน เอว ปุจฺฉิ ฯ

อถสุส สา อัจฺฉินฺตี คากมาห

[๗]อสุสมสุส มัม พุหุเม สมิเป คนฺธมาทเน

ปฺพุตฺเต(๑) ตาทิสา รุกฺขา ยสุส เตว คตัม ผลัม

พุเรปี จิตฺตัม ปุจฺเจติ น มัม โหหาย กจฺฉตีติ ฯ

ตตุถ สมิเป คนฺธมาทเนติ คนฺธมาทนปฺพุตฺเต มม อสุสมสุส
สมิเป ฯ ยสุส เตว คตุนติ ยสุส เอว คตัม ฯ ตกาโร
พฺยณชนสนฺธิกโรติ ฯ อิติ สา มุสาวาทํ อภาสิ ฯ

อิตโรปี สทฺทหิตฺวา ตาปโส เอโสติ สลฺยาถ ปฺฐิสฺนถาริ
กโรนฺโต คากมาห

[๘]เอตุ ภาว อสุสมิมิ อเทตุ

ปชฺชณฺจ ภกฺขณฺจ ปฺฐิจฺฉ ทมฺมิ

อิทมาสนํ อตฺตรภาวํ นิสิตฺตุ

อิโต ภาวํ มฺลผลานิ ขาทตฺตุติ ฯ

ตตุถ อสุสมิมฺนติ อสุสมิ อิมิ ภาวํ ปวิสฺตุ ฯ อเทตฺตุติ
ยถาสฺนนิหิตํ อาหาริ ปฺริณฺณชฺตุ ฯ ปชฺชนฺติ ปาทพฺภณฺชนิ ฯ
ภกฺขณฺติ มฺฐรผลาผลัม ฯ ปฺฐิจฺฉาติ ปฺฐิคฺคณฺห ฯ อิทมาสนนฺติ
ปฺริณฺณกาเล เอวมาห ฯ

๑. ม. พหโว ฯ

ชาตกฏกถา ๘ ปถุณาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 7
เล่มที่ 35 นพินิกาชาตกั หน้า 7

กิณเต อิทนุติ ตสุสา ปณณสาถั ปวิสิตฺวา กฏฺจตุถเร
นีสินุติยา สุวณฺณจีรเก ทฺวิธา กเต สริริ อปฺปฏิจฺจนฺนํ อโหสิ ฯ
ตาปโส มาตุคามสริริสฺส อทฺธิจฺจปฺพุพฺพตฺตา ตํ ทิสฺวาน วโณ
เอโสติ สยฺฉาย เอวมาห

[๕]กิณเต อิทํ ทว อูรฺฐนมนฺตรํ
สุปฺปิจฺฉิตํ กณฺหริวปฺปกาสติ
อกฺขาหิ เม ปุจฺฉนฺโต เอตมตฺถํ
โกเส นฺ เต อุตฺตมํกํ ปวิจฺจนฺติ ฯ

ตตฺถ สุปฺปิจฺฉิตนฺติ ทฺวินฺนํ อูรฺฐนํ สมากมนกาเล สฺมุสิตํ
สิปฺปิปฺปฏฺมุขสณฺจานํ สฺกถกฺขณฺเน หิ อสมนฺนาคตฺยา ตํ จานํ
อาวาทฺฐาตฺถกํ โหติ สมนฺนาคตฺยา อพฺภฺนฺนตํ สิปฺปิปฺปฏฺมุข-
สณฺจานํ ฯ กณฺหริวปฺปกาสติติ อฺโกสุ ปสฺเสสุ กาทฺถํ วิย
ชายติ ฯ โกเส นฺ เต อุตฺตมํกํ ปวิจฺจนฺติ ทว อุตฺตมํกํ ลิงฺกสณฺจานํ
น ปถุณายติ กิณฺนุ ตํ ทว สริริสฺสงฺขาเต โกเส ปวิจฺจนฺติ ปุจฺฉนฺติ ฯ

อถ นํ สว วณฺจยฺนฺติ คาทาทฺวยมาห

[๑๐]อหํ วเน มฺลผลเสนํ จริ
อสาทฺยํ อจฺฉํ สุโฆรรูปํ
โส มํ ปตฺติตฺวา สหสฺซณฺนปฺปตฺโต
ปฺนุชฺช มํ อพฺพหิ อุตฺตมํกํ ฯ
สุวายํ วโณ ชฺชชติ กณฺฑทฺวยติ
สพฺพณฺจ กาลํ น ลภามิ สาดํ

ปโห ภวํ กณฺฑุมิมิ วิเนตฺติ

กुरुตฺถํ ภวํ ยาจิโต พุราหุมนตฺถนฺตํ ๑

ตตฺถ อสาทยิณฺตํ ฆฏฺฐเฐสิ อากฺขณฺตํ ทิสฺวา เลทฺตุนฺนา
ปหฺริณฺตํ อตฺโถ ๑ ปตฺติวาทิ อุปฺชาวิตฺวา ๑ สหสฺซมฺปฺตฺโตติ มํ
สทฺสา อชฺมปฺตฺโต สมนฺตฺโต ๑ ปนฺนุชฺชาติ อถ มํ ปาเตตฺวา ๑
อพฺพหิตี มุขฺเนน มม อุตฺตมํกํ ลฺลวจิตฺวา ปกฺกามิ ตโต ปฏฺจาย
อิมสฺมีเยว จาเน วโณ ชาโตติ ๑ สุวายนฺติ โส อยํ ตโต ปฏฺจาย
มยฺหํ วโณ ชชฺชติ เจว กณฺฑญฺจ กโรติ ตปฺปจฺจยา โขหิ สพฺพกถํ
กายิกเจตฺตสิกฺขํ น ลภามิ ๑ ปโหติ สมนฺตฺโถ ๑ พุราหุมนตฺถนฺตํ
ภวํ มยา ยาจิโต อิมํ พุราหุมนสฺส อตฺถํ กโรตฺถ อิทํ เม ทฺกขํ
มาภวิสฺส หราหิตี วทติ ๑

โส ตสฺสา มุสวาทํ สภาโวติ สทฺทหิตฺวา สเจ เต เอว
สุขํ โหติ กริสฺสามิตี ตํ ปเทสํ โอลฺเกตฺวา อนนฺตรํ คาถมาห

[๑๑]คฺมภีรรูโป เต วโณ สโลหิโต

อပ္ฺปติโก ปกฺกคฺนฺโร(๑) มหาปีจ

กโรมิ เต กิณฺจิก กสายโยคํ

ยถา ภวํ ปรมฺสุชี ภเวยฺยาติ ๑

ตตฺถ สโลหิโตติ รตฺโตภาโส ๑ อပ္ฺปติโกติ ปุติมฺสรหิโต ๑
ปกฺกคฺนฺโรติ โลกํ ทฺกคฺนฺโร ๑ กสายโยคฺนฺติ อหิ เกจิ รุกฺขกสาเย
คเหตฺวา ตว เอตํ กสายโยคํ กริสฺสามิตี ๑

๑. ม. วณฺคฺนฺโร ๑

ตโต นพินิกา คาถมาห

[๑๒]น มนุชโยคา น กสายโยคา

น โอสธา พุรหมจารี กมนุติ

ยิ เต มุฑู เตน วิเนหิ กณทุ

ยถา อหิ ปรมสุชี ภเวยุนติ ฯ

ตตถ กมนุติติ โภ พุรหมจารี อิมสุมี มม วณเ เนว มนุชโยคา
น กสายโยคา น ปุปลผลาทีนิ โอสธานี กมนุติ อนเนกวาริ กเตหิ
เตหิ เอตตสส ผาสุกภาโว น ภูตปุพโพ ยิ ปน เต เอติ มุฑู องคชาติ
เตน ฆณฺฎิยมานสเสว ตตสส กณทุ น โหติ ตสฺมาเตน วิเนหิ
กณฺฑุนติ ฯ

โส สจฺจิ เอส ภณฺตีติ สลลกเขตฺวา เมณฺณสํสกุเคน สีลํ
ภิชฺชติ ฆานํ ปรีหายีติ อชานนฺโต มาตุคามสฺส อทิฏฺฐปุพฺพตฺตา
เมณฺณชฺมมสฺส อชานนภาเวน เกสชฺชนฺติ วทนฺติยา ตาย เมณฺณชฺมมํ
ปฏฺิเสวิ ตาวเทวสฺส สีลํ ภิชฺชติ ฆานํ ปรีหายิ ฯ โส เทว
ตโย วาเร สํสคฺคํ กตฺวา กิลนฺโต หุตฺวา นิภฺขมิตฺวา สริ อโรยฺห
นหาตฺวา ปฏฺิปลสฺสทฺทฺรโถ อากนฺตฺวา ปณฺณสาลา ย นิสิตฺตฺวา
ปฺนปี ตํ ตาปโสติ มลฺลมาโน วสณฺฎฺจานํ ปุจฺจนฺโต คาถมาห

[๑๓]อิโต นู โภโต กตเมน อสฺสโม

กจฺจิ ภวํ อภิรมสิ อรณฺเย

กจฺจิ นู เต มุลผลํ ปหฺตํ

กจฺจิ ภวนฺตํ น วิหีสนฺติ พาพาติ ฯ

ชาตกกุจกถา ๘ ปถุณาส-สตุตตินิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 10
เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 10

ตตุถ กตเมนาติ อีโต กตเมน ทิสภาเคน โภโต อสุสโม ฯ
ภานฺติ อาลปนเมตํ ฯ

ตโต นพินิกา จตฺสโส คาถา อภาสิ

[๑๔]อีโต อูหฺ อุตฺตรายํ ทิสายํ

เขมา นที หิมวณฺตา ปภาติ

ตสฺสา ตีเร อสุสโม มยฺหํ รมฺโม

อโห ภวํ อสุสมํ มยฺห ปสฺเส ฯ

อมฺพา จ สาลา ตินฺนทฺกา จ ชมฺพูโย

อุทฺทาลกา จ ปาฏฺลิโย สฺมุลลา

สมนฺตโต กิปรุสากิถิํ

อโห ภวํ อสุสมํ มยฺห ปสฺเส ฯ

ตาลา จ มฺูลา จ พลา จ เมตฺถ

วณฺเณน คนฺเรน อุเปตฺรูปิ

ตํ ภูมิภาเกหิ อุเปตฺรูปิ

อโห ภวํ อสุสมํ มยฺห ปสฺเส ฯ

พลา จ มฺูลา จ ปหฺุตเมตฺถ

วณฺเณน คนฺเรน รเสนฺุเปตา

อายนฺฺติ จ ลฺุทฺทกา ตํ ปเทสํ

มา เม ตโต มฺูลผลิ อหฺรยฺนฺฺติ ฯ

๑. ม. อหาสูนฺฺติ ฯ

ตตุถ อุตฺตรายนฺติ อุตฺตราย ๑ เขมาติ เอวํนามิกา นที ๑
หิมวณฺดา ปภาตฺติติ หิมวณฺตโต ปวตฺตติ ๑ อโหติ ปตฺถนตฺถ
นิปาโต ๑ อุทฺทาลกาติ วาตฆาตกา ๑ กิปรุสากิสีตฺนฺติ สมนฺตโต
ปริวารेतฺวา มจฺจรสทฺเทน คายนฺเตหิ กิปรุเสหิ อภิสีตํ ๑ ตาลา จ
มูลา จ ผลา จ เมตฺถาติ เอตฺถ มม อสฺสเม ปาสาทิกา ตาลรฺกฺษา
จ เตสฺสญฺเวย วณฺณคฺนฺธาทิสฺมปฺนฺนา สกณฺฑสฺงฺขาตา มูลา จ ผลา
จ ๑ ปฺหฺตเมตฺถาติ นานารฺกฺษผลา จ รฺกฺษวลฺลิมฺลา จ ปฺหฺตา เอตฺถ ๑
มา เม ตโตติ ตํ มม อสฺสมปฺทํ สฺมพฺพฺพฺลา ลฺกฺทฺทกา อากจฺจฺนฺติ
มยา เจตฺถ อahrti ๑ จปีตํ พฺหุ มจฺจรรสํ มฺลผลํ อตฺถิ เต มยิ
จिरายนฺเต มฺลผลํ หเรยฺยํ เต ตโต มม มฺลผลํ มาหริสฺสุ ตสฺมา สเจปี
มยา สทฺธิ อากนฺตฺกาโม เอหิ โน เจ อหํ คมิสฺสามิตี อาท ๑

ตํ สุตฺวา ตาปโส ยาว ปิตุ อากมฺนา อธิวสาเปตฺถุ คากมาห

[๑๕]ปีตา มม มฺลผลเสสนํ คโต

อิทานิ อากจฺจฺนฺติ สายกาเล

อุโภาว คจฺจฺนํเส อสฺสมนฺตํ

ยาว ปีตา มฺลผลโต เอตฺถิ ๑

ตตุถ อุโภาว คจฺจฺนํเสติ มม ปิตุ อาริเจตฺวา อุโภาว

คมิสฺสาม ๑

ตโต สฺวา จินฺเตสิ อัย ตาว อรญฺเวย วทฺถิตฺถาเวน มม
อิตฺถิภาวํ น ชานาติ ปีตา ปนสฺส มํ ทิสฺวา ว ชานิตฺวา ตฺวํ อิธ
๑. ม. ปภาวตี ๑

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 12

ก็ กโรสีติ กาชโกฎฐา ปหริตฺวา สีลปี เม ภินุเทยฺย ตสฺมี
อนาคเตยฺว มยา คนฺตุ ฏฏุติ อากมนกมฺปี เม นิฏฺฐิตนฺติ ฯ
สา ตสฺส อากมนฺุปายํ อากิจฺชนฺตี อิตฺริ คาถมาห

[๑๖]อญฺเณ พหุ อีสโย สาธุรฺูปา

ราชีสโย อนุมฺกฺเค วสนฺติ

เตยฺว ปุจฺเจติ มมสฺสมนฺตํ

เต ตํ นยิสฺสนฺติ มม สกาเสติ ฯ

ตตฺถ ราชีสโยติ สมฺม มยา น สกฺกา จิรายิตฺตุ อญฺเณ
ปน สาธุสกาธา พฺราหฺมณีสโย จ ราชีสโย จ อนุมฺกฺเค มม
อสุสมสฺส มกฺกปสฺเส วสนฺติ อหํ เตสฺส อากิจฺชิตฺวา คมิสฺสามิ
ตฺวํ เต ปุจฺเจยฺยาสิ เต ตํ มม สนฺตีกํ นยิสฺสนฺตีติ ฯ

เอวํ สา อตฺตโน ปลาญฺุปายํ กตฺวา ปณฺณสาธโต นิภฺขมิตฺวา
ตํ โอลเณตฺตเมว ตฺวํ นินฺวตฺตาติ วตฺวา อากมนนฺกฺเคเนว อมฺจฺจัน
สนฺตีกํ อคฺมาสี ฯ เต ตํ คเหตฺวา ขนฺธาวาริ คนฺตฺวา อนฺุปฺพเพน
พาราณสี ปาปุณีสฺสุ ฯ สกฺโกปี ตํ ทิวสเมว ตฺสฺสิตฺวา สกฺลรฺุจ
เทวํ วสุสาเปสิ ฯ ตโต สฺกฺกิชํ ชนปทํ อโหสิ ฯ อีสสิจฺกตาปสฺสสฺปิ
ตาย ปกฺกนฺตมตฺตตาย เอว กายเ ทาโห อฺุปฺปชฺชิ ฯ โส กมฺเปนฺโต
ปณฺณสาธํ ปวิสิตฺวา วากจิริ ปารุปีตฺวา โสจฺนฺโต นิปชฺชิ ฯ

โพธิสตุโต สายิ อากนฺตฺวา ปุตฺตํ อปฺสฺสนฺโต กหํ นฺุโ
คโตติ กาชํ โอตารตฺวา ปณฺณสาธํ ปวิสิตฺวา ตํ นิปนฺนํ
ทิสฺวา ตาต ก็ กโรสีติ ปิฏฺฐิ ปริมชฺชนฺโต ติสฺโส คาธา อภาสิ

[๑๗]น เต กฏจानी ภินุนานี น เต อุทกมากต (๑)

อคุคิปี เต น หาสีโต ภินุ น มนุโทว ฌายสิ ฯ

ภินุนานี กฏจानी หุโต จ อคุคิ

ตปนีปี เต สมิตา พุรหุมจारी

ปีจณจ มยหุ อุทกณจ โหติ

รมสิ ตุวั พุรหุมภูโต ปุรตุถา ฯ

อภินุนกฏโจสิ อนาภโตทโก

อหาสิตคคิสิ อสิทฐโกชโน

น เม ตุวั อาลปสิ มมชช

นฏจันุ กิ เจตสิกณจ กุกขนุติ ฯ

ตตุถ ภินุนานีติ อรณณโต อุทฐฎานี ฯ น หาสีโตติ (๒) น
ชลิโต ฯ ภินุนานีติ ปุพเพ ตยา มมากมนเวลาย กฏจानी อุทฐฎาเนว
โหนติ ฯ หุโต จ อคุคิสิ อคุคิ จ หุโตว โหติ ฯ ตปนีติ วิสิพพน-
อคุคิสงขاتا อคุคิตปนีปี เต สมิตาว สยเมว สัวิทิตาว โหติ ฯ
ปีจनुติ มม วสนตุถาย ปีจณจ ปณณตุตเมว โหติ ฯ อุทกณจาดิ
ปาทโรवनอุทกมปิ อุปฎฐาปีตเมว โหติ ฯ พุรหุมภูโตติ ตุวัปี อิตโต
ปุรตุถา เสฎฐฎโต อิมสมิ อสสเม อภิมสิ ฯ อภินุนกฏโจสิติ โสทานิ
อชช อนุทฐฎกฏโจ ฯ อสิทฐโกชโนติ น เต กิณจิจ อมุหากั กนุทมูถั
วา ปณณั วา เสทิตั ฯ มมชชชาติ มม ปุตุต อชช น เมว ตุวั
อาลปสิ ฯ นฏจันุ กิณุติ กิ นุ เต นฏจันุ วา กิ วา เจตสิกกุกขั
๑. ม. อากตั ฯ ๒. ม. น หาปีโต ฯ

อกุขาหิ เม นิปนฺนการณฺนติ ปุจฺจติ ฯ

โส ปิตุ วจฺนํ สุตฺวา ตํ การณํ กเถนฺโต อาห

[๑๘]อิธาคมา ชฎฺโกลิ พุรหุมจารี

สุทฺสฺสเนยฺโย สุตฺนุ วินติ

เนวาทิทีโฆ อปี นาทิสฺโส

สุกณฺหกณฺหจฺจนฺนเหหิ โภโต ฯ

อมสฺสุชาโต อปฺราณวณฺณิ

อาชารฺรูปฺลจฺ ปนฺสฺส กณฺเจ

เทวปฺสฺส(๑) กณฺชา อฺเร สุชตา

สฺวณฺณปิณฺทสนฺนิภา ปภสฺสรา ฯ

มุขฺลจฺ ตสฺส ภูสฺทสฺสเนยฺยิ

กณฺเณสุ ลมฺพนฺติ จ กุณฺจิตฺตุกา

เต โชตฺเร จรฺโต มาณวสฺส

สฺตุตฺตฺลจฺ ยิ สัสมานํ ชฎานํ ฯ

อณฺณา จ ตสฺส สัสมานิ จตฺสฺโส

นีลา ปิตา โลหิตกา จ เสตา

ตา สัสฺเร(๒) จรฺโต มาณวสฺส

ติริฎฺฐิสฺงฺฆาริว ปาวุสฺมุหิ ฯ

น เมขลํ มุณฺชมยิ จเปติ

น สนฺนเร โน ปน ปพฺพชสฺส

๑. ม. เทว ยมา ฯ ย. ทฺวาสุส ฯ ๒. ม. ปีสเร ฯ

ชาตกฏจกถา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 15
เล่มที่ 35 นพินิกาชาตกั หน้า 15

ตา โชตเร ชงมนนุตเร(๑) วิสตุตา
สเตริตา วิชชुरิวนตุตติกุเข ฯ
อชิลกานิ จ อวณณุกานิ
เหฎฐา นภุยา กภูสิโมหิตานิ
อณณภูติตา นิจจกัฬิ กโรนุติ
หนุตตต กั รุกุขผลานิ ตานิ ฯ
ชฎา จ ตสฺส กุสทสฺสเนยฺยา
ปโรสตุ เวลลิตคฺคา สุกนุชา
เทวธาสิโร สาธุวิกตฺตรูปุ
อโห นุโข มยฺห ตถา ชฎาสฺสุ ฯ
ยถา จ โส ปกิริติ ตา ชฎาโย
วณณเณน คนุเชน อุเปตฺตรูปา
นิลุปปลั วาตสเมริตฺว
ตถเว ปวายติ ปนสฺสโม อัย ฯ
วณณโณ(๒) จ ตสฺส กุสทสฺสเนยฺโย
เนตาทิโส ยาทิโส มยฺห กาโย
โส วายติ เอิโรโต มาลฺเตน
วนั ยถา อคฺคคิมฺเห สฺสุลฺลั ฯ
นิหนุตติ โส รุกุขผลั ปจฺพยา
สฺสุติตฺตรูปุ รุจิริ ทสฺสเนยฺยั

๑. ม. ชมนนุตเร ฯ ๒. ม. ปงฺโก ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 16

จิตฺตลฺลจ ตสฺส ปฺนเรติ หตฺถิ
หนฺตาท กิ รุกฺขผลํ นฺโฆ ตํ ฯ
ทนฺตา จ ตสฺส ภูสทสฺสเนยฺยา
สฺสทฺธา สฺมา สงฺขวรูปปฺนฺนา
มโน ปสาเทนฺติ วิวริยมานา
น นฺน โส สากมฺขาที เตหิ ฯ
อกกุกถิ อลพิถิ มหุํ มุหุํ
อุหุํ อนุทฺธตํ อจปฺลมสฺส ภาสิถิ
รฺทํ มนฺนลฺลํ กรวิกสฺสฺสรํ
ททยฺกมํ รลฺลชยเตว เม มโน ฯ
พินฺนทสฺสโร นาติวิสฺสภูจวากฺโย
น นฺน สชฺฌายมฺติปฺปยุตฺโต
อิจฺฉามิ โฆ ตํ ปฺนเรว ทญฺฺจ
มิตฺตลฺลหิ เม มาณวาทุ ปฺรตฺถา ฯ
สฺสนฺธิ สพฺพตฺถ วิมฺภฺจิมํ วณฺํ
ปฺถุ สฺสาติ ขรปฺตตฺสนฺนิภํ
เตเนว มํ อุตฺตรियาน มาณโว
วิวริย(๑) อุหุํ ชงฺฆเนน ปิพฺพิ ฯ
ตปฺนฺติ อากนฺติ วิโรจเร จ
สเตริตา วิชฺชวริวณฺตลิกฺเข

๑. ม. วิวริตํ ฯ

พาหา มุฑ อณฺชน โลมสทิสา
วิจิตรวณฺณงฺกุณิกสฺส โสภเร ฯ
อกกุกสงฺโก น จ ทิมโลโม
นขสฺส ทีมา อวิโลहितคฺคา
มุฑฺหิ พาหาหิ ปลิสฺสขนฺโต
กถฺยาณฺรูโป รรมย์ อฺปฺภูจฺหิ ฯ
ทุมสฺส ตฺถูปนิกา ปภสฺสรา
สฺวณฺณกมฺพุตถวณฺณสุจฺฉวี
หตฺถา มุฑฺ เตหิ มํ สํสุติจฺวา
อิโต กโต เตน มํ ทหนฺติ ตาต ฯ
น นฺน โส ขาริวิธํ อหาสิ
น นฺน โส กณฺฺจฺจานิ สยํ อภณฺชิ
น นฺน โส หนฺติ ทฺเม กฺจฺจาริยา
นปิสฺส หตฺถสฺส ชีพานิ อตฺถิ ฯ
อจฺจโนว โข ตสฺส วณฺํ อกาสิ
โส มํ พฺรวิ สฺสุจิตํ มํ กโรหิ
โสหํ สฺสุจิตํ อกาสิ มฺมาสิ สฺสุขยํ
โส จ มํ พฺรวิ สฺสุจิตสฺสมิติ พฺรเหม ฯ
อชฺชจ เต มาลฺวปณฺณสนฺนตฺตา
วิกิณฺณรูปาว มยา จ เตน จ
กิลนฺตรูปา อฺทเก รรมิตฺวา
ปฺนปฺปฺนํ ปณฺณกฺุณิ วชาม ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 18

น มชฺช มนฺตา ปฏิกฺขณฺติ ตาต
น อคฺคิหุตฺตํ นปี ยถฺย ตตฺร (๑)
น จาปี เต มฺลผลานิ ภูณฺเช
ยว น ปสฺสามิ ตํ เอทิสํ พุรหฺมจาริ ๑
อทฺธา ปชานาสิ ตฺวํปี ตาต
ยสฺสํ ทิสํ โส วสเต พุรหฺมจาริ
ตํ มํ ทิสํ ปาปย ตาต จิปรปํ
มา เต อหํ อมริ อสฺสมมฺหิ ๑
วิจิตรผลณฺหิ(๒) วณฺํ สุตํ มยา
ทิจาภิกฺขุจฺจํ ทิชสงฺฆเสวิตฺตํ
ตํ มํ เวนํ ปาปย ตาต จิปรปํ
ปุรา เต ปาณํ วิชหามิ อสฺสเมติ ๑

ตตฺถ อิชากมาติ ตาต อิมํ อสฺสมปทํ อากโต ๑ สฺทสฺสเนยฺโยติ
สฺฏฺฐุ ทสฺสเนยฺโย ๑ สฺตฺตฺตฺตฺติ สฺฏฺฐุ ตฺนุโก นาติกิโส นาติถฺโถโล ๑ วินตฺติ
อตุตฺตโน สรรูปฺปกาย อสฺสมปทํ เอโกภาสํ วิย วินตฺติ ปุเรติ ๑
สฺกณฺหกณฺหจฺจทเนหิ โภโตติ ตาต ตสฺส โภโต สฺกณฺเหหิ
กณฺหจฺจทเนหิ ภมรฺวณฺเณหิ เกเสหิ สฺกณฺหํ สีสํ สฺมชฺชิตมณฺมยํ วิย
ขายติ ๑ อมสฺสฺซาโตติ น ตาวสฺส มสฺสฺ ชายติ ตฺรฺโณเยว ๑
อปุราณวณฺณตี อจิริปพฺพชฺโชโต ๑ อชารรูปญจ ปนสฺส กณฺเจติ
กณฺเจ

๑. สี่. ยถฺยตฺนุตฺร ๑ ม. ยถฺยตฺนุตฺต ๑ ๒. สี่. ย. วิจิตรปฺปํ ๑

จ ปนสฺส อมหากั กิกฺขภาชนจปนปตฺตาธารสทิสั ปิลนุชนั อตุถิติ
มุตฺตาหาริ สฺนุชาย วทติ ฯ กณฺหาติ ธเน สฺนุชายาห ฯ อุเร สุชตาติ
อรุมฺหิ สุชตา ฯ อฺรโตติปิ ปาโจ ฯ ปกฺสฺสรติ ปภาสมฺปนฺนา ฯ
ปภาสเรติปิ ปาโจ ฯ โสภาเสนฺตฺติ อตุโธ ฯ กุสทฺสฺสเนยฺยนฺติ อติวिय
ทสฺสนิยฺ ฯ กุญฺจิตฺกคาติ สึหฺกณฺฑลั สฺนุชาย วทติ ฯ สุตฺตลฺยจาติ
ยิ ตสฺส ชฺญาสุ พนฺชนั สุตฺตํ ตํปิ โชตฺติ ปกั มฺลฺยจติ ฯ สึยฺมานิ
จตฺสฺโสติ อิมินา มณฺสิวณฺณปฺวาพรชฺฌมฺยานิ จตฺตาริ ปิลนุชนานิ
ทสฺเสติ ฯ ตา สัสมเรติ(๑) ตานิ ปิลนุชนานิ ปาวุเสน วุฏฺเฐ (๒) เทเว ติริฏฺฐิสงฺฆา วिय วิจฺรณ
ติ(๓) ฯ เมฆลนฺติ เมฆลั ฯ อยเมว ปา

โจ ฯ

อิทํ นีวตฺถกณฺจ จีรํ สฺนุชายาห ฯ น สฺนุถเรติ(๔) น วาเก ฯ อิทํ
วุตฺตํ โหติ ตาต ยถา มยิ ตินมยิ วา วากมยิ วา จีรํ ชาเรม น
ตถา โส โส ปน สุวณฺณจีรํ ชาเรติติ ฯ อชิลกานินฺติ อปាកานิ
นิพฺพณานิ ฯ กฺกฺกิสโมหิตานินฺติ กฺกฺกियิ พนฺชนานิ ฯ นิจฺจกัฬิ กโรนฺตฺติ
อณฺณฏฺฐิตานิปิ นิจฺจกาเล กิฬาเปนฺติ ฯ หนฺตาทาติ อมฺโภ ตาต ฯ กิ
รฺกฺขผลานิ ตานินฺติ ตานิ ตสฺส มาณวสฺส สุตฺตารุพฺพานิ กฺกฺกियิ พนฺชนานิ
กตฺตรฺกฺขผลานิ นามาทิ มณฺสิสงฺฆาฏฺฐิ สฺนุชายาห ฯ ชฺญาติ
ชฺญามณฺฑลากาเรน พนฺชฺรตนมิสฺสเกสวณฺณโย สฺนุชายาห ฯ เวล
ลิตฺกคาติ กุญฺจิตฺกคา ฯ เทวธาสิโรติ ตสฺส สึสั เทวธา กตฺวา พนฺชนานิ
ชฺญานัน วเสน สฺกฺกฺกฺสู วิภตฺตรูปี ฯ ตถาติ ยถา ตสฺส มาณวสฺส ชฺญา
๑. ม. ตา ปีสเรติ ฯ ๒. ม. ปาวุสมฺหิ ปวฺภูเจ ฯ ๓. ม. วิรวนฺติ ฯ
๔. สึ. ย. น สฺนุตเจติ ฯ

เล่มที่ 35 ปณาสนิปาตวณณา หน้า 20

ตถา ตุมเหหิ มม น พนุชา อโห วต มมปี ตถา อสุสูติ ปตุเถนุโต
 อาห ๑ อุเปตรุปาติ อุเปตสภาวา ๑ วาตสเมริตฺวาติ ยถา นาม
 นิลุปปลิ วาเตน สมิริตฺ ตเถว อัย อิมสฺมี วนสนฺเท อสฺสเม
 วาติ ๑ เนตาทีโสติ ตาต ยาทีโส มม กาย ปงฺโก น ตาทีโส
 ตสฺส สรีเร ทสฺสนิโย เจว สุกนฺโธ จ ๑ อคฺคคิมฺเหติ วสฺสนฺต-
 สมเย ๑ นิหนฺตีติ ปหฺรติ ๑ ก็ รุกฺขผลํ นฺโขอ ตนฺติ กตฺตรุกฺขสฺส
 นฺโขอ ตํ ผลํ ๑ สงฺขวรูปปนฺนาติ สฺวโรตสงฺขปฏฺฐิกากา ๑ น นฺน โส
 สากมขาทีติ นฺน โส มาณโว มยฺ วิย เตหิ ทนฺเตหิ รุกฺข-
 ปณฺณานิ เจว มฺลผลานิ จ น ขาที ๑ อมฺหากํ หิ ตานิ ขาทฺนฺตานิ
 สฺยงฺกวณฺณา ทนฺตาทิ ทีเปติ ๑ อกฺกกสนฺติ ตาต ตสฺส ภาสีตํ อพฺรุตํ
 อคฺพิตํ ปฺนปฺปฺนํ วทนฺตสฺสาปี สฺมรฺรตฺตาย มหุ มฺหุ อมฺสฺสนตฺตาย อฺหุ
 อวิกฺขิตฺตตฺตาย อนฺทฺรตํ ปติฏฺฐิตตฺตาย อจปลิ ๑ รุกฺขนฺติ ภาสฺมาสฺส
 สรสงฺขาตํ รุกฺขีปี มโนหฺรํ กรวีกสฺส วิย สฺสสฺรํ สฺมรฺรํ ๑ รณฺชยเตวาติ
 มม มโน รณฺชยติเยว ๑ พินฺทฺสฺสโรติ ปิณฺทิตสฺสโร ๑ มาณวาทิ
 โส หิ มาณโว ปฺรตฺถา มม มิตฺตํ อหุ ๑

สฺสนฺธิ สพฺพตฺถ วิมฺภูจิมิ วณฺนฺติ ตาต ตสฺส มาณวสฺส
 อฺรณฺมณฺตเร เอกํ วณฺํ อตฺถิ ตํ สฺสนฺธิ สฺมุสฺสีตํ สิปปิปปฺมฺมุขสฺทิสํ
 สพฺพตฺถ วิมฺภูจิมิ สมนฺตโต มฺภูจิมิ ๑ ปฺภูติ มหนฺตํ ๑ สฺซาทนฺติ
 สฺสณฺจิติ ๑ ขรปฺตฺตสนฺนิภนฺติ ปทฺมมกฺลสนฺนิภํ ๑ อุตฺตริยานาติ
 อุตฺตริตฺวา อวตฺถริตฺวา ๑ ปีพฺยิติ ปีเพติ ๑ ตปนฺตีติ ตสฺส
 มาณวสฺส สรีโรโต นิจฺจรฺนตา สฺวณฺณวณฺณา รัสสิโย ชลนฺติ

๑. ม. สิวาติ ๑ ๒. ม. ปณณวณณา ๑

โองาสนนุติ วิโรจนุติ จ ๑ พาทาติ พาทาปีสุส มทุ ๑
อณชนโลมสทิสาดิ อณชนโลมสทิสเอหิ โลเมหิ สมนุนาคตา ๑
วิจิตรวณฺณงฺกุลิกสฺส โสภเรติ หตุถาปีสุสเยว ลกขณวิจิตรราหิ
ปวาพงฺกรสทิสาหิ วณฺณงฺกุลีหิ สมนุนาคตา โสภนุติ ๑ อกกกสฺงฺโคติ
กจฺจุปีพกาทิริหิตงฺคปจฺจงฺโค ๑ รมายฺ อุปฺภุจฺหิตี มํ รมายนุโต อุปฺภุจฺหิ
ปริจฺจริ ๑ ตฺวูปนิกาติ มทุภาวสฺส อุปมา ๑ สฺวณฺณณกมฺพุตลวณฺณ-
สฺจฺจวิตี สฺวณฺณณมยอาทาสถลํ วิย วณฺณา จ สฺจฺจวิ จ ปริมณฺฑลตลา
เจว สฺนุทฺรจฺจวิ จาติ อตุโถ ๑ สํสุตฺติจฺวาติ สฺสุจฺจ สฺสุตฺติจฺวา อตุตโน
หตุถสมฺพสฺสํ มม สฺริเร ผราเปตฺวา ๑ อิโต คโตติ มม โอโถเกนตฺสเสว
อิโต คโต ๑ เตน มํ ทหนุตีติ เตน ตสฺส หตุถสมฺพสฺสเสน อิทาเนว
มํ ทหนุติ ๑ ตถา หิ ตสฺส กตสฺส กตกาลโต ปฏฺจาย มม สฺริเร
ทาโห อฺภูจฺจิตฺ เตนมฺหิ โทมฺมนสฺสปฺตฺโต นิปฺนฺโนติ ๑
 ขาริวิชนุติ ตาต ญฺน โส มาณโว ขาริภาวํ อฺภูจฺจิปฺตฺวา
 วิจฺจริ ๑ จิพานีตี จิณฺยานิ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑ สฺสุขฺยนุติ
 สฺสุขํ ๑ สฺนุถตาติ สฺนุถาโร ๑ วิกิณฺณรฺูปา จาติ ตาต อยํ ตว
 มาลฺวปณฺณสฺนุถตา อชฺช มยา จ เตน จ อณฺณมณฺณํ
 ปฺรามสนาลิงฺคนวเสน สมฺปริวณฺณฺนฺเตหิ วิกิณฺณา วิย อากฺลพฺยาकुลา
 ชาตา ๑ ปฺนปฺปฺนํ ปณฺณกฺุณี วชามาติ ตาต อหฺลจฺ โส จ
 อภิริมิตฺวา
 กิลนฺตรฺูปา ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา อฺทกํ ปวิสีตฺวา รमितฺวา
 วิกตฺทฺรธา ปฺนปฺปฺนํ อิมเมว กฺุณี ปวิสามาติ วทติ ๑ มนฺตาติ อชฺช
 มม ตสฺส กตสฺส กาลโต ปฏฺจาย เนว มนฺตา จ ปฏฺฏิภฺนุติ น
๑. ม. ขาริภาร์ ๑ ๒. ม. จิพาริตี กิลานิ ๑

อุปฏฺฐหนฺติ น รุจฺจนฺติ ฯ น อคฺคิหฺตุตฺตํ นปี ยญฺญ ตตฺตราติ (๑) มหาปุรหฺมุโน
อาราชนตฺถาย กตฺตพฺพโหมวิฐฺมณาทียญฺญกิริยาปี เม น ปฏฺฐิภาติ น
อุปฏฺฐาติ น รุจฺจติ ฯ น จาปี เตติ ตยา อากตฺมตฺถานปี น
ภฺยฺชามิ ฯ ยสฺสํ ทิสฺนฺติ ยสฺสา ทิสาย ฯ วนฺนฺติ ตสฺส มาณวสฺส
อสฺสมํ ปรีวาเรตฺวา จิตฺวานํ ฯ

ตสฺเสว วิลปฺนตฺสฺส ตํ วิลาปี สฺตุวา มหาสฺตุโต เอกาย อิตฺถิยา
อิมสฺส สีสํ ภินฺนํ ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ตํ โอวทฺนฺโต ฉ กถา อภาสิ

[๑๕]อิมสฺมา หิ(๒) โชติเรเส วนมฺหิ

กนฺธพฺพเทวจฺจรสงฺฆเสวิต

อิสฺสินํ อวาเส สนนตฺนมฺหิ

เนตาทิสํ อรตี ปาปฺญณฺเถ ฯ

ภวานฺติ มิตฺตานิ อโถ น โหนฺติ

ฌาตีสฺสุ มิตฺเตสฺสุ กโรนฺติ เปมํ

อชฺชจ ชมฺโม กิสฺส ทิวา นิวิญฺโฐ

โย เนว ชานาติ กุโตมฺหิ อากโต ฯ

อัสวาเสน หิ มิตฺตานิ สนฺธิยนฺติ ปุณฺปุณฺนํ

เสวว มิตฺโต อสงฺกนฺตฺอ อัสวาเสน ชีรตี ฯ

สเจ ตฺวํ ทกฺขสฺสิ พุรหฺมจารี

สเจ ตฺวํ สลฺลปี(๓) พุรหฺมจารินา

สมฺปนฺนสฺสสฺสํ มโหทเกน

ตโปคฺคณฺํ จิปรฺมิมํ ปหฺสฺสสฺสิ ฯ

๑. ม. ยญฺญตฺนตฺนฺติ ฯ ๒. ส. ม. อิมสฺมาหิ ฯ

๓. ส. ม. สลฺลเป ฯ ๔. ม. ปหิสฺสสฺสิ ฯ

ปุนปี เจ ทกขสิ พุรหุมจารี
ปุนปี เจ สลลปี พุรหุมจารินา
สมปุนนสสสั้ว มโหทเคน
อุสมาคตัม ขิปปมิมิ ปหสสสิ ฯ
ภูตานิ เหนตานิ จรนุติ ตาต
วิรูปรูเปน มนุสสโลเก
น ตานิ เสเวถ นโร สปลโย
อาสชชนัน สสสิ พุรหุมจาริตี ฯ

ตตุถ อิมสมาคิ อิมสมิ ฯ หีติ นิปาตมตตัม ฯ โชติรสติ หุยมานสส
โชติโน รัสสิโอภาสิเต ฯ สนนตนมหีติ ปุราณเก ฯ ปาปุณเณตติ
ปาปุณเณย ฯ อิทั วุตตัม โหติ ตาต เอวรูเป วเน วสนุโต ยั อภิริตี
ตวั ปตโต เอตาทิสัน น ปาปุณเณย ปณฺฑิตโต กุลปุตโต ปตตุนาหริตี
อตุโถ ฯ ภาวนตีติ อิมิ กาลัม มหาสตุโต อนฺโตคตเมว ภาสติ ฯ อยเมตถ
อธิปฺปาโย โลเก สตุตทานัน มิตฺตานิ นาม โหนฺติปิ น โหนฺติปิ ตตุถ
เยสั โหนฺติ เต อตุตโน ภาตีสุ จ มิตฺเตสุ จ เปมิมิ กโรนฺติ ฯ อยญจ
ชมฺโมติ มิคสิงฺโก ลามโก ฯ กิสฺส ทิวา นิวิญฺจติ เกน นาม
การณน ตสฺมี มาตุคาม มิตฺตสญญา นิวิญฺจ โส มิกิยา กุจฺฉิมฺหิ
นิพฺพตฺเตตฺวา อรญฺเเว วฑฺฒิตตฺตา ฯ กุโตมฺหิ อากโตติ อตุตโน
อากตฺฐจฺจานเมว น ชานาติ ปเคว ภาติมิตฺเตติ ฯ ปุณฺปุณฺนุติ ตาต
มิตฺตา นาม ปุณฺปุณฺนํ สั้วเสน เสวเนน สทฺธิ สนฺธิยฺนุติ
จฺฉฺยฺนุติ ฯ เสว มิตฺโตติ โส เอว มิตฺโต อสฺงฺกนฺตุ อสมากจฺฉนฺตสฺส
๑. ม. อาสชชนัน ฯ

ปฐิสสุตเตน อสมาคมสงฺขาเตน อถฺวาเสน ชีรติ วินสุตติ ฯ
สเจติ ตสฺมา ตาต สเจ ตฺวํ ปุณฺปิ ตํ ทกฺขิสฺสตี เตน วา
สลลปิสุตตี อถ ยถา นาม สฺนึปฺพนฺนํ สสุตฺติ มโหเมน หริยติ
เอวํ อิมํ อตุตฺตโน ตโปคฺคณฺ์ ปหสฺสตี หาเรสุตฺตีติ อตุตฺโต ฯ
อุสมาคตฺนฺติ สมณเตชฺ์ ฯ วิรูปรูเปนาติ วิวัชรูเปน ฯ อิทํ วุตฺตํ
โหติ ตาต มนฺุสฺสโลกสฺมี หิ เอตานิ ยกฺขินีสงฺขาตานิ ภูตานิ
วิวัชรูปรปฏิจฺจนฺเนน อตุตฺตโน รูเปน อตุตฺตโน วสงฺกเต ขาทิคฺ์
จรฺนฺติ ตานิ สปลฺโย นโร น เสเวถ ตาทิสฺกุตฺติ อาสขฺชนํ
ปตฺวา นสฺสตี พุรฺหมจารี ทิฏฺโฐจฺตี ตาย ยกฺขินียา น ขาทิโตติ
เอวํ ปฺตฺตํ โอวาทิ ฯ

โส ปิตุ กถํ สุตฺวา ยกฺขินี กิร สาทิ ภีโต จิตฺตํ
นิวตฺเตตฺวา ตาต เอโต น คมิสฺสามิ ขมถ เมติ ขมาเปตี ฯ
โสปี นํ สมสฺสาเสตฺวา เอहि ตฺวํ มาณว เมตฺตํ ภาเวหิ กรุณฺ
มุทิตํ อุเปกฺขนฺติ พุรฺหมวิหารภาวนํ อาจิกฺขิ ฯ โส ตถา
ปฏฺิปรชฺชิตฺวา ปุณ ฌานาภิญญา นิพฺพตฺเตตี ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานเตสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺภิกฺขุ โสตาปตฺติผล
ปตฺติฏฺฐหิ ฯ ตทา นพินิกา โปราณฺทฺติยิกา อโหสิ ฯ อีสฺสิงฺโค
อุกฺกณฺจิตฺภิกฺขุ ฯ ปิตา ปน อหเมวาทิ ฯ

นพินิกาชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ปรจํ ฯ

อุมมาทนต์ิชาตกั

นิเวสนั กสส นุทั สุนนุทาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อุกุกณจติภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ

โส กิร เอกทิวสั สาวตุถิยั ปิณทาย จรณุโต เอกั
อลงกตปฏियตุตตั อุตตมรुปรุชรั อิตถิ โอลเถตุวา ปฏิพทุชจตุโต
หตุวา จิตตั นีวตุเตตุ อสกุโกนุโต วิหารเมว อากนตุวา
ตโต ปฏุจาย สลลวิทุโธ วิย โรคาตุโร กนตุมิกปฏิกภาโค กิโส
ธมนิสณจตุคตุโต อุปนุทูปนุทุกชาโต อนกิริโต เอกิริยาปเถปิ
จิตตุสสุทาทำ อลภนุโต อัจริยูปชฎายวตุตาทีนิ ปหาย อุทเทสปริ-
ปุจฎากมมุจจานานุโยครหิโต วิहाสิ ฯ โส สหายภิกขุหิ ปุพเพ
ตุวั อวุโส ปสนุนินุทริโย วิปฺสนุนมุขวณุโณ อิทานิ โน ตถา
กิณนุ โข การณนุติ ปฏุโจ อวุโส อนกิริโตสมิติ อห ฯ อถ นั
เต อกิริมาวุโส พุทุรูปฺปาโท นาม ทุลลโก ตถา สทุธมมุสฺสวณั
มนุสฺสปฏิลากิ จ โส ตุวั มนุสฺสปฏิลากิ ลภิตฺวา ทุกุขสฺสนตุกิริยั
ปตุถยมาโน อสุสมุขั ณาติชนั ปหาย สทุธาย ปพฺพชิตฺวา กิการณา
กิลสวสั ยาสิ กิลสา นามเต คณุรูปฺปาทกปาณกั อุปาทาย
สพฺพพาลชนสาธารณา รุกุขผลูปมา ये เตสั วตุถุฎตา เตปิ
อูปฺปสฺสาทา กามา พหุทุกุขา พหุปายาสา อาทีนโว เอตุถ ภियโย
อฏฺฐจิกงฺขลูปมา กามา มัสเปสุปมา กามา ติณุกุฎปมา กามา
อุงการกาสุปมา กามา สุปีนุกุฎปมา กามา ยาจิตุกุฎปมา กามา

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 26

วิสรุขผลุปมา กามา อสิสูนุปมา กามา สตุตติสูลุปมา กามา
สปรปสิรูปมา กามา อคคิกขนุรูปมา กามา ตุวั นาม เอวรูเป
สาสเน ปพพิชิตวา เอวั อนตุตถการกานัน กิเลสานัน วสิ คโตสิตี
โอวิทิตวา อตุตโน กถัน คาหาเปตุ อสกุโกนุโต สตุตุ สนตุติก
ชมมสภัน เนตวา กิ กิกขเว อนิจจมานัน กิกขัน อานยิตถาติ
วตุเต ฆนเต อัย กิร อุกกณจิติ อากสิ ๑ สตุถา สจัน
กิราติ ปุจันติวา สจัน ฆนเตติ วตุเต กิกขุ โปราณกปณพิธา
รชชัน อนุสาสนตาปี กิเลส อุปปนเน ตสส วสิ อคนตุวา จิตต
นิวาเรตวา น อยุตตกัน กรีสูติ วตุวา อตีต อากริ ๑

อตีเต สิวินุเจ อวิญจปรนकर สิวี นาม ราชา รชชัน
การสิ ๑ โพิสตุโต ตสส อคคมहेสิยา กุจันิมहि นิพพตุติ ๑
สิวิกุมาริเววสส นาม กรีสู ๑ เสนาปติสสาปี ปตุโต วิชานิ ๑ อภิปรโกติสส (๑) นาม
กรีสู ๑ เต อโกปี สहाया हुतवा अगि

๑๑. ๑๑. ๑๑.

โสฬสวสุสิกา หุตวา ตกุกสิลัน คนตุวา สิปปัน อุกกณหิตวา
อากมีสุ ๑ ราชา ปตุตสส รชชัน อทาสิ ๑ โสปี อภิปรกัน
เสนาปติญจाने जपेत्वा चममेन रचचं कारेसि १ तस्मिंश्वे नकरे
द्विग्विजसस नम असिदिगोविग्वसस सेगुजिन चिदा निपपत्ति
อตุตมรูปชรา โสภคคปตุตา สุกถกขณน สมนนาคตา ๑ ตสสา
นามคหณทิวเส อุมมาทนต์ติ นาม กรีสู ๑ सा सोषवसुसिगाले
อตุกนตมานุสวณณา เทวจจรา วิย อภิรูปา ทสสนिया ओहि ๑
๑. สิว. อภิปรโกติสส ๑

เย เย ปุณฺชชนา ตัํ ปสฺสนฺติ เต เต สกฺภาเวน สณฺจาเรตุํ อสฺกุโกนฺตา
 ปานมฺเทน วิย กิเลสมฺเทน มตฺตา หุตฺวา สตี ปจฺจุปฺภุจเปตุํ(๑) สมตฺถา
 นาม นาเหลฺสุ ฯ อถสฺสา ปิตา ติริฎฺฎิวจฺโณ ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เทว
 มม เคเห อิตฺถิรตฺนํ อุปฺปนฺนํ รยฺโณ อนุจฺฉวิกํ ลกฺขณปาจเก
 พุราหฺมณฺเ ปเสตฺวา ตัํ วิมฺสาเปตฺวา ยถารูจี กโรหิตฺติ อห ฯ ราช
 สาธฺตฺติ วตฺวา พุราหฺมณฺเ ปเสสิ ฯ เต เสฎฺฐิเคหํ คนฺตฺวา
 กตสฺกการสมฺมานา ปายาตุํ ปรีภุจฺชีสุ ฯ

ตสฺมี ขณฺ อุมมาทนต์ิ สพฺพาลงฺการปฏฺิณฺณตฺตา เตสํ สนฺตํกํ
 อคมาสิ ฯ เต ตัํ ทิสฺวา สตี ปจฺจุปฺภุจเปตุํ อสฺกุโกนฺตา กิเลสมฺทมตฺตา
 หุตฺวา อตฺตโน วิปฺปกตโกชนกาวิ น ชานีสฺสุ ฯ เอกฺจเจ อาโลปี
 กเหตฺุวา ภุจฺชามาติ สณฺญา ย สีสฺเส จเปตุํ ฯ เอกฺจเจ อุปฺกจฺฉนฺตเร
 จิปีสฺสุ เอกฺจเจ ภิตฺตี ปหฺริสฺสุ ฯ สพฺเพปิ อุมมตฺตกาอเหลฺสุ ฯ सा ते
 ทิสฺวา อิมํ กิร มม ลกฺขณํ วิมฺสิสฺสนฺติ คีวายํ เน กเหตฺุวา นีหฺราถาติ
 เต นีหฺราเปสิ ฯ เต มงฺกุฎฺตา ราชนิเวสนํ คนฺตฺวา อุมมาทนต์ิยา
 กุฑฺธา เทว सा อิตฺถิ กापกณฺณํ น ตุมฺหากํ อนุจฺฉวิกาติ
 วทีสฺสุ ฯ ราช กापกณฺณํ กิราติ น ตัํ อานาเปสิ ฯ सा ตัํ ปวฺตตี
 สุตฺวา อหํ กิร กापกณฺณํติ รยฺณา น คหิตา กापกณฺณํโย นาม
 เอวรูปา น โหนฺตฺตีติ วตฺวา โหตุ สเจ ปน ตัํ ราชานํ ปสฺสิสฺสามิ
 ชานีสฺสามิตี ตสฺมี อามาภูํ พนฺธิ ฯ อถ นํ ปิตา อภิปรากฺส
 อทาสิ ฯ सा ตสฺส ปิยา อโหสิ มนาปา ฯ กสฺส ปน กम्मสฺส
 # ๑. ม. ปจฺจุปฺภุจเปตุํ ฯ

นิสฺสนฺเทน สาเอวรฺรูปา อโหสีติ ฯ รตุตฺวตฺถทานสฺส นิสฺสนฺเทน ฯ

สา กิร อตีเต พาราณสียํ ทลิตฺทกุเล นิพฺพตฺติตฺวา อุตฺสวทิวเส
ปฺปญฺจสมฺปนฺนา อิตฺถิโย กุสุมภรตฺตวตฺถํ นิวาเสตฺวา อลงฺกตา
กีพฺนติโย ทิสฺวา ตาทิสํ วตฺถํ นิวาเสตฺวา กิพฺพิตฺถกามา หุตฺวา
มาตาปิตฺถนํ อาโรเจตฺวา เตหิ อมฺม มยํ ทลิตฺททา กุโธ โน เอวรฺรูปํ
วตฺถนฺติ วุตฺเต เตนหิ มํ เอกสฺมี อฑฺฒกุเล ภตฺตี กาคู อญฺชานาถ
เต มม कुณฺถึ ฅตฺวา ทสฺสนฺตีติ วตฺวา เตหิ อญฺญณฺดาตา เอกํ กุลํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา กุสุมภรตฺตวตฺถเณน ภตฺตี กโรมีติ อาห ฯ อถ นํเต
ตีณิ สํวจฺจนฺรานิ กมฺเม กเต ตว कुณฺถึ ฅตฺวา ทสฺสามาติ วทิสฺสุ ฯ สา
สาธฺตึ ปฏฺิสุณฺนิตฺวา กมฺมํ ปฏฺิปปชฺชิตฺวา เต ตสฺสา कुณฺถึ ฅตฺวา
อปริปฺญฺญเนสฺสเยว ติสฺสุ สํวจฺจนฺเรสฺสุ ตสฺสา ฃนฺนกุสุมภรตฺตวตฺถเณน สทฺธิ
อญฺญปปี วตฺถํ ทตฺวา ตว สหાયิกาทิ สทฺธิ กนฺตฺวา นหาตฺวา
นิวาเสหิติ ตํ เปสฺยีสฺสุ ฯ สา สหાયิกาทิ อาทาย กนฺตฺวา รตุตฺวตฺถํ
ตีเร จเปตฺวา นหายิ ฯ ตสฺมี ฃณฺเ เอโก กสฺสปทสฺพลสฺส สาวโก
อจฺฉินฺนจิวโร สาขาภงฺกํ นิวาเสตฺวา จ ปารุปีตฺวา จ ตํ ปเทสํ
ปาปฺณิ ฯ สา ตํ ทิสฺวา อยํ ภทฺทนฺโต อจฺฉินฺนจิวโร ภวิสฺสติ ปุพฺเพปิ
อทฺธินฺนภาเวณ มม นิวาสนํ ทลฺลภํ ชาตฺนฺติ ตํ วตฺถํ ทฺวิธา ฃาเลตฺวา
เอกํ โกฎฺจาสํ อยฺยสฺส ทสฺสามีติ จินฺนเตตฺวา อุตฺตริตฺวา อตฺตโน
นิวาสนํ นิวาเสตฺวา ตฺถุจฺจ ฆนฺนเตติ วตฺวา กนฺตฺวา เถรํ วนฺทิตฺวา
วตฺถํ มชฺฃเณ ฃาเลตฺวา ตสฺเสเวกํ โกฎฺจาสํ อทาสิ ฯ โส เอกมฺนฺเต
ปฏฺิจฺจนฺเน จตฺวา สาขาภงฺกํ จฑฺฒเตตฺวา ตสฺเสเวกํ กณฺณํ นิวาเสตฺวา

เอกั ปารูปิตวา นิกขมิฯ อตสฺส วตุโถภาเสน สกตสรีริ ตรุณสุริโย
วีย เอโกภาสั อโหสิฯ สวา ตั ทิสฺวา มยฺหิ อโยโย ปจฺมึ น โสภติ
อิทานิ ตรุณสุริโย วีย วิโรจติ อิทมฺปิ เอตสฺเสว ทสฺสามิติ ทุตติมฺปิ
โกฏฐาสั ทตฺวา ภูนฺเต อหิ ภเว วิจฺรนฺตี อุตฺตมรฺูปชฺรธา ภเวยฺยึ มั
ทิสฺวา โภจิ ปุริโส สกภาเวน สณฺจเรตุํ นาสกฺขิ มยา อภิรฺูปตรา
นาม อณฺณา มา โหตุติ ปตฺถนั ปฏฺฐเปสิฯ เถโรปี อนฺุโมทนั กตฺวา
ปกฺกามิฯ สวา เทวโลเก ลัสนฺนตี ตสฺมี กाले อริฏฺฐปุเร นิพฺพตฺเตตฺวา
ตถา อภิรฺูปา อโหสิฯ

อถ ตสฺมี นคเร กตฺติกณณั โฆสยีสฺสุฯ กตฺติกปฺุณณมฺายั นคริ
สชฺชยีสฺสุฯ อภิปารโก อตฺตโน รกฺขณณฺุจฺฉานั กจฺจนฺุโต ตั อามนฺุเตตฺวา
ภทฺเท อุมมาทนต์ิ อชฺช กตฺติกรตฺติวาเร ฉโณ ราชธา นคริ ปทกฺขิณั
กโรนฺุโต ปจฺมึ อิมั เคะทฺวาริ อากมิตฺสฺสติ มา โข ตสฺส อตฺตานั ทสฺเสสิ
โสปี ตั ทิสฺวา สตี อฺุปฏฺฐเปตุํ น สกฺขิสฺสตีติ อหาฯ สวา กจฺจน
ตฺวํ สามิ อหิ ชานิสฺสามิติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา ตสฺมี คเต ทาสี อาณฺาเปสิ
รณฺุโล อิมั เคะทฺวาริ อากตฺกाले มยฺหิ อาโรเจยฺยาสีติฯ อตสฺส สุริเย
อตฺถงฺกเต อุกฺกเต ปฺุณณจฺนฺุเท เทวนคเร วีย นคเร อลงฺกเต
สพฺพทิสฺสาสุ ทิเปสุ ชลิตฺเตสุ ราชธา สพฺพาลงฺการปฺุณณฺุทิตฺ
อาชณฺุณรถวเรคฺโต อมจฺจกณฺุปริวฺุโต มหนฺุเตน ยเสน นคริ ปทกฺขิณั
กตฺวา ปจฺมเมว อภิปารกสฺส เคะทฺวาริ อคมาสิฯ ตั ปน เคะหิ
มโนสิลาวณฺุณปการปฺุริกฺขิตฺตํ อลงฺกตฺวารุฏฺฐาลกโสภคฺคปฺุตฺตํ
ปาสาทิกัฯ ตสฺมี ขณฺเ ทาสี อุมมาทนต์ิยา อาโรเจสิฯ สวา

ปุปฺผสมุคฺคํ คาทาเปตฺวา กิณฺณริสีถาย วาตปานํ นิสฺสาย จิตฺตา รณฺโณ
ปุปฺผานิ จิปี ฯ โส ตํ โอลฺเกนฺโต กิเลสมทฺมตฺโต สตี อฺปฺภุจเปตฺตุ
อสกฺโกนฺโต อภิปรากสฺเสตํ เกหนฺติ สณฺชานิตฺตํ นาสกฺขิ ฯ

อถ สารถี อามนฺเตตฺวา ปุจฺจนฺโต เทว คาทา อภาสิ

[๒๐]นิเวสนํ กสฺส นุํ ํ สุนนฺท

ปาการณ ปณฺทุมเยน กุตฺตํ

กา ทิสฺสตี อกฺคิสีขาว ทูเร

เวหาสยํ ปพฺพตฺตฺเถว อจฺจิ ฯ

ชิตฺตา นายํ กสฺส สุนนฺท โหติ

สุณฺนิสา นายํ กสฺส อโถปี ภริยา

อกฺขาทิ เม จิปีปฺมิเชว ปุญฺโจ

อวาวตา ยทิ วา อตฺถิ ฆตฺตฺตาติ ฯ

ตตฺถ กสฺส นุทฺนฺติ กสฺส นุ อิทํ ฯ ปณฺทุมเยนาติ

รตฺตฺติฏฺฐกปาการณเยน ฯ ทิสฺสตีติ วาตปานํ จิตฺตา ปญฺญาเยติ ฯ

อจฺจิติ อนิลชาลกฺขณฺโธ ฯ ชิตฺตา นายนฺติ ชิตฺตา นุ อัย ฯ อวาวตาติ

อเปตาวรรณา อปริกฺคทา ฯ ฆตฺตฺตาติ ยทิ วา อสุสา สามิโก อตฺถิ

เอตํ เม อกฺขาทิติ ฯ

อถสฺส โส อจฺจิกฺขณฺโต เทว คาทา อภาสิ

[๒๑]อหํ หิ ชานามิ ชนินฺท เอตํ

มตฺยา จ เปตฺยา จ อโถปี อสุสา

๑. ย. อกฺคิตี ฯ ๒. ม. อนลชาลกฺขณฺโธ ฯ

เล่มที่ 35 อุมมาทนต์ิชาติกั หน้า 31

ตเวว โส ปุริโส ภูมิपाल
รตุตฺติทิวํ อปฺปมตฺโต ตวตฺเถ ฯ
อิทฺโธ จ ฝิโต จ สุวทฺธมฺโธ จ
อมจฺโจอ จ เต อณฺณตโร ชนินฺท
ตสฺเสว สทา ภริยา อหิปรากสฺส
อุมมาทนต์ิตี นามชยฺเยน ราชาติ ฯ

ตตฺถ มตฺยา จ เปตฺยา จาติ มาติโต จ ปิตฺโต เจตฺ
ชานามิ ฯ อโถปิตฺติ อถ สามิกํปิสฺสา ชานามิตฺติ วทติ ฯ
อิทฺโธติ สมิทฺโธ ฯ ฝิโตติ วตฺถาลงฺกาเรหิ ปุปฺฝิโต ฯ สุวทฺธมฺโธติ
สุฏฺฐุ อทฺโธ ฯ นามชยฺเยนาติ นามเนน ฯ อยํ หิ โย นํ ปสฺสตี
ตํ อุมมาเทตี สติมสฺส ปจฺจุปฺภูจฺเปตฺตุน เทตี ตสฺมา อุมมาทนต์ิตี
วฺจจตี ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา นามมสฺสา โถเมนฺโต อนนฺตรํ คาถมาห
[๒๒]อมฺโภ อมฺโภ นามมิตํ อิมิสฺสา
มตฺยา จ เปตฺยา จ กตํ สฺสาธู
ตถาหิ มยฺหํ อวโลกยนต์ิ
อุมมตฺตกํ อุมมาทนต์ิ อกาตีตี ฯ

ตตฺถ มตฺยา จ เปตฺยา จาติ มาตรา จ ปิตฺรา จ ฯ มยฺหนต์ิ
อุปโยคตฺเถ สมนฺพทานํ ฯ อวโลกยนต์ิตี มยา อวโลกิตา สยฺปิ มํ
อวโลกยนต์ิ มํ อุมมตฺตกํ อกาตีตี อตฺถโถ ฯ

๑. สี่. ยุ. ภริยา อหิปรากสฺส ฯ

เล่มที่ 35 อุมฺมาทนฺตฺชาตกํ หน้า 33

กทาสฺสุ มํ กาณฺจนชาตฺรจฺจนทา

ซีตา ติริฏฺฐิสฺส วิลากรมชฺฌมา (๑)

มฺหุหิ พาหาหิ ปลิสฺสชฺชิสฺสตี

พฺรหาวเน ชาตทุมํว มาลฺวา ฯ

กทาสฺสุ ลาขารสฺสรตฺตฺตฺจฺจนวี

พินฺนุทฺตฺถนี ปุณฺนทฺริกตฺตฺจฺจกฺกิ

มฺขํ มฺขเนน อุปนนามยิสฺสตี

โสนฺนโฆว โสนฺนทฺสส สฺสุราย ถาลํ ฯ

ยทาทุทถํ ตํ ตฺธิฏฺฐนฺตฺตี สพฺพทตฺตํ(๒) มโนรมํ

ตโต สกสฺส จิตฺตสฺส นาวโปชามิ กณฺจิ นํ ฯ

อุมฺมาทนฺตฺตี มยา ทิฏฺฐา(๓) อามุตฺตมณฺนิกฺกณฺฑลา

น สฺสฺปปามิ ทิวารตฺตี สหสฺสํว ปฺราชิโต ฯ

สกุโก จ(๔) เม วรํ ทชฺชชา โส จ ลภฺถ เม วโร

เอกรตฺตํ ทฺวิรตฺตํ วา ภเวยฺย อภิปารโก

อุมฺมาทนฺตฺตฺยา รमितฺวา สิวีราชา ตโต สียาตี ฯ

ตตฺถ ปุณฺณมาเสตี ปุณฺณจฺนฺทาย รตฺตฺตฺยา ฯ มิคมนฺทโลจนาตี

กณฺฑทกสนฺดาเสน ปลายิตฺวา วณฺนตฺเร จตฺวา ลุทฺทํ โอลเณตฺตฺยา

มิกฺกิยา วิย มนฺทานิ โลจนาณิ อสฺสาตี มิคมนฺทโลจนา ฯ อุปาวิสีตี

ปทุมวณฺณเณน กรตฺเลน ปุปฺพานิ จิปิตฺวา มํ โอลเณตฺตี วาตปาเน

๑. ม. วิลคฺคกรมชฺฌมา ฯ ๒. ม. สพฺพททฺทํ ฯ

๓. ม. อุมฺมาทนฺตฺติมํ ทิฏฺฐา ฯ ๔. ม. เจ ฯ ๕. ม. ภเวยฺย ฯ

เล่มที่ 35 ปญญาสนิปาตวณฺณนา หน้า 34

นิสีทิ ฯ ปุณฺฑริกคฺคตจฺงคีติ รตฺตปทุมวณฺณสรีรา ฯ เทว
 ปุณฺณมาโยติ อหํ ตทหุ คฺสรมิ ฉณทิวเส ตํ ปาราวตปาทสมาน-
 วณฺณรตฺตวตฺถนินฺวตฺถํ ทิสฺวา ตสฺสา มุขโสภํ โอลฺเกนฺโต เอกสฺส
 ปาจันโลกธาตฺโก เอกสฺส อภิปารกสฺส เสนาปติโน นิเวสเน
 ทฺวินฺนํ ปุณฺณจฺนทานํ อุกฺคตคฺคตา เทว ปุณฺณมาโย อมณฺณี ฯ
 อพารปมฺเหหิติ วิสาลปมฺเขหิ ฯ สุภหิติ ปริสุทฺเธหิ ฯ วคฺคภูมิติ
 มธฺราราเรหิ ฯ อุกฺกขตฺติ เอวรฺูเปหิ เนตฺเตหิ ยสฺมิ ขณ
 โอลฺเกนฺตี(๑) ฯ ปพฺพเตติ ยถา หิมวณฺตปพฺพเต สฺมุสฺสิตฺตวเน วิณฺ
 อาทาย ตนฺติสฺสเรน อตฺตโน สริ สํสนฺเทนฺตี กิปริสฺสี กิปริสฺสส
 มนํ อาหริติ เอวํ หเรว มม มโนติ วิปฺปลปฺติ ฯ

พุรหฺตฺติ อูพารา ฯ สามาติ สฺวณฺณวณฺณสามา ฯ
 เอกจฺวสนาติ เอกจฺจิกวสนา เอกวตฺถนินฺวตฺถาติ อตฺโต ฯ ฆนฺตา-
 วุกฺกขตฺติ สณฺหเกสา ปุณฺณลาฎา आयตฺทมฺ วิสาลกฺขิ ตฺวงฺกนาสา
 รตฺโตฎฺฐี(๒) เสตทนฺตา ติขินฺทาธา สฺวณฺณภูตฺทิวา ตนฺนพาทฺ สฺสณฺจิตฺปโยชฺรา
 มิคมชฺฆมา วิสาลโสณิ สฺวณฺณกทลิสฺमानรฺูปา สว อุกฺคตมิคฺธิ คฺสรมิ
 ขณ มํ โอลฺเกนฺตี ฆเยน วณฺํ ปวิสิตฺวา ปุณฺ นินฺวตฺติตฺวา ลุทฺทํ
 อุกฺกขนฺตี ฆนฺตา มิคฺิว มํ อุกฺกขตฺติ วทติ ฯ พาทามฺภูติ
 มุทฺพาทา ฯ สนฺนตฺธีรฺูกฺคตฺติยาติ สฺมุสฺสิตฺตเลกฺกรณฯ อุปฺณฺณิสฺสติ
 มนฺติ สว สฺภา นารี กทา นุ มํ เตหิ ตมฺพนฺเขหิ สีสฺโต ปญฺจาย
 สนฺนเตน ธีเรน กรณฺเนน ปรีโตเสสฺสตฺติติ ปตฺถเนนฺโต วิลปติ ฯ
 # ๑. ม. โอลฺเกติ ฯ ๒. ม. รตฺโตฎฺฐา ฯ

โมเจตวา อิมสฺส มยา ชีวิตํ ทาคฺ์ วัณฺณตีติ อตุตฺตโน นิเวสนํ คนฺตุวา
เอกํ ทพฺพหิมิตฺตํ อุปฺภุจกํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต อสฺสกุณฺณาเน
สุสิริเจตฺยรฺกฺโข อตุตฺติ ตฺวํ กณฺจฺจ อชานาเปตฺวา อตุตฺตงฺกเต สุริเย ตตุถ
คนฺตุวา อนฺโตรฺกฺเข นิสีท อหํ ตตุถ พลิกมมํ กโรนฺโต ตํ จานํ
ปตฺวา เทวตา นมสฺสฺสนฺโต สามิ เทวราช อมฺหากํ ราชานํ นคฺรมฺหิ ฉณ
วตฺตมาเน อภิปิตฺวา สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา วิปฺปลปฺนฺโต นิปฺนฺโน มยํ
ตตุถ การณํ น ชานาม ราชานํ เทวตานํ พหุปกฺกาโร อนฺตุสฺสจฺจ
สทฺสสํ วิสขฺเขตฺวา พลิกมมํ กเรติ อิมํ นาม นิสฺสาย ราชานํ
วิปฺปลปฺตีติ อจฺจิกฺขถ รณฺโโล โน ชีวิตทานํ เทถาติ ยาจิสฺสามิ ตฺวํ
ตสฺมี ขณฺเ สริ ปรีวตฺเตตฺวา เสนาปติ ตมฺหากํ รณฺโโล พยาธิ นาม
นคฺลฺลิตํ โส ปน ตว ภริยาย อุมฺมาทนฺตฺยา ปฏฺิพฺพชฺจิตฺโต สเจ ตํ
ลภิสฺสตี ชีวิสฺสตี โน เจ มริสฺสตี สเจ ตสฺส ชีวิตํ อจฺจณฺตี
อุมฺมาทนฺตฺยิมสฺส เทหิตฺติ วเทยฺยาสีติ เอวํ ตํ อุกฺคณฺหาเปตฺวา
อฺยฺโยเชตี ๑ โส คนฺตุวา ตสฺมี รฺกฺเข นิสีท ๑ ปฺนทิวเส เสนาปติ
ตํ จานํ คนฺตุวา อายาจิ ๑ โส ตถา อกาสิ ๑ เสนาปติ สาธฺตี
วตฺวา เทวตํ วนฺทิตฺวา อมฺจเจ ชานาเปตฺวา นคฺริ ปวิสิตฺวา
ราชานิเวสนํ อารุຍฺห สิริคพฺภทฺวารํ อโถกฺกุณฺเณตี ๑ ราชานํ สตี
อฺยฺโยเชตี ๑ โส คนฺตุวา อายาจิ ๑ อหํ เทว อภิปารโกตี ๑ อถสฺส
ราชานํ ทฺวารํ วิวริ ๑ โส ปวิสิตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา คาถมาห

[๒๔] ภูตานิ เม ภูตปตี นมสฺสโต

อากมฺม ยฺกฺโข อิทเมตทพฺพริ

เล่มที่ 35 อุมฺมาทนต์ิชาตํ หน้า 37

รณฺโณ มโน อุมฺมาทนต์ุยา นิวิฏฺโฐ

ททามิ เต ตํ ปริจารยสฺสูติ ฯ

ตตฺถ นมสฺสโตติ ตุมฺหากํ วิปฺปลาปการณชานนตฺถํ พลิกมฺมํ
กตฺวา นมสฺสนตฺสส ฯ ตนฺติ อหํ ตํ อุมฺมาทนต์ิ ตุมฺหากํ ปริจาริกํ
กตฺวา ททามิติ ฯ

อถ นํ ราชฯ สมฺม อภิปรก มม อุมฺมาทนต์ุยา
ปฏฺิพทฺฐจิตตตฺตาย วิปฺลปิตภาวํ ยกฺขาปี ชานนตฺติ ปุจฺฉิ ฯ อาม
เทวตฺติ ฯ โส สพฺพโลเกน กิร เม ลามกภาโว ฅาโตติ ลชฺชิมเม
ปติฏฺฐาย อนนฺตรํ คาทมาห

[๒๕]ปุณฺณฯ วิธเส อมโร น จมฺหิ

ชโน จ เม ปาปมิตฺถจ ชลฺลว

ภูโส จ ตฺยสฺส มนโส วิมาญฺเฐ

ทตฺวา ปิยํ อุมฺมาทนต์ิ อทิฏฺฐาติ ฯ

ตตฺถ วิธเสติ สมฺม อภิปรก อหํ ตาย สทฺฐิ กิเลสวเสน
ปริจารเนโต ปุณฺณโต ธีเสยฺยํ ตาย สทฺฐิ ปริจาริตมตฺเตน อมโร จ
น โหมิ มหาชโน จ อิมํ ลามกภาวํ ชานเยยฺย ตโต อยุตฺตํ รณฺณา
กตฺนฺติ ครเหยยฺย ตวณฺจ มม ทตฺวา ปุจฺฉา ปิยกริยํ อทิฏฺฐา ตว
มนโส วิมาญฺเฐ จสฺสาติ อตฺถโต ฯ

เสสา อฺภินนํปี วจนปฏฺิวจนคธา โหนฺติ

[๒๖]ชนินฺท นานฺยตฺตร ตยา มยา วา

สพฺพปาปี กมฺมสฺส กตฺสฺส ชลฺลว

๑. ม. อทฺฐา ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 38

ยฺนฺเต มยา อุมฺมาทนฺตี ปทินฺนา

ภูเสหิ ราชา วณฺถิ สซาหิ ฯ

[๒๗]โย ปาปกํ กมฺมํ กริ มนฺสุโส

โส มณฺณติ มายิํ มณฺณสิสุ อณฺเณ

ปฺสฺสนฺติ ภูตานิ กโรนฺตเมตํ

ยฺตุตฺตา จ เย โหนฺติ นรา ปจฺพฺยา ฯ

อณฺโณ นฺ เต โกจิ นโร ปจฺพฺยา

สทฺทฺเชยฺย(๑) โลกฺสมิ น เม ปิยาติ

ภูโส จ ตฺยสฺส มนฺโส วิฆาโฏ

ทตฺวา ปิยํ อุมฺมาทนฺตี อทิฏฺฐา ฯ

[๒๘]อทฺธา ปิยา มยฺห ชนินฺท เอสา

น สา มม อปฺปิยา ภูมิปาล

กจฺจเว ตวํ อุมฺมาทนฺตี ภทฺทนฺเต

สีโหว เสลฺลสฺส คฺหิ อฺเปติ ฯ

[๒๙]น ปิพิตา อตฺตทฺกฺเขน ธีรา

สุขปฺพลํ กมฺมํ ปริจฺจนฺติ

สโมหิตา วาปี สุเขน มตฺตา

น ปาปกมฺมณฺจ สฺมาจฺรณฺติ ฯ

[๓๐]ตุวณฺหิ มาตา จ ปิตา จ มยฺหิ

ภตฺตา ปตี โปสโก เทวตา จ

๑. สทฺทฺเชยฺย ฯ

เล่มที่ 35 อุมมาทนต์ิชาตกั หน้า 39

ทาโส อหิ คฺยฺห สปุตฺทาโร
ยถาสุขั สึวิ กโรหิ กามั ฯ

[๓๑]โย อิสฺสโรมฺหิติ กโรติ ปาปึ
กตฺวา จ โส นฺตุตฺปะเต ปเรสึ
น เตน โส ชีวิติ ทิฆมายุ
เทวาปิ ปาเปเน สเมกฺขเร นั ฯ

[๓๒]อณฺณาตกั สามิเกหิ ปทินฺนั
ชฺมเม จิตฺตา เย จ ปฏิจฺจนฺตึ ทานั
ปฏิจฺจกา ทายกา จาปิ ตตฺถ
สุขปฺผลณฺเวยว กโรนฺติ กมฺมึ ฯ

[๓๓]อณฺโณ นฺ เต โกจิ นโร ปจฺพฺยา
สทฺทฺหะยฺย โลกสฺมึ น เม ปิยาติ
ภูโส จ คฺยฺสฺส มนฺโส วิฆาณฺเ
ทคฺวา ปิยั อุมฺมาทนต์ิ อธิฏฺฐา ฯ

[๓๔]อทฺธา ปิยา มยฺห ชนินฺทฺธา
น สทา มม อปฺปิยา ภูมิปาล
ยนฺเต มยา อุมฺมาทนต์ิ ปทินฺนา
ภูเสหิ ราชา วณฺถึ สชาหิ ฯ

[๓๕]โย อตฺตทฺกฺเขเน ปฺรสุสฺ ทฺกฺขั
สุเขเน วา อตฺตทฺกฺขั ทหติ (๓)

๑. ม. สวามิ ฯ ๒. นฺตุตฺสเต ฯ ๓. ม. ทหติ ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 40

ยเถวิทํ มยฺห ตถา ปเรถํ

โย เอวํ ชานาติ ส เวทิตฺถมํ ๑

[๓๖]อญฺโฆ นุ เต โภจิปโร ปจฺพยา

สทฺทฺทฺเหยย โลกสฺมิมิ น เม ปิยาติ

ภูโส จ ตฺยสฺส มนโส วิฆาโฏ

ทตฺวา ปิยํ อุมฺมาทนฺตํ อธิฏฺฐา ๑

[๓๗]ชนินฺท ชานาติ ปิยา มเมสา

น สามม อปฺปิยา ภูมิปาล

ปิเยน เต ทมฺมิ ปิยํ ชนินฺท

ปิยทายิโน เทว ปิยํ ลภนฺติ ๑

[๓๘]โส นฺนนาหํ วธิสฺสามิ อตฺตानํ กามเหตุกํ

นหิ ฐมํ อฐมฺเมน อหํ วธิคฺคุมฺสฺสเห ๑

[๓๙]สเจ ตฺวํ มยฺห สตี ชนินฺท

น กามยาตี นรวิโร เสฏฺฐ

จชามิ นํ สทฺทฺพชนสฺส มชฺเฌ

มยา ปมฺมุตฺตํ ตโต อวฺหयेสิ นํ ๑

[๔๐]อทุสฺสิยญฺเจ อภิปารก ตฺวํ

จชาสิ กตฺเต อหิตาย ตฺยสฺส

มหา จ เต อุปฺวาโทปิ อสฺส

นจาปิ ตฺยสฺส นกรรมหิ ปกฺโข ๑

[๔๑]อหิ สหิสฺสึ อุปวาทเมตฺ

นินฺทํ ปสฺสํ ครหณฺจ สพฺพํ

มเมตฺ อากฺขณฺตุ ภูมิปาล

ยถาสฺขํ สีวิ กโรหิ กามํ ฯ

โย เนว นินฺทํ น ปฺนปฺปสฺสํ

อาทียติ ครหํ โนปิ ปุञฺ

สิริ จ ลกฺขี จ อเปติ ตมฺหา

อาโป สุวฺภูจิว ยถา ถลมฺหา ฯ

ยงฺกิลฺลิจิ ทุกฺขณฺจ สุขณฺจ เอ โต

ธมฺมาตีสารณฺจ มโนวิฆาญฺ

อรสา อหิ ปญฺจิสฺสํ สพฺพํ

ปจฺวี ยถา ถาวรานํ ตสานํ ฯ

[๔๒]ธมฺมาตีสารณฺจ มโนวิฆาญฺ

ทุกฺขณฺจ นิจฺฉามิ อหิ ปเรตฺ

เอโกปิมี ตารยิสฺสํ ภาริ

ธมฺเม จิโต กิลฺลิจิ อหาปยฺนโต ฯ

[๔๓]สกุคฺคปคิ ปุณฺณกมฺมํ ชนินฺท

มา เม ตฺวํ อนฺตรายิ อกาสิ

๑. ม. ปนปฺปสฺสํ ฯ ๒. ม. เอตุโต ฯ

#๓. ม. ปจฺจตุตฺตริสฺสํ ฯ ๔. ม. ปจฺจูปทิสฺสํ ฯ

#๔. ม. ทารยิสฺสํ ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณฺณนา หน้า 42

ททามิ เต อุมฺมาทนต์ิ ปสนฺโน

ราชาว ยลฺลํ ฐนํ พุราหุมนานํ ฯ

[๔๔] อทฺฐา ตฺวํ กตฺเต หิโตสิ มยฺหิ

สขา มม อุมฺมาทนต์ิ ตฺวณฺจ

นินฺนุเทยฺยู เทวา ปิตโร จ สพฺเพ

ปาปณฺจ ปสฺสํ อภิสมฺปรายํ ฯ

[๔๕] น เหนฺ(๑) ฐมฺมํ สีวิราช วชฺชํ

สเนคมา ชานปทา จ สพฺเพ

ยนฺเต มยา อุมฺมาทนต์ิ ปทินฺนา

ภฺเสหิ ราชา วณฺถิ สขาหิ ฯ

[๔๖] อทฺฐา ตฺวํ กตฺเต หิโตสิ มยฺหิ

สขา มม อุมฺมาทนต์ิ ตฺวณฺจ

สตุณฺจ ฐมฺมานิ สุกิตฺติตานิ

สมฺมุตฺทเวลาว ทฺรจฺจยานิ ฯ

[๔๗] อาหุเนยฺโย เมสิ หิตานุกมฺปิ

ธาตา วิธาตา จสิ กามปาโล

ตฺยิ หุตา เทว มหปฺผลา หิ (๒)

กามน เม อุมฺมาทนต์ิ ปฏิจฺจ ฯ

[๔๘] อทฺฐา หิ สพฺพิ อภิปรก ตฺวํ

ฐมฺมํ อจารี มม กตฺตฺุปฺต

๑. ม. น เหนฺ ฐมฺมํ ฯ ๒. ย. มหปฺผลา หิ เม ฯ

เล่มที่ 35 อุมมาทนต์ชาตกั หน้า 43

อญโณ นุ เต โก อิธ โสตุถิกตุตา

ทีปโท นโร อรุณ ชีวโลกะ ฯ

[๔๙]ตุว่า นุ เสฏฺโฐ ตวมนุตุตโรสี

ตุว่า ฌมฺมคฺตุโต ฌมฺมวิทฺถุ สฺมุเมโธ

โธ ฌมฺมคฺตุโต จิรเมว ชีว

ฌมฺมณฺจ เม เทสย ฌมฺมปาละ ฯ

[๕๐]ตทิงฺฆ อภิปรก สฺโณหิ วณฺม มม

ฌมฺมนฺเต เทสยิสฺสามิ สติ อาเสวิตติ อหิ ฯ

สาธฺ ฌมฺมรุจิ ราชา สาธฺ ปถุณานฺวา นโร

สาธฺ มิตฺตานิ อทฺพุโก ปาปสฺสากรณฺ สฺขิ ฯ

อกุโกชนสฺส วิชิตะ จิตฺตมฺมสฺส ราชินิ

สฺขิ มนฺุสฺสา อาเสถ สิตฺตจฺฉายาย สงฺฆเร ฯ

น จาหเมตฺติ อภิโรจยามิ

กมฺมํ อสเมกฺขกตฺติ อสาธฺ

เยวาปี ญตฺวาน สยิ กโรนฺติ

อุปมา อีมา มยฺห ตฺวํ สฺโณหิ ฯ

ควณฺเจ ตรมานานํ ชิมฺหิ กจฺจติ ปุํกโว

สพฺพา ตาชิมฺหิ กจฺจนฺติ เนตฺเต ชิมฺหิ กเต สติ ฯ

เอวเมว มนฺุสฺเสสฺส โย โหติ เสฏฺฐสฺสมฺมโต

โธ เจ อชฺมมํ จรติ ปเคว อิตฺรา ปชา

สพฺพิ รณฺุจํ ทฺกฺขิ เสติ ราชานฺเจ โหติ อชฺมมิโก ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาทวณณนา หน้า 44

คณเจ ตรมานานัน อังคจันติ ปุงคโว
สพพา ตา อังคจันนติ เนตเต อชุกเต สติ ฯ
เอวมว มนุสเสสุ โย โหติ เสฏฐสมมโต
โส เจปิ ฌมมัม จรติ ปเคว อิตรา ปชา
สพพัม รณัง สุมฺ เสติ ราชา เจ โหติ ฌมมิโก ฯ
น จาปาหํ อชมนเณ อมรตตมกิปตถเย
อิมํ วา ปจวี สพพัม วิเชตุ อภิปารก ฯ
ยํ หิ กิลฺลิจิ มนุสเสสุ รตนํ อิช วิชฺชติ
กาโว ทาโส หิรณฺณณฺจ วตฺถิยํ หริจฺจนฺทํ ฯ

อสุตฺติโย จ รตนํ มณิกณฺจ
ยณฺจาปิเม จนฺทสุริยาภิपालยนฺติ
น ตสฺส เหตุ วิสมํ จเรยฺย
มชฺเฒ สิวินํ อุตฺโทสมิ ชาโต ฯ
เนตา หิตา อุกฺคโต รณฺจปาโล
ฌมมํ สิวินํ อปจายมาโน
โส ฌมมเมวานุวิจฺจนฺตยนฺโต
ตสฺมา สเก จิตฺตวเส น วตฺโต ฯ

[๕๑] อทฺธา ตูวํ มหาราช นิจฺจํ อพฺยสนฺนํ สิวํ
กริสฺสสฺสึ จิริ รชฺชํ ปถุณา หิ ตว ตาทีสี ฯ

๑. ม. สพฺพา คาวิ ฯ

เอตัง เต อณุโมทามิ(๑) ยัม ชมมัม นปฺปมชฺชติ
ชมมัม ปมชฺช ขตุติโย จานา จวติ อีสฺสโร ฯ
ชมมณฺจร มหาราช มาตาปิตุสฺส ขตุติย
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช ปุตฺตทาเรสฺส ขตุติย
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช มิตฺตามจฺเจสฺส ขตุติย
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช พาหเนสฺส พลเสสฺส จ
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช คาเมสฺส นิคเมสฺส จ
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช รัฏฺเฐสฺส ชนปเทสฺส จ
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช สมณฺเฑ พุราหุณฺเฑสฺส จ
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช มิคปฺกฺขีสฺส ขตุติย
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ
ชมมณฺจร มหาราช ชมฺโม จินฺโน สฺซาวโห
อิช ชมมัม จริตฺวาน ราช สกุกั คมิตฺสสสิ ฯ

๑. ม. อณุโมทาม ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 46

ธมมณจร มหาราช อินฺทา เทวา สพุรหุมกา

สฺวจินฺณน ทิวํ ปตุตา มา ธมฺมํ ราช ปมาโทติ ฯ

ตตุถ สพุพาปีติ ชนินฺท อหเมตํ เอกโกว ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา

อาเนสฺสามิ ตสฺมา จเปตฺวา ตถจ มมณจ อณฺเฐ สพุพาปี

ปชา อิมสฺส กตสฺส อาการมตฺตํปี น ชลฺยา น ชานิสฺสนฺติ ฯ

ภฺุเสหิตี เต มยา อุมฺมาทนต์ิ ปทินฺนา ตาย สทฺธิ อภิรมฺนฺโต

อตุตโน ตณฺหาวันถํ ภูถํ กโรหิ วทฺเตหิ มโนรถํ ปฺุเรหิ ฯ

สชาหิตี มโนรถํ ปน ปฺุเรตฺวา สเจ เต น รุจฺจติ อถ

นํ สชาหิ มยฺหเมว ปฏฺิเทหิ ฯ กมฺม กรนฺติ สมฺม

อภิปรก โย มนฺสฺโส ปาปกํ กมฺมํ กโรนฺโต โส ปจฺฉา มา

อิธ อณฺเฐ อิทํ ปาปกมฺมํ มณฺณิสฺสุ มา ชานนฺตฺติ มณฺณติ

จินฺเตติ ฯ ทฺวจินฺติตเมตํ ตสฺส ฯ กิการณา ฯ ปสฺสนฺติ ภูตานิ

กโรนฺตเมตฺนฺติ เย จ พุทฺธา ปจฺเจกพุทฺธา พุทฺธปฺตุตา อิทธิยา

ยฺตุตา เต จ นํ ปสฺสนฺติเยว ฯ น เม ปิยาติ สมฺม อภิปรก

อณฺโณ นฺ เต โกจิ อิธ โลกสฺมี สกลาย ปจฺวิยา น เม

อุมฺมาทนต์ิ ปิยาติ เอวํ สทฺทฺเทยฺย ฯ

สีโหว เสลสฺส คฺุหนฺติ มหาราช สเจ ตฺวํ ตํ อิธ น อาเนสิ

อถ ขถา สีโห กิเลสปริพาเห อฺุปฺปนฺเน สีหโปติกาย วสนภฺุจํ

มณฺณคฺุหํ อฺุเปติ เอวํ ตสฺสา วสนภฺุจํ คจฺฉ ตตุถ อตุตโน

๑. ม. ปามโท ฯ

ปตถนั ปุเรหิตีฯ สุขปผลนติ สมมุ อภิปราก ปณชิตา
อตุตโน ทุกเขน ผุฎฐา สมานา น สุขวิปากทายกั กम्मั
ปริจจนนติ สมมุโหิตา วาปี หุตฺวา โมเหน มุพฺหา สุขเขน
มตฺตา ปาปกम्मั นาม น สมาจรนติฯ ยถาสุขั สีวิ กโรหิ
กามนติ สามิ สีวिरาษ อตุตโน ทาสี ปริจาเรนตฺสฺส ครหา
นาม นตฺติ ตฺวึ ยถาสุขั อชฺฌาสยั กามั กโรหิ อตุตโน
อิจฺฉั ปุเรหิตีฯ น เตน โส ชีวตีติ สมมุ อภิปราก โย
อิสฺสรโอมหิตี ปาปั กโรติ กตฺวา จ กम्मั เทวมนุสฺสา วกฺขนตีติ
น อตุตตติ น โอตฺตปฺปติ โส เตน กมฺเมน น จ ทีฆั กาลั
ชีวติ ชิปปเมว มรติ เทวตาปี ปน กิ อิมสฺส ปาปรณฺโณ
รชฺเชน วรมสฺส วาลุกมฺภู คเล พนฺธิตฺวา มรณนติ ลามเกน
จกฺขุนา โอลิเกนติฯ อณฺเฑตกนติ มหาราษ อณฺเฑลั สนตกั
เตหิ สามิเกหิ ปทินนั ทานั เข อตุตโน ฐมฺเม จิตา ปฏิจฺจนนติ
เต ตตฺถ ปฏิจฺจนกา จ ทายกา จ สพฺเพปี สุขปผลเมว กम्मั
กโรนติ ปฏิกฺคาหเก หิ ปฏิกฺคณฺหนเต ตั ทานั ทายกสฺส
มหนตั วิปากั เทตีติ อณฺโณ นุฯเปฯ อทฺธา ปิยาฯเปฯ
โย อตุตทุกเขนาติ สมมุ อภิปราก โย อตุตโน ทุกเขน ปีฬิโต
ตั ทุกขั ปรสฺส ทหติ อตุตโน สรริโต อปนตฺวา ปรสฺส
สรริเร ชิปติ ปรสฺส วา สุขเขน อตุตโน สุขั ทหติ ตั ปรสฺส สุขั
คเหตุวา อตุตนิ ปกฺชิปติ อตุตโน ทุกขั หริสฺสามิติ ปรี ทุกฺขิตั

เล่มที่ 35 ปถญาสนิปาตวณณา หน้า 48

กโรติ อุตทานํ สุขุสสามิติ ปริ ทุกุจิติ กโรติ อุตทานํ
สุขุสสามิติ ปรสฺส สุขํ นาเสติ น โส ฌมฺมํ ชานาติ ฯ
โย ปน เอวํ ชานาติ ยถวิทํ มยฺหํ สุขทุกุขํ ตถา ปรเสนฺตุ
ส เวทิ ฌมฺมํ โส ฌมฺมํ ชานาติ นามาติ อยเมว ตสฺสา คาถาย
อตุโถ ฯ

ปิเยน เต ทมฺมิติ ปิเยน การณฺญเตน ปิยผลํ ปตุเถนฺโต
ทมฺมิติ อตุโถ ฯ ปิยํ ลกฺขณฺติติ ตํสारे ตํสรนฺตา ปิยเมว ลกฺขณฺติ ฯ
กามเหตุกนฺติ สมฺม อภิปราก กามเหตุกํ อยุตฺตํ กตฺวา อุตทานํ
วชิสฺสามิติ เม ปริวิตกฺโก อุปฺปชฺชติ ฯ มยฺห สตินฺติ มม
สนฺตํ ฯ มยฺห สตีติปิ ปาโจ ฯ มม สนฺตกา สาคิ เอวํ
มณฺณมาโน สเจ ตฺวํ ตํ น กามเสตี อตุโถ ฯ สพฺพชนสฺสาติ
สพฺพา เสนิโย สนฺนิปาตาเปตฺวา ตสฺส สพฺพชนสฺส อัย มยฺหํ
อหิตาติ ปริจฺจชิสฺสามิติ ฯ ตโต อวฺหयेตีติ ตโต ตํ
อปริกฺกหิตตฺตา อาเนยฺยาสิ ฯ อทฺฐิสฺยนฺติ อนฺปราชํ ฯ กตฺเตติ
ตเมว อปเรน นามเนน อาลปติ ฯ โส หิ รณฺโณ หิตํ กโรติ
ตสฺมา กตฺตาติ วุจฺจติ ฯ น จาปี ตฺยสฺสาติ เอวํ อภิจฺจการีติ
นคเร ตว โกจิ ปกฺโขปี น ภเวยฺย ฯ นิมนฺนฺติ น เภวลํ
อุปฺวาทเมว สเจปี มํ โกจิ สมฺมุขา นิมนฺนิตฺสฺสตี วา ปลฺลิสฺสตี
วา โทสํ วา ปน อโรเปนฺโต ครหิตฺสฺสตี ตํปาหํ นิมนฺนํ
ปลฺลิสฺสํ ครหณฺจ สพฺพํ สหิตฺสฺสามิ สพฺพเมตํ มม อากฺจฺจตุติ

วาทิ ฯ

ตมฺหาคิ โย เอเต นินฺทาทย โน คณฺหคิ ตมฺหา ปฺริสา
อิสฺสรียสงฺขาคา สิริ จ ปญญาสงฺขาคา ลกฺขี จ ถลฺกฺจฺจฺจฺนโต
สฺวญฺจิสฺสงฺขาโต อาโป วีย อเปติ น ปตฺติจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อิโต มม ตสฺสา ปฺริจฺจ
ชฺมมํ อตฺติกฺกมิตฺวา ปวตฺตํ อกฺกุสลํ ยํ วา กิณฺจ ิโหติ ฯ
ปฺริจฺจ
มหาปจฺวี จิณฺสาวันณจ ปฺนุชฺชนานณจ น กิณฺจ ิ น ปฺริจฺจฺจฺจ
สพฺพํ อธิวาเสติ ตเถวาคฺปิ สพฺพเมตํ สฺมปฺริจฺจฺจฺจฺจฺจ
อธิวาเสตฺสํมิตฺติ ทิเปติ ฯ เอโกปมฺนฺติ อหฺปิ เอโกว อิมํ อตฺตโน
ทฺกฺขภาริ ตารยิสฺสามิ ตริสฺสามิ วหิสฺสามิ ฯ ชฺมเม จิโตติ
วินิจฺจยชฺมเม ปเวณฺชชฺมเม ติวิสฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สคฺค
ยณฺเณ ชนํ ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ สขาติ อุมฺมาทนต์ฺปิ มม
สหายิกา ตฺวํปิ สหายโก ฯ ปิตโรติ พุรฺหฺมาโน ฯ สพฺพเพติ
น เกวลํ เทวา พุรฺหฺมาโน จ สพฺพเพ รฺกฺกฺวาสิโนปิ มํ ปสฺสถ
โก สหายกสฺส ภริยา สหายิกา อิมินา เคเห กตาคิ
นินฺเตยฺยํ ฯ นเหตํ ชฺมมนฺติ นหิ เอตํ กมฺมํ ชฺมมิกํ ฯ ยํ เต
มยาคิ ยสฺมา มยา सा ตฺยํ ทินฺนา ตสฺมา เอตํ อชฺมโมติ
เนว ทิสฺสติ ฯ สตนฺติ สนนฺตํ พุทฺธาทินํ ชนฺติเมตฺตาภาวนา-

สีลาจารสงฺฆาตานิ ชมฺมานิ สุวณฺณิตานิ ฯ สมฺมุตฺตเวลา
ทฺรจฺจนีติ ตสฺมา ยถา สมฺมุตฺโต เวลํ นาติกฺกมฺติเอวํ อหํปี
สีลเวลํ นาติกฺกมฺิสฺสามีติ วทฺติ ฯ อาหุเนยฺโย เมสีติ มหาราช
ตุํ มม อาหุณฺปาหุณฺสการสฺส อนฺจฺจวิโก ฯ ธาตา วิธาทา
จฺสิ กามปาโพิติ ตุํ มม เทว ธารณฺโต ธาตา อีสฺสรียสฺส
วิทฺหนฺโต วิธาทา อิจฺฉิตฺปตฺติตกามานํ ปาลนฺโก กามปาโล ฯ
ตยฺยํ หุตฺวาติ ตฺยํ หํ ทินฺนา ฯ กามเนน เมติ มม กามเนน มม
ปตฺตณฺยา อุมฺมาทฺนฺตี ปฏฺิจฺฉาติ ฯ เอวํ อภิปรโก รมฺโย
เทติ ฯ ราชา น มยํ อตฺโถติ ปฏฺิจฺฉิปปติ ฯ ภูมฺยํ ปตฺติ
สากฺกณฺกปจฺฉี ปฏฺิจฺฉิปาเทน ปหริตฺวา อฏฺิวियํ ชิปนฺตา วิย อฺโงปิ
นํ ชนฺนฺเตว ฯ

อิทานิ ราชา ปฺน อกถนฺตฺถาย ตํ สนฺตฺชฺเชนฺโต อทฺธา
หิตี คาทมาห ฯ ตตฺถ กตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นํ เอวํ อาลปฺติ ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ อทฺธา ตํ อิโต ปุพฺเพ
มยํ สพฺพํ ชมฺมํ อจฺริ หิตเมว วุทฺตฺติเมว อกาสิ อิทานิ ปน
ปฏฺิจฺฉิโก หุตฺวา พหุํ กเถสิ มา เอวํ วิปฺปลปฺสิ อญฺโฆ
นฺ เต ทิปฺโท นโร โโก อธิ ชีวโลเก อรุณฺเวยว โสตฺถิกตฺตฺตา
สเจ หิ อหํ วิย อญฺโฆ ราชา ตว ภริยาย ปฏฺิจฺฉิโก
อภิวิสฺส อนฺโตอรุณฺเวยว ตว สีลํ ฌินฺทาเปตฺวา ตํ อตฺตโน

จฺมเร กเรยฺย อหํ ปน อกฺุสสภเยเนวํ น กโรมิ ตฺถเหิ โหหิ
น เม เอตฺยา อตฺโถติ ตํ สนฺตฺชเชสิ ฯ โส ตํ สุตฺวา
กิลฺยจิ ปฺน วตฺตํ อสฺกโกนฺโต รลฺโย ฤติวเสน ตฺวํ นฺนติ
คาถมาห ฯ ตสฺสตฺโถ มหาราช ตฺวณฺเณว สกถชฺมฺพุทฺธิเป
สพฺเพสํ นรินฺทานํ เสฏฺโฐ อนฺนตฺโร ตฺวํ วินิจฺฉยชฺมมฺปเวณฺนิ-
ชฺมมฺสฺจริตชฺมมานํ โคปายเนน ชฺมมฺคฺุตฺโต เตสํ วิทิตตฺตา
ชฺมมฺวิฑู ตฺวํ สฺเมโช โส ตฺวํ ยํ ชฺมมํ โคเปสิ เตเนว คฺุตฺโต จิริ
ชีว ชฺมมฺลฺยจ เม เทเสหิ ชฺมมฺปาลก ชฺมมฺโคปก ราชวราติ ฯ

อถ ราชา ชฺมมํ เทเสนฺโต ตทิงฺฆมาติ อาทิม่าห ฯ ตตฺถ
อิงฺฆมาติ โจทฺนตฺถ นิปาโต ฯ ยสฺมา มํ โจเทสิ ตสฺมาติ
อตฺโถ ฯ สตฺนฺติ พุทฺธาทีหิ สปฺปริเสหิ อาเสวิตํ ฯ สาธฺฐติ สฺนฺทโร
ปเสฏฺโฐ ฯ วินิจฺฉยปเวณฺนิสฺจริตชฺมเม โรเจตฺติ ชฺมมฺรฺุจิ ฯ ตาทิสฺโ
หิ ชีวิทํ ชฺนฺโตปิ อภิจํ น กโรติ ตสฺมา สาธฺฐ ฯ
ปญฺญาณฺวาทิ ญาณสมฺปฺนโน ฯ มิตฺตานํ อทุพฺโกติ มิตฺตสฺส
อทุสนฺภาโว ฯ จิตชฺมมฺสฺสาติ ปติฏฺฐิตฺติวิชชฺมมฺสฺส ฯ อาเสถาติ
อาเสยฺยํ นิสฺิเทยฺยํ เทสนาสีสมฺเว เจตํ ฯ จตฺตาโรปิ อิริยาปเถ
สฺุขํ กปฺเปยฺยฺนฺติ อยํ ปเนตฺถ อตฺโถ ฯ สิตฺจฺญาযาযาติ
ปฺุคตฺทารฺวาทิมิตฺตานํ สิตฺลาয ญาযาย ฯ สงฺฆเรติ สกจฺมเร
อตฺตโน เกहेติ อตฺโถ ฯ อชฺมมฺพลิตฺทฺทาทีหิ อนฺนปฺทฺทฺตา สฺุขํ
วเสยฺยฺนฺติ ทสฺเสติ ฯ น จาหเมตฺนฺติ สมฺม อภิปารก ยเมตํ

เล่มที่ 35 ปณฺญาสนิปาตวณฺณนา หน้า 52

อสมกฺขิตฺวา กตฺ อสาธุกตฺ เอตฺ อหํ น โรจยามิเยวาทิ ฯ
ณฺตฺวานาติ เย วา ปน ราชานฺ โณ ณฺตฺวา ตฺลฺตฺวา ตีเรตฺวา สยํ
น กโรนฺติ เตสํ หํ โจรเจมีติ อธิปฺปาโย ฯ อิมํ อุปมาติ
อิมสฺมี ปเนตฺถ ตฺวํ มยฺหํ อิมํ เทว อุปมา สฺนาหิ ฯ ชิมฺหนฺติ
วงฺกํ ฯ เนตฺเตติ โย คาวิโย เนติ ตสฺมี เชฏฺฐอุสเส ฯ ปเควาทิ
ตสฺมี อชมฺมํ จรฺนเต อิตฺรา ปชา ปเคว จรฺติ อติวีย กโรตีติ
อตุโถ ฯ ชมฺมิโกติ จตฺตารี อคติคฺมนานิ ปหาย ชมฺเมน รชฺชํ
การฺเนโต ฯ อมรตฺตฺนฺติ เทวตฺตํ ฯ รตฺนฺนฺติ สฺวิณฺณณกา-
วิณฺณณกรตฺนํ ฯ วตฺถิยฺนฺติ กาสิกวตฺถเมว ฯ อสฺสฺติโยติ
วาทสมกฺติอฺสฺเสปี อุตฺตมรฺูปชฺรา อิตฺถิโยปี ฯ รตฺนํ มณฺนิณฺจาติ
สตุตฺตวิชรตฺนณฺจ มหกฺษมกฺษณฺกณฺจ ฯ อภิปาลยฺนฺตีติ อาโลกํ
กโรนฺตา รกฺษณฺติ ฯ น ตสฺสาติ ตสฺส จกฺกวตฺตฺติรชฺชสฺสาปี
เหตุ วิสฺมํ น จเรยฺย ฯ อฺสโกสฺมีติ ยสฺมา อหํ สิวินํ
มชฺเฒ เชฏฺฐกรราชา หุตฺวา ชาโต ตสฺมา จกฺกวตฺตฺติรชฺช-
การณฺปี วิสฺมํ น จรามิตี อตุโถ ฯ เนตาติ มหาชนํ กุสเล
ปติฏฺฐาเปตฺวา เทวณฺคริ เนตา หิตกรณฺน ตสฺส หิตา สิวีราชา
กิริ ชมฺมจาริตี สกฺลชฺมพฺพิเป ฌาตฺตฺตา อุกฺคโต สเมน
รฏฺฐปาลนฺตาย รฏฺฐปาโล ฯ อปฺจายมาโนติ สิวินํ โปราณก-
ราชฺชนํ ปเวณฺชมฺมํ อปฺจายมาโน ฯ โสติ โส อหํ ตเมว ชมฺมํ
๑. ม. อสาธุกมฺมํ ฯ

อนูวิจันตยฺนโต ตสฺมา เตน การณฺน อตฺตโน จิตฺตสฺส วเส
น วตฺตตามิ ฯ

เอวํ มหาสตุตฺตสฺส ฃมฺมกถํ สุตฺวา อภิปรโก ฤตี
กโรนฺโต อทฺธาติ อาทิมาย ฯ นปฺปมชฺชสีติ อตฺตนา
กถิตฃมฺมํ นปฺปมชฺชสี ตตฺเถว วตฺเตสิ ฯ ฃมฺมํ ปมชฺชาติ
ฃมฺมํ ปมฺสฺสตีตฺวา อคฺติวเสน กนฺตฺวา ฯ เอวํ โส ตสฺส
ฤตี กตฺวา ฃมฺมํ จราติ โยเชนฺโต อตฺตริปี ทส โอวาทกาถา
อภาสิ ฯ ตาสมตฺโถ เหฏฺฐา เตสฺสกฺนชาตเก วณฺณิโตว ฯ

เอวํ อภิปรกเสนาปตินา รลฺโย ฃมฺเม เทสิเต ราชา
อุมมาทนต์ิยา ปฏฺิพทฺฐจิตฺตํ วิโนเทสิ ฯ

สตุถา อิมํ ฃมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติผล
ปติฏฺฐหิ ฯ ตทา สฺนฺนฺโท สารถิ อานนฺโท อโหสิ อภิปรโก
สาริปฺตฺโต อุมมาทนต์ิ อฺปฺปลวณฺณา เสสฺปฺริสา พุทฺฐปฺริสา
สิวิราชา ปน อหเมวาคิ ฯ

อุมมาทนต์ิชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ทฺติยํ ฯ

มหาโพธิชาตกั

กิณฺหุ ทณฺห์ กิมาชินฺนุติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
ปถญาปารมี อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถ มหาอุมฺมงฺกชาตเก อวิภวิสุตติ ฯ

ตทา ปน สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปี ตถาคโต
ปถญวา ปรสฺส วาทมทฺทโนเยวาติ วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โพธิสตุโต
กาสิกรญฺเจ อตีติโกฏฺฐิวิภวสุส อุกิจฺจพฺุราหฺมณฺมหาสาตสุส กุเล
นิพฺพุตติ ฯ โพธิกฺมาโรตีสฺส นามํ กรีสุ ฯ โส วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาเย
อุคฺคหิตสิปโป ปจฺจาคนฺตุวา อการมชฺเฌ วสนฺโต อปรภาเค กาม
ปหาย หิมวณฺตปฺเพสํ ปวสิตุวา ปริพฺพาชกปฺพพฺุชฺชํ ปพฺุพฺุชิตฺวา
ตตุเถว วณฺมุลผลาหาโร จิริ วสิตุวา วสุสารตฺตสมเย หิมวณฺตา
โอรุยฺห จาริกํ จรมาโน อนฺุพฺุเพน พาราณสี ปตุวา ราชฺยุยาน
วสิตุวา ปฺนทิวเส ปริพฺพาชกสารุเปเน นคเร ภิกฺขาย จรนฺโต
ราชทวาริ ปาปฺุณิ ฯ ตเมนนํ สีหปถฺุชเร จิตฺโต ราชา ทิสฺวา ตสุส
อุปสเม ปสิทิตฺวา ตํ อตุตโน ภาวนํ ปเวเสตุวา กตปฺฐิสฺนถาโร
โลกิํ ชมฺมกถิํ สุตฺวา นานคฺุครสโกชนํ ทาเปสิ ฯ มหาสตุโต
ภตุตติ คเหตุวา จินฺเตสิ อิทํ ราชกฺุถิํ นาม พหุโทสํ พหุ
ปจฺจามิตฺตา โหนฺติ โก นฺุโข มม อุปฺปนฺนํ ภยํ นิตฺถริสฺสตีติ ฯ
โส อวิพฺุเร จิตฺตํ ราชวถฺุถิํ เอกิํ ปิงฺกคฺุสนฺขํ ทิสฺวา มหนฺตํ
๑. ม. ปจฺจามิตฺตํ โหติ ฯ

ภตุตปิณท์ คเหตุวา ตสฺส ทาตุกามตาการ์ ทสฺเสสิ ฯ ราช
ณตุวา สุนขสฺส ภาชนิ อหฺราเปตุวา ภตุตฺติ คากาเปตุวา
ทาเปสิ ฯ มหาสตุโตปิ ตสฺส ภตุตฺติจํ นิฏฺฐเปสิ ฯ ราชปิ
ตสฺส ปฏฺิณฺณํ คเหตุวา อนฺโตนฺนเร ราชยุยานเ ปณณสํ
การตุวา ปพฺพิชิตปริกฺขารเ ทตุวา ตํ ตตุถ วสาเปสิ ฯ เทวสิก
จสฺส เทว ตโย วาเร อุปฏฺฐานํ อคฺมาสิ ฯ โภชนกालเ ปน
มหาสตุโต นิจํ ราชปลฺลงฺเกเยว นิสิตฺติวา ราชโภชนเมว
ภุจฺชติ ฯ เอวํ ทฺวาทสํ สํวจฺจฺรานิ อตีตานิ ฯ

ตสฺส ปน รมฺโถ ปณฺจ อมจฺจา อตุถณฺจ ชมฺมณฺจ
อนฺุสํสนฺุติ ฯ เตสุ เอโก อเหตุกฺวาที เอโก อิสฺสรกรณฺวาที เอโก
ปฺพุเพกฺตฺวาที เอโก อุจฺเจทฺวาที เอโก ขตุตฺวิชฺชวาทิ ฯ เตสุ
อเหตุกฺวาที อิมเ สตุตา สํสารสฺสุทฺธิกาตี มหาชนํ อุคฺคณฺหาเปสิ ฯ
อิสฺสรกรณฺวาที อัย โลโก อิสฺสรนิมฺมิโตตี มหาชนํ อุคฺคณฺหาเปสิ ฯ ปฺพุเพกฺตฺวาที อิมเ
สตุตํ สฺขํ วา ทฺกฺขํ วา
อุปฺปชฺชมนํ ปฺพุเพ กเตเนว อุปฺปชฺชตีตี มหาชนํ อุคฺคณฺหาเปสิ ฯ
อุจฺเจทฺวาที อีโต ปฺโรลกํ คโต นาม นตุถิ อัย โลโก อุจฺฉิชฺชตีตี
มหาชนํ อุคฺคณฺหาเปสิ ฯ ขตุตฺวิชฺชวาทิ มาตาปิตโรปิ มาเรตุวา
อตุตโนว อตุโถ กาทพฺโพตี มหาชนํ อุคฺคณฺหาเปสิ ฯ เเต รมฺโถ
วินิจฺจเย นียตุตา ลณฺจขาทกา หตุวา อสฺสามิกํ สามิกํ สามิกํ
อสฺสามิกํ กโรนฺติ ฯ

อเถกทิวสํ เอโก ปฺริโส กุณฺณปฺราชิโต มหาสตุตฺติ ภิกฺขาย

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาทวณณนา หน้า 56

จรรนุติ ราชเคหิ ปวิสนุติ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ตุมฺเห ราชเคเห
ภุจฆมานา วินิจฺฉยามจฺเจ ลลฺยํ คเหตฺวา โลกํ วินาสฺเสนฺเต กสฺมา
อชฺฌเปกฺขถ อิทานิฺมฺหิ ปถุจฺหิ อมจฺเจหิ ญฺญญฺญการกสฺส หตุถโต
ลลฺยํ คเหตฺวา สามิโกว สฺมาโน อสฺสามิโก กโตติ ปรีเทวิฯ โส
ตสฺมี การุณฺณวเสน วินิจฺฉยํ คนฺตุวา ฆมฺเมน วินิจฺฉินฺติวา สามิกํเยว
สามิกํ อกาสิฯ มหาฆโน เอกปฺปหารเนว มหาสทฺเทน สาธุการิ
อทาสิฯ ราชา ตํ สทฺทํ สุตฺวา กีสทฺโท นามายนฺติ ปุจฺฉิตฺวา ตมตถิ
สุตฺวา กตภตฺตกิจฺจํ มหาสตุตํ อุปฺนีสิตฺติวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต อชฺช
กิริ วอ อญฺญู วินิจฺฉิตฺติฯ อาม มหาราชาติฯ ฆนฺเต ตุมฺเหสุ
วินิจฺฉินฺนฺเตสุ มหาฆนฺตสฺ วุฑฺฒิ ภวิสฺสตี อิตฺ ปญฺจาย ตุมฺเห
วินิจฺฉินฺถาติฯ มหาราช มยํ ปพฺพชิตา นาม เนตํ อมฺหากํ
กมฺมนฺติฯ ฆนฺเต มหาฆเน การุณฺณว เคาตุ วญฺญติ ตุมฺเห
สกลทิวสํ มา วินิจฺฉินฺถ อุยฺยานโต ปน อีธาจฺฉนฺตา วินิจฺฉยญฺจานํ
คนฺตุวา ปาโตว จตฺตาโร อญฺญู วินิจฺฉินฺถ ภูตฺวา อุยฺยานํ กจฺฉนฺตา
จตฺตาโร เอว มหาฆนฺตสฺ วุฑฺฒิ ภวิสฺสตีติฯ โส เตน ปุณฺปุณฺ
ยาจฺฉิมาโน สาธุติ สมฺปญฺจิจฺฉิฯ ตโต ปญฺจาย ตถา อกาสิฯ
ญฺญญฺญการกา อิกาสิ น ลภิสฺสุฯ เตปี อมจฺจา ลลฺยํ อลภนฺตา
ทฺถคฺตา หุตฺวา จินฺตยิสฺสุ โปธิปรีพฺพาฆกสฺส วินิจฺฉยกาลโต
ปญฺจาย มยํ กิจฺฉิ น ลภาม หนฺท นํ ราชเวริโกติ รณฺโณ อนฺตเร
ปรีภินฺทิตฺวา มาราเปสฺสามาติฯ เต ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
มหาราช โปธิปรีพฺพาฆโก ตุมฺหากํ อนฺตถกาโมติ วตฺวา

อสททหนุเตน รณญา สีลวา เอโส ฌาณสมปนฺโน น เอวรูป
กริสฺสตีติ วุตเต มหาราช เตน สกถนครวาสีโน อตุตโน หตุเถ
กตา เกวลํ อมฺเหเวว ปญฺจ ชเน กาคุํ น สกโกติ สเจอมฺหากํ วจัน
น สททหถ ตสฺส อีชากมนกาเถ ปริสํ โอลเกยฺยาถาติ อหํสุ ฯ
ราชา สาธฺฐติ สีหปญฺชเร จีโต ตํ อากจฺจนฺตํ โอลเกนฺโต ปริวาริ
ปสฺสตีตฺวา อตุตโน อฌาเณน อฏฺฐการกมนฺนุสเส ตสฺส ปริวาราติ
มณฺณมาโน ภิชฺชิตฺวา เต อมจฺเจ ปกโกสาเปตฺวา กินฺติ กโรมาติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ คณฺหาเปถ นํ เทวาติ ฯ โอลพาริกํ อปราริ อปสฺสนฺตา
กถิ คณฺหาเปสฺสามาติ ฯ เตนหิ มหาราช ปกติปริหารมฺสฺส หาเปถ
ตํ ปริหายนฺตํ ทิสฺวา ปณฺจทิโต ปริพฺพาชโก กสฺสจि อนาโรเจตฺวา
สยเมว ปลายิสฺสตีติ ฯ

ราชา สาธฺฐติ วตฺวา อนฺนฺพพฺเพน ตสฺส ปริหาริ
ปริหาเปสิ ฯ ปจฺมทิวสํ ตาว นํ ตฺวจฺจนฺปฺลลฺงเกยฺว นิสฺสีทาเปสิ ฯ โส
ตฺวจฺจนฺปฺลลฺงกํ ทสฺวาว รณฺโณ ปริภินฺนภาวํ ฌตฺวา สยเมว อฺยฺยานํ
คณฺตฺวา ตํ ทิวสเมว ปกฺกมิตฺกาโม หุตฺวาปี เอกนฺเตน ฌตฺวา
ปกฺกมิตฺสามิติ น ปกฺกามิ ฯ อถสฺส ปฺนทิวเส ตฺวจฺจนฺปฺลลฺงเก
นิสฺสินฺนสฺส รณฺโณ ปกฺติภตฺตณฺจ อณฺณณฺจ คเหตุวา มิสฺสภกฺตํ
อหํสุ ฯ ตติยทิวเส มหาตลํ ปริสิตฺตุํ อทตฺวา โสปานสีเสยฺว จเปตฺวา
มิสฺสภกฺตํ อหํสุ ฯ โส ตํปี คเหตุวา อฺยฺยานํ คณฺตฺวา ภตฺตกิจฺจํ
อกาสิ ฯ จตฺตถทิวเส เหฏฺฐา ปาสาเทว จเปตฺวา กานฺชาชภกฺตํ (๑)
๑. ม. กณฺชาชภกฺตํ ฯ

เล่มที่ 35 ปณาสนิปาตวณณา หน้า 58

อทำสุฯ โส ตंपิ कहेत्वा उयुयानं कनुत्वा गतुत्तकिञ्चिं अकालिं च राधा
अमञ्जे पुञ्चि महापोषिप्रिफुषाखो गकुगारे परिहापिदैपि न पकुगमदि
किनुदि गरुमादिं च त्वे न सो गतुत्तकुद्य जरुदि ञतुत्तकुद्य पन जरुदि
सजे गतुत्तकुद्य जरेयुष पञ्मतिवसेयेव पलायेयुयादिं च अिहानिं गी
गरुमादिं च सेव ञाणापेठ नं महाराधादिं च सो साधुदि तेसलुवेव
हतुठे खकुठे जपेत्वा सेव अन्तरतुवारे जतुवा प्रिसुनुतसुसेवसुस
सीसं ञिनुतुत्वा खनुथाखनुथिं गतुवा गिनुञ्चि अखानापेत्वा वञ्चकुञ्चियं
पकुञ्चिपित्वा नहात्वा अकुञ्चयेयाठादि अह च ते साधुदि
समपुञ्चिञ्चिदुवा सेव अकनुत्वा ऐवं गरिसुसामादि अलुठमलुठं
विजारुत्वा अतुत्तनो निवेसनानि अकुमंसुं च राधापि सायं गतुत्तगुञ्चिनो
सिरिसयेन निपञ्चिदुवा महासतुत्तसुस कुठे अनुसुसुरिं च अठसुस तावतवेव
सोको उनुपञ्चिं च सरिरुतो सेथा मुञ्चनुदि सयेन असुसां अठगनुतो
अप्रापुं प्रिवुत्तिं च अठसुस अकुठमहेसी उनुपनिपञ्चिं च सो ताय
सतुथी सलुठापमत्तुत्तंपि न गरिं च अठ नं सा गी नुञ्चि महाराध
सलुठापमत्तुत्तंपि न गरुठ अपि नुञ्चि मे गोञ्चि अप्रापो अतुठिदि
पुञ्चिं च नतुठि त्वे अपि ज चो पोषिप्रिफुषाखो गिर अमुहागं पञ्चकुठिगो
खोत्तिदि तसुस सेव ञाणुनुतुद्य पञ्च अमञ्जे अठापेसी ते
नं ननुत्वा खनुथाखनुथिं गतुवा वञ्चकुपे चिपिसुनुदि सो पन
अमुहागं तुवातस सवञ्चरानि पनुठममं तेसेसि ऐकाप्रापोपिसुस
मया पञ्चकुखतो न तिगुञ्चुपुपो प्रपुत्तियेन पन हुत्वा तसुस
#१. ञाणापेठदिपि पाओ च २. म. मारेत्वा च

มยา วโร อาณตุโต เตน การณน โสจามีติ ฯ

อถ นั สธา สเจ เทว โส ปจจุตถิโก ชาโต ตั ฆาณฺเฑนุโต ก็
โสจสิ ปจจุตถิกั นาม ปุตุตปิ ฆาณฺเฑตฺวา อตุตโน โสตุตถิภาโว
กาตพฺโพว มา โสจิตฺถาติ อสุธาเสสิ ฯ โส ตสุธา วจเนน
ปฏฺฐิตทฺชสุธาโส นิทฺทํ โอกกมิ ฯ ตสุมี ฆณเ โกเลยฺยโก ปิงฺกลสุโข
ตั กถั สตุวา เสว มยา อตุตโน พเลน ตสุส ชีวิตํ ทาทุ วฏฺฐิตฺติ
จินฺเตตฺวา ปุณฺทิวเส ปาโตว ปาสาทา โอริยุห มหาทวาริ อากนฺตฺวา
อุมฺมาเร สีสิ กตฺวา มหาสตุตสุส อากมนนฺคํ โอลเณนุโต
นิปฺชชฺชิ ฯ เตปิ โข อมฺจจา ปาโตว ฆคฺคหตุธา อากนฺตฺวา
ทวารนฺตเร อฏฺฐิสฺสุ ฯ โโพธิสตุโตปิ เวลั สลลกฺเขตฺวา อูยฺยานา
นิกฺขมฺม ราชทวาริ อากณฺธิ ฯ อถ นั สุนฺโข ทิสฺวา มุขํ วิวริตฺวา
จตฺสุโส ทาธา ทสุเสตฺวา ก็ ตฺวํ ฆนฺเต ชมฺพฺพุทฺธิปตฺเต อณฺณตฺถ
ภิกฺขุ น ลภสิ อมฺหากั ราชา ตั มารณฺตฺถาย ปณฺจ อมฺจเจ ฆคฺคหตุเถ
ทวารนฺตเร จเปสิ มา ตฺวํ นลาณฺเฏ มจฺจุ คเหตุวา อากมิสฺสสิ
สีฆํ ปกฺกมาติ มหาสทฺเทน วิริวิ ฯ โส สพฺพรุทฺถญฺญตฺาย ตมตฺถั
ณฺตฺวา ตโตว นีวตฺติตฺวา อูยฺยานันฺ คนฺตฺวา ปกฺกมนฺตฺถาย ปริกฺขาร
อาทฺธิยฺ ฯ ราชาปิ สีหปณฺชเร จิตโต ตั อากจฺจนฺตฺถยจ คจฺจนฺตฺถยจ
ทิสฺวา สเจ อัย มม ปจจุตถิโก ฆเวยฺย อูยฺยานันฺ คนฺตฺวา พลั
สนฺนิปาตาเปตฺวา กมฺมสชฺโช ฆวิสฺสติ โน เจ อตุตโน ปริกฺขาร
คเหตุวา คมนสชฺโช ฆวิสฺสติ ฆานิสฺสามิ ตาวสุส กิริยฺนฺติ
อูยฺยานันฺ คนฺตฺวา มหาสตุตฺ อตุตโน ปริกฺขาร อาทาย คมิสฺสามิติ

ปณฺณสาโลโต นิภฺขนฺตํ จงฺกมโกฏฺฐิยํ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
จิโต คากฺมาห

[๕๒]กิณฺนุ ทณฺฑํ กิมาชินฺนํ ก็ ฉตฺตํ ก็ อุปาหฺนํ

ก็ องฺกุสฺลยฺจ ปตฺตยฺจ สงฺฆาฏฺฐิจาปี พุราหฺมณ

ตฺรมาทรูโป คณฺหาสิ(๑) กิณฺนุ ปตฺตยเส ทิสฺนฺติ ฯ

ตสฺสสตฺโต ภนฺเต ปุพฺเพ ตฺวํ อมฺหากํ ฆริ อากฺขณฺโต

ทณฺฑาทินิ น คณฺหสิ อชฺช ปน เกน การณฺน ทณฺฑยฺจ

อชินฺนยฺจ ฉตฺตยฺจ อุปาหฺนยฺจ มตฺติกปฺตีพฺพโกลมพฺนองฺกุสฺลยฺจ

มตฺติกปตฺตยฺจ สงฺฆาฏฺฐิจาติ สพฺเพปีเม ปรีกฺขาเร ตฺรมาโน

คณฺหาสิ กตฺริ นุ ทิสฺสํ ปตฺเตสิ กตฺถ คณฺตุกาโมสิตี ปุจฺฉิ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสฺตฺโต อโย อตฺตนา กตฺกมฺมํ น ชานาตีติ

มยฺลติ ชานาเปสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา เทว คากฺกา อภาสิ

[๕๒]ทฺวาทเสตานิ วสฺसानิ วสิตานิ ตฺวานฺติเก

นาภิชานามิ โสเตน ปิงฺคเลนากิภฺชชิตํ ฯ

สุวํยํ ทตฺโตว นทติ สุกฺกทาจํ วิทฺสยิ

ตว สุตฺวา สภฺริยสฺส วิตสฺททฺสส มํ ปตีติ ฯ

ตตฺถ อภิกฺชชิตนฺติ เอเตน ตว สฺนฺเขน เอวํ มหาวิเรน

วิวิทํ น ชานามิ ฯ ทตฺโตวาติ ทปฺปีโต วิยํ สภฺริยสฺสาติ

ตว สภฺริยสฺส มม มารณฺตถาย ปณฺจณฺนํ อมฺจจัน

อาณตฺตภาวํ กเถนฺตสฺส สุตฺวา ก็ ตฺวํ อณฺยตฺถ ภิกฺขํ

๑. ม. หาสี ฯ ๒. ม. วทิสยํ ฯ

น ลภสี รมญา เต วโร อาณตุโต อธิ มา กจณาติ ทตุโตว
นทติ ฯ วิตสทุชสุส มํ ปตีติ มมุนตเร วิตสทุชสุส ตว วจัน
สุตฺวา เอวํ วทสีติ อาห ฯ

ตโต ราชา อตุตโน โทสี สมปฏิจฺฉิตฺวา ตํ ขมาเปนฺโต
จตุตฺถิ คากมาห

[๕๔] อหุ เอส กโต โทโส ยถา ภาสสี พุราหุมน

เอส กิโยโย ปสีทามิ วส พุราหุมน มา คมาติ ฯ

ตตุถ กิโยโยติ สจฺจํ มยา เอวํ อาณตุตํ อโย เม โทโส

เอส ปนาหํ อิทานิ อธิกตฺริ ตว ปสีทามิ อิวเว วส มา พุราหุมน
อณฺณตุถ คมาติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต มหาราช ปณฺชิตา นาม ตาทิเสน
ปรปตฺติเยน อปฺจจกฺขการินา สทฺธิ นํ สํวสนฺตีติ วตุวา ตสฺส
อนาจารํ ปกาเสนฺโต อาห

[๕๕] สพุพเสโต ปุเร อาสี ตโตปี สพลอ อหุ

สพุพลอหิตโก ทานิ กาโล ปกุกมิตุํ มม ฯ

อพุกนฺตฺริ ปุเร อาสี ตโต มชฺเณ ตโต พหิ

ปุรา นิทฺฐมนนา โหติ สยเมว วชามิหํ ฯ

วิทสทฺฐํ น เสเวยฺย อุทปานํวโนทกํ

สเจปี นํ อนฺุขเน วาริกทฺฐมคฺนฺธิกํ ฯ

ปสนฺนเมว เสเวยฺย อปฺปสนฺนํ วิวชฺชเย

ปสนฺนํ ปยิริปาเสยฺย รหํทํโวทกตฺถิโก ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาทวณณนา หน้า 62

ภาเช ภษนตุํ ปุริสํ อภษนตุํ น ภษชเย
 อสปุริสธมฺโม โส โย ภษนตุํ น ภษชติ ฯ
 โย ภษนตุํ น ภษติ เสวมานํ น เสวติ
 สเว มนุสฺสปาปิภูโจ มิโค สาขสฺสโต ยถา ฯ
 อจฺจาภิกฺขณตฺสคฺคา อสโม สรณฺน จ
 เอเตน มิตุตา ชีรฺนติ อกาเล ยาจนาย จ ฯ
 ตสฺมา นาภิกฺขณํ คจฺเณ น จ คจฺเณ จิราจิริ
 กาเลน ยาจํ ยาเจยฺย เอวํ มิตุตา น ชีรฺเร ฯ
 อติจิริ นิวาเสน ปิโย ภวติ อปฺปิโย
 อามนฺต โข ตํ คจฺฉาม ปุรา เต โหม อปฺปิยาติ ฯ

ตตุถ สพุพเสโตติ มหาราช ปจฺมเมว ตาว ตว นิเวสเน
 มม โอทโน สพุพเสโต อโหสิ ยํ ตวํ ภูณฺชติ ตเมว ทาเปสฺสิติ
 อตุโถ ฯ ตโตติ ตโต ปจฺฉา ปรีเภทกานํ วจฺนํ คเหตุวา ตว
 มยิ วิรตุตกาเลปี สพลฺโล มิสุสโกทโน ชาโต ฯ อิทานีติ อิทานิ
 สพุพลฺโลหิตโก ชาโต ฯ กาโพติ อญฺญาณสฺส ตว สนฺติกา อิทานิ
 มม ปกุกมิตุํ กาลิ ฯ อพุภฺนตฺรนฺติ ปจฺมํ มม อพุภฺนตฺริ อาสนํ
 อลงฺกตมฺหาตลฺมฺหิ อสฺสิตเสตจฺจตุเต ราชปลฺลลงฺเกยว มํ นิสฺสทาเปสฺสุ ฯ
 มชฺเณติ โสปานมฺตฺถเก ฯ ปุรา นิทฺฐมฺนา โหตีติ ยาว คีวายํ
 คเหตุวา นิภฺกชฺชุตฺตนา โหติ ฯ อนฺุชเนติ สเจ อนฺุทกํ อฺุทปานํ
 ปตุโต ปุริโส อฺุทกํ อปฺปสฺสสนฺโต กลลํ วิยฺยหิตฺวา อนฺุชเนยฺย ตถาปี
 # ๑. ม. ชีเยเร ฯ ๒. ม. อคฺุณณฺุณฺุสฺส ฯ

ตัม วาริกทุมคณฐิกัม ภเวยฺย อมฺนุญฺจตาย น ปิเวยฺย ตเถว วิตฺสทฺธัม
ปิยฺรฺปาสนฺนเตน ลทฺฐปจฺจยาปิ ปริตฺตทา เจว ลฺฐา จ อมฺนุญฺจา
อปฺริโภการฺหาติ อตฺถโถ ๑ ปสฺนฺนฺนฺติ ปตฺติฏฺจิตฺสทฺธัม ๑ รหฺทฺนฺติ
คฺมฺภีรํ มหารหํ ๑ กฺชนฺตฺนฺติ อตฺตทานํ กฺชนฺตฺเมว กฺเชยฺย ๑
อกฺชนฺตฺนฺติ ปจฺจตฺถิกํ ๑ น กฺชฺชเยติ น กฺเชยฺย ๑ น กฺชฺชตีติ
โย ปฺริโส อตฺตทานํ กฺชนฺตํ หิตฺจิตฺตํ ปุคฺคํ น กฺชฺติ โส
อสฺปฺริสฺสรมฺโม นามาติ ๑ มฺนุสฺสปาปิฏฺโจติ มฺนุสฺสลาโม ปฏฺิฏฺโจ
ปจฺจิมฺโก ๑ สาขสฺสตีตฺติ มกฺกโฏ ๑ อจฺจาภิกฺขณฺสฺสคฺคาติ อติวีย
อภินฺหสฺสคฺเคน ๑ อกาเลติ อยฺยตฺตปฺตฺตกาเล ปฺรสฺส ปิยภณฺฑํ
ยาจนาย มิตฺตา ชีรฺนฺติ นาม ตฺวํปี อติจิริ นีวาเสน มยิ เมตฺตํ
ภินฺทึ ๑ ตสฺมาติ ยสฺมา อจฺจาภิกฺขณฺสฺสคฺเคน อสฺโมสฺรณฺน จ
มิตฺตา ชีรฺนฺติ ตสฺมา ๑ จิราจิรินฺติ จิรกาลํ วิตฺตินาเมตฺวา จิริ
น คจฺเณ น อุปฺสงฺกเม ๑ ยาจนฺติ ยาจิตฺตพฺพํ ภณฺฑํ ยุตฺตกาเล
น ยาเจยฺย ๑ น ชีรฺเรติ เอว มิตฺตา น ชีรฺนฺติ ๑ ปุรา เต
โหมมาติ ยาว ตว อปฺปิยา น โหม ตาว อามฺนฺเตตฺตวาว เอว
คจฺจนามาติ ๑

ราชาอาห

[๕๖]เอวํ เจ ยาจฺมานานํ อณฺชลี นาวพฺุชฺฉลฺลิตฺติ

ปฺริวารกานํ สตุตฺตทานํ วจฺนํ น กโรตี โน

เอวฺนตฺตํ อภียาจาม ปุณฺ กยิราสี ปฺริยาชนฺติ ๑

๑. ม. ปฺริจารกานํ สตุตฺต ๑

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาทวณณนา หน้า 64

ตตุถ นาวพุชฌสีติ สเจ ภนุเต เอวิ ยาจนุเตน มยา กตัม
อณุชลี น ชานาสี น ปฏิกณฺหสีติ อตุโถ ฯ ปริยายนฺติ ปุณ
อิธาคมนาย เอกวาริ กเรยฺยาสีติ ยาจติ ฯ

โพธิสตุโต อาห

[๕๗]เอวณฺเจ โน วิหรัตฺติ อนฺตรราย โน เหสุสฺติ

ตุมุหลจาปี มหาราช อมฺหํ วา รณฺจวทุตฺตน

อปฺเปว นาม ปสฺเสม อโหระตฺตานมจฺเจติ ฯ

ตตุถ เอวณฺเจ โนติ สเจ มหาราช เอวิ นานา หุตฺวา
วิหรนฺตานิ อมฺหากิ อนฺตรราย โน เหสุสฺติ ตฺยํหํ วา มยํหํ
วา ชีวิตฺติ ปวตฺติสฺสตีติ ทีเปติ ฯ ปสฺเสมาติ อปี นาม
ปสฺเสยฺยาม ฯ

เอวิ วตฺวา มหาสตุโต รณฺโณ ชมฺมํ เทเสตฺวา อปฺปมตฺโต
โหหิ มหาราชาคิ วตฺวา อฺยฺยานา นิกฺขมิตฺวา เอกสฺมี สภาภุจฺจนา
ภิกฺขาย จริตฺวา พาราณสีโต นิกฺขมฺม อนฺนุปฺพุเพน หิมวณฺโต-
กาสเมว คนฺตฺวา กิณฺจิกิ กาลิ วสิตฺวา ปุณ โอตฺริตฺวา เอกิ
ปจฺจนฺตคามิ นิสฺสาย อรณฺเณ วิหาสี ฯ ตสฺส ปน คตฺกาลโต
ปฏฺจาย เต อมฺจจา ปุณ วินิจฺจนฺเต นิสฺสิทฺตฺวา วิโลปี กโรนฺตา
จินฺตยีสฺสุ สเจ มหาโพธิปริพุพาชโก ปุณ อากมฺิสฺสตี ชีวิตฺติ
โน นตฺถิ กิ นุ ชฺวสฺส อนาคมนการณิ กเรยฺยามาติ ฯ อถ
เนลฺล เอตฺทโหสิ อิมํ สตุตา ปฏฺิพฺพุทฺฐจฺจานํ นาม ปชฺหิตฺติ น
สกุโกนฺตฺติ กิ นุ ชฺวสฺส อิธ ปฏฺิพฺพุทฺฐจฺจานนฺตฺติ ฯ ตโต รณฺโณ

เล่มที่ 35 มหาโพธิชาตกั หน้า 65

อคุคมเหสีติ ฌตฺวา จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส อิมํ นิสฺสาย
อากฺขณฺเยย ปฏิกฺขเจว นํ มารราเปสฺสามาติ ฯ เต ราชานํ เอตทโวจํ
อิมํ ทิวเส เอกา กถา สฺยยตีติ ฯ กีกถา นามาติ ฯ
มหาโพธิปริพฺพชาโก จ กิร เทวี จ อญฺญมญฺญํ สาสนปฏฺฐิสาสนํ
เปเสนฺตีติ ฯ กิณฺติ กตฺวาติ ฯ เตน กิร เทเวีย เปตีติ สกฺกา
นุ โข อตฺตโน พเลน ราชานํ มารราเปตฺวา มม เสตจฺจตฺตํ
ทาตฺตุนฺติ ตายปีสฺส เปตีติ รัญฺโหล มรณฺนนาม มม ภาโร
มหาโพธิปริพฺพชาโก จิปปํ อากฺขณฺตฺตติ ฯ ราชา เตสํ ปุณฺปปุณฺ
กถณฺตํ สทฺทหิตฺวา อิทานิ กิ กาทพฺพนฺติ ปุจฺฉิตฺวา เทวี
มารเรตฺว วัฏฺฏตีติ วุตฺเต อนฺุปริกฺขิตฺวา เตนหิ นํ ตุมฺเหว
มารเรตฺวา ขณฺฺหาขณฺฺทิกํ ฉินฺฺทิตฺวา วจฺจญฺเป จิปปถาติ อาห ฯ เต
ตถา กรีสุ ฯ ตสฺสา มาริตภาโว สกฺลนฺนเร ปากโฏ อโหสิ ฯ
อถสฺสา จตฺตาโร ปุตฺตา อิมินา โน นีรปราธา มาตา
มาริตาติ รัญฺโหล ปจฺจตฺตติกา อเหตุํ ฯ ราชา มหาภยปฺปตฺโต
อโหสิ ฯ มหาสตุโต ปรมฺปราย ตํ ปวฺตตี สุตฺวา จินฺเตสิ
จเปตฺวา มํ อญฺโหล เต กุมารे สลฺยญาเปตฺวา ปีตริ ขมาเปตฺว
สมตฺโต นาม นตฺติ รัญฺโหล จ จีวิตํ ทสฺสามิ กุมารे ปาปโต
โมเจสฺสามีติ ฯ โส ปุณฺทิวเส ปจฺจนฺตคามํ ปวิสิตฺวา มนุสฺเสหิ
ทินฺนํ มกฺกญฺมํสํ ขาทิตฺวา ตสฺส จมฺมํ ยาจิตฺวา อสฺสมปเท
สฺกฺขาเปตฺวา นิกฺคนฺธิ กตฺวา นีวาเสสิปี ปารุเปสิปี อํเสปี
๑. ม. อิมฺสุมี ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 66

จเปลิ ฯ กิการณา ฯ พหุปกโร เมติ วจนตุถาย ฯ โส ตั
จมัม อาทาย อนุปุพเพน พาราณสี คนตุวา กุมารे อุปสงกมิตวา
ปีตุฆาฏกมัม นาม ทารุณั ตั โว น กาศพุพิ อชรามโร สตุโต
นาม นตุถิ อหิ ตุมเห อถุณมถุณั สมกุเค กริสสามิติ อาคโต
ตุมุเห มยา ปหิเต สาสเน อากจเจยยาถาติ กุมารे โอวิทิตวา
อนุโตนकरे อุตยานัน ปวิติตวา มกุกฏจมัม อตุถริตุวา สิลาปฏญเ
นีสิทธิ ฯ อถ นั อุตยานปาโล ทิสวา เวเคน คนตุวา รถุโย
อาโรเจสิ ฯ ราชา สตุวาว สตุชชาติโสมนสุโส เต อมจเจ อาทาย
ตตุถ คนตุวา มหาสตุตติ วนทิตวา นีสิทธิตุวา ปฏิสนถาริ กาคู
อารภิ ฯ มหาสตุโต เตเน สทุธิ อสมโมทิตวา มกุกฏจมัมเยว
ปริมชชชิ ฯ อถ นั เอวมาห ภนเต ตุมเห มั อถเถตุวา
มกุกฏจมัมเยว ปริมชชชถ กิ โว อิทิ มยา พหุปกการตฺรนุติ ฯ
อาม มหาราช พหุปกโร เม เอส พานโร อหมาสส ปิฏเจ
นีสิทธิตุวา วิจริ อัย เม ปานियฆญุ อหริ วสนญุจัน สมมชชชิ
อภิสมาจาริกวตุตปฏิวตุตติ เม อกาสิ อหิ ปน อตุตโน ทุพ-
พลจิตตตายสุส มัส ขาทิตวา จมัม สุกขาเปตุวา อตุถริตุวา
นีสิทามิ เจว นิปชชามิ จ เอว พหุปกโร เอส มยหนุติ ฯ
อิติ โส เตสิ วาเท ภินทนตุถาย วานรจมเม จ วานเร จ
วานรโวหาริ อาโรเปตุวา ตั ตั ปริยายิ สนุชาย อิมิ กถิ
กเถสิ ฯ โส หิ ตสุส นีวตุถปุพพุตตา ปิฏเจ นีสิทธิตุวา วิจรินุติ
อาห ฯ ตั องุเส กตุวา ปานियฆญุสสุส อาหุตุตตา ปานियฆญุ

อาหระตีติ อาห ๑ เตน จมฺเมน ภูมียิ สมฺมุชฺชปุพฺพตฺตา วสนฺภูจฺจํ
สมฺมุชฺชิตฺติ อาห ๑ นิปนฺนกาเล เตน จมฺเมน ปิฏฺฐิจฺยา อกฺกนฺตกาเล
ปาทานิ ญฺญุชฺชปุพฺพตฺตา วตฺตปฏฺฐิวตฺตํ เม อกาสิตี อาห ๑
ฉาตกาเล ปน ตสฺส มิสฺส ลภิตฺวา ขาทิตฺตฺตา อหิ ปน อตฺตโน
พุพฺพลจิตฺตตฺตายสฺส มิสฺส ขาทินฺนิตฺติ อาห ๑

ตํ สุตฺวา เต อมจฺจา ปาณาติปาโต เตน กโตติ สญฺญา
ปสฺสธ โภ ปพฺพชิตสฺส กมฺมํ มกฺกภูํ กิร มาเรตฺวา มิสฺส ขาทิตฺวา
จมฺมํ คเหตุวา วิจเรตีติ ปาณิ ปหริตฺวา ปริหาสมกัสมฺ ๑ มหาสตุโต
เต ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา อิเม อตฺตโน วาทเกทนตฺถาย มม
จมฺมํ อาทาย อากตภาวิ น ชานนฺติ ชานาเปสฺสามิ เนติ
อเหตุกฺวาที ตาว อามนฺเตตฺวา ปุจฺฉิ อวฺโส ตฺวํ กสมฺมา มํ
ปริภาสสิตี ๑ มิตฺตพุทฺธิกมฺมสฺส เจว ปาณาติปาตสฺส จ
กตตฺตาติ ๑

ตโต มหาสตุโต โย ปน คติยา เจว ทิฏฺฐิจฺยา จ เต
สทฺทหิตฺวา เอวํ กเรยฺย เตน ก็ ทุกฺกนฺนติ ตสฺส วาทำ ภินฺนฺโต
อาห

[๕๘]อุทฺธิรณา เจ สงฺกหตฺตา ภาวายมนฺวตฺตติ

อกามา อกรณียิ วา กรณียิ วาปี กุพฺพติ

อกามกรณียสฺมี กุวิธ ปาเปน ลิมฺปติ ๑

โส เจ อตฺโต จ ฌมฺโม จ กลฺยาโณ น จ ปาปโก

โภโต เจ วจันํ สจฺจํ สุหโย พานโร มยา ๑

เล่มที่ 35 ปญญาสนิปาตวณฺณนา หน้า 68

อตุตโน เจ หิ วาทสุส อปราธฺ วิชานีย (๑)

น มํ ตฺวํ ฺครเหยฺยาสี โภโต วาโท หิ ตาทีโสติ ฯ

ตตุถ อุทฺธิรณาติ กถา ฯ สงฺกตฺยฺยาติ สงฺกตฺยฺยา นนฺนํ
อภิชฺชาตินํ ตํ ตํ อภิชฺชาติ อฺปกมฺเนน ฯ ภาวายนฺนฺวตฺตตีติ
ภาเวน อนฺวตฺตตี ฯ ฺกรณฺตฺเถ สมฺปทานํ ฯ อกามาติ อกामน
อนิจฺจาย ฯ อกรณฺมียํ วาติ อกตฺตพฺพํ ปาปํ กฺวา ฯ ฺกรณฺมียํ
วาติ กตฺตพฺพกฺสํ กฺวา ฯ กฺพพฺพตีติ กโรตี ฯ กฺวิธาติ โภ
อิธ ฯ อิํ ฺวตฺตํ โหตี ตฺวํ อเหตุวาที นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย
สตุตฺตานํ สงฺกิลฺเสายาติ อาทีทฺธิกฺกฺจโภ อยํ โลโภ สงฺกตฺยฺยา เจว
สภาวน จ อนฺวตฺตตี ปริณฺมตี ตตุถ ตตุถ สุขทฺกฺขํ ปฺภูตฺสฺเวเทตี
อกามโภ จ ปาปํ วา ปฺญญํ วา กโรตีติ วทสี อยํ ตว อุทฺธิรณา
สเจ ตถา เอวํ สนฺเต อกามกรณฺมียสฺมี อตุตโน ชฺมมฺตาย
ปวตฺตมานเ ปาเป โภ อิธ สตุโต ปาเปน ลิมฺปตี ฯ สเจ
หิ อตุตฺนา อกเตน ปาเปน ลิมฺปตี น โภจि น ลิมฺเปยฺยาติ ฯ
โส เจตี โส อเหตุกฺวาทสงฺขาโต ตว ภาสิตฺตฺโถ อตุตฺตฺโถ จ
อตุตฺโฆตฺโถ จ ชฺมฺโม กลฺยาโณ เจ น ปาปโภ อเหตุ อปฺจฺจยา
สตุตฺตา สงฺกิลฺสฺสนฺตี สุขทฺกฺขํ ปฺภูตฺสฺเวทฺยฺนฺตีติ อิํ โภโต
วณฺนํ สจฺจํ เจ สุขโต วานโร มยา โภ เอตฺถ มม โทโสติ
อตุโต ฯ วิชานียาติ ชฺมมฺ สเจ หิ ตฺวํ อตุตโน วาทสุส อปราธฺ
ชานเยยฺยาสี น มํ ฺครเหยฺยาสี ฯ กิการณา ฯ โภโต วาโท
๑. ม. วิชานียา ฯ

หิ ตาทีโส ตสุมา อัย มม วาท์ กโรตีติ มํ ปัสเสยยาสิ อตุตโน
ปน วาท์ อชานนุโต มํ ครหสีติ ฯ

เอวั มหาสตุโต ตํ นิคฺคณฺหิตฺวา อปฺปฏิภาณํ อกาสิ ฯ
โสปิ ราชา ปริสฺติ มงฺกุฏโต ปตฺตกฺขนุโห นิสีทิ ฯ มหาสตุโตปิ
ตสฺส วาท์ ภินฺทิตฺวา อิสฺสรกรรมวาที อามนฺเตตฺวา ตฺวํ อาวุโส
มํ กสฺมา ปรีหาสฺสิ ยทิ อิสฺสรนินฺมิตฺวาท์ สารโต ปจฺเจสฺสีติ
วตฺวา อาห

[๕๕]อิสฺสโร สพฺพโลกสฺส สเจ กปฺเปติ ชีวิทํ

สเจ(๑) อิทฺธี พุยฺสนภาวณฺจ กมฺมํ กลฺยาณปาปกั
นิทฺเทสการี ปุริโส อิสฺสโร เตน ลิมฺปติ ฯ
โส เจ อตุโถ จ ฐมฺโม จ กลฺยาณ น จ ปาปโก
โภโต เจ วจันํ สจฺจํ สุหโต วานโร มยา ฯ
อตุตโน เจ หิ วาทสฺส อปฺราธํ วิชานนฺย
น มํ ตฺวํ ครเหยฺยาสิ โภโต วาโท หิ ตาทีโสติ ฯ

ตตุถ กปฺเปติ ชีวิตฺนฺติ สเจ พุรหฺมา วา อณฺโณ วา โภจิ
อิสฺสโร ตฺวํ กสิยา ชีว ตฺวํ โครกฺเขนาติ เอวั สพฺพโลกสฺส
ชีวิทํ สํวิทฺหติ วิจาเรติ ฯ อิทฺธี พุยฺสนภาวณฺจาติ อิติ อิสฺสรียาที-
เกทา อิทฺธิโย จ ญาตีวินาสาทิกั พุยฺสนภาวณฺจ เสสณฺจ กลฺยาณ-
ปาปกั กมฺมํ สพฺพิ ยทิ อิสฺสโรว กปฺเปติ กโรติ ฯ นิทฺเทสการีติ
ยทิ ตสฺส นิทฺเทสํ อานตฺติเมว เสโส โย โภจิ ปุริโส กโรติ
๑. ส. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 35 ปญญาสนิปาตวณณา หน้า 70

เอวํ สนฺเต โย โภจิ ปาปํ กโรติ ตสฺส อีสฺสเรน กตฺตตา อีสฺสโรว
เตน ปาเปน ลิมฺปติ ฯ เสถํ ปุริมฺนเยน เวทิตพฺพํ ฯ ยถา จ
อิธ เอวํ สพฺพตฺถ ฯ

อิติ อมฺพโตว มุคฺครํ คเหตุวา อมฺพํ ปาเตนฺโต วีย
อิสฺสรกรณฺเนว อีสฺสรกรณฺวาทํ ภินฺทิตฺวา ปุพฺเพกตฺวาทิ
อามนฺเตตฺวา ตฺวํ อาวุโส มํ ก็ ปรีหาสสิ ยถิ ปุพฺเพกตฺวาทิ
สจฺจํ มณฺณสีติ วตฺวา อาห

[๖๐]สเจ ปุพฺเพกตเหตุ สุขทุกฺขํ นิคจฺฉติ

โปราณกํ กตํ ปาปํ ตเมโส มฺลจฺเต อธิณฺ

โปราณกอธิณโมกฺโข กุวิธ ปาเปน ลิมฺปติ ฯ

โส เจ อตฺโต จ ฐมฺโม จ กลฺยาณํ น จ ปาปโก

โภโต เจ วจฺนํ สจฺจํ สุหโต วานโร มยา ฯ

อตฺตโน เจ หิ วาทสฺส อปฺราธํ วิชานีย

น มํ ตฺวํ ครเหยฺยาสิ โภโต วาโท หิ ตาทีโสติ ฯ

ตตฺถ ปุพฺเพกตเหตุติ ปุพฺเพกตเหตุ ปุริมภเว กตกมฺม-
กรณฺเนว ฯ ตเมโส มฺลจฺเต อธิณฺติ โย วรพฺนฺธาทีหิ ทุกฺขํ
ปาปฺณาติ ยถิ โส ยํ เตน โปราณกํ กตํ ปาปํ ตํ อิทานิ อธิณฺ
มฺลจฺติ เอวํ สนฺเต มมาปี เอส โปราณกอธิณโต โมกฺโข อนฺน
หิ มกฺกญฺเณน ปุพฺเพ ปรีพฺพาชเกน หุตฺวา อหํ มกฺกโฏ สมาน
มาเรตฺวา ขาทีโต ภวิสฺสามิ สุวายํ อิธ มกฺกญฺตฺตํ ปตฺโต มยา
ปรีพฺพาชกตฺตมฺปตฺเตน มาเรตฺวา ขาทีโต ภวิสฺสติ โภ อิธ

ปาเปน ลิมปตีติ ฯ

อิตี โส ตสฺสาปี วาทำ ภินฺนิตฺวา อฺจุเฉทวาทิ อภิมุขํ กตฺวา
ควํ อาวุโส นตฺถิ ทินฺนุนฺติ อาทีนึ วตฺวา อิเชว สตุตา
อฺจุฉิษฺชนฺติ ปรโลกกตา นาม นตฺถิตฺติ มลฺลมาโน กสฺมา มํ
ปริหาสตีติ สนฺตฺชฺเชตฺวา อาห

[๖๑]จตุณฺนเยวปาทาย รุปี สมฺภโถติ ปาณินํ

ยโต จ รุปี สมฺภโถติ ตตฺถเวว อนุปคจฺจติ ฯ

อิเชว ชีวตี ชิโว เปจฺจ เปจฺจ วินสฺสตี

อฺจุฉิษฺชติ อัย โลโก เย พาลา เย จ ปณฺหิตา

อฺจุฉิษฺชมาเน โลกสฺมี กุวิธ ปาเปน ลิมปตี ฯ

โส เจ อตฺถโต จ ฐมฺโม จ กถฺยาโณ น จ ปาปโก

ภโถโต เจ วจฺนํ สจฺจํ สุหโต พานโร มยา ฯ

อตฺถโน เจ หิ วาทสฺส อปราธํ วิชานีย

น มํ ควํ ทรเหยฺยาสี ภโถโต วาโท หิ ตาทีโสตี ฯ

ตตฺถจ จตุณฺนุนฺติ ปจฺวีอาทีนํ ภูตानํ ฯ รูปนฺติ รูปกฺขนฺโร ฯ

ตตฺถเววาทิ ยโต ตํ รุปี สมฺภโถติ นินฺชฺชณฺนกาเลปี ตตฺถเวว

นินฺชฺชติ ฯ อิมินา ตสฺส จตฺตมหาภูติโก อัย ปุริโส ยทา กาลํ

กโรตี ปจฺวี ปจฺวีกาญฺ ออนุเปตี ออนุปคจฺจติ อาโป เตโฆ วาโย

วาโยกาญฺ ออนุเปตี ออนุปคจฺจติ อากาสํ อินฺทฺริยานิ สจฺจมนฺตี (๒)

อาสนฺหิปลฺลจฺมา ปุริสา มตํ อาทาย คจฺจนฺติ ยาว อาหพนฺปทานิ

ปลฺลณฺยานฺติ กาโปตฺกานิ อฏฺฐินิ ภวฺนฺติ ภตฺตมนฺตาหฺติโย

๑. ม. ออนุปคจฺจติ ฯ ๒. ม. สจฺจมนฺตี ฯ

เล่มที่ 35 ปญญาสนิปาตวณฺณนา หน้า 72

ทตฺตฺปญฺญตฺตํ ยทิทํ ทานํ เตสํ ตฺจฺจนา มุสาภิตาปา เย เกจิ
อตุถิกวาทํ วทนฺติ พาลา จ ปญฺจिता จ กายสฺส เกทา อฺจฺฉิขฺชนฺติ
วินสฺสนฺติ น โหนฺติ ปรมฺมรณฺติ อิมํ ทิฏฺฐี ปติฏฺฐาเปสิ ฯ
อิเชวาติ อิมสฺมีเยว โลเก ชิโว ชีวติ ฯ เปจฺจ เปจฺจ วินสฺสตีติ
ปรโลเก นิพฺพตฺตสฺสโต คตฺวิเสน อิชฺ อนาคนฺตฺวา ตตฺถเว ปรโลเก
วินสฺสตี อฺจฺฉิขฺชติ เอว อฺจฺฉิขฺชมาเน โลกสฺมี โโก อิชฺ ปาเปน
ติมฺปติ ฯ

อิตฺติ โส ตสฺสาปี วาทํ ภินฺทิตฺวา ขตฺตวิขฺชวาที อามนฺเตตฺวา
ตฺวํ อาวุโส มาตาปิตโรปี มาเรตฺวา อตฺตโน อตฺโถ กาทพฺโพติ
อิมํ ลทฺธิ อฺจฺฉิขฺชิตฺวา วิจฺรนฺโต กสฺมา มํ ปรีหาสตีติ วตฺวา อาห

[๖๒]อาหุ กตฺตวิธา โลเก พาลา ปญฺจิตฺมานิโน

มาตฺรํ ปิตฺรํ หณฺเณ อโถ เชฏฺฐปี ภาตฺรํ

หเนยฺย ปฺตฺตทาเร จ อตฺโถ เจ ตาทิโส สียาติ ฯ

ตตฺถ กตฺตวิธาติ ขตฺตวิขฺชา ฯ อยเมว วา ปาโฐ ฯ

ขตฺตวิขฺชาจฺริยานํ เอตํ นามํ ฯ พาลา ปญฺจิตฺมานิโนติ พาลา
สมานาปี ปญฺจिता มยฺ อตฺตโน ปญฺจิตฺถาวํ ปกาเสสฺสามาติ
มณฺณมานา ปญฺจิตฺมานิโน หุตฺวา เอวมาหุ ฯ อตฺโถ เจติ สเจ
อตฺตโน ตถารูโป โกจิ อตฺโถ สียา น กิณฺจิจิ ปรีวชฺเชยฺย สพฺพํ
หเนยฺย วาติ วทนฺติ ตฺวํปี เนสํ อญฺญตโรติ ฯ

เอวํ ตสฺส ลทฺธิ ปติฏฺฐเปตฺวา อตฺตโน ลทฺธิ ปกาเสนฺโต อาห

๑. ส. ขตฺตวิธา ฯ ม. ขตฺตวิทา ฯ

[๖๓]ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย นิสึเทยฺย สยฺเยย วา

น ตสฺส สาขํ ภณฺเชยฺย มิตฺตทพฺุโก หิ ปาปโก ๑

อถ อตุเถ สมฺปฺปนฺเน สมฺลมฺปิ อพฺพเห

อตุโถ เม สมฺพเลนาปี สุหโต วานโร มยา ๑

สเจ อตุโถ จ ฌมฺโม จ กลฺยาโณ น จ ปาปโก

โกโต เจ วจันํ สจฺจํ สุหโต วานโร มยา ๑

อตุตฺโน เจ หิ วาทสฺส อปรารัํ วิชานีย

น มํ ตฺวํ ฌรเหยฺยาสี โภโต วาโท หิ ตาทีโสติ ๑

ตตุถ อมฺโก ขตุตฺวิษฺช อมฺหากํ ปน อจฺริยา เอวํ วณฺณยฺนฺติ
อตุตฺนา ปรีกฺตฺตจฺฉายสฺส รุกฺขสฺสสาปี สาขํ วา ปณฺณํ วา น
ภณฺเชยฺย ๑ กิการณา ๑ มิตฺตทพฺุโก หิ ปาปโก ตฺวํ ปน เอวํ
วเทสิ อถ อตุเถ สมฺปฺปนฺเน สมฺลมฺปิ อพฺพเหติ ๑ มมฺยจ
ปาเถยฺเยน อตุโถ อโหสิ ตสฺมา สเจเปส มยา หโต ตถาปี อตุโถ
เม สมฺพเลนาปี สุหโต วานโร มยาติ ๑

เอวํ โส ตสฺสาปี วาทำ ภินฺทิตฺวา ปณฺจสุปี เตสุ
อปฺปฏิภาณฺสุ นิสินฺเนสุ ราชานํ อามนฺเตตฺวา มหาราช ตฺวํ
อิเม ปณฺจรณฺุจวิโลปเก มหาโจเร คเหตุวา วิจรสิ อโห พาลो
เอวรูปานํ หิ สํสคฺเคน ปรีโส ทิณฺุจฌมฺมิกมฺปิ สมฺปฺรายิกมฺปิ
มหาทุกฺขํ ปาปฺณฺเยยฺยติ วตุวา รณฺโโล ฌมฺมํ เทเสนฺโต อาห

[๖๔]อเหตุวาโท ปรีโส โย จ อีสฺสรกฺตฺติโก

ปฺพุเพตฺตี จ อฺจฺเจที โย จ กตุตฺวิโร นโร ๑

เอเต อสฺปฺปรีสา โลเก พาลา ปณฺทิตฺมานิโน

กรเยย ตาทิโส ปาปี อโถ อญฺญมปิ การเย
อสปฺปริสสํสคฺโค ทุกฺกโฏ(๑) กฏฺกฺทฺรโยติ ฯ
ตตุถ ตาทิโสติ มหาราช ยาทิสา เอเต ปญฺจ ทิฏฺฐิจิตฺติกา
ตาทิโส ปฺริโส สยฺปิ ปาปี กรเยย ยฺวาสฺส วจันํ สฺฐนาติ ตํ
อญฺญมปิ การเย ฯ ทุกฺกโฏติ เอวฺรุเปหิ อสปฺปริเสหิ สทฺธิ สํสคฺโค
ปรโลเกปิ อธิโลเกปิ ทุกฺกโฏ กฏฺกฺทฺรโย จ โหติ ฯ อิมสฺส
ปนตฺถสฺส ปกาสนตฺถํ ยานิ กานิจิ ภิกฺขเว ภยานิ อุปฺปชฺชนฺติ
สพฺพานิ ตานิ พาลโตติ สุตฺตํ อหริตพฺพิ ฯ โคชชาตกสฺสชีว-
ชาตกอกิตฺติชาตกาทีนํ วายมตฺโถ ทิเปตพฺโพ ฯ

อิทานิ โอปมมทสฺสนวเสน ฃมมฺเทศนํ วทฺฺเทมนฺโต อาห

[๖๕] อฺรพฺกรฺฐเปน พกาสุ(๒) ปฺพเพ

อสงฺกิตฺ อชฺชุตฺ อฺเปติ

หนตฺวา อฺรณฺเ อชฺชํ อชฺชจ

หนตฺวา สยิตฺวา เยน กามํ ปเลติ ฯ

ตถาวิเชเก สมนฺพฺราหฺมณาเส

จทฺนํ กตฺวา วญฺจยฺนฺติ มนฺุสฺเส

อนาสกา ถณฺฑิตฺลเสยฺยกา จ

รโชชฺลลํ อุกฺกฏฺกิปฺปชานํ

ปริยายภตฺตญฺจ อปานกตฺตา

ปาปาจารา อรหนฺโต วทานา ฯ

๑. ส. ม. ทุกฺกนฺโต ฯ ๒. ม. วกสฺสุ ฯ ยฺ. วกาสุ ฯ

๓. ม. อฺตุรฺราสยิตฺวา ฯ

เล่มที่ 35 มหาโพธิชาตกั หน้า 75

เอเต อสปุริสา โลก พาลา ปณฺฑิตมานิโน
กเรยฺย ตาทีโส ปาปํ อโถ อณฺณปี การเย
อสปุริสํสํสคฺโค ทุกฺกโฏ กฏฺกทฺโรโย ฯ
ยมาหุ นตฺถิ วิริยนฺติ เหตุญจ อปวทฺนติ (๑)
เย ปฺรการํ อตฺตการญจ เย ตฺวจฺฉํ สมวณฺณยฺมํ ฯ
เอเต อสปุริสา โลก พาลา ปณฺฑิตมานิโน
กเรยฺย ตาทีโส ปาปํ อโถ อณฺณปี การเย
อสปุริสํสํสคฺโค ทุกฺกโฏ กฏฺกทฺโรโย ฯ
สเจ หิ วิริยํ นาสฺส กมฺมํ กลฺยาณปาปกั
น ภเร วทฺธเกํ ราชานํ ปิ ฆนฺตานิ การเย ฯ
ยสฺมา จ วิริยํ อตฺถิ กมฺมํ กลฺยาณปาปกั
ตสฺมา ฆนฺตานิ การเต ราชานํ ภรติ วทฺธเกํ ฯ
ยที วสฺสตี เทโว น วสฺเส น หิมํ ปเต
อุจฺฉิขฺเขยฺย อยํ โลกโก วินสฺเสยฺย อยํ ปชา ฯ
ยสฺมา จ วสฺสตี เทโว หิมญฺจาปี สฺสียติ (๒)
ตสฺมา สสฺตานิ ปจฺจนฺติ รฏฺจญฺจ ปาลยเต จิรํ ฯ
ควญฺเจ ตฺรมานานํ ชิมฺหํ กจฺฉนฺติ ปุํจฺจโว
สพฺพา ตา ชิมฺหํ กจฺฉนฺติ เนตฺเต ชิมฺหํ คเต สติ ฯ
เอวเมว มนุสฺเสสฺสุ โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต
โส เจ อธมฺมํ จรติ ปเคว อิตฺรา ปชา

๑. ม. อเหตุญจ ปวทฺนติ ฯ ๒. ม. หิมญฺจานุสฺสียติ ฯ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาตวณณนา หน้า 76

สพพิ รฎุจํ ทุกขํ เสติ ราชา เจ โหติ อธมมิโก ฯ
คवलเจ ตรมานานํ อุจฺหํ กจฺจนฺติ ปุํกโว
สพพา ตา อุจฺหํ กจฺจนฺติ เนตฺเต อุจฺหํ กเต สติ ฯ
เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ เสฎฺฐสมฺมโต
โส เจว ธมฺมํ จรติ ปเคว อิตรา ปชา
สพพิ รฎุจํ สฺขํ เสติ ราชา เจ โหติ ธมฺมิโก ฯ
มหารุกฺขสฺส ผลิโน อามํ ฉินฺหติ โย ผลํ
รสฺถจฺสฺส น ชานาติ พิชฺถจฺสฺส วินฺสฺสติ ฯ
มหารุกฺขูปมํ รฎุจํ อธมฺเมน โย ปสาสติ
รสฺถจฺสฺส น ชานาติ รฎุจฺถจฺสฺส วินฺสฺสติ ฯ
มหารุกฺขสฺส ผลิโน ปกุกํ ฉินฺหติ โย ผลํ
รสฺถจฺสฺส วิชานาติ พิชฺถจฺสฺส น นฺสฺสติ ฯ
มหารุกฺขูปมํ รฎุจํ ธมฺเมน โย ปสาสติ
รสฺถจฺสฺส วิชานาติ รฎุจฺถจฺสฺส น นฺสฺสติ ฯ
โย จ ราชา ชนปํ อธมฺเมน ปสาสติ
สพพิโพสธิโก โส ราชา วิรุฑฺโธ โหติ ขตุติโย ฯ
ตเถว เนคเม หีสํ เย ยุตฺตา กยวิกฺกเย
โอชทานพลิกาเร ส โกเสน วิรุชฺชติ ฯ
ปหารวรเขตฺตญฺญู สงฺคามे กตนิสฺสเม
อุสฺสึเต หีสํ ราชา ส พลเณ วิรุชฺชติ ฯ
ตเถว อีสโย หีสํ สฺยเม(๑) พุรฺหมจาริโน

๑. ม. สญฺญเต ฯ

เล่มที่ 35 มหาโพธิชาตกัม หน้า 77

อธมมจารี ขตุติโย โส สกุเคน วิรุชฌติ ฯ

โย จ ราชา อธมมภูโจ ภริยั หนุติ อทุสกัง (๑)

อุทุทํ ปสวเต ปาปํ ปุตเตหิ จ วิรุชฌติ ฯ

ธมมํ จเร ชานปเท นิกเมสุ พลลสุ จ

อิสโย จ น หีเสยย ปุตตทาเร สมณจเร ฯ

ส ตาทีโส ภูมิปติ รภูจปาโล อโกธโน

สามนุเต ตํปกมเปติ อินุโทว อสุราธิโปติ ฯ

ตตุถ พกาสุ ปุพเพติ พโก ปุพเพ ฯ อสูติ นิปาตมตตํ ฯ

อิทํ วุตตํ โหติ มหาราช ปุพเพ เอโก อูรพุกรูโป พโก อโหสิ ตสฺส

นงฺกุญฺจํ มหาทิมํ ตํ ปน โส อนตรสตุติมํหิ ปกฺขิปิตฺวา อูรพุกรูเปน

อสงฺกิตฺโต อชฺชุตํ อูเปติ ตตุถ อูรณิกณฺจ อชฺกณฺจ อชณฺจ หนตุวา

เยน กามํ ปเลติ ฯ ตถาวิเชเกติ ตถาวิชาเอเก สมณพฺรหฺมณา

ปพฺพชฺชาลิ่งเคน นทนํ กตุวา อตุตํ นํ ฉาทตุวา มชฺรฺรวงนาทีหิ

หิตกามา วีย หตุวา โลกํ วณฺเณนุติ ฯ อนาสกาติ อาที เตสํ นทนสฺส

ทสฺสสนตฺถํ วุตตํ ฯ เอกจฺเจ หิ มยํ อนาสกา น กิลฺยจิ ออาหารมาติ

มนุสฺเส วณฺเณนุติ ฯ อปเร มยํ ถณฺฑทิลเสยฺยกาติ ฯ อณฺเณสํ ปน

รชฺชชลฺลํ นทนํ ฯ อณฺเณสํ อุกฺกุฏิกปฺปชานํ ฯ เต กจฺจณฺตปิ

อูปฺปติตุวา อุกฺกุฏิกาว กจฺจณฺติ ฯ อณฺเณสํ สตุตทาหทสาหาทีวาร-

โกชนสงฺฆาตํ ปรียายภตฺตนทนํ ฯ อปเร อปานกตุตา โหนฺติ มยํ

ปานียํ น ปิวามาติ วทนฺติ ฯ อรหนฺโต วทานาติ ปาปาจารา หตุวา

มยํ อรหนฺโตติ วทนฺตา วิจฺรณฺติ ฯ เอเตติ มหาราช อิเม वा

๑. ม. อทุสกัง ฯ ๒. ม. จานํ ฯ ๓. ม. สปุตเต ฯ

ปถุจ ชนา โหนฺติ อญฺเฐ วา ยาวนฺโต ทิฏฺฐิจิตฺติกา นาม สพุเพปิ
เอเต อสปรุริสาฯ ยมาหฺตฺติ เย อาหฺ เย วทนฺติฯ สเจ หิ
วิริยํ นาสฺสชาติ มหาราช สเจ ฅาณสมฺปยุตฺตํ กายิกเจตฺตสิกฺวิริยํ
น ภเวยฺยฯ กมฺมุนฺติ กลฺยาณปาปํ กมฺมํปิ ยทิ น
ภเวยฺยฯ น กรเถติ เอวํ สนฺเต วฑฺฒเกี วา อญฺเฐ วา การเก
ราชา น โปเสยฺยฯ นปี ยนฺตานีติ นปี สตุตฺตุมิปาสาทาทีนิ
ยนฺตานิ กรอยฺยฯ กิการณาฯ วิริยสฺส เจว กมฺมสฺส จ
อภาวาฯ อฺจุฉิขฺเชยฺยชาติ มหาราช ยทิ เอตฺตํ กาลํ เนว เทโว
วสุเสยฺย น หิมํ ปเตยฺย อถ กปฺปฺภูจฺจานกาโล วิย อยํ โลโก
อฺจุฉิขฺเชยฺย อฺจุฉเวทวาทีนา กถิตนียาเมน ปน อฺจุฉโต นาม
นตุถิฯ ปาลยเตติ ปาลยติฯ

ควณฺเจ ตรมานานนฺติ จตฺสฺโส คาถา รณฺณา ฅมฺม-
เทสนตฺถเมว วุตฺตาฯ ตถา มหารุกฺขสฺสชาติ อาทิกาฯ ตตฺถ
มหารุกฺขสฺสชาติ มฐฺรอมฺพรุกฺขสฺสฯ อฅมฺเมนาติ อคฺติคฺมเนนฯ
รสถฺยจฺส น ชานาตีติ อฅมฺมิโก ราชา รุกฺขสฺส รสํ โອํ น
ชานาติ อายสมฺปตฺตี น ลภติฯ วินสฺสตีติ สฺสญฺญํ โหติฯ
มนฺุสฺสา คามนิกเม จฑฺเทตฺวา ปจฺจนฺตํ ปพฺพตฺวิสมํ ภชฺนฺติฯ
สพุพานิ อายมุขานิ ปจฺฉิขฺชนฺติฯ สพุโพสธิกฺติ สพุเพหิ
มุลตจฺปณฺณปฺปผลาทีหิ เจว สปิปนฺวานีตาทีหิ จ โອสเรหิ
วิรุชฺชติ น ตานิ สมฺปชฺชนฺติฯ อฅมฺมิกรณฺโธ หิ ปจฺวิ
นิโรชา โหติฯ ตสฺสา นิโรชฺตาย โອสธานํ โອํ น โหติ ตานิ

โรคั วุปลเมตุ น สกุกอนุติฯ อิติ โส เตหิ วิรุทุโธ นาม
โหติฯ เนคเมติ นิคมวาสิ กุญุมพิเก หีสนุโต ปิเพนุโตฯ เย
ยตุตตาทิ เย กยวิกุกเย ยตุตตา อายานั มุขา ถลชลปถวาณิชา
เต จ หีสนุโตฯ โอชทานพลีการะติ ตโต ตโต ชนปทโต
ภณฺฑหารณสูงกทานวเสน โอชทานญเจว ฉภาคทสภาคาทิเกทั
พลิลจ กโรนุเตฯ ส โกเสนาคิ โส เอเต หีสนุโต อธมฺมิกราชา
ชนธลเย ปรีหายนุโต โกเสน วิรุชฺฌติ นามฯ ปหารวร-
เขตตลญติ อิมสฺมี จานะ วิชฺฌิตุ วญฺญิตีติ เอว ปหารวรานั
เขตตั ชานเน ชนุกุเหฯ สงคามะ กตนิสฺสเมติ ยุฑฺเชสุ
กตกมฺเม มหาโยเชฯ อุตฺตีเตติ อุกุคเต ปญญาเต มหามคฺเตฯ
หีสยนุติ เอวรูเป สยั วา หีสนุโต ปเรหิ วา หีสายะนุโตฯ
พลเณติ พลกายะนฯ ตถาวีริ หิ ราชานั อัย พนุปการะ
อตุตโน รุชทายะเป หีสติ กิมงคั ปน อมุเหติ อวเสสาปีสุส
โยธา วิหฺนุติเยวฯ อิติ โส พลเณ วิรุทุโธ นาม โหติฯ
ตเถว อีสโย หีสนุติ ยถา จ เนคมาทโย ตเถว เอสีตคฺุณ
ปพฺพชิตะ อุกโกสนปฺหรณาทิหิ หีสนุโต อธมฺมจาริ ราชา
กายสุส เกทา อปายเมว อูเปติ สกฺเค นินฺพพฺตติตุ น สกโกตีติ
สคฺเคน วิรุทุโธ นาม โหติฯ ภริยั หนุติ อทฺฐสกนุติ อตุตโน
พาหุจฉายาย วฑฺฒิตั ปุตฺตธีตาทิ สัวฑฺฒั สีลวตี ภริยั
มิตฺตปฏฺิรูปกานั โจรานั วจัน คเหตฺวา มาระติฯ ลุฑฺทั ปสวเต
ปาปนุติ โส อตุตโน นีรยูปปตฺตี ปสวติ นินฺปาเทติฯ ปุตฺเตหิ

เล่มที่ 35 ปถุณาสนิปาทวณณนา หน้า 80

ชาติ อิมสมึเยว อตุตภาเว อตุตโน ปุตุเตหิ สทุธิ วิรุชฌตีติ ฯ

เอวมสฺส โส เตสํ ปถุณนํ ชนानํ กถํ กเหตุวา เทเวีย
มาริตภาวญจ ปุตุตานิ วิรุทฺฐภาวญจ สนฺธิมุเข โจริ จุพาย
คณฺหนโต วิย กเถสิ ฯ มหาสตุตสฺส หิ เตสํ อมจฺจानํ นิคฺคณฺหนญจ
ชฺมมฺเทศนญจ เทเวีย เตหิ มาริตภาวสฺส อาวิกฺรณฺตุตญจ ตตุถ
อนุปุพฺพเพน กถํ อาหริตุวา โอกาสํ กตุวา เอตมฺตุถํ กเถสิ ฯ
ราชา ตสฺส วจันํ สุตฺวา อตุตโน อปฺราธํ ชานิ ฯ อถ นํ
มหาสตุโต อิติ ปถุจาย มหาราช เอวรฺูปานํ ปาปานํ กถํ
กเหตุวา มา ปุณฺ เอวมกาสีติ วตุวา โกวทฺนโต ชฺมมํ จเรติ
อาทิมหา ฯ

ตตุถ ชฺมมญฺจเรติ มหาราช ราชา นาม ชนปฺทํ อชฺมมิเกน
พลินา อปีเพนฺโต ชนปเท ชฺมมํ จเรยฺย สามิเก อสฺสามิเก
อกโรนฺโต เนกเมสฺส ชฺมมํ จเรยฺย อญฺจานเณ อกิลมนฺโต พลฺลสุ
ชฺมมํ จเรยฺย วรพฺนฺชอกโกสปริภาเส ปฺริหรนฺโต ปจฺจเย จ
เนสํ เทนฺโต อิสโย น วิหีสฺยฺย ฐิตโร ยุตฺตญฺจานเณ ปติญฺจเปนฺโต
ปุตุเต สิปปานิ สิฏฺขาเปตุวา สมฺมาปฺริหรนฺโต ภริยํ อิสฺสริย-
โวสฺสคฺคกอลฺงการสมฺมานนาทึหิ อนุคฺคณฺหนโต ปุตุตทาเร
สมญฺจเรยฺยาติ ฯ ส ตาทิโสติ โส ตาทิโส ราชา ปเวณฺณี
อภินฺทิตฺวา ชฺมเมเน รชฺชํ การเณโต ราชาณาย ราชเตเชน
สามนฺเต ตํปคมฺเปติ ตาเปติ จาเลติ ฯ อินฺโทวาติ อิทํ อุปมฺตุถํ

วุดดี ๑ ขถา อสุเร เขตฺวา อภิภวิตฺวา จิตกาลโต ปฏฺจาย
อสุราธิโปติ สงฺขํ คโต อินฺโท วา อตุตโน สปตฺตญฺเต อสุเร
กมฺเปตี ตถา กมฺเปตีติ ๑

เอวํ มหาสตุโต รณฺโณ ชมฺมํ เทเสตฺวา จตฺตารโหปี กุมาร
ปกฺโกสาเปตฺวา โอรทิตฺวา รณฺโณ กตฺกมฺมํ ปกาเสตฺวา ราชานํ
ขมาเปตฺวา มหาราช อีโต ปฏฺจาย อตุเลตฺวา ปริเภทกานํ กถํ
คเหตุวา มา เอวรूपํ สาหสิกกมฺมํ อกาสิ ตฺมฺเหปี กุมารา
रणฺโณ มา ทฺพภิกฺขุตาติ สพฺเพสํ โอรทํ อทาสี ๑ อถ นํ
ราชา อาห อหํ ฆนฺเต ปฺตฺเตสุ จ เทวียา จ อปฺรชฺฌนฺโต
อิเม นิสฺสาย เอเตสํ กถํ คเหตุวา เอตํ ปาปกมฺมํ อกาสิ
อิเม ปณฺจปี มาเรมีติ ๑ น ลพฺภา มหาราช เอวํ
กาตฺตุนฺติ ๑ เตนหิ เตสํ หตฺถปาเท ฉินฺทาเปมีติ ๑ อิหํปี น
สกุกา กาตฺตุนฺติ ๑ ราชา สาธุ ฆนฺเตติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เต
สพฺเพสํหฺรณฺเ กตฺวา ปณฺจจฺจุพากรณฺคทฺทูลพฺนฺชนโคมยสิลฺยจเนหิ
อวมาเนตฺวา รณฺจฺจา ปพฺพาเชสิ ๑ โพธิสตุโตปี ตตุถ กติปาหํ
วสิตฺวา อปฺปมตฺโต โหหิติ ราชานํ โอรทิตฺวา หิมวณฺตเมว คนฺตฺวา
ฉานาภินฺญา นินฺพพฺตฺเตตฺวา ยาวชิวํ พฺรหฺมวิหาเร ภาเวตฺวา
พฺรหฺมโลฏฺโปโค อโหสิ ๑

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพฺเพปี ตถาคโต ปณฺณวาเยว ปฺรปฺปวาทมทฺทโนเยวติ วตฺวา

ชาตกฏจกถา ๘ ปญญาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 82
เล่มที่ 35 ปญญาสนิปาตวณณา หน้า 82

ชาตกั สโมชานนสิ ตทา ปญจ ทิฏฐิจิตติกา ปุรณกสฺสป
มกุขลิโกสาลปกุชกจฺจานอชิตเกสกมุพฺพนิกนฺถนาฏปฺตุตา อเหตุ
ปิงฺกลสุนฺโข อานนฺโท มหาโพธิปริพฺพาชโก ปน อหเมวาทิ ฯ

มหาโพธิชาตกั นิฏฐิตํ ฯ

ตติยํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ ฯ

สนิพินิกมวฺหยน ปจโม

ทฺติโย ปน สอุมมทนฺตีวโร

ตติโย ปน โพธิสิริวฺหยน

กถิตา ปน ตินฺนิ ชินน สฺภา ฯ

อิติ ปญญาสนิปาตวณณา นิฏฐตา ฯ

สฎฺฐินิปาตวณฺณนา

โสณกษาคํ

กสฺส สุตฺวา สตํ ทมฺมิตฺติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เนกขมฺมปารมฺมี อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ ภควา ชมฺมสภายํ เนกขมฺมปารมฺมี วณฺณยนฺตานํ
ภิกฺขุณํ มชฺเฌ นิสฺสีทิตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺพเปปี ตถาคโต
มหาภินิภฺขมฺนํ นิภฺขนฺโตเยวาทิ วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต ราชคฺเห มคฺชราชา รชฺชํ กอารเถสิ ฯ โโพธิสตุโต ตสฺส
อคฺคฺมเหสิยา กุญฺฉิสฺสํ นิพฺพตฺติ ฯ นามกหณฺทิวเส จสฺส
อรินฺทมกฺมาโรติ นามํ กรีสฺสุ ฯ ตสฺส ชาตทิวเสเยว ปุโรหิตสฺสาปิ
ปฺตุโต วิชายิ ฯ โสณกฺมาโรติสฺส นามํ กรีสฺสุ ฯ เต อุโภปิ
เอกโตว วฑฺฒิตฺวา วยปฺปตฺตา อุตฺตมรฺูปชฺรา รฺูเปเน นิพฺพิเสสา
หุตฺวา ตกฺกสิลํ คนฺตุวา อุกฺกหิตสิปฺปา ตโต นิภฺขมิตฺวา
สพฺพสมยสิปฺปญฺจ เทสจาริกญฺจ ชานิสฺสามาติ อนุพฺพเพเน จาริกํ
จรณฺตา พาราณสี ปตฺวา ราชฺชยุยานे วสิตุวา ปุณฺทิวเส นครํ
ปวิสิสิสุ ฯ ตํ ทิวสญฺจ เอกจฺเจ มนฺุสฺสา พฺราหฺมณฺวาจํ
กริสฺสามาติ ปายาสํ ปฏฺิยาเทตุวา อาสนานิ ปญฺญเปตุวา
อากจฺจนฺเต เต กฺมาเร ทิสฺวา ชฺรํ ปเวเสตุวา ปญฺญตฺตาสเน
นิสิทาเปสิสุ ฯ ตตฺถ โพธิสตุตฺตสฺส ปญฺญตฺตาสเน สฺสุทฺธํ กาสิกวตฺถํ
อตฺถตํ อโหสิ ฯ โสณกสฺส รตฺตกมฺพลํ ฯ โส นิमितฺตํ ทิสฺวา

เล่มที่ 35 สฎจินิปาตวณณา หน้า 84

อชเชว เม ปยสหาโย อรินทกุมมาโร พาราณสีราชา ภวิสสติ
มยหิ เสนาปติญจัน ทสสตีติ อญญาสิ ฯ เต อุโกปี กตภตตกิจจา
อุยยานเมว อคมัสสุ ฯ ตทา พาราณสีรญโย กาลกตสส สตุตโม
ทิวโส โหติ อปุตตกั ราชกุลั ฯ อมจจาทโย จ สีสั นหาตวา
สนุนิปิติตวา รชชารหสส สนตีกั คมิสสตีติ ผุสสรธั โยเชตวา
วิชเชล्लุ ฯ โส นครา นิกขमितวา อญปุพเพน อุยยานัน คนตวา
อุยยานทวาเร นีวตติตวา อาโรหณสชช โหตวา อญญาสิ ฯ
โพธิสตุโต มงคตลิลาปญญเอ สีสั ปารุปีตวา นิปชชิ ฯ
โสณกกุมมาโร ตสส สนตีกเ นีสีทิ ฯ โส ตริยสททำ สุตวา
อรินทมสส ผุสสรโธ อากจฉติ อชเชส ราชา หุตวา มม
เสนาปติญจัน ทสสตี น โข ปน มยหิ อีสสรियेतโธ เอตสมิ
คเต นิกขमितวา ปพพชิสสามิติ จินเตตวา เอกมนเต ปญิจฉนเน
อญญาสิ ฯ ปุโรหิโต อุยยานัน ปวิสิตวา มหาสตุตตี นิปนนัง ทิสวา
ตริยานิ ปกคณหาเปสิ ฯ มหาสตุโต ปพพชิตวา ปริวตติตวา โถกั
นิปชชิตวา อญญาเย สิลาปญญเอ ปลลงเก นีสีทิ ฯ อถ นั ปุโรหิโต
อญชลี ปกคณหิตวา อาห รชชเนเต เทว ปาปุณาตีติ ฯ กิ
อปุตตกั ราชกุลนติ ฯ เอว เทวาติ ฯ เตนหิ สาธูติ ฯ อถ
นั ตตเถว อภิสสิญจิตวา รธั อาโรเปตวา มหนเตน ปริวาเรน
นครั ปเวเสล्लุ ฯ โส นครั ปทกขิณั กตวา ปาสาทำ
อภिरุหิ ฯ โส ยสสส มหนตตาย โสณกกุมารัน น สริ ฯ โสปี
ตสมิ นครั ปวิญเจ อากนตวา สิลาปญญเอ นีสีทิ ฯ อถสส ปุโรโต

พนุชชา ปมุตต์(๑) สาตรุกขโต ปณฺฑุปลาสิ ปติ ฯ โส ตํ ทิสฺวา
ยเถว ตํ ตถา มมปี สริริ ชริ ปตฺวา ปติสฺสตีติ อนิจฺจาทิวเสน
วิปฺสฺสนํ ปญฺเฏตฺวา ปจฺเจกโพธิํ ปาปุณฺนิ ฯ ตํ ขณฺณเยวสฺส
คิหิสิํคํ อนุตฺตราชิ ฯ ปพฺพชิตสิํคํ ปาตุรโหสิ ฯ โส นตฺถิทานิ
ปฺนุพฺกโวติ อุทานํ อุทานนฺโต นนฺทมุลกปพฺภาริ อคฺมาสิ ฯ

มหาสตุโตปี จตฺตาลีสมตฺตานํ สํวจฺจฺรณํ อจฺจเยน สริตฺวา
กํ นุโข เม สหาโย โสณโกติ โสณกํ ปฺนุปฺปฺนํ สรณฺโตปี
มยา สฺสูโต วา ทิฏฺฐโ จ วาติ วตฺตาริ อลภิตฺวา อลงฺกตฺมहाตเล
ราชปฺลลฺงเก นิสินฺโน กนฺธพฺพนาฏกนจฺจิตฺาทีหิ ปรีวฺโต สมปฺตฺตี
อนุกฺวณฺโต โย เม กสฺสจิ สนฺติเก สฺตฺวา อสฺกฏฺจฺาเน นาม โสณโก
วสตีติ อาจิกฺขิสฺสตี ตสฺส สตี ทสฺสามิ โย สามํ ทิสฺวา อาโรเจสฺสตี
ตสฺส สหสฺสนฺติ เอกํ อุทานํ อภิสฺสฺชริตฺวา คีตฺวเสน อุทานนฺโต
ปจฺมํ คาถมาห

[๖๖]กสฺส สฺตฺวา สตี ทมฺมิ สหสฺสํ ทิฏฺฐโโสณกํ

โก เม โสณกมฺกฺขาติ สหาโย สหกีพิตฺนฺติ (๒) ฯ

อถสฺส มฺขโต ลฺลฺจฺนฺตี วิย คเหตุวา เอกา นาฏกิตฺถิ
คีตี คายิ ฯ อถลฺลฺลา อถลฺลฺลาติ อมฺหากํ รณฺโธ ปิยคีตฺนฺติ
สพฺพา โอโรธา คายีสุ ฯ อนุกฺกเมน นคฺรวาสินฺนปี ชานปฺทาปี
ตเมว คีตี คายีสุ ฯ ราชาปี ปฺนุปฺปฺนํ ตเมว คีตี คายติ ฯ
ปณฺณาสมตฺตานํ สํวจฺจฺรณํ อจฺจเยน ปนฺสฺส พนฺุตฺตฺธีตโร
๑. ม. ปวฺตฺตํ ฯ ๒. ส. ม. ปีสฺกิปิตํ ฯ

เล่มที่ 35 สฎจินิปาตวณณา หน้า 86

อเหตุ ๑ เชฎฐปุโต ทีฆาวุกุมารโ นาม อโหสิ ๑ ตทา
โธณกปะเจกพุทโธ อรินุทมราชานํ ทฎฐกาโม กจณามิสฺส(๑)
กามสฺส อาทินํ เนกขมเม จ อานิสฺสํ กเถตฺวา ปพฺพชฺชาการํ
กโรมีติ
จินุเตตฺวา อิทธิยา อากาเสนาคนฺตฺวา อุตฺตยานเน นิสฺสึทึ ๑ ตทา
เอโก สตุตฺตวสฺสึโก ปณจฺจพุกุมารโก มาตรา ปหิโต คนฺตฺวา
อุตฺตยานปนเน ทารุณี อุทฺทธรนฺโต ปุณฺปุณฺนํ ตํ เอวํ คีตํ กายิ ๑
อถ นํ ปจเจกพุทโธ ปกุกอสิตฺวา กุมารก ตฺวํ กถํ อณฺณํ
อคายิตฺวา เอกเมว คีตํ กายสิ กิ อณฺณํ น ชานาสีติ
ปุจฺฉิ ๑ ชานามิ ฆนฺเต อมฺหากํ รมฺโณ อิทมเว ปิยํ เตน
นํ ปุณฺปุณฺนํ คายามีติ ๑ เอตสฺส ปนฺ เต คีตสฺส ปฎิทีตํ
คายนฺโต โกจิ ทิฎฐปุพฺโพติ ๑ น ทิฎฐปุพฺโพ ฆนฺเตติ ๑
อหนตํ สิกฺขาเปสฺสามิ สกฺขิสฺสสิ รมฺโณ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ปฎิทีตํ
คายิตฺตุนฺติ ๑ อาม ฆนฺเตติ ๑ อถสฺส โส ปฎิทีตํ อจิกฺขนฺโต
มยฺหํ สุตฺวาติ อาทิมาย ๑ อุกฺคณฺหาเปตฺวา จ ปนฺ ตํ อุตฺตโยเชสิ
คจฺจ กุมารก อิมํ ปฎิทีตํ รมฺณา สทฺธี คายาหิ ราชานํ เตน มหนฺตํ
อิสฺสรียํ ทสฺสติ กิณฺเต ทารุณี เวเคน ยาทิ ๑

โธ สาธฺตึ ปฎิทีตํ อุกฺคณฺหิตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต
ยวาทํ ราชานํ อานมิ ตาว อิเชว โหธาติ วตฺวา เวเคน มาตุ
สนฺตีกํ คนฺตฺวา อมม ชิปฺปํ มํ นหาเปตฺวา อลงฺกโรถ อชฺช
ตํ ทลิตฺททาวโต โมเจสฺสามิติ วตฺวา นหาตมณฺชิตฺโต ราชทฺวารํ
อากนฺตฺวา อุตฺตโย โทวาริก เอโก ทารโก ตุมฺเหหิ สทฺธี ปฎิทีตํ

๑. ม. อหิ ตตฺถ คนฺตฺวา ๑

คายนฺสสามิตฺติ อากนฺตฺวา ทฺวารเร จิตฺติ รมฺโณ อาโรเจหิตฺติ อห ๑
โส เวเคน กนฺตฺวา รมฺโณ อาโรเจสิ ๑ ราชา อากจฺจตุตฺติ
ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ตฺวํ มยา สทฺธิ คีตฺปฏิคิํ คายนฺสสํสํ
อห ๑ อาม เทวาทิ ๑ เตนฺหิ คายนฺสสฺสฺสฺสฺส ๑ เทว อิมสฺมึ จานเ
น คายามิ นฺครเ ปน เกรณฺจาราเปตฺวา มหาชนํ สนฺนิปาตาเป
มหาชนมฺชฺเ คายนฺสสามิตฺติ ๑ ราชา ตถา การเตตฺวา อลงฺกตมณฺฑป
ปลฺลลงฺกมฺชฺเ นิสํสิทฺตฺวา ตสฺส อฺนุรูปํ อาสนํ ทาเปตฺวา
อิทานิ ตว คีตํ คายนฺสสฺสฺสฺส อห ๑ เทว ตฺมฺเห ตาว คาย
ถาหํ ปฏิคิํ คายนฺสสามิตฺติ ๑ ตโต ราชา ปจฺมํ คายนฺโต คถมา
กสฺส สฺตฺวา สตํ ทมฺมิ สหสฺสํ ทิฏฺฐโสมกํ
โก เม โสมกมฺกฺชาติ สหายํ สหกีพิตฺนฺติ (๑)๑
ตตฺถ สฺตฺวาติ อสฺกฏฺจานเ นาม เต ปิยสหาโย โสมโก
วสตีติ ตสฺส วสนฺฏฺจานํ สฺตฺวา อาโรเจนฺตสฺส กสฺส สตํ
ทมฺมิ ๑ ทิฏฺฐนฺติ (๒) อสฺกฏฺจานเ นาม มยา ทิฏฺฐจฺติ ทิสฺวา
อาโรเจนฺตสฺส กสฺส สหสฺสํ ทมฺมิตฺติ ๑1

เอวํ รณฺธา ปจฺมํ อฺทานคาถาย คีตฺยา ปณฺจจฺพทการเ
ปฏิคิํทภาวํ ปกาเสนฺโต สตุถา อภิสมฺพฺพุโ หุตฺวา อีมา เทว
คาถา อภาสิ

อถ พุรวี มาณวโก ทฺหโร ปณฺจจฺพโก
มยฺหิ สฺตฺวา สตํ เทหิ สหสฺสํ ทิฏฺฐโสมกํ (๑)
อหํ เต โสมกมฺกฺชิสฺสํ สหายํ สหกีพิตฺนฺติ ๑

๑. ส. ม. ปัสฺกิพิตํ ๑ ๒. ส. ย. ทฺฏฺฐติ ๑ ๓. ส. ย. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๑

เล่มที่ 35 สฎฺฐินิปาตวณฺณนา หน้า 88

เตน วุตฺตคถาย ปน อยมตฺโถ มหาราช มยฺหํ ตํ
สตุตฺวา อาโรเจนตฺส สตํ ทมฺมิตฺติ วทสิ ตมฺปิ มยฺหเมว เทหิ ยํ
ทิสฺวานาโรเจนตฺส สหสฺสํ ทมฺมิตฺติ วทสิ ตมฺปิ มยฺหเมว
เทหิ อหํ เต ปิยสหายํ อิทาเนว ปจฺจกฺขโตว อยํ โสณโกติ
อาจิกฺขิสฺสนฺติ ฯ อิตฺถ ปรี สุวิญญฺเยยฺเมว ฯ สมฺพุทฺธคถา
ปาลีเนเนว เวทิตฺตพฺพา ฯ

ตํ สตุตฺวา ราชา ออาห

[๖๗]กตฺรสมฺมํ โส ชนปฺเท รฎฺฐเจสุ นิกเมสุ จ

กตฺถ เต โสณโก ทิฎฺฐโจ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ ฯ

กฺมาโร ออาห

[๖๘]ตเวว เทว วิชิตฺเต ตเวยฺยานญฺมมฺมิตฺตา

อุชฺฐวํสา มหาสาลา นิลภาสา มโนรมา ฯ

ติฎฺฐจฺนฺติ เมฆสมานา รมฺมา อญฺโฆญฺญนิสฺสิตา

เตสํ มฺลสมฺมํ โสณโก ฉายติ อนุปาทโน

อุปาทาเนสุ โลเกสุ ทยฺหมานेषु นิพฺพุตฺติ ฯ

[๖๙]ตโต จ ราชา ปายาสี เสนาย จตฺรจฺจกฺกิตฺตา

การาเปตฺวา สมํ มคฺคํ อคฺมาเยน โสณโก ฯ

อุยฺยานญฺมมํ คนฺตฺวาน วิจฺรฺนโต พฺรหฺวาเน

อาสีนํ โสณกํ ทกฺขิ ทยฺหมานेषุ นิพฺพุตฺติ ฯ

ตตฺถ อุชฺฐวํสาคี อุชฺชนฺธา ฯ มหาสาลาคี มหารุกฺขา ฯ

เมฆสมานาคี นิลเมฆสทิสฺสา ฯ รมฺมาติ รมณฺมิตฺตา ฯ อญฺโฆญฺญ-

นิสฺสิตาติ สาขาทิ สาขัง มูเลหิ มุลํ สํสิพฺพิตฺวา จิตาฯ เตสนฺติ
เตสํ เอวรฺุปานํ ตว อฺุยฺยานวเน สาลานํ เหฏฺฐาฯ ฌายตีติ
ลกฺขณฺฺปนฺนิชฺฌานอารมฺมณฺฺปนฺนิชฺฌานสงฺขาเตหิ ฌาเนหิ ฌายติฯ
อนฺุปาทโนติ กามฺุปาทานวิริหิตฺฯ ทฺุยฺหฺมาเนสฺสุติ เอกาทสฺหิ อคฺคฺสิหิ
ทฺุยฺหฺมาเนสฺ สตุเตสฺฯ นิพฺพุโตติ เต อคฺคฺสิ นิพฺพุปาเปตฺวา สีตเลน
หทฺเยน ฌายมาโน ตว อฺุยฺยานเน มงฺกฺลสาตรฺุภฺมุเล สีลาปญฺเญ
นินฺสิโน เอส เต สหาโย กาลฺุณฺจนปฏฺิมา วีย โสภมาโน
ปฏฺิมาเนตีติฯ ตโต จาติ ภิกฺุขเว ตโต โส อรินฺุทโม ราชา
ตสฺส วจันํ สุตฺวาว โสณกปจฺเจกพฺุทฺธํ ปสฺสิตฺสสามีติ
จตุรฺุจฺฉินฺยา เสนาย นิกฺุขมิฯ วิจฺรณฺุโตติ อฺุชฺุกเมว อากนฺุตฺวา
ตสฺมี มหนฺุเต วนฺุสณฺุเท วิจฺรณฺุโต ตสฺส สนฺุติกํ กนฺุตฺวา ตํ
อาสีนํ อทฺุทกฺุชิฯ โส ตํ วนฺุทิตฺวา เอกมณฺุตํ นิสฺสิทิตฺวา อตฺุตโน
กิลฺุสสาภิรตตฺุตา ตํ กปฺโณติ มลฺุณฺมาโน อิมํ กาลฺุมาห

[๗๐]กปฺโณ วตายํ ภิกฺุขุ มฺุณฺุโฑ สงฺฆมาฏฺิปารฺุโต
อมาติโก อปีติโก รฺุภฺุขมฺุลสฺมี ฌายตีติฯ
ตตฺุถ ฌายตีติ นิมฺมาติโก นิมฺปีติโก การฺุณฺุณฺุปฺปตฺุโตว
ฌายตีติฯ

[๗๑]อิมํ วากฺุยํ นิสฺสามेतฺวา โสณฺุโก เอตทฺุพฺุริ
น ราช กปฺโณ โหติ ฐมฺิมํ กายเณ ผสฺสยํฯ
โยธ ฐมฺิมํ นิริกตฺวา อฐมฺิมํ อนฺุวตฺุตติ
ส ราช กปฺโณ โหติ ปาโป ปาปปรายโนติฯ

ตตุถ อิมฺนุติ ตสฺส กิเลสาภิตตสฺส ปพฺพชฺช อโรเจนฺตสฺส
อิมิ ปพฺพชฺชาครหวจนํ สุตฺวา ฯ เอตทพฺรวิติ ปพฺพชฺชชย
คฺฉิํ ปกาเสนฺโต เอตํ อพฺรวิ ฯ ผสฺสยฺนุติ ผสฺสยฺนฺโต ฯ
เยน อริยมคฺคหฺมโม นาม กาเยน ผุสิโต โส กปฺโณ นาม
น โหตีติ ทสฺเสนฺโต เอวมาห ฯ นิรฺกตฺวาติ อตฺตภาวโต
นีหริตฺวา ฯ ปาโป ปาปปรายโนติ สยิํ ปาปานิํ กรณฺน ปาโป
อณฺเณสํปี กโรนฺตานํ ปตฺติฏฺจาภาเวน ปาปปรายโนติ ฯ

เอวํ โส โพธิสตุตฺถํ ครหิ ฯ โพธิสตุโต อตฺตโน ครหิตภาวํ
อชานนฺโต วีย หุตฺวา นาม โคตฺถํ กเถตฺวา เตน สทฺธิํ ปฏฺิสนฺถาริ
กโรนฺโต คากมาห

[๗๒] อรินฺทโมติ เม นามิํ กาสีราชาติ มํ วิทฺ

กจฺจิ โภโต สุขเสยฺยา อิช ปตฺตสฺส โสณฺกาติ ฯ
ตตุถ กจฺจิติ อมฺหากํ ตาว น กิลฺลจฺจि อผาสุกํ โภโต
ปน กจฺจิ อิช ปตฺตสฺส อิมสฺมี อูยฺยานเ วสโต สุขวิหาโรติ
ปฺจุจฺจติ ฯ

อถ นํ ปจฺเจกพฺพุโร มหาราช น เกวลํ อิช อณฺเณตฺราปี
วสนฺตสฺส มม อผาสุกนฺนาม นตฺถิติ วตฺวา ตสฺส สมณฺภทฺรกกถา
นาม อารภิ

[๗๓] สทาปี ภทฺมรณฺสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน

น เตสํ โภจฺเจ อูเปนฺติ น กุมฺภเ น กโปปียา
ปฺริณฺนิจิตเมสนา เตน ยาเปนฺติ สฺพพฺตา ฯ

ทุตติยมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
อนวชฺชปิณฺโฑ โภคตฺตพฺโพ น จ โภจฺจปโรชฺติ ฯ
ตติยมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
นิพฺพุตปิณฺโฑ โภคตฺตพฺโพ น จ โภจฺจปโรชฺติ ฯ
จตุตถปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
มุตฺตสฺส รฎฺเฐ จรโต สงฺโก ยสฺส น วิชฺชติ ฯ
ปณฺจมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
นกรรมฺหิ ทຍฺหมานมฺหิ นาสฺส กิณฺจิ อทຍฺหตฺติ ฯ
จฎฺฐมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
รฎฺเฐ วิสุปฺปมานมฺหิ นาสฺส กิณฺจิ อหาริตฺติ ฯ
สตุตถมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
โจเรหิ รกฺขิตฺติ มคฺคิ เย จณฺเณ ปรีปนฺนติกา
ปตุตฺตจิวรมาทຍฺ สตุตฺถิ คจฺจนฺติ สฺพุพฺโต ฯ
อฎฺฐมปิ ภัทรมชนสฺส อนาคารสฺส ภิกฺขุโน
ยํ ยํ ทิสฺส ปกฺกมฺติ อนเปกฺโขว คจฺจนฺตีติ ฯ

ตตุถ อนาคารสฺสชาติ มหาราช ฆราวาสฺ ปหาย
อนาคาริยภาวํ ปตุตฺตสฺส อชนสฺส อภิกฺขจฺจนสฺส ภิกฺขุโน สฺพุพฺกาลี
ภัทรมเว ฯ น เตสนฺนติ มหาราช เตสฺส อชนานํ ภิกฺขุณํ น
โภจฺจจาการเ ชนชณฺณานิ อุเปนฺนติ น กุมฺภิยํ น ปจฺจลฺยิ เต ปน
สฺพุพฺพตา ฯ ปรีนฺนิจฺจิตฺนฺนติ ปเรสฺส ฆเร ปกฺกอาหาริ สงฺฆมาภฺปิปารุตา
กपालมาทຍฺ ฆรปฺภิปาภฺปิยา เอสนา ปรีเยสนา เตน ตโต ลทฺเทน

ปิณฺฑเทน ตํ อาหารํ นวนฺนํ ปาฏิกุลฺยานํ วเสน ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปริภุชฺชิตฺวา ชีวิตฺวุตฺตี ยาเปนฺติ ฯ อนวชฺชปิณฺโฑ โภคตฺตพฺโพติ
เวชฺชกมฺมาทิกาย อนเนสนาย วา กุหนาลปนา เนมิตฺตกตา
นิปฺเปสฺสิกา ลาเภณ ลากิ ฆิคฺชีสนตาติ เอวฺรูเปณ มิจฺจนาซีเวน วา
อุปฺปาทิกา จตฺตาริ ปจฺจยา ฆมฺเมน อุปฺปาทิตาปี อปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปริภุชฺชิตฺวา สวชฺชปิณฺโฑ นาม อนสนํ ปน ปหาย มิจฺจนาซีว
วชฺเชตฺวา ฆมฺเมน สเมน อุปฺปาทิตา ปฏิสงฺขา โยนิโส จีวร
ปฏิสฺเสวามีติ วุตฺตนเยเนว ปจฺจเวกฺขิตฺวา อนวชฺชปิณฺโฑ นาม ฯ
เยน เอวฺรูโป อนวชฺชปิณฺโฑ โภคตฺตพฺโพ ปริภุชฺชิตฺตพฺโพเยว ยํ เอวํ
อนวชฺชปิณฺโฑ กุณฺฆมานานํ ปจฺจเย นิสฺสาย โภจิ อปฺปมตฺตโกปี
กิลฺโส น อุปฺโรชฺติ น ปีเพติ ฯ ตสฺส ทฺตยิมฺปิ ภทฺรมชนสฺส
อนาคารสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ นิพฺพุตฺติ ปุณฺธุชนภิกฺขุโน ฆมฺเมน
อุปฺปนฺนปิณฺโฑปี ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปริภุชฺชิตฺวา โน นิพฺพุตฺปิณฺโฑ
นาม ฯ เอกนฺตฺโต ปน จินฺนาสวสฺส ปิณฺโฑว นิพฺพุตฺปิณฺโฑ
นาม ฯ กิการณา ฯ โส หิ เถยฺยปริภฺโโก อึณฺปริภฺโโก
ทายชฺชปริภฺโโก สามิปริภฺโโกติ อึเมสฺ จตฺตฺส ปริภฺโเคสฺ สามิ-
ปริภฺโควเสน ตํ ปริภุชฺชิตฺวา ตณฺหาเย ทาสพฺยํ อตีโต สามิ
หุตฺวา ปริภุชฺชิตฺวา น ตํ ตปฺปจฺจยา โภจิ อปฺปมตฺตโกปี กิลฺโส
อุปฺโรชฺตีติ ฯ มุตฺตสฺส รกฺขเจ จรฺโตติ อุปฺภุจฺจกฺกถาทีสฺส อลคฺค-
มานสฺส จินฺนวลฺลาหสฺส วิย ราหุมา ปมุตฺตสฺส วิมลจฺน-
มณฺฑลสฺส วิย จ ยสฺส คามนิกมาทีสฺส จรฺนตฺตสฺส รากสฺงฺกาทีสฺส

เอโกปี สงโค นตฺถิ ฯ เอกจฺโจ หิ กุเลหิ สํสฺสุจฺโจ วิหฺรติ สหโสเก
สหนนฺทึ ฯ เอกจฺโจ มาตาปีตฺตฺสฺปี อลคฺคฺมานโส วิหฺรติ โกรฺนคฺร-
คามวาสี ทหโร วีย ฯ เอวฺรฺปสฺส ปุณฺชฺชนสฺสาปี ภัทฺรเมว ฯ
นาสฺส กิณฺจิติ โย หิ พหุปริกฺขาโร โหติ โส มา เม
โจรา ปริกฺขาเร หรีสุตฺติ อติเรกานิ จีวราทีนึ อนฺโตนคเร
อุปฺภูจฺจากุเล นิกฺขิปปติ อถ นคฺรมฺหิ ทฺยหฺมาเน อสฺสกุเล
นาม อคฺคิ อฏฺฐิจิตฺติ สฺตฺวา โสจติ กิลมฺติ ฯ เอวฺรฺปสฺส ภัทฺร
นาม นตฺถิ ฯ โย ปน มหาราช สกฺกฺวตฺตํ นาม ปุเรติ
กายปฺปฏิพฺทฺชฺปริกฺขาโรว โหติ ตสฺส ตาทิสฺส น กิณฺจ
อทยฺหถ ฯ เตนสฺส ปณฺจมฺปิ ภัทฺรเมว ฯ วิลฺุปฺปฺมานมฺหิตี วิลฺุมฺปฺมานมฺหิ ฯ อยฺเมว วา ปาโ
จ ฯ อหฺริธาติ (๑) ยถา

ปพฺพตคฺคหนาทึหิ นิกฺขมิตฺวา รกฺขจํ วิลฺุมฺปฺมานสฺส โจเรสุ
พหุปริกฺขารสฺส อนฺโตคฺคาเม จปีตํ วิลฺุมฺปติ นีหฺรติ ตถา ยสฺส
อธนสฺส กายปฺปฏิพฺทฺชฺปริกฺขารสฺส น กิณฺจ อหฺริธ ตสฺส
นฏฺฐจฺมฺปิ ภัทฺรเมว ฯ เย จณฺเณ ปรีปนฺนฺธิกาติ เย จ อณฺเณปี
เตสุ เตสุ จาเนสุ สฺงกคฺคหฺมตฺถาย จปีตา ปรีปนฺนฺธิกา เตหิ จ
รกฺขจิตํ ฯ ปตฺตจิวฺรนฺติ โจรานํ อนฺุปรการํ สฺงกิกานํ อสฺงการํ
มตฺตีกาปตฺตฺถยฺเจว กตทพฺหึกมฺมปรีภณฺทํ ปัสฺสูกฺกจิวฺรณฺจ อปฺปคฺคฺมานิ
กายพฺนฺชนปรีสฺวานสฺสูจิวาสิปตฺตตฺถวิกานิ จาติ สพฺเพปี อฏฺฐ
ปริกฺขาเร กายปฺปฏิพฺทฺชฺ กตฺวา มคฺคํ ปฏฺธิปนฺโน เณจ

๑. ม. อหิรธ ฯ

[๗๕] กามะสุ(๑) คิทุชา กามรตา กามะสุ อธิมุจฺจิตา

นรา ปาปานิ กตุวาน อุปฺปชฺชนฺติ ทุกฺคตี ฯ

เย จ กามะ ปหนฺตุวาน นิกฺขนฺตา อกุโตนฺยา

เอโกทิภาวาทิคตา น เต คจฺจนฺติ ทุกฺคตี ฯ

อุปมนฺเต กริสฺสามิ ตํ สุโณหิ อรินฺทม

อุปมาย มิเชกฺจเจ อตุถิ ชานนฺติ ปณฺทิตา ฯ

กงฺคาย กุณฺเป ทิสฺวา วุชฺหมานํ มหณฺณเว

วายโส สมจฺจินฺเตสิ อุปฺปณฺโณ อเจตโส ฯ

ยานนฺจ วติทํ ลทฺธํ ภกฺโข จายิ อนฺปโป

ตตุถ รตฺตี ตตุถ ทิวา ตตุเถว นิริโต มโน ฯ

ชาทํ นาคสุส มฺसानิ ปิวํ ภาคิริโสทกั

สมฺปสฺสํ วนเจตฺยานิ น ปเลตฺถ วิหงฺกโม ฯ

ตณฺจ โอตฺรณิ กงฺคา ปมตฺตํ กุณฺเป รตํ

สมฺมุทํ อชฺฌคาหาสิ อคฺติ ยตฺถ ปกฺขินิ ฯ

โส จ ภกฺขปริกฺขิโน อุปฺปติตฺวา(๒) วิหงฺกโม

น ปจฺจโต น ปุโรโต นฺตุตฺรํ โนปิ ทกฺขินิ ฯ

ทีปํ โส น อชฺฌคณฺณิ อคฺติ ยตฺถ ปกฺขินิ

โส จ ตตุเถว ปาปตฺถ ยถา ทุพฺพลโก ตถา ฯ

ตณฺจ สามุทฺทิกา มจฺฉา กุมฺภีลา มกรา สุสุ

ปสฺยหการา ขาทิสฺสุ ฝนฺทมานํ วิปฺกฺขิกั ฯ

๑. ม. กามะ ฯ ๒. ย. อุทาปตฺวา ฯ

เล่มที่ 35 สฎฐินิปาตวณณา หน้า 96

เอวเมว ตูว์ ราช เย จญเณ กามกิริโน
กิริโน เจ น วมิสสนุติ กากปญญาเย เต วิหุ ๑
เอสา เต อุปมา ราช อตฺถสนฺทสนฺนิ กตา
ตุลฺลจ ปญญาเยเส เตน ยทิ กาทสิ วา น วาติ ๑

ตตฺถ ปาปานีติ มหาราช ตูลฺลจ กามกิริโน นรา จ
กามะ นิสฺสาเย กายทฺวจริตาทีนิ ปาปานี กตฺวา ยตฺถ สุปินนฺเตปี
ทิพฺพา จ มานุสิกา จ กามา น ลภนฺติ ตํ ทฺวคฺคิ อุปฺปชฺชนฺตีติ
อตุโถ ๑ ปหนฺตฺวานาติ เขพฺปิณฺท์ วิย ปหาย ๑ อกุโถภยาติ
ราชาทีสุ กุโถจิ อนาคตภยา ๑ เอโกทิภาวาทิคตาติ เอโกทิภาว
เอกวิหาริกํ อธิคตา ๑ น เตติ เต เอวรูปา ปพฺพชิตา ทฺวคฺคิ
น คจฺจนฺติ ๑ อุปมฺนฺเตติ มหาราช ทิพฺพมานุสเก กาม
ปตฺถเนตฺตสฺส หตฺถิกุณฺเป ปฏฺิพฺพทฺชกาทิสฺสสฺส ตว เอกํ อุปมํ
กิริสฺสามิ ตํ สฺโณหิตี อตุโถ ๑ กุณฺปนฺติ หตฺถิกเพวริ ๑
มหนฺณเวติ คมภีรฺปฺถุเล อฺทเก ๑ เอโก กิร มหาวารโณ คจฺจาทิเร
จรฺนฺโต คจฺจกาย ปตฺติจฺวา อุตฺตริตฺตุ อสฺกโกนฺโต ตตฺถเวว มโต คจฺจกาย
วฺยฺหิ ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ๑ วายสฺสตี อากาเสน คจฺจนฺโต
เอโก กาโก ๑ ยานญจ วตฺทนฺติ สฺโส เอว จินฺเตจฺวา ตตฺถ นิสฺยิตฺวา
อิทํ หตฺถิยานํ ลทฺฐิ เอตฺถ นิสฺสินฺโน สฺขํ จริสฺสามิ อยเมว จ
อนปฺปโก ภกฺโข ภวิสฺสตี อิทานิ มยา อญฺญตฺร คนฺตํ น วฏฺฐิตฺติ
สนฺนิฏฺฐานมกาสิ ๑ ตตฺถ รตฺตินฺติ ตสฺส รตฺตियจ ทิวา จ
ตตฺถเวว มโน อภิรโต อโหสิ ๑ น ปเลตฺถาติ น อุปฺปตฺติจฺวา
ปฏฺกามิ ๑ โอตฺรณฺตีติ สมฺมทฺทาภิมุชฺชิ โอตฺรมานา ๑ โอิหารณฺตีติปี

ปาโจ ๗ สว สมุทฺทาภิมุขี อวหาริณฺตี อตุโถ ๗ อคติ
ยตุถาติ สมุทฺทมชฺฉมฺ สนฺธายาห ๗ ภกฺขปริกฺขิโณติ ปริกฺขิณ-
ภกฺโข ๗ อุปฺปติตฺวาติ จิเณ จมฺเม จ มํเส จ อญฺจิสงฺฆาโณ
อุมฺมิเวกฺกิโน อุทเท นิมุชฺชิ ๗ อถ โส กากิ อุทเท ปติฏฺฐาตุ
อสฺสโกนฺโต อุปฺปติ เหวํ อุปฺปติตฺวาติ อตุโถ ๗ อคติ ยตุถ
ปฺกฺขินฺนติ ยสฺมี สมุทฺทมชฺฉเน ปฺกฺขินฺ อคติ ตตุถ โส เหวํ อุปฺปติโต
ปฺจฺฉิมฺทิสฺส กนฺตฺวา ตตุถ ปติฏฺฐํ อลภิตฺวา ตโต ปฺรตฺถิมํ ตโต
อตุตฺริ ตโต ทกฺขินฺนติ จตฺสฺโสปี ทิสฺสา กนฺตฺวา อตุตฺโน ปติฏฺฐานํ
น อชฺฉมฺคณฺนิ นาริจฺฉนฺตี อตุโถ ๗ อถ วายโส เหวํ อุปฺปติตฺวา
ปฺจฺฉิมฺทิสฺส เอเกกํ ทิสฺส อากณฺนิ ทิปฺ ปน นาชฺฉมฺคมาติ เอวเมว
อตุโถ ทฏฺฐพฺโพ ๗ ปาปฺตฺถาติ ปติโต ๗

ยถา ทฺพฺพลโกติ ยถา ทฺพฺพลโก ปเตยฺย ตเถว ปติโต ๗
สฺสูติ สฺสุนามกา จณฺทมจฺฉา ๗ ปสฺยฺหการาติ อนิจฺฉมานกํเยว
พลกฺกาเรน ๗ วิปฺกฺขิกนฺติ วิทฺธสฺตปฺกฺขิกํ ๗ กิทฺธี เจ น วมิสฺสนฺตีติ
ยทิ กิทฺธา หุตฺวา กามे น วมิสฺสนฺติ น ฉนฺนทฺสฺสนฺติ ๗
กาทฺปณฺญาเย เตติ กาทฺสฺส สฺมานปณฺญา อิติ เต พุทฺธาทโย
ปณฺจฺทิตา วิทฺธ วิทฺธติ ชานนฺตีติ อตุโถ ๗ อตุถสฺนทฺสฺสนฺนิ กตฺวาติ
อตุถปฺปกาสิกา กตฺวา ๗ ตฺวณฺจ ปณฺญาเยเสติ ปณฺญาเยสฺสตี ๗
อิทํ วุตฺตํ โหติ มหาราช มยา หิตกामเน ตว โอวาโท ทินฺโน
ตํ ปน ตฺวํ ยทิ กาทฺสิ เทวโลเก นิพฺพตฺติสฺสตี ยทิ น กาทฺสิ
กามปงฺเก นิมฺมุคฺโค ชีวิตฺปฺริโยसाने นฺริเย นิพฺพตฺติสฺสตีติ ๗ เหวํ
ตฺวเมว เตน การณฺเนน สคฺเค วา นฺริเย วา ปณฺญาเยสฺสตี อิหํ

ปน สพพเวหิ มุตโต อปปฏิสฺนุริโกติ อิมํ ปนสฺส โอวาทำ
ททนฺเตน ปจฺเจกพฺพุเรน นที ทสฺสีตาฯ ตาย วุฑฺฒมานํ
หตฺถิกุณฺปิ ทสฺสีตํฯ กุณฺปะขาทโก กาทโก ทสฺสีโตฯ ตสฺส
กุณฺปิ ขาทิตฺวา ปานีโย ปิวณกาโล ทสฺสีโตฯ รมณียวนสณฺฑทสฺส
ทสฺสนกาโล ทสฺสีโตฯ กุณฺปะสฺส นทียา วุฑฺฒมานสฺส
สมุทฺทปะเวโส ทสฺสีโตฯ สมุทฺทมชฺเฌ กากสฺส หตฺถิกุณฺเป ปตฺติฏฺจํ
อลภิตฺวา วินาสํ ปตฺตกาโล ทสฺสีโตฯ ตตฺถ นที วีย อนมตฺตโก
ลํสาร์ ทฏฺฐพฺโพฯ นทียา วุฑฺฒมานํ หตฺถิกุณฺปิ วีย ลํสारे
ปณฺจกามคฺคณาฯ กาทโก วีย พาลปุณฺธุชฺชโนฯ กากสฺส กุณฺปิ
ขาทิตฺวา ปานีโย ปิวณกาโล วีย ปุณฺธุชฺชนสฺส กามคฺคเณ ปรีกฺขชิตฺวา
โสมนสฺสติกกาโลฯ กากสฺส กุณฺเป ลคฺคสฺเสว รมณียวนสณฺฑทสฺส
ทสฺสนํ วีย ปุณฺธุชฺชนสฺส กามคฺคเณสุ ลคฺคสฺเสว สวณฺวเสน
อฏฺฐตีสอารมฺมณทสฺสนํฯ กุณฺเป สมุทฺทํ ปวีฏฺฐเณ กากสฺส ปตฺติฏฺจํ
ลภิตฺถุ อสฺสโกนฺตสฺส วินาสํ ปตฺตกาโล วีย พาลปุณฺธุชฺชนสฺส
กามคฺคคิทรสฺส ปาปปรายนสฺส กุสฺลธมฺเม ปตฺติฏฺจํ ลภิตฺถุ
อสฺสโกนฺตสฺส มหานิรเย วินาสํ ปตฺติ ทฏฺฐพฺพาฯ

เอวมสฺส ปจฺเจกพฺพุโร อิมาย อูปมาย โอวาทำ ทตฺวา อิทานิ
ตเมว โอวาทำ ถิโร กตฺวา ปตฺติฏฺฐเปตฺถุ คาทมาห

[๗๖]เอกวาจํปี ทูวิวาจํ ภณฺเญยฺย อนฺนุกมฺปะโก

ตตฺตตฺตริ น ภาเสยฺย ทาโส อยฺยสฺส(๑) สนฺตฺติเกติฯ

๑. ย. ทาโส อยฺยสฺสฯ

ตตุถ น ภาเสยยาติ วจน์ อคณฺหนตฺสฺส หิตโต อุตฺตริ
ภาสฺมาโน สามิกฺสฺส สฺนฺติเก ทาโส วย โหติ ฯ ทาโส หิ สามิก
กถิ คณฺหนฺเตปี อคณฺหนฺเตปี กเถติเยว ฯ เตน วุตฺติ ตตุตฺตริ
น ภาเสยยาติ ฯ

เอวํ วตฺวา ปจฺเจกพุทฺโธ อิทธิยา อุปฺปติตฺวา สเจ ปพฺพชิสฺสสิ
วา โน วา ทินฺโน เต มยา โอวาโท อปฺปมตฺโต โหหิ มหาราชาติ
ราชานํ อนุสาเสตฺวาน นนฺทมูลกปพฺพการเมว คโต ฯ

ตมตฺถิ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๗๗]อิทํ วตฺวาน ปกฺกามิ โสณโก อมิตพุทฺธิมา

เวหาเส อนฺตลิกฺขสฺมี อนุสาเสตฺวาน ขตฺติยฺนฺติ ฯ

อัย อภิสมฺพุทฺธคาถา ฯ

ตตุถ อิทํ วตฺวานาติ ภิกฺขเว โส ปจฺเจกพุทฺโธ อมิตาย
โลกุตฺตรพุทฺธิยา อมิตพุทฺธิมา อิทํ วตฺวา อิทธิยา อุปฺปติตฺวา สเจ
ปพฺพชิสฺสสิ ตเวว โน เจ ปพฺพชิสฺสสิ ตเวว ทินฺโน เต
มยา โอวาโท อปฺปมตฺโต โหหิติ เอวํ อนุสาเสตฺวาน ขตฺติย
ปกฺกามิ ฯ

โพธิสตุตฺโตปี ตํ อากาเสนฺ คจฺจนฺตํ ยาว ทสฺสนปฺลา
โอโลเกนฺโต จตฺวา ตสฺมี จกฺขุเปเถ อติกฺกนฺเต สํเวคํ ปฏฺฐิภิตฺวา
จินฺเตสิ อัย พุราหฺมโณ หินฺชจฺโจ สฺมาโน อสฺภินฺนขตฺติยวฺเส
ชาตฺสฺส มม มตฺถเก ปาทรชํ โอกรินฺโต อากาสํ อุปฺปติตฺวา คโต
มยาปี อชฺเชว นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺุ วฏฺฐตีติ ฯ โส ราชชํ

นียยาเทควา ปพพชิตุกาโม คาทาทวยมาห

[๗๘]โก นุเม ราชกตฺตาโร สุตฺตา เวยฺยตฺติมากตฺตา(๑)

รชฺชํ นียฺยาทิสฺสามิ นานํ รชฺเชน มตฺถิโก ๑

อชฺเชว ปพพชิตฺสามิ โโก ชลฺลว มรณํ สุเว

นานํ กาโกว ทุมฺเมโธ กามานํ วสมนฺวคฺคาติ ๑

ตตฺถ โโก นุเมติ กุหิ อิม ๑ ราชกตฺตาโรติ เย ราชารหํ
อภิสิญฺจิตฺวา ราชานํ กโรนฺติ ๑ สุตฺตา เวยฺยตฺติมากตฺตาติ สุตฺตา
จ เย จ อญฺเณ เวยฺยตฺติภาวํ อากตฺตา มุขมฺงคฺคิภา ๑ รชฺเชน
มตฺถิโกติ รชฺเชน อตฺถิโก ๑ โโก ชลฺลว มรณํ สุเวติ มรณํ อชฺช
วาเสว วาติ อิทํ โโก ชานิตฺถํ สมตฺถิโก ๑

เอวํ รชฺชํ นียฺยาเทนตฺตสฺส สุตฺตฺวา อมจฺจา อาหํสุ

[๗๙]อตฺถิ เต ททโร ปฺตฺโต ตีฆมาวํ รฎฺจวทฺถมน

ตํ รชฺเช อภิสิญฺจสฺสุ โส โน ราชานํ ภาวิสฺสตีติ ๑

ตโต ปรี รณฺว วุตฺตคฺคาถมาทึ กตฺวา อุตฺทานสมฺพนฺนคฺคาถา
ปาลินเยเนว เวทิตฺพพา ๑

ราชาอาห

[๘๐]ขิปฺปํ กุมารํ อานเถ ตีฆมาวํ รฎฺจวทฺถมน

ตํ รชฺเช อภิสิญฺจสฺสุ โส โว ราชานํ ภาวิสฺสตีติ ๑

อมจฺจา รณฺโณ วจนํ สุตฺตฺวา ราชกุมารํ อานเถสุ ๑

ราชาปิสฺส รชฺชํ นียฺยาเทสิ ๑

๑. ม. สทฺททา เวยฺยตฺติมากตฺตา ๑

ตมตถึ ปกาเสนโต สตถา อาห

[๘๑]ตโต กุมาริ อาเนสุ ทิฆาวิ รุกฺขวฑฺฒนั

ตํ ทิสฺวา อาลปิ ราชา เอกปุตฺตํ มโนรมิ ฯ
สตฺถุจิกามสฺสสฺทานิ ปริปุณฺณานิ สพฺพโส
เต ปุตฺต ปฏฺธิปชฺชสฺสุ รชฺชํ นิยฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลวฺวา มรณํ สุเว
มาหิ กาโกว ทุมฺเมโธ กามานํ วสมนฺวคิ ฯ
สตฺถุจินาคสฺสสฺทานิ สพฺพาลงฺการภูสิตา
สฺวณฺณกจฺจมา มาตงฺกา เหมกปฺปนฺวาสสา ฯ
อารุพฺพา คามณฺเฑยฺหิ โตมรฺงฺกุสฺปาณฺณิ
เต ปุตฺต ปฏฺธิปชฺชสฺสุ รชฺชํ นิยฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลวฺวา มรณํ สุเว
มาหิ กาโกว ทุมฺเมโธ กามานํ วสมนฺวคิ ฯ
สตฺถุจิสฺสสฺสสฺทานิ สพฺพาลงฺการภูสิตา
อาชานฺนียา จ ชาตฺติยา สินฺธุวฺวา สีมฺวาหนา ฯ
อารุพฺพา คามณฺเฑยฺหิ อินฺุทฺติยาจาปฺธาริณฺิ
เต ปุตฺต ปฏฺธิปชฺชสฺสุ รชฺชํ นิยฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลวฺวา มรณํ สุเว
มาหิ กาโกว ทุมฺเมโธ กามานํ วสมนฺวคิ ฯ
สตฺถุจิริถสฺสสฺทานิ สนนฺทฺธา อฺสฺสฺสิตฺทฺทฺชฺชา
ทึปา อโถปิ เวยฺยคฺจฺจมา สพฺพาลงฺการภูสิตา ฯ

เล่มที่ 35 สกฺขินิปาตวณณา หน้า 102

อารุพฺหา คามณฺเษภิ จาปฺหตฺเถหิ จมฺมิภิ (๑)
เต ปุตฺต ปฺภีปฺชชฺสฺสุ รชฺชํ นียฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลว มรณฺํ สุเว
มาหํ กาโกว ทุมฺเมโช กามานํ วสมนฺวคํ ฯ
สกฺขิจเณฺสฺสหฺสฺสานิ โรหฺลว ปุํควสฺภา
ตา ปุตฺต ปฺภีปฺชชฺสฺสุ รชฺชํ นียฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลว มรณฺํ สุเว
มาหํ กาโกว ทุมฺเมโช กามานํ วสมนฺวคํ ฯ
โสฬสฺตถิสฺสหฺสฺสานิ สพฺพาลงฺการภฺงฺสิตา
วิจิตฺรวคฺคฺคาภฺรณา อามตฺตมณฺเษกฺกฺกฺกฺกฺก
ตา ปุตฺต ปฺภีปฺชชฺสฺสุ รชฺชํ นียฺยาทยามิ เต ฯ
อชฺเชว ปพฺพชิสฺสามิ โโก ชลฺลว มรณฺํ สุเว
มาหํ กาโกว ทุมฺเมโช กามานํ วสมนฺวคฺคฺกฺกฺกฺก ฯ

อถ นํ กุมารโ อหา

[๘๑]ทฺหฺรฺสฺเสว เม ตาต มาตา มตาติ เม สฺคฺคํ
ตยา วินา อหํ ตาต จีวิตฺตปี น อฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ยถา อารณฺยกํ นาคํ โปโต อนฺเวติ ปจฺจโต
เชสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส คิริทฺกฺกฺกฺกฺกฺก สเมสฺ วิสเมสฺ จ ฯ
เอวนฺตํ อนฺคจฺจามิ ปุตฺตมาทาย ปจฺจโต
สฺกฺโร เต ภวิสฺสามิ น เต เหสฺสามิ ทพฺภโรติ ฯ

๑. ม. วมฺมิภิ ฯ

[๘๑]ยถา สามุทฺธิกั นาวั พานิชานั ธเนสินั
โวหาโร ตตุถ คณฺเหยฺย พานิชา พุยสนี สียา
เอวเมว ปุตุตถกถิ อนุตฺตรายกโร มมาติ ฯ
กุมารโ ปุณ กิณฺจจิ วตุตุํ น วิสสี ฯ อถ ราชา อมฺจฺเจ
อาณนาเปนุโต อาห

[๘๔]อิมิ กุมาริ ปาเปถ ปาสาทิ รติวฑฺฒนั
ตตุถ กมฺพุสสทฺธาโย ยถา สกุกัว อจฺจรา
ตา นั ตตุถ รมิสฺสนฺติ ตาหิ เวโส รมิสฺสตีติ ฯ

[๘๕]ตโต กุมาริ ปาเปตุํ ปาสาทิ รติวฑฺฒนั
ตํ ทิสฺวา อวํจฺ กณฺญา ทิฆมาวํ รฏฺฐวฑฺฒนั
เทวตา นฺนุสิ คณฺฐพฺโพ อาทฺฐ สกุกโถ ปุรินฺทโท
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปุตุโต กถิ ชาเนมฺม ตํ มยฺนฺติ ฯ

[๘๖]นมฺหิ เทโว น คณฺฐพฺโพ นปี สกุกโถ ปุรินฺทโท
กาสิรณฺโณ อหิ ปุตุโต ทิฆมาวํ รฏฺฐวฑฺฒนโน
มมํ ภรต ภทฺทํโว อหิ ภตฺตา ภวามิ โวติ ฯ

[๘๗]ตํ ตตุถ อวํจฺ กณฺญา ทิฆมาวํ รฏฺฐวฑฺฒนั
กุหิ ราชา อนุปฺปตุโต อิตฺ ราชา กุหิงฺกตฺติติ ฯ

[๘๘]ปงฺกั ราชา อติกฺกนฺโต ธเล ราชา ปติญฺจิติ
อกณฺญกั อคหนั ปฏฺธิปฺนโน มหาปถิ ฯ
อหณฺจ ปฏฺธิปฺนโนสมิ มคฺคั ทุกคตฺติคามินั
สทณฺญกั สคหนั เยน กจฺจณฺนฺติ ทุกคตี ฯ

[๘๕]ตสฺส เต สุวาคคํ ราช สีหสฺเสว คิริพฺพชํ

อนุสาส มหาราช ตฺวํ โน สพฺพาสมิสฺสโรติ ฯ

ตตฺถ จิปรฺปนฺติ เตนฺหิ สีฆํ อาเนถ ฯ อาลปฺตี สฎุจิกาม-
สทฺสฺสานีติ อาทิณี วทฺนฺโต อาลปฺตี ฯ สพฺพาลงฺการภูติตาติ เต
นาคา สพฺเพหิ สีสุปรคาทีหิ อลงฺการเหหิ ภูติตา ฯ เหมกปรฺปน-
วาสฺสาติ สุวณฺณขจิตฺเตน กปรฺปนฺเนน ปฏฺิจฺจนฺนสรีรา ฯ คามณฺเียเกตี
หตุถาจรฺเียหิ ฯ อาชานียา จาติ การณการณวิชานนกา
ชาติยา ฯ สินฺชฺวาทิ สินฺชฺวรฎฺฐเ จ สินฺชฺวนทีตีเร ชาตา (๑) ฯ
คามณฺเียเกตี อสฺสาจรฺเียหิ ฯ อินฺทฺิยาจาปรฺจาริเกตี อินฺทฺิยาจฺจ
จาปาวุจฺจจ ธารนฺเตหิ ฯ ทีปา อโลปฺตี เวยฺยคฺจฺมาติ ทีปิจมฺม-
พฺยคฺจฺมจมฺมปรฺวารา ฯ คามณฺเียเกตี ธิเกหิ ฯ จมฺมิเกตี สนฺนทฺช-
จมฺเมหิ ฯ โรหฺลฺลฺยาติ รตฺตวณฺณนา ฯ ปุํจฺจวสฺสาติ อุสภสฺงฺขาเตน
เชฎฺฐกปุํจฺจเวน สมฺนฺนาคตา ฯ ททฺรสฺเสว เมติ อถ นํ กุมารो
ตาท ททฺรสฺเสว เม สโต มาตา มตา อิติ มยา สุตํ โสหํ
ตยา วินา ชีวิตฺตํ น สกฺขิสฺสํมิติ อาห ฯ ไปโตติ ตฺรฺโณ
ไปโตโก ฯ เชสฺสนฺนฺนฺติ วิจฺรฺนฺตํ ฯ สามุทฺทิกนฺติ สมุทฺเท
วิจฺรฺนฺตํ ฯ ฐเนสินฺนฺติ ฐนํ ปรีเยสนฺนฺตํ ฯ โวหาโรติ
วิจฺตฺรโวหาโร เหญฺจฺจา กทฺถนฺนโก พาลมจฺจโณ วา อุทกรกฺขโส วา
อาวุฏฺโฏ วา ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี สมุทฺเท ฯ พาณฺชชา พฺยสนฺนํ
สฺยาคิ อถ เต พาณฺชชา พฺยสนฺนํ พฺยสนฺนํ ปตฺตา ภาเวยฺยํ ฯ
๑. สินฺชฺวชาติยา สินฺชฺรฎฺฐเ สินฺชฺวนทีตีเร ชาตา ฯ

สียุนฺติ วา ปาโจ ๑ ปุตุตถลลิตี ปุตุตถลามก ปุตุตถกาพกณฺณิ ๑
กุมารโ ปุณ กิลฺลิจิ วตุตฺตํ น วิสทฺธิ ๑ อถ ราชา อมฺจฺเจ
อาณนาเปนฺโต อิมฺนฺติ อาทิมฺมาห ๑ ตตฺถ กมฺพุสฺสหตุตถาโยติ
กมฺพุสฺสํ วุจฺจติ สุวณฺณํ สุวณฺณาภรณภูตฺตหตุตถาโยติ อตุโถ ๑ ยถาติ
ยถา อิจฺฉนฺติ ตถา กโรนฺติ ๑

เอวํ วตุวา มหาสตุโต ตตฺถเอว ตํ อภิสสิญฺจาเปตุวา นครํ
ปาเหลสิ ๑ สยํ ปน เอกโกว อุตฺตยานา นิกฺขมิตฺวา หิมวณฺตํ
ปวิสิตฺวา รมณฺเีย ภูมิกฺภาเค ปณฺณสาถํ มาเปตุวา อิติปฺพพฺชช
ปฺพพฺชิตฺวา วณฺมุลผลาหาโร ยาเปสิ ๑ มหาชโนปิ กุมารํ
พาราณสี ปเวเสสิ ๑ โส นครํ ปทกฺขิณํ กตุวา ปาสาทํ
อภिरุหิ ๑ ตํ ทิสฺวา อวฺจํ กณฺณวาทิ ตํ มหนฺตฺน ปรีวาเรน
สิริโสภกฺเคน อาคตํ ทิสฺวา อสุโก นามโสติ อชานนฺติเยว ตา
นาฏกิตฺถโย อโวจํ ๑ มมํ ภรธาติ มํ อิจฺฉถ ๑ ปงฺกนฺติ
ราคาทิกิเลสปงฺกํ ๑ ถเลติ ปฺพพฺชชช ๑ อกณฺณกนฺติ
รากลกณฺณกาทิวริหิตํ ๑ เตเหว คหเนหิ อคหนํ ๑ มหาปถนฺติ
สกลฺลโมกฺขคามินํ มหามคฺคํ ปฏฺธิปนฺโน ๑ เขนาติ เขน มิจฺฉามคฺเคน
ทุกฺคตํ กจฺฉนฺติ ตมทํ ปฏฺธิปนฺโนติ วทติ ๑ ตโต ตา จินฺเตสฺสุ
ราชา ตาว อมฺเห ปหาย ปฺพพฺชิตฺโต อยมฺปิ กามฺเสสุ วิรตฺตจิตฺตฺรโป
สเจ นํ นาทิมิสฺสาม นิกฺขมิตฺวา ปฺพพฺชชช อภिरมฺนาการมฺสฺส
กสิสฺสามาติ ๑ อถ นํ อภินนฺทนฺติโย โอสานคาถมาหํสฺสุ ๑ ตตฺถ
๑. ม. เอตุถนฺตเร ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุตา
ตโตติอาทิมฺมาหาติ ทิสฺสติ ๑

ชาตกฎกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 106
เล่มที่ 35 สฎจินิปาตวณณา หน้า 106

คิริพพชนฺติ สีหโปตกานํ วสนญฺจานํ กาณจนคฺคหํ เกสรสีหสฺส
อาคตํ วย ตสฺส ตว อาคตํ สุวาคตํ ๑ ตฺวํ โนติ ตฺวํ สพฺพาลํปี
อมฺหากํ อีสฺสโร สามิตี ๑

เอวญจ ปน วตฺวา สพฺพาศุริยานิ ปคฺคณฺหีสฺสุ
นानปฺปการานิ นจฺจกิตฺตานิ ปวตฺตยีสฺสุ ๑ ยโส มหา อโหสิ ๑
โส ยสสมฺปตฺโต ปิตริ น สริ ฌมฺเมน รชฺชํ การตฺวา
ยถากมฺมํ คโต ๑ โพธิสฺตฺโตปี ฌานาภิลฺลวํ นิพฺพตฺเตตฺวา
อายุหปริโยसानน พุรหฺมโลกฺูปโค อโหสิ ๑

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา น ภิกฺขเว อิทานน
ปฺพุเพปี ตถาคโต มหาภินิกฺขมฺนํ นิกฺขนฺโตยฺวาทิ วตฺวา ชาตกํ
สโมธานสิ ตทา ปจฺเจกพฺพุโธ ปรีนินฺพฺพายิ ปฺตฺโต ราหุลกฺุมารो
อโหสิ เสสปริสา พุทฺธปริสา อโหสิ อรินฺทโม ราชฯ ปน
อหเมวาทิ ๑

โสนนฺกชาตกํ นิฏฺฐิตํ ๑

ปจฺมํ ๑

๑. ม. ยสสมตฺโต ๑ ย. ยสสมตฺโต ๑

สงกัจจชาตกั

ทิสวา นิสินันุ ราชานนุติ อิทั สตุถา ชีวณุมพวเน วิหรนุโต
อชาตสตุตตุส ปิตุณากุมมึ อารพุก กเถสิ ฯ

โส หิ เทวทตตุต นิสุสาย ตตุส วจนเน ปิตริ์ มาฎาเปตวา
เทวทตตุต สงฆเมทาวสานเน กิณนุปรัสตุส โรเค อุปปุเนเน ตถาคต
ขมาเปสสามิติ มลจสิวิกาย สวตถึ คจจนตตุส เขตวนทวारे
ปจวี ปวิฏฐภาวึ สตุวา เทวทตุโต สมมาสมพุทฐตุส ปฎิปกัโช
หตุวา ปจวี ปวิสตุวา อวิจิปรายโน ชาโต มยาปี ตั นิสุสาย
ปีตา ชมมิโก ชมมราชา มาฎิโต อหึปี นุโช ปจวี
ปวิสตุสามิติ กิโต รชชสิริยา จิตตุสสาทั น ลกิ โถกั
นิททาอิสสามิติ นิททุ์ อุปคตมตุโตว นวโยชนพหลาย อยปจวिय
ปาเตตวา อยสุเลหิ โกฎฎियมาโน วิย สุนเขหิ ลุณจิตวา
ขชขมาโน วิย เภรเวรเวเน วิรวนุโต อุฎฐาติ ฯ

อเถกทิวสั โกมุทिया จาคุมาสินिया อมจจกณปริวุโต อตุตโน
ยสั ओโลเกนุโต มม ปิตุ ยโส อิตุ มหนตตโร ตถารูปึ นามาหึ
ชมมราชานันุ เทวทตตุต นิสุสาย มาฎีสินุติ จินุเตสิ ฯ ตตุเสว
จินุเตนตตุเสว กายे ทาโห อุปปุชชि สกलसरि์ सेतदिनुत्तु โหติ ฯ
ตโต โก นุโช मे ओमिं ग्यं विनोत्तुं सकिसुसत्ति जिनेत्तुवा जपेत्तुवा
तसपल्लं ओणुโช नत्तिदि लตุवा ओหึ ตถาคตตุส महाप्राचो गो
नुโช मं नेत्तुवा तससेसुसत्ति जिनेत्तुतो न ओणुโช गोजि ओणुत्तर
ชีविकादि सल्लुकเขत्तुवा ตตุส คहेत्तुवा कमनुपायं गโรनुโต रमณिया

วต โภ โทสิณา รตตีติ อุทานิ อุทานตฺวา กิณฺนุชฺช สมณิ
วา พุราหฺมณิ วา ปิรุปาเสยฺยามาติ วตฺวา ปุณฺณสาวกาทีหิ
ปุณฺณาทีนํ कुณฺเ กถิตฺเต เตสํ วจนํ อนาทยิตฺวา ชีวํ ปฏิปุจฺจิตฺวา
เตน ตถาคตฺสฺส कुณฺเ กถตฺวา ตํ เทโว ภควนฺตํ ปิรุปาเสตีติ
วุตฺโต หตฺถินา ยานานิ กปฺปาเปตฺวา ชีวกมฺพวนํ กนฺตฺวา ตํ
ตถาคตํ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา ตถาคเตน กตปฏิสฺสนฺธโร
สนฺทิกฺกํ สามณฺณผลํ ปุจฺจิตฺวา ตถาคตฺสฺส มชฺฐํ สามณฺณผล-
ชฺมมฺเทศนํ สุตฺวา สุตฺตปริโยसानเ อุปาสกตฺตํ ปฏิเวทตฺวา
ตถาคตํ ขมาเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ โส ตโต ปฏฺจาย ทานํ เทนฺโต
สีลํ รกฺขนฺโต ตถาคเตน สทฺธีํ สํสकुํ กตฺวา มชฺฐชฺมมกถิ
สุณฺนฺโต กลฺยาณสํสकुเณ(๑) ปหิณฺภโย วิคตโลมหํโส หุตฺวา
จิตฺตสฺสาทํ ปฏิลภิตฺวา สุขेन จตฺตาโร อิริยาปเถ กปฺเปสิ ฯ

อถกทิวสํ ชฺมมสภายํ กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส อชาตสฺตฺต
ปีตุจฺจกฺกมฺมํ กตฺวา ภยปฺปตฺโต อโหสิ รชฺชสิริํ นิสฺสาย จิตฺตสฺสาทํ
อลภนฺโต สพฺพอิริยาปเถสุ ทุกุขํ อนฺุโกติ โส ทานิ ตถาคตํ
อาคมฺม กลฺยาณสํสकुเณ วิคตภโย อีสฺสรियสฺสุขํ อนฺุโกตีติ ฯ สตฺถา
อาคนฺตฺวา กายนฺุตฺถ ภิภฺชเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ
ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิภฺชเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส
ปีตุจฺจกฺกมฺมํ กตฺวา มํ นิสฺสาย สฺสุขํ สยิติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุราหฺมทตฺโต รชฺชํ กาเรนฺโต พุราหฺมทตฺต-
๑. ม. กลฺยาณมิตฺตสํสकुเณ ฯ

กุมาริ นาม ปุตุตติ ปฏิลลิกิฯ ตทา โพธิสตุโต ปุโรหิตสสุ เคเห
ปฏิสนุธิ คณหิฯ ชาตสเสวสสุ สงกัจจกุมาริโรติ นามิ กรีสสุฯ
เต อุโกปิ ราชนิเวสเน เอกโตว วฑุสิสิสุฯ อญญมณญิ สหายกา
หุตวา วยปุตตา ตกุกสิลิ คนุตวา สพฺพสิปฺปานิ อุกคณฺหิตวา
ปจฺจาคมิสิสุฯ อถ ราชา ปุตุตสสุ อุปฺรชฺช อทาสิฯ โพธิสตุโตปิ
อุปฺราชสเสว สนฺติเก อโหสิฯ อถกทิวสิ อุปฺราชา ปิตุ อญฺยานกิปิ
คจฺจนตสสุ มหนฺตํ ยสิ ทิสฺวา ตสฺมิ โลกิ อุปฺปาเทตฺวา มยฺหิ
ปิตา มม ภาติกสทิสฺโส สเจ เอตสฺส มรณฺนิ โอลเถสฺสามิ มหฺลลกกาเล
รชฺชํ ลภิสฺสามิ ตทา ลทฺเชนปี รชฺเชน โก อตุโถ ปิตฺริ มาเรตฺวา
รชฺชํ คณฺหิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา โพธิสตุตสฺส ตมตฺถิ อาริเจสิฯ
โพธิสตุโต สมฺม ปิตฺตฺมาฏกมฺมํ นาม ภาริยํ นิรยมคฺโค น สกฺกา
เอตํ กาคฺตุ มา กริติ ปฏฺิพาหิฯ โส ปุณฺปฺปฺนปี กเถตฺวา ยาวตติยํ
เตน ปฏฺิพาหิโต ปาทมฺลิกเหหิ สทฺธิ มนฺเตสิฯ เต สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา
รญฺโฆ มรณฺญปายํ วิมฺสิสิสุฯ โพธิสตุโต ตํ ปวฺตุตี ญตฺวา นานํ
เอเตหิ สทฺธิ เอกโก ภวิสฺสามิติ มาตาปิตฺโร อนาปุจฺฉิตฺวาว
อคฺคทฺวารเณ นิกฺขมิตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสฺตฺวา อสิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
ฉานาภิญญา นิพฺพตฺเตตฺวา วณฺมุลผลาหาโร วิหาสิฯ ราชกุมาริโรปิ
ตสฺมิ ขณฺเ ปิตฺริ มาราเปตฺวา มหนฺตํ ยสิ อนฺนุภวิฯ

สงกัจจกุมาริโร กิร อสิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺติ สุตฺวา พหุ
กุลปุตฺตา นิกฺขมิตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสุฯ โส มหฺตา อสิคณฺเณ

ปริวุโต ตตุถ วสิฯ สพุเพปี ส มาปตุตติลาภินเวยฯ ราชาปี
ปีตรึ มาเรตวา อปฺปมตุตถกัเวย กาลึ รัชชสุขั อนุภวิตฺวา ตโต ปญฺจาย
ภีโต จิตฺตสุสาทึ อลภนุโต นิรเย กมฺมกรณปฺปตุโต วีย อโหสิฯ
โส โพธิสตุตฺตึ อนุสฺสริตฺวา สหาโย เม ปิตฺตมาภฺกมฺมึ ภาริยนฺติ
ปฏฺฐิเสเชตฺวา มึ อตุตโน กถึ คาหาเปตฺตุ อสกุโกนุโต อตุตตานึ นิทฺโทสึ
กตุวา ปลาโย สเจ โส อิชากวิสุส น เม ปิตฺตมาภฺกมฺมึ กาคู อทสฺส
อิทฺปิ เม ภยึ หเรยฺย กหึ นุโข โส เอตฺรหิ วิหฺรติ สเจ ตสฺส
วสนภฺจานึ ชาเนยฺยึ ปกุกโกสาเปยฺยึ โโก นุโข เม เอตฺสฺส วสนภฺจานึ
อาโรเจยฺยาติ จินฺเตสิฯ โส ตโต ปญฺจาย อนุเตปุเร จ รัชชสภาย
จ โพธิสตุตฺตึเสว วณฺณึ ภาสติฯ เอวึ อทฺธานเ คเต โส โพธิสตุโต
ราชา มึ สฺรติ มยา ตตุถ คนฺตุวา ตสฺส ฐมฺมึ เทเสตฺวา ตึ
นิพฺภยึ กตุวา คนฺตุ วฏฺฐิตฺติ จินฺเตตฺวา ปณฺณาสวสุสานิ หิมวณฺเต
วสิตฺวา ปญฺจสตุตทาปสปริวุโต อากาเสนาคนฺตุวา ทายปสฺเส
นามุขฺยานเ โอตฺริตฺวา อิติคณฺปริวุโต สิลาปญฺเฏ นิสีทิฯ
อุยฺยานปาโล ตึ ทิสฺวา ภนฺเต คณฺสตุถา โโก นามาติ ปุจฺฉิตฺวา
สงฺกิจฺจปณฺทิตโต นามาติ จ สุตฺวา สยฺปี สลฺยชานิตฺวา ภนฺเต
ยวาทึ ราชานึ อาเนมิ ตาว อิชเว โหถ อมฺหากึ รัชชา ตุมฺเห
ทญฺจุกาโมติ วตุวา วณฺทิตฺวา เวเคน รัชชกฺลึ คนฺตุวา ตสฺส
อาคตภาวึ รัชโย อาโรเจสิฯ รัชชา ตสฺส สนฺตึกึ คนฺตุวา
กตุตพุพฺยุตฺตกึ อุปหารึ กตุวา ปญฺหึ ปุจฺฉิฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

อตุโถ ๑ ยสุสาสีติ มหาราช ยสุส ตวั อนุกมโปโก มุทจิติโต
อาสี ๑ ยสุส อภินุหิ วณณิ ปยิริทาหาสี โส อัย สงกจิโจ อีสัน
อนุตเร สาธ ลทฐโกติ สมนโต อนุปโตโต ตว อุตยานเน สีลาปฏญ
อิสึคณปริวโต กาณจนปฏึมา วิย นิสินโน ๑ ตรมานรูปติ มหาราช
ปพพิชิตา นาม กุเล วา คณ วา อลคคา ตุมหากิ กจจนตानญเเว
ปกกเมยัย ตสุม ตรมานรูป จิปปิ นียยาหิ มหนตานิ
สีลาทิกุณานิ เอลิตตตปาส ตมहेสินนุติ ๑ ตโตติ ภิกขเว โส
ราชา ตสส วจน สุตวา ตโต ตสส วจนโต อนนุตระเมว ๑
นิกขิปปาติ นิกขิปปิตวา ตสส กิร อุตยานทวาริ ปตวาว เอตทโหสิ
ปพพิชิตา นาม กรฎจานิยา สงกจิจตปาสตส สนุติกั อุตตเวเสน
กนตุ อุตตตนุติ ๑ โส มณิจิตตสุวณณทณทญจ พาลวิชนี
กาณจนมัย อุนหีสปฏึ สุปริกขิตต มงคกขกั เสดจจตต
สุวณณปาทุกาติ อิมานิ ปญจ ราชกฤษณทานิ อปนตวา เตน
วุตต นิกขิปปาติ ๑ ปฏึจจนุติ ตเมว ราชกฤษณท จปยิตวา
ภณทาคาริกสส หตเถ ทตวา ๑ ทายปสสสุมินุติ เอวันามเก
อุตยาน ๑ อถ กาลิ อมณญถาติ อถ โส อิทานิ ปญหิ ปุจิจิตุ
กาโพติ ชานาติ ๑ ปาลिय ปน ยถากาลนุติ ๑ อาคตสส
กาลานรูปเนน ปญหปุจจน อมณญถาติ อตุโถ ๑ ปฏึปชชถาติ
ปฏึปชช ๑ เปจจาติ ปฏึกนตวา ปรโลกสส วา นามเมต ตสุม
ปรโลกนุติ อตุโถ ๑ มยาติ ภานเต มยา สจจริตธมโม อติกนุโต (๑)
๑. ม. อติจณโณ ๑

ปีตุฆาฏกมมัม กตัม ตัม เม อกขาหิ กัม คคิปี ปีตุฆาฏกา กจันนติ กตรสุมิ
นิริเย ปจันนตีติ ปุจันติ ฯ

ตัม สุตวา โปธิสตุโต เตนนหิ महाराज सुโณहि ति वट्वा ओवात्
ताव अतासि ฯ

ตมตถัม ปกาเสनुโต สตุถาอาห

[๕๑]อิติ อวจ สงกัจจโจ กาสินัน รฎจวฑฒนัม

อาสินัน ทายปสฺสสุมิ महाराज सुโณहि मे ฯ

อุปฺเปเนน วชนตฺสส โย มคฺคมนุสาสตี

ตฺสส เจ วจัน กยิรา นาสฺส มคฺเคยฺย กณฺณโก ฯ

อธมมัม ปฎิปนฺนสฺส โย ฐมฺมมนุสาสตี

ตฺสส เจ วจัน กยิรา น โส กจฺเจยฺย ทฺคฺคคินฺนตี ฯ

ตตฺถ อุปฺเปเนนาติ โจเรหิ ปรียฎฺจิตมคฺเคน ฯ มคฺคมนุสาสตีติ
เขมมคฺคัม อกขาติ ฯ นาสฺส มคฺเคยฺย กณฺณโกติ ตฺสส โอวาทกรสฺส
ปฺริสสฺส มคฺคโต มุขัม โจรกณฺณโก น ปสฺเสยฺย ฯ โย ฐมฺมนฺนตี
โย สฺจจริตฺฐมฺมัม ฯ น โสติ โส ปฺริโส นิริยาทิเกทํ ทฺคฺคคิ น
กจฺเจยฺย ฯ อุปฺปถสฺสทิสฺส หิ महाराज अथโม खेममककसत्तिसो
สฺจจริตฺฐมฺโม ฯ ตฺวํ ปน ปุพฺเพ ปีตริ มาญฺเฏตฺวา ราชา โหมีติ
มยฺหิ เกถตฺวา มยา ปฎิปาหิตो มม वज्जं अकत्वा पीतริ
माญ्हेत्त्वा अितानि सोज्जสิ पण्णत्तानं ओवात् अकโรनुतो नाम
โจรมคฺคปฎิปนฺนา วิย महापुयसन् पापुणाตีติ ฯ

เอวมสฺส โอวาทํ ทตฺวา महासत्तो उप्री ฐมฺมัม เทเสनुโต อาห

[๕๒] ฐมโหม ปโถ มหาราช ฐมโหม ปน อุปปโถ
 ฐมโหม นิรบเเนติ ฐมโหม ปาเปติ สุกตี ๑
 ฐมมจาริโน ราช นรา วิสมชีวิโน
 ยี่ คตี เปจจ กจจนุติ นิรบเย เต สุกโณหิ เม ๑
 สลชีโว กาทสุโต จ สงฆาโต เทว จ โรรฐวา
 อกาปโร มหาวิจิ ตาปโน จ ปตาปโน ๑
 อิจเจเต อฏฐ นิรบยา อกขاتا ทูรติกุกมา
 อากิณณา ลุททกมเมหิ ปจเจกา โสฬสสุสทา ๑
 กทริยตาปนา(๑) โฆธา อจจิมนุโต มหพุกยา
 โลมหंसนรูปา จ เกสุมมา ปฏิกยา ทุกขา ๑
 จตุกโกณา จตุทวารา วิทตตะภาคโส มิตา
 อโยปการปริยนุตา อยสา ปฏิกษุชิตา ๑
 เตลั อโยมยา ฐุมิ ชลิตา เตชสา ยุตตะ
 สมนุตา โยชนสตั ผุฎา ติฎฐนุติ สพพทา ๑
 เอตุถ(๒) ปตนุติ นิรบเย อุทฐปาทา อวิสิธา
 อีสินั อติวัตตะโร สลยตานิ คปสสินั ๑
 เต ฐนหนา(๓) ปจจนุติ มจฐา พิลา กตา ยถา
 ลัวจฐเร อสงเขยเย นรา กิพพิสการิโน ๑
 ทยหมาเนน คตเตน นิจจ สนุตรพาหิร
 นิรบยา นาธคจจนุติ ทวารั นิกขมเนสิโน ๑

๑. สี่. ย. กทริยตปนา ๑ ๒. ม. เอเต ๑ ๓. ม. ฐนहुโน ๑

ปุรตุถิเมนปี ชาวนุติ ตโต ชาวนุติ ปจุนโต
อุตุตเรนปี ชาวนุติ ตโต ชาวนุติ ทกขินัน
ยั ยมุหิ ทวารั คจุนนุติ ตนุตเทว ปิถियุติ ฯ
พหุณี วสุสสหัสธานี ชนา นิริยคามิโน
พาหา ปคคยห กนุทนต์ิ กตุวา ทุกขั อนปปลักั ฯ
อาสีวิสิว กูปิตั เตชสี ทูรติกกมัม
น สาธุรูป อาสีเท สณณตานิ ตปสฺสินัน ฯ
อติกาโย มหิสฺสาโส อชฺชน โกกกาธิโป
สหัสสพาหุ อจฺฉินฺโน อิติมาสชฺช โกตมัม ฯ
อรชั รัชสา วจฺฉัน กิสิ อวกรีย ทณฺฑกั
ตาโลว มุลโต ฉินฺโน ส ราชา วิภวฺจโต ฯ
อุปหจ มนั เมชฺฉโณ มาตจฺจสฺมี ยสฺสฺสินเ
สปาริสชฺช อจฺฉินฺโน เมชฺฉนารณฺณัน ตทา อหุ ฯ
กณฺฑหิ ปายนาสชฺช อีสึ อนุชกวิณฑโย
อณฺณมณฺณัน มุสเส หนตุวา สมปฺตฺตา ยมสาธนัน ฯ
อถายั อีสินา สตุโต อนฺตลิกฺขจโร ปุเร
ปาเวกฺขิ ปจวี เจจฺจโ จินฺตฺโต กาลปฺริยายั ฯ
ตสฺมา หิ ฉนฺทาคมนัน นปฺปลัสนฺติ ปณฺฑิตา
อทฺฐจฺจิตฺโต ภาเสยฺย กิริ สจฺจูปสณฺหิตั ฯ
มนสา เจ ปทฺฐเจเน โย นโร เปกฺขเต มุนี
วิชฺชาจรณสมฺปนฺนัน คนฺตุวา โส นิริย อโธ ฯ

เล่มที่ 35 สฎจินิปาตวณณา หน้า 116

เย วุฑฒे परिภาสนุติ ผรุสูปกุกมา ชนา
อนปจจา อทายาทา ตาลวตถุ ภาวนุติ เต ฯ
โย จ ปพพชิตี หนุติ กตทิจจิม มहेสิน
ส กาสสุตเต นีรเย จิริ รตตตาย ปจจติ ฯ
โย จ ราชา อชมมฏโฐ รฎุจ วิทุสโน จุโต(๑)
ตاپยิตวา ชนปทํ ตาปนเปจจ ปจจติ ฯ
โส จ วสสสทสทานํ(๒) สติ ทิพฺพานิ ปจจติ
อจฺจิสงฺฆปรโต โส ทุกขํ เวเทติ เวทนํ ฯ
ตสฺส อคฺคิสิขา กายา นิจฺจรนฺติ ปภสฺสรา
เต โชภกขสฺส คตฺตานิ โลมกฺเคหิ นเขหิ จ ฯ
ทฺยหฺมาเนน คตฺเตน นิจฺจํ สนฺตรพาหิรํ
ทฺกฺขาภิตฺตฺนุโน นทติ นาโค ตฺตฺตฺททฺทิตฺโต ยถา ฯ
โย โลภา ปิตฺรํ หนุติ โทสา วา ปฺริสาธโม
ส กาสสุตเต นีรเย จิริ รตตตาย ปจจติ ฯ
ส ตาทิโส ปจจติ โลหฺกฺมฺภิยํ
ปฺกุกญจ สตฺตีหิ หนฺนุติ นิตฺตจํ
อนฺธิ กริตฺวา มุตฺตกริํสภกฺขํ
ขารे นิมฺชฺชนฺติ ตถาวิริ นริ ฯ
ตตฺตํ ปกุกฏฺจิตฺมโยคฺพญจ
ทีเม จ ชาเล จิรฺรตฺตตฺตปิเต

๑. ม. มโค ฯ ๒. ม. วสสสทสทานิ ฯ

ชาตกฎจกถา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 117
เล่มที่ 35 สงกัจจชาตกั หน้า 117

วิภขมภมาทาย วิภชช รชชหิ
วิวณฺเณ มุเข สํสวณฺติ รกฺขสา ฯ
สามา จ โสณฺนา สวลา จ คิชฺฌมา
กาโกถสงฺฆมา จ ทิชา อโยมุขา
สงฺกมฺม ขาทนฺติ วิปฺพนฺทมานํ
ชีวํหิ วิภชช วิฆาถํ สโลหิตํ ฯ
ตํ ททฺธกาทํ ปริภินฺนคตฺตํ
นิปฺโปถยณฺตา อนฺุวิจฺรณฺติ รกฺขสา
รตี หิ เตถํ ทุกฺขิโน ปนฺีตเร
เอตาทิสสฺมี นีรเย วสนฺติ
เยเกจ โลกเ อิชฺ เปตฺติฆาณฺิโน ฯ

ปฺุตฺโตจ มาตฺริ หนฺตุวา อิตฺถ หนฺตุวา ยมกฺขยํ
ภุสฺมาปชฺชเต ทุกฺขํ อตฺตกมฺมผลฺลูปโก ฯ
อมนฺุสฺสา อติพาลา หนฺตารํ ชนฺยณฺติยา
อโยมเยหิ พาลเหิ ปิพฺยณฺติ ปฺนปฺปฺนํ ฯ
ตํ ปสฺสวํ(๑) สกา คตฺตา รุชฺริ อตฺตสมฺภวํ
ตมฺพโลหวิสินฺว ตตฺตํ ปาเยณฺติ มตฺติยํ ฯ
ชิกฺขจฺจํ ภูณปํ ปฺุติ ทุกฺกนฺธํ คุถกทฺทมํ
ปฺุพฺพโลหิตสงฺกาถํ รหโทกฺกยฺห(๒) ติฏฺฐติ ฯ

๑. ตมสฺสวํ ฯ ยู. ตํ ปสฺสติ ฯ ๒. รหทโมกฺกยฺห ฯ

เล่มที่ 35 สฎจนิปาตวณณนา หน้า 118

ตเมณํ กิมิโย(๑) ตตถ อติกาเย อโยมุขา
ฉวี เกตุวาน ขาทนุติ ปกิทุชา(๒) มंसโลหิตเต ฯ
โส จ ตํ นิรยํ ปตฺโต นิมุคฺโค สตปฺริสํ
ปฺติกํ กุณปํ วาติ สมนฺตา สตโยชนํ ฯ
จกฺขุมาปึ หิ จกฺขุหิ เตน คนฺเชน ชียฺยติ
เอตาทิสํ พฺรหฺมทตฺต มาตฺตมาฏี ลเก ทุกํ ฯ
ขุรชารมนฺนุกมฺม ติกํ ทูรภิสฺมภวํ
ปตฺนฺติ คพฺภปาตนิโย ทฺลคํ เวตฺตรณํ นที ฯ
อโยมยา สิมฺพลโย โสพสงฺกฺลิกณฺฎกา
อุทโต มภิลมฺพนฺติ ทฺลคํ เวตฺตรณํ นที ฯ
เต อจฺจิมนฺโต ติฏฺฐนฺติ อคฺคิกฺขนฺธาว อารกา
อาทิตฺตา ชาตเวเทน อุทฺธํ โยชนมฺกฺคตา ฯ
เอเต สชนฺติ นิรเย ตตฺเต ติจิณฺณณฺฎเก
นาริโย จ อติจาริณีโย นรา จ ปฺรทารคฺช ฯ
เต ปตฺนฺติ อโฆกฺขนฺธา วิวตฺตา วิหตา ปฺญ
สยฺนฺติ วินิวิทฺตงฺกา ทิฆํ ชกฺคนฺติ สมฺพรี ฯ
ตโต รตฺยา วิวสเน มหตี ปพฺพตฺตปมํ
โลหฺกมฺภี ปวชฺชนฺติ ตตฺตํ อคฺคิสฺมทกํ ฯ
เอวํ ทิวา จ รตฺโต จ ทฺลสฺสีลา โมหปารฺตฺตา
อนฺุโณนฺติ สกํ กมฺมํ ปฺพเพ ทุกฺกตมตฺตโน ฯ

๑. ม. กิมิโย ฯ ๒. ม. สงฺกิทุชา ฯ

ชาติภูกฤจกถา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 119
เล่มที่ 35 สงกัจจชาตกั หน้า 119

ยาจ ภริยา ธนุกีตา สามิกั อติมณฺณติ
สสุสิ วา สสุสิริ วาปี เชฏฺฐิ วาปี นนฺนทฺธิ (๑)
ตสฺสา วุเกน ชิวฺหคฺคิ นินฺพพฺพนฺติ สพฺนุณฺนํ ฯ
ส พุยามมตฺตํ กิมินิ ชิวฺหํ ปสฺสตี อตฺตโน
วิญญาเปตฺตุน สกฺโกติ ตาปเน เปจฺจ ปจฺจติ ฯ
โอรพฺภิกกา สุกฺกริกา มจฺฉิกกา มิกพฺนุชกา
โจรา โคฆาฏฺฐกา กุทฺฐา อวณฺเณ วณฺณการกา ฯ
สตุตฺตีหิ โลหฺกุญฺเณี เนตฺตีเสหิ อฺสุหิ จ
หฺลณฺมานา ขารนฺที ปปตฺนฺติ อวิสิรา ฯ
สಾಯิ ปาโต กุฏฺฐการี อโยกฺุญฺเณี หฺลณฺติ
ตโต วนฺตํ ทุรตฺตานํ ปเรตฺถิ กฺุณฺชเต สทา ฯ
ชงฺกา เภรณฺชทกา กิซฺฉา กาโกลา จ อโยมุขา
วิปฺสนฺทมานํ ขาทนฺติ นริ กิพฺพิสการินิ ฯ
เย มิเคน มิคิ หฺนฺติ ปกฺุชชี วา ปน ปกฺุจินา
อสฺนฺโต รชสา ฉนฺนา คนฺตฺวาเต นิริยฺสฺสทนฺติ ฯ

ตตฺถ ฐมฺโม ปโลติ ทสฺกุสฺสทกมฺมปถฐมฺโม เขโม อปฺปฏิกโย
สฺคตฺติมคฺโค ฯ วิสมชิวินฺติ อฐมฺเมน กปฺปิตชิวิกา ฯ นิริเยติ เต
เอเตสฺสิ นินฺพพฺตฺตนิริเย กเถมิ ฯ สฺุณฺหิ เมติ มหาสตุโต รณฺญา
ปีตฺฐฆาฏฺฐกานํ นินฺพพฺตฺตนิริยิ ปุจฺฉิโตปี ปจฺฉมิ ตํ อทสฺเสตฺตฺวา อฏฺฐ
มหานิริเย สฺโสฬส จ อฺสุสฺสทนิริเย ทสฺเสตฺตํ เอวมาห ฯ กิการณา ฯ
๑. ม. นนฺนทฺธิ ฯ

ชาลโรรุโว กปฺเปน สณฺจिताหิ รตุตโลหิตชาลาหิ ปุณฺโณ ๑
ฐุมโรรุโว ขารฐเมน ปุณฺโณ ๑ เตสุ ชาลโรรุเว ปจฺจนฺตานํ นวหิ
วณฺมุเขหิ ชาลา ปวิสิตฺวา สริริ ทหนฺติ ๑ ฐุมโรรุเว ปจฺจนฺตานํ
นวหิ วณฺมุเขหิ ขารฐโม ปวิสิตฺวา ปิฏฺฐํ วิย สริริ เสเทสิ ๑
อุภยตุถาปี ปจฺจนฺตา สตุตา มหาวีรวํ วิรวนฺติ เทวปี โรรุวาติ
วตุตา ๑ ชาลानํ วา ปจฺจนฺสตุตานํ วา เตสํ ทุกฺขสฺส วา วิจิ อนุตฺรา
นตุถิ เอตุถาติ อวิจิ ๑ มหนฺโต อวิจิ มหาวีจิ ๑ ตตุร หิ ปุรฺตถิมาทิหิ
ภิตฺตีหิ ชาลา อุฏฺฐหิตฺวา ปจฺฉิมภิตฺติอาทิสฺส ปฎิหฺลฺลติ ตาว ภิตฺติโย
วินิวิษฺณิตฺวา ปุรฺโต โยชนสฺสํ คณฺหติ เหฏฺฐา อุฏฺฐิตา ชาลา อุปริ
ปฎิหฺลฺลติ อุปริ อุฏฺฐิตา เหฏฺฐา ปฎิหฺลฺลติ เอวํ ตาเวตุถ ชาลानํ
วิจิ นาม นตุถิ ๑ ตสฺส ปน อนุโต โยชนสตุฏฺฐานํ จีรวลฺลิตฺปิฏฺฐิสฺส
ปุริตนาฬิ วิย สตุเตหิ นีรนฺตรํ ปุริตํ จตุหิ อิริยาปเถหิ ปจฺจนฺตานํ
สตุตานํ ปมาณํ นตุถิ น จ อณฺณมณฺณํ พุยาพาเชนฺติ สกฺภูจฺานเวย
ปจฺจนฺติ ๑ เอวเมตุถ สตุตานํ วิจิ นาม นตุถิ ๑ ยถา ปน ชิวฺหคฺเค
ณ มฐฺวินฺทฺนุ นิ สตุตมสฺส ตามฺพโลหวินฺทฺนุ อนุทหนพลวตาย
อพุโพหาริกานิ โหนฺติ ตถา ตตุถ อนุทหนพลวตาย เสสา ณ
อกุสลวิปากา อุเปกฺขา อพุโพหาริกา โหนฺติ ๑ ทุกฺขเมว ฌายติ
นีรนฺตรํ ปณฺณายติ ๑ เอวเมตุถ ทุกฺขสฺส วิจิ นาม นตุถิ ๑
สฺวายํ สห ภิตฺตีหิ วิกฺขมฺภนฺโต อุฏฺฐารสาธิกติโยชนสโต
อาวฏฺฐโต จตุปณฺณาสาธิกนฺวโยชนสโต สห อุสฺสเทหิ
ทสโยชนสทฺสฺถานิ ๑ เอวมสฺส มหนฺตตา เวทิตฺพุพา ๑

เล่มที่ 35 สฎจนิปาตวณณนา หน้า 122

นิจจเล สตุเต ตปตีติ ตาปโน ๑ อติวีย ตาเปตีติ
ปตาปโน ๑ ตตุถ ตาปนสมิ สตุเต ตาลกขนุชปฺปมาเณ ชลิตอยสุเล
นีสีทาเปนฺติ ๑ ตโต เหฏฺฐา ปจวี ชลติ สฺฐํ น ชลติ สตุตา
ชลนฺติ ๑ เอวํ โส นริโย นิจจเล สตุเต ตปติ ๑ อิตรสมิ ปน
นิพฺพตฺตสตุเต ชลนฺเตหิ อาวุเชหิ ปหริตฺวา ชลิตอยปพฺพตํ
อาโรเปนฺติ ๑ เตสํ ปพฺพตมตฺถเก จิตกาเล กมฺมปจฺจโย วาโต
ปหริติ ๑ เต ตตุถ สณฺจาทุ อสฺกโกนฺดา อุทฺธปาทา อโรสิรา
ปตนฺติ ๑ อถ เหฏฺฐา อยฺปจฺวิโต ชลิตานิ อยฺสุถานิ อฎฺฐหนฺติ ๑
เต ตานิ มตฺถเกเนว อาสาเทตฺวา (๑) เตสุ วินิวิทฺชสรีรา ชลนฺตา
ชลนฺตา ปจฺจนฺติ ๑ เอวเมว อติวีย ตาเปตีติ ๑

โพธิสตุโต ปน เอเต นริเย ทสฺเสนฺโต ปจฺมํ สลฺยชิวํ ทสฺเสตฺวา
ตตุถ ปจฺจนฺเต เนรยิกสตุเต ทิสฺวา มหาชนฺสฺส มหาภเย อุปฺปนฺเน
ตํปี อนฺตรธาเปตฺวา ปฺน ปจวี ทฺวิธา กตฺวา กาสฺสตุตํ ทสฺเสสิ ๑
ตตุถปี ปจฺจมานเ สตุเต ทิสฺวา มหาชนฺสฺส มหาภเย อุปฺปนฺเน ตํปี
อนฺตรธาเปตีติ ๑ เอวํ ปฎฺธิปาฎฺฐิยา ทสฺเสสิ ๑ ตโต ราชานํ
อามนฺเตตฺวา มหาราช ตยา อิเมสฺ อฎฺฐสฺ มหานิริเยสฺ ปจฺจมานเ
สตุเต ทิสฺวา อปฺปมาทํ กาคุํ วฎฺฐตีติ วตฺวา ปฺน เตสฺสญฺเวย
มหานิริยานํ กิจฺจํ กเถตุํ อิจฺเจเตติ อาทิมาย ๑

ตตุถ อกฺขาตาคิ มยา จ ตฺยหํ กถิตา โปราณเกหิ จ
กถิตาเยว ๑ อากิณฺณาคิ ปรีปฺณณนา ๑ ปจฺเจกา โสฬสฺสฺสทาติเอเตสํ
๑. สී. ยฺ. ปหริตฺวา ๑

เล่มที่ 35 สฎฺฐินิปาตวณฺณา หน้า 124

ตทาภิมุขา ชาวนฺติ ฯ เต้ ตตุถ ฉวอิทินิ ฉายนฺติ ฯ ทวารสมิปี
ปตุตตานญจ เต้ ปิถียติ ปจฺฉิมิ อปารุติ วิย ขายติ ฯ เอส นโย
สพฺพตฺต ฯ น สาธุรูปติ วุตฺตปฺปการิ สปปี วิย สาธุรูปे อิสโย
อาสเนน ผรุสวเจเนน กายกมฺเมเน วา ฆญฺเฏนฺโต อุปฺกจฺเจยฺย ฯ
กึการณา ฯ สณฺณตานิ ตปฺสฺสินิ อาสาทิตตฺตา อฏฺฐสฺสู มหานิรเยสฺสู
มหาทฺกขสฺสู อนฺนุภวิทพฺพตฺตา ฯ

อิทานิ เย ราชาโน ตถารูปे อาสาเทตฺวา ตํ ตํ ทฺกขํ
ปตุตฺตา เต ทสฺเสตฺตุ อติกาโยติ อาทิมาห ฯ ตตุถ อติกาโยติ
พลสมฺปนฺโน มหากาโย ฯ มหิสฺสาโสติ ฌนฺนุคฺคโห ฯ เกกกาธิโปติ
เกกกรฏฺฐธิปติ ฯ สหสฺสพาทุติ ปญฺจหิ ฌนฺนุคฺคหสฺเตหิ พาทุสหสฺเสหิ
อาโรเปตพฺพิ ฌนฺุ อาโรปนสมตฺตตฺตาย สหสฺสพาทุ ฯ วิทฺวงฺคโตติ
วินาสิ ปตุโต ฯ วตฺถุณี สรรงฺกชาตเก วิตฺถาริตานิ ฯ
อุปฺหจฺจ มนฺนฺติ อตฺตโน จิตฺตํ ปทฺฐเสตฺวา ฯ มาตงฺกสฺมินฺติ
มาตงฺกปณฺฑิเต ฯ วตฺถุ มาตงฺกชาตเก วณฺณฉิตฺติ ฯ กณฺห-
ทีปายนาสชฺชาติ กณฺหทีปายนํ อาสชฺช ฯ ยมสาธนฺนฺติ นิรยํ(๑) ฯ วตฺถุ ฆญฺชาตเก วิตฺถา
ริตฺติ ฯ อีสินาติ กปิลตฺตาปเสน ฯ ปาเวกฺขี

ปวิญฺโฐ ฯ เจจฺจฺจติ เจตฺติยราชา ฯ หีนฺตฺโตติ ปรีหีนตฺตภาโว
อนฺตรหิตา อิทธิ ฯ กาลปริยายนฺติ ปริยายมรณกาลํ ปตุวา ฯ วตฺถุ
เจตฺติยชาตเก กถิตฺติ ฯ ตสฺมาติ ยสฺมา จิตฺตวสฺสโก หุตฺวา อีสึ
อปรชฺฉิตฺวา อฏฺฐสฺสู มหานิรเยสฺสู ปจฺจติ ฯ ตสฺมา หิ ฌนฺนทากมฺนฺนฺติ
๑. ม. นิรยปาลกรณฺโวล อานาปวตฺตญฺจานํ ฯ

ฉนุทาหิจตุพพิธิปี อคติคมนั ๑ ปทุญฺเจนาติ กุทุเชน ๑ คนตุวา
โส นิริยั อโชติ โส เตน อโชคมนิเยน กมฺเมน อโชนิรยเมว
คจฺจติ ๑ ปาลิยั ปน นิริยุตฺตทนต์ติ ลิจิตั ๑ ตสฺส อุตฺตทนิริยั
คจฺจตีติ อตุโถ ๑ วุฑฺฒเมติ วโยวุฑฺฒเม จ คุณฺวุฑฺฒเม จ ๑ อนปจฺจาทิ
ภวนฺตเรปี อปจฺจ วา ทายาทั วา น ลภนฺตีติ อตุโถ ๑ ตาลวตฺตฺตติ
ทิจฺจชฺมเมปี ฉินฺนมฺมุตตาโล วีย มหาวินาถั ปตุวา นิริเยสุ
นิพฺพตฺตนต์ติ ๑ หนฺตีติ มาเรติ ๑ จิริ รตฺตตายาติ จิริ กาลั ๑

เอว มหาสตุโต อิติวิเหจกานั ปจฺจนนิริเย ทสฺเสตฺวา อฺปริ
อชฺมมิกฺราชนั ปจฺจนนิริเย ทสฺเสนโต โย จาติ อาทิมาย ๑ ตตฺถ
รฏฺถั วิทฺธสโนติ ฉนุทาหิวเสน คนตุวา รฏฺถสฺส วิทฺธสโน ๑
อจฺจิสฺงมฺปเรโต โสตี อจฺจิสฺมฺหปฺริกฺขิตฺโต ๑ เตโชภกฺขสฺสาติ อคฺคิเมว
ขาทนต์ตสฺส ๑ คตฺตานีติ ติกาวเต สรีรสพฺพงคปจฺจงฺกานิ ๑
โลมคฺเคหิ จ นเขหิ จาติ เอเตหิ สทฺธิ สพฺพานิ เอกชาลาณิ
โหนติ ๑ ตฺถุฑฺฑทฺธิโตติ อานณฺชนการณั การิยมาโน ตฺถุฑฺฑเทหิ
วิทฺโธ นาโค ยถา นทติ ๑

เอว มหาสตุโต อชฺมมิกฺราชนั ปจฺจนนิริเย ทสฺเสตฺวา อิทานิ
ปีตฺตฺตฺตฺกาทินั ปจฺจนนิริเย ทสฺเสตฺตุ โย โลภาติ อาทิมาย ๑ ตตฺถ
โลภาติ ยสฺชนโลเภน ๑ โทสาติ ทฺถุฑฺฑจิตฺตตาย ๑ นิตฺตจฺนติ โลหกฺุมภิยั
พฺพูนิ วสฺสสทฺสทานิ ปกฺกั นีหริตฺวา ติกาวตฺตมสฺส สรีริ นิตฺตจํ กตฺวา
ชฺลิตาย โลหปจฺวิยา ปาเตตฺวา ตินฺนเหหิ อยฺสุเลหิ โกญฺญฺนตา
๑. สี. โลเมหิ จ ๑ ๒. ม. ตฺตฺตฺตฺตฺกฺกิตฺโต ๑

เล่มที่ 35 สฎุจนิปาตวณณนา หน้า 126

จุณณวิจุนณั กโรนุติ ๑ อนุธั กริตุวาติ มหาราช ตั ปิตุฆาฏักั
 นิรยปลาธา ชลิตโลหปจวิยั อุตตานัน ปาเตตวา ชลิตเทหิ อยสุเลหิ
 อกุขินิ ฆินุทิตวา อนุธั กริตุวา มุเข อุน्हั มุตตกรีสั
 ปกุกิปีตวา ปลาลปีจั วิย นั สัวภูฏेतวา กปะเปณ สณจิตเต ขาเร
 โลหอุทเท นิมุขซาเปนติ ๑ ตตตั ปกุกุฏิจิตมโยคุพพจจาติ ปุน
 ปกุกุฏิจิตตูกถลลเจว ชลิตอโยคุพพจ ขาทาเปนติ ๑ โส ปน
 ตั อหาริยามัน ทิสวา มุขั ปิเถติ ๑ อถสส ทีเมปิ อกุกตาปีเต
 ชลมานเ ชาเล อาทาย มุขั วิกขมุกิตวา วิวริตวา รชชุนุธั
 อยพลีสั ขิปีตวา ชิวหั นิหริตวา ตสมี วิวภูฏเ มุเข ตั อโยคุพั
 สัสวณนติ ปกุกิปนติ ๑ รกขสาติ นิรยปลาธา ๑ สามา จาติ
 มหาราช ตสส ปิตุฆาฏกสส ชิวหั พลิสเนน นิกุกทุฒิตวา
 อยสงกุนาหิ ปจวิยั นิหัต ชิวหั สามา โสณนา สवलวณณนา
 สุนขา จ โลหตุณฐา กิษณนา จ กาโกถสงฆา จ อณเณ จ
 นานปุปการา สกุนา สมากนตวา อาวเชหิ ฉินุทนุตา วิย
 วิกชช กากปทากาเรน โกฏฐาส กตวา ๑ วิปพนุทมานนติ
 วิสนุทมานโลหิตั วิฆาสั ขาทนุตา วิย สตุเต ฆกุกขณนุตีติ(๑)
 อตุโล ๑ ตั ททุฏกาทนุติ ตั ปิตุฆาฏักั ฉายมานัน กาทั วิย
 ททุฏชลิตสริริ ๑ ปรีฆินนคตุนติ ตตถ ตตถ ฆินนคตุนติ ๑
 นิปโปถยนุตาติ ชลิตเทหิ อยมุกุคเรหิ ปหรนุตา ๑ รติ หิ เตสนนติ
 เตสั นิรยปลาธานัน สารติ กิพา โหติ ๑ ทุกุกิโน ปนิตเรติ อิตเร
 # ๑. ส. ย. วิปพนุทมานนติ วิสสนุทมานัน สโลหิตั วิฆาสั
 # ขาทนุติ วิฆสนุตา ฆกุกขณนุตีติ ๑

ปน เนรยิกสตตฺตา ทุกฺขิตา โหนฺติ ฯ เปตฺติฆาณฺโณติ ปิตฺตฆาณฺกา ฯ
อิตฺติ อิมํ ปิตฺตฆาณฺกานํ ปจฺจนนิริยํ ทิสฺวา ราชา ภีตฺตลิตฺโต อโหสิ ฯ
อถ นํ มหาสฺสโต สมสฺสาเสตฺวา มาตฺตฆาณฺกานํ ปจฺจนนิริยํ
ทสฺเสสิ ฯ ยมกฺขยฺนฺติ ยมนิเวสนํ นิริยฺนฺติ อตฺโถ ฯ อตฺตกมฺม-
ผลฺลุปฺโคติ อตฺตโน กมฺมผลฺเลน อฺปคฺโต ฯ อมนุสฺสาติ นิริยฺปาตา ฯ
หนฺตารํ ชนยฺนฺติยาติ มาตฺตฆาณฺกํ ฯ พาเลหิตฺติ อยมกฺจิปาเลหิ
เวเจตฺวา อยยฺนฺเตน ปิพฺพยฺนฺติ ฯ ตนฺติ ตํ มาตฺตฆาณฺกํ ฯ ปาเยนฺตฺติ
ตสฺส หิ ปิพฺพยฺมานสฺส รุหิรํ คลิตฺวา อยกฺปลถํ ปฺรูเรติ ฯ อถ นํ
ยฺนฺโต นีหฺรนฺติ ตาวทเวสฺส สรริรํ ปากฺกํ โหติ ฯ ตํ ปจฺวิย
อฺตฺตานํ นิปฺชฺชาเปตฺวา วิถินตมฺพโลหํ วิย ปกฺกญฺจิตฺโลหิตํ
ปาเยนฺติ ฯ โอคฺกยฺห ติกฺกจฺตฺติ ตํ พฺหุณี วสฺสสทฺสฺสาณิ อยยฺนฺเตหิ
ปิเพตฺวา เชจฺจจฺจทฺกนฺชปฺกฺกญฺเล มหนฺเต กฺกทฺทเม อวาเต
จิปฺนฺติ ฯ โส ตํ ทหฺรํ โอคฺกยฺห โอรฺหิตฺวา ติกฺกจฺติ ฯ อติกาयाติ
เอกโทณฺิกนาวปฺปมาณฺสรริรา ฯ อโยมุขาติ อยฺสฺจิมฺขา ฯ ฉวี เกตฺวานาติ
ฉวี อาทิ กตฺวา ยาว อญฺจิปิ เกตฺวา อญฺจิมฺลขฺปิ ขาทนฺติ ฯ
ปคฺิทฺธาติ คคฺิตา มุจฺจิตา ฯ น เกวลญฺจ ขาทนฺเตว อโยมุขาทิหิ (๑)
ปน ปวิสิตฺวา มุขาทิหิ นิกฺขมฺนฺติ วามปฺสฺสาทิหิ ปวิสิตฺวา ทกฺขิน-
ปฺสฺสาทิหิ นิกฺขมฺนฺติ สกฺลสรริรํ ฉิทฺทาวฉิทฺทํ กโรนฺติ ฯ โส
ตตฺถ อติทฺกฺขปฺเรโต วิรวนฺโต ปจฺจติ ฯ โส จาติ โส มาตฺตฆาณฺโก
ตํ สตปฺริสํ นิริยํ ปตฺโต สลีสโก นิมฺกุคฺว โหติ ฯ ตญฺจ
๑. ม. อโยมุขาทิหิ ฯ

กณเป สมนตา โยชนสต ปุตี กตุวา วายติ ๑ มาตุฆาฎีติ
มาตุฆาฎโก ๑

เอว มหาสตุโต มาตุฆาฎกาน ปจจนนิริย ทสเสตุวา
ปุน กพุกปาตกาน ปจจนนิริย ทสเสนโต คากมาห ๑ ขุรชารมนุกุมมาติ ขุรชารนิริย
อติกกमितวา ๑ ตตุถ กิร
นิริยปาลา มหนเต มหนเต ขุรชารเอ อุปริ ชารेतวา
สณจรนติ ๑ ตโต ยาหิ กพุกปาตนขารเภสชชาตินิ ปิวิตวา
กพุกา ปาติตา ตา กพุกปาตินิโย อิตถิโย ชลิตเทหิ อาวูเชหิ
โปเถนตา อนุพนชนติ ๑ ตา ติจิมขุรชาราสู ขณทาขณชิกา
หตุวา ปุนปุน อฎจาย ตี ทูรภิสมภว ขุรชารนิริย อกกมนติโย
อติกกमितวา นิริยปาลเอหิ อนุพนชธา ทุกคัม ทุกคัม วิสมัม เวตุตตณิ
ปตตุนติ ๑ ตตุถ ตตุถ กมมการณิ นิมิชาตเก อาวิภวิสุสติ ๑

เอว กพุกปาตินิ นิริย ทสเสตุวา มหาสตุโต ยตุถ
ปรทาริกา จ อติจารินิโย จ ปจจนติ ตี กณฎกสิมพลินิริย
ทสเสนโต อโยมยาติ อาทิมมาห ๑ ตตุถ อุกโต มภิลมพุนตีติ
เวตุตตณิยา อุกอสู ตีเรสุ ตาลิ สิมพลินิ สาขา โอลมพุนติ ๑
เต อจจิมนโตติ เต ปชชติตสรีรา สตุตา อจจิมนโต หตุวา
ติฎจนติ ๑ โยชนนติ ติกาวุตเต เต สรริ สรริโต อฎจิตชลาถาย
ปน สทฐิ โยชนนุเพธา โหนติ ๑ เอเต สชนตีติ เต ปรทาริกา
สตุตา นานาวิเชหิ อาวูเชหิ โกฎฎิยมานา เอเต สิมพลินิเร
อภิรหติ ๑ เต ปตุนตีติ เต พหุณี วสุสสทสสถานิ รุกขวิฎเปสุ

ลคคา ฉายิตฺวา ปุณปี นิรยปาเลหิ อวูเชหิ วิหตา วิวตฺตา หุตฺวา
ปรีวตฺติตฺวา อโหสิสกา ปตฺนฺติ ฯ ปุณฺติ พุณฺนี ฯ วินิวทฺชฺกาคี
เตสํ ตโต ปตฺนกาเล เหฏฺฐา อยปจฺวิโต สุตานิ อฏฺฐหิตฺวา เตสํ
มตฺตกั สมฺปฏฺิจฺจนฺติ ตานิ เตสํ อโหมคฺเคน นิกฺขมฺนฺติ ฯ เต
เอวํ อวูเชหิ สฺวเลหิ วิทฺธา จิรํ รตฺตาย สยฺนฺติ ฯ ที่จฺนฺติ
สุปีนิตฺทํ อลภฺนฺตา ที่จฺมรตฺตํ ชกฺคนฺตีติ อตฺโถ ฯ ตโต รตฺยา
วิวสเนติ รตฺตีเน อจฺจเย จิรกาลาติกฺกเมนาติ อตฺโถ ฯ ปวชฺชนฺตีติ
สฏฺฐิจโยชนิกชฺลิตโลหฺกฺมฺภี กปฺเปเน สณฺจิตชฺลิตตามฺพโลหฺรสปฺณฺณํ
โลหฺกฺมฺภี นิรยปาเลหิ จิตฺตา ปจฺจนฺติ ฯ ทุสฺสีลาติ ปฺรทาริกา ฯ

เอวํ มหาสตุโต ปฺรทาริกอติจาริกานํ ปจฺจนสิมฺพลินิรยํ
ทสฺเสตฺวา อิตฺ ปรี สามิกวตฺตสสฺสวตฺตาทินิ อปุเรนฺตีนํ ปจฺจนญ-
จานํ ปกาเสนฺโต ยา จาติ อาทิมาห ฯ ตตฺถ อติมณฺณตีติ
ภีสชาตเก วุตฺตํ สามิกวตฺตํ กโรนฺตี อติกฺกมิตฺวา มณฺณติ ฯ เชฏฺจ
วาติ สามิกสฺส เชฏฺจภาตฺรํ ฯ นนฺนทฺนฺนฺติ สามิกสฺส ภิกินี ฯ
เอเตสมฺปิ หิ อณฺตรสฺส หตฺถปาทปฏฺิจปฺริกมฺมนหาปนโกชฺนาทิกเกทํ วตฺตํ
อปุเรนฺตี เตสฺ หิโรตฺตปฺปํ อนฺุปฏฺุจเปนฺตี เต อติมณฺณติ
นาม ฯ สปิ นิรเย นีพฺพตฺตี ฯ วงฺเกนาติ ตสฺสา จ
สามิกวตฺตาทินํ อปฺริปฺริกาย สามิกาทโย อกฺโกสิตฺวา ปรีภาสิตฺวา
นิรเย นีพฺพตฺตตาย โลหฺปจฺวิยํ นีปฺชฺชาเปตฺวา อยสงฺกฺนา มุจํ
วิวริตฺวา พลีเสน ชิวฺหคฺคํ นีพฺพหฺนฺติ รชฺชฺพนฺชฺเนน สพฺนฺชฺนํ
กทฺฏณฺนฺติ ฯ กิมินฺนฺติ กิมิภริตฺตํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ มหาราช

โส เนรยิกสตุโต เอวํ นิกุกกหุตฺติ ตํ อตฺตโน พุยาเมน พุยามมตฺตํ
ชีวหุลฺลํ อวฺวเรหิ โกฏฏิตฺตโกฏฏิตฺตภูจฺจเน สลฺลชาเตหิ มหาโทณฺปิ-
ปมาณฺเหหิ กิมิหิ ภริตํ ปสฺสตี ๑ วิญญาเปตฺตํ น สกฺโกตฺตีติ นิริยปาเล
ยาจิตฺตกาโมปี กิลฺลจฺจิ วตฺตํ น สกฺโกตฺตี ๑ ตาปนเนติ เอวํ สว ตตฺถ
พหุณี วสฺสสทฺสสฺสทฺสสฺสทฺสรวตฺตาทินิ อปฺปเรณฺตีนิ

เอวํ มหาสตุโต สามิกวตฺตสฺสทฺสสฺสทฺสรวตฺตาทินิ อปฺปเรณฺตีนิ
ปจฺจนนิริยํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ สุกฺกริกาทินิ ปจฺจนนิริเย ทสฺเสนฺโต
โอรพฺภิกาทิ อาทิมาย ๑ ตตฺต อวณฺณเณ วณฺณการกาติ เปสฺสย-
การกา ๑ ขารนทินฺนติ เอเต โอรพฺภิกาทโย เอเตหิ สตฺตฺติอาทฺหิ
หุลฺลมาณา เวตฺตตรณฺตี ปปตฺนตีติ อตฺตโล ๑ เสสฺซานิ โอรพฺภิกาทินิ ปจฺจนนฺจฺจานานิ นิมิชาตเก
อวภิวิสฺสนฺนติ ๑ กุฏฏการีติ กุฏฏวินิ

จณยสฺส

เจว ตฺลลาภฺญาทีนญจ การเก สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ๑ ตตฺถ กุฏฏวินิจฺจย-
กุฏฏฏการกกุฏฏอกุฏฏาปนิกานํ ปจฺจนนิริยานิ นิมิชาตเก
อวภิวิสฺสนฺนติ ๑ วนฺตฺนฺนติ วมิตกํ ๑ ทฺรุตฺตทานนฺนติ ทฺรุตฺตต-
ภวานํ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ มหาราช เต ทฺรุตฺตภาวา สตฺตฺตา อยฺกฺกุญฺเหิ
มตฺถเก ภิชฺชมาเน วมนฺนติ ตโต ตํ วนฺตํ ชลิตอยกปฺลเลหิ เตสฺ
เอกจฺจานํ มุขे จิปนฺนติ ๑ อิติ เต ปเรสํ วนฺตํ ภูยฺชนฺนติ นาม ๑
ภเรณฺทกาติ สิจฺจาลา ๑ วิปฺพนฺนทมานนฺนติ อโฆมฺขนิปฺชชาปีต-
นิกุกกหุตฺตชีวหุํ อิตฺตจฺจิตฺตจ วิปฺพนฺนทมานํ ๑ มิเคนาติ โอกจฺจาริกมิเคน ๑ ปกฺขินาติ ตถารุเป
เนว ๑ คนฺตฺวา เตติ
เต คนฺตฺวา ๑ นิริยสฺสทฺสทฺนติ อุตฺสทฺสนิริย ๑ ปาลีย ปน นิริย

อโชติ ลิจิต์ ๑ อัย ปน นริโย เนมิชาตเก อวิภวิสสตีติ ๑
อติ มหาสตโต เอตตเก นริเย ทสเสตวา อิทานิ รณโย
เทวโลกวิวรรณ กตวา รณโย เทวโลกทสเสนโต อาห
[๕๗]สนโตว อุทฺธ คจฺจนฺติ สฺวจิณฺเณนิธ กมฺมฺนา
 สุจฺฉินฺนสฺส ผลํ ปสฺส สหิณฺทาเทวา สพฺรหฺมกา
 ตฺนตํ พุริมิ มหาราช ฌมฺมํ รกฺขปตี จร
 ตถา ตถา ราช จราหิ ฌมฺมํ
 ยถา ตํ สฺวจิณฺณํ นานฺตปฺเปยฺย ปจฺฉาติ ๑
 ตตฺถ สนโตติ กายาทิหิ อุปสนโต ๑ อุทฺธนฺติ เทวโลกํ ๑
 สหิณฺทาติ(๑) ตตฺถ ตตฺถ อินฺเทหิ สทฺธิ ๑ มหาสตโต หิสฺส
 จาทุมฺมหาราชิกเก เทเว ทสเสนโต มหาราช จาทุมฺมหาราชิกเก เทเว
 ปสฺส จตฺตาริ มหาราชานิ ปสฺส ตาวตีเส ปสฺส สกํ ปสฺสาติ
 เอวํ เต สพฺเพปิ สหิณฺทเก จ สพฺรหฺมเก จ เทเว ทสเสนโต อิทํ
 สุจฺฉินฺนสฺส ผลํ อิทํปี ผลนฺติ ทสเสสิ ๑ ตฺนตํ พุริมิติ ตสฺมา
 ตํ ภณามิ ๑ ฌมฺมฺนฺติ อิตโต ปญฺจาย ปาณาติปาตาทีนํ ปญฺจ
 เวรานํ ปหาย ทานาทินํ ปุณฺณานิ กโรหิติ ๑ ยถา ตํ
 สุจฺฉินฺณํ นานฺตปฺเปยฺยาติ ยถา ตํ ทานาทิปุณฺณกมฺมํ สฺวจิณฺณํ
 ปีตฺตฺมาฏกกมฺมปจฺจยํ วิปฺปฏิสาร์ ปฏฺิจฺฉาเทตฺถ สฺมตฺถตฺตย ตํ
 นानฺตปฺเปยฺย ตถา ตํ สฺวจิณฺณํ จร พหุปฺญณํ กโรหิติ อตฺถ โถ ๑
 โส มหาสตตฺสส ฌมฺมกถํ สุตฺวา ตโต ปญฺจาย อสฺสาสปสฺสาสิ
๑. ม. สหิณฺทา ๑

ชาตกฏกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 132
เล่มที่ 35 สฎจินิปาตวณณา หน้า 132

ปฎิลภิ ฯ โพิสตุโต ปน กิณจิ กาลิ ตตุถ วสิตุวา อตุตโน
วสนฎจันณญเเวว คโตติ ฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตุวา น ภิกขเว อิทาเนว
ปุกุเพเปส มยา อสุสาสิโตเยวาติ วตุวา ชาตกั สโมชานสิ ตทา
ราชา อชาตสตตุ อโหสิ อสิคณา พุทธปริสา สงกัจจปณทัโต ปน
อหเมวาติ ฯ

สงกัจจชาตกั นิฎจิติ ฯ
ทุติยิ ฯ

ตสุสุททานิ ฯ
อถ สฎจินิปาตมุหิ สุนาถ มม ภาสิติ
ชาตกสวุหโย ปวโร
โสณกอรินุทมสวุหโย
ตถาวตุตฺรเถสภสสงกัจจวโร ฯ
อิติ สฎจินิปาตวณณา นิฎจिता ฯ

สตุตฺตนิปาตวณฺณา

กุสชาตกั

อิทฺหนฺเต รฎฺจนฺติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ
อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร สวตฺถิวาสี กุลปฺโต สาสเน อูริ ทตฺวา
ปพฺพชฺโติ ฯ เอกทิวสํ สวตฺถิยํ ปิณฺทาย จรนฺโต เอกํ อลงฺกตอิตฺถิ
ทิสฺวา สุภณฺนิมิตฺตคหณวเสน โอลเกตฺวา กิเลสากิฏฺโติ อนกิริโต
วิหาสิ ฯ ทีฆเมสสนโข กิลิฏฺจจิวิโร อุปณฺหุปณฺหุทฺทชาโต ฌมฺนิ-
สณฺจตคฺคฺโต ฯ ยถา หิ เทวโลเก จวนฌมฺมานํ เทวปฺตฺตานํ
ปญฺจ ปุพฺพนิมิตฺตานํ ปณฺญาณฺติ มาลา มัลยาณฺติ วตฺถานํ
กิลิสฺสนฺติ สรีเร ทฺพพฺพณฺณิยํ โอกฺกมฺติ อุกฺโกหิ กจฺเจหิ เสทา
มฺลฺยจฺนฺติ เทโว เทवासเน นากิริมฺติ เอวเมว สาสนา จวนฌมฺมานํ
อุกฺกณฺจิตานํ กิกฺขุณํ ปญฺจ ปุพฺพนิมิตฺตานํ ปณฺญาณฺติ สทฺธา
ปฺปฺพานํ มัลยาณฺติ สิวตฺถานํ กิลิสฺสนฺติ สรีเร มงฺกฏฺฏตฺยา
เจว อยสวเสน จ ทฺพพฺพณฺณิยํ โอกฺกมฺติ กิเลสเสทา มฺลฺยจฺนฺติ
อรณฺเณ รุกฺขมฺลฺลํ สฺลฺยวาคาเร นากิริมฺนฺติ ฯ ตสฺส นิมิตฺตานํ
ปณฺญาณฺตีสุ ฯ อถ นํ กิกฺขุ สตุถุ สนฺติเก เนตฺวา อัย ฆนฺเต
กิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺติ ทสฺเสสฺสุ ฯ สตุถา สจฺจํ กิร ตฺวํ กิกฺขุ
อุกฺกณฺจิตฺตีสฺติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต มา กิกฺขุ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 134

กิลสวสิโก โหหิ มาตุคาโม นามส ปาโป ตสมิ ปฎิพทชจิตตํ
วิโนเทหิ สาสเน อภิรม มาตุคาม ปฎิพทชจิตตตาย หิ เตชวณโตปิ
หายนุติ ปโราณกปณทิตา มาตุคามเน นิตเตชา หุตวา อนนยพยสนํ
ปาปณิสสูติ วตุวา คุณหิ อโหสิ เตหิ ยาจิตโต อติตํ อหาริ ฯ

อติเต มลลรฎฐเจ กุสาวตियํ นาม ราชธานียํ โอกกาโก นาม
ราชา ฌมเมน รชชํ การลสิ ฯ ตสส โสพสนนํ อิตถีสหสสถานํ
เชฎฐกา สีลวตี นาม อคคมहेสิ อโหสิ ฯ สวา เนว ปุตตํ น
ชิตริ ลภิ ฯ อตสส นาครา เจว รฎฐวาสิโน จ ราชนิเวสนทวาร
สนนูปิตตวา รฎฐํ นสสิสสตี รฎฐํ วินสสิสสตีติ อุปกโกสิสุ ฯ ราช
สีหปณชริ อุกฆาญตวา มยิ รฎฐํ การเนเต อฌมมกาโร นาม
นตถิ กสฺมา อุปกโกสธาดิ ปุจฺจิ ฯ สจฺจํ เทว อฌมมกาโร นาม
นตถิ อปิ จ วัสานุรกขิตโต ปน โว ปุตโต น วิชชติ อญฺเเว รชชํ
กเหตุวา รฎฐํ นาสสสนนติ ตสฺมา ฌมเมน รชชํ การตุํ สมตถิ
ปุตตํ ปตฺเถถาดิ ฯ ปุตตํ ปตฺเถนุโต ก็ กโรมีติ ฯ ปจมนุตาว เอกํ
สตุตทาหิ จุลลนาญํ ฌมมนาญํ กตฺวา วิสชเชถ สเจ สวา ปุตตํ
ลภิสสตี สาธุ โน เจ ลภิสสตี อถ มชฺฉิมนาญํ วิสชเชถ ตโต
เชฎฐนาญํ อวสฺสิ เอตตกาสุ อิตถิสฺ อเอกาปิ ปุณฺณวตี อิตถิ ปุตตํ
ลภิสสตีติ ฯ ราชเตสํ วจเนน ตถา กตฺวา สตุต ทิวเส ยถาสุขํ
อภิรมิตฺวา อากตาคตํ ปุจฺจิ กจฺจิ โว ปุตโต ลทฺุโรติ ฯ สพฺพา
อิตถิโย น ลกาม เทวติ อหํสุ ฯ ราชาน เม ปุตโต
อุปฺปชชิสสตีติ อนตฺตมโน อโหสิ ฯ นาครา ปุน ตเถว

อุปกุโกสยีสุฯ ราชา ก็อุปกุโกสถ มยา คุมุหากั วจนน
นาฏกานิ วิสขชิตานิ เอกาปี ปุตตัม น ลภติ อิทานิ ก็ กโรมาติ
อาหฯ เทว ตา ทุสสีลา ภวิสสนุติ นิปฺปญฺญา นตฺถิ เอตาสั
ปุตตปฏฺฐิลาภาย ปุณฺณํ คุมุเห เอตาสุ ปุตตัม อลภนฺตีสุ มา
อโปปฺสสุกุกตตํ อาปชชถ อคฺคมเหสี โว สีลวตี เทวี สีลสมฺปนฺนา
ตํ วิสขเชถ ตสฺสา ปุตฺโต อุปฺปชชิสฺสตีติฯ โส สาธฺตึ
สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา อิโต กิร สตุตฺตเม ทิวเส ราชา สีลวตี เทวี
ธมฺมนาฏกั กตฺวา วิสขเชตฺสตี ปุริสา สนนฺิปตฺนตฺตึ เภริณฺจา-
ราเปตฺวา สตุตฺตเม ทิวเส เทวี อลงฺการาเปตฺวา ราชานิเวสนา
โอดาเรตฺวา วิสขเชลฺลิตฺวา ตสฺสา สีลเตเชน สกุกสฺส ภวนํ อญฺหาการั
ทสฺเสลฺลิตฺวา โส กิณฺนุ ไซติ อาวชฺเชนฺนโต เทวียา ปุตตัม ปตฺถนภาวึ
ณตฺวา เอตีสฺสา มยา ปุตตัม ทาคู วฏฺฏตีติ อตฺถิ นฺโข เทวโลเก
เอตีสฺสา อนฺจฺฉวโก ปุตฺโตติ อุปฺปชฺเรนฺนโต โพรชิตตตํ อทุทสฯ
โส กิร ตทา ตาวตีสภวเน อายั เขเปตฺวา อุปฺริ เทวโลเก
นิพฺพตฺติตฺตกาโม อโหสิฯ สกโก ตสฺส วิมานทวารั คณฺตฺวา ตํ
ปุกุโกสตีตฺวา มาริส ตยา มนุสฺสโลกั คณฺตฺวา โอกุกากรณฺโณ
อคฺคมเหสียา กุจฺฉิสฺมี ปฏฺฐิสฺนุธี คณฺหิตู วฏฺฏตีติ สมฺปฏฺฐิจฺฉาเปตฺวา
อปฺริปี เทวปุตตัม ตวํปี เอตีสฺสา ปุตฺโต ภวิสฺสตีติ วตฺวา มา
ไซ ปนฺตฺสา โกจิ สีลั กิณฺนุตฺตึ มหฺลลภพฺราหฺมณเวเสน รณฺโณ
นิเวสนทวารั อคฺมาสิฯ มหาชโนปี นหาตฺวา อลงฺกโต อหึ เทวี
คณฺหิสฺสามิ อหึ เทวี คณฺหิสฺสามิตี ราชทฺวารे สนนฺิปตฺติตฺวา

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาทวณณนา หน้า 136

สกุณจ ทิสฺวา ตฺวํ กสฺมา อากโตสฺสตี ปริหาสมกาสิ ฯ สกุโก
กี มํ ตุมฺเห กรหถ สเจปี เม สรฺริ ชินฺณํ ราโค ปน น
ชีรติ สเจ สีสวตี ลภิสฺสามิ อาทาย นํ คมิตฺสามิติ อากโตมฺหิติ
วตฺวา อตุตโน อานุภาเวน สพฺเพสฺส ปุโรโตว อฏฺฐาสิ ฯ อญฺโณ
ตสฺส เตเชน ปุโรโต ภวितฺถุํ นาสกฺขิ ฯ โส ตํ สพฺพาลงฺการ-
ปฏฺิมนฺทิตํ นิเวสนา นิกฺขมนฺตีเยว หตฺเถ คเหตุวา ปกฺกามิ ฯ
อถ นํ ตตฺถ ตตฺถ จิตา กรหีสฺส ปสฺสถ โภ มหุลลกพฺราหฺมโณ
เอวํ อุตฺตมรฺูปชฺริ เทวี อาทาย กจฺจติ อตุตโน ยุตฺตํ น
ชานาตีติ ฯ เทวีปี มหุลลโก มํ อาทาย กจฺจตีติ น อฏฺฐิยติ
น หรายติ ฯ ราชาปี วาตปาเน จตฺวา โโก นฺุโข เทวี คเหตุวา
กจฺจตีติ โอลเณนฺโต ตํ ทิสฺวา อนตฺตมโน อโหสิ ฯ สกุโก ตํ
อาทาย นกรทฺวารโต นิกฺขมิตฺวา ทฺวารสมิเป เอกํ ฌริ มาเปสิ
วิวญฺทวารี ปณฺณตฺตกฏฺจตุรฺริกํ กตฺวา ฯ อถ นํ सा อิทํ โว
นิเวสนนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส อาม ภทฺเท ปุพฺเพ ปน อหํ เอโก
อิทานิมฺหา มยฺ เทว ชนา อหํ ภิกฺขาเย จริตฺวา ตณฺุทฺลาทีนิ
อาหริสฺสามิ ตฺวํ อิมิสฺสา กฏฺจตุรฺริกาย นิปชฺชาหิติ วตฺวา ตํ
มฺุทฺนา หตฺเถน ปรามสนฺโต ทิพฺพสมฺพสฺสํ พฺราเปตฺวา ตตฺถ
นิปชฺชาเปสิ ฯ सा ทิพฺพสมฺพสฺสพฺรเณน สญฺญํ วิสชฺเชสิ ฯ อถ
นํ อตุตโน อานุภาเวน ตาวตีสภวณฺํ เนตฺวา อลงฺกตวิมาน
ทิพฺพสยเน นิปชฺชาเปสิ ฯ सा สตุตเม ทิวเส ปพฺพชฺฉิตฺวา ตํ สมฺปตฺตี
ทิสฺวา น โส พฺราหฺมโณ มนฺุสฺโส สกุโก ภวิสฺสตีติ อญฺญาสิ ฯ

สกุโกปี ตสมึ สมเย ปาริฉตุตถกมุเต ทิพพนาฏกปริวูโต
นินฺนโนว อโหสิฯ สว ตั ทิสฺวา สยนา วุฏฺจาย ตสฺส สนฺตัก
คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสีฯ อถ นั สกุโก วริ เต
เทวิ ทสฺสามิ คณฺหาหิตี อาหฯ เตนฺหิ เทว เอกํ ปุตุต
เม เทหิตีฯ เทวิ ติฏฺฐตุ เอกโก ปุตุโต อหนฺเต เทว ปุตุเต ทสฺสามิ
เตสุ ปน เอกโก ปณฺณวา ภวิสฺสติ น รูปวา เอกโก รูปวา น ปณฺณวา
เตสุ กตฺริ ปจฺมํ อิจฺฉีสฺตีฯ ปณฺณวณฺตํ เทวาทิฯ โส สวฐฺติ วตุวา
ตสฺสา กุสตีณฺ ทิพฺพวตฺถํ ทิพฺพจนฺทนํ ทิพฺพปาริฉตุตถกปุปฺผ
โกกนทลฺจ นาม วิณฺ ทตุวา ตํ อาทาย รณฺโณ สยนณฺริ ปวิสฺติวา
รณฺณา สทฺธิ เอกสยเน นิปฺชฺชาเปตุวา องฺกุฏฺจเกน ตสฺสา นากิ
ปฺรามสิฯ ตสมึ ขณฺเน โโพธิสฺสโต ตสฺสา กุจฺฉิยํ ปฏฺฐินฺนํ
คณฺหิฯ สกุโกปี สกุฏฺจานเมว กโตฯ ปณฺทิตตฺตา เทวิ กพฺภสฺส
ปติฏฺฐิตภาวํ อณฺณาสีฯ อถ นั ปพฺพุโธ ราชว ทิสฺวา เทวิ
เกน นิตาสีตี ปุจฺฉิฯ สกุเกน เทวาทิฯ อหํ ปจฺจกฺขโต เอกํ
มหลฺลกพฺพรามณฺณํ ตํ อาทาย คจฺฉนฺตํ อทฺทสิ กสฺมา มํ
วณฺเจสฺตีฯ สทฺททล เทว สกุโก มํ คเหตุวา เทวโลกํ เนตีตีฯ น
สทฺททามิ เทวตีฯ อถสฺส สว สกุทตฺตติยํ กุสตีณฺ ทสฺเสตุวา
สทฺททาทิ อาหฯ ราชว กุสตีณฺ นาม ยโต กุโตจิ ลพฺภตีตี น
สทฺททหิฯ อถสฺส สว ทิพฺพวตฺถาทินิ ทสฺเสสิฯ ราชว ตานิ
ทิสฺวา สทฺททหิตฺวา ภทฺเท สกุโก ตาว ตํ เนตุ ปุตุโต ปน เต ลทฺโธ
น ลทฺโธติ ปุจฺฉิฯ ลทฺโธ มหาราช กพฺโภ เม ปติฏฺฐิตโตติฯ โส

อนตมโน หุตฺวา ปุณ กติปาหจฺเยน สาสนํ เปเสสิ ฯ โสปี
ปฏิพาหติเยว ฯ เอวํ ยาวตติยมปี ปฏิพาหิตฺวา จตุตฺถวาระ
จินฺเตสิ มาตาปีตฺสูหิ สทฺธิ เอกนุเตน ปฏิปกฺขภาโว นาม น
ยฺตุโต อุปายํ กริสฺสามิติ ฯ โส กมฺมารเชฏฺฐกํ ปกฺโกสาเปตฺวา
พหุํ สุวณฺณํ ทตฺวา เอกํ อิตฺถิรูปกํ กโรหิติ ตํ อฺยุโยเชตฺวา ตสฺมี
ปกฺกนฺเต อณฺณํ สุวณฺณํ กเหตุวา สยํ อิตฺถิรูปกํ อกาสิ ฯ
โพธิสตุตฺตานํ ปน อธิปฺปาโย นาม สมฺชฺชติ ฯ ตํ สุวณฺณรูปกํ
ชีวฺหาย อวณฺณิยโสภํ อโหสิ ฯ อถ นํ มหาสตุโต โขมํ นิวาสาเปตฺวา
สิริคพฺเภ จปาเปสิ ฯ โส กมฺมารเชฏฺฐเกน อากตํ รูปกํ ทิสฺวา ตํ
ครหิตฺวา กจฺจ อมฺหากํ สิริคพฺเภ จปีตฺรูปกํ อหาราติ อหา ฯ
โส สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา ตํ ทิสฺวา กุมารेณ สทฺธิ อภิรมิตุํ เอกา
เทวจฺจรา อาคตา ภวิสฺสตีติ หตถํ ปสาเรตุํ อวิสหนฺโต นิกฺขมิตฺวา
กาเว สิริคพฺเภ อฺยุยา เอกิกาว จิตา อฺปนฺนํ น สกฺโกมิติ อหา ฯ
ตาท กจฺจ สุวณฺณรูปกํ เอตํ มยา กตํ อหาราติ ปุณ เปเสสิ ฯ
โส อหา ฯ กุมารो กมฺมารेณ กตํ รูปกํ สุวณฺณคพฺเภ จิปาเปตฺวา
อตุตฺตนา กตํ อลงฺการาเปตฺวา เรเถ จปาเปตฺวา มาตุ สนฺตีกํ ปหิณฺนิ
สเจ เอวรูปา อิตฺถิ อตุถิ จมฺเร วสิสฺสามิติ ฯ

สา อมจฺเจ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาตา มยฺหํ ปฺตุโต มหาปฺญฺโย
สกุททตฺติโย อนฺจฺจวิภํ กุมาริกํ ลภิสฺสตี ตมฺเห เอวรूपํ ลภฺนฺตา
คณฺหิสฺสธ อิมิ รูปกํ ปฏิจฺจนฺนยาเน จเปตฺวา สกฺลชฺมพฺุทปี
จรฺนฺตา ยสฺส รณฺโณ เอวรूपํ ธีตฺริ ปสฺสธ ตสฺเสว ตํ ทตฺวา

โอกกากราชา ตุมเหหิ สทุธี อวาทวิวิทหิ กริสตุตตี ทิวลั
วตตุตเปตวา อากจถถาติ อาห ๑ เต สาฐติ ตั อาทาย
มหนุเตน ปรีวารเณ นิกุขमितฺวา วิจรนุตา ยั ราชนานี ปาปฺพนุติ
ตตุถ สายณฺหสมเย มหาชนสุส สโมสรณฺภูจानเ ตั รูปกั วตตุ-
ปฺปฺพลาถฺการหิ อถฺกริตฺวา สุวณฺณสิวิกั อาโรเปตวา ติตถมกุเค
จเปตวา สยั ปฏิกุภमितฺวา อากตาคตานัน กถาสวนตุถั เอกมนตุ
ติภูจฺนติ ๑ มหาชนโน ตั โอลเกตฺวา สุวณฺณรูปกนฺติ สณฺณํ อถฺวา
อัย มนุสฺสตีติ สมานาปี เทวจฺจรปฏิกากา อตีวีย โสภติ กิณฺนุ
โฆ เอตถ จิตา กุโธ วา อากตา อมฺหากั นครเ เอวรูปา นตุถิติ
วณฺณนุตา ปกฺกมนฺติ ๑ ตั สตุวา อมจฺจา สเจ อีธ เอวรูปา ทาริกา
ภเวยฺย อสุกา ราชนีตา วีย อสุกา อมจฺจธิตา วียาติ วเพยฺย อทฺธา
อีธ เอวรูปา นตุถิติ ตั อาทาย อณฺณํ นครี กจฺจนฺติ ๑ เต เอวั
วิจรนุตา อนฺนุพฺพเพน มทฺททรภูเจ สาคลนฺครี ปาปฺพนีสุ ๑ ตตุถ
มทฺททรณฺโวล อภูจ(๑) ชีตโร อุตฺตมรูปฺชรา เทวจฺจรปฏิกากา ตาสั
สพฺพเขภูจกา ปภาวตี นาม ตสุสา สรีโรโต พาลสุริยสุส ปภา
วีย ปภา นิจฺจรนฺติ ๑ อนฺธการเปปี จตุหตุเถ กพฺเภ ปทีปกิจฺจ
นตุถิ ๑ สพฺโพ กพฺโภ เอโกภาโสว โหติ ๑ ธาตี ปนฺสุสา
ขุชฺชา ๑ सा ปภาวตี โภเชตฺวา ตสุสา สีสั นหาปนตุถั อภูจหิ
วณฺณทาสีหิ อภูจ ฆณฺเฐ คาทาเปตฺวา สายณฺหสมเย อุกกฺภูจानัน
กจฺจนฺตี ติตถมกุเค จิตั ตั รูปกั ทิสฺวา ปภาวตีติ สณฺณาย อัย
๑. ย. สตุต ๑

สาธติ สมปฏิจฉิตฺวา เตสํ สกฺกาโร กตฺวา วิสซุเชติ ฯ เต คณฺตุวา
รณฺโณ จ เทวียา จ อาโรเจสุ ฯ ราชา มหฺนฺเตน ปรีวาเรน
กฺุสาวตีโต นิกฺขมิตฺวา อนฺุပ္พุเพน สาคลนคฺโร สมฺปาปฺุณิ ฯ
มทฺทราชา ปน ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา ตํ นครํ ปเวเสตฺวา มหฺนฺตํ
สกฺการมกาสิ ฯ สีลวตี เทวี ปณฺุฑิตตฺตา โโก ชานาติ ก็
ภวิสฺสตีติ เอกาหทฺุวีหตีหจฺเจยน มทฺทราชานํ อาท มหาราช สฺุณฺตี
ทฏฺุจฺกามมฺุหีติ ฯ โส สาธติ สมปฏิจฉิตฺวา ปกฺุโกสาเปสิ ฯ ปภาวตี
สพฺุพาลงฺการปฏิมณฺุฑิตา ชาติคณฺุปรีวฺุตตา อาคณฺุตุวา สสฺุ
วณฺุฑิ ฯ सा ตํ ทิสฺวา จินฺุเตสิ อयं กุมารिका अग्रिष्वा मयं प्तुतो
विरुपो सज्जेसा तं प्तुत्तिस्सति एकाहिं पिवति वा प्तुत्तिस्सति उपायं
क्रिस्सामीति ฯ सा मทฺทราชानं आमन्तेตฺวา मหาราช สฺุณฺตี
मे प्तुत्तस्स अनฺุจ्जविका अपिज्जे बो ปน ओमฺุहाกं कुลपवेณिया आकत्तं
जार्जित्तं अत्तुति सज्जे अयं अत्तस्सुमी जार्जित्तเต वत्तติस्सति नेस्सामी
ननुत्ति आह ฯ किं पन वो जार्जित्तनुत्ति आह ฯ ओमฺุहाकं वसे यव
एकस्स कप्पस्स पत्तिญ्ञानं โหत्ति ताव ทิวา सामिकं प्तुत्तिคฺุ
लग्गति सज्जे अत्ता कตฺวา क्रिस्सति नेस्सामी ननुत्ति ฯ राชา किं ओमम्
सग्गस्सตี आवं वत्तติคฺุनुत्ति चित्तं पुञ्जि ฯ सा आम ताताति आह ฯ
त्तो ओग्गากराชา मทฺทरणฺุโณ พุณฺุณं ทत्ता तं आथाय
पक्कामि ฯ मทฺทราชาปิ मหฺนฺเตन ปรีวาเรน चित्तं उयฺุโยเชति ฯ
ओग्गากराชา कुสาวती कणฺุตุวา นครं ओलङ्कारापेतฺวา
सพฺุพणฺุชานानि ओजेत्ता प्तुत्तस्स ओगिเสกं กत्ता पภาวती

อคุคมเหสี การเรตวา กุสราชสตุ อาณาติ เภริณจาราเปสิ ฯ
สกลชมพูทีปเตเล ราชานโน เยสิ ฐิตโร อตุถิ เต กุสรวณโณ ฐิตโร
ปหิณิสฺสู เยสิ ปุตุตา อตุถิ เต เตน สทฐี มิตตุภาวํ อากงฺขนฺตา
ปุตุเต อุกฺกุจาทเก กตุวา ปหิณิสฺสู ฯ โปธิสตุตสฺส นานุกปรีวาโร
มหา อโหสิ ฯ มหนฺเตน ยเสน รชชํ การสิ ฯ ปภาวตี ปน
ตํ ทิวา ปสฺสิตฺตํ น ลภติ ฯ โสปี ทิวา ปสฺสิตฺตํ น ลภติ ฯ
อุภินฺนํ รตุตติทสฺสนเมว โหติ ฯ ตตุถ ปภาวติยา สรีรปฺปภาปี
อพุโพหาริกา อโหสิ ฯ โปธิสตุโต สิริคพฺภโต รตุตติเยว
นิภขฺมติ ฯ โส กติปาหจฺเจน ปภาวตี ทิวา ทฏฺฐกาโม มาตุยา
อาโรเจสิ ฯ สา มาเต ตาต รุจิ ยาว เอกํ ปุตุตํ ลภติ ตาว
อากเมหิติ ปฏิกฺขิปี ฯ โส ปฺนปฺปฺนํ ยาจิเยว ฯ อถ นํ สา
อาห เตนหิ หตุตติสาลํ คนฺตุวา หตุตติเมณฺฑกเวเสน ติฏฺฐจ อหนฺตํ ตตุถ เนสฺสามิ อถ นํ
อภฺขิณี ปุเรตฺวา โอลเกยฺยาสิ มา จ
อตุตฺตานํ
ชานาเปสิตี ฯ โส สาธฺฐติ สมฺปฏิกฺขิตฺตวา หตุตติสาลํ อคมาสิ ฯ
อถสฺส มาตา หตุตติสาลํ อลงฺการาเปตฺวา ปภาวตี เอหิ สามิกสฺส
หตุตติโน ปสฺสามาติ ตตุถ เนตฺวา อຍ หตุตติ อสุโก นาม อຍ
หตุตติ อสุโก นามาติ ตสฺสา ทสฺเสสิ ฯ ตตุถ นํ ราชา มาตุ
ปจฺจโต กจฺจนฺตี ทิสฺวา หตุตติโคปกเวเสน หตุตติภกณปิณฺฑเทน
ปิฏฺฐิยํ ปหริ ฯ สา กุทฺฐา รณโณ เต หตุตติ จินฺนทาเปสฺสามิตี
วตุวา เทวี อุชฺฌาเปสิ ฯ ราชมาตา มา อมฺม กุชฺฌิติ สฺสูณิสฺ
๑. ย. หตุตติมงฺคลี การเรตวา ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิกปาทวณณนา หน้ 144

สณณนาเปตฺวา ปญฺจี ปริมชฺชช ๑ ปุณปี ราชธา ตํ ทญฺฐกาโม หุตฺวา
อสุสสาธาอํ อสุสโกปกเวเสน ตํ ทิสฺวา ตเถว อสุสมณณปณฺเฑน
ปหริ ๑ ตทาปี นํ กุทฺธํ สสุสฺส สณณนาเปสิ ๑

ปุณณทิวสํ ปภาวตี มหาสตุตํ ปสฺสิตฺตุกามา หุตฺวา สสุสฺสา
อาโรเจตฺวา อลํ มา เต รุจฺจิติ ปญฺญิกฺขิตฺตา ปุณปุณฺนํ ยาจิ ๑
อถ นํ สธา อาห เตนหิ เสฺวว มม ปุตุโต นคฺริ ปทกฺขินฺณํ
กริสฺสตี ตฺวํ สึหปณฺชเร วิวริตฺวา ตํ ปสฺสเสยฺยาสีตี ๑ เอวณจ
ปน วตฺวา ปุณทิวเส นคฺริ อลงฺการาเปตฺวา ชยมฺปติกุมาริ ราชเวสํ
คาหาเปตฺวา หตุถิปญฺเจ นิสึทาเปตฺวา โพรชิตฺตํ ปจฺฉินฺนาสเน
นิสึทาเปตฺวา นคฺริ ปทกฺขินฺณํ การาเปตฺวา ปภาวตีณจ อาทาย
สึหปณฺชเร จตฺวา ปสฺส ตว สามิกสุส สิริโสภณฺคณฺตี อาห ๑ สธา
อนฺุจฺฉวิโก เม สามิกโก ลทฺโชติ อตุตมฺนา อโหสิ ๑ ตํ ทิวสํ
ปน มหาสตุโต หตุถิเมณฺฑทกเวเสน ชยมฺปติสุส ปจฺฉินฺนาสเน
นิสึทิตฺวา ยถาธิปฺปาเยน ปภาวตี โอลเณนโต หตุถิวิการาทิวเสน
จิตฺตฺรุจฺยา เกพฺปี ทสฺสเสสิ ๑ หตุถิมฺหิ อติกฺกนฺเต ราชมาตา
ปภาวตี ปุจฺฉิ ทิฏฺฐโจ เต อมฺม สามิกโกติ ๑ สธา อาม อเยเย
ปจฺฉินฺนาสเน ปนสฺส นิสินฺโน หตุถิเมณฺฑโฑ อติวีย ทุพฺพินฺนีโต
โหติ มยฺหํ หตุถิวิการาทีนํ ทสฺสเสสิ กสฺมา เอวรूपํ อลกฺขิกํ
รณฺโณ ปจฺฉินฺนาสเน นิสึทาเปสฺสนฺตี ๑ อมฺม รณฺโณ ปจฺฉินฺนาสเน
รทฺขานาม อิจฺฉินฺตพฺพาติ ๑ สธา จินฺนเตสิ อยํ หตุถิเมณฺฑโฑ
อติวีย นินฺุภโย ราชานํ ราชชาติปี น มณฺณตติ กิณฺนุ โข เอโสว

กุสราชา อทฐา หิ เอโส อติวिय วิรุโป เอว ภวิสสุติ เตเนว
ตัม มม น ทสฺเสนุตีติฯ สาทุชฺชํ กณฺณมฺมุเต อาท อมม กจฺจ
ดาว ชานาหิ กิ ปริมาสเน นิสินฺนโก กุสราชา อุทาหุ
ปจฺจิมาสเนติฯ กถํ ปนาหํ ชานิสฺสามิติฯ สเจปิ โส ราชา ภวิสสุติ
ปจฺจมตฺรํ หตุถิปปิภฺภูจโถ ออฺตริสฺสุติ อิมาย สลฺลยาย ชานาหิติฯ สาท
อาคณฺตุวา เอกมณฺเต จิตา ปจฺจมตฺรํ มหาสตุตฺตํ ออฺตรนตฺตํ อทฺทส
ปจฺจฉา ชยมปฺติกุมารํฯ มหาสตุตฺตปิ อโถจโถจ อโถเกนฺนโถ ชุชฺชํ
ทิสฺวา อิมินา นาม การณฺน เอสา อาคตา ภวิสสุตีติ ญตฺวา ตํ
ปโกโกสาเปตฺวา อิมํ อนฺตฺรํ ปภาวติยา มา กเถสีติ ทพฺพํ วจฺวา
อุยฺโยเชสิฯ สาท กณฺตุวา ปริมาสเน นิสินฺนโน ปจฺจมตฺรํ ออฺตริตีติ
อาทฯ ปภาวตี ตสฺสา วจัน สทฺทหิฯ ราชา ปฺน ทภฺจฺจกาโม
หุตฺวา มาตฺรํ ยาจิฯ สาท ปภฺจฺจปิตฺตุ อสฺกโกนฺตี เตเนหิ
อณฺณตทกเวเสน อุยฺยานํ กจฺจฉาหิติฯ โส อุยฺยานํ กณฺตุวา
โปกฺขรณฺธิยํ คลปฺปมาณํ อุทกํ ปวิสิตฺวา ปทฺมฺมินิปตฺเตน สีลํ
ฉาทเตตฺวา ปุปฺพิตปฺทฺเมน มุขํ อวาริตฺวา อภฺจฺจาสิฯ มาตาปิสฺส
ปภาวตี อุยฺยานํ เนตฺวา สายณฺนสมเย อิมे รุกฺเข ปสฺส สกฺุณ
ปสฺส มิเค ปสฺสชาติ ปโลภियมานาว โปกฺขรณฺธิตีรํ ปาเปสิฯ

สาท ปณฺจวิธปฺทฺมสลฺลนฺนํ โปกฺขรณฺธิ ทิสฺวา นหายิตฺตกา
ปฺริจาริกาหิ สทฺธี โปกฺขรณฺธิ ออฺตริตฺวา กิพฺนตี ตํ ปทฺมํ
ทิสฺวา วิจินฺตฺตกา มา หตุถํ ปสาเรสิฯ อถ นํ ราชา ปทฺมฺมินิปตฺตํ
อปเนตฺวา อหํ กุสราชาติ หตุถเ คณฺหิฯ สาท ตสฺส มุขํ ทิสฺวา

ยกุโฆ มํ คณหตีติ วิรวิตฺวา ตตุเถว วิสณฺณิตํ ปตุตาฯ อตฺสสา
ราชา หตุถํ มุณฺจิจิฯ สทา สณฺณํ ปฏิถกิตฺวา กุสราชา กิร
มํ หตุเถ คณฺหติ อิมินา จาหํ หตุถิสาลายํ หตุถิกณปิณฺฑเทน
ปหริตฺวา อตฺสสาลาเย อตฺสณกณปิณฺฑเทน ปหตา อยเมว จ มยฺหํ
หตุถิสฺส ปจฺฉิมาสเน นิสฺสีทิตฺวา อุปฺผณฺฑเทสิ กิ เม เอวฺรุเปน
ทุมฺมุขเน ปตินา อิมํ ชหิตฺวา อหํ ชีวนฺตี อณฺณํ ปตี ลภิสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา อตฺตนา สทฺธิ อากเต อมจฺเจ ปกุโกสาเปตฺวา มม
ยานวาทนสชฺชํ กโรถ อชฺเชว คมิสฺสามิติ อาห ๑ เต รณฺโณ
อาโรเจตุํ ราชาน จินฺเตสิ สเจ คนฺตุํ น ลภิสฺสตี หทยมฺสสาผลิสฺสตี
กจฺจตุ ปฺน ตํ อตฺตโน พเลน เนสฺสามิติ จินฺเตตฺวา อตฺสสา คมนํ
อนฺุชานาติฯ สทา ปิตฺุ นกรเมว อคมาสิฯ มหาสตุโตปิ อญฺยานโต
นคฺริ ปวิสิตฺวา อลงฺกตปาสาทํ อภิรุหิฯ โพรทิสฺสตุตฺติ หิ สทา
ปฺพุพฺพตฺถนาวเสน น อิจฺฉิฯ โสปี ปฺพุพฺพกมฺมวเสน วิรุโป อโหสิฯ
อตีเต กิร พาราณสิยํ ทวารคามे อุปฺปริมวฺธิยา จ
เหฏฺฐิมวฺธิยา จ เทว กุลาณี วสิสฺสุฯ เอกสฺส กุสสฺส เทว ปตุตา
อเหตุสฺสุฯ เอกสฺเสกาเว ชีตา อโหสิฯ ทฺวิสฺสุ ปตุเตสฺสุ โพรทิสฺสตุโต
กนิฏฺฐโจ ๑ ตํ กุมาริกํ เชฏฺฐกสฺส อาเนสฺสุฯ กนิฏฺฐโจ อทารภฺรโณ (๑)
ภาตฺุ สนฺติเกยว วสิ ๑ อเถกทิวสํ ตสฺมिํ ฆเร อตฺริสกปฺุเว
ปจิจิฯ โพรทิสฺสตุโต อรณฺณํ กโต อโหสิฯ ตสฺส ปฺุว จเปตฺวา
อวเสเส ภาเชตฺวา ขาทิสฺสุฯ ตสฺมिํ ขณฺเ ปจฺเจกพฺุทฺุโร ภิกฺุขาย
๑. ยฺ. อาทาราหฺเรณ ๑

มรทวาริ อคมาสิ ฯ โพรสิตตุตตุส ภาตุ ซายา จุลลปติโน
อณณั ปูวิ ปจิสสามิติ ตั คเหตุวา ปจเจกพุทฺธสุส อทาสิ ฯ
โสปี ตั ขณณเวย อรณณโต อากจฺนิ ฯ อถ นั สาท อาห สามิ จิตตํ
ปสาเทหิ ตว โกฎฺจาโส ปจเจกพุทฺธสุส ทินฺโนติ ฯ โส ตว
โกฎฺจาสั ซาทิตฺวา มม โกฎฺจาสั เทสิ อหํ ก็ ซาทิสสามิติ กุทฺโธ
ปจเจกพุทฺธํ อนุคนฺตฺวา ปตฺตโต ปูวิ กณฺหิ ฯ สาท มาตุ ฆริ
คนฺตฺวา นววินิสิณํ จมฺปกปฺปฺพวณณํ สปฺปิ อหริตฺวา ปจเจก-
พุทฺธสุส ปตฺตํ ปุเรสิ ฯ ตั โอภาสั มฺลฺลจฺนิ ฯ สาท ตั ทิสฺวา ปตฺถนํ
ปฏฺจเปสิ ฆนฺเต นิพฺพตฺตญฺจานเน เม สริริ โอภาสซาทิ โหตุ
อุตฺตมรฺูปชฺรธา ฆเวยฺยํ อิมินา จ เม อสปฺปริเสน สทฺธิ อเอกญฺจาน
วาโส มา อโหสิติ ฯ อิติ สาท ปุพฺพปตฺถนาย วเสน ตํ น
อิจฺฉิ ฯ โพรสิตตุตฺตปิ ตั ปูวิ ตสฺมี สปฺปิปตฺเต ออสิทาเปตฺวา
ปตฺถนํ ปฏฺจเปสิ ฆนฺเต อิมํ โยชนสเทว สนฺตํปิ อาเนตฺวา มม
ปาทปริจาริกํ กาคู สมตฺโต ฆเวยฺยนฺติ ฯ ตตฺถ ยํ โส กุทฺโธ
ปูวิ กณฺหิ ตสฺส ปุพฺพกมฺมสฺส วเสน วิรูโป อโหสิ ฯ

สาท จ ตํ น อิจฺฉติ ฯ โส ปภาวติยา คตฺยา โสภปฺปตฺโต
อโหสิ ฯ นานปฺปกारेหิ ปริจาริกาย ปริจาริยาโนปิ ตั
เสสิตฺถิโย โอลอกาเปตฺตปิ น สกฺขิสฺสุ ฯ ปภาวตีรหิตสฺส จสฺส
สกลํปิ นิเวสนํ ตฺถนํ วิย ซายติ ฯ โส อิทานิ สาคถนกริ
ปตฺตา ฆวิสฺสตีติ ปจฺจุสสมเย มาตุ สนฺตํกั คนฺตฺวา อมม อหํ
ปภาวตี อาเนสฺสามิ ตุมฺเห รชฺช อนุสาสเถติ วทฺนฺโต ปจฺมํ

คาถมาห

[๕๔]อิทนต์ รุกฺจํ สรณํ สโยคํ

สกาธุริ สพุพกามุปปนฺนํ

อิทนต์ รุกฺจํ อนุสาส อมม

คจฺจามหํ ยตุถ ปิยา ปภาวตีติ ฯ

ตตุถ สโยคณฺติ หตุถิโยคคาทิสหิตํ ฯ สกาธุรณฺติ

สปลจฺจราชกฺกษณฺทํ ฯ อนุสาส อมฺมาติ โส กิร ปุริสสฺส

รชฺชํ ทตุวา ปฺน กณฺหนํ นาม ยตุตฺตณฺติ ปิตู วา ภาตุ วา

อนิยฺยาเทตุวา มาตุยา นิยฺยาเทนฺโต เอวมมาห ฯ

สา ตสฺส กถํ สตุวา เตนหิ ตาต อปฺปมตฺโต ภเวยฺยาสิ

มาตุคาโม หิ นาม อปริสฺสุทฺทหทยิติ วตุวา นานกฺกรสโกชนสฺส

สฺวณฺณกโรฎฺฐิ ปุเรตุวา อิทํ อนฺตรามกฺเค ภูณฺเชยฺยาสีติ วตุวา

อฺยโยเชสิ ฯ โส ตํ อาทาย มาตริ วนฺทิตฺวา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺ

กตุวา ชีวนฺโต ปฺน ตุมฺहे ปสฺสิสฺสสามิติ วตุวา สิริคพฺภํ ปวิสิตุวา

ปณฺจาวุฑฺฒํ สนฺนยฺหิตฺวา ภูตฺตกโรฎฺฐิยา สทฺธิ กหาปณฺสทสฺสํ

ปสิพฺพเก กตุวา โกกนทลฺลจ วิณฺ อาทาย นคฺรา นิภฺขมิตุวา มคฺคํ

ปฺภิปฺชชิตฺวา มหพฺพโล มหาถาโม ยาว มชฺชนฺตिका ปณฺณาส

โยชนานิ คณฺตุวา ภูตฺตํ ภูณฺชิตฺวา เสสทิวสภาเคน ปฺน ปณฺณาส

โยชนานิ คณฺตุวา เอกาเหเนว โยชนสติกํ มคฺคํ เขเปตุวา

สายนฺสสมเย นหายิตฺวา สาคลนคฺริ ปาวิสิ ฯ ตสฺมี ปวิภูจฺมตฺเตเยว

๑. ย. อสุทฺธาสโยติ ฯ

โพธิสตุตสสุ เตเชน ปภาวตี สยนปิฏฺเจ สณฺจเรตุ อสกุโกนฺตี
โอตริตฺวา ภูมียํ นิปฺชชฺชํ ๑ โพธิสตุตํ กิลนฺตินฺทฺริยํ วิถียํ คจฺจนฺตํ
อณฺยตฺรา อิตฺถิํ ทิสฺวา ปกุโกสาเปตฺวา นิสฺทาเปตฺวา ปาเท
โธวาเปตฺวา สยนํ ทาเปสิ ๑ โส กิลนฺตกาโย นิปฺชชิตฺวา นิตฺทำ
โอกกุมติ ๑ อถ สว ตสฺมี นิตฺทูปคเต นานกฺรฺสโรชนํ
สมฺปาเทตฺวา ตํ ปโปเชตฺวา ภาตํ โภเชสิ ๑ โส ตฺนฺนฺโจ ตสฺสา
สทฺธี ภาตฺตกโรฎฺฐิยา กหาปณฺสทฺสฺสํ อทาสิ ๑ โส ปณฺจาวุชฺ
ตตฺถเวจฺ จเปตฺวา คนฺตพฺพภูจฺฉานํ โน อตฺถิตฺติ วตฺวา วิณฺํ อาทาย
หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา อชฺช เม อิชฺ วสิตุํ เทถ คนฺธพฺพิ โว
กริสฺสามิติ วตฺวา หตฺถิโกปเกหิ อณฺญณาโต เอกมฺนฺเต นิปฺชชิตฺวา
โถกํ นิตฺทายิตฺวา ปฏฺธิปฺสทฺทฺทฺรโถ วุฏฺจาย วิณฺํ มฺลจิตฺวา
สาคลนคฺรวาสิโน อิมํ สทฺทํ สฺจนฺตฺติ วิณฺํ วาเทนฺโต คายิ ๑
ปภาวตี ภูมียํ นิปฺนฺนา ตํ สทฺทํ สฺตฺวา ว อัย น อณฺยสฺส
วิณฺาสทฺโท นิสฺสฺสยํ กุสฺราชา มมตฺถาย อากโตติ อณฺญาสิ ๑
มทฺทราชาปิ ตํ สทฺทํ สฺตฺวา อติวีย มรฺุริ วาเทติ เสว เอตํ
ปกุโกสาเปตฺวา มม คนฺธพฺพิ กาทฺเรสฺสามิติ จินฺเตสิ ๑ โพธิสตุโต
น สกฺกา อิชฺ วสฺมาเนน ปภาวตี ทฺนฺจํ อฏฺจฺฉานเมตฺนฺติ ปาโตว
นิกฺขมิตฺวา สายํ ภูตฺเตเหเวว ปาตฺราสิ ภูณฺชิตฺวา วิณฺํ จเปตฺวา
ราชกฺุมภการสฺส สนฺตฺกํ คนฺตฺวา ตสฺส อณฺเตวาสิกภาวํ อฺปคฺนฺตฺวา
เอกทิวเสเนว ฆริ มตฺติกาย ปฺุเรตฺวา ภาชนานิ กโรมิ อจฺริยาติ
วตฺวา สาธฺ กโรหิตฺติ วุตฺเต เอกํ มตฺติกปฺณฺจํ จกฺเก จเปตฺวา

จกุก อวิชฌิ ๑ สกึ อวิชฌิตเมว ยาว มชฌนุติกาติกกมา
ภมิเยว ๑ โส นานาวณณานิ ขุททกมหนุทานิ ภาชนานิ กตุวา
ปภาวติยา อตุถาย ภาชนั กโรนุโต นานารูปานิ สมุฏจาเปสิ ๑
โพธิสตุตตันัน หิ อธิปฺปาโย นาม สมิขฌติ ๑ ตานิ รูปานิ
ปภาวตีเยว ปสฺสตุตติ อธิฏฺฐาสิ ๑ โส สพฺพภาชนานิ สุกฺขาเปตุวา
ปจิตฺวา เคหํ ปุเรสิ ๑ กุมภกาโร ตานิ ภาชนานิ คเหตุวา ราชกุลั
อคมาสิ ๑ ราชา ตานิ ภาชนานิ ทิสฺวา เณนิมานิ กตานิตี
ปฺจุฉิ ๑ มยา เทวาติ ๑ อหํ ตยา กตานิ ชานามิ กเถหิ เณ
กตานิตี ๑ อนฺเตวาสิเณ เม กตานิ เทวาติ ๑ น โส อนฺเตวาสิโก
อาจริโย เต โหตุ โส ตวํ ตสฺส สนฺติเก สิปปํ สิग्ฆ อโต ปฏฺฐาย
จ โส มม ธีตานิ ภาชนานิ กโรตุ อิมณฺจสฺส สหสฺสํ เทหิติ
สหสฺสํ ทาเปตุวา อิมานิ ขุทฺทกภาชนานิ มม ธีตานิ เทหิติ
อาห ๑ โส ตานิ ตาสํ สนฺติกํ เนตุวา อิมานิ โว กิพนตุถาย
ขุทฺทกภาชนานิตี อาห ๑ ตา สพฺพวา อาคมิสฺสุ ๑ กุมภกาโร
มหาสตุเตน ปภาวติยา อตุถาย กตภาชนเมว ตสฺสา อทาสิ ๑
สา ภาชนั คเหตุวา ตตุเถว อตุตโน จ มหาสตุตสฺส จ ขุชฺชาย
จ รูปํ ปสฺสิตฺวา อิทํ น อณฺเณน กตํ กุสฺราเชเนว กตฺนฺติ
ถตุวา กุชฺฌิตฺวา ภูมियํ จิปิตฺวา อิมินา มยฺหํ อตุโถ นตุถิ
อิจฺจนฺตานิ เทหิติ อาห ๑ อถสฺสา ภคินีโย กุทฺธภาวํ ถตุวา
ขุทฺทกภาชนั กุสฺรณฺณา กตฺนฺติ มณฺณสิ น อิทฺนฺเตน กตํ
กุมภกาเรน กตํ คณฺหาหิ นนฺติ อวหสิสฺสุ ๑ สา เตน กตภาวํ

ตสฺส จ อากตภาวํ ตาสํ น กเถสิ ๑ กุมภกาโร สหสฺสํ กหาปณํ
โพธิสตุตสฺส อทาสี ตาต ราชา เต ตฺมุโจ อีโต กิร ปฏฺจาย
ราชชิตานํ ภาชนานิ กเรยฺยาสี อหํ ตาสํ หริสฺสามิติ ๑ โส
ตาต นานํ ตาสํ กิรฺสฺสามิติ อาห ๑ โส อิธาปี วสนฺเตน
น สกฺกา ปภาวตี ทฺฏฺจฺนฺติ ตํ สหสฺสํ ตสฺเสว ทตฺวา ราชู-
ปฏฺจจากสฺส นพการสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตสฺส อนฺเตวาลีโก หุตฺวา
ปภาวติยา อตฺถาย ตาลปณฺณํ (๑) กตฺวา ตตฺถเวว เสตจฺจตฺตลฺย
อาปานญฺมิลฺย วตฺถลฺย กเหตฺวา จิตฺํ ปภาวติยฺจาทิ นานารูปานิ
ทสฺเสสิ ๑ นพกาโร ตลฺย อลฺยลฺย เตน กตฺถญฺจกํ อาทาย
ราชกุลํ อคฺมาสิ ๑ ราชา ทิสฺวา เณิมนานิ กตฺตานิติ ปุจฺฉิ ๑
มยา เทวาทิ ๑ อหํ ตยา กตฺตานิ ชานามิ กเถหิ เณ กตฺตานิติ ๑
อนฺเตวาลีเณ เม เทวาทิ ๑ น โส อนฺเตวาลีโก อจาริโย เต โหตุ
โส ตฺวํ ตสฺส สนฺติเก สิปฺปี สิกฺข อีโต ปฏฺจาย จ โส มม
ชิตานํ เอวรูปานิ กโรตุ อิมฺลฺยสฺส สหสฺสํ เทหิติ สหสฺสํ ทตฺวา
อิมานิ อลงฺการภณฺจทานิ มม ชิตานํ เทหิติ อาห ๑

โสปี โพธิสตุตฺเตน ปภาวติยา อตฺถาย กตํ ตาลปณฺณํ
ตสฺสาเวว อทาสี ๑ ตตฺตราปี รูปานิ อญฺโล ชโน น ปสฺสติ ๑
ปภาวตี ปน ทิสฺวา กุสฺรณฺญา กตภาวํ ญตฺวา กณฺหิตฺุกามา
กณฺหนฺตฺติ กุทฺธา ญฺมียํ จิปี ๑ อถ นํ เสสา อวหสิสฺสุ ๑ นพกาโร
สหสฺสํ กเหตฺวา โพธิสตุตสฺส ทตฺวา ตํ ปวฺตฺตี อาโรเจสิ ๑ โส
๑. ม. ตาลวณฺณํ ๑

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 152

อิทปิ มยุหิ อวสนญฺจานนฺติ สหสฺสํ ตสฺเสว ทตฺวา ราชมาลาการสฺส
สนฺติกํ คนฺตุวา อนฺเตวาสิกภาวํ อุปคนฺตุวา นานาวิธ
มาลาวิกตี คนฺติตฺวา ปภาวติยา อตฺถาย นานารูปวิจฺจํ เอก
จุมฺพิตกํ อทาสี ๗ มาลาการโ ติ สพุพฺ อาทาย ราชกฺล
อคมาสี ๗ ราช ทิสฺวา เณินฺมานิ คนฺติตานีติ ปุจฺฉิ ๗
มยา เทวติ ๗ อหํ ตยา คนฺติตานิ ชานามิ กเถหิ เณ
คนฺติตานีติ ๗ อนฺเตวาสิเณ เม เทวติ ๗ น โส อนฺเตวาสิก
อาจริโย เต โหตุ โส ตวํ ตสฺส สนฺติเก สิปป์ สิกข อโต
ปญฺจาย จ โส มม ธีตานํ ปุปฺผานิ คนฺตตุ อิมลฺจสฺส สหสฺส
เทหิติ สหสฺสํ ทตฺวา อิมานิ ปุปฺผานิ มม ธีตานํ เทหิติ
อาห ๗ โสปี โพิสฺสตุเตน ปภาวติยา อตฺถาย กตํ จุมฺพิตก
ตสฺสาเยว อทาสี ๗ สา ตตฺถ อตฺตโน จ รมฺโณ จ รุเปหิ
สทฺธี นานารูปานิ ทิสฺวา เตน กตภาวํ ฌตฺวา กุชฺฉิตฺวา ญฺมีย
จิปิ ๗ เสสา ภคินิโย นํ ตเถว อวหสิสฺสุ ๗ มาลาการโ ติ สหสฺส
อาหริตฺวา โพิสฺสตุตสฺส ทตฺวา ติ ปวฺตตี อาโรเจสิ ๗ โส อิทปิ
มยุหิ อวสนญฺจานนฺติ สหสฺสํ ตสฺเสว ทตฺวา รมฺโณ สฺวทสฺส สนฺติก
คนฺตุวา อนฺเตวาสิกภาวํ อุปคจฺฉิ ๗ อเถกทิวสํ สฺวโท รมฺโณ
โกชนวิกตี หรฺนโต อตฺตโน อตฺถาย ปจฺติํ โพิสฺสตุตสฺส อญฺจิมํส
อทาสี ๗ โส ติ ตถา สมฺปาเทสิ ยถาสฺส คนฺโธ สกถนคฺร
อวตฺถริ ๗ ราช ติ ฌายิตฺวา กิณฺเต มหानเส อญฺลปี มํส
ปจฺสิติ ปุจฺฉิ ๗ นตฺถิ เทว อปิจ โข ปน เม อนฺเตวาสิกสฺส

ตสฺสตุโธ มหาราช ตฺวํ ภตฺตการโก หุตฺวา อชฺชเกน จิตฺเตน
 โยปี เต สีลํ ภินฺนุเทยฺย ตสฺสเปตํ กมฺมํ น กโรสี อนุชฺชุตฺเตน
 ปน จิตฺเตน มมตฺถาย เอกํ มหนฺตํ กาชํ หรฺนฺโต ทิวา จ รตฺโต
 จ นิสีถกาลे จ มหนฺตํ ทุกุขํ อนุภวิสฺสสี ภินฺนเต เตน ทุกุเขน
 อนุชฺชุตฺเตน ตฺวํ อตฺตโน นครํ กุสาวตีเมว ปฏฺฐิจฺฉ อณฺณํ อตฺตนา
 สทิสํ อตฺริสทปฺปวสณฺณานมุขี ยกฺขินี อคฺคฺคมเหสี กตฺวา รชฺชํ
 การเหิ ๑ น อิจฺฉามิ ทุพฺพณฺณมหํ วสนฺตฺนติ อหํ ปน ตํ
 ทุพฺพณฺณํ ทุสฺสณฺณจิตํ อิธ วสนฺตํ น อิจฺฉามิติ ๑

โส ปภาวตียา เม สนฺติกา กถา ลทฺฐาติ ตฺถุจฺจิตฺโต
 ติสฺโส กาทาโย อภาติ

[๕๖]นาหํ กจฺฉามิ อิตฺถ กุสาวตี
 ปภาวตี วณฺณปโลภิตฺถ ตว
 รนามิ มทฺทสฺส นิกตฺตรมฺเม
 หิตฺวาน รฏฺฐํ ตว ทสฺสเน รโต ๑
 ปภาวตี วณฺณปโลภิตฺถ ตว
 สมฺมุพฺพหฺรโป วิจรามิ เมทนี
 ทิสํ น ชานามิ กุโตมฺหิ อากโต
 ตยิมฺหิ มตฺถโต มิคฺคณฺหา โลจเน ๑

โสวณฺณจิวสเน ชาตฺรฺรูปฺสุเมฆเล
 สฺสฺโสณฺนิ ตว กามาทิ นาหํ รชฺเชน มตฺถิโกติ ๑

๑. ม. เมทินี ๑

ตตุถ รรมามีติ อภิรรมามี น อุกุกณณจจามี ฯ สสมมุพพหุโรโปติ
กิลลลสมมุพพโห หุตุวา ฯ ตยิมหิ มตุโตติ ตยิ มตุโตมหิ ตยิ
ปมตุโตมหิ ฯ โสวณณจจิวรสเนติ สุวณณขขจิตวตุถวสเน ฯ นานั
รชเชน มตุถิโกติ น รชเชน อตุถิโก ฯ

เอวั วตุเต สจ จินเตสิ อหิ เอตัง วิปปฏิสสารี ภวิสสุตตีติ
ปริภาสามี อัย ปน พชฉิตวาว กเถสิ สเจ โข ปน มั อหิ
กุสราชาติ วตุวา หตุเถ คณเหยย โโก ตัง นิวาเรยย โโกจิ โน อิมัง
กถัง สุณเยยชาติ ทวารัง ธเกตุวา สุจิจิ ทตุวา อนนโต อฏฐาสิ ฯ
โสปี ภตุตกาชัง อภิหริตุวา ภตุตัง วทฒเตตุวา รชชิตโร โภเชสิ ฯ
ปภาวตี กจจ กุสราเชน ปกุกภตุตัง อหาราติ ชุชชัง เปเสสิ ฯ
สา อหาริตวา ภุชชาติ อห ฯ นานั เตน ปกุกภตุตัง ภุชชามี
ตุวั ภุชชิตวา อตุตโน ลทฐนิวาปี กเหตุวา ภตุตัง ปจิตวา อหาร
มา กุสรวุโธ อากตภาวญจ กสุสจิจิ อโรเจสิติ ฯ ชุชชา ตโต
ปฏฐาย ตสสา โภฏฐาสัง อหาริตวา สยั ภุชชติ อตุตโน
โภฏฐาสัง ตสสา อูปนเนสิ ฯ กุสราชาปี ตโต ปฏฐาย ตัง ปสสุตัง
อลภนุโต จินเตสิ อตุถิ นุโข ปภาวติยา มยิ สินเนโห อูทาหุ
นตุถิ วิมัสสิสุสสามี นนุติ ฯ โส รชชิตโร โภเชตุวา ภตุตกาชัง
อาทาย นิภขมณุโต ตสสา กพภทวารเ ปาสาทถลั ปาเทน
ปหริตุวา ภาชนานิ ฆฏฐเฏตุวา นิฏฐุนิตวา วิสญญี หุตุวา วิย
อวกุชโช ปตติ ฯ สจ ตสส นิฏฐุนิตสทเทน ทวารัง วิวริตุวา ตัง
๑. ม. รชชิตวาว ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 156

ภตุตกาเซน โอตถตํ ทิสฺวา จินฺเตสิ อัย สกถชมฺพฺหิเป อคฺคราชา
มํ นิสฺสาย รตุตฺติทิวํ ทุกขํ อนุโภติ สุขุมาลตาย ภตุตกาเซน โอตถโต
ปตฺติ ชีวติ นฺโฆ โน วาติฯ สว คพฺภโต นิกฺขมิตฺวา ตสฺส
นาสวาทํ อุปฺชาเรตฺถํ คีวํ ปสาเรตฺวา มุขํ โอโถเกสิฯ โส มฺขปฺปूरํ เขฬํ
คเหตฺวา ตสฺสา สรีเร ปาเตสิฯ สว ตสฺส กุชฺฉิตฺวา ตํ ปริภาสิตฺวา
คพฺภํ ปวิสิตฺวา ทวารํ อพฺพวิวํ ฤถเทตฺวา จิตฺา คาลมาห

[๕๗]อภฺภูติ ตสฺส โภ โหติ โย อนิจฺจนฺตมิจฺฉิตฺติ

อกามํ ราช กามเหสิ อกนฺโต กนฺตมิจฺฉิตฺติฯ

ตตฺถ อภฺภูตฺติ อวฺพฺพิตฺติ อตฺถโธฯ

โส ปน ปญฺญิทฺทจิตฺตตาย อุกโกสิยมาโนปี ปริภาสิตฺวาโนปี
วิปฺปฏิสาร์ปี อนฺนปฺปาเทตฺวาว อนนฺตรํ คาลมาห

[๕๘]อกามํ วา สกามํ วา โย นโร ลภเต ปิยํ

ลาภเมตฺถ ปัสสาม อลาโภ ตตฺถ ปาปโกติฯ

สาปี ตสฺมี เอวํ กเถนฺเตปี อนิสฺสกุทฺติวํ ฤทฺทตรวณฺํ วตฺวา
ปลาเปตฺถกามา อนนฺตรํ คาลมาห

[๕๙]ปาสานฺนสาร์ ขนฺสิ กณฺนิการสฺส ทารุณา

วาทํ ชาเลน พาเชสิ โย อนิจฺจนฺตมิจฺฉิตฺติฯ

ตตฺถ กณฺนิการสฺส ทารุณาติ กณฺนิการกฺกุจฺเจนํฯ พาเชสิติ
พฺพุชฺสี ฉาเทสิติฯ

ตํ สุตฺวา ราช ติสฺโส คาลาโย อภาสิ

๑. ม. กามสิฯ ๒. ม. อกนฺตํ กนฺตมิจฺฉิตฺติฯ

[๑๐๐] ปาสาโณ นุน เต หทยเอ โอิหิโต มุทลกุขณ

โยเต สาคัน วินุทามิ ติโรชนปทาคโต ๑

ยทา มั กุกุฎฐิ(๑) กตุวา ราชปุตติ อุกุขติ (๒)

อาพาริโก ตทา โหมิ รลโย มททสสนุเตปุเร (๓)๑

ยทา อุมุหายมานา มั ราชปุตติ อุกุขติ

นาพาริโก ตทา โหมิ ราชา โหมิ ตทา กุโสติ ๑

ตตุถ มุทลกุขณติ มุทนา อิตถิลกุขณน สมนุนากเต ๑ โยติ
โย อหิ ๑ ติโรชนปทาคโตติ ติโรรฎฐา อากโต ตว สนุติเก วสนุโต
ปฎิสนุถารมตตปิ สาคัน น ลทามิ โส เอวั มลณามิ มยิ สีนहुปตติ-
นิวารณาย นุน เต หทยเอ ปาสาโณ จปิโต ๑ กุกุฎฐิ กตุวาติ โโกเชน
วลลิวิสัม นลาต กิริตุวา ๑ อาพาริโกติ กตุตการโก ตสุมิ ขณ
อหิ มทททรลโย อนุเตปุเร กตุตการกทาโส วีย โหมิติ วทติ ๑
อุมุหายมานาติ ปหฎฐาการิ ทสเสตุวา หสมานา ๑ ราชา โหมิติ
ตสุมิ ขณ อหิ กุสวตีนคเร รชช การนุโต ราชา วีย โหมิ
กสุมาสิ เอวั ผรุสา อิตโต ปฎฐาย มาเอวรูปี กิริ กทเทติ ๑

สา ตสส วจนัน สตุวา จินุเตสิ อัย อติวีย อลลียิตวา กเถสิ
มุสวาทำ กตุวา อูปาเยน นั อิตโต ปลาเปสสามิติ คากมาห

[๑๐๑] สเจ หิ วจนัน สจจัน เนมิตตานัน กวิสสติ

เนว เม ตวั ปติ อสส กามัน จินุทนุตุ สตุตธาติ ๑

ตสสตุโถ มหาราช อัย กุสราชา มยหิ ปติ กวิสสติ น

๑. ม. กุกุฎฐิ ๑ ๒. ส. ย. ราชปุตติ อุกุขติ ๑

๓. ส. ย. มททสส ธิปุเร ๑

อวิสหนฺตี ตฺริตตฺริตา วิย กจฺจติ ฯ อถ นํ ชเวน(๑) อุปกนฺตฺวา
ขุชฺเชติ อห ฯ สา นินฺวตฺตติตฺวา จิตา โโก เอโสติ วตฺวา ตฺมฺหากํ
สทฺทํ น สฺถามิํติ อห ฯ อถ นํ ขุชฺเช สามิํนีปี เต อติวิย
ถทฺธา เอตฺตกํ กาลํ ตฺมฺหากํ สนฺติเก วสนฺโต อาโรคฺยสาสนมตฺตํปี
น ลภามิ เทยฺยชฺมมํ ปน ก็ ทสฺสท ติฏฺฐตฺตฺวา เวตํ อปีจ เม
ปภาวตี มฺหุทํ กตฺวา ทสฺเสตฺตํ สกฺขิสฺสตีติ อห ฯ สา สาธฺตติ
สมปฺปฏิจฺฉิ ฯ อถ นํ สเจ เม ตํ ทสฺเสตฺตํ สกฺขิสฺสตี ขุชฺชภาวนฺเต
อุชฺฐํ กตฺวา ทิเวยฺยํ ทสฺสสามิํติ ปโลเกนฺโต ปณฺจ คาถา อภาสิ

[๑๐๓]เนกขํ ทิวนฺเต กาเรสฺสํ ปตฺวา ขุชฺเช กุสาวตี

สเจ มํ นาคนาสุรฺว โอลิเกยฺย ปภาวตี ฯ

เนกขํ ทิวนฺเต กาเรสฺสํ ปตฺวา ขุชฺเช กุสาวตี

สเจ มํ นาคนาสุรฺว สลฺลเปยฺย(๒) ปภาวตี ฯ

เนกขํ ทิวนฺเต กาเรสฺสํ ปตฺวา ขุชฺเช กุสาวตี

สเจ มํ นาคนาสุรฺว อุมฺหาเยยฺย ปภาวตี ฯ

เนกขํ ทิวนฺเต กาเรสฺสํ ปตฺวา ขุชฺเช กุสาวตี

สเจ มํ นาคนาสุรฺว ปมฺหาเยยฺย ปภาวตี ฯ

เนกขํ ทิวนฺเต กาเรสฺสํ ปตฺวา ขุชฺเช กุสาวตี

สเจ มํ นาคนาสุรฺว ปาณิภิ อุปสฺสึเสตี ฯ

ตตฺถ เนกขํ ทิวนฺเตติ ตว ทิวิ(๓) สพฺพสุวณฺณเมว

กาเรสฺสามิํตฺยตฺโต ฯ เนกขํ ทิวนฺเต กริสฺสามิํตีปี ปาโจ ฯ

๑. ม. เวเคน ฯ ๒. ส. ม. อาลเปยฺย ฯ ๓. ม. ทิเวยฺย ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 160

ตว คีว้ย เนกขมยํ ปิลนุชนํ ปิลนุชิสฺสามิตฺติ อตุโถ ๑
โธโลเกยฺยาติ สเจ ตว วจเนน มํ ปภาวตี โธโลเกยฺย สเจ
มํ ตาย โธโลกาเปตฺตุ สกฺขิสฺสตีติ อตุโถ ๑ สลฺลเปยฺยาติ
อาทิสฺสุปี เอสฺว นโย ๑ เอตฺถ ปน อุมฺหาเยยฺยาติ มนุทฺทสฺตีวเสน
ปริหาเสยฺย ๑ ปมฺหาเยยฺยาติ มหาสฺตีวเสน ปริหาเสยฺยาติ ๑

สา ตสฺส วจันํ สุตฺวา กจฺจถ ตุมฺเห เทว กติปาเหน นํ
ตุมฺหากํ วเส กริสฺสามิ ปสฺสถ เม ปรกฺกมฺนฺติ วตฺวา ตํ กรณียํ
ตีเรตฺวา ปภาวติยา สนฺติกํ คนฺตฺวา ตสฺสา วสนกฺพุกํ โสเชนฺตี
วีย ปฺหรณโยคฺคํ เลทฺทฺทฺขณฺฑํปี อเสเสตฺวา อนตฺมโส ปาทูกาปี
นีหริตฺวา สกฺลคฺพุกํ สมฺมชฺชิตฺวา กพฺภทฺวารํ อุมฺมารํ อนตฺริ
กตฺวา อฺจฺจาสนํ ปณฺณเปตฺวา ปภาวติยา เอกํ นิจฺปิจกํ อตุกริตฺวา
เอหิ อมฺม สีสฺเส เต อูกา วิจินิสฺสามิตฺติ ตํ ตตฺถ ปิจเก นิสฺสีทาเปตฺวา
อตุตโน อฺรฺนมนฺตเร ตสฺสา สีสฺสํ จเปตฺวา โถกํ อณฺฑํ วิจินิตฺวา(๑)
อโห อิมิสฺสา สีสฺสํ พหุ อูกาติ สกฺสีสโต อูกานิ กเหตุวา ตสฺสา
หตุเถ จเปตฺวา ปสฺส กิตฺตกา เต สีสฺสํ อูกาติ ปียกถํ กเถตฺวา
มหาสตุตสฺส คฺคณฺํ กเถนฺตี กถมาห

[๑๐๔]นหิ ฐุนายํ ราชปฺตุตี กุเส สาคํปี วินฺทติ

อาพาริเก ภเต โปเส เวตฺตเนน อนตฺถิเกติ ๑

ตสฺสตุโถ เอกํเสน อยํ ราชปฺตุตี ปุพฺเพ กุสฺวตฺนฺนเร
กุสนรินฺทสฺส สนฺติเก มาลาคนฺธวิเลปนวตฺถาลงฺการวเสน อปฺป-
๑. ม. กณฺฑุยิตฺวา ๑

มตุตกัปี สาคั น วินุทติ ตมพุลมตุตมปิ เตน เอตีสสา ทินนปุปพิ
น ภวิสตุตติ ๑ กัการณา ๑ อิตฺติโย นาม เอกทิวสัปี อุงคั
อวตุถริตฺวา นิปนฺนสามิกมฺหิ หทยั ภินฺทิตฺตุน สกโกนฺตติ ๑ อัย
ปน อาพาริกเก ภาเต โปเส อาพาริกตุตตญจ ภาตกตุตตญจ อุปคเต
เอกสมั ปุริเส มุเลนปิ อนตฺติเก เกวถั ตัเยว นิสฺสาย รชฺชั
ปฺหาย อาคนฺตฺวา เอวั ทุกุขั อนุภวฺนเต ปฏิสนฺถารมตุตปิ น
กโรสิ สเจปิ เต อมม ตสมั สินเโห นตฺติ สกถมฺพฺพิเป
อคุกราชา ตั (๑) นิสฺสาย กิลมตฺติ ตสฺส กิลฺจิจิ ทาตุ อรหสิตฺติ ๑

สา ตั สตุตฺวา ชุชฺชาย กุชฺฌิ ๑ อถ นั ชุชฺชา ทิวายั คเหตุวา
อนฺโตคพฺเพ จิปิตฺวา สยั พหิ หตุตฺวา ทวารั ปิชาย อาวิญฺชนรชฺชฺมฺหิ
โอมมฺพฺนตฺติ อฏฺฐาสิ ๑ ปภาวติ ตั คเหตุ อสกโกนฺตติ ทวารมฺมุเล จตุตฺวา
อสกโกนฺตติ อิตฺริ คาถมาห

[๑๐๕]น หิ ญฺน อัย ชุชฺชา ลภติ ชิวฺหาย เณทํ

สฺนฺนิตฺเตน สตุเถน เอวั ทุพฺภาสิตฺตํ ภณฺนตฺติ ๑

ตตฺถ สฺนฺนิตฺเตนาติ สฺนฺนิจฺจ นิสฺนิตฺเตน ติจิณฺสตุเถน ๑ เอวั

ทุพฺภาสิตฺตฺนตฺติ เอวั อโสตพฺพฺยตุตตํ ทุพฺภาสิตฺตํ ภณฺนตฺติ ๑

อถ ชุชฺชา อาวิญฺชนรชฺชั คเหตุวา จิตาว นิปฺปญฺเย (๒)

ทุพฺพิเนเต ตว รูปั กั กริสฺสติ กั มยั ตว รูปั ขาทิตฺวา

ยาเปสฺสามาติ วตฺวา เทรสฺหิ คาถาหิ โฟธิสตุตสฺส คณฺณั

ปกาสเนตฺติ ชุชฺชาคชฺชิตฺตํ นาม คาถมาห

๑. ม. มั ๑ ๒. ม. นิปฺปญฺเย ๑

[๑๖๒]มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวติ

มหายโสติ กตฺวาน กรสฺสุ รุจิเร ปิยํ ฯ

มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวติ

มหทฺธโนติ กตฺวาน กรสฺสุ รุจิเร ปิยํ ฯ

มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวติ

มหพฺพโพิติ กตฺวาน กรสฺสุ รุจิเร ปิยํ ฯ

มา... มหารฎฺฐโจิตติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... มหารราชาติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... สีสฺสโรติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... วคฺคฺสโรติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... พินฺทุสฺสโรติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... มณฺชฺสโรติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... มรฺรฺสโรติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา... สตฺสฺโปติ กตฺวาน ฯเปฯ

มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวติ

ขตฺติโยติ กตฺวาน กรสฺสุ รุจิเร ปิยํ ฯ

มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวติ

กฺุสราชาติ กตฺวาน กรสฺสุ รุจิเร ปิยนฺติ ฯ

ตตฺถ มา นํ รูปน ปาเมสิ อาโรเหน ปภาวตีติ

อเร ปภาวติ มา ตฺวํ เอวํ กุสณฺรินฺทํ อตฺตโน รูปน

อาโรหฺปรีนาเหน ปมินี เอวํ ปมาณํ คณฺหิ ฯ มหายโสติ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 164

สาหสิกา คนตุวา มาตาปีตโร ปสฺสิสฺสามิตี ๑ ตสฺมี ขณ
 สกฺโก อวชฺเชนฺโต ตสฺส อุกฺกณฺจิตฺภาวํ ฌตุวา ราชา สตุต
 มาเส ปภาวตี ทฺฐจฺจํ น ลภติ ลภนาการมฺสฺส(๑) กริสฺสามิตี
 มหฺทฺรณฺโณ ทุเต กตุวา สตุตฺตฺนํ ราชนํ ทุตํ ปาเหฺนฺโต ปภาวตี
 กุสฺราจฺจ ฌทฺเตตุวา อากตา อากฺจฺจฺนฺตฺ ปภาวตี กณฺหนฺตฺตฺติ
 เอเกกสฺส วิสฺสุ วิสฺสุ สาสนํ ปหิณฺนํ ๑ เต มหาปริวารเณ อากนฺตุวา
 นครํ ปตุวา อณฺณมณฺณสฺส อากตการณํ น ชานนฺติ ๑ เต ตฺวํ
 กสฺมา อากโต ตฺวํ กสฺมา อากโตสฺสิตี ปุจฺจิตฺวา ตมตฺถํ ฌตุวา ตํ
 กุชฺฌิตฺวา เอกํ กิร ชีตฺริ สตุตฺตฺนํ ทสฺสติ ปสฺสสฺส อนาจารํ
 อฺปฺสณฺเทติ โน กณฺหาม(๒) นนฺติ สพฺเพปิ อมฺหากํ ปภาวตี เทตฺ
 ยฺทฺธํ วาติ สาสนาณิ ปหิณฺนิตฺวา นครํ ปริวารยฺสิ ๑ มหฺทฺรราชา
 สาสนํ สตุวา ภิตตฺสฺสโต อมจฺเจ อามนฺเตตุวา ก็ กโรมาติ
 ปุจฺจิ ๑ อถ นํ อมจฺจา เทว สตุตฺตฺปี ราชาโน ปภาวตี นิสฺสาย
 อากตา สเจ น ทสฺสติ ปาการํ ภินฺนิตฺวา นครํ ปวิสฺสิตฺวา
 ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา ตํ กณฺหิสฺสามาติ วทนฺติ ปากาเร
 อภินฺทนฺเตยฺเว เตสํ ปภาวตี เปเสสฺสามาติ วตุวา อิมํ คาถมาหฺสฺ

[๑๐๗]เอเต นาคา อฺปฺสณฺธา สพฺเพ ติฏฺฐนฺติ วมฺมิกา (๓)

สุรา(๔) มหฺทฺนฺติ ปาการํ อานเเตตํ ปภาวตฺนฺติ ๑

ตตฺถ อฺปฺสณฺธาติ อติถฺทฺธา ทปฺปีตา ๑ อานเเตตํ ปภาวตฺนฺติ
 อานนฺตุ เอตํ ปภาวตฺนฺติ สาสนํ ปหิณฺนสฺส ตสฺมา ยาว

๑. ย. ลภนาการณมฺสฺส ๑ ๒. ม. กณฺหนฺต ๑

๓. ม. วมฺมิตา ๑ ๔. ส. ปุรา ๑

เอเต นครปการิ น ภินุทนต์ิตาว เนสิ ปภาวตี เปเสหิ
มหารราชาติ ฯ

ตี สุตฺวา ราชา สจําหิ เอกสฺส ปภาวตี เปเสสฺสามิ เสสา
ยฺหุทธิ กริสฺสนุติ น สกฺกา เอกสฺส ทาตุ สกฺลขมฺพุทีเป
อคุรราชานํ วิรุโปติ ฉฑฑเตตฺวา อาคตา อาคมนสฺส ผลิ
ลภตุ วธิตฺวาน นํ สตุตฺกขณฺฑานํ กตุวา สตุตฺตนํ ราชนํ
เปเสสฺสามิติ วทนฺโต อนนฺตรํ คาถมาห

สตุต ขณฺฑ(๑) กริตฺวาน อหเมตี ปภาวตี

[๑๐๘]ขตุติยานํปี ทสฺสามิ เย มํ หนตุ อีธาคตาติ ฯ

ตสฺส सा कथा सकलनिवेशने पाकणा ओहोति ฯ परिจารिका
कनुत्वा राजा गिर ती सतुत खण्डानि कतुवा सतुतन्नं राชนं
เปเสสฺสตีติ ปภาวติยา อาโรเจสิ ฯ ตี สุตฺวา सा मरुण्यगीता
आसना वृक्षाय गकिनिहि प्रिवृता मातु सिрикफुगं अकमासि ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

อวฺภูจหิ ราชปฺตุตี สามา โกเสยฺยวาสินี

[๑๐๙]อสฺสุปฺณฺเณหิ เนตฺเตหิ ทาสีคณฺปุรฺกขตาติ ฯ

ตตุถ สามาติ สฺวณฺณวณฺณา ฯ โกเสยฺยวาสินีติ

สฺวณฺณขจิต โกเสยฺยนิवासนา ฯ

สา मातु सनुतिकं कनुत्वा मात्रं वनुत्तिवा प्रितेवमाना आह

[๑๑๐]ตี หนุน กกฺกุปฺนิเสวตี มุขํ

อาทาสทนต์าดรูปจเวกฺขิตํ

๑. ส. ม. พิเล ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณา หน้า 166

สุภี สุนุตต์ วิรัช อนุภณ
ฉุฑุฑั วเน จตุสตี ขตุติเยหิ ฯ
เต นูน เม อตีเต เวลลิตกุกะ
เกเส มุฑุ จนุทนสารลิตเต
สมากุเล สีวถิกาย มชฺเฌ
ปาเทหิ กิษุณา ปริกฑุฑณนุติ (๑) ฯ
ตา นูน เม ตมพนขา สุโลมา
พาหา มุฑุ จนุทนสารลิตตา
ฉินุณา วเน อุชฺฉิตา ขตุติเยหิ
คยฺห ชงฺโก กจฺจติ เยน กามิ ฯ
เต นูน ตาลูปนิเก อาลมฺเพ
นิเสวิต กาสิกจนุทเนน
ถเนสุ เม ลมฺพิสฺสตี สิงคาโล
มาตฺว ปุฑุโต ตรุ โณ ตนุโช ฯ
ตํ นูน โสณิ ปุฑุถิ สุกโกฏฺฐิตํ
นิเสวิตํ กณฺจนเมขลาหิ
ฉินุณิ วเน ขตุติเยหิ อวตฺถิ
คยฺห(๒) ชงฺโก กจฺจติ เยน กามิ ฯ

โสณา วกา สิงคาลา จ เย จญฺเฌ สนฺติ ทาจิโน

อชฺรา นูน เหสฺสนฺติ ภกฺขยิตฺวา ปภาวตี ฯ

๑. ม. ปริกฑุฑณนุติ ฯ

๒. ม. สิงคาลสงฺมา ฯ ยฺ. คยฺหา วโก กจฺจติ เยนกามิ ฯ

สเจ มंसานิ หาเรสุ ขตุติยา ทูรคามิโน

อฏฐิณี อมม ยาจิตฺวา อนุปนฺเถ ทหาถ นั ฯ

เขตฺตานิ อมม การेतฺวา กณฺิกาเรตฺถ โรปเย

ยทา เต ปุปฺพิตา อสุสุ เหมนฺตานัน หิมจฺเย

สเรยฺยาถ มม อมม เอวฺวณฺณา ปภาวตีติ ฯ

ตตฺถ กกฎฺปนฺนิเสวิตฺนฺติ สาสปกฺกุกฺโกลหกฺกมตฺตีกกฺกุกฺกิลกฺกุก-
ทลิตฺทกฺกุกฺกมุจฺจณฺณโกติ อิมฺหิ ปณฺจหิ กกฺเกหิ อุปนฺนิเสวิตฺติ ฯ
อาทาสนฺตารุปฺจฺจเวกฺกขิตฺนฺติ ทนฺตมยถรุมฺหิ อาทาเส ปจฺจเวกฺกขิตฺติ
ตตฺถ โอลฺลเกตฺวา มณฺฑลิตฺติ ฯ สุภฺนฺติ สุภฺมฺหิ ฯ วิรชฺนฺติ วิคฺตรชฺ
นิมฺมลฺติ ฯ อนนฺจณฺนฺติ กณฺฑปฺปิลกาทิตฺทวิรฺหิตฺติ ฯ นฺจฺจทฺนฺติ อมม
เอวฺรูปฺปี มม มฺหิ อทฺธา อิทานิ ขตุติเยหิ นฺจฺจทฺลิตฺติ ฯ วเนติ
อธฺมฺเย ฯ วเน จสฺสตีติ ปรีเทวติ ฯ อสิเตติ กาพเก ฯ เวลฺลิตฺตฺกฺเกติ
อุณฺนตฺกฺเก ฯ สีวถิกายาติ สุสานมฺหิ ฯ ปรีกทฺตฺมยณฺตีติ เอวฺรูเป
มม เกเส มนฺุสฺสํสขาทกา คิชฺฌา ปาเทหิ ปรีหริตฺวา นฺน
ปรีกทฺตฺลิสฺสณฺตีติ ฯ กยฺห ชฺงฺโก กจฺจติ เยน กามนฺตี อมม มม เอวฺรูปฺปี
พาหุ นฺน ชฺงฺโก กเหตฺวา ลฺลยฺจิตฺวา ลฺลยฺจิตฺวา ขาทนฺโต เยน กามํ
กจฺจิสฺสตีติ ฯ ตาลูปนฺนิเกติ สุวณฺณผลตาสทิสฺเส ฯ กาลิกจฺนฺทเนนาติ
สุขมจฺนฺทเนน นิสฺเวเต ฯ ถเนสุ เมติ อมม มม สุสาน
ปติตฺยา เอวฺรูเป ถเน ทิสฺวา มฺเขน ทฺสเสตฺวา เตสุ เม ถเนสุ
๑. ม. โรปเย ฯ ๒. ย. นตฺกฺเก ฯ

อฏฐาสิ ๗ ทิสฺวา อสิณฺจ สฺตณฺญาติ อนฺเตปรุมฺหิ อลงฺกตมฺหาตเล
รณฺโณ ปุโรโต นิกฺขิตฺตํ ฝรสุณฺจ คณฺฑิกณฺจ ทิสฺวา วิลปนฺตี คาถมาห

[๑๑๒] อิมินา นฺน อสิเน สฺตณฺณํ ตนฺนุชฺฌิมํ

ชิตฺรํ มม(๑) หนฺตฺวาน ขตุตฺติยานํ ปทสฺสสีติ ๗

ตตุถ อสิเนติ ฝรสุํ สนฺธายาห ๗ โส หิ อิมสฺมี จาเน อสิ
นาม ชาโต ๗ สฺตณฺณํ ตนฺนุชฺฌิมนฺติ สฺกฺกฺจฺ สณฺณาคํ ตนฺนุชฺฌิมํ ๗

อถ นํ ราชา สณฺณาเปนฺโต อาห เทวิ ก็ กเถสิ ตว ชิตา
สกลชฺมพฺพิเป อคฺคฺราชานํ วิรูโปติ ฉฯฯเตตฺวา อากมนมฺกเค
อวินฺนฺเจเยว มจฺจุํ นลาเตน อาทาย อาคตา อิทานิ อตุตโน รูปี
นิสฺสาย อิสฺสรียผลํ ลภตุติ ๗ สฺวา ตสฺส วจันํ สฺตฺวา ชิตฺุ สนฺติกํ
กนฺตฺวา วิลปนฺตี อาห

[๑๑๓] น เม อกาสิ วจันํ อตุถกามา ย ปฺตฺติเก

สฺวาชฺช โลหิตสณฺณนฺนา กจฺจสิ ยมฺสาธนํ ๗

เอวมาปชฺชติ โปโส ปาปิยณฺจ นิกจฺจติ

โย เจ หิตานํ วจันํ น กรํ อตุถทสฺสินํ ๗

สเจว อชฺช ฐาเรสิ กุมารณฺจารุทสฺสนํ

กุเสน ชาตํ ขตุตฺติยํ สฺวณฺณมณฺนิเมฆลํ ๗

ปฺปฺชิตํ ฌาติสฺงฺฆะหิ น กจฺจสิ ยมฺกขยํ

ยตุถสฺส เภริ นทติ กุณฺชโร ปฏิกุชฺชติ

ขตุตฺติยานํ กุเล ภทฺเท ก็ นฺ สฺวตฺรํ ตโต ๗

๑. ม. มทฺท ๗ ย. มทฺโท ๗

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 170

อสุโส หลิสติ ทวารเ กุมารโ อุปโรทติ
ขตุติยานัน กุเล ภาทเท กีนุ สุขตรั ตโต ๑
มยุรโกณจาภิรุเท โกกิลาภินิคุชชิต
ขตุติยานัน กุเล ภาทเท กีนุ สุขตรั ตโตติ ๑

ตตุถ ปตุตติเกติ ตั อาลปติ ๑ อิทั วุตุต โหติ อชช อิธ
กี กริสฺสตี สามิกสฺส สนฺติเก คจฺจมานา รูปรมเทน มชฺชสีตี
เอวั ยาจนฺติยาปี เม วจัน นากาสี สวา อชช โลहितสณฺณนา
คจฺจลี ยมสาธัน มจฺจราชภวัน คมฺิสฺสตีตี ๑ ปาปียจจาติ
อิโต ปาปตฺรณจ นิคจฺจติ ๑ สเจว อชช ฐาเรตีตี อมม
สเจ ตวั จิตฺตสฺส วสั อคฺนฺตฺวา กุสนรินฺทํ ปฏฺิจจ ลทฺธิ
อตุตโน รูปรน สทิสั จารุทสฺสนัน กุมาริ อชารยิสฺสตี ๑
ยมกฺขยฺนติ เอวั สนฺเตปี ยมนิเวสนัน น คจฺเจยฺยาสี ๑ ตโตติ
ยมิหิ ขตุติยกุลเ อยั วิภูติ ตมฺหา จานา เภริสทฺเทน เจว
มคฺควารณโกณจนาเทน จ นินฺนาทิตา กุสาวติกา ราชกุลา กิ
นุ สุขตรั ทิสฺวา อิธาคตาสีตี อตุโถ ๑ หลิสตีตี (๒) หสตี ๑
กุมารโติ สฺสติกฺขิโต โส คนฺธพฺพกุมารโ ๑ อุปโรทตีตี นานาตุริยานิ
คเหตุวา อุปหาริ กโรติ ๑ โกกิลาภินิคุชชิตติ กุลราชกุล
สายั ปาตํ ปวตุตฺตนจฺจคีตฺวาทิสฺตูปหาริ ปฏฺิปรนฺตี วิย โกกิลาหิ
อภินิคุชชิตติ ๑

อิติ สวา เอตุตกาหิ คาถาหิ ตาย สทฺธิ สลฺลปิตฺวา สเจ อชช
กุสนรินฺโท อิธ อสฺส อิเม สตุต ราชานो ปลาเปตฺวา มม ชีตฺริ
๑. สี่. สเจ ตวั อมม ๑ ๒. สี่. หลิสตีตี หสตี ๑ ย. หีสตีตี หสฺสตี ๑

ทุกุขา โมเจตวา อาทาย กจเจยยาติ จินเตตวา คาถมาห

[๑๑๔] กหิ นุโข สตุตุมททโน ปรรรุจปมททโน

กุโส โสพารปณณาโณ โย โน ทุกุขา ปโมจเยติ ฯ

ตตุถ โสพารปณณาโณติ อุพารปณโณ ฯ

ตโต ปภาวตี มม มาตยา กุสสุส วณณิ ภณนุติยา มุขิ

นปโปหิติ อัจจิกขิสฺสามิ ตาวสุสา ตสุส อีเชว อาพาริกกम्मํ กตฺวา

วสนภาวนุติ จินเตตวา คาถมาห

[๑๑๕] อีเชว โส สตุตุมททโน ปรรรุจปมททโน

กุโส โสพารปณณาโณ โย โน ทุกุขา ปโมจเยติ (๑) ฯ

อถสุสา มาตา อขิ มรณภยภิตา วิปปลปตีติ จินเตตวา

คาถมาห

[๑๑๖] อุมมตฺติกา นุ ภณสิ อาฑู พาลาว ภาสสิ

กุโส เจ อากโต อสุส กิ น ชานมุ ตํ มยฺนุติ ฯ

ตตุถ พาลาติ สัมพูหา อถาณา หุตฺวา ฯ กิ น ชานมุติ

เกน การณน ตํ น ชานะยฺยาม ฯ โส หิ อนุตรามกุเค จิตฺว

อมุหากิ สาสนํ เปเสยฺย สมุสฺสิตฺทชา จตุรฺจฺจฺนิ เสนา

ปณณาเยถ ตฺวํ ปน มรณภเยน นํ กเถสิติ ฯ

สา เอวํ วุตเต น เม มาตา สทฺทหติ ตสุส อีธาคนฺตฺวา

สตุต มาเส วสนภาวํ น ชานาติ ทสุเสสุสามิ นนฺติ

จินเตตฺวา มาตริ หตุเถ กเหตุวา สีหปณฺชริ วิวริตฺวา หตุถิ

ปสาเรตฺวา ทสุเสนฺตี คาถมาห

๑. ม. วธิสุตติ ฯ ๒. ม. อนุชพาลา ปภาสสิ ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 172

[๑๑๗]เอโส อาพาริโก โปโส กุมาริปรมนนุเตร

ทพหิ กตุวาน สัเวลลิ กุมภัง โชวติ โอนโตติ ฯ

ตตุถ กุมาริปรมนนุเตรติ วาตปาเน จิตา ตว ธีตานัน

กุมารินัน วสนนุชานนุเตร โอโลเกหิ ฯ สัเวลนุติ กจันนิ พนุชิตวา

กุมภัง โชวตีติ ฯ

โส กิร ตทา อชช มม มโนรโถ มตุถกั ปาปฺณิสฺสตี

อทุธา มรณภยตชฺชิตา ปภาวตี มม อาคตภาวึ กเถสฺสตี

ภานานิ โชวิตฺวา ปฏิสามิสฺสามิตี อุทกั อาหริตฺวา ภานานิ

โชวิตฺตุ อารภิ ฯ อถ นัน มาตา ปรีภาสนฺตี คาถมาห

[๑๑๘]เวณิ ตวมสิ จณฺฑาสิ อาทฺฐสิ กุลกนฺธินิ

กถิ มทุทกฺกุเล ชาตา ทาสึ กยิราสิ กามุกนฺธิ ฯ

ตตุถ เวณิตี ตจฺฉิกา ฯ อาทฺฐสิ กุลกนฺธินิตี อุทาหุ ตฺวั

กุลทฺฐสิกา ฯ กามุกนฺธิ กถิ นาม ตฺวั เอวรฺูเป กฺุเล ชาตา

อตุตโน สามีกั ทาสึ กเรยฺยาสีตี ฯ

ตโต ปภาวตี มม มาตา อิมสฺส มํ นิสฺสาย เอวั

วสนภาวึ น ชานาติ มณฺเฑติ จินฺเตตฺวา อิตฺริ คาถมาห

[๑๑๙]นมหิ เวณิ น จณฺฑาสิ น จมฺหิ กุลกนฺธินิ

โอกฺกกาปฺตุโต ภาทฺทนฺเต ตฺวั นุ ทาโสติ มณฺเฑสิตี ฯ

ตตุถ โอกฺกกาปฺตุโตติ อมฺม เอโส โอกฺกกาปฺตุโต ตฺวั ปน

ทาโสติ มณฺเฑสิ กสฺมา นัน อหิ ทาโสติ กเถสฺสามิตี ฯ

อิทานิสฺส ยสั วณฺเณนฺตี อาห

[๑๒๐] โย พุราหุณสหัสธานี สทา โภเชติ วีสติ (๑)

โอกกาทุกุโต ภูทนต์ เต ทุว นุ ทาโสติ มณณสิ ๑

ยสุส นาคสหัสธานี สทา โยเชนติ วีสติ

โอกกาทุกุโต ภูทนต์ เต ทุว นุ ทาโสติ มณณสิ ๑

ยสุส รดสหัสธานี สทา โยเชนติ วีสติ

โอกกาทุกุโต ภูทนต์ เต ทุว นุ ทาโสติ มณณสิ ๑

[๒]

ยสุส เชนุสหัสธานี สทา ภูหนติ วีสติ

โอกกาทุกุโต ภูทนต์ เต ทุว นุ ทาโสติ มณณสิตี ๑

เอวึ ตาย หิ ปณจหิ คาทาหิ มหาสตุตสุส ยเส วณณเต

อดสุสา มาตา อัย อจณมภิตากถั กเถติ อทฐา เอวเมตุนติ

สททหิตุวา รยโโย สนุติกั กนุตุวา ตมตถั อาโรเจสิ ๑ โส เวเคน

ปภาวติยา สนุติกั กนุตุวา สจจั กิร อมม กุสราชา อิทาคโตติ ๑

อาม ตาค อชชสุส สตุต มาสา อติกุนตา ตว ชีตานั อพาริกตติ

กโรนุตสุสชาติ ๑ โส ตสุสา อสททหนุโต ชุชชั ปุจฉิ ๑ สทา ยถาญติ

กเถสิ ๑ ตั สตุวา ราชา ชีตริ ครหนุโต คาทมาห

[๑๒๑] ตกขม เต ทุกุกุภู พาลเ ย ชตุติยิ มหพพลั

นาคั มณณภูกวนณณน น ตั อกขาสิ อากตุนติ ๑

ตตุถ ตกขมาติ เอกัเสเนว ๑

๑. ม. วีสติ ๒. ส. ย. เอตุถนุตเร ยสุส อุตภสหัสธานี สทา

โยเชนติ วีสติ โอกกาทุกุโต ภูทนต์ เต ทุว นุ ทาโสติ

มณณสิตี ทิสสุติ ๑

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 174

โส ธีตริ ทรหิตฺวา เวเคน ตสฺส สนฺติกํ กจฺจนฺโต
กตปฏิสนฺธาวโร อณฺชลี ปกฺคยฺห อตุตฺโน อจฺจยํ ทสฺเสนฺโต
คาถมาห

[๑๒๒]อปราริ มหาราช ตฺวนฺโน ขม รเสถก

ยํ ตฺวํ(๑) อณฺญาตเวเสน นณฺญาสิมฺหา อีชาคตฺนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต สจําหํ ผรุสํ วกฺขามิ อีเชวสฺส หทยํ
ผลิสฺสติ อสฺสาเสสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา ภาชนนฺตเร จิโตว
อิตริ คาถมาห

[๑๒๓]มาทิสฺส น ตํ ฉนฺนํ โสหํ อาพาริโก ภเว

ตฺวณฺเวย เม ปตีทสฺสุ นตฺถิ เต เทว ทฺกกฺกนฺติ ฯ

ราชา ตสฺส สนฺติกา ปฏิสนฺธาริ ลภิตฺวา ปาสาทํ อภิริหิตฺวา
ปภาวตี ปกฺโกสาเปตฺวา ขมาปนตฺถาย เปเสตฺุ คาถมาห

[๑๒๔]กจฺจ พาลे ขมาเปหิ กุสฺราจํ มหพฺพลํ

ขมาปีโต กุสฺราชา โส เต ทสฺสติ ชีวิทฺนฺติ ฯ

สา ปิตุ วจฺนํ สุตฺวา ภคินีหิ เจว ปริจาริกาหิ จ ปริวฺตา
ตสฺส สนฺติกํ อคมาสิ ฯ โส ปน กุมฺภการเวเสน จิโตว ตสฺสา
อตุตฺโน สนฺติกํ อากมนภาวํ ฌตฺวา อชฺช ปภาวติยา มานํ
ภินฺทิตฺวา ปาทฺมุเล นํ กลเล นิปชฺชาเปสฺสามิติ สพฺพํ อตุตฺนา
อาภตํ อูทกํ ฉทฺเทตฺวา ขลมณฺทลมตฺตํ จานํ มทฺทิตฺวา เอกกลลํ
อกาสิ ฯ सा ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตสฺส ปาทฺมุเลสฺ นิปตฺติตฺวา
กลลปีญฺเจ นิสินฺนา ตํ ขมาเปสิ ฯ

๑. ม. ตํ ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๒๕]ปีตุสสุ วจัน สตุวา เทววณณั ปภาวตี

สิรสา อคฺคหิ ปาเท กุสราจัน มหพฺพลนฺติ ฯ

ตตุถ สิรสาตี สิรสา นิปติตุวา กุสราจัน ปาเท

อคฺคเหสิ ฯ คเหตุวา จ ปน นั ขมาเปนฺตี ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๑๒๖]ยาว(๑) รตุยา อติกกนฺตา ตา อีมา เทว ตยา วินา

วณฺเท เต สิรสา ปาเท มา เม กุชฺฌ รเถสภ ฯ

สจฺจนฺเต ปฏฺิขานามิ มหาราช สฺโณหิ เม

น จาปี อปฺปิยํ ตฺยหํ กเรยฺยามิ อหํ ปฺน ฯ

เอวณฺเจ ยาจมานาย วจัน เม น กาหสิ

อิทานิ มํ ตาโต หนตุวา ขตฺติยานัน ปทสฺสตีติ ฯ

ตตุถ รตุยาตี รตุติโย ฯ ตา อีมาตี อีมา ตา สพฺพาปี

ตยา วินา อติกกนฺตา ฯ สจฺจนฺเต(๒) ปฏฺิขานามิตี มหาราช เอตฺตักั

กาลั มยา ตว อปฺปิยเมว กตฺติ อิทนฺเต อหํ สจฺจํ ปฏฺิขานามิ

อปฺริปี สฺโณหิ เม อิโต ปฏฺุจายาหํ ปฺน ตฺยหํ อปฺปิยํ น

กริสฺสามิ ฯ เอวณฺเจติ สเจ เอวํ ยาจมานาย มม ตฺวํ วจัน

น กริสฺสตีติ ฯ

ตํ สตุวา ราชา สจฺาหํ อิมํ ตฺวณฺเวยว ชาณิสฺสตีติ วกฺขามิ

หทยมสฺสา ผลิสฺสตี อสฺสาเสสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตุวา อาห

[๑๒๗]เอวณฺเต ยาจมานาย กิ น กาหามิ เต วโจ

วิกฺทฺุโร ตฺยสฺมิ กลฺยาณิ มา ตฺวํ ภายิ ปภาวตี ฯ

๑. ม. ยามา ฯ ๒. ม. สพฺพิ เต ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 176

สจจนเต ปฏิกษานามิ ราชปุตตี สุโณหิ เม
น จาปี อปปียิ ตุຍหิ กเรຍยามิ อหิ ปุณ ๕
ตว กามา หิ สุตฺโสณิ พหุทฺกขั ตติกฺขิสฺสั
พหุมทฺทกฺลั หนตุวา นยิตฺ ตั ปภาวตีติ ๕

ตตุถ กิ น กามามีติ กิการณา ตว วจัน น กริสฺสามีติ ๕
วิกฺกทฺโซ ตยสฺมิติ นิกฺกทฺโซ นิกฺโกโป ตุຍหิ อสฺมิ ๕
สจจนเตติ วิกฺกทฺสภาวณฺจ อิทานิ อปปียกรณณฺจ อุภยนเต อิทํ
สจจนเมว ปฏิกษานามิ ๕ ตว กามาติ ตว กามเน ตํ อิจฺจมาโน ๕
ตติกฺขิสฺสสนฺติ อธิวาเสมิ ๕ พหุมทฺทกฺลั หนตุวาติ มทฺทราชกฺลั
หนิตฺวา พลกฺกาเรณ ตํ อานตฺถ สมนฺตโณมฺหิติ ๕

อถ โส สกฺกสฺส เทวเรยฺโวล ปรีจาริกิ วยิตฺ อตฺตโน ปรีจาริกิ
ทิสฺวา ขตฺติยมานันฺ อปฺปาเทตฺวา มยิ กิร ธรรมานเยว มม ภริยิ
อณฺเณ กเหตุวา คมฺิสฺสนฺตีติ สีโห วยิ ราชงฺกณฺเ วิชฺมภฺมาโน
สกลนฺครวาสิโน เม อากตภาวํ ชานนฺตฺตติ วคฺคนฺโต นทฺนฺโต
เสเลนฺโต อปฺโปเจนฺโต อิทานิ เตสฺส ชีวคฺคาหิ คณฺหิสฺสามิ รธาทโย
เม โยเชนฺตฺตติ อนนฺตรํ คาถมาห

[๑๒๘] โยชยฺนฺตฺตฺร เรอ อสฺเส นานาจิตฺเตเต สมหิตเต

อถ ทกฺขถ เม เวคิ วิชฺเมนฺตฺสฺส สตุตฺโตติ ๕

ตตุถ นานาจิตฺเตติ นานาลงฺการวิจิตฺเต ๕ สมหิตเตติ อสฺเส
สนฺธาย วุตฺตํ ๕ สุตฺติกฺขิตเต นิพฺพิเสวเนติ อตฺถโถ ๕ อถ ทกฺขถ เม
๑. ม. วิชฺเมนฺตฺสฺส ๕

[๑๒๕]หตุถิกขนุชณจ อารุห อาริเปตวา ปภาวตี

สงคาม โอตริตวาน สีหนาทำ นที กุโส ฯ
ตสส ตั นทโต สตุวา สีหเสวีตเร มิกา
ขตุติยา วิปลายีสู กุสสททภยภูฏิตา ฯ
หตุถาโรหา อนีกุจจา รติกา ปตุติการกา
อณณมณณสส ฉินนทนต์ิ กุสสททภยภูฏิตา ฯ
ตสมี สงคามสีสสมิ ปสฺสิตวา ตุฏจมานโส
กุสสส รณโณ เทวินโท อทา เวโรจนั มณิ ฯ
โส ตั วิชิตวา สงคามั ลทุธา เวโรจนั มณิ
หตุถิกขนุชคโต ราชา ปาเวกขิ นครี ปุริ ฯ
ชีวกุคากั คเหตุวาน พนุชิตวา สตุต ขตุติเย
สสสุรสสุปนาเมสิ อิเม เต เทว สตุตโว ฯ
สพเพว เต วสั คนตุวา อมิตฺตา วิหตา ตว
กามั กโรหิ เต ตยา มุณจ วา เต หนสฺสุ วาติ ฯ

ตตุถ วิปลายีสฺสูติ สตี ปจฺจปฏฺจเปตุ อสกุโกนตา วิปลลฏฺจจิตฺตา
ภิชชีสุ ฯ กุสสททภยภูฏิตาติ กุสสรณโณ สททั นิสฺสาย ชาเตน
ภเยน อุปทฺตุตา มุพฺพหิตฺตา ฯ อณณมณณสส ฉินนทนต์ิ
อณณมณณั ฉินนทนต์ิ มททนต์ิ ฯ ภินฺทีสุติปิ ปาโง ฯ ตสฺมินฺติ
เอว โปชิสตุตสฺส สททสฺส วเสน ภินฺเน ตสฺมี สงคามสีเส ตั
มหาสตุตสฺส ปรกุกมึ ปสฺสิตวา ตุฏจททโย สกุโก เวโรจนั
นาม มณิกฺขนุชั ตสฺส อทาสิ ฯ นครี ปุรนฺติ นครสงฆาตั

ปรี ๗ พนุชิตฺวาติ เตสญเณว อุตฺตริสาฎฺเณน ปจฺญาพาหํ
พนุชิตฺวา ๗ กามํ กโรหิ เต ตยาติ ตฺวํ อุตฺตโน กามํ อิจฺฉํ
รุจิ กโรหิ เอเต หิ ตยา ทาสา กตฺตาติ อหา ๗

ราชา อหา

[๑๓๐]ตุมฺเหว สตุตฺโว เอเต นหิ เต มยฺห สตุตฺโว

ตฺวญเณว โน มหาราช มุญจ วา เต หนสฺสุ วาติ ๗
ตตฺถ ตฺวญเณว โนติ มหาราช ตฺวํเยว อมฺหากํ อิสฺสโรติ ๗
เอวํ วุตฺเต มหาสตุตฺโต ก็ อิมหิ ขตฺติเยหิ มาริเตหิ มา
เนสํ อากมนํ นิรตฺถกํ โหตุ ปภาวติยา กนิฏฺฐา สตุต มทฺท-
ราชชิตโร อตฺถิ ตา อิมสํ ทาเปสฺสามิติ จินฺเตตฺวา กาถมาห

[๑๓๑]อิมา เต ชิตโร สตุต เทวกณฺญปมา สุภา

ททาหิ เนสํ เอเกกํ โหนฺตุ ชามาตโร ตฺวาติ ๗
ตํ สตุตฺวา มทฺทราชา อุตฺตโน ชิตโร ทาตุ อิจฺฉนฺโต กาถมาห

[๑๓๒]อมฺหากณฺเจว ตาสญจ ตฺวนฺโน สพฺเพสฺมิสฺสโร

ตฺวญเณว โน มหาราช เทหิ เนสํ ยทิจฺฉสึติ ๗
ตตฺถ ตฺวํ โน สพฺเพสฺนติ มหาราช กุสฺนรินฺทุท ก็ วทสิ
ตฺวํ เอเตสญจ สตุตฺนุํ ราชนํ มมญจ อิมาสญจ สพฺเพสํ โน
อิสฺสโร ๗ ยทิจฺฉสึติ ยสฺส ยํ อิจฺฉสิ ตสฺส ตํ เทหิติ ๗

โส ตาสญจ อลงฺการาเปตฺวา เอเกกสฺส รณฺโณ เอเกกํ
อทาสิ ๗

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุตฺตา ปญจ กาถา อภาสิ

[๑๓๓]เอกเมกสุส เอเกกั อทา สีหสุสโร กุโธ

ขตุติยานัน ตทา เนลั รลโย มทุทสุส ชิตโร ฯ

ปีณิตา เตน ลาเกน ตุฏฐา สีหสุสเร กุเส

สกรฎฐานิ ปายีสุ ขตุติยา สตุต ดาวเท ฯ

ปภาวติลจ อาทาย มณี เวโรจนัน สุกั

กุสาวตี กุโธ ราชา อคมาสี มหพพลโ ฯ

ตยสุส เอกรเถ ยนุตตา ปวิสนุตตา กุสาวตี

สมานา วณณรูปเน นานุลมณณมติโรจยั ฯ

มาตา ปตุเตน สงกณณิ อุกโย จ ชยมปติ

สมกกาเต ตทา อาสุ ฝิตั ธรณิมาวสุนติ ฯ

ตตุถ ปีณิตาติ สนุตปปีตา ฯ ปายีสูติ อิทานิ อปปมตตา

ภเวยยาถาติ กุสนรินุแทน โอวทิตา อคมंसุ ฯ อคมาสีติ

กติปาหิ วสิตุวา อมหากั รฎฐัน คมิสสามาติ สสุสุริ

อาปฺจุจิติตุวา กโต ฯ เอกรเถ ยนุตตาติ เทวปี เอกรถิ อภิรุยฺห

คจฺจนุตตา ฯ สมานา วณณรูปเนนาติ วณเณน จ รูปเนน จ สมานา

หุตฺตวา ฯ นานุลมณณมติโรจยฺนติ เอโก เอกัง นาติกุกมติ ฯ

มณิรตนานุกาเวน กิร มหาสตุโต อภิรุโป อโหสิ สุวณณวณโณ

โสภกุกปฺปตุโต ฯ สงกณณิธิ อถสุส มาตา มหาสตุตสุส อากมนัน

สุตฺตวา นกระ เภริ จาราเปตฺตวา มหาสตุตสุส พหุ ปณณาการิ

อาทาย ปจฺจุคฺคมนัน กตฺตวา สมากณณิ ฯ โส หิ มาตรา สทฺธิณฺณเว

๑. ม. นานุลมณณวาติโรจิสฺสุ ฯ

นกรั ปทกขินั กตุวา สตุตทาหิ ฉณกัฬิ กัฬิตุวา อลงกตปาสาทถลั
อกรัหิ ๑ เต อุโกปี ซายปติกา สมกุกา อเหตุ ๑ ตโต ปญจาย
ยาวชิวั สมกุกา สมโมทมานาว ฝัตถั ฐรณั อชฎาวสีสุตติ ๑

สตุถา อิมั ฐมมเทสนั อahrิตุวา สจจანი ปกาเสตุวา ซาตกั
สโมธานะสิ ๑ สจจปรีโยसानะ อุกุกณจติภิกขุ โสตาปตติผล
ปติญจหิ ๑ ตทา มาตาปีตโร มหาราษกุกานิ อเหตุ กนิญโจ
อานนุโท ชุชซา ชุชชุตตราเยว ปภาวตี ราหุลมาตา เสสปริสา
พุทฐปริสา กุสราซา ปน อหเมว สมมาสมพุทโธติ ๑

กุสซาตกั นิญจติ ๑

ปจม ๑

โสณนนุทชาตกั

เทวตา นุสิติ อิทั สตุถา เซตวเน วิหรนุโต เอกั มาตุโปสก-
ภิกขุ อารพุภ กเถสิ ๑

วตุถุ สามซาตเก วตุถุสทิสเมว ๑

ตทา ปน สตุถา มา ภิกขเว อิมั ภิกขุ อชฎายิตถ

โปราณกปณจिता สกลชมพุทปรัชชั ลภมานาปี ตั อคเหตุวา
มาตาปีตโร โปเสนุติเยวาติ วตุวา อตีตติ อahrิ ๑

อตีเต พาราณสี พุรหุมวทฐนณนาม นกรั อโหสิ ๑ ตตุถ
มโนไซ นาม ราซา รชชั การะสิ ๑ ตตุถ อณนตโร อสิติโกฏิวิภโว
พุราหุมณมหาสาโล อปุตุตโก อโหสิ ๑ ตตุถ พุราหุมณั เตเนว โภติ

เล่มที่ 35 สตุตตินิกปาทวณณนา หน้ 182

ปุตตํ ปตฺเถหิตี วุตฺเต ปตฺเถสิ ๑ อถ โปธิสตุโต พุรหุมโลกา จวิตฺวา
ตสฺสา กุจฺฉิมิ ปฺภิสฺนฺธิ คณฺหิ ๑ ชาตสฺส จสฺส โสณฺกุมารโธติ
นามํ กรีสุ ๑ ตสฺส ปทสา คมนกาเถ อญฺโหลปี สตุโต พุรหุมโลกา
จวิตฺวา ตสฺสาเยว กุจฺฉิมิ ปฺภิสฺนฺธิ คณฺหิ ๑ ตสฺส นนฺทกุมารโธติ
นามํ กรีสุ ๑ เตสํ อุกฺคหิตเวทานํ สพฺพสิปฺปานํ นิปฺผตฺตี ปตฺตานํ
วยฺปฺปตฺตํ รูปสมฺปทํ ทิสฺวา พุราหุมโณ พุราหุมณิ อามนฺเตตฺวา
โภติ ปุตฺตํ โสณฺกุมาริ อมฺรพฺนฺชเนน พนฺธิสฺสามาติ อหา ๑ สา
สาธฺตฺติ สมฺปฺภิจฺฉิตฺวา ปุตฺตสฺส ตมตฺถิ อากฺขิ ๑ โส อลํ อมฺม
มยฺหิ อมฺราวาเสน อหิ ยาวชิวํ ตุมฺเห ปฺภิชฺคฺคิตฺวา ตุมฺหากิ อจฺจเยน
หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิติ อหา ๑ พุราหุมณิ พุราหุมณฺสส
ตมตฺถิ อโรเจสิ ๑ เต ปฺนปฺปฺนํ กเถนฺตปิ ตสฺส จิตฺตํ อลภิตฺวา
นนฺทกุมาริ อามนฺเตตฺวา ตาต เตนฺหิ ตฺวํ กุญฺมพํ ปฺภิปฺชชาหิตี
วตฺวา นาหิ ภาตฺรา ฉทฺทฺทิตฺเทพฺพิ สีสฺเสน อุกฺขิปามิ อหิ ปน ตุมฺหากิ
อจฺจเยน ภาตฺราว สทฺธิ ปพฺพชิสฺสามิติ วุตฺเต เตสํ วจฺนํ สุตฺวา
อิเม เทว เหวํ ตฺรณฺว กามे ชนฺติ กิมจฺกํ ปน มยิ สพฺเพเยว
ปพฺพชิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา ตาตา กิ โว อมฺหากิ อจฺจเยน
ปพฺพชฺชาย อิทาเนว สพฺเพเยว มยิ ปพฺพชิสฺสามาติ รัญฺโหล
อโรเจตฺวา สพฺพิ ฌนํ ทานมฺเช วิสฺชเชตฺวา ทาสชฺนํ ภูชิสฺสํ กตฺวา
ณฺตินํ ทาตพฺพยฺตุตฺถํ ทตฺวา จตฺตาโรปี ชนา พุรหุมวทฺชนฺนคฺรา
นิกฺขมิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส ปณฺจวณฺณปทุมสฺถณฺนํ สริ นิสฺสาย
๑. ม. วยฺปฺปตฺตานํ ๑

รมณียะ วณสณฺเฑ อสฺสมํ มาเปตฺวา ปพฺพชิตฺวา ตตฺถ วสฺสีสุ ฯ
อุโภปี มาตาปิตโร ปฏฺิษคฺคฺสีสุ ฯ ปาโตว เนลฺลํ ทนฺตภูกฤกถจ
มุขโรวโนทกถจ ทตฺวา ปณฺณสาถถจ ปรีเวณฺณจ สมนฺนชฺชิตฺวา
ปานียํ อุปฏฺุชเปตฺวา อรณฺณโธ มรฺุรผลาผลานิ อหริตฺวา
มาตาปิตโร ขาทาเปนฺติ อุณฺเฬน วา สีสฺเตน วา วารินา นหาเปนฺติ
ชฏฺา โสเชนฺติ ปาทปรีกมฺมาทีนํ เนลฺลํ กโรนฺติ ฯ

เอวํ อทฺธาเน คเต นนฺทปณฺฑิตฺโธ มยา อภตฺผลาผลาเนว
ปจฺมํ มาตาปิตโร ขาทาเปสฺสามีติ จินฺเตลฺลํ ฯ โส ปุโรโตว กนฺตฺวา
หิยฺโย จ ปรีหิยฺโย จ คหิตฺกฺุจฺจานโธ ยานิ วา ตานํ วา ปาโตว
อหริตฺวา มาตาปิตโร ขาทาเปติ ฯ เต ตานํ ขาทิตฺวา มุขํ
วิกฺขาลेतฺวา อุโปสฺถิกา ภวนฺติ ฯ โสณฺนปณฺฑิตฺโธ ปน ทูริ กนฺตฺวา
มรฺุรผลาผลานิ สุปกฺกานํ อหริตฺวา อุปนาเมติ ฯ อถ นํ ตาต
กนฺภูเจเน เต อภตฺตานํ มยํ ปาโตว ขาทิตฺวา อุโปสฺถิกา ขาตา
อิทานํ โน อตฺถโถ นตฺถิตฺติ วทนฺติ ฯ อิติ ตสฺส วรผลาผลานิ ปรีโภคํ
น ลภนฺติ วินสฺสนฺติ ฯ ปุณฺทิวเสสฺสุปี ตเถวาทิ ฯ เอวํ โส
ปญฺจาภิญฺญตาย ทูริ กนฺตฺวาปี อหริ ฯ เต ปน น ขาทนฺติ ฯ
อถ มหาสตุโธ จินฺเตลฺลํ มาตาปิตโร เม สุขุมาลา นนฺโท ยานิ วา
ตานํ วา อปกฺกทูปกฺกานํ ผลาผลานิ อหริตฺวา ขาทาเปติ เอวํ
สนฺเตปี อิเม น จิริ ปวตฺติสฺสฺสนฺติ นีวาเรสฺสามิ นนฺติ ฯ อถ นํ
อามนฺเตตฺวา นนฺท อิตฺโธ ปฏฺุชาย ผลาผลํ อหริตฺวา มมากมณํ
ปฏฺิมาเนหิ อุโภปี เอกโตว ขาทาเปสฺสามาติ อห ฯ เอวํ วุตฺเตปี

อตุตโนว ปุณณั ปจจาสิสนุโต น ตสฺส วจัน อกาสิฯ อถ มหาสตุโต
นनुโท มม วจัน อกรโนโต อยตุต กโรติ ปลาเปสฺสามิ นํ ตโต
เอกโกว มาตาปิตโร ปุณฺณคฺคิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา นนฺท ตฺวํ
อโนวาทโก ปณฺฑิตานํ วจัน น กโรสิ อหํ เชฏฺโฆ มาตาปิตโร
มเมว ภารา อหเมว เน ปุณฺณคฺคิสฺสามิ ตฺวํ อิธ วสิตฺตํ น ลจฺฉสิ
อณฺณตฺถ ยาหิตี ตสฺส อจฺฉริ ปหริฯ โส เตน ปลาปิโต ตสฺส
สนฺติเก จาตุ อสกุโกนฺโต ตํ วนฺทิตฺวา มาตาปิตโร อุตฺสงฺกมิตฺวา
ตมตฺถ อโรเจตฺวา วนฺทิตฺวา อตุตโน ปณฺณสาถิ ปวิสิตฺวา กสิถิ
โอโลเกตฺวา ตํ ทิวสเมว ปณฺจาภิญญา อฏฺฐสมปาตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา
จินฺเตสิ อหํ สินฺรฺุปาทโต รตนวาลูกานิ อหริตฺวา มม ภาตฺ
ปณฺณสาลาเย ปริเวณฺเ อิกิริตฺวา ภาตฺร ชมาเปตฺตุ ปโหมิ เอวํปี น
โสภิสฺสตี อโนตตุตโต อุกํ อหริตฺวา มม ภาตฺ ปณฺณสาลาเย
ปริเวณฺเ ออสิลฺจิตฺวา ภาตฺร ชมาเปตฺตุ ปโหมิ เอวํปี น โสภิสฺสตี
สเจ เม ภาตฺร เทวตานํ วเสน ชมาเปยฺยํ จตฺตาโร มหาราชาโน
สกุณฺจ อานตฺวา ภาตฺร ชมาเปตฺตุ ปโหมิ เอวํปี น โสภิสฺสตี อิมํ
สกลชมฺพุทฺธิเป มโนชฺ อคฺคฺราชนํ อาที กตฺวา ราชาโน อานตฺวา
ชมาเปตฺตุ ปโหมิ เอวํ สนฺเต มม ภาตฺ คุโณ สกลชมฺพุทฺธิเป
อวตฺถริตฺวา คมิสฺสตี จनुโท วิย สฺริโย วิย จ ปณฺณายิสฺสตีตีฯ

โส ดาวเทว อิทฺธิยา กนฺตฺวา พุรฺหุมวทฺชนนฺคเร ตสฺส รณฺโณ
นิเวสนทฺวารเ ออตฺริตฺวา เอโก กิร โว ตาปโส ทฏฺฐกาโมติ รณฺโณ
อโรจาเปสิฯ ราชา กิ ปพฺพชิตฺสฺส มยา ทิฏฺฐเณ อาหารตฺถาย

อาคโต ภวิสสุตตีติ ภตุตฺ ปหิณฺ ๗ โส ภตุตฺ น อิจฺฉิ ๗ ตณฺหุถุ
ปหิณฺ ๗ โส ตณฺหุถุ น อิจฺฉิ ๗ วตุถุ ปหิณฺ ๗ โส วตุถุ น
อิจฺฉิ ๗ ตมฺหุถุ ปหิณฺ ๗ โส ตมฺหุถุ น อิจฺฉิ ๗ อตฺสส สนฺติเก
หุถุ ปหิณฺ กิมตฺถาย อาคโตสตีติ ๗ โส เตน ปุญฺโจ ราชานํ
อุปฺภุจาทุ อาคโตมฺหิตี อห ๗ ตํ สุตฺวา ราชฯ พหุ มม อุปฺภุจาทา
อตฺตโน ตาปสฺกมฺมํ กโรตฺตติ ปาเหสิ ๗ โส ตํ สุตฺวา อหํ ตมฺหากํ
อตฺตโน พเลน สกฺลขมฺพุทฺธิเป รชฺชํ กเหตฺวา ทสฺสามีติ อห ๗ ตํ
สุตฺวา ราชฯ จินฺเตสิ ปพฺพชิตา นาม ปณฺชิตา กิณฺจि อุบายํ
ชานิสฺสนฺตีติ ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาสเน นิสีทาเปตฺวา วนฺทิตฺวา
ภนฺเต ตมฺเห กิร มยํ สกฺลขมฺพุทฺธิเป รชฺชํ กเหตฺวา ทสฺสเถติ
ปุจฺฉิ ๗ อาม มหาราชาติ ๗ กถํ คณฺหิสฺสเถติ ๗ มหาราช
อนฺตมโส ขุทฺทกมฺกขิกาย ปิวนมตฺตํปี โลหิตํ กสฺสจि อนฺุปฺปาเทตฺวา
ตว ชนฺจฺเจทํ อกฺตฺวา อตฺตโน อิทฺธิยา กเหตฺวา ทสฺสามิ อปิจ เกวลํ
ปปลฺลจํ อกฺตฺวา อชฺเชว นิกฺขมิตฺตุ วุญฺจตีติ ๗ โส ตสฺส วจฺนํ
สทฺทหิตฺวา เสนาญฺคปริวฺโต นครา นิกฺขมิ ๗ สเจ เสนาย อุณฺ्हํ
โหติ นนฺทปณฺชิตโต อตฺตโน อิทฺธิยา ฉายํ กริตฺวา สิตํ กโรติ
เทเว วสฺสนฺเต เสนาย อุปฺริ วสฺสิตฺตุ น เทติ อุณฺ्हํ วา สิตํ วา
วาเรติ มคฺเค คณฺญกขานฺนกาทโย สพฺพปฺริสฺสเย อนฺตรธาเปสิ
มคฺคํ กสิณฺมณฺจลํ วย สมํ กตฺวา สยํปี อากาเส จมฺมํ
ปตฺถริตฺวา ปลฺลจเก นิสินฺโน เสนาย ปริวฺโต คจฺฉติ ๗

เอวํ เสนํ อาทาย ปจฺมํ โกสฺตรญฺจํ คนฺตฺวา นครสฺสธาวิหฺเร

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 186

ขนุชาวาริ นินวาสาเปตฺวา ยฺหุธิ วา โน เทตฺ สุตฺตจฺจตุตฺติ วา เทตฺตติ
โกสฺสตรณฺโณ หุตฺติ ปหิณฺนิ ฯ โส หุตฺตสฺส วจันฺติ สุตฺวา กุชฺฌิตฺวา กิ
อหิ น ราชาคิ ยฺหุธิ ทมฺมิตฺติ เสนาย ปุรฺกขโต นิกฺขมฺมิ ฯ
เทว เสนา ยฺหุชฺฌิตฺตุ อารภิสฺสุ ฯ อถ นนฺทปณฺณชิตฺโต ทฺวินฺนํปี
อนฺตเร อคฺคตโน นิสฺสีทณฺิ อชินจมฺมํ มหนฺตํ กตฺวา ปสาเรตฺวา
ทฺวิหิ เสนาหิ จิตฺตสฺสเร จมฺเมเนว สมฺปญฺญิจฺฉิ ฯ เอกเสนาเยปิ โกจิ
กณฺฺเทน วิทฺุโร นาม นตฺถิ ฯ หตฺถกตฺตานํ ปน กณฺฺชานํ ขเยน
เทวปี เสนา นินฺรุตฺตสาหา อญฺฺจิสฺสุ ฯ นนฺทปณฺณชิตฺโต มโนชราชสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา มา ภาเย มหาราชาติ อสฺสาเสตฺวา โกสฺลสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา มา ภาเย มหาราช นตฺถิ เต ปรีปนฺนํโต ตว
รชฺชํ ตเวว ภวิสฺสตี เกวลํ มโนชเรนฺโณ วเส ปวตฺตติ โหตฺตติ
อาห ฯ โส ตสฺส สทฺทหิตฺวา สาธฺตติ สมฺปญฺญิจฺฉิ ฯ อถ นํ
มโนชราชสฺส สนฺติกํ เนตฺวา มหาราช โกสฺลราชา ตว วเส
ปวตฺตติ อิมสฺส รชฺชํ อิมสฺเสว โหตฺตติ ฯ โส สาธฺตติ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวา
ตํ อคฺคตโน วเส วตฺเตตฺตฺวา เทว เสนาโย อาทาย องฺครญฺฺจ
คนฺตฺวา องฺครญฺฺจ คเหตฺวา ตโต มคฺชรญฺฺจนฺตติ เอเตนฺนุปาเยน
สกลชมฺพฺพุทฺธิเป ราชานो อคฺคตโน วเส วตฺเตตฺตฺวา ตโต เตหิ ปรีวฺโต
พฺรหฺมวทฺชนนฺครเมว คโต ฯ รชฺชํ คณฺฺหนฺโต ปเนส สตุตฺตนฺนํ
ลํวจฺจฺรณํ อุปริ สตุตฺตทิวสาธิเกหิ สตุตฺตมาเสหิ คณฺฺหิ ฯ โส
เอเกกราชชานิตฺโต นานปฺปการานิ ขชฺชโกชนานิ อหาราเปตฺวา
เอกสตราชานโน คเหตฺวา เตหิ สทฺธี สตุตฺตาหิ มหาปานํ ปิวิ ฯ

นบทปณฺฑิตโต ยาว ราชา สตุตฺตาหิ อิตฺตริยสุขํ อนุโภถิ
ดาวสุส อตุตฺตานํ น ทสฺเสสฺสามิติ อุตฺตรกรุมฺหิ ปิณฺฑทาย จริตุวา
หิมวณฺเต กาณฺจนฺคฺหาทฺวารเ สตุตฺตาหิ วสิ ฯ มโนไซปิ สตุตฺเม
ทิวเส อตุตฺโน มหนฺตํ สิริวิภวํ โอลเกตุวา อัย ยโส น มยฺหิ
มาตาปิตุหิ น อณฺเณหิ ทินฺโน นบทปณฺฑิตตาปตี นิสฺสาย
อุปฺปนฺโน ตํ โข ปน เม อปฺสฺสนตฺสฺส อชฺช สตุตฺโม ทิวโส กหิ
นฺโข เม ยสฺทายโกถิ นบทปณฺฑิตํ สริ ฯ โส ตสฺसानุสฺสรณภาวํ
ถตุวา อากนฺตุวา ปฺรโต อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ โส ราชานํ
ทิสฺวา เอวํ จินฺเตสิ อหิ อิมสฺส ตาปสฺสฺส เทวตาภาวํ วา
มนุสฺสภาวํ วา น ชานามิ สเจ หิ เอส มนุสฺโส สกฺลชมฺพุทฺธิเป
รชฺชํ เอตฺสฺเสว ทสฺสามิ อถ เทโว เทวตาสกฺการมสฺส
กริสฺสามิติ ฯ โส ตํ วิมฺสนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๑๓๔]เทวตา นุสิ คนฺธพฺโพ อาพุ สกฺโก ปฺรินฺทโท

มนุสฺสภูโต อิทฺธิมา กถิ ชานมฺ ตํ มยฺนติ ฯ

โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา สภาวเมว กถฺนฺโต พุติยํ คาถมาห

[๑๓๕]นมฺหิ เทโว น คนฺธพฺโพ นมฺหิ สกฺโก ปฺรินฺทโท

มนุสฺสภูโต อิทฺธิมา เอวํ ชานาหิ ภารธาติ ฯ

ตตุถ ภารธาติ(๑) รฏฺฐภารธาธาติยํ ตํ เอวํ อาลปตี ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา มนุสฺสภูโต กิรายิ มยฺหิ เอวํ พหุปกาวโร

มหนฺเตน ยเสน สนฺตปฺเปสฺสามิติ จินฺเตตุวา อาห

๑. ม. ภารธาติ ฯ ลี. ยู. ภารธาติ ฯ

[๑๓๖]กตรูปมัท โภโต เวยยาวจจ อณุปกั

เทวมหิ วสุสมาณมหิ อโนวสุสั ภา อกา ฯ
ตโต วาตาทเป โฆเร สีตจฉายั ภา อกา
ตโต อมิตตมชฺเฒ จ สรตานิ ภา อกา ฯ
ตโต ฝิตานิ รุกฺขานิ วสิโน เต ภา อกา
ตโต เอกสตขตฺเต อนุยนเต ภา อกา ฯ
ปติตาสสุ มยั โภโต วร ตั ภูณชมิจฺจสิ
หตฺถิยานัน อสุสรตฺถิ นาริโย จ อลงกตา
นิเวสนานิ รุมานิ มยั โภโต ททามุหเส ฯ
อถวา องฺเก วา มกเช มยั โภโต ททามุหเส
อถวา อสุสทาวนฺตี สุมนา ทมฺม เต มยั ฯ
อุปทฺถัม วาปี รชชสฺส มยั โภโต ททามุหเส
สเจ เต อตุโธ รชเชน อนุสาส ยทิจฺจสิตี ฯ

ตตฺถ กตรูปมัทนฺติ กตสภาวั ฯ เวยยาวจฺจนฺติ กาย-

เวยยาวกฺกมมัม ฯ อโนวสุสนฺติ อวสุสั ยถา เทโว น วสุสตี ตถา
กตฺนฺติ อตุโธ ฯ สีตจฉายนฺติ สีตลจฉายั ฯ วสิโน เตตี เต
รุกฺขวาสินอ อมฺหากั วสวตฺติโน ฯ ขตฺเตตี ขตฺเตย ฯ อฏฺฐกถายั
ปน อยเมว ปาโฐ ฯ ปติตาสสุ มยฺนฺติ ตฺถุจฺจา มยั ฯ วร ตั
ภูณชมิจฺจสิตี ภูณชนฺติ รตนสฺเสตฺถิ นามั วริ เต ททามิ ยั รตนั
๑. ม. เอกสตฺถิ ขตฺเตย ฯ ๒. ย. อนุยฺยตฺเต ฯ อิโต ปริ อีทิสเมว ฯ
๓. ม. กายเวยยาวตฺติกมมัม ฯ

อิจฺฉสิ ตํ วเรหีติ (๑) อตุโถ ๑ หตฺถิยานนฺติ อาทีหิ สรูปโต ตํ
รตนํ ทสฺเสติ ๑ อสฺสกาวันฺตินฺติ อสฺสกรณฺจํ วา อวนฺตฺรณฺจํ
วา ๑ รชฺเชนาติ สเจปี เต สกฺลชฺมพฺุทีเป รชฺเชน อตุโถ ตํปี
เต ทตฺวา อหํ ผลกาจฺจหตฺโถ ตุมฺหากํ รตฺสฺส ปฺุรโต
ชาวิทฺสสามีติ ทีเปติ ๑ ยทิจฺฉสิตี เอเตสุ มยา วุตฺเตสุ ปกาเรสุ
ยํ อิจฺฉสิ ตํ อนฺุสาส อาณาเปหิ ๑

ตํ สุตฺวา นนฺทปณฺุทิตฺโต อตฺตโน อธิปฺปายํ อวิกโรนฺุโต อาห
[๑๓๗]น เม อตุโถปี รชฺเชน นกเรน ฐเนน วา
อโถปี ชนปฺเทน อตุโถ มยฺหํ น วิชฺชตีติ ๑
มหาราช สเจ มยิ ตว สีเนโห อตฺถิ เอกํ เม วจฺนํ
กโรหีติ วตฺวา คาถา อาห

[๑๓๘]โกโตว รณฺุเจ วิชิตฺเต อรณฺุเณ อตฺถิ อสฺสโม
ปีตา มยฺหํ ชนตฺติ จ อฺุโก สมฺมมฺนฺติ อสฺสเม ๑
เตสาหํ ปุพฺุพฺาจรียेषฺุ ปุณฺุณํ น ลภามิ กาทเว
ภวานฺุตํ อชฺฌาวาริ กตฺวา โสณฺุณํ ยาเจมฺุ สํวรนฺุติ ๑
ตตฺถ รณฺุเจติ รชฺเช ๑ วิชิตฺติ อาณาปวตฺติญฺุจฺาเน ๑
อสฺสโมติ หิมวณฺุตารณฺุเณ เอโก อสฺสโม อตฺถิ ๑ สมฺมมฺนฺตีติ
ตสฺมี อสฺสเม วสนฺุติ ๑ เตสาหนฺุติ เตสุ อหํ ๑ กาทเวติ
วตฺตปฺปฏิวตฺตผลาผลหฺรณฺุสงฺฆาตํ ปุณฺุณํ กาคฺตุํ น ลภามิ ภาตา เม
โสณฺุณฺุทิตฺโต นาม มเมกสฺมี อปฺปราเช มา อธิ วสฺสีติ (๒) มํ
๑. ม. วเทหิ ๑ ๒. ม. วสีติ มํ ปลาเปสิ ๑

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 190

ปณณเมติ ฯ อชฺฐาวารนฺติ อธิวริ เต มยิ ภวนฺตํ สปริวาริ
กตุวา โสณปณฺฑิตํ สํวริ ยาเจมฺ อายตี สํวริ ยาจามาติ
อตุโถ ฯ ยาเจมิ มํ วรฺนฺติปิ ปาโจ ฯ มยิ ตยา สทฺธิ โสณํ
ยาเจยฺยาม ขมาเปยฺยาม อิมิ วริ ตว สนฺติกา คณฺหามีติ อตุโถ ฯ

อถ นํ ราชา อาห

[๑๓๕] กโรมิ เต ตํ วจฺนํ ยํ มํ ภณฺตี พฺราหฺมณ

เอตถจ โข โน อกฺขาหิ กิวนฺโต โหนฺติ ยาจกาติ ฯ

ตตุถ กโรมีติ อหํ สกฺลขมฺพุทฺธิเป รชฺชํ ททมาโน เอตตุถกํ

กี น กริสฺสามิ กโรมีติ วทตี ฯ กิวนฺโตติ กิตฺตุกา ฯ

นนฺทปณฺฑิตो อาห

[๑๔๐] ปโรสตี ขานปทา มหาสาลา จ พฺราหฺมณา

อิเม จ ขตุติยา สพุเพ อภิชาติตา ยสฺสฺสิโน

ภวณฺจ ราชา มโนโซ อลํ เหฺสฺสนฺติ ยาจกาติ ฯ

ตตุถ ขานปทาติ คหปติมหาสาลา จ ฯ พฺราหฺมณาติ

सारปฺตดา พฺราหฺมณา จ ปโรสตาเยว ฯ อลํ เหฺสฺสนฺตีติ ปฺริยตฺตา

ภวิสฺสนฺติ ฯ ยาจกาติ มมตฺถาย โสณปณฺฑิตฺสฺส ขมาปนกา ฯ

อถ นํ ราชา อาห

[๑๔๑] หตฺถิ อสฺเส จ โยเชนฺตุ รถิ สนนฺยฺห สारถิ

อาพนฺธนนานิ คณฺหถ ปาเทสฺสฺสสารยทฺธเช

อสฺสมนฺตํ คมิสฺสามิ ยตุถ สมนฺติ โกสิโยติ ฯ

ตตุถ โยเชนฺตุติ หตฺถาโรหา หตฺถิ อสฺสาโรหา จ อสฺเส

กปเปนุตุ ๑ รณั สนนุยห สารถีติ สนมม สารถิ ตุวัปี ตั รณั
สนนุยห ๑ อาพนุขนานีติ หตุถิอสุสรเถสุ อาพนุชิตพพานิ
ภณุทานิ คณุหล ๑ ปาเทสุสุสารยทุชเชติ รเถ จปีตชชปาเทสุ
ชเช อสุสารยณุตุ อสุสาเปนุตุ ๑ โกสิโยติ ยสุมี อสุสเม
โกสิโยคตุโต วสตีติ วทติ ๑

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๔๒]ตโต จ ราชา ปายาสี เสนาย จตุรงคินิ

อคมาสี อสุสมั รรมั ยตุถ สนมมติ โกสิโยติ ๑

อัย อภิสมพทุชคาถา ๑

ตตุถ ตโต จาติ ภิกขเว เอวั วตุวา ตโต โส ราชา
เอกสตุชตุติเย คเหตุวา มหติยา เสนาย ปรีวุโต นนุทปณุชิตั ปูโรโต
กตุวา นครา นิกขมิ ๑ จตุรงคินิติ จตุรงคินิยา เสนาย อคมาสี ๑
อนตุรามกเถ วตุตมาโนปี อวสุสั คามิตาย เอวั วตุโต ๑ จตุวีสติ-
อกุโขภินิสงเขน เสนพลกาเขน สทุธิ มคคั ปฎิปนุโน ตสุส
นนุทปณุชิตโต อิทุชานุภาเวน อญุจสุภวิตุถตต มคคั สมิ มาเปตุวา
อากาเสเขว จมมึ ปตุถริตุวา ตตุถ ปลลงเกน นิสีทิตุวา เสนาย
ปรีวุโต อลงกตหตุถิกขนุเช นิสีทิตุวา กจจณุเตน รณุณา สทุธิ
ชนมยตุตต กถั กเถนุโต สีตุณุหาทิปรีสุสเย วาเรนุโต อคมาสี ๑

อถสุส อสุสมั สนมปาปณุทิวเส โสณปณุชิตโต มม
กนิญุจสุส อติเรกสตุตมาสาริกานิ สตุตวสุสานิ นิกขมนนุตสุสาติ
อวชเชตุวา กหนนุ โข โส เอตริหีติ ทิพเพน จกขุณา

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 192

โโอลเกนุโต จตุวีตติยา อุกุโขภินิปริวารเหหิ สทฐี เอกสตราชาโน
คเหตุวา มณฺเฒว ขมาเปตุ อากจฺจตีติ ทิสฺวา จินฺเตสิ อิมเหหิ
ราชุหิ เจว ปรีสาหิ จ มม กนฺนิฏฺจสฺส พหุณี ปาฎิหาริยานิ
ทิฏฺฐจฺานิ มมานุภาวํ อชานิตฺวา อัยฺ กุฏฺชฎิโธ อตุตฺโน ปมาณํ น
ชานาติ อมฺหากํ อยฺเยน สทฐี ปโยเชตีติ มํ วมฺเภนฺตา กเถนฺตา
อวิจิปรายนา ภเวยฺยํ อหํ อิทฺธิปาฎิหาริยํ เนลํ ทสฺเสสฺสามีติ ฯ
โส จตุรงฺกุลมตุเต อัสํ อัสํสุสนฺตํ อากาเส กาชํ จเปตุวา
อโนตตุตฺโต อุทกํ อหริตุํ รณฺโธ อวิทุเร อากาเสน ปายาสี ฯ
นนฺทปณฺทิตฺโต ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อตุตฺตานํ ทสฺเสตุํ อวิสหนฺโต
นินฺนุณฺจฺานเนยฺเว อนฺตรชಾಯิตฺวา ปลายิตฺวา หิมวณฺตํ ปาวีสิ ฯ
มโนชราชา ตํ รณฺณิเยน อีสิเวเสน ตถา อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา คากมาห

[๑๔๓]กสฺส กาทมฺพโย กาโซ เวหาสํ จตุรงฺกุลํ

อัสํ อัสํสุสํ เอติ อุทกาหารสฺส(๑) จจฺจโตติ ฯ

ตตุถ กาทมฺพโยติ กาทมฺพรุกฺขมโย ฯ อัสํ อัสํสุสํ เอตีติ อัสํ
อัสํสุสนฺโต อยเมวาคจฺจติ ฯ อุทกาหารสฺสาคิ อุทกํ อหริตุํ
คจฺจนฺตสฺส เอส กาโซ เอวํ เอติ โโก นาม ตฺวํ กุโต วา
อากจฺจสีติ ฯ

เอวํ วุตฺเตปี มหาสตุโต คากาทุวยมาห

[๑๔๔]อหํ โสโณ มหาราช ตาปโส สหิตพฺพโต

ภรามิ มาตาปิตโร รตุตฺตินฺทิวมตฺนุทิตฺโต ฯ

๑. ม. อุทหาราย ฯ

วนผลณจ มุลณจ อหริตฺวา ทิสฺปติ

โปเสมิ มาตาปิตโร ปุพฺเพกตมนุสฺสรนฺติ ฯ

ตตฺถ สหิตพฺพโตติ สหิตพฺพโต สีลาจารสมฺปนฺโน เอโก
ตาปโส อหฺนฺติ วทติ ฯ ภราหฺมิติ โปเสมิ ฯ อตฺนฺทิตฺติ อนลโส
หฺตฺวา ฯ ปุพฺเพกตมนุสฺสรนฺติ เตหิ ปุพฺเพ กตฺ มยฺหิ कुณฺ
อนุสฺสรนฺโตติ อตฺโถ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา เตน สทฺธิ อสฺสมํ ทฏฺฐกาโม อนนฺตรํ
กาถมาห

[๑๔๕]อิจฺฉาม อสฺสมํ คนฺตุํ ยตฺถ สมฺมตฺติ โกสิโย

มकुณฺโน โสณฺ อกฺขาหิ เยน กจฺฉาม อสฺสมนฺติ ฯ

ตตฺถ อสฺสมนฺติ ตุมฺหากํ อสฺสมปฺทํ ฯ

อถ นํ มหาสตุโต อตฺตโน อานูภาเวน อสฺสมปฺทํ คามิมकुคํ
มาเปตฺวา อห

[๑๔๖]อัยฺ เอกปฺทึ ราช เยนตํ เมฆสนฺนิภํ

โกวิลารหฺติ สณฺณนฺนํ เอตฺถ สมฺมตฺติ โกสิโยติ ฯ

ตสฺสตุโถ มหาราช อัยฺ เอกปฺทึโก ชงฺฆมकुโค อิมินา

กจฺฉถ เยน ทิสภาเคน เอตํ เมฆวณฺณํ สุปฺปฺพิตโกวิลารสณฺณนฺนํ
กานนฺนํ ทิสฺสติ ฯ เอตฺถ มม ปิตา โกสิยโคตฺโต วสฺติ เอตสฺส
โส อสฺสโมติ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อห

๑. กจฺฉเมมุ ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 194

[๑๔๘]อิทํ วตุวาน ปกุกามิ ตรมาโน มหาอิสิ

เวหาเส อนุตติกขสมิ อนุสาสิตุวาน ขตุติเย ฯ

อสุสมํ ปริมชชิตฺวา ปณฺณเปตุวาน อาสนํ

ปณฺณสาลํ ปวิสิตุวา ปิตฺรํ ปฏฺฐิโพธิ ฯ

อิเม อายนฺติ ราชานอ อภิชาตายนฺตฺสฺสฺสโน

อสุสฺมา นิกฺขมิตฺวาน นิสิตฺทาหิ มหาอิเส ฯ

ตฺสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา ตรมาโน มหาอิสิ

อสุสฺมา นิกฺขมิตฺวาน ทวารมฺหิ อุปาวิสิตี ฯ

อิมา อภิสมฺพุทฺธกาธา ฯ

ตตุถ ปกุกามิตฺติ อโนตตุตฺตํ อคฺมาสิ ฯ อสุสมํ ปริมชชิตฺวาติ

ภิกฺขเว โส อิสิ เวเคน อโนตตุตฺตํ คฺนตุวา ปานีโย อาทาย เตสุ ราชฺสุ

อสุสมํ สมฺปตฺเตสุเยว อากฺนตุวา ปานียฆฺเฏ ปานียมาพเก จเปตุวา

มหาชโน ปวิสุตฺติตฺติ วนฺกฺสุเมหิ วาเสตุวา สมฺมชฺชนํ อาทาย อสุสมํ

สมฺมชชิตฺวา ปณฺณสาลทฺวารเ ปิตุ อาสนํ ปณฺณเปตุวา ปวิสิตุวา

ปิตฺรํ ชานาเปสิตี อตุโถ ฯ อุปาวิสิตี อุจฺจาสนเน นิสิตฺทิ ฯ

โพธิสตุตฺตฺส มาตา ปนฺสฺส ปจฺจโต นิจฺตเร อาสนเน นิสิตฺทิ ฯ

โพธิสตุโต นิจาสเน เอกมฺนฺเต นิสิตฺทิ ฯ

นฺนฺทปณฺฑิตฺโต ปน โพธิสตุตฺตฺส อโนตตุตฺโต ปานีโย อาทาย

อสุสมํ อากตฺกาเถ รมฺโย สนฺตํกํ คฺนตุวา อสุสมฺสฺสาวิทุเร

ขฺนฺธาวาริ นีวาสาเปสิ ฯ อถ ราชานหาตุวา สพุพาลงฺการ-

ปฏฺฐิมณฺฑิตฺโต เอกสตราชปฺริวฺโต นฺนฺทปณฺฑิตฺตํ คฺเหตุวา มฺहनฺเตน

สิริโสภกเคน โพรสิตตุตฺตํ ขมาเปตฺตุ อสุสมํ ปาวิสึ ฯ อถ นํ ตถา
อาคจฺจนฺตํ ปิตา ทิสฺวา โพรสิตตุตฺตํ ปุจฺฉิ ฯ โสปีสุส อจฺจิกฺขิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๔๘]ตถจ ทิสฺวาน อายนฺตํ ชลนฺตริว(๑)เตชสา

ขตฺตสงฺฆปริพฺยุพฺหํ โกสิโย เอตทพฺุริ ฯ

กสฺส เกรสิ มุทิงฺกา จ สงฺขา ปณฺเวทนฺทิมา(๒)

ปุโรโต ปฏฺิปนฺนานิ หาสยนฺตารเถสํ ฯ

กสฺส กณฺจนปฏฺุณฺณ ปุณฺนา วิชฺชวณฺณินา

ยฺวาทลาปสฺนฺนทฺุโธ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ

อุกฺกามุขปหฺภูจฺิว ขทฺิรฺงการสฺนฺนิกํ

มุขยจ รุจฺจิราภาติ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ

กสฺส ปกฺกหิตํ ฉตฺตํ สสลาถํ มโนรมํ

อาทิจฺจรัสวารณํ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ

กสฺส องฺกํ ปรีกฺกยฺห วาลวีชนิมุตฺตมํ

จรฺนฺติ วรปฺลยฺสฺส หตฺถิกฺขนฺนเรณ อายโต ฯ

กสฺส เสตานิ ฉตฺตานิ อาชานียา จ วมฺมิกา(๔)

สมนฺตา ปรีกฺิรฺนฺติ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ

กสฺส เอกสฺตํ ขตฺยา อฺนุยฺนฺตา ยสฺสฺสิโน

สมนฺตา อฺนุปรียนฺติ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ

๑. ม. ชลนฺตฺริว ฯ ๒. สฺ. ยฺ. ปณฺเวทนฺทิมา

๓. ส. ม. วรปฺลยฺสฺส ฯ ๔. ม. วมฺมิกา ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณนา หน้า 196

หตุถิอสุสรถปตุติ เสนาย จตุรงฺคินี
สมนฺตนา อนุปริยฺนฺติ โโก เอติ สิริยา ชลํ ฯ
กสฺเสสฺมา มหตี เสนา ปิณฺณจฺโถ อนุวตุตฺติ
อกุโฆภินี อนุปริยฺนฺตา สากฺรสฺเสว อุมิโยติ ฯ

มหาสตุโถ ตสฺส นามํ อาจิกฺขนฺโถ อีมา เทว คาคา อภาสิ

[๑๔๕]ราชาภิราชา มโนโซ อินฺโทว ชยตํ ปติ

นฺนทสฺสชฺฆมาวริ เอติ อสฺสมํ พุรหฺมจารินํ ฯ
ตสฺเสสฺมา มหตี เสนา ปิณฺณจฺโถ อนุวตุตฺติ
อกุโฆภินี อนุปริยฺนฺตา สากฺรสฺเสว อุมิโยติ ฯ

ตตุถ ชลนฺตริวติ ชลนฺตํ วิย ฯ ปฏฺธิปนฺนานิติ เอตานิ ตฺริยานิ

กสฺส ปฺรโถ อาคจฺจนฺตฺติติ อตุโถ ฯ หาสยฺนฺตาคติ โตเสนฺตนา ฯ

กณฺจนฺปฏฺฐณฺนาติ ตาต กสฺส กณฺจนฺมยฺน วิชฺชวณฺณณฺน อุณฺหิส-

กณฺจนฺปฏฺฐณฺน นลาณฺนฺโถ ปฺริกฺขิตฺโถติ ปุจฺจติ ฯ ยฺวาคติ ตฺรฺโณ ฯ

กลาปสฺนฺนทฺโธติ สนฺนทฺธสฺสรตฺถุณฺหิโร ฯ อุกฺกามฺขปหฺนฺจฺจวติ

กมฺมารานํ อุกฺทเน ปหฺนฺจฺจ สฺวณฺณํ วิย ฯ ขทฺริงฺการสฺนฺนิภนฺติ

วิทฺตจฺจิตขทฺริงฺการวณฺณํ ฯ อาทิจฺจรัสวารณฺนฺติ อาทิจฺจรัสสินํ

อวารณฺ ฯ องฺคํ ปฺริคฺคยฺหาติ องฺคํ ปฺริคฺคหิตฺวา ปฺริกฺขิปิตฺวาติ

อตุโถ ฯ วาลวีชนิมนฺตมฺนฺติ วาลวีชนี อุตฺตมํ ฯ จรฺนฺตฺติ

สณฺจรฺนฺติ ฯ ฉตฺตานิติ อาชานียปิณฺณเจ นิสินฺนํ

ชาริตฺจฺจตฺตานิ ฯ ปฺริกริรฺนฺตฺติ กสฺส สมนฺตนา สพฺพทิสภาเกสฺ

ปฺริกริรฺยฺนฺติ ฯ จตุรงฺคินีติ เอเตหิ หตุถิอาทฺหิ จตุหิ องฺเกหิ

สมนุณาคตาฯ อุกุโขภินิติ โขเกตุ๋น สกุกาฯ สาครสเสวาคติ
สาครสสุ อุมิโย วีย อปริยุนตาฯ ราชาภิราชาติ เอกสตัน ราชนัน
ปฺุชิต เตสั วา อธิโก ราชาติ ราชาภิราชาฯ ชยติ ปตีติ
ชยปฺุตฺตานัน ตาวตีสานัน เชฏฺุจโกฯ อชฺุณวารนฺุติ มม ชมาปนฺุถาย
นนุทสฺุส ปรีสภาว์ อุปคนฺุตฺวา เอติ ฯ

ตมตฺุถั ปกาเสนฺุโต สตุถา อาห

[๑๕๐]อนฺุถิตฺตฺา จนฺุทเนน กาสิกฺุตฺตมชาริโน

สพฺุเพ ปณฺุชลิกา หุตุวา อีสินัน อชฺุณฺุปาคนฺุติ ฯ

ตตฺุถ อชฺุณฺุปาคนฺุติ ภิกฺุขเว สพฺุเพปี เต ราชาโน

สุรภิจนฺุทเนน อนฺุถิตฺตฺา อุตฺุตมกาสิกฺุวตฺุถชาริโน สิริส

ปตีฏฺุจาปิตอณฺุชลิโน หุตุวา อีสินัน สนฺุติกั อุปกตา ฯ

ตโต มโนชราชา ตัน วนฺุทิตฺวา เอกมนฺุตฺ นิสินฺุโน ปฏฺุิสนฺุถาริ
กโรนฺุโต คาคาทฺุวยมาห

[๑๕๑]กจฺุจि นฺุ โภโต กุสฺุถั กจฺุจิ โภโต อนามย

กจฺุจิ อฺุณฺุเจน ยาเปถ กจฺุจิ มฺุถผลา พหุ ฯ

กจฺุจิ ทํสา จ มกสา อปฺุปเมว สิริสปา

วเนน พาพมิกากิณฺุณเณ กจฺุจิ หีสา น วิชฺุชตีติ ฯ

ตโต ปรี อฺุภินฺุนัน เตสั วจนฺุปฏิวจนฺุวเสน กถิตคาคาว

โหนฺุติ ฯ

[๑๕๒]กุสฺุถลณฺุเจว โน ราช อโถ ราช อนามย

อโถ อฺุณฺุเจน ยาเปม อโถ มฺุถผลา พหุ ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณา หน้า 198

อโธ ทำสา จ มกสา อปุปเมว สิริสปา
วเน พาพมิกากิณเณ หีสา มยหํ น วิชชตีติ ฯ
พหุณี จสฺส ปุคานี อสฺสเม วสโต อิธ
นาภิชานามิ อปุปนฺนํ อาพาธํ อมโนรมํ ฯ
สุวาคตฺตเต มหาราช อโธ เต อทฺวาราคํ
อิสฺสโรตี อนฺุปรตฺโต ยํ อิธตฺถิ ปเวทีย ฯ
ติณฺฑกานี ปิยาลานี มชฺเช กาสมาริโย
ผลานี ชุทฺทกปฺปานี ภูณฺช ราช วรํ วรํ ฯ
อิทํปี ปานียํ สีตํ อากตํ คิริคพฺภรา
ตโต ปิว มหาราช สเจ ตวํ อภิกงฺขสีติ ฯ

[๑๕๓]ปฏิคฺคหิตํ ยํ ทินฺนํ สพฺพสฺส อคฺคฺมิยํ กตํ
นฺนทสฺสาปี นิสาเมถ วจฺนํ ยํ ปวกฺขติ ฯ
อชฺฌาวรรฺมหา นนฺทสฺส โภโต สนฺตฺกมมากตา
สุณฺนาตุ เม ภวํ วจฺนํ นนฺทสฺส ปริสาย จาติ ฯ

อิมา เขภฺยุเยน ปากฺกฺสมฺพนฺธาเยว ฯ ยํ ปเนตฺถ อปากฺกํ
ตเทว วกฺขามิ ฯ ปเวทยาติ ยํ อิมสฺมี จาเน ตว อภिरุจฺจิตํ อตฺถิ
ตํ โน กเถหีติ วทติ ฯ ชุทฺทกปฺปานีติ เอตานิ นานารุกฺขผลานี
ชุทฺทกมฺชฺฐปฏิภาคานี มชฺชรานี ฯ วรํ วรฺนฺติ อโธ อุตฺตมุตฺตมํ
คเหตุวา ภูณฺช ฯ คิริคพฺภราติ อโนตฺตตฺโต ฯ สพฺพสฺส อคฺคฺมฺยนฺติ
เยน มยํ อาปุจฺจिता ตํ อมฺเหหิ ปฏิคฺคหิตํ นาม ตุมฺเหหิ จ
๑. ม. สมนฺตํ อิธ ฯ ๒. ม. กาสุมาริโย ฯ

ชาติภูกฤกถา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 199
เล่มที่ 35 โสณนนุทชาตัก หน้า 199

ทินนเมว นาม ๗ เอตดาวตา อิมสฺส ชนสฺส สพฺพสฺส อकुณฺธิ
ตุมฺเหหิ กตฺติ อมฺหากํ ตาว สพฺพํ กตฺติ ๗ นนฺทสฺสาปีติ อมฺหากํ
ตาว สพฺพํ กตฺติ อิทานิ นนฺทปณฺฑิโต กิณฺจิจิ วตฺตุกาโม ตสฺสาปี
ตาว วจันํ สุณฺนาถ ๗ อชฺฌาวรมฺหาติ มยฺหิ น อณฺเณน การเณน
อาคตา นนฺทสฺส ปน ปริสา หุตฺวา ตุมฺหากํ ขมาปนฺตถาย
อาคตาติ วทติ ๗ ภวนฺติ ภวํ โสณปณฺฑิโต สุณฺนาถ ๗

เอวํ วุตฺเต นนฺทปณฺฑิโต อุกฺกุชฺชาสนา มาตาปีตโร จ
ภาตฺรณฺจ วนฺทิตฺวา ปริสาย(๑) สทฺธิ สลฺลปนฺโต อาห

[๑๕๕]ปโรสตี ชานปทา มหาสาลา จ พุราหุมนฺนา

อิมํ จ ขตุติยา สพฺเพ อภิชฺาตา ยสฺสลิโน
ภวณฺจ ราชา มโนโซ อณฺมณฺณนฺตุ เม วโจ ๗
เย วสนฺติ สมิตาโร ยกฺขานิ อิธ อสฺสเม
อรณฺเณ ภูตภพฺยานิ สฺสนฺตุ วจันํ มม ๗
นโม กตฺวาน ภูตानํ อีสึ วกฺขามิ สฺพพตฺติ
โส ตฺยาหํ ทกฺขิณฺนา พาทู ตว โกสิยสมฺมโต ๗
ปีตโร เม ชเนตฺตี จ ภตฺตุกามสฺส เม สโต
วีรํ ปุณฺณมิตฺถิ จานํ มา มํ โกสิย วารย ๗
สพฺภิเหตฺติ อฺปณฺณตฺติ มเมตฺติ อฺปนิสฺสช
อฺกุจฺจานปาริจฺริยาย ทิฆมฺรตฺติ ตฺยา กตฺติ
มาตาปีตฺสู ปุณฺณานิ มม โลกทโท ภว ๗

๑. ม. สกปริสาย ๗

เล่มที่ 35 สตตตินิปาตวณณา หน้า 200

ตเถว สนฺติ มนุชา ชฺมเม ชฺมมปทํ วิทฺ
มคฺโค สกฺคสฺส โลกสฺส ยถา ชานาสิ ตฺวํ อีเส ฯ
อุฏฺฐานปาริจฺริยา ย มาตาปิตุสฺส ขาวหํ
ตํ มํ ปุณฺณภาวเรติ อริยมคฺคาโร นโรติ ฯ

ตตฺถ อนุมฺลณฺณตฺตติ อนุพฺพชฺฌนฺตฺต สาทฺรํ กตฺวา ปจฺจกฺขํ
กโรนฺตฺตติ อตฺถโธ ฯ สมิตาโรติ สมากตา ฯ อรณฺเณ ภูตภพฺพานีติ
อิมสฺมี หิมวณฺตารณฺเณ ยานิ ภูตานิ เจว วุฑฺฒิมริยาทปฺปตฺตานิ
ภพฺพานิ จ ตฺรณฺเทวตานิ ตานิ สพฺพานิ มม วจันํ สฺถนฺตฺตติ
อตฺถโธ ฯ นโม กตฺวานาติ อิทํ โส ปฺริสาย สลฺลํ ทตฺวา ตสฺมี
วณฺสณฺเฑ นิพฺพตฺตเทวตานิ นมการ์ กตฺวาว อหา ฯ ตสฺสตฺถโธ
อชฺเชว พฺพหิ หิมวณฺตเทวตาหิ มม ภาตีกสฺส ชฺมมกถาสวณฺตํ
อาคตาหิ ภวิตพฺพิ อยํ หิ โว นมกาโร ตฺมฺเหปี มยฺหํ สหาया
โหถาติ ฯ โส เทวตานิ อณฺชลี ปคฺคณฺหิตฺวา ปฺริสยชานาเปตฺวา
อิสี วกฺขามิติ อาทิมหา ฯ ตตฺถ อีสินฺติ โสณฺปนฺนํ สนฺชราย
วทติ ฯ สมฺมโตติ ภาตโร นาม องฺคสฺมา โหนฺติ ตสฺมา โส
เต อหํ ทกฺขิณา พานฺตติ สมฺมโต เตน เม ขมิตุํ อรทถาติ
ทีเปติ ฯ วีราติ วิริยวณฺต มหาปรกฺกม ฯ ปุณฺณมิตํ จานฺนติ
อิทํ มาตาปิตุอุปฺภูจันํ นาม ปุณฺณํ สกฺคสฺสวตฺตนิการณฺํ ตํ
กโรนฺตํ มํ มา วารยาติ วทติ ฯ สพฺพิเหตฺนฺติ เอตํ หิ มาตาปิตุอุปฺภูจันํ
นาม ปณฺนํเตหิ อุปฺภวตํ อุปฺคณฺตฺวา ฌาตยฺเจว วณฺณิตยจ ฯ
มเมตํ อุปฺนิสฺสชาติ อิทํ มยฺหํ นิสฺสช วิสชฺเชหิ เทหิ ฯ อุฏฺฐาน-

ปาทจริยาตติ อุกฺกจาเนน ปาทจริยาต จ ๑ กตฺนุติ ที่มฺรตฺตํ
ตยา กุสลํ กตํ ๑ ปุณฺณานีติ อิทานิ อหิ มาตาปิตฺตฺสฺส ปุณฺณานิ
กตฺตกาโม ๑ มม โลกทโทติ ตสฺส มม ตฺวํ สกฺคโลกิ ทโท โหหิ
อหิ หิ เตสํ วตฺตํ อุกฺกจฺจํ กตฺวา เทวโลกิ อปริมาณํ ยสํ ลภิสฺสามิ
ตสฺส เม ตฺวํ ทายโก โหหิติ วตฺติ ๑ ตเถวติ ยถา ตฺวํ ชานาสิ
ตเถว อณฺเณปี มนุชา อิมิสฺสํ ปริสายํ สนฺติ เต นานปฺปกาเร
ธมฺเม อิทํ เชฏฺฐาปจายิกภาวสงฺฆาตํ ธมฺมโกฏฺฐาตํ วทฺนฺติ ๑
กิณฺติ ๑ มคฺโค สกฺคตฺส โลกตฺสชาติ ๑ สุขาวหนฺติ อุกฺกจาเนน
จ ปารีจริยาต จ มาตาปิตฺตฺนํ สุขาวหิ ๑ ตํ มนฺติ ตํ มํ เอวํ
สมฺมาปฏฺิขกฺคณฺตํปี(๑) ภาตา โสณปณฺฑิโต ตมฺหา ปุณฺณวา อภิวารติ
นิวารติ ๑ อริยมกฺคาวโรติ อริยมกฺคตฺส อวารโรติ ๑ โส เอวํ
ปุณฺณํ นิวารนฺโต อยํ นโร มม ปิยทสฺสนตฺยา อริยสงฺฆาตฺส
เทวโลกตฺส มคฺคาวโร(๒) นาม โหตีติ ๑

เอวํ นนฺทปณฺฑิเตน วุตฺเต มหาสตุโต อิมิสฺส ตาว ตมฺเหหิ
วจนํ สุตํ อิทานิ มยฺหิปี วจนํ สุนฺณาตติ สาเวนฺโต อาห

[๑๕๕] สุนฺนตฺส โภณฺโต วจนํ ภาตฺรชฺฌาวรา มม

กุลวสิ มหาราชา(๓) โปราณํ ปรีหาปยิ

อธมฺมาจารี โย เชฏฺฐโจ นิรยํ โส อุปฺปชฺชติ (๔) ๑

เย จ ธมฺมตฺส กุสลา โปราณตฺส ทิสฺปตี

จาริตฺเตน จ สมฺปนฺนา น เต กจฺจนฺติ ทุกฺคตี ๑

๑. ม. สมฺมาปฏฺิปนฺนํปี ๑ ๒. มคฺคาวโร ๑

๓. ม. มหาราชา ๑ ๔. ม. โสอุปฺปชฺชติ ๑

มาตาปีตา จ ภاتا จ ภคินี ฌาติพนุชวา
สพเพ เชฏฐสสุเต ภารา เอวิ ชานาหิ ภารถ (๑)ฯ
อาทียิตฺวา ครุ ภาริ นาวิกอ วิย อุตฺสเห
ชมฺมณฺจ นปฺปมชฺชามิ เชฏฐโจ จสฺมิ รเถสภาทิ ฯ

ตตุถ ภاتورชฺชวารา มมาติ มม ภาคู ปริสา หุตฺวา อากตา
ภานฺโตะ สพเพปิ ราชาโน มมปี ตาว วจันฺ สุนนฺตุ ฯ
ปรีหาปยฺนติ ปรีหาเปนฺโตะ ฯ ชมฺมสฺสาติ เชฏฐาปจายนชมฺมสฺส
ปเวณฺยชมฺมสฺส ฯ กุสลาติ เณกา ฯ จาริตฺเตน จาติ อจารสีเลน
สมฺปนฺนา ฯ ภาราติ สพเพ เอเต เชฏฐเณน วหิตพฺพา ปฏฺยชฺคฺคิตพฺพาติ
ตสฺส ภารานาม ฯ นาวิกอ วิยาติ ยถา นาวาย ครุภาริ
อาทียิตฺวา สมฺมทฺมชฺชเณ นาวิ สโตถินา เนตฺติ นาวิกอ อุตฺสเหติ
วายมติ สห นาวาย สพฺพิ ภณฺฑํ จ ชโน จ ตสฺเสว ภารอ
โหติ ตถา มมว สพเพ ฌาตกา ภารา อหฺลจฺ เอเต ปฏฺยชฺคฺคิตฺ
อุตฺสหามิ สกโกมิ ตลฺจฺ เชฏฐาปจายนชมฺมํ นปฺปมชฺชามิ น
เกวลณฺจ เอเตสฺสเณว สกสฺสาปี โลกสฺส เชฏฐโจ จสฺมิ ตสฺมา
อหฺเมว สทฺธิ นนฺเทน ปฏฺยชฺคฺคิตฺ ยุตฺโตติ ฯ

ตํ สุตฺวา สพเพปิ เต ราชาโน อตฺตมฺนา หุตฺวา
เชฏฐภาทิกสฺส กิริ อวเสสา ภาราติ อชฺช อมฺเหหิ ฌาตฺนติ
นนฺทปณฺฑิตํ ปหาย มหาสตุตฺติ สนนฺิสฺสิตา หุตฺวา ตสฺส ภูติ
ภโรนฺตา เทว คธา อภาสีสุ

๑. ม. ภารธ ฯ

[๑๕๖]อริคตมฺหา(๑) ตเม ฅาณั ชาลัว ชาตเวทโต

เอวเมว โน ภวั ฅมมึ โกสิโย ปวิทสิยิ ฯ

ยถา อุตฺยมาทิจุจโ จ วาสูเทโว ปภงฺกโร

ปาณินั ปวิทสิเตติ รุปี กุลฺยาณปาปกั

เอวเมว โน ภวั ฅมมึ โกสิโย ปวิทสิยิติ ฯ

ตตุถ อริคตมฺหาติ มยั อิตโต ปุพฺเพ เชฎฺฐาปจายนฅมมึ
ปฏิจฺฅาเท ตเม วตฺตมานา น ชานาม อชฺช ชาตเวทโต
ชาลัว ฅาณั อริคตา ฯ เอวเมว โนติ ยถา มหนฺชการเ
ปพฺพตมตฺถเก ชลิตโต ชาตเวโท สมนฺดา อาโลกั พรนฺโต รูปานิ
ปทิสฺสติ ตถา โน ภวั โกสิยโคตฺโต ฅมมึ ปวิทสิยิติ ฯ
वासูเทโวติ วสุเทโว วสุชฺตโน จ ฅมฺมปฺปกาสโนติ(๒) อตุโถ ฯ

อิตติ มหาสตุโต เอตฺตกั กาลั นนฺทปณฺทิตฺสฺส ปาฎิหาริยานิ
ทิสฺวา ตสฺมี ปสฺนุนจิตฺเต เต ราชาโน อตุตโน ฅาณพเลน
ตสฺมี ปสฺทาํ ภินฺทิตฺวา อตุตโน กถั คาหาเปตฺวา สพฺเพว เต
ราชาโน อตุตโน มุขโลกิเต อกาสิ ฯ

อถ นนฺทปณฺทิตโต ภาตา เม ปณฺทิตโต พุยฺตุโต ฅมฺมกถิโก
สพฺเพปิ เม ราชาโน ภินฺทิตฺวา อตุตโน ปกฺเข กริ จเปตฺวา
อิมั อญฺโฆ มยฺหึ ปฏิสฺสรณั นตุถิ อิมเมว ยาจิสุสามิติ
จินฺเตตฺวา อิมั คาถมาห

๑. ม. อริคมา ฯ ๒. ม. ฅนปกาสนโนติ ฯ

[๑๕๗]เอวี่ เม ยางมานสุส อลฺหสิ นาวพฺชณฺณ

ตว ปจจโร(๑) เหสิสิ วุญฺจโติ ปริจจโรโกติ ฯ

ตสฺสตุโถ สเจ ตุมฺเห มม เอวี่ ยางมานสุส ขมาปนตฺถาย
ปกฺกหิตอลฺหสิ นาวพฺชณฺณ น ปฏิกฺกณฺหนฺน ตุมฺเห มาตาปิตโร
อุปฺภุจฺหนฺน อหิ ปน ตุมฺหากิ ปจจโร ภเวยฺยิ วจนฺกโร
เหสิสิ รตฺติณฺทิวี่ อนลสภาวณ วุญฺจโติ ปริจจโรโก อหิ ตุมฺเห
ปฏิกฺกคฺคิสสามิติ ฯ

มหาสตุตฺสส ปกฺคิยาปี นนฺทปณฺฑิตฺเต โทโส วา เวรึ วา
นตฺถิ อติถฺฐึ วจนฺ กถณตฺสเสว ปนสฺส มานหาปนตฺถิ
นิกฺกหวเสน ตถา กตฺวา อิทานิ ตสฺส วจนฺ สุตฺวา ตุมฺหจฺจโติ
ตสฺมิ ปสาทํ อุปฺปาเทตฺวา นนฺท อิทานิ เต ขมามิ มาตาปิตโร
จ ปฏิกฺกคฺคิตฺถึ ลภิสฺสสิติ ตสฺส กุณฺณ ปกาเสนฺโต อาห

[๑๕๘]อพฺธา นนฺท ปชานาสิ สทฺธมฺมํ สพฺภิตฺเตสิตฺถิ

อริโย อริยสมาจาโร พาพฺหิ ตฺวํ มม รุจฺจสิ ฯ

ภวนตฺถิ วทามิ โภทิตฺถจฺจ สฺสณฺณถ วจนฺ มม

นายิ ภาโร ภารมตฺโต(๒) อหุ มยฺหิ กุทาจนฺ ฯ

ตํ มํ อุปฺภุจฺจิตฺถิ สนฺตํ มาตาปิตฺตฺสขาวหิ

นนฺโท อชฺฌาวริ กตฺวา อุปฺภุจฺจานาย ยาจติ ฯ

โย เจ อิจฺฉติ กามณฺ สนฺตานิ พุรฺหมจฺจารินฺ

นนฺทํ โว วรธ เอยฺยํ มํ นนฺโท อุปฺติฏฺฐตฺถิ ฯ

๑. ม. พทฺธจโร ฯ ย. พทฺธณฺจโร ฯ ๒. ม. ภารมตฺโต ฯ

ตตฺถ อริโยติ สุนฺทโร ๑ อริยสมาจาโรติ สุนฺทราชา-
โรวาสิ ชาโต ๑ พาพฺหฺนฺติ อิทานิ ตฺวํ มม อติวีย รุจฺจสิ ๑
สุณาถาติ อมฺม ตาต ตฺมฺเห มม วจฺนํ สุณาถ ๑ นายํ ภาโรติ
อัยํ ตฺมฺหากํ ปฏฺิษคฺคนภาโร น กทาจิ มม ภารมตฺโต อหุ ๑
ตํ มนฺติ ตํ ภาโรติ อมณฺณิตฺถ ตํ มํ ตฺมฺเห อฺปฏฺิจิตฺติ
สmani ๑ อฺปฏฺิจานาย ยาจตีติ ตฺมฺเห อฺปฏฺิจาตุํ มํ ยาจติ ๑
โย เจ อิจฺฉตีติ มยฺหํ หิ ตฺวํ เม มาตฺริ วา ปิตฺริ วา
อฺปฏฺิจหาติ วตฺตํ น ยุตฺตํ ตฺมฺหากํ ปน สนฺตานิ พฺรหฺมจารินํ
โย เอโก อิจฺฉติ ตํ วทามิ กาเมน นนฺทํ โว วรธ ตํ มม
กนิฏฺจํ นนฺทํ โรเจถ ตฺมฺเหสุ กํ เอส อฺปฏฺิจาตุ อฺโกปิ หิ
มยํ ตฺมฺหากํ ปฺตฺตาเยวาทิ ๑

อถ มาตา อาสนา วุฏฺจาย ตาต โสณปณฺฑิต จิรปฺปวุฏฺโจ
โว กนิฏฺโจ เอวํ จิราคตฺปิ ตํ ยาจิตฺตํ น วิสทามิ มยณฺหิ
ตฺนฺนิตฺตํ อิทานิ ปน ตยา อนฺนุณฺดาตา อหํ เอตํ นนฺทํ
พฺรหฺมจารินํ พาหาหิ อฺปคฺยฺหิตฺวา สีเส อฺปสิญฺจายิตฺตํ ลเกยฺยณฺติ
อิมมตฺถํ ปกาเสนฺตี คากมาห

[๑๕๕]ตยา ตาต อนฺนุณฺดาตา โสณ ตฺนฺนิตฺตํ มยํ

อฺปไซยิตฺตํ ลเก นนฺทํ มุทฺธนิ พฺรหฺมจารินนฺติ ๑

อถ มหาสฺตฺโต เตนหิ อมฺม อนฺชานามิ ตฺวํ คจฺจ ปฺตฺตํ
นนฺทํ อาลิจฺฉิตฺวา สีสํ ไซยิตฺวา จุมฺพิตฺวา ตว ททเย โสกํ
นิพฺพาเปหิตฺติ อาห ๑ สว ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา นนฺทปณฺฑิตํ

ปริสมชฺเณเยว อาลึงฺกิตฺวา ตํ สีเส ฌายิตฺวา จุมฺพิตฺวา หทยเ โสกํ
นิพฺพาเปตฺวา มหาสตุเตน สทฺธิ์ สลฺลปฺนฺตี อาห

[๑๖๐]อสุสตุถสุเสว ตรุณํ ปลฺลวํ มาลฺูเทริตํ

จิริสฺสํ นนฺทํ ทิสฺวาน หทยํ เม ปเวชติ ฯ
ยทา สตุตฺตปิ สฺปิเน นนฺทํ ปสฺสามิ อากตํ
อุทฺทกา สฺมณา โหมิ นนฺโท โน อากโต อัย ฯ
ยทา จ ปฏฺิพฺพชฺฌิตฺวา นนฺทํ ปสฺสามิ นาคตํ
ภิชฺโย อาวิสฺติ โสโก โทมนสฺสํ อนปฺปกํ ฯ
สทา อชฺช จิริสฺสํปิ นนฺทํ ปสฺสามิ อากตํ
ภตฺตุจ มยฺหฺลจ ปิโย นนฺโท โน ปาวีสี ฌริ ฯ
ปิตุจ นนฺโท สฺปิปิโย ยํ นนฺโท นปฺปวเส ฌริ
ลภฺตุ ตาต นนฺโท ตํ มํ นนฺโท อุปฺตฺิฏฺฐตฺุติ ฯ

ตตุถ มาลฺูเทริตฺนฺติ ยถา วาตาหตํ อสุสตุถสุส ปลฺลวํ
กมฺปติ เหว จิริสฺสํ นนฺทํ ทิสฺวาน อชฺช มม หทยํ กมฺปตีติ
วทติ ฯ สตุตฺตติ ตาต โสณฺ ยทา อหํ สตุตฺตปิ สฺปิเน นนฺทํ
อากตํ ปสฺสามิ ตทาปิ อุทฺทกา โหมีติ ฯ ภตฺตุ จาติ สามิกสฺส
จ เม มยฺหฺลจ ปิโย ฯ นนฺโท โน ปาวีสี ฌรฺนฺติ ตาต ปุตุโต
โน นนฺโท ปณฺณสาถํ ปวิสฺตุ ฯ ยนฺติ ยสฺมา ปิตุปิ สฺฏฺฐุ ปิโย
ตสฺมา ปฺน อิมฺมหา ฌรา นปฺปวเสยฺย ฯ นนฺโท ตนฺติ ตาต
นนฺโท ยํ อิจฺฉติ ตํ ลภฺตุ ฯ มํ นนฺโทติ ตาต โสณฺ ตว ปิตรี
๑. ม. ปวาฬ ฯ

ควํ อุปฺภูทฺหิ นนฺโท มํ อุปฺภูทฺหตุติ ฯ

อถ มหาสตุโต เอวํ โหตุติ มาตุ วจันํ สมฺปฺภิจฺฉิตฺวา
นนฺท ตยา เชฏฺฐกโกฏฺฐาโส ลทฺโธ มาตา นาม อติคุณกัริกา
ตํ อปฺปมตุโต หุตฺวา ปฺภิชฺศุเคยฺยาสีติ โอวทิตฺวา มาตุ คุณํ
ปกาสเนตุโต เทว กถา อภาสิ

[๑๖๑]อนุกมฺปกา ปติฏฺฐา จ ปุพฺเพ รสทที จ โน
มกุโศ สกฺกสฺส โลกสฺส มาตา ตํ วรเต อีเส ฯ
ปุพฺเพ รสทที โคตฺตี มาตา ปุณฺณปสฺสฺสหิตา
มกุโศ สกฺกสฺส โลกสฺส มาตา ตํ วรเต อีเสติ ฯ

ตตฺถ อนุกมฺปกาคิ มุทฺททฺยา ฯ ปุพฺเพ รสททีติ ปจฺมเมว
อตุตฺถโน ชีรสงฺขาตสฺส รสสฺส ทายิกา ฯ มาตา ตนฺติ มม มาตา
มํ น อิจฺฉติ ตํ วรติ อิจฺฉติ ฯ โคตฺตีติ โคปายิกา ฯ
ปุณฺณปสฺสฺสหิตาติ ปุณฺณปนิสฺสิตา ปุณฺณทายิกา ฯ

เอวํ มหาสตุโต ทฺวีหิ กถาหิ มาตุ คุณํ กถेतฺวา
ปุณฺนาคนฺตุวา ตสฺสา อาสเน นิสินฺนกาเถ นนฺท ควํ ทุกฺกรกัริกํ
มาตริํ ลภิ อุกฺโกปี มยํ มาตรา ทุกฺเขน สํวทฺตฺติตา อิทานิ
ควํ อปฺปมตุโต ปฺภิชฺศุคฺคาหิ อมรฺุรานิ ผลาผลานิ มา
ขาทาเปหิตี วตุวา ปรีสมชฺเฒเยว มาตุ ทุกฺกรกัริกตํ ปกาสเนตุโต
อาห

[๑๖๒]อากฺขมาณา ปุตุตฺถลํ เทวตฺยา นมสฺสตี
นกุขตฺตานิ จ ปุจฺฉติ อุตฺถสํวจฺฉรานิ จ ฯ

เล่มที่ 35 สตุตตินิปาตวณณา หน้า 208

ตสสา อุตฺติ นหตา ย โหติ คพฺภสฺสวทุกโม
เตน โทหพินิ โหติ สุหทา เตน วุจฺจติ ฯ
สํวจฺจริ วา อุณฺ วา ปรีหริตฺวา วิชายติ
เตน สา ชนยฺนตี(๑) จ ชเนตฺตี เตน วุจฺจติ ฯ
ถนกุชฺีเรน กิเตน องฺคปาวูเรน จ
โรทฺหนตฺติ ปุตฺตํ โตเสติ โตเสนฺตี เตน วุจฺจติ ฯ
ตโต วาตาตเป โฆเร มมํ กตฺวา อุทิกฺขติ
ทารกํ อปฺปชานนฺตํ โปเสนฺตี เตน วุจฺจติ ฯ
ยลฺลจ มาตุ ชนํ โหติ ยลฺลจ โหติ ปิตุทฺชนํ
อุภยมฺเปตสฺส โคเปติ อปี ปุตฺตสฺส โน ลียา ฯ
เอวํ ปุตฺต อทุ ปุตฺต อิติ มาตา วิหณฺณติ
ปมตฺตํ ปรีทาทเรสุ นิสฺสิเว(๒) ปตฺตโยพฺพน
สายํ ปุตฺตํ อนายนฺตํ อิติ มาตา วิหณฺณติ ฯ
เอวํ กิจฺจาทโต โปโส มาตุ อปริจารโก
มาตริ มิจฺจาทริตฺวาน นริยํ โส อุปฺปชฺชติ ฯ
เอวํ กิจฺจาทโต โปโส ปิตุ อปริจารโก
ปิตริ มิจฺจาทริตฺวาน นริยํ โส อุปฺปชฺชติ ฯ
ชนาปี ชนกาแมนํ นสฺสติ อิติ เม สุตฺติ
มาตริ อปริจริตฺวาน กิจฺจํ วา โส นิคจฺจติ ฯ
ชนาปี ชนกาแมนํ นสฺสติ อิติ เม สุตฺติ
ปิตริ อปริจริตฺวาน กิจฺจํ วา โส นิคจฺจติ ฯ

๑. ชนยฺนตีติ ฯ ๒. ม. นิสฺสีเถ ฯ

ชาตกฎรกถา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาทวณณนา - หน้าที่ 209
เล่มที่ 35 โสณนนุทชาตกั หน้า 209

อานนุโท จ ปโมโท จ สทา หสิตกีพิตัง
มาตริ ปริจิริตุวาน ลพุกเมตัง วิชานโต ฯ
อานนุโท จ ปโมโท จ สทา หสิตกีพิตัง
ปีตริ ปริจิริตุวาน ลพุกเมตัง วิชานโต ฯ
ทานณจ ปียวาจา จ อตุถจิริยา จ ยา อิธ
สมานตา จ ชมเมสุ ตตุถ ตตุถ ยถารหิ ฯ
เอเต โข สงกหา โลเก รตสุสาณิว ยายโต
เอเต จ สงกหา นาสสุ น มาตา ปุตุตการณา
ลเถถ มานัง ปุชัง วา ปีตา วา ปุตุตการณา ฯ
ยสุมา จ สงกหา เอเต สมเปกขนุติ ปณฺจिता
ตสุมา มหตุตัง ปโปปนุติ ปาสัสสา จ ภวานุติ เต ฯ
พุรหุมาดิ มาตาปีตโร ปุพฺพวาจิริยาติ วุจฺจเร
อาหุเนยฺยา จ ปุตุตทานัง ปชาย อนุกมฺปกา ฯ
ตสุมา หิ เต นมฺสเสยฺย สกุกเรยฺยาถ ปณฺจิติโต
อนฺเนน อโถ ปาเนน วตุเถน สยเนน จ
อุจฺจาทเนน นหาปน(๑) ปาทานัง โทวเนน จ ฯ
ตาย นัง ปาโรจิริยาย มาตาปีตฺสู ปณฺจิติโต
อิเชว นัง ปัสฺสนุติ เปจฺจ สกฺเค ปโมทตีติ ฯ

ตตุถ ปุตุตผลนุติ ปุตุตสงฺขาตัง ผลัง ฯ เทวตาย นมฺสฺสตีติ

๑. ม. นหาปนเนน ฯ

ปุตโต เม อุปปชชุตติ เทวตาย นมการิ กโรติ อายาจติ ฯ
นกุชุตตานิ จ ปุจจตีติ กตเรน นกุชุตเตน ชาโต ปุตโต ทีฆายุกโ
โหติ กตเรน อปฺปายุกโติ เอวํ นกุชุตตานิ จ ปุจจติ ฯ
อุตุสัวจจณรานิ จาติ ฉนฺนํ อุตุํ กตมฺมํหิ อุตุํหิ ชาโต ทีฆายุกโ
โหติ กตมฺมํหิ อุตุํหิ อปฺปายุกโ โหติ กติวสุสาย วา มาตุ
ชาโต ปุตโต ทีฆายุกโ โหติ กติวสุสาย อปฺปายุกโ โหตีติ เอวํ
อุตุสัวจจณรานิ จ ปุจจติ ฯ อุตุสิ นหาตยาติ ปุเป อุปฺปนเน
อุตุํหิ นหาตยา ฯ อวุกโมติ ตินฺณํ สนฺนิปาตา กพฺภาวุกนฺติ
โหติ กุจฺฉิยํ กพฺโก ปติฏฺฐาติ ฯ เตนาติ เตน กพฺเภน สว โทหพิณิ
โหติ ฯ เตนาติ ตทา ตสฺสา กุจฺฉิมฺหิปี นิพฺพตฺตปชาย สินเนโ
อุปฺปชชิตฺเตน การณฺเนน สุหทาติ วุจฺจติ ฯ เตนาติ เตน
การณฺเนน สว ชนยนฺตีติ จ ชเนตฺตีติ จ วุจฺจติ ฯ องฺคปาวูรณฺเนน
จาติ ฉนฺนนฺตเร นิปชฺชาเปตฺวา สริรสมฺมสฺสํ ฝรฺาเปนฺตี
องฺคสงฺขาเตเนว ปาวูรณฺเนน ฯ โตเสนฺตีติ สณฺญาเปนฺตี
หาเสนฺตี ฯ มมฺมํ กตฺวา อุทิกฺขตีติ อโห ปุตฺตสฺส เม อุปฺริ วาโต
ปฺหริติ อาตโป ปฺหริตีติ เอวํ มมฺมการิ กตฺวา สินฺนิทฺเตน หทฺเยน
อุทิกฺขติ ฯ อุภยมฺเปตฺสฺสาติ อุภยํเปตํ ฐนํ เอตฺสฺส ปุตฺตสฺส อตฺถาย
อณฺเณสํ อทฺสฺเสตฺวา สารกพฺภาทีสุ มาตา โคเปติ ฯ เอวํ ปุตฺต
อํหํ ปุตฺตาติ อนฺุชพาล ปุตฺต เอวํ ราชกฺลาทีสุ อปฺปมตฺโต โหหิ
อํหํ จ กมฺมํ กโรหิตีติ สิกฺขาเปนฺตี ฯ อิติ มาตา วิหณฺณตีติ
๑. ม. ฝรตี ฯ

กิลมติ ฯ ปุตตโยพพเนติ ปุตเต ปุตตโยพพเน ตัม ปุตตัม นิสฺสเว
ปรทาเรสุ ปมตฺตํ สายํ อนาคตจฺจนฺตํ อนาคตวา อสฺสปุณฺณเณหิ เนตฺเตหิ
ปุตฺตํ โอลเณตฺติ ฯ วิหณฺณตฺติ กิลมติ ฯ กิจฺจนาภโตติ กิจฺจเน
อภโต ปุชฺชกฺกิตฺติ ฯ มิจฺจนาจริตฺวานาติ มาตฺริ อปุชฺชกฺกิตฺวา ฯ
ชนาปีติ ฌนฺปี ฯ อยมเว วา ปาโส ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ฌนกาแมนํ
อุปฺปนฺนํ ฌนฺปี มาตฺริ อปุชฺชกฺกนฺตานิ นสฺสตฺติ เม สฺตฺนตฺติ ฯ กิจฺจํ
วา โสติ อิติ ฌนํ วา ตสฺส นสฺสติ ทุกฺขํ วา โส นิกฺกมฺติ ฯ
ลพฺภเมตฺนตฺติ เอตํ อิท โลกเก จ ปรโลกเก จ อานนฺทาทิสฺสุขํ มาตฺริ
ปริจฺจิตฺวา วิชานโต ปณฺทิตสฺส ลพฺภํ สกฺกา ลทฺฐํ ตาติเสนาติ
อตุโถ ฯ ทานญฺจาติ มาตาปีตฺถนํ ทานํ ทาทพฺพิ ปิยวจนํ ภาณิตพฺพิ
อุปฺปนฺนกิจฺจสาธนวเสน อตุโถ จริตพฺโพ ฯ ฌมฺเมสฺสุติ ฌญฺจา-
ปจายนฌมฺเมสฺส ตตฺถ ตตฺถ ปริสฺมชฺเฒ วา รโหคตานิ วา
อภิวาทนาทิวเสน สมานตฺตตา กาทพฺพา น รโห อภิวาทนาทินิ
กตฺวา ปริสฺติ น กาทพฺพานิ สพฺพตฺถ สมานเนว ภาณิตพฺพิ ฯ
เอเต จ สงฺกหา นาสฺสุติ สเจ เอเต จตฺตาโร สงฺกหา น
ภเวยฺยํ ฯ สมเปกฺขนฺตฺติ สมฺมานเยน การเณน เปกฺขนฺตฺติ ฯ
มหตฺตนฺตฺติ เสฏฺฐตฺตํ ฯ พุรฺหฺมาติ ปุตฺตานิ พุรฺหฺมสฺมา อุตฺตมา
เสฏฺฐา ฯ ปุพฺพาจรียาติ ปจฺมาจรียา ฯ อานฺเนยฺยาติ อานฺนํ
ปฏิกฺคาหกา ยสฺส กสฺสจि สกฺการสฺส อฺนุจฺฉวิกา ฯ อฺนฺเนน
อโถติ อถวา ปาเนน จ ฯ เปจฺจาติ กาลกิริยปริโยसानเ อโถ
คณฺตฺวา สกฺเค ปโมทติ ฯ

เอว มหาสตุโต สีนรุ ปริวตเตนุโต วีย ชมมเทศนั
นิกฺุจาเปสิ ฯ ตั สตุวา สพุเพปี เต ราชานอ พลกายา จ
ปสิทิสุ ฯ อถ มหาสตุโต เต ราชานอ ปณจสุ สึเลสุ ปติฏฺุจาเปตุวา
ทานาทิสุ ปุณฺุณฺุส อปฺปมตฺุตา โหถาติ โอวทิตฺุวา อฺุยโยเชสิ ฯ
สพุเพปี เต ราชานอ ชมฺุเมน รชชั การตฺุวา อฺุยฺุหปฺริโยसानเ
เทวนกรั ปฺุริยีสุ ฯ โสณปณฺุทฺุติโต จ นนฺุทปณฺุทฺุติโต จ ยาวตายุกั
มาตาปิตโร ปฺริจริตฺุวา พุรหฺุมโลกปฺรายนา อหฺุสิ ฯ

สตุถา อิมั ชมฺุมเทศนั อหฺุริตฺุวา สจฺุจანი ปกาเสตฺุวา ชาตกั
สโมชานสิ ฯ สจฺุจปฺริโยसानเ มาตาปิตุโปสกกิกฺุชฺุ โสตาปตฺุติผล
ปติฏฺุจฺุทฺุติ ฯ ตทา มาตาปิตโร มหาราชกฺุถานิ อหฺุสิ ฯ มโนโช
ราชา สาริปฺุตฺุโต อโหสิ ฯ เอกสตราชา อสีติมหาเถรา เจว
อณฺุถตรมมหาเถรา จ ฯ จตุวิสติ อกฺุโขภินิโย พุทฺุชฺุปฺริสา ฯ นนฺุท-
ปณฺุทฺุติโต อานนฺุโท อโหสิ ฯ โสณปณฺุทฺุติโต ปน อหฺุเมวาทิ ฯ

โสนนนฺุทชาตกั นิกฺุจิตฺุติ ฯ

ทฺุติยั ฯ

ตสฺุสฺุทฺุทานั ฯ

อถ สตุตติมฺุหิ นิปาตวเร

สภาวนฺุตฺุกฺุสาวตฺุราชาวโร

อถ โสณสุนนฺุทวโร จ ปฺุณ

อภิวาสิต สตุตติมฺุหิ สฺุเต ฯ

อติ สตุตตินิปาตวณณนา นิกฺุจิตฺุตา ฯ

อสีตินิกิปาตวณณนา

จุลลห้สชาตก

สมุขชาติ อิท สตุถา เวพฺวเน วิหรนุโต อายสมโต
อานนุทตเถรสฺส ชีวิตปริจจาคํ อารพุก กเถสิ ฯ
เทวทตฺเตน หิ ตถาคตํ ชีวิตา โวโรเปตฺตุ ปโยชิตฺเตสุ เตสุ
ชนุกฺกเหสุ สพฺพปจฺมํ เปตีเตน อากนฺตฺวา นานํ ฆนฺเต สกฺโกมิ
ตํ ภควนฺตํ ชีวิตา โวโรเปตฺตุ มหิทฺธิโก โส ภควา มหานุภาโวติ
วุตฺเต โส เทวทตฺโต อหา อลํ อาวุโส มา ตฺวํ สมณํ โคตมํ
ชีวิตา โวโรเปหิ อหเมว สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสามิติ
วตฺวา ตถาคเต คิชฺฌณฺณสฺส ปพฺพตฺสฺส ปจฺฉิมฉายาย จงฺกมฺนฺเต
สยํ คิชฺฌณฺณปพฺพตํ อภิริหิตฺวา ยนฺตเวเคน มหตี ลิลํ ปวิษฺมิ
อิมาย ลีลาย สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสามิติ ฯ ตทา เทว
ปพฺพตฺตฺวา สมากนฺตฺวา ตํ ชิตฺตเสลํ สมปฺปฏิจฺฉีสุ ฯ ตโต
ปปฺปฏิกาปี ปตฺติตฺวา ภควโต ปาหํ ปหริตฺวา รุริริ อฺุปฺปาเทสิ ฯ
พลวเวทนา ปวตฺตีสุ ฯ ชีวโก ตถาคตฺสฺส ปาหํ สตุถเกน
ผาเลตฺวา ทฺฐจฺโลหิตํ โมเจตฺวา ปฺุติมลํ อปเนตฺวา โรวิตฺวา
เกสชฺชํ อาลิมเปตฺวา นีโรคมกาสิ ฯ สตุถา ปุริมสทิสฺโส เอว
มหาภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต มหตียาว พุทฺธลีลาย นครํ ปาวีสี ฯ
อถ นํ ทิสฺวา เทวทตฺโต จินฺเตสิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
๑. ม. วเมตฺวา ฯ

รูปโสภกคปฺปตฺตํ สรีริ ทิสฺวา โภจิ มนุสฺสภูโต อุปสงฺกมิตฺตํ น
สกุโภติ ญโย โข ปน นาทิริ นาม หตฺถิ อตฺถิ โส ญโย
ผุโส มนุสฺสฆาโก พุทฺธมฺมสงฺฆคฺเณ อชานนฺโต ตํ ฐีวิตกฺขยํ
ปาเปสฺสตีติ ฯ โส คนฺตฺวา ตมตฺถิ อโรเจสิ ฯ ราชา สาธฺติ
สมฺปฺปฺจฺฉิตฺวา หตฺถาจรยิ ปกฺโกสาเปตฺวา สมฺม เสว นาทิริ
มตฺตํ กตฺวา ปาโตว สมณฺน โคตเมน ปฺปฺปนฺนวิธิยํ วิสฺขเขหิตี
อาห ฯ เทวทฺโตปิ นํ อญฺเญสุ ทิวเสสุ กิตฺตํ สฺริ ปิวตีติ ปฺจฺฉิตฺวา
อภฺจ ฆญฺเญ ฆนฺเตติ วุคฺเต เสว ตํ โสฬส ฆญฺเญ ปาเยตฺวา สมณฺน
โคตเมน ปฺปฺปนฺนวิธิยํ อภิมฺขํ กรยฺยาสีติ อาห ฯ โส สาธฺติ
สมฺปฺปฺจฺฉิตฺวา ราชา นกร เกริญฺจาราเปตฺวา เสว นาทิริ
มตฺตํ กตฺวา นกร วิสฺขเขสฺสตี นาคฺรา ปาโตว กตฺตพฺพกิจฺจานิ
กตฺวา อนฺตรวิธิ มา ปฺปฺปชฺชีสูติ อาห ฯ เทวทฺโตปิ ราชนิเวสนโต
โอรุยฺห หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา หตฺถิโคปเก อามนฺเตตฺวา มยฺ ภณ
อุจฺจฺญฺจานโต นิจฺญฺจานโต นิจฺญฺจานโต อุจฺจฺญฺจานโต กาคฺตุ สมตฺถา
สเจ โว ยเสน อตฺถิโต เสว ปาโตว นาทิริ ติจิณฺสุราย โสฬส
ฆญฺเญ ปาเยตฺวา สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อากมนเวลาย ตฺถฺนฺทโตมเรหิ
วิษณฺนตา วิษณฺนตา กุชฺฌาเปตฺวา หตฺถิสาลํ ฆินฺทาเปตฺวา สมณฺน
โคตเมน ปฺปฺปนฺนวิธิยํ อภิมฺขํ กตฺวา สมณฺน โคตมํ ฐีวิตกฺขยํ
ปาเปถาติ อาห ฯ เต สาธฺติ สมฺปฺปฺจฺฉิตฺวา ฯ สว ปวฺตฺติ
สกลนกร วิตุถาริตา อโหสิ ฯ พุทฺธมฺมสงฺฆมามกา อุปาสกา
ตํ สุตฺวา สตุถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต เทวทฺโต ญโย

สทุธิ เอกโต หุตฺวา เสฺว ตุมฺเหหิ ปฺปฺปนฺนวิธิยฺ นนาพาคีรี
วิสชฺชาเปสฺสตี เสฺว ปิณฺฑทาย อปฺปิตฺตฺวา อิเชว โหถ มยฺ
วิหารเวยฺ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ภิกฺขํ ทสฺสามาตี วทิสฺสุ ฯ
สตุถา เสฺว ปิณฺฑทาย น ปฺปิตฺตฺสामीตี อวตฺตวาว อหํ เสฺว
นนาพาคีรี ทเมตฺตฺวา ปาฏีหาริยฺ กตฺวา ติตฺถิเย มทฺทิตฺตฺวา ราชคเห
ปิณฺฑทาย จริตฺตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปฺริวฺโต นครา นิภฺขมิตฺตฺวา เวพฺพนเมว
คมิสฺสामी ราชคหฺวาสิโน พหุณี ภตฺตภาชานานิ คเหตฺวา
เวพฺพนเมว อากมิสฺสนฺติ เสฺว วิหารเวยฺ ภตฺตคฺคํ ภวิสฺสตีตี อิมินา
การณฺน เตสํ อธิวเสสิ ฯ เต ตถาคตฺสฺส อธิวสนํ วิทิตฺวา
ภตฺตภาชานานิ อหาริตฺตฺวา วิหารเวยฺ ทานํ ทสฺสามาตี ปกฺกมิตฺตฺวา
สตุถาปี ปจฺมยามเ ชมมํ เทเสตฺตฺวา มชฺฌิมยามเ เทวตฺต
ปญฺหํ วิสชฺเชตฺตฺวา ปจฺฉิมยามสฺส ปจฺมโกฏฺฐาเส สิหเสยฺยํ กปฺเปตฺตฺวา
ทฺฐิตฺยโกฏฺฐาเส ผลสฺมาปตฺติโย สฺมาปชฺชิตฺตฺวา ตตฺถิตฺยโกฏฺฐาเส
กรฺณาสฺมาปตฺตี สฺมาปชฺชิตฺตฺวา โปเชยฺยพฺนฺชเว โอลเณนฺโต
นนาพาคีริทมนเ จตฺตราสีตียา ปาณสฺสทฺธานํ ชมฺมาภิสฺมยฺ ทิสฺวา
ปภาตฺตฺวา รตฺติยา กตฺสรีรปฺปฺพิชคฺคโน หุตฺวา อายสฺมฺนตฺตํ อานนฺทํ
อานนฺเตตฺตฺวา อานนฺท ราชคหปฺริวตฺตเกสฺส อฏฺฐารสฺส มหาวิหารสฺส
สพฺเพสํปี ภิกฺขุณฺมฺมยา สทุธิ ราชคหํ ปฺปิตฺตํ อารโจะหีตี
อาห ฯ เถโร ตถา อกาสิ ฯ สพฺเพ ภิกฺขุ เวพฺพน
สนฺนินฺปตีสุ ฯ สตุถา มหาภิกฺขุสงฺฆปฺริวฺโต ราชคหํ ปิณฺฑทาย
ปาวิตฺติ ฯ อถ หตฺถิเมณฺฑา ยถานุสฺสิญฺจํ ปฺปฺปชฺชิตฺตฺวา มหนฺโต

สมาคโม อโหสิ ฯ สทุธาสมปยุนา มนุสสา อชช กิร
พุทฺธมหานาคสฺส ตีรจฺฉานนาเคน สทุธี สงฺคาโม ภวิสฺสติ
อโนปมาย พุทฺธลีลา ย นาวาสิริโน ทมนํ ปสฺสิสฺสามาติ
ปาสาทหฺมมียเคหจฺฉทนาทีนิ อภิรฺยุห อญฺฺจิสฺสุ ฯ อสทุธา ปน
มิจฺฉาทิฏฺฐิกา อัย นาวาสิริ จณฺโฑ พรุโส มนุสฺสฆาฏโก
พุทฺธาทิคุณฺณํ น ชานาติ โส อชช สมณสฺส โคตมสฺส สฺวณฺณวณฺณณฺ
สริริ วิทฺธเสตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปสฺสติ อชฺเชว ปจฺจามิตฺตสฺส ปิฏฺฐิ
ปสฺสิสฺสามาติ รุกฺขปาสาทาทิสฺสุ อญฺฺจิสฺสุ ฯ หตฺถิปิ ภควนฺตํ
อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา มนุสฺเส ตาเสนฺโต เคหานิ วิทฺธเสนฺโต
สภฺฉานิ สจฺฉณฺณเณฺโต โสณฺฑํ อุตฺสาเปตฺวา ปหฺนฺจกณฺณวาโล
ปพฺพโต วิย อชฺโฆตฺถอรนฺโต เยน ภควา เตน อภิธาวิ ฯ ตํ
ภิกฺขุ ทิสฺวา ภควนฺตเมตทโวจฺจํ อัย ภนฺเต นาวาสิริ จณฺโฑ
พรุโส มนุสฺสฆาฏโก อิมํ รจฺฉํ ปฏฺธิปฺนโน น โข ปนายํ
พุทฺธาทิคุณฺณํ ชานาติ ปฏฺธิกฺกมฺตฺวํ ภนฺเต ภควา ปฏฺธิกฺกมฺตฺวํ สฺสคฺโคตติ ฯ
มา ภิกฺขเว ภายิตฺถ ปฏฺธิพลโหํ นาวาสิริ ทเมตฺถนฺติ ฯ

อถ อายสฺมา สารีปฺตฺโต สตุถาริ ยาจิ ภนฺเต ปีตฺ
อุปฺปนฺนกิจฺจํ นาม เขฏฺฐปฺตฺตสฺส ภาโร อหเมว นํ ทเมมิตฺติ ฯ
อถ นํ สตุถา สารีปฺตฺต พุทฺธพลํ นาม อญฺญํ สวากพลํ อญฺญํ
ติฏฺฐ ตวนฺตติ ปฏฺธิพาหิ ฯ เอวํ เขฏฺฐเยน อสีตฺติมหาเถรา ยาจิสฺสุ ฯ
สตุถา สพฺเพปิ ปฏฺธิพาหิ ฯ อถายสฺมา อานนฺโท สตุถริ
พลวสิเนเหน อธิวาเสตฺวํ อสภฺโกนฺโต อัย หตฺถิ ปจฺฉมํ มํ มาเรตฺติ

ตถาคตสตุตถาย ชีวิตัง ปริจฺจชิตฺวา กนฺตฺวา สตุถุ ปุโรโต
อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ สตุถา อเปหิ อานนฺท อเปหิ อานนฺท มา
เม ปุโรโต อฏฺฐาสีติ อาห ฯ กนฺเต อัยฺ หตฺถิ จณฺโฑ ฆรฺุโส
มนุสฺสฆาฏฺโโก กปฺปฏฺฐจฺานคฺคิสทิสฺโส ปจฺมํ มํ มาเรตฺวา ปจฺจนา
ตุมฺหากํ สนฺตํ อากจฺจตฺตํ ฯ เถโร ยาวตติยํ วุจฺจมาโนปี ตเถว
จโธ น ปฏฺิกกมํ ฯ อถ นํ สตุถา อิทฺธิพลน ปฏฺิกกมาเปตฺวา
ภิกฺขุณฺ อนฺตเร จเปสิ ฯ ตสฺมึ ฆณฺเ เอกา อิตฺถิ นาวาสิริ ทิสฺวา
มรณภยภิตา ปลาชมาณา องฺเกน คหิตํ ทารกํ หตฺถิโน จ ตถา-
คตสฺส จ อนฺตเร ฉชฺุเขตฺตฺวา ปลาชํ ฯ หตฺถิ ตํ อนฺุพนฺชิตฺวา
นิวตฺติตฺวา ทารกสฺส สนฺตํ อคมาสิ ฯ ทารโก มหารวํ
รวํ ฯ สตุถา นาวาสิริ อุตฺทิสฺส เมตฺตตาย ฆริตฺวา สุมฺฐรพฺรหฺมสฺรํ
นิจฺจนาเรตฺวา อมฺโโก นาวาสิริ ตํ โสฬส สฺราฆณฺเ ปาเยตฺวา
มตฺตํ กโรนฺตนา น อณฺุณํ คณฺุหิสฺสตีติ กรีสุ มํ คณฺุหิสฺสตีติ ปน
กรีสุ มา อการณฺน ชงฺฆาโย กิลเมนฺุโต วิจฺริ อโธ เอหิตฺติ
ปกฺโกสิ ฯ โส สตุถุ วจฺนํ สุตฺวา อกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา ภควโต รุปลิรี
โธโลเกนฺุโต ปฏฺิลทฺุสฺสเวโค พุทฺุชเตเชน ปจฺฉินฺุณฺุสฺราฆโท โสณฺุทํ
โธลมฺุพนฺุโต กณฺุณฺเ โธลมฺุพนฺุโต กนฺุตฺวา ตถาคตสฺส ปาทेषุ ปติ ฯ

อถ นํ สตุถา นาวาสิริ ตฺวํ ติริจฺจฺานหตฺถิ อหํ
พุทฺุชวาร์โณ อโธ ปฏฺุจาย มา จณฺุโฑ มา ฆรฺุโส มา มนุสฺสฆาฏฺโโก ภว เมตฺตจิตฺตํ ปฏฺิล
ภาหิติ วตฺตวา ทกฺขินฺุหตฺถิ
ปสาเรตฺวา กุมฺเบ ปรามสิตฺวา อีมา คาธา อาห

เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณา หน้า 218

มา กุณฺชร นาคมาสโท
ทุกุโข หิ กุณฺชร นาคมาสโท
น หิ นาคหตฺสฺส กุณฺชร
สุคฺติ โหติ อโตะ ปริ ยโต ฯ
มา จ มโท มา จ ปมาโท
น หิ ปมตฺตา สุคฺตี วชนฺติ
เตน ตฺวณฺเวย ตถา กริสฺสตี
เยน ตฺวํ สุคฺตี คมิสฺสตีติ ฯ

เอวํ ฆมฺมํ เทเสตี ฯ ตสฺส สกตสรีริ ปิตฺติยา นิรนฺตรํ ผุฏฺจํ
อโหตี ฯ สเจ ตฺริจฺฉานกโตะ นาภวิสฺส โสตาปตฺติผลํ
อธคฺมิสฺส ฯ มนุสฺสา ตํ ปาฏิหาริยํ ทิสฺวา อุนฺนทิสฺส อปโปจยีสฺส
สยฺชาตโสมนสฺสา นานาภรณานิ จิปีสฺส ฯ ตานิ หตฺถิสฺส
สรีริ ปฏฺิจฺฉาทยีสฺส ฯ ตโตะ ปฏฺิจาย นาพาคิริ ชนปาลโก นาม
ชาโตะ ฯ ตสฺมี ฆณฺเ ปน ชนปาลกสมากเม จตฺราสีติปาณสทฺสฺสานิ
อมตํ ปิวิสฺส ฯ สตฺถา ชนปาลกํ ปณฺจสฺส สีเลสฺส ปตฺติจฺฉาเปตี ฯ โส
โสณฺชทาย ภกฺวโตะ ปาทปฺปฺสูนิ กเหตุวา อฺปริ มุทฺชนิ อากิริตฺวา
ปฏฺิกุกฺกุโก ปฏฺิกุกฺกมิตฺวา ทสฺสนฺนฺปจारे จโตะ ทสพลํ วนฺทิตฺวา
นิวตฺติตฺวา หตฺถิสฺสาลํ ปาวีสี ฯ ตโตะ ปฏฺิจาย เอวํ ทนฺเตสฺส (๑) ทนฺโต
หุตฺวา น กิณฺจจิ วิหะเสตี ฯ สตฺถา นิปฺพนนฺมโนโรโถ เยหิ ยํ
ชนํ จิตฺตํ ตํ เตสฺสเยว โหตุติ อธิปฏฺิจาย อชฺช มยา มหนฺตํ ปาฏิหาริยํ
๑. สี่. ย. ทนฺโต สฺททฺนโตะ ฯ

กตัม อิมสุมิ นคเร ปิณฺฑทาย จรณั อปฺปฏิรูปฺนติ ติตฺถิเย มทุทิตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆมฺปริวฺโต ชยปฺปตฺโต วยิ ขตฺติโย นครา นิกฺขมิตฺวา
เวพฺพวนเมว คโต ฯ นครวาสินปิ พหุ อนุปฺนขาทณิยิ อาทาย
วิหาริ คนฺตุวา มหาทานิ ปวตฺตยีสฺสุ ฯ ตัม ทิวสั สยณฺหสมเย
ธมฺมสภั ปฺเรตฺวา สนฺนิปตฺติวา ภิกฺขุ กถั สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวฺโส
อายุสุมตา อานนฺเทน ตถาคตฺตสฺสตุถาย อตฺตโน ชีวิตฺติ ปริจฺจชนฺเตน
ทูกฺกริ กถั นาพาลิธี ทิสฺวา สตุถารา ติกฺขตฺตุมฺ ปฏฺิพาหิยมาโนปิ
อนปฺคโต อโห ทูกฺกรการโก อาวฺโส อายุสุมตา อานนฺโทติ ฯ
อถ นั สตุถา ทิพฺพโสตฺธาตฺยา สุตฺวา อานนฺทสฺส कुณฺถา
ปวตฺตติ คนฺตพฺพิ มยา เอตฺถาติ คนฺธกุฏฺิโต นิกฺขมิตฺวา อากนฺตุวา
กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ อานนฺโท
ติรจฺจนาโยนิยิ นินฺพตฺโตปิ มมตฺถาย ชีวิตฺติ ปริจฺจชฺิเยวติ วตฺวา
ตุณฺหิ อโหสิ เตหิ ยาจิโต อตฺตีตัม อาหริ ฯ

อตีเต ภิกฺขเว มหิสฺสกรฺภูเจ สากฺลนคเร สากฺโล(๑) นาม ราชา
ธมฺเมน รชฺชั การสิ ฯ ตทา นครโต อวิหฺเร เอกสุมิ เนสาทคามเก
อณฺตโร เนสาโท ปาเสหิ สกุณฺเ พนฺธิตฺวา นคเร วิกฺกิณฺนฺโต
ชีวิตฺติ กปฺเปสิ ฯ นครโต จ อวิหฺเร อาวฺภูโต ทฺวาทสโยชนิโก
มานุสิโย นาม ปทุมสโร อโหสิ ฯ โส ปณฺจวณฺณปทุมสณฺณโน ฯ
ตตถ นานปฺปการิ สกุณฺสงฺโฆ อตฺริ ฯ โส เนสาโท ตตถ
๑. ส. ย. สกุณนคเร สกุโล ฯ

กจฺจึ นฺโฆ อิทํ ภยํ มหาราชสฺส อุปฺปนฺนํ อหํ ชานิสฺสํสามิ
นฺนฺติ เวเคน ปกฺขนฺนฺติตฺวา ปฺรโต กจฺจนฺตสฺส หัสกณฺสฺส อนฺตเร
มหาสฺตฺตํ อทิสฺวา มชฺฌิมหัสกณฺํ วิจินฺตฺวา ตตฺถาปี ตํ อทิสฺวา
ปจฺจิมหัสกณฺํ วิจินฺตฺวา ตตฺถาปี มหาสฺตฺตํ อทิสฺวา นิสฺสํสยฺยํตฺสฺเสว
ตํ ภยํ อุปฺปนฺนฺนฺติ นิวตฺติตฺวา อากจฺจนฺโต มหาสฺตฺตํ ปาเส พนฺธํ
ทิสฺวา โลहितมกฺขิตํ ทุกฺขาตฺรํ ปงฺกปีฏฺเจ นิสินฺนํ ทิสฺวา มา
ภายิ มหาราชาทิ วตฺวา อหํ มม ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา ตุมฺहे ปาสโต
โมเจสฺสามิตี วทนฺโตว โอตฺริตฺวา มหาสฺตฺตํ อสฺสาเสนฺโต ปงฺกปีฏฺเจ
นีสึทึ ฯ อถ นํ วิมฺสนฺโต มหาสฺตฺโต ปจฺมํ กาดมาห

[๑๖๑]สุมุข อนุวิจिनฺนฺตา ปกฺกมฺนฺติ วิหงฺกมา

กจฺจ ติวปี มา กงฺขิ นฺตฺถิ พนฺเช(๑) สหายตฺตาติ ฯ

ตตฺถ อนุวิจिनฺนฺตาติ สินฺเหเนน อาลยวเสน อนโนโลเกนฺตา ฯ

ปกฺกมฺนฺตีสึติ เอเต ฉนฺนฺวฺตฺติหัสสทฺสฺสา ฃาตฺถิกณฺวิหงฺกมา มํ
ฉนฺนฺเตตฺวา กจฺจ นฺตฺติ ติวปี กจฺจ มา อิท วาสํ อากงฺขิ เอวํ
หิ ปาเสน พนฺเช มยิ สหายตฺตา นาม นฺตฺถิ น หิ เต อหํ
อิทานิ กิลฺยจฺจึ สหายกิจฺจํ กาคฺคํ สกฺขิสฺสํสามิ กิณฺเต มยา
นินฺรูปกาเรณ ปปฺลยฺจํ อกตฺวา กจฺจเววาทิ วทตี ฯ

ตโต ปรี สุมุโข อาห

[๑๖๔]กจฺจเ วาหํ น วา กจฺจเ น เตน อมโร สยฺย

สฺวิตนฺตํ อุปาสิตฺวา ทุกฺขิตนฺตํ กถํ ชเห ฯ

๑. พนฺเช ฯ

เล่มที่ 35 อสีคินิปาตวณฺณา หน้า 222

มรณํ วา ตยา สทฺธี ชีวิตํ วา ตยา วินา
ตเทว มรณํ เสยฺโย ยญฺเจ ชีเว ตยา วินา ฯ
เนส ฐมฺโหม มหาราช ยํ ตํ เอวํ คตํ ชเห
ยา คติ ตุมฺหํ สวา มยฺหํ รุจฺเจเต วิหคฺชาธิปาติ ฯ

ตโต มหาสตุโต อาห

[๑๖๕]กา นฺุ ปาเสน พนฺุสฺส คติ อญฺญา มหานสา
สวา กถํ เจตยานสฺส มุตฺตสฺส ตว รุจฺเจติ ฯ
กํ วา ตวํ ปสฺสตี(๑) อตฺถํ มม ตยฺหญฺจ ปกฺขิม
ณาคินฺวาวาสิจฺจํ อุกินฺนํ ชีวิตกฺขเย ฯ
ยนฺน กณฺจนเทปิณฺณ(๒) อนฺุเชน ตมสา กตํ
ตาทิสฺเส สยฺจชฺชํ ปาณํ กิมตฺถมภิโชตเยติ ฯ

สุมฺโข อาห

[๑๖๖]กถํ นฺุ ปตฺตํ เสฏฺฐ ฐมฺเม อตฺถํ น พุชฺฉลสิ
ฐมฺโหม อปฺจิตโต สนฺุโต อตฺถํ ทสฺเสติ ปาณินฺนํ ฯ
โสหํ ฐมฺมํ อเปกฺขาโน ฐมฺมา จตฺถํ สมฺภูจิจฺฉํ
ภคฺคิณฺญจ ตยิ สมนฺุสฺสํ นาวกฺขามิ ชีวิตํ ฯ
อทฺธา เอโส สตํ ฐมฺโหม โย มิตฺโต มิตฺตมาปเท
น จเช ชีวิตสฺสาปิ เหตุ ฐมฺมํ อนฺุสฺสรนฺุติ ฯ

ตโต มหาสตุโต อาห

[๑๖๗]สุวายํ ฐมฺโหม จ เต จินฺุณฺเณ ภคฺคิ จ วิทิตา มยิ
กามํ กรสฺสุ มยฺเหตํ คจฺเจวานฺุมโต มยา ฯ

๑. ม. ปสฺสเส ฯ ๒. กณฺจนเทปิณฺณ ฯ

อปีเตววั กเต กาลे ยั ขณ्हั ฌาติัน มยา
ตยา ตั พุทฐิสมปฺนฺน(๑) อสฺส ปรมลัฏฺฐนฺติ ฯ
[๑๖๘]อิจฺเจวั มนุคฺยณฺตานิ อริยานั อริยวฺตุตฺติ
ปจฺจทิสฺสถ เนสาโท อาตุรานมิวฺตโก ฯ
เต สตุตฺตุมภิสฺสิจฺจ ขุทฺติหิตา ทิชา
ตุณ्हี มาสฺสิตฺถ อุกฺโข น จลฺลเจสุ อาสนา(๒) ฯ
ชฺตฺรภูเจ จ ทิสฺวาน สมฺมทฺเทนฺเต ตโต ตโต
อภิกฺกมถ เวเคน ทิชฺสตุตฺต ทิชาธิเป ฯ
โส จ เวเคนาภิกฺกมฺม อาสชฺช ปรมे ทิเช
ปจฺจกมฺปิตุถ(๓) เนสาโท พนฺธา อิติ วิจฺินฺตยั ฯ
เอกญจ พนฺธมาสีนั อพนฺธญจ ปุณาปรี
อาสชฺช พนฺธมาสีนั เปกฺขมานมทินวั ฯ
ตโต โส วิมโตเยว ปณฺฑเร อชฺฌภาสถ
ปวทฺตกาเย อาสีเน ทิชฺสงฺฆคณฺหาธิเป ฯ
ยณฺนุ ปาเสน มหตา พนฺโร น กุรุเต ทิสฺ
อถ กสฺมา อพนฺโร ตวั พลี ปกฺขี น คจฺจลลิตี ฯ
กั นุ ตฺยายั ทิชฺ โหติ มุคฺโต พนฺธั อฺปาสสิ
โอหาย สกฺกนา ยนฺติ กั เอโก อวหียสฺสิตี ฯ

สุมฺโข อาห

๑. ม. พุทฐิสมปฺนฺนั ฯ ๒. ม. สลฺลเจสุมาสนา ฯ

๓. ม. ปจฺจกมฺปิตุถ ฯ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 224

[๑๖๕]ราชา เม โส ทิชามิตต สขา ปาณสโม จ เม

เนว น วิชหิสฺสามิ ยาว กาลสฺส ปริยายนฺติ ฯ

เนสาโท อาห

[๑๖๖]กถํ ปนายํ วิหฺงฺโก นาทุทส ปาสโมทฺทิตํ

ปทํ เหนฺตํ มหนฺตานิ โปทฺฐมฺรหนฺติ อาปทนฺติ ฯ

สุมฺโข อาห

[๑๖๗]ยทา ปฺรากโว โหติ โปโส ชีวิตสฺงฺขเย

อด ชาลณฺจ ปาสณฺจ อาสขฺชาปี น พุชฺฌตีติ ฯ

เนสาโท อาห

[๑๖๘]อปี เตวว มหาปณฺณ ปาสา พหฺวิธา ตตา

กุยฺหมาสขฺช พชฺฌนฺติ อเถวํ ชีวิตกฺขเยติ ฯ

อิมาสํ คาถานํ อตุโถ ปาลินเยเนว เวทิตฺพุโป ฯ

ตตุถ กฺขณฺ เวติ มหาราช อหํ อิโต กฺขณฺเยยฺยํ วา น วา นานํ

เตน คมเนน วา อคมเนน วา อมโร สียํ อหํ หิ อิโต กโตปี อคโตปี

มรณโต อมฺตุโตว อิโต ปุพฺเพ ปน สุขิตํ ตํ อฺปาเสตฺวา อิทานิ

ทฺกฺขิตํ ตํ กถํ ชเหยยฺนฺติ วทติ ฯ มรณํ วาติ มม อคฺจฺจนฺตสฺส

วา ตยา สทฺธิ มรณํ ภเวยฺย คจฺจนฺตสฺส วา ตยา วินา ชีวิตํ

เตสฺ ทฺวิสุ ยํ ตยา สทฺธิ มรณํ ตเทว เม วริ ยํ ปน ตยา

วินา ชีเวยฺยํ น เม ตํ วรตฺรณฺติ อตุโถ ฯ รุจฺเจเตติ ยา นิปฺผลติ

สาว มยฺหํ รุจฺจติ ฯ สวา ถณฺติ สมฺม สุมฺข มม ตาว ทพฺเหน

วาพมยฺปาเสน พนฺธสฺส ปฺรหตุถกตฺสฺส สวา คติ รุจฺจตุ ตว ปน

เจตยานสสุ ปณณวโต มุตตสสุ กถิ รุจจติ ๑ ปกขิมมาติ
ปกขสมุปนุน ๑ อุภินนุนติ อมหากั ทวินนปิ ชีวิตกขเย สติ ตุวั
มม วา ตว วา อวสติจฺจานัน ฌาตีนน วา กิมตุถิ ปสฺสสิ ๑ ยนุนาติ
เอตฺถ นกาโร อุปมานเ ๑ กณฺจนเทปีจฺจมาติ กาณฺจนเทวปีจฺจ ๑
อยเมว วา ปาโจ ๑ กณฺจนสทิส อุภยปกฺขาติ อตุโถ ๑ ตมสาติ
ตมสิ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑ ปุริมสฺส นการสฺส อิมินา
สมุพฺนุโร ๑ กตฺนติ กถิ วิทยาติ อตุโถ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ ตยิ ปาณํ
จขนฺเตปี อจขนฺเตปี มม ชีวิตสฺส อภาโว ยํ ตว ปาณสณฺจขนํ
ถิ อนุเชน ตมสิ กถิ วยิ กิลฺลิจิเทว อนุปกมฺม อปจจกฺขคฺคณํ
ตาทิสเ ตว อปจจกฺขคฺคณเ สณฺจขนเ ตุวั ปาณํ สณฺจขนฺโต
กิมตุถมภิชิตเยยยาสิติ ๑ ฐมฺโม อปจฺจโต สนฺโตติ ฐมฺโม ปุชฺชิตो
มานิโต สมฺมานิโต สมานเ ๑ อตุถิ ทสฺเสตีติ วุฑฺฒิ ทสฺเสตี ๑
อเปกฺขานนติ อเปกฺขนฺโต ๑ ฐมฺมา จตุถนฺติ ฐมฺมโต จ อตุถิ
สมุญฺจติ ปสฺสนฺโต ๑ กตฺตินฺติ สินนํ ๑ สติ ฐมฺโมติ ปณฺทิตานํ
สภาโว ๑ โย มิตุโตติ โย มิตุโต อาปเทสุ มิตุถิ น จเช ตสฺส
อจขนฺตสฺส มิตุตสฺส เอส สภาโว นาม อทฺธา สติ ฐมฺโม วิทิตो
ปากโฏ ชาโต ๑ กามิ กรสฺสูติ เอถํ มม กามิ มยา อิจฺจติ มม
วจนํ กรสฺสุ ๑ อปีเตวํ คเต กาเลติ อปีตุ เอวํ คเต กาเล มยิ
อิมสฺมี จาเน ปาเสน พนฺเช ๑ ปรมสํวตฺนฺติ ปรมปฏฺิจฺจนฺน(๑) ๑

อิจฺจเอวํ มนฺตยนฺตानนฺติ คจฺจ น คจฺจามิติ เอวํ

๑. ม. ปรมปรีปฺณณํ ๑

ยาว มรณสสุ วาโร อากจฺจติ ฯ กถิ ปนายนฺติ ตฺวํ ราชา
เม โสติ วทสิ ราชานโน จ นาม ปณฺฑิตา โหนฺติ อิติปิ
ปณฺฑิตโต สมานโน เกณ การณฺณ โอะทฺทิตํ ปาสํ น อทฺทส ฯ
ปทํ เหตุณฺติ ยสมหตฺตํ วา ฅาณมหตฺตํ วา ปตฺตทานํ อตฺตโน
อาปเท พุชฺฅนํ นาม ปทํ การณฺณํ ตสฺมา เต อาปทํ โโพทฺฐุ
อรหนฺติ ฯ ปราภโวติ อวฺทฺธิ ฯ อาสชฺชาปีติ อูปคนฺตฺวาปี น
พุชฺฅติ ฯ ตตฺตติ วิตฺตา โอะทฺทิตา ฯ กุญฺหมาสชฺชาติ เตสุ ปาเสสุ
โย กุญฺโห ปณฺิจจฺนโน ปาโส ตํ อาสชฺช พุชฺฅนฺติ ฯ อเถวณฺติ
อถ เอวํ ชีวิตฺกฺขเย สติ พุชฺฅนฺติเยวาทิ อตฺโถ ฯ

อิติ โส ตํ กถาสลฺลาเปณ มุทฺทหํยํ กตฺวา มหาสตฺตสฺส ชีวิตํ
ยาจฺนฺโต คาคมาห

[๑๗๓]อปี นายํ ตยา สทฺธิํ สํวาสสฺส สฺซุทฺโรโย

อปี โน อนฺนฺมณฺณาสี อปี โน ชีวิตํ ทเทติ ฯ

ตตฺถ อปี นายนฺติ อปี นุ อัยํ ฯ สฺซุทฺโรโยติ สฺซุขผลโโล ฯ

อปี โน อนฺนฺมณฺณาสีติ จิตฺตญฺญํ ฅนฺตฺวา ฅาตเก ปสฺสิตํ ตฺวํ
อนฺุชานเญยฺยาสี ฯ อปี โน ชีวิตํ ทเทติ อปี โน อิมาย กถาย
อูปฺปนฺนวิสฺสาโส น มาเรยฺยาสีติ ฯ

โส ตสฺส มรฺุรกาย พุชฺฅิตฺวา คาคมาห

[๑๗๔]น เจว เม ตฺวํ พนฺุโรสิ นปี อิจฺฅามิ เต วรํ

กามํ ขิปฺปมิโต ฅนฺตฺวา ชีว ตฺวํ อนิโฆ จิรณฺติ ฯ

๑. สี่. ยุ. สมนฺภาสสฺส ฯ

ตโต สุมุโข จตสโต คากา อภาสิ

[๑๗๕]เนวาหเมตัง อิจฺจามิ อณฺเฏตฺตสฺส ชีวิตา

สเจ เอเกน ตฺถุโจสิ มฺญเจตัง มฺญจ ภกฺขย ๑

อาโรหปริณาเหน ตฺลยสฺมา วยสา อุโภ

น เต ลาเกน โอนตา เอเตน นิมินา ตฺวํ ๑

ตทิงฆ สมเปกฺขสฺสุ โหตุ กิทฺธิ ตวสฺมตฺ

มํ ปุพฺเพ พนฺธปาเสน ปจฺจนา มฺญจ ทิชาธิปํ ๑

ตาวเทว จ เต ลาโก กตสฺส ยาจนาย จ

เมตฺติ จ ฐตฺรญฺเจหิ ยาว ชีวาย เต ลียาติ ๑

ตตฺถ เอเตนฺติ ชฺ อณฺเฏตฺร เอตสฺส ชีวิตา มม ชีวิตัง เอตัง

อหํ เนว อิจฺจามิ ๑ ตฺลยสฺมาติ สมา โหม ๑ นิมินา ตฺวานฺติ

ปรีวตฺเตหิ ตฺวํ ๑ ตวสฺมตฺติ ตว อมฺเหสุ กิทฺธิ โหตุ กิณฺเต

เอเตน มยิ โลภํ อุปฺปาเทหิติ วทติ ๑ ตาวเทวติ ตตฺตโกเยว ๑

ยาจนาย จาติ ยามม ยาจนา สาว กตา อสฺสาติ อตุโถ ๑

อิติ โส ตาย ฐมฺมเทสนาย เตเลสฺส ปกฺขิตฺตกปฺปาสปีจฺ วิย

มฺหุทททโย มหาสตฺตํ ตสฺส ทายํ กตฺวา ททฺนฺโต อาห

[๑๗๖]ปฺสฺสนฺตฺ โน มหาสงฺฆา ตยา มฺหุตฺตํ อิตฺถ คตฺตํ

มิตฺตามจฺจา จ ภจฺจา จ ปฺตฺตทารา จ พนฺธวา ๑

น จ เต ตาทิสา มิตฺตา พนฺธํ อีช วิชฺชเร

ยถา ตฺวํ ฐตฺรญฺจสฺส ปาณสาธาโรณ สขา ๑

๑. ม. ชีวตฺติ ๑ ๒. สී. ย. สมเวกฺขสฺสุ ๑

๓. ม. ตวมฺหสุ ๑ ๔. ม. มิตฺติ ๑

โส เต สหายิ มุญจามิ โหตุ ราชา ตวานุโค

กามิ จิปปมิโต คนตุวา ฌาติมชฌเอ วิโรจถาติ ฯ

ตตุถ โนติ นิปาตมตฺตํ ฯ ตยา มุตฺตุนฺติ อิมิ หิ ตฺวิเยว มุญฺจสิ
นาม ตสฺมา อิมิ ตยา มุตฺตํ อีโต จิตฺตกฎฺปพฺพตฺตํ คตฺตํ มหนฺตา
ฌาติสงฺฆมา จ เอเต จ มิตฺตาทโย ปสฺสนฺตุ ฯ เอตฺถ จ พนฺชวาติ
เอกโลหิตสมฺพนฺธา ฯ วิชฺชเรติ วิชฺชนฺติ ฯ ปาณสาธารโณติ
สาธารณปาโณ อวิกตฺตชีวิโก ยถา ตฺวิ เอตฺสฺส สขา เอตาทิสา
อญฺเฒสฺส พหฺนํปี มิตฺตา นาม น วิชฺชนฺติ ฯ ตวานุโคติ เอตํ ทุกฺขิตํ
อาทาย ปฺรโต กจฺฉ ตสฺส ตว อัย อนุโค โหตุติ ฯ

เอวํ วตฺวา จ ปน เนสาทปฺตุโต เมตฺตจิตฺเตน มหาสตฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา พนฺชนํ ฉินฺทิตฺวา อาลึงฺกิตฺวา สรโต นิกฺขมิตฺวา
สรตีเร ตฺรณทพฺพตฺตมปิฏฺเจ นิสีทาเปตฺวา ปาเท พนฺชปาสํ
มุทฺตจิตฺเตน สนิกํ โมเจตฺวา ทูเร จิปปิตฺวา มหาสตฺเต
พลวสิเนหํ ปจฺจุปฺภูจเปตฺวา เมตฺตจิตฺเตน อุทกํ อาทาย
โลหิตํ โหวิตฺวา ปุณฺปฺปุนิ ปริมชฺชํ ฯ ตสฺส เมตฺตจิตฺตานุภาเว
โพธิสตฺตสฺส ปาเท สิริรา สิริราหิ มํสํ มํเสน จมฺมํ จมฺเมน
จมฺมฺมิตํ ตาวเทว ปาโท สํรฺพฺโห สฺจจฺฉวี สญฺชาตโลโม อโหสิ
อพนฺชปาเสน นินฺพิเสโส ฯ โพธิสตฺโต สฺขิตฺโต ปกตฺติภาเวเนว
นีสิติ ฯ อถ สุมฺโข อตฺตานิ นิสฺสาย มหาสตฺตสฺส สฺขิตฺภาวํ

วิทิตวา(๑) สยชาตโสมนสุโส เนสาทสสุ อุติมกาสิ ฯ

ตมตถึ ปกาเสนโต สตถา อาห

[๑๓๗]โส ปตีโต ปมุตเตน ภตฺตโน ภตฺตการโว

อชฺฌภาสธ วงฺกโค วาจํ กณฺณสุขํ ภณฺ

เอวํ ลุฑฺฑก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ฌาติภิ

ยถาหมชฺช นนฺทามิ มุตฺตํ ทิสฺวา ทิชาธิปนฺติ ฯ

ตตฺถ วงฺกโคติ วงฺกโกโว ฯ

เอวํ ลุฑฺฑกาติ อุตฺติ กตฺวา สุมฺโข โภชิสฺสตุตฺติ อาห มหาราช

อิมินา อมฺหากํ มหาอุปกาโร กโต อัยฺ หิ อมฺหากํ วจันฺ อกตฺวา

กิพฺหเส โน กตฺวา อิสฺสรานํ เทนฺโต พหุํ ฌนํ ลเภยฺย มาเรตฺวา

วา มํสํ วิภิกฺขณฺโต พหุํ ฌนํปี ลภเตว อตฺตโน ปน จีวิตฺ

อนโณลกตฺวา อมฺหากํ วจันฺ กริ อิมํ รณฺโณ สนฺติกํ เนตฺวา สุขํ

จีวิตฺ กโรมาติ ฯ มหาสตุโต สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ สุมฺโข อตฺตโน ภาสาย

มหาสตุเตน สทฺธี กเถตฺวา ปุน มนฺุสฺสภาสาย ลุฑฺฑปฺตฺตํ

อามนฺเตตฺวา สมฺม ตฺวํ กิมตถึ ปาสํ โอบุฑฺเดสฺสิติ ปุจฺฉิตฺวา

ชนตฺถนฺติ วุตฺเต เอวํ สนฺเต อมฺเห อาทาย นกรํ ปวิสิตฺวา รณฺโณ

ทสฺเสหิ พหุํ ฌนํ เต ฌนํ ทาเปสฺสามาติ วตฺวา อาห

[๑๓๘]เอหิ ตํ อนฺุสฺสิกฺขามิ ยถา ตวมปี ลจฺจเส(๒)

ลาภํ ตวายฺ ฆตฺรภูโจ ปาปี กิณฺจ น ทกฺขติ ฯ

๑. ม. ทิสฺวา ฯ ๒. ม. ลจฺจเส ฯ

ชาติภูกฤตกา ๘ ปณณาส-สตุตตินิปาตวณณนา - หน้าที่ 231
เล่มที่ 35 จุลลหัสชาตกั หน้า 231

ชิปฺปมนฺเตปฺริ คนฺตฺวา(๑) รณฺโณ ทสฺเสหิ โน อุโภ
อพนฺเช ปกตฺธิภูเต กาเช อุภยโต จิตฺ ๑
ชฺตฺรภูจฺจา มหาราช หัสฺสาธิปฺติโน อิม
อัยฺ หิ ราชฯ หัสฺสานํ อัยฺ เสนาปฺตีตโร ๑
อัสฺสยํ อิมํ ทิสฺวา หัสฺราจํ นราธิโป
ปฺตีโต สุมฺโน วิตุโต พหุํ ทสฺสตีเต ชนฺนติ ๑

ตตฺถ อนุสิทฺถาหิมิตฺติ อนุสฺสาสามิ ๑ ปาปฺนติ ลามกํ ๑ รณฺโณ
ทสฺเสหิ โน อุโภติ อมฺเห อุโภปิ รณฺโณ ทสฺเสหิ ๑ โโพธิสตุตฺตสฺส
ปณฺณานุกาวิทฺตฺสนตฺถํ อตฺตโน มิตฺตชฺมมสฺเสว อาวิทฺตฺถํ
ลฺลทฺทสฺส ชนฺลาภตฺถํ รณฺโณ สึเล ปติภูจฺจาปนตฺถญฺจาติ จตฺถหิ
การณฺเห อเวมาห ๑ ชฺตฺรภูจฺจาติ เนตฺวา จ ปน โน รณฺโณ เอวํ
อาจิกฺขเยยฺยาสิ มหาราช อิม ชฺตฺรภูจฺจกุลฺเล ชาตา เทว
หัสฺสาธิปฺติโน เอเตสฺส อัยฺ ราชฯ อิตโร เสนาปฺตีติ อิติ นํ
สิทฺถาเปสิ ๑ ปตีโตติ อาทิณี ตีณฺปิ ตฺถุจฺจาการวณฺนาเนว ๑

เอวํ วุตฺเต ลฺลทฺโท สามิ มา โว รณฺโณ เอว ทสฺสนํ รุจิ
ราชานํ นาม จลจิตฺตา กิพฺหเส วา โว กเรยฺยํ มาเรยฺยํ วาติ
วตฺวา สมฺม มา ภายิ อหํ ตาหิสฺปี กกฺขลํ ลฺลทฺทํ โลหิตปาณิ
ชฺมมกถาย มุทฺกํ กตฺวา มม ปาเทสฺส ปาเตสิ ราชานํ นาม
ปณฺณวฺนโต ปณฺณวฺนโต จ สฺภาสิตํ ทฺพฺภาสิตํ ชานนฺติ ชิปฺปิ
อมฺเห รณฺโณ ทสฺเสหิตี วุตฺเต เตนหิ มา มยฺหํ กุชฺฉิตฺถ อหํ อวสฺสํ
๑. ม. เนตฺวา ๑

คุมหากั รุจिया เนมิตี วตุวา อุโภปี กาชั อโรเปตุวา ราชกุลั
คनुตุวา รัญโฬ ทสุเสตุวา รัญญา ปุญุโจ ยถาภูตัง อโรเจสิ ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตถา อาห

[๑๙๕]ตสฺส ตัง วจัน สุตฺวา กมฺมุนา อุปปาทยิ

จิปฺปนฺนเตปุริ คนฺตุวา รัญโฬ หังเส อทสฺสยิ

อพฺนฺเช ปกตึฏฺเฐ กาชั อุภยโต จิเต ฯ

ชตรฏฺฐา มหาราช หังสาธิปฺติโน อิม

อัยฺ หิ ราชา หังसान์ อัยฺ เสนาปตฺติโรติ ฯ

ตัง สุตฺวา ราชา อาห

[๑๙๖]กถั ปนฺิเม วิหงฺกา ตว หตฺถตฺตมาคตา

กถั ลุทฺโท มหนฺตาน์ อิตฺสเร อิช อชฺฌคาคิ ฯ

เนสาโท อาห

[๑๙๗]วิหิตา สนฺติเม ปาสา ปุลฺลเสสุ ชนาธิป

ยั ยทายตณฺ์ มณฺเฐ ทิฆาน์ ปาณโรชน์ ฯ

คาคิสิ ปาสมาสชฺช หังสราชา อพฺชฌถ

ตัง อพฺนุโร อุปาสิโน มมาย์ อชฺฌภาสถ ฯ

สุทฺถกัรึ อนริเยหิ ทหเต ภาวมฺมุคตม์

ภคฺตฺตรตฺถे ปรกฺกนฺโต ชมฺมยฺตุโต วิหงฺกโม ฯ

อตฺตโนยั จชิตฺวาน ชีวิตัง ชีวิตารโห

อนฺนตฺถนฺนโต อาสิโน ภคฺตฺตฺ ยาจิตฺถ ชีวิตัง ฯ

๑. ม. หตฺถตฺตมาคตา ฯ

ตสส ตั วจัน สุตวา ปาสาทมหมชฌกั
ตโต นั ปมฺลจึ ปาสา อนุณณาสี สฺเชน จ ๑
โส ปตีโต ปมฺตเตน ภตฺตนา ภตฺตการโว
อชฌภาสธ วงฺกโโค วาจํ กณฺณสุขั ภณั ๑
เอวั ลุทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ฌาติภิ
ยถาหมชฺช นนฺทามิ มุตฺตํ ทิสฺวา ทิชาธิปปี ๑
เอहि ตั อนุสิทฺทามิ ยถา ตวมปี ลจฺจเส
ลาภั ตฺยายั ฆตฺรภูโโจ ปาปี กิลฺยจि น ทกฺขติ ๑
จิปฺปมนฺเตปฺริ คนฺตฺวา รณฺโโล ทสฺเสหิ โน อุโภ
อพนฺเช ปกตีภูเต กาเช อุภยโต จิตฺ ๑
ฆตฺรภูจา มหาราช หัสาธิปตีโน อิเม
อชลฺหิ ราชา หัसानั อัยฺ เสนาปตีตโร ๑
อัสสยั อิมั ทิสฺวา หัสราจัน ราชิโป
ปตีโต สฺมโน วิตฺโต พหุํ ทสฺสตี เต ธนั ๑
เอวเมตสฺส วจนา อานีตา เม อุโภ มยา
เอตฺถเอว หิ อิเม อสฺสุ(๑) อุโภ อนุมตา มยา ๑
โสยั เอวั คโต ปกฺขิ ทิโฆ ปรมธฺมมิโก
มาทิสฺสส หิ ลุทฺทสฺส ชนเยยฺยถา มทฺทวํ ๑
อุปฺยานณฺจ เต เทว นาณณั ปสฺสามิ เอทิสั
สพฺพสากฺุณิกคาม(๒) ตั ปสฺสมนฺุชาธิปาติ ๑

๑. ม. อาสุ ๑ ๒. ม. สพฺพสากฺุณิกคาม ๑

ตตุถ กมฺมุนา อุปฺปาทยิติ ยํ โส อวจ ตํ กโรนฺโต ภายกมฺเมน
สมฺปาเทสิ ฯ คนฺตุวติ หัสฺราเชน นิสินฺนกาชโกฏฺฐิ อฺจุจฺตรํ
เสนาปตินา นิสินฺนกาชโกฏฺฐิ โถกํ นิจํ กตุวา อฺโกปี เต ปกฺขิปีตุวา
หัสฺราชา จ เสนาปติ จ ราชานํ ปสฺสิตฺตํ กจฺจนฺติ อฺสุสรธ
อฺสุสรธชาติ ชนํ อฺสุสฺสฺเรนฺโต เอวรูปา นาม โสภกฺคปฺปตฺตา
สฺวณฺณวณฺณนา หัสฺราชาโน น ทิฏฺฐปฺพุพฺพาติ มนฺุสฺเสสฺสุ หาสฺมปฺตฺเตสฺสุ
ชิปฺปมฺนฺเตปฺริ คนฺตุวา ฯ อทสฺสยิทธิ หัสฺราชาโน คฺมุเห ทฏฺฐํ
อากตฺตาติ รมฺโถ อาโรจาเปตุวา เตน ตฺถุจฺจิตฺเตน อากจฺมตฺตติ
ปกฺโกสาปีโต อติหริตุวา ทสฺเสสิ ฯ หตฺถตฺถนฺติ หตฺถเส อากตฺ
ปฺตฺตนฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ มหนฺตฺตานนฺติ ยสมหนฺตปฺปตฺตฺตานํ
สฺวณฺณวณฺณนํ ฆตฺรฏฺฐหฺสฺสานํ อิตฺสฺเร สามิโน กถํ ตฺวํ
ลฺลทฺโท หุตฺวา อธิคฺโตติ ปุจฺจติ ฯ อิตฺสฺสรมิชฺมชฺฆคฺคาติปี ปาโจ ฯ
เอเตสํ อิตฺสฺสรียํ ตฺวํ กถํ อชฺฆคฺคาติ อตฺโถ ฯ วิหิตฺตาติ โยชิตฺตา ฯ
ยํ ยทายตฺนํ มลฺลเยติ มหาราช ยํ ยํ สโมสฺสรณฺฏฺจฺจํ ทิชานํ
ปาณโรชนํ ชีวิตกฺขยกรํ มลฺลณามิ ตตุถ ตตุถ มยา ปลฺลลเสสฺสุ
ปาสา วิหิตฺตา ฯ ตาทิสฺนฺติ มานุสิยสฺเร ตถาวริชํ ปาณโรชนํ
มยา วิหิตํ ฯ ปาสฺนฺติ ตํ เอตํ ตตุถ พนฺธิ ฯ อุปาสฺสินฺติ อตฺตโน
ชีวิตํ อกฺเณตุวา อุปคนฺตุวา นิสินฺโน ฯ มมายนฺติ มํ อยํ
เสนาปติ อชฺฆณฺณาสถ มยา สทฺธิ กเถสิ ฯ สฺวทฺถกฺกรนฺติ ตสฺมี
ขณฺเณ เอส อมฺหาทิสฺเสหิ อนริเยหิ สฺวทฺถกฺกรํ อกาสิ ฯ ททเต
ภาวมฺุตตมฺนฺติ อตฺตโน อตฺตมํ อชฺฆณฺณาสยํ ททติ ปกาเสติ ฯ

อตุตโนยุนติ อตุตโน อัย ๑ อนุตตุณนุโตติ ภูตตุ กุณเ วณณนุโต
ตตุส ฐีวติ มุณจาติ มั ยาจิ ๑ ตตุสชาติ ตตุส ตถา ยาจนตุตตุส
ตุเชน จิตตุกุกุ กนตุวา ภาติสุงม ปตุสชาติ จ อนุชานี ๑
เอตุเถว หีติ มยา ปน อิเม เทว เอตุถ มานุสสิยสเรเยว จิตตุ-
กุกุมนาย อนุมตา อเหตุ ๑ เอวิ กโตติ เอวิ สตุตตุหตุถกโต ๑
ชนเยยยาถ มทุทวนุติ อตุตนิ เมตตุตจิตตุ ชเนติ ๑ อุปยานนุติ
ปณณาการิ ๑ สพุพสากุกณิกคาเมติ สพุพสมิปี สากุกณิกคาเม นานั
อณณั ตว เอวรूपิ เตน สากุกณิกเกน อากตปुพพิ อุปยานัน น
ปตุสสามิติ ๑ ตั ปตุสชาติ ตั มยา อากตุ อุปยานัน ปตุส มนุชาธิปาติ ๑

เอวิ โส จิตโกว สุมุขตุส กุณิ กเถติ ๑ ตโต ราชา หัสรวณโณ
มหารหิ อาสนัน สุมุขตุส จ สวณณภททุปีจกั ทาเปตุวา เตสิ ตตุถ
นินินุแนนัน สวณณภาชเนหิ ลาชมรุผาณิตาทีนินิ ทาเปตุวา นิภูจित
จ น โภชนกิจजे อณุชลิ ปकुยกุห มหาสตุตตุ ฐมมกถั ยาจิตวา
สวณณปีजे นิสีหิ ๑ โส เตน ยาจิตโต ปุทธิสนนุถารมกาสิ ๑

ตมตุถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๘๒]ทิสวา นินินุแน ราชานัน ปีजे โสวณณมเย สุก

อชณภาสถ วุงงุโค วาจิ กณณสุขั ภูณั ๑

กจจิ นุ โภโต กุสถั กจจิ โภโต อนามยั

กจจิ ฐุกุมิหิ ฝิตั ฐมเมน มนุสาสสีติ ๑

ราชา อาห

เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณนา หน้า 236

[๑๘๓] กุสถญเจว เม หัส อโธ หัส อนามย

อโธ รุกฺขมิตํ ผิตํ ฐมฺเมน มนุสสาสีหนฺติ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๑๘๔] กจฺจि โภโต อมจฺเจสุ โทโส โภจि น วิชฺชติ

กจฺจि จ เต ตวตฺเตสุ นาวงฺขณฺติ ชีวิตฺนฺติ ฯ

ราชา อาห

[๑๘๕] อโธปี เม อมจฺเจสุ โทโส โภจิ น วิชฺชติ

อโธปี เต มมตฺเตสุ นาวงฺขณฺติ ชีวิตฺนฺติ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๑๘๖] กจฺจิ เต สาทิสี ภริยา อสุสฺวา ปิยภาณินิ

ปฺตุตฺตรูปฺยสุเปตา ตว นนฺทวसानุคาคิ ฯ

ราชา อาห

[๑๘๗] อโธ เม สาทิสี ภริยา อสุสฺวา ปิยภาณินิ

ปฺตุตฺตรูปฺยสุเปตา มม นนฺทวसानุคาคิ ฯ

ตตฺถ ราชานนฺติ สาคลราชานํ ฯ วงฺกฺโคติ หัสราชา ฯ

ฐมฺเมน มนุสสาสสีติ ฐมฺเมน อนุสสาสสิ ฯ โทโสติ อปฺราโช ฯ

ตวตฺเตสุติ อุปฺปนฺเนสุ ตว บุทฺธาทีสุ อตฺเตสุ ฯ นาวงฺขณฺตีติ

อูร์ ทตฺวา ปริจฺจชนฺตา กิณฺจิ อตฺตโน ชีวิตํ น ปตฺถนฺติ ชีวิตํ

จชิตฺวา ตเวตฺถํ กโรนฺติ ฯ สาทิสีติ สมานชาติกา ฯ อสุสฺวาติ

วจนสมฺปฺภิจฺจนฺกา ฯ ปฺตุตฺตรูปฺยสุเปตาติ ปฺตุตฺเตหิ จ รูเปหิ จ ยเสหิ

จ อุเปตา ฯ ตว นนฺทวसानุคาคิ กจฺจิ ตว อชฺฌาสมยํ ตว วสํ

อนฺวตฺตติ น อตฺตโน จิตฺตวเสน วตฺตตีติ ปฺจุณฺติ ฯ

เอว โปธิสตุเตน ปฏิสนุถาเร กเต ปุณ ราชา เตน สทุธิ
กถิ กเถนุโต อาห

[๑๘๘]ภวนตุ กจจิ นุ มหา- สตุตฺหตุตฺตถตฺ คโต
ทุกฺขมาปชฺช วิปฺลึ ตสฺมี ปจฺมมาปเท ฯ
กจจิ ฆนฺนาปติตฺวาน ทณฺเฑน สมโปถยิ
เอวเมเตลฺล ชมฺมานัน ปาติกั ภาวติ ตาวเทติ ฯ

หัสราชา อาห

[๑๘๙]เขมมาสิ มหาราช เอวมาปฺริยาสติ (๑)
น จายิ กิลฺลจิริสฺมาสุ สตุตฺว สมปชฺชถ ฯ
ปจฺจกมฺปิตฺถ เนสาโท ปุพฺพเว อชฺฌภาสถ
ตทายิ สุมฺโขเยว ปณฺหิโต ปจฺจภาสถ ฯ
ตสฺส ตํ วจัน สุตฺวา ปสาทมยมชฺฌกา
ตโต มํ ปามุญฺจิ ปาสา อนฺนุณฺนาสิ สฺุเขน จ ฯ
อิทฺถจ สุมฺเขเนว เอตทตฺถาย จินฺตติ
โกโก สกาเส อากมฺนํ เอตสฺส ธนมิจฺจตาติ ฯ

ราชา อาห

[๑๙๐]สฺวาคตฺถเจวิทํ ภาวตํ ปตีโต จสฺมิ ทสฺสนา
เอโส จาปี พหฺวิตฺตํ ลภตํ ยาวทิจฺจตีติ ฯ
ตตฺถ มหาสตุตฺหตุตฺตถตฺ คโตติ มหนฺตสฺส สตุตฺโน หตุตฺถ-
คโต ฯ อาปติตฺวานาติ อุปฺชาวิทฺวา ฯ ปาติกนฺติ ปากติกั ฯ อยเมว
๑. ม. เอวมาปฺธิยา สติ ฯ ลี. ย. เอวมาปฺธิ ลัสติ ฯ

วา ปาโจ ๑ อิทธิ วุตตัม โหติ เอเตสํ หิ ชมมานํ ดาวเทว เอวํ
ปากตักโก โหติ สกฺเข ทณฺเฑน โปเถควา ชีวิตกฺขยํ ปาเปฺนฺโต เวตฺตนํ
ลภิสฺสตี ๑ กิณฺจิริสฺมาสูติ กิณฺจิ อมฺเหสุ ๑ สตฺตฺวาตี สตฺต
วีย ๑ ปจฺจกมฺปิฏฺธาตี มหาราช เอส อมฺเห ทิสฺวา พนฺชาตี สลฺยาย
โถกํ โอสกฺกิตฺถ ๑ ปุพฺเพวตี อยเมว มํ ปจฺมํ อชฺฌภาสี ๑ ตทาตี
ตสฺมี กาล ๑ เอตฺตฺถายาตี เอตฺสฺส เนสาทฺปฺตฺตฺสฺส อตฺถาย
จินฺติตํ ๑ ธนฺมิจฺจตาตี เอตฺสฺส ธนํ อิจฺฉนฺเตน เตน ตว สนฺตํ
อมฺหากํ อากมฺนํ จินฺติตํ ๑ สุวาคตฺถเจวิทฺนฺติ มา โภณฺโต
จินฺตยฺนฺตุ อิทธิ ภวฺนฺตานํ อิธากมฺนํ สุวาคตฺถเมว ๑ ลภฺตฺนฺติ ลภฺตุ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา ราชา อณฺเวยตรํ อมฺจํ โอลเถควา ก็
กโรมิ เทวตี วุตฺเต อิมํ เนสาทํ กปฺปิฏเกสฺมสฺสํ นหาตฺนฺนฺติ
สพฺพาลงฺการปฺฏิมนฺจิติ กเรตฺวา อานเหีตี วตฺวา เตน ตถา กตฺวา
อานีตฺสฺส สํวจฺมเร สตฺสทสฺสฺสฺจฺจกํ คามํ เทว อิตฺถิโย คเหตฺวา
มหนฺตํ เคหํ ปรวฺรณฺจ อณฺเวยจ พหุํ หิรณฺยสุวณฺณํ อทาสี ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๕๑] สนฺตปฺปิฏฺวา เนสาทํ โภเคหิ มนฺชาธิโป

อชฺฌภาสธ วงฺกฺโค(๑) วาจํ กณฺณสุขํ ภณฺนฺติ ๑

อถ มหาสฺตฺโต รณฺโณ ชมฺมํ เทเสตี ๑ โส ตสฺส ชมฺมกถํ
สุตฺวา ตฺถุจฺจทโย ชมฺมกถิกสฺส สกฺกาโร กริสฺสามีตี เสตฺจฺจตฺตํ
ตสฺส ทตฺวา ราชํ ปฏฺิจฺฉาเปนฺโต อาห

๑. ม. วกฺกํ ๑

[๑๕๒]ยั ขลุ ฐมมมารีณั วโส วตุตติ กิณจิ(๑) นั

สพพตุติสสุริยั ภาวตั ปสาสถ ยทิจจถ ๑

ทานตุถั อุปโกตุตุ วา ยณจณณมุปกปปฏิ

เอตั ททามิ โว วิตุตตั อิสสุริยั วิสสุซามิ โวติ ๑

ตตุถ วโส วตุตติตี ยตุถ มม วโส วตุตติ ๑ กิณจิ

นนติ ตั อุปปมตตุกมปิ ๑ สพพตุติสสุริยณติ สพพิ วิภวั ตัเยว

อิสสุริยั อตุถ ๑ ยณจณณมุปกปปฏิตี ปุณณกามตาย ทานตุถั

วา ฆตุตตั อุตสาเปตุวา รชชเมว อุปโกถั วา ยั วา อณณั

ตุมุหากั รุจจติ ตั กโรถ ๑ เอตั ททามิ โว วิตุตตนติ สทฐิเยว

เสตจจตุเตน มม สนนตุถั อิสสุริยั วิสสุซามิ เต ๑

อถ มหาสตุโต รณณวา ทินัน สเสตจจตุตตั ปุณ ตสเสว

อทาสิ ๑ ราชวา จินเตสิ หัสสรณโณ ตาว เม ฐมมกถา สุตวา

ลุททปตุเตน ปน อัย สุมุโข มฐุรโกถติ อติวिय วณณโต อิมสสุสาปิ

ฐมมกถั โสสุสามิติ ๑ โสเตน สทฐิ สลลปนุโต อนนุตรั คากมาห

[๑๕๓]ยถา จ มยายั สุมุโข อชณณาสเสยย ปณุทธิโต

กามสา พุทฐิสสมปนุโน ตมสสุ(๒) ปรมปปียณติ ๑

ตตุถ ยถาติ ยทิจ ๑ อิทั วุตตุ โหติ ยทิจ จ เม อัย

สุมุโข ปณุทธิโต พุทฐิสสมปนุโน กามสา อตุตโน รุจिया

อชณณาสเสยย ตั เม ปรมปปียั อสุสาติ ๑

ตโต สุมุโข อาห

๑. ม. กิณจัน ๑ ๒. ม. ตั มุยาสุส ๑

[๑๕๔]อหิ ขลุมหาราช นาคราชาริวนตริ

ปฏิวตตุ น สกโกมิ น เม โส วินโย สिया ฯ

อมุหากณเจว โย(๑) เสฏโฐ ทุวณจ อุตตมสตุตโว

ภูมิปาโล มนุสสินโท ปุชา พหุหิ เหตุภิ ฯ

เตส อุกินัน ภูตตี วัตตมาเน วินิจฺฉเย

นนตริ ปฏิวตตพพิ เปสเสน มนุชาธิปาติ ฯ

ตตต นาคราชาริวนตริ เกลาย อพภนตริ ปวิฏโฐ

นาคราชา วยิ ฯ ปฏิวตตุนติ ตุมหากิ ทุวินัน อนตเร วัตตุ น

สกโกมิ ฯ น เม โสติ สเจ วัตเทยิ น เม โส วินโย ภเวยิ ฯ

อมุหากณเจวาติ อมุหากณเจว ฉนฺนวุติหิสสหสฺสานญจ ฯ

อุตตมสตุตโวติ อุตตมสตุโต ฯ ปุชาติ อุกุ ตุมเห มยฺหิ

พหุหิ การเนหิ ปุชารหา เจวป สัสสารหา จ ฯ เปสเสนาคิ

เวยยาวจจกรเน เสวเกน ฯ

ราชา ตสฺส วจัน สุตฺวา ตฺมฺจททโย ชาโต ฯ

เนสาทปฺตุโต วนฺณเตติ น อญฺเณน ตุมหากิเสน มนุชรหมมกถิเกน

นาม ภวิตพฺพนติ วัตฺวา อาห

[๑๕๕]ชมฺเมน กิร เนสาทโท ปณฺฑิตโต อญฺชโช อิติ

น เหว อกตตตสฺส นโย เอตาทิสฺ สिया ฯ

เอว อุกคปกตฺติมา เอว อุตตมสตุตโว

ยวตตฺติ มยา ทิฏฺฐา นานฺณํ ปสฺสามิ อีหิสฺสิ ฯ

๑. ม. โส ฯ

ตฺถุโจสฺมิ โว ปกฺติยา วากฺเยน มฐฺเรน จ

เอโส จาปี มม ฉนฺโท จิโร ปสฺเสยฺย โว อุโภติ ฯ

ตตฺถ ฐมฺเมนาติ สภาเวน การเณน ฯ ออกตตฺตสฺสาติ
อสมฺปาทิตตตฺถภาวสฺส มิตฺตทพฺภิสฺส ฯ นโยติ ปณฺวา ฯ
อคฺคปฺกตีมาติ อคฺคสภาโว ฯ อุตฺตมสฺตตฺโวติ อุตฺตมสฺตฺโต ฯ
ยาวตตฺถิ มยาติ ยาวตา มยา ทิฏฺฐา นาม อตฺถิ ฯ นาลฺลณฺนฺติ
ตสฺมี มยา ทิฏฺฐญฺจเณ อณฺณํ เอวรूपิปี น ปสฺสามิ ฯ ตฺถุโจสฺมิ
โว ปกฺติยาติ สมฺม หัสฺราช อหิ ปกฺติยา ปจฺมเมว ตฺมฺหากิ
ทสฺสเนน ตฺถุโจ ฯ วากฺเยนาติ อิทานิ ปน โว มฐฺรวจเณน
ตฺถุโจสฺมิ ฯ จิโร ปสฺเสยฺย โวติ อีเชว วสาเปตฺวา มฺหุตฺตปิ
อวิปฺปวาเสนฺโต จิโร ตฺมฺเห ปสฺเสยฺยณฺนฺติ เอส เม ฉนฺโทติ วทติ ฯ

ตโต มหาสฺตฺโต ราชานํ ปัสฺสนฺโต อาห

[๑๕๖] ยํ กิณฺจ(๑) ปรมเม มิตฺเต กตฺรสฺมาสุ ตํ ตยา

จตฺตา(๒) นิสฺสํสยํ ตฺยมฺหา ภตฺติรสฺมาสุ ยา ตว ฯ

อทฺถจ ญฺน สุมฺหา- ฌาติสฺงฺฆสฺสมนฺตริ

อทสฺสเนน อสฺมากิ ทฺกขิ พฺหุสฺ ปกฺขิสฺสุ ฯ

เตสํ โสกวิฆฺมาญฺย ตยา อณฺมตา มยิ

ตํ ปทกฺขิณฺโต กตฺวา ฌาติ ปสฺเสมฺรินฺทม ฯ

อทฺธาหิ วิปฺลํ ปีตี ภวตี วินฺทามิ ทสฺสนา

เอโส วาปี มหาอฺตฺโต ฌาติวิสฺสาสนา สียาติ ฯ

๑. ส. ม. กิจฺจํ ฯ ๒. ม. ปตฺตา ฯ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 242

ตตถ กตรสุมาสูติ กต อมฺเหสุฯ จตฺตา นิสฺสํสยํ ตฺยมหาติ
มยํ นิสฺสํสเยน ตยา จตฺตาเยวฯ ภตฺติรสุมาสู ยา ตวาติ ยา
ตว อมฺเหสุ ภตฺติ ตาย ภตฺติยา มยํ ตยา นิสฺสํสเยน จตฺตาเยว
น จ วิปฺปยุตฺตา วิปฺปวฺภูจฺจาปี สห วาสีโนเยว นาม มยฺนฺติ
ทีเปติฯ [๑] อสมฺภกนฺติ อมฺหากํ ทฺวินฺนํ อทสฺสเนน พหุสุ ปกฺขีสุ
ทฺกขํ อุปฺปนฺนํฯ ปสฺสสมฺภรินฺทมาติ ปสฺสเสยฺยาม อรินฺทมฯ
ภวตฺนฺติ โภโต ทสฺสเนนฯ เอโส วาปี มหาอตุโถติ ยา
เอสา ฅาติสงฺกหสงฺฆาตา ฅาติวิสุสสาสนา สียา เอโส วาปี
มหาอตุโถติฯ

เอวํ วุตฺเต ราชา เตสํ คมนํ อนุชานาติฯ มหาสตฺโตปี
รณฺโณ ปณฺจวิเช ทฺสฺสีเล จ อาทีนํวํ สีเล จ อานิสฺสํ กเถสิ
อิมํ สีลํ รกฺขถ ฅมฺเมน รชฺชํ กาทเรถ จตฺถิ สงฺกหวตฺถุหิ
มหาชนํ สงฺกหถาติ โอวทิตฺวา จิตฺตญฺญํ อคมาสิฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๕๗]อิทํ วตฺวา ฅตฺรญฺโจ หัสฺราชา นราธิปํ
อุตฺตมชวมนฺวาย ฅาติสงฺฆมฺุปากมมฯ
เต อโรเค อนุปฺปตฺเต ทิสฺวาน ปฺรเม ทิเช
เกเก(๒)ติมกรฺุ หัสฺา ปุณฺสทฺโท อชายถฯ

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อทฺถจ นฺน สุมหาติ เอตฺถจ เสเนว
- # สุมหนฺตํ ฅาติสงฺฆสฺส มนฺตฺรณฺติ อมฺเหหิ ชเนหิ วิริหิตฺสฺส
- # มม ฅาติสงฺฆสฺส อนุตฺรํ ฉิทฺทนฺติ ทิสฺสนฺติฯ ๒. ม. เกกาติฯ

เต ปตีตา ปมุตเตน ภตตุนา ภตตุการวา
สมนุตา ปริกิริสู(๑) อณฺทชา ลทุชปจฺจยาติ ฯ
ตตฺถ อุปาคนฺนุติ อรุณฺคฺคฺมนเวลายเมว มธฺลฺลาชผาณิตาทีนึ
ปริกฺฤชิตฺวา รณฺญา จ เทวียา จ ทฺวีหิ สุวณฺณตาลปตฺเตหิ
อุกฺขิปิตฺวา คนฺธมาลาทีหิ กตสฺกการา สุวณฺณตาลปตฺเตหิ
โอดริตฺวา ราชานํ ปทกฺขินํ กตฺวา เวหาสิ อฺุปฺปิตฺวา รณฺญา
อณฺชลี ปกฺคยฺห กจฺจถ สามีโนติ วุตฺเต สีหปณฺชเรน
นิกฺขนฺตา อุตฺตเมน ชเวน คนฺธฺวา ฅาติคณฺ์ อฺุปฺสงฺกมึสู ฯ
ปรเมติ อุตฺตเม ฯ เกเกติ อตฺตโน สภาวเรน เกเกติ
สทฺทหมกาสิ ฯ ภตตุนา ภตตุการวาติ ภตฺตริ สการวา ฯ
ปริกิริสูติ ภตฺตโน มุตฺตภาเวน ตฺถุจฺจา ตํ ภตฺตารี สมนุตา
ปรีวารยึสู ฯ ลทุชปจฺจยาติ ลทุชปติจฺจฺจา ฯ

เอวํ ปรีวารตฺวา จ ปน เต หึสา กถํ มุตฺโตสิ
มหาราชาติ ปฺุจฺจึสู ฯ มหาสตุโต สุมฺขํ นิสฺสาช มุตฺตภาวํ
สาคลรณฺญา จ ลฺุทฺทปฺุตฺเตน จ กตกมฺมณฺจ กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา
ตฺถุจฺจา หึสคณา สุมฺขเสนาปติ จ ลฺุทฺทปฺุตฺโต จ ราชา จ สฺุชิตา
นินฺทฺทกฺขา จิริ ชีวนฺตฺติ ฤตี อํกํสู ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๕๘]เอวํ มิตฺตวตํ อตฺถา สพฺเพ โหนฺติ ปทกฺขินา

หึสา ยถา ฐตฺรจฺจา ฅาติสงฺฆมฺปาคนฺนุติ ฯ

๑. ม. ปริกิริสู ฯ

ชาตกฎกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 244
เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 244

ตตถ มิตตวตฺตนิ กลฺยาณมิตฺตสมปฺนฺนํ ฯ ปทกฺขิณาติ
สฺขนิปฺผลตฺติโน วุฑฺฒียุตฺตา ฯ ฌตฺรภูจฺาติ หิสรราชา สฺมุโข
รณฺณา เจว ลฺลทฺทปฺตฺเตน จาติ ทฺวิหิ เอวํ อุโภปิ เต ฌตฺรภูจฺา
กลฺยาณมิตฺตสมปฺนฺนา ยถา ฯ ฌาติสงฺฆมฺุปาคมฺุณฺติ ฌาติสงฺฆ-
อุปคฺมนสงฺฆาโต เตสํ อตฺถโต ปทกฺขิโณ ชาโต เอวํ อณฺเณลํปี
มิตฺตวตฺติ อตฺถตา สพฺเพ ปทกฺขิณา โหนฺตฺติติ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปายิ อานนฺโท มมตฺถาย ชีวิตํ ปฺริจฺจชิตฺติ วตฺวา ชาตํ
สโมชานฺสิ ตทา ลฺลทฺโ ท ฉนฺนตฺถโร อโหสิ สาคโล รacha
สาริปฺตฺโต สฺมุขเสนาปติ อานนฺตฺถโร อโหสิ ฉนฺนวุติหิสฺสทฺสสา
พฺุทฺธิปริสา ฌตฺรภูจฺ โลกนาโถ เอวํ ชาเรถ ชาตกฺนฺติ ฯ

จฺลลหิสชาตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ปจฺมํ ฯ

มหาหังชาตกั

เอเต หังสา ปกุกมนุตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อานนุทตฺเถรสฺส ชีวิตปริจฺจจากเมว อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ ปน วุตฺตสทิสเมว ฯ

เอกทิวสมฺหิ ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปตฺถุ อวฺโโส
อายสุมฺตา อานนุเทเน ตถาคตฺตฺสตุถาย อตฺตโน ชีวิตํ ปริจฺ-
จขนฺเตเน ทุกฺกริ กถํ นาพาคิริํ ทิสฺวา สตุถารา ติกฺขตฺถุ
ปฏฺิพาหิยมาโนปิ เนว นินฺวตฺตโก โหติ อโห ทุกฺกรการโก
อายสุมฺตา อานนุทตฺเถโรติ ฯ สตุถา อานนุทตฺส กุณฺณถา
ปวตฺตติ กนฺตพฺพิ มยา เอตฺถาติ กนฺธกฺกุฏิตฺโต นิกฺขมิตฺวา
อาคณฺตฺวา กายนฺตฺถุ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนินฺนินฺนาติ
ปฺจุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพุเพปิ
อานนุโท ตฺริจฺจานโยนินฺนํ นินฺนพฺตฺโตปิ มมตฺถาย อตฺตโน ชีวิตํ
ปริจฺจชฺเวยวาคิ วตฺวา ตฺถุเห อโหสิ เตหิ ยาจิโต อตีตํ อาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ สัมมสฺส นาม พาราณสิรณฺโณ เขมา
นาม อคฺคฺมเหสี อโหสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต ฉนฺนวุติ(๑)หังสสฺสปรวิฏฺโต
จิตฺตฺกฺกุญฺเญ วิหาสิ ฯ อเอกทิวสํ เขมา เทวี ปจฺจุสสมเย สุปีนํ
อทฺทส ฯ สุวณฺณหังสา อาคณฺตฺวา ราชปฺลลฺงเก นิสิตฺติว
มธฺรฺสฺสเรเน ฌมฺมกถํ กเถสิ ฯ เทวียา สาธฺกการิ ทตฺวา ฌมฺมกถํ
๑. ม. นวุติ ฯ

สุณนุติยา ฆมมสฺสวเน อตฺตตฺตยา เอว รตฺติ วิภายิฯ หํสา ฆมมํ
กเถตฺวา อฏฺฐาย สีหปฺลชเรน นิกฺขมิตฺวา อคมฺสฺฯ สปิ
เวเคนุฏฺฐาย ปฺลยมาเน หํเส คณฺหถ คณฺหถาติ วตฺวา หตฺถํ
ปฺสาเรนฺตีเยว ปพฺพชฺฉิฯ ตสฺสา กถํ สุตฺวา ปรีจาริกาโย กุหิ
หํสาติ โถกํ อวหสีสุฯ สว ตสฺมี ฆณฺเ สุปินกภาวํ ญตฺวา จินฺเตสิ
อหํ อฏฺฐํ น ปสฺสามิ อทฺธา อิมสฺมี โลกํ สุวณฺณวณฺณา หํสา
ภวิสฺสนฺติ สเจ โข ปน สุวณฺณหํसानํ ฆมมํ โสตุกามมฺหิตี ราชานํ
วภฺขามิ อมฺเหหิ สุวณฺณหํสา นาม น ทิฏฺฐปฺพพา หํसानญจ
กถา นาม อฏฺฐาเยวาทิ วตฺวา นิสฺสุกโก ภวิสฺสติ โททโพติ
วตฺเต ปน เยน เกนจิ อฺปาเยน ปรีเยสิสฺสติ เอวํ เม มโนโร
อิชฺฉิสฺสตีติฯ สว กิลานาลยํ ทสฺเสตฺวา ปรีจาริกานํ สณฺณํ
ทตฺวา นิปชฺชิฯ ราชา ราชาสเน นิสฺสินฺโน ตสฺสา ทสฺสนเวลาย
ตํ อทิสฺวา กุหิ ฆมา เทวติ ปุจฺฉิตฺวา กิลานา เทวติ สุตฺวา
ตสฺสา สนฺตํกํ คนฺตฺวา สยนปสฺเสกเทเส นิสฺสิตฺวา ปิฏฺฐิ
ปรีมชฺชนฺโต กิณฺเต ภาทฺเท อผาสฺกนฺติ ปุจฺฉิฯ เทว อณฺณํ อผาสฺกํ
นตฺถิ โททโล ปน เม อฺปฺปนฺโนติฯ เตนหิ ภณฺสิ เทว ยํ อิฉฺฉสิ
ตํ สึฆนฺเต อฺปฺนาเมสฺสามิตีฯ มหาราช อหเมกสฺส สุวณฺณหํสฺส
สมฺมุสฺสิตเสตจฺจตฺเต ราชปฺลลฺงเก นิสฺสินฺนสฺส คนฺธมาลาทีหิ ปุชฺ
กตฺวา สาธฺกการิ ททมานา ฆมมกถํ โสตุมิจฺฉามิ สเจ ลภามิ
อิฉฺเจตํ กุสลํ โน เจ ชีวิตํ เม นตฺถิติฯ อถ นํ ราชา สเจ
๑. ม. สมิชฺฉิสฺสตีติฯ

มนุสฺสโลเก อตุถิ ลภิสฺสตี มา จินฺตยீติ อสุสาเสตฺวา สิริคพฺภา
นิกฺขมิตฺวา อมฺจเจหิ สทฺธิ มนฺเตสิ อมฺโห เขมา เทวี สุวณฺณหังสฺส
ธมฺมกถํ โสตุํ ลภนฺตี ชีวีสฺสามิ อลภนฺติยา เม ชีวิตํ นตฺถิติ วทติ
อตุถิ นฺุโข สุวณฺณวณฺณา หังสาติ ฯ เทว อมฺเหหิ เนว ทิฏฺฐปฺพุพา
น สุตฺปฺพุพาติ ฯ เก ปน ชานเยยฺยนฺติ ฯ พฺราหฺมณา เทวาติ ฯ

ราชา พฺราหฺมणे ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺกาโร กตฺวา ปุจฺฉิ
อตุถิ นฺุโข อจฺริยา สุวณฺณหังสาติ ฯ อาม มหาราช อมฺหากํ มนฺเตสุ
มจฺฉา กกฺกฏฺกา กจฺฉปฺปา มิคา โมรา หังสาติ เอเต ติรจฺฉานกตา
สุวณฺณวณฺณา โหนฺตีติ อากตา ฐตฺรภฺรฺจฺจุลหังสา นาม ปณฺฑิตา
ณานสมฺปนฺนา อิติ มนุสฺสเสหิ สทฺธิ สตุตฺ สุวณฺณวณฺณา
โหนฺตีติ ฯ ราชา อตฺตมโน หุตฺวา กตฺถ นฺุโข อจฺริยา ฐตฺรภฺรฺจฺจุลหังสา
วสนฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ น ชานาม มหาราชาติ ฯ เก เต ชานิสฺสนฺตีติ ฯ
ลฺุทฺทปฺตุตฺตาติ วุตฺเต สพฺเพ อตฺตโน วิชิตฺเต ลฺุทฺทเก สนนฺิปาตาเปตฺวา
ปุจฺฉิ ตาตฺ สุวณฺณวณฺณา ฐตฺรภฺรฺจฺจุลหังสา นาม กหํ วสนฺตีติ ฯ
อเถโก ลฺุทฺทโก หิมวณฺเต กิร เทว จิตฺตภฺรฺจฺจุลหังสาติ ณาติภฺล
ปรมฺปราย กเถนฺตีติ อาห ฯ ชานาสี ปน เนลฺล คหณฺุปายนฺติ ฯ
น ชานามิ เทวาติ ฯ เก ปน ชานิสฺสนฺตีติ ฯ พฺราหฺมณา
เทวาติ ฯ โส พฺราหฺมณฺปนฺฑิตฺเต ปกฺโกสาเปตฺวา จิตฺตภฺรฺจฺจุลหังสา
สุวณฺณวณฺณานํ หังसानํ อตุถิภาวํ อาโรเจตฺวา ชานาถ นฺุโข
เนลฺล คหณฺุปายนฺติ ปุจฺฉิ ฯ มหาราช กิณฺเตหิ ตตฺถ คนฺุตฺวา
คหิเตหิ อุปาเยน เต นครสมิปี อานेतฺวา คณฺุหิสฺสามาติ ฯ โโก

ปน อุปาโยติฯ มหาราช นครโต อุตฺตเรน ติกาวุตฺตปฺปมาณํ
เขมํ นาม สรี ขนาเปตฺวา อุตฺตสฺส ปฺปเรตฺวา นานาธณฺณานิ
โรเปตฺวา ปณฺจวณฺณปทุมสณฺณนํ การेतฺวา เอกํ ปณฺทิตเนสาทํ
ปฏิจฺฉาเปตฺวา มนุสฺसानํ อุปคณฺตุ อทฺตฺวา จตุสฺส กณฺเณสฺส จิตฺติ
อกฺขํ โฆสาเปถ นานาสกฺกนา ทส ทิสฺวา โอตฺตริสฺสสนฺติ เต หํสา
ปรมฺปราย ตสฺส สรสฺส เขมภาวํ สุตฺวา อากจฺฉิตฺตสนฺติ อถ เน
พาลปาเสหิ พนฺธาเปตฺวา คณฺหาเปยฺยาถาติ ฯ

ติ สุตฺวา ราชา เตหิ วุตฺตปฺปเทเส วุตฺตปฺปการี สรี การेतฺวา
เลกํ เนสาทํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตฺวํ อีโต ปฏฺจาย อตฺตโน กมฺมํ มา
กริ ปุตฺตทาริ เต อหํ โปเสสฺสสามิ ตฺวํ อปฺปมตฺโต เขมสรี รกฺขณฺโต
มนุสฺเส ปฏิกฺกมาเปตฺวา จตุสฺส กณฺเณสฺส อกฺขํ โฆสาเปตฺวา
อากตาคเต สกฺกเน มม อากิจฺเขยฺยาสี สฺวณฺณหํเสสฺส อากเตสฺส มหนฺตํ
สกฺกการี ลภิสฺสตีติ ตํ สมสฺสาเสตฺวา เขมสรี ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ โส
ตโต ปฏฺจาย รมฺญา วุตฺตนเขเนว ตตฺถ ปฏฺธิปชฺชิ ฯ เขมสรี รกฺขตีติ
จสฺส เขมเนสาโทเตว นามํ อุตฺปาที ฯ ตโต ปฏฺจาย จ
นानปฺปการา สกฺกนา โอตฺตริสฺส ฯ เขมสรี นิพฺภยณฺติ ปรมฺปรโฆเสน
นานาหํสา อากมฺีสฺส ฯ ปจฺมนตาว ตินฺหํสา อากมฺีสฺส ฯ เตลลํ
โฆเสน ปณฺทฺหํสา อากมฺีสฺส ฯ เตลลํ โฆเสน มโนสิลาวณฺณหํสา
อากมฺีสฺส ฯ เตลลํ โฆเสน เสตหํสา อากมฺีสฺส ฯ เตลลํ โฆเสน ปากหํสา
อากมฺีสฺส ฯ เตสฺส อากเตสฺส เขมโก รมฺโย อาโรเจสิ เทว ปณฺจวณฺณา
๑. ม. การาเปตฺวา ฯ

หังสา อาคนตุวา สเร โคจรั คณฺหนฺติ ปากหังสานั อาคตตุตา
อิทานิ กติปาเหเนว สุวณฺณวณฺณนา หังสา อาคมิสฺสนฺติ มา
จินฺตยิตฺถ เทวติ ฯ ตัํ สุตฺวา ราชา อญฺเณน ตตฺถ น คนฺตพฺพิ
โย คจฺฉิสฺสตี หตฺถปาทจฺเจทนญฺจ ฆรวิโลปลญฺจ ปาปฺณิสฺสตีติ นกร
เถริญฺจาราเปตี ฯ ตโต ปญฺญาชย ตตฺถ โกจิ น คจฺฉติ ฯ จิตฺตภูกฤกถ
ปน อวิทุเร กาณฺจนฺคฺหายั ปากหังสา วสนฺติ ฯ เตปี มหพฺพลา
ชฺตรภูกฤกถน สทฺธิ์ เตลัํ สรีรวณฺณานิ นิพฺพิเสทานิ โหนฺติ ฯ
ปากหังสรณฺโณ ปน ชีตา สุวณฺณวณฺณนา อโหสิ ฯ โส
ตัํ ชฺตรภูกฤกถน หิสฺสรสฺส อญฺรูปาติ ตสฺส ปาทปริจาริกั กตฺวา
เปเสตี ฯ सा तसुसु पीया ओहोसि मनापातेनेव कारणेन तानि
เทव हंसकुलानि अणुमणुवं विसृतासिगानि ชาदानि ฯ

อเถกทิวสั โพธิสตุตสฺส ปริวารหังสา ปากหังเส ปุจฺฉิสฺสุ ตุมฺเห
อิเมสุ ทิวเสสุ กหั โคจรั คณฺหนฺตติ ฯ มยั พาราณสีโต อวิทุเร
เขมสเร โคจรั คณฺหนฺตติ ตุมฺเห ปน กุหิ อหิณฺชฺตติ ฯ อสุกฺมฺหิ
นามาติ วุตฺเต กสฺมา เขมสรึ น คจฺฉตฺถ โส หิ สโร รณฺณิโย
นानาสกฺุณสมากิณฺโณ ปญฺจปทุมสณฺณนฺโน นานาธณฺณผล-
สมฺปนฺโน นานปฺปการภมรคณฺนิกุชฺชิตอ จตุสฺส กณฺเณสฺสุ นิจฺจปวตฺต-
อภยโฆสโน โกจิ อุปสงฺกมิตฺตุ สมตฺถโต นาม นตฺถิ ปเคว อณฺณ
อุปทฺทว กาคู เอวรูปโ สโรติ เขมสรึ วณฺณยีสฺสุ ฯ เต เตลัํ กถั
สุตฺวา พาราณสีสมิเป กิร เอวรูปโ เขโม นาม สโร นาม อตฺถิ
ปากหังสา ตตฺถ คนฺตฺวา โคจรั คณฺหนฺติ ตุมฺเหปี ชฺตรภูกฤกถน หิสฺสรสฺส

อาโรเจถ สเจ อานุชานาติ มยปี ตตถ คนตุวา โคจรั คณฺเหยยามาติ
สุมุขสฺส กเถสิฯ สุมุโข รณฺโณ อาโรเจสิฯ โสปี จินฺเตสิ มนุสฺสา
นาม พหุมายา ขรมนฺตา อุบายกุสลา ภวิตพฺพเมตฺถ การณน
เอตฺตํ กาลิ เอตฺถ สโร นาม นตฺถิ อิทานิ กโต มณฺเณ
อมุหํภักิ คหณตฺถาย กโต ภวิสฺสตีติฯ โส สุมุโข อห มา เต
ตตถ คมนํ รุจฺจิตฺถ เนโส สโร เตหิ มนุสฺเสหิ สฺฐมฺมตฺถาย กโต
อมุหํภักิ คหณตฺถาย กโต มนุสฺสา นาม พหุมายา ขรมนฺตา
อุบายกุสลา ตุมฺเห สเกเวว โคจเร จรธาติฯ สุวณฺณหํสา เขมสฺริ
คนตุคามฺมหาติ ทฺถิมยปี ตตฺถิมยปี สุมุขสฺส อาโรเจสิฯ โส เตสิ
ตตถ คนตุคามตี มหาสตุตฺสฺส อาโรเจสิฯ อถ มหาสตุโต มม
ณาทกา มํ นิสฺสาย มา กิลมนฺตุ เตเนหิ กจฺจามาติ ฉนฺนวุติ-
หํสสทฺสฺสปริวุโต ตตถ คนตุวา โคจรั คเหตุวา หํสกีฬิ กิฬิตฺวา
จิตฺตกุญฺเฆว ปจฺจาคมาสิฯ เขมโก เตสิ จริตฺวา คตกาเล คนตุวา
เตสิ อากตฺถาวํ รณฺโณ อาโรเจสิฯ ราชา ตฺถุจฺจิตฺโต หุตฺวา สมฺม
เขมก ตฺวํ เอกํ วา เทว วา หํเส คณฺหิตุํ วายมาหิ มหนฺตํ เต
ยสิ ทสฺสามิตี วตฺวา ปรีพฺพยิ ทตฺวา ตํ อญฺโโยเชสิฯ โส ตตถ
คนตุวา จาฏิปฺลยฺเช นิสีทิตฺวา หํसानํ โคจรรุจฺจานํ วิมฺลสิฯ
โพธิสตุตา นาม นิลโลลุปฺปจาริโน โหหนฺติ ตสฺมา มหาสตุโต
โอดิณฺณจฺจานโต ปญฺจาย สปทานํ สาลิ ขาทนฺโต อคมาสิฯ
เสสหํสา อิตฺถิจิตฺถ ขาทนฺตา วิจรีสุฯ อถ ลุทฺทปฺปฺโต อญิ หํโส
นิลโลลุปฺปจาริ อิมํ พนฺชิตุํ วญฺญตีติ จินฺเตตฺถวา ปฺนทิวเส หํเสสุ

สร์ โอนติณณเสเยว จาฎิปลยชเร นิสินโน ตั จานั คนตุวา อวิทุเร
ติณปลยชเรน อตุตตานั ปฎิจญาเทตุวา ฉิทุเทน โอลิเกนุโต อจุฉิ ๗
ตสุมิ ขณ มหาสตุโต ฉนวนวุติหังสหัสสปุรกุขโต หิโยโย
โอดิณณฎุจนาเนเยว โอดริตุวา โอลิย นิสิติตุวา สาสี ขาทนุโต
ปายาสี ๗ เนสาโท ปลยชเรฉิทุเทน โอลิเกนุโต ตสุส รูปโสภก-
คปุตตตั อตุตทาวั ทิสวา อัย หังโส สกฏนาภิปพมาณสรีโร
สุวณณวณณัณ เตหิ รตุตราชีหิ คีวายั ปริกขิตุโต ติสุโส ราชีโย
คเลน โอดริตุวา อุทรนตุเรน กตา ติสุโส ปจญาภาเคน
วินิวิษณิตุวา กตา รตุตทกมุพลสตุตติกุกาย จปีตทากณจกขนุโธ วิย
อติวิโรจติ อิมินา เอเตสั รณณาว ภาวิตพัพ อิมเมว กณหิสุสามิติ
จินเตสิ ๗ หังสราชาปี พหุ โคจริ จริตุวา ชลกีพั กิพิตุวา
หังสคณปรีวูโต จิตตุคณเมว อคมาสิ ๗ อิมินา นียาเมน ปลยจ ฉ
ทิวเส โคจริ คณหิ ๗ สตุตเม ทิวเส เขมโก กาทอสุสวาลมัย ทพหัง
มหารชชั วณุญตุวา ยญุฉิปาสั กตุวา เสว หังสราชา อิมสมิ
โอกาเส โอดริสุสตีติ ตตุตโต ฉตุวา อนุโตอุทเก ยญุฉิปาสั
โอยุทธิ ๗ ปุนทิวเส หังสราชา โอดรณุโต ปาทั ปาเส ปเวเสนุโตเยว
โอดริ ๗ อตุสส ปาโส ปาทั อัยปญุณเคน กทณนุโต วิย อาพนุทธิตุวา
คณหิ ๗ โส ฉินุทิสุสามิ นนุติ เวคั ชเนตุวา อากทุฉิตุวา
ปาเตสิ ๗ ปจมวเว สุวณณวณณัณ จมมึ ฉิชชิ ๗ ทุตติยวเว
กมุพลวณณัณ มังสั ฉิชชิ ๗ ตติยวเว นหารู ฉิชชิตุวา อญุฉิ อาหจ
๑. ม. อูรณตุเรน ๗

อฏฐาสี ๑ จตุตถวาระ ปน ปาโท นิชเชยฺย ๑ รัญโธ ปน หีนงฺกตา
 นาม อนนุจฺฉวีกาติ น วายามิ อกาสิ ๑ พลวเวทนา ปวตฺตีสุ ๑
 โส จินฺตสิ สจําหิ พนฺธรวํ รัสสุสามิ ฉาตกา เม จิตฺตฺตฺราสา
 หุตฺวา โคจริ อคเหตุวา ฉาตชฺฉตฺตาว ปลาชนฺตา สมฺพุเท
 ปติสฺสนฺตฺติ ๑ โส เวทนํ อธิวาเสตฺวา ปาสวเส ปวตฺติตฺวา สาสี
 ขาทนฺโต วิย หุตฺวา เตสิ ยาวทตฺถิ ขาติตฺวา หัสสิทํ กิพนกาเล
 มหนฺเตน สทฺเทน พนฺธรวํ รัส ๑ ตํ สุตฺวา หัสสา มรณภยตฺชชิตา
 วคฺควคฺคา จิตฺตคฺกุฎาภิมฺขา ปุริมฺนเยเนว ปกฺกมฺีสุ ๑

สุมุโข หัสเสนาปติ กจฺจิ นฺโข อิทํ ภยํ มหาราชสฺส
 อุปฺปนฺนํ ขานิสฺสามิ นนฺติ เวเคน ปกฺกขนฺนิตฺวา ปุโรโต
 กจฺจนฺตสฺส หัสกณฺสฺส อนฺตเร เหฏฺฐา วุคฺตฺนเยเนว วิจินฺตฺวา
 ติสฺสุปี โภจฺจาเสสฺ มหาสตุตฺ อทิสฺสา อทฺธา เอตฺสฺเสเวตํ ภยํ
 อุปฺปนฺนํ นินฺตฺติตฺวา อากจฺจนฺโต มหาสตุตฺ ปาเสน พนฺธิ
 โลหิตมกฺขิตํ ทุกฺขาตุริ ปงฺกปิฏฺเจ นิสินฺนํ ทิสฺวา มา ภายิ
 มหาราช อหิ มม ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา ตุมฺเห โมเจสฺสามิติ วทนฺโต
 โอตริตฺวา มหาสตุตฺ อสฺสาเสนฺโต ปงฺกปิฏฺเจ นิสีทํ ๑ อถ
 มหาสตุโต ฉนฺนวุคฺติหัสสหฺสฺเสสฺ มํ ฉทฺเทตฺวา ปลาชนฺเตสฺ
 อยํ สุมุโข เอกโกว อากโต กิณฺนุ โข ลุทฺทปฺตฺตสฺส อากตกาเล
 มํ ฉทฺเทตฺวา ปลาชิสฺสตี อุทาหุ โนติ วิมฺสนวเสน โลหิตมกฺขิตํ
 ปาสยญฺจิชฺย โอลมฺพนฺโตเยว ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๑๕๕]เอเต หัสสา ปกฺกมฺนฺติ วงฺกฺกา ภยเมริตา

หริตฺตฺจาเหมวณฺณา กามิ สุมฺข ปกฺกม ๑

โอหาย มั ฌาติคณา เอกั ปาสวสั คคั
อนเปกขมานา คจฺจนฺติ ก็ เอโก อวหียสิ ฯ
ปเตว ปตตํ เสฏฺฐ นคฺติ พนฺเช สหายตา
มา อนินฺมาย หาเปสิ กามั สุขุมข ปกฺกมาติ ฯ

ตตฺถ ภยเมริตาติ ภยเอริตา ภยตชฺชิตา ภยจลิตา ฯ ตติยปเท
หริตีปี เหมนฺตีปี สุวณฺณสฺเสว นามั ฯ โสปี หริตจตาย
เหมวณฺโณ ฯ เตน นั เอวั อาลปติ ฯ สุขุมชาติ สุนฺทรมุข ฯ
อนเปกขมานาติ เต ฌาตโย อนโนโลเกตฺวา นิราลยา หุตฺวา ฯ
ปเตวาติ อุปฺปตาหิเยว ฯ อนินฺมายาติ อิตฺถ กนฺตฺวา ปตฺตพฺพาย
นิทฺทุกฺขภาวาย วิริยั มา หาเปสิ ฯ

ตํ สุตฺวา สุขุมโข อัย หังสราชา มม มิตฺตภาวั น ชานาติ
อนุปฺปิยภาวมิตฺโตติ มั สลฺลเกฺเขตติ สีนฺหภาวมสฺส ทสฺสิสฺสามิตี
จินฺเตตฺวา จตฺสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๐๐]นาหิ ทฺกฺขปเรโตปี ฐตฺรภูจฺจ ฐวั ชเห
ชีวิทํ มรณฺมึ วา เม ตยา สทฺธิ ภาวิสฺสตี ฯ
นาหิ ทฺกฺขปเรโตปี ฐตฺรภูจฺจ ฐวั ชเห
น มั อนริยสัยฺตเต กมฺเม โยเชตฺมรหสิ ฯ
สกุมาโร สขา ตฺยมุหิ สจิตฺเต สมิเต จิตฺ
ฌาโต เสนาปติ ตฺยหาหิ หังสานั ปวรุตฺตม
กถมหิ วิกตฺติสฺสั ฌาติมชฺเฌ อิตฺถ กโต

๑. ม. สขาตฺยสฺมิ ฯ

ตํ หิตฺวา ปตตํ เสฏฺฐ กิณฺเต วกฺขามิโต คโต

อิธ ปาณํ ชหิสฺสามิ(๑) น อนริยํ กตฺตุมฺสฺสเหติ ฯ

ตตฺถ นาหนฺติ อหํ มหาราช กายิกเจตฺติเกน ทุกฺเคน ผุฏฺโงปี
น ตํ ชหามิ ฯ อนริยํสํยุตฺเตติ มิตฺตทพฺภีหิ อนริเยหิ กตฺตพฺพตฺตาย
อนริยภาเวน สํยุตฺเต ฯ กมฺเมติ ตํ ชหิตฺวา ปกฺกมฺนกมฺเม ฯ
สกุมาโรติ สมานกุมาโร เอกทิวเสเยว ปฏฺฐินฺธี คเหตุวา เอกทิวเส
อณฺทโกสํ ปทาเลตฺวา เอกโต วฑฺฒิตฺตกุมาโรติ อตุโถ ฯ สขา
ตฺยมฺหีติ อหํ เต ทกฺขิณฺกฺขิสฺโม ปิยสหาโย ฯ สจฺจิตฺเตติ ตว สเก
จิตฺเต อหํ จิโต ตว วเส วตฺตามิ ตยิ ชีวนฺเต ชีวามิ น ชีวนฺเต
น ชีวามิติ อตุโถ ฯ สจฺจิตฺเตติปิ ปาโง ฯ ตว จิตฺเต อหํ สณฺจฺจิโต
สุฏฺฐุ จิโตติ อตุโถ ฯ ณาโตติ สพฺพหํสํสนํ อนฺตเร ปณฺญาโต
ปากโฏ ฯ วิกตฺติสฺสนฺติ กุหิ หํสฺราชาติ ปุจฺฉฺฉิโต อหํ กิณฺติ
กเถสฺสามิ ฯ กิณฺเต วกฺขามิติ เต ตว ปวฺตฺตี ปุจฺฉฺฉนฺเต หํสกณฺเ
กํ วกฺขามิ ฯ

เอวํ สุมฺเขน จคฺคูหิ คากาหิ สีหนนาเท นทิตฺเต ตสฺส กุณฺโณ กเถนฺโต
มหาสคฺโต อาห

[๒๐๑]เอโส หิ ฐมฺโหม สุมฺข ยํ ตฺวํ อริยปเถ จิโต

โย ภตฺตารํ สขารํ มํ น ปริจฺจตฺตุมฺสฺสเห ฯ

ตํ หิ เม เปกฺขมานสฺส ภยํ นเควว ชายติ

อธฺกจฺฉสฺส ตฺวํ มยฺหํ เอวํภูตสฺส ชีวิตฺตฺนฺติ ฯ

๑. ม. จชิตฺสามิ ฯ

ตตุถ เอโส ธมฺโมติ เอโส โปราณกปณฺฑิตานํ สภาโว ฯ
ภตุตารํ สขารํ มนฺติ สามิกณฺจ สหายณฺจ สมานํ ฯ ภยมนฺติ
จิตฺตตุตราโส มยฺหํ น ชายติ จิตฺตกุณฺฐปพฺพเต หังสณฺมชฺเฒ จิโต
วีย โหมิ ฯ มยฺहनฺติ มม ชีวิตํ ปฏฺฐิภาเปสฺสสีติ ฯ

เอวํ เตสํ กถยมานณฺเวย ลุทฺทปฺปฺโต สรปฺริยนฺเต จิโต หังเส
ตีหิ คณฺเห(๑) ปลาณนฺเต ทิสฺวา กิณฺนุ โขติ ปาสโอะทฺทิตฺตกุณฺจํ
โอะโลเกนฺโต โพธิสตุตํ ปาสยณฺจิชฺย โอะลมพฺนตํ ทิสฺวา สลฺชาต-
โสมนสฺโส กจฺฉํ พนฺธิตฺวา มุคฺฉรํ คเหตุวา กปฺปฺกุณฺจานคฺคิ วีย
อวตฺตรนฺโต ปณฺหิยา อกฺกนฺตกลลํ อฺปฺริ สีเสน กนฺตฺวา ปฺรโต
ปตฺนฺโต เวเคน อฺปฺสงฺกมิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๐๒] อิจฺเจวํ มนฺตยฺนฺตานํ อริยานํ อริยวฺตุตฺตินํ

ทณฺฑมาทาย เนสาโท อาปตี ตฺริโต ภูตํ ฯ
ตมาปตฺนตํ ทิสฺวาน สฺมุโข อปฺริพฺรุหฺยิ (๒)
อณฺจาสิ ปฺรโต รณฺโวย หังโส วิสฺสาสยํ พยฺถํ ฯ
มา ภายิ ปตตํ เสณฺจ น หิ ภายมนฺติ ตาทิสฺวา
อหํ โยคํ ปยุณฺชิสฺสํ ยุตฺตํ ธมฺมฺปสณฺหิตํ
เตน ปฺริยาปทาเนน จิปปํ ปาสา ปโมกฺขสีติ ฯ

ตตุถ อริยวฺตุตฺตินนฺติ อริยาปาเร วตฺตมานานํ ฯ ภูตฺนฺติ ทพฺหํ
พลวํ ฯ อปฺริพฺรุหฺยิตฺติ อนุตฺรคาถาย อาคตํ มา ภายิตฺติ วจฺฉํ
๑. ม. ขนฺธเหหิ ฯ ลี. ย. ขณฺฑเหหิ ฯ ๒. ลี. ย. อติพฺรุหฺยิ ฯ

วทนุโต อติพुरुเฮสิ มหาสททำ นิจณาเรสิ ฯ อฏฐาสีติ สเจ เนสาโท
ราชานํ ปหริสสุติ อหํ ปหาริ สมุปฏิจจิสสามิติ ชีวิตํ ปริจจชิตฺวา
ปฺริโต อฏฐาสี ฯ วิสฺสาสยนฺติ วิสฺสาเสนฺโต อสฺสาเสนฺโต ฯ
พฺยถนฺติ พฺยถิตํ กิถิ ราชานํ ฯ มา ภายิติ อิมินา วจเนน
วิสฺสาเสนฺโต ฯ ตาทิสาคิ ตุมฺหาทิสา ฅาณวิริยสมฺปนฺนา ฯ
โยคนฺติ ฅาณวิริยโยคํ ฯ ยุตฺตนฺติ อนุจฺจวิกิ ฯ ฅมฺมุปสณฺหิตนฺติ
การณนิสฺสิติ ฯ เตน ปรียาปทาเนนาติ เตน มยา วุตฺเตน โยเคน
ปรีสุทฺเชน ฯ ปโมกฺขสึติ มุจฺจิสฺสึติ ฯ

เอวํ สุมฺโข มหาสตุคฺติ อสฺสาเสตฺวา ลุทฺทปฺตตฺสฺส สนฺติกิ
คนฺตฺวา มชฺฐิ มานุสี วาจํ นิจฺจาเรนฺโต สมฺม ตฺวํ โกนาโมสึติ
ปฺจฺจิตฺวา สุวณฺณวณฺณ หิสรราช เขมโก นามาติ วุตฺเต สมฺม
เขมก ตยา โอทฺทิตฺปาเส โย วา โส วา หิโส พนฺโชติ สณฺณํ มา
กริ อยํ ฅนฺนวุติหิสรหฺสฺสานํ ปวโร ฅตรฏฺจหิสรราช เต ปาเส
พนฺโช ฅาณสีลาจารสมฺปนฺโน สมฺภาวปฺกฺเข จิโต นายํ มาเรตุ
ยุตฺโต อหํ ตว อิมินา สรีเรน กคฺตพฺพิ กริสฺสามิ อยํปี
สุวณฺณวณฺโณ อหํปี ตเถว สุวณฺณวณฺโณ อหํปี เอตฺสฺสตุถาย
อตุตฺโน ชีวิตํ ปรีจจชิสฺสามิ สเจ ตฺวํ เอตฺสฺส ปตุตฺตานิ
คณฺหิตฺตุกาโมสิ มม ปตุตฺตานิ คณฺหาหิ อโถปี จมฺมมฺสนหารุอฺจฺจินํ
อณฺยตฺริ คณฺหิตฺตุกาโมสิ มเมว สรีโรโต คณฺหาหิ สเจ นํ
กีพฺหิตํ กาคฺตุกาโมสิ มณฺยเถว กร สเจ ฅนํ อุปฺปาเทตฺตุกาโมสิ
๑. ม. สงฺคาหกปฺกฺเข ฯ

ตัม ชีวิตนุตเมว วิกุกกิตฺตวา ธนํ อุปฺปาเทสิ มา เอตํ
ฉานาतिकุณฺยุตฺตํ หีสราชานํ อวชิ สเจ หิ นํ วชิสฺสสิ นีรยาทีหิ
น มุจฺจิสฺสสีตี ตํ นีรยาทีภเยน สนฺตชฺเชตฺตวา อตฺตโน มชฺฐรกถํ
คาหาเปตฺตวา ปุณฺ โปธิสฺตตฺสส สนฺติกํ กนฺตฺวา ตํ อสฺสาเสนฺโต
อฏฺฐาสิ ฯ เนสาโท ตสฺส กถํ สุตฺวา อโย ตีรจฺฉานคโตปี สมานो
มนุสฺเสหิปี กาคุ อสทกฺกณฺเอยโย เอวรูปํ มิตฺตชฺมมํ กโรติ มนุสฺสาปี
หิ เอวํ มิตฺตชฺมเม กาคุ น สกโกนฺติ อโห เอส ฉานสมปฺนโน
มชฺฐรกโธ ชฺมมกถิโก มม สกถสรีริ ปีติโสมนสฺสปฺณณํ กโรตีติ
ปหฺญจโลโม ทณฺฑํ ฉทฺเตตฺตวา สิริสิ อณฺชลี ปติฏฺฐเปตฺตวา สุริยํ
นมนฺสสนฺโต วิย สุมฺขสฺส กุณฺํ กิคุเตนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๐๓]ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา สุมฺขสฺส สุภาสิตํ

ปหฺญจโลโม เนสาโท อณฺชลิสฺสุปฺนามยิ (๑) ฯ

น เม สุตํ วา ทิฏฺฐจํ วา ภาสนฺโต มานุสี ทิโช

อริยํ พุรฺวานฺโต(๒) วงฺกงฺโค จชฺนฺโต มานุสี คิริ ฯ

กิณฺนุ ตายํ ทิโช โหติ มุตฺโต พนฺธํ อุปาสสิ

ปหาย สกฺฉนา ยนฺติ ก็เอโก อวหิยสีตี ฯ

ตตฺถ อณฺชลิสฺสุปฺนามยิติ อณฺชลี อสฺส อุปฺนามยิ คากายสฺส
ถฺตี กโรติ ฯ ตตฺถ มานุสีนฺติ มนุสฺสภาสํ ฯ อริยนฺติ สุนฺทริ
นินฺโทสํ ฯ จชฺนฺโตติ วิสชฺเชนฺโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ สมมมํ ตฺวํ
๑. ม. อณฺชลิสฺส ปณามยิ ฯ ๒. ม. พุรฺวานโน ฯ ๓. ม. โอหาย ฯ

ทิโช สมานิปี อชช มยา สหุธี มานุสี วาจิ ภาสนุโต
นิทุโทลั พุรวนุโต มานุสี คิริ จชนุโต ปจจกขโต ทิฏฺโฐ อโต
ปฺพุเพ ปน อิทํ อจฺจริยํ มยา เนว สุตํ น ทิฏฺฐนฺติ ฯ กิณฺณ
ตายนฺติ ยํ เอตํ ตวํ อุปาสสิ กิณฺเต อยํ โหติ ฯ

เอวํ ตุฏฺฐจิตฺเตน เนสาเทน ปุฏฺโฐ สุมฺโภ อยํ มุทุโก ชาโต
อิทานิสฺส กิโยโยโส มตฺตตาย มุทุภาวตฺถเมว มม คฺคณํ ทสฺเสตฺตสามีติ
จินฺเตตฺวา อาห

[๒๐๔]ราชา เม โส ทิชามิตฺต เสนาปจฺจสฺส การยิ

ตมาปเท ปรีจจตุตฺถํ นุสฺสเห วิหคาริปี ฯ

มหาคณายํ ภตฺตตา เม มาเอโก พุยสนํ อคา

ยถา ตํ สมฺม เนสาท ภตฺตายํ อภิริโต รเมติ ฯ

ตตฺถ นุสฺสเหติ น สมตฺโถมฺหิ ฯ มหาคณายนฺติ มหโต
หังสคณสฺสาปี ฯ มา เอโกติ มาทิสฺเส เสวเก วิชฺชมานเ มาเอโก
พุยสนํ อคา ฯ ยถา ตนฺติ ยถา อหํ วทามิ ตเถว ตํ ฯ สมฺมาติ
วยสฺส ฯ ภตฺตายํ อภิริโต รเมติ ภตฺตตา อยํ มม อหฺมสฺส
อภิริโต สนฺติเถ รมามิ น อุกฺกณฺจามิ ฯ

เนสาโท ตํ ตสฺส ฐมฺมนิสฺสิตํ มฐฺรกกํ สุตฺวา โสมนสฺสปฺปตฺโต
ปหฺภูจฺโกลโม สจายํ สีลาทิกฺคณสฺสยฺตฺตํ หังสราชานํ วธิสฺสामी จตฺตฺหิ
อปาเยหิ น มุญฺจิสฺสामी ราชา มํ ยทิจฺจติ ตํ กโรตฺถ อหเมตํ สุมฺขสฺส
ทายํ กตฺวา วิสชฺเชตฺตสामीติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๒๐๕]อริยวฺตุตฺติ วฏฺกฏค โย ปิณฺฑทมปจายสิ

จชาติ เต ตํ ภตฺตตาริ คจฺจณฺโภ ยถาสฺขนฺติ ฯ

ตตถ อริยวุดตีติ มิตตธมมรทขณสงขาเตน อาจารอรียานัน
วตเตน สมณุนาคโต ๑ โย ปินุฑมปจายสีติ ภตต สนตติกา ทพุ
ปินุฑ ปุเชตี ๑ กจจณโกติ เทวปี ชนา อสุสมุเข ฌาติสงฆ
หาสมานา ยถาสุขั กจจณ ๑

เอวณจ ปน วตวา เนสาโท มุฑจิตเตน มหาสตต ออุปสงกมิตวา
ยภูจี ปณาเมตวา(๑) ปงกปิฎเจ นิสีทาเปตวา ปาสยภูจียา นั โมเจตวา
อูกขิปิตวา สรโต นีหริตวา ตรณทพพติณปิฎเจ นิสีทาเปตวา
ปาเท พนุชปาสั สนิกั โมเจตวา มหาสตเต พลวสีเนห
ปจจุปฏฐเปตวา เมตตจิตเตน อุกกั อาทาย โลหิตั โธวิตวา
ปุนปปุณั ปริมชชั ๑ อตสส เมตตานุภาเวน สिरาย สิริ มัเสน มัส
จมุเมน จมุมัม ฌภูฏิตั ปาโท ปากติโก อโหสิ อิตเรน นิพพิเสโส
โหติ ๑ โพธิสตโต สุขปตโต หุตวา ปกติภาเวนเนว นิสีทิ ๑ สุมุโข
อตตานิ นิสสาย รณโย สุขิตภาวํ ทิสวา สลชชาตโสมนสโส จินุเตสิ
อิมินา อมุหากั มหาอุปกาโร กโต นาม อตติ อมุเหหิ เอตสส
อุปกาโร นาม นตติ สเจ หิ เอส ราชราชหมหามตตาทินั อตถาย
อมุเห คณหิ เตสั สนตติกั เนตวา พนุชนั ลภิสสติ สเจ อตตโน
อตถาย คณหิ อมุเห วิกุกิณิตวา ฐนั ลภิสสเตว ปุจจิสสามิ
ตาว นนติ ๑ อก นั อุปการั กาคูกามตาย ปุจจันโต คากมาห

[๒๐๖]สเจ อตตปโยเคน โอิหิตโต หัสปกขินัน

ปฏิกคณหาม เต สมม เอตติ อภยทกขินัน ๑

๑. ม. โอนาเมตวา ๑

โน เจ อตตปโปเคน โอิหิโต หัสปกุจัน

อนิสฺสโร มุญฺจ อมฺเห เถยฺย กยิราสี ลุทฺทกาติ ฯ

ตตฺถ สเจติ สมฺม เนสาท สเจ ตยา อตฺตโน ปโยเคน
อตฺตโน อตฺถาย หัสานณฺเวย เสสปกุจันณฺจ ปาโส โอิหิโต ฯ
อนิสฺสโรติ อนิสฺสโร หุตฺวา อมฺเห มุญฺจนฺโต เยนาสี อาณตฺโต
ตสฺส สนนฺตํ คจฺจนฺโต เถยฺย กยิราสี อึณฺ มา กยิราสี (๑) ฯ

ตํ สุตฺวา เนสาโท นานํ ตุมฺเห อตฺตโน อตฺถาย คณฺหี
พาราณสีรณฺณา ปน สัยเมน คณฺหาปีโตมฺหิตี วตฺวา เทเวีย
สุปฺนทิกฺกุจกาลโต ปฏฺจาย ยาว รณฺณา เนสํ อาคตภาวํ สุตฺวา
สมฺม เขมก เอกํ วา เทว วา หัส คณฺหิตู วายามถ มหนฺตํ
เต ยสํ ทสฺสามิติ วตฺวา ปริพฺพยํ ทตฺวา อูโยชิตภาโว ตาว
สพฺพํ ปวฺตตี อาโรเจสี ฯ ตํ สุตฺวา สุมฺโข อิมินา เนสาเทน
อตฺตโน ชีวิตํ อคฺเชตฺวา อมฺเห มุญฺจนฺเตน ทุกฺกริ กตํ สเจ
มยฺย โอิโต จิตฺตคฺกุณฺฑํ คมิสฺสาม เนว ฐตฺรณฺุจฺรณฺโโล ปุณฺณานูภาโว
น มยฺหิ มิตฺตธมฺโม ปากโฏ ภาวิสฺสติ น ลุทฺทปฺตฺโต มหนฺตํ
ยสํ ลจฺจติ น ราชา ปณฺจสุ สีเลสุ ปตฺติจฺหิสฺสติ น เทเวีย
มโนรโถ มตฺถกํ ปาปฺณิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา สมฺม เอวํ สนนฺเต
อมฺเห วิสขุชิตู น ลภสี รณฺโโล โน ทสฺเสหิ โส อมฺเห
ยถารูจี กริสฺสตีติ ฯ

๑. ม. อนิสฺสโร หุตฺวา อมฺเห มุญฺจนฺโต เยนาสี อาณตฺโต

ตสฺส สนนฺตํ คจฺจนฺโต เถยฺย กยิราสี ฯ

คตถุถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๐๗]ยสฺส ตฺวํ ภตฺโต รณฺโณ กามํ ตสฺเสว ปาปย

ตตฺถ ตํยมโก ราชฯ ยถาภินฺนํ กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ตสฺเสวตี ตสฺเสว สนฺตํ นเนหิ ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี

ราชนินเวสเน ฯ ยถาภินฺนํติ ยถาธิปฺปายํ ยถารูจี ฯ

ตํ สุตฺวา เนสาโท มา โว ภทฺทหนฺเต ราชทสฺสนํ รุจฺจิตฺถ

ราชานอ นาม สปฺปฏิภยา กิพฺหเส วา โว กรเยยฺม มาเรยฺม วาติ

อาห ฯ อถ นํ สุมฺโข สมฺม ลุทฺทก ชีวิตทายก มาอมฺหากํ

จินฺตยิ อหํ ตาทิสสฺส กกฺขลสฺส ฆมฺมกถาย มุทฺภาวํ ชเนสิ

रणฺโณปิ กิ น ชเนสฺสามิ ราชานอ หิ ปณฺชิตา สุภาสิต-

ทพฺภาสิตถฺย จิปฺปํ โน रणฺโณ สนฺตํ นเนหิ นยฺนโต จ

มา พนฺเชน นยิ ปุปฺผปฺลชเร ปน นิสิตาเปตฺวา เนหิ

ปุปฺผปฺลชเรจ กโรนฺโต ฆตฺตรกฺขสฺส มหนฺตํ เสตปฺทุมสถฺยณฺนํ

มม ชุทฺทกํ ฆตฺตปฺทุมสถฺยณฺนํ กตฺวา ฆตฺตรกฺขํ ปุโรโต มํ ปจฺจโต

นิจฺฉริ กตฺวา อาทาย จิปฺปํ เนตฺวา रणฺโณ ทสฺเสหิตี อาห ฯ โส

ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา จินฺเตสิ สุมฺโข ราชานํ ทิสฺวา มม มหนฺตํ

ยสํ ทาทูกาโม ภวิสฺสตีติ สยฺชาตโสมนสฺโส มุทฺหิ ลตาหิ ปฺลชเร

กตฺวา ปทฺเมหิ ฉาเทตฺวา วุตฺตนเยเนว คเหตฺวา อคฺมาสิ ฯ

คตถุถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๐๘]อิจฺเจวํ วุตฺโต เนสาโท เหมวณฺเณ หริตฺตเจ

อุโก หตฺเถหิ ปคฺคยฺห ปฺลชเร อชฺฌโวทหิ ฯ

เล่มที่ 35 อสฺตนิปาตวณฺณา หน้า 262

เต ปณฺชเรเต ปกฺขี อุโภ ภสฺสรวณฺณินเ

สุมุขํ ฆตฺรภูจฺญจ ลุทฺโท อาทาย ปกฺกมิตฺติ ฯ

ตตฺถ อชฺฌโวทหิตฺติ โอทหิ จเปสฺสิ ฯ ภสฺสรวณฺณินเติ

ปภาสมฺปนฺนวณฺณินเ(๑) ฯ

เอวํ ลุทฺทปฺตฺตสฺส เต อาทาย ปกฺกมฺนกาเถ ฆตฺรภูจฺ

ปากหํสฺราษชฺตฺริ อตฺตโน ภริยํ สฺริตฺวา สุมุขํ อามนฺเตตฺวา

กิลสฺวเสน วิลปี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๐๕]หฺริยมาโน ฆตฺรภูจฺ ญจ สุมุขํ เอตทพฺุริ

พาพฺุหิ ภายามิ สุมุข สามาย ลกฺขณฺรฺยา

อสุมาภํ วรฺมณฺญา ย อตฺตตฺตานํ วรฺิสฺสตี ฯ

ปากหํสา หิ สุมุข สุหฺมา หฺมสฺตฺตจา

โกณฺจิว สฺมฺทฺทตีเร กปฺณา นฺน รฺจฺจตีติ ฯ

ตตฺถ ภายามิตฺติ มรฺณโต ภายามิ ฯ สามายาติ สุวณฺณ-

วณฺญา ย ลกฺขณฺรฺยาติ ลกฺขณฺสมฺปนฺนอรฺยา ฯ วรฺมณฺญาติ

วรฺิ ชานิตฺวา มม ปิยสามิโก มาริโตติ สฺญญิ หุตฺวา ฯ

วรฺิสฺสตีติ ก็ เม ปิยสามิเก มเต ชิวิตฺนาติ มรฺิสฺสตี ฯ

ปากหํสาติ ปากหํสฺราษชฺตา ฯ สุหฺมาติ เอวํนามิกา ฯ หฺมสฺตฺตจาติ

หฺมสฺทิสฺสุนฺทรตฺตา ฯ โกณฺจิวาติ ยถา โถณฺสงฺขาตํ สฺมฺทฺท

โอตฺริตฺวา มเต ปติมฺหิ โกลฺจิว สฺกฺณิกา กปฺณา โรทติ เอวํ

๑. ม. ปภาสมฺปนฺนวณฺณเ ฯ

นูน สาทโรทิสสุตติ ๑

ตํ สุตฺวา สุมุโข อัย หังสราชา อณฺเณ โอวทิตฺตํ ยุตฺโต
สมาโน มาตุคามํ นิสฺสาย กิเลสวเสน วิลปติ อุกทสฺส
อาทิตฺตกาโล วีย วติยา อุกฺกชาย เกทราชาทิตกาโล วีย จ ชาโต
ยนฺนุนาหํ อตฺตโน ฅาณพเลน มาตุคามสฺส โทสํ ปกาเสตฺวา
เอตํ สลฺลญาเปยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๒๑๐]เอวํ มหนฺโต โลกสฺส อปฺปเมยฺโย มหาคณฺธิ

เอกิตฺถิมนฺุโสเจยฺย นยิทํ ปณฺณวโตมิว ๑

วาโตว คณฺฐมาเทติ อุกฺกยํ เณปปาปกั

พาโล อามกปกกัว โลโล อนฺุโรว อามิสํ ๑

อวินิจฺจยณฺณ อตฺเตสฺ มนฺุโทว ปฏิกาสิ มํ

กิจจากิจฺจํ น ชานาสิ สมฺปตฺโต กาลปริยายํ ๑

อทฺตมฺมตฺโต อุกฺกเรสิ เสยฺยา มณฺณสิ อิตฺถิโย

พหุสาธารณา เหตฺวา โสณฺุทานัว สุราฆริ ๑

มายาเจตฺวา มริจิว โสกา โรคา จุปทฺทวา

ขราว พนฺุชฺณาเจตฺวา มจฺจุปาสา คฺกุหาลยา

ตาสฺ โย วิสฺสเส โปโส โส นเรสุ นราธโมติ ๑

ตตฺถ มหนฺโตติ มหนฺโต สมาโน ๑ โลกสฺสาติ

หังสโลกสฺส ๑ อปฺปเมยฺโยติ คฺกุณฺเหิ ปเมตฺตุ อสกฺกุณฺเณยฺโย ๑ มหาคณฺธิติ

มหนฺเตน คณฺเณ สมฺนุนาคโต คณฺสตุธา ๑ เอกิตฺถินฺติ ยํ เอวรฺุโป

๑. ม. โย เสยฺยา ๑

ภวํ เอกํ อิตฺถิ อฺนุโสเจยฺย อิทํ อฺนุโสจํ น ปณฺณวโตมิว(๑) เตนาคํ
อชฺเชว ตํ พาโปกฺกิตฺติ มณฺณามิตฺติ อธิปฺปาเยเนวมาห ๑ อาเทตฺติ
คณฺหาติ ๑ เณกปาปกนฺนฺติ สุนฺทราสุนฺทรํ ๑ อามกปกกนฺนฺติ อามกณฺจ
ปกกณฺจ ๑ โลโปกฺกิตฺติ รสโลโล ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ มหาราช
ยถา นาม วาโต ปทุมฺสราทีนํ ปหริตฺวา สุกนฺธิปํ สงฺการณฺ-
จนาทีนํ ปหริตฺวา ทุกนฺธิปํ อุกฺกํ เณกปาปกํ กนฺธิ อาทียติ
ยถา จ พาโล กุมารโก อมฺพชฺมพฺพํ เณฺจ นิสินฺโน หตฺถํ
ปสาเรตฺวา ปตฺติ ปตฺติ อามกมฺปิ ปกฺกมฺปิ ผลํ คเหตุวา ขาทติ
ยถา จ รสโลโล อฺนุโธ กตฺเต อฺปนีเต ยงฺกิลฺลิจิ สมกฺกิกํ
นิมฺกกิกํ อามิสํ อาทียติ เอวํ อิตฺถิโย นาม กิเลสวเสน อฺนฺธิ
ทุกคฺตํ กุลินมฺปิ อุกุลินมฺปิ สฺรูปมฺปิ วิรูปมฺปิ คณฺหนฺติ กชนฺติ
วาทพาลอนฺธสทิสานํ(๒) ปาปชฺมมานํ อิตฺถินํ การณฺา วิลปสิ
มหาราชชาติ ๑ อตฺถสฺสูติ การณฺการณฺสุ ๑ มนฺโทติ
อนฺธพาลอ ๑ ปฏิกาสิ มนฺติ มม อฺปฏฺจาสิ ๑ กาลปริยายนฺติ
เอวรูปํ มรณกาลํ ปตฺโต อิมสฺมี กาลอ อิทํ กตฺตพฺพิ อิทํ
น กตฺตพฺพิ อิทํ วตฺตพฺพิ อิทํ น วตฺตพฺพนฺติ น ชานาสิ
เอวาทิ ๑ อทฺตมฺมตฺโตติ อทฺตมฺมตฺตโก มณฺเณ หุตฺวา ๑ อฺทฺเรสิติ
ยถา สฺริ ปิวิตฺวา นาคิมตฺโต ปฺริโส ยํ วา ตํ วา วิลปติ เอวํ
วิลปสิติ อตฺถอ ๑ เสยฺยชาติ วรา อุตฺตมา ๑ มายา จาติ อาทิสฺยเว
อิตฺถิโย นาม วณฺจณฺญเจน มายา อคฺยหฺนฺตฺกเจน มริจิว โสกาทีนํ
๑. ม. ปณฺณวตํ อิว ๑ ๒. ส. ตาसानํ วาทาทิสทิสานํ ๑

ปจฺจยตฺตา โสกา โรคา อนนฺกปฺปการา อุปฺททฺวา โภธาทีหิ อติถฺทฺช-
ภาเวเนว ขราฯ ตา หิ นิสฺสาย อนฺทฺพนฺธนาทีหิ พชฺฌนโต (๑)
พนฺธนา เจตา อิตฺถิโย นาม สรฺรึรฺคูหา ย ปน วสนกมฺมจฺจุ นาม
เอตาเทวาทิ กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกรณเมว ราชาโน โจริ
คเหตุวา ติจฺฉินฺพรสุนา สีสํ ฉินฺทิตฺวา สฺวเล โรเปนฺตฺติตี ทีเปตฺพุโพ ฯ

ตโต ฆตฺรภูโจ มาตุคาม ปฏฺิพฺทฺชจิตฺตตาย ตฺวํ มาตุคามสฺส
คฺฉํ น ชานาสี ปณฺฑิตา เอว ชานนฺติ นเหตา ครหิตฺพุพาทิ
ทีเปนฺโต คาทมาห

[๒๑๑] ยํ วุฑฺฒเหหิ อุปลฺลวาคํ โโก ตํ นินฺนฺทิตฺมรหติ
มหาภูติตฺถิโย นาม โลกสฺมี อุปฺปชฺชิสฺสุ ฯ
จิทฺทฺทา ปณฺฑิตา ตาสฺ รัตติ ตาสฺ ปตฺติภูจิตา
วีชานี ตาสฺ รุหนฺติ ยทิตํ สตุตฺตา ปชายเร
ตาสฺ โโก นีพุพิเช โปโส ปาณมาสชฺช ปาณิกิ ฯ
ตฺวเมว นานฺโถ สฺมุข ถินํ อคฺคเณสุ ยฺยชฺชติ
ตสฺส ตฺยชฺช ภาเย ชาเต ภีเตน ชายเต มติ ฯ
สพุโพ หิ สฺสยปฺปตฺโต ภยํ ภีรุ ติตฺถิกฺขติ
ปณฺฑิตา หิ มหนฺตาโน อคฺคเณ ยฺยชฺชนฺติ ทฺยฺยชฺเช ฯ
เอตทตฺถาย ราชาโน สฺวรมิจฺฉนฺติ มนฺตินํ
ปฏฺิพาทิตฺยํ สฺวโร อาปทํ อคฺคตฺปริยายํ ฯ
มา โน อชฺช วิกนฺตีสฺสุ รณฺโถ สฺวทา มหानเส
ตถา หิ วณฺโณ ปตฺตานํ ผลํ เวพฺพว ตํ วธิ ฯ

๑. ม. พนฺธนโต ฯ ๒. ม. นีพุพิเท ฯ

มุตโตสิ เนจลสิ อุฑุฑเหตุ สย พนธ อูปาคมิ

โสตชช สัสยปุตโต อตุถิ คณหาหิ มา มุขนุติ ฯ

ตตุถ ยนุติ ยี มาตุคามสงฆาต วตุถิ ปณณาวุฑุฑเมหิ

ปณณตุตติ เตสเมว ปากภู น พาลานัน ฯ มหาภูตาทิ มหาคณา

มหานิสสา ฯ อุปชชิสุนุติ ปจวมกปุปกาเถ อิตถิถิงคสุส ปจมี

ปาดุฏตตุตา ปจมี นิพพตตุตาทิ อตุโถ ฯ ตาสตุติ (๒) สุมุข ตาสุ

อิตถิสู กายวจิจิจุฑา จ ปณนิหิตา โอิหิตา จปีตา กามคณนุติ

จ ปติฏฐิตา ฯ วิชานิติ พุฑุฑปจเจกพุฑุฑอริยสาวกจกุกวตุตติอาทิ-

วิชานิ ตาสุ รุหนุติ ฯ ยทิทนุติ เย เอเต สพุเพปี สตุตา ฯ

ปชายเรติ สพุเพ ตาสณเเวว กุจุมิมหิ สัวฑุฑมาติ ทีเปติ ฯ นิพพิเชติ

นิพพินุเทยย ฯ ปาณมาสชช ปาณิกิติ อตุตโน ปาณเอหิ ตาสั ปาณ

อสุสาเทตวา อตุตโน ชีวัติ จชนุโตปี ตา ลกิตวา โโก นิพพินุเทยยาติ

อตุโถ ฯ นาลโยติ น อญโย สุมุข มยา จิตตกุฏฐเถ หัสคณมชเม

นิสินุเนน ตั อทิสวา กหิ สุมุโขติ วตุเต เอส มาตุคามิ กเหตุวา

กาณจนคุหายิ อตุตมรตี อนุโกตติติ วทนุติ เอวั ตวเมว อิตถินัน

อตุเถสุ ยุลชสิ ยตุตปยุตโตว อโหสิ น อญโยติ อตุโถ ฯ

ตสุส ตยชชชาติ ตสุส เต อชช มรณภเย ชาเต อิมินา มรณภเยน

กัโตะ มณเณ อัย มาตุคามสุส โทสทสุสนา นิปุณา มติ ชายเตติ

อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ สพุโพ หิติ โย หิ โกจิ ฯ สัสยปุตโตติ

ชีวัติสัสยปุตโต ฯ กิรุติ กิรุ หุตุวาปี ภยิ อธิวาเสติ ฯ มหนุตาโนติ

๑. ม. ฌาตติ ฯ ๒. ม. ตฺยาสุตติ ฯ ๓. ส. ปาณิกิติ ฯ

คาถมาห

[๒๑๒] โส ตฺว(๑) โยคํ ปยุชชสฺส ยุตฺตํ ฌมฺมุปสณฺหิตํ

ตว ปรียาปทานน มม ปาณสนํ จราติ ฯ

ตตฺถ โสติ สมฺม สฺมุข โส ตฺว ฯ โยคนฺติ ยํ ปุพฺเพ

อหํ โยคํ ปยุชชิสฺสํ ยุตฺตํ ฌมฺมุปสณฺหิตนฺติ อวจสิ ตํ

อิทานิ ปยุชชสฺส ฯ ตว ปรียาปทานนาติ ตว เตน โยเคน

ปรีสุทฺธน ฯ ปรีโยทาเตนาติปิ ปาโจ ฯ ปรีตฺตาณนาติ อตฺโถ ฯ

ตยา กตตฺตา ตว สนฺตเคน ปรีตฺตาณน มม ชีวิตปรีเยสนํ

จราติ อธิปฺปาโย ฯ

ตํ สุตฺวา สฺมุโข อยํ อติวีย มรณภยภีโต มม พลํ (๒) น

ชานาติ ราชานํ ทิสฺวา โถกํ กถํ ลภิตฺวา ชานิสฺสามิ

อสุสาเสสฺสามิ ตาว นนฺติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๒๑๓] มา ภายิ ปตตํ เสฏฺฐ นหิ ภายนฺติ ตาทิสฺสา

อหํ โยคํ ปยุชชิสฺสํ ยุตฺตํ ฌมฺมุปสณฺหิตํ

มม ปรียาปทานน จิปปํ ปาสา ปโมกฺขสิติ ฯ

ตตฺถ ปาสาติ ทุกฺขปาสา ฯ

อิติ เตสํ สกฺขนฺทาสาย กเถนฺตานํ ลุทฺทปฺตฺโต น กิณฺจิ

อณฺญาสิ ฯ เภวลํ ปน เต กาเชนาทาย พาราณสี ปาวีสิ ฯ

อจฺฉริยพฺภุตฺตาเตน ปญฺชลิณา มหาชเนน อนุคจฺจมาโน โส

ราชทวารํ ปตฺวา อตฺตโน อากตภาวํ รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ

๑. ม. ตํ ฯ ๒. ม. ญาณพลํ ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๑๔] โส ลุทโท หังสกาเชน ราชทวารั อุปาคมิ

ปฎิวเทถ มั รณโณ ฐตรภูจายมากโตติ ฯ

ตตุถ ปฎิวเทถ มนุติ เขมโก อากโตติ เอวั มั รณโณ
นิเวเทถ ฯ ฐตรภูจายนุติ อัย ฐตรภูโจ อากโตติ ปฎิวเทถาติ
อตโต ฯ

โทวาริโก คนตุวา ปฎิวเทสิ ฯ ราชา สลชชาติโสมนสุโส
ชิปปิ อากจลลุตติ วตุวา อมจจกณปริวัโต สมุสสิตเสตจลลุตเต ราช-
ปลลลนเก นิสินุโน เขมกั หังสราชานั(๑) อาทาย มหาตถั อภิรุหนตั
ทิสวา สุวณณวณณเน หังเส โอลเกตุวา สมปณโณ เม มโนโรติ
ตสส กตตพพิ กิจจั อมจเจ อาณาเปสิ ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๑๕] เต ทิสวา ปุณณสงกาเส อุโภ ลกขณสมมเต

ขลุ สลณมโน ราชา อมจเจ อชณภาสถ ฯ

เทถ ลุททสส วตุถานิ อนุนปานนจ โภชนั

กามงุโร หิรณณสส ยาวนตึ เอส อิจจตีติ ฯ

ตตุถ ปุณณสงกาเสติ อตตโน ปุณณสทิสเส ฯ ลกขณสมมเตติ
เสฏฐสมมเต อภิณญาเต ฯ ขลุตติ นิปาโต ฯ ตสส เต ขลุ ทิสวาติ
ปุริมปนเทน สมพนุโร ฯ เทถาติ อาทีนิ ราชา ปสนนาการิ
กโรนุโต อาห ฯ ตตุถ กามงุโร หิรณณสสาติ หิรณณั อสส
๑. ม. หังสกาฬั ฯ ๒. ส. ย. ลกขณณาสมมเต ฯ

เอตัง ภาตีสเสหิ โอกิณณัง ฯ นิมชฌิมินฺนุติ เนว มชฌิมิ เนว
กนิญฺจํ อุตฺตมหีสราชาณํ กถํ ปาสหตุโถ อุปาถมิ กถํ คณฺหิ ฯ
โส ตสฺส กถํ สฺสณฺโตะ อาห

[๒๑๑] อชฺช เม สตฺตมา รตฺติ อาทานานิ อุปาสโต
ปทเมตสฺส อนฺเวสํ อปฺปมตฺโต ฆฏฺฐสิโต ฯ
อถสฺส ปทมททกฺขิ จรโต อาทเนสนํ
ตตฺถาหํ โอทหิ ปาสํ เอวนตฺติ ทิชฺมคฺคหิณฺนุติ ฯ

ตตฺถ อาทานานิติ โคจริ คณฺหนฏฺฐานานิติ อตุโถ ฯ
อยเมว วา ปาโจ ฯ อุปาสโตติ อุปคจฺจนตสฺส ฯ ปทนฺติ
โคจรภูมิมิ อกกนตฺปทํ ฯ ฆฏฺฐสิโตติ จาฏฺฐิปลฺชเร นิสฺสิโต
หุตฺวา ฯ อถสฺสาติ อถ คจฺจเร ทิวเส เอตสฺส อาทาเนสนํ
จรนตสฺส ปทํ อททกฺขิ ฯ เอวนตฺนฺติ เอวํ ตํ ทิชฺ อคฺคหิณฺนุติ
สพฺพํ คหิโตปายํ อาจิกฺขิ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา อัย ทฺวาเร จตฺวา ปฏฺฐิเวทนฺโตปิ
ชฺตฺรฏฺฐสฺเสวาคมนํ ปฏฺฐิเวเทสิ อิทานิปี เอตํ เอกเมว คณฺหาหิติ
วทติ กิณฺนุ โข เอตฺถ การณฺนุติ จินฺเตตฺวา กาดมาห

[๒๑๒] ลุทฺท เทว อิม สกฺขณา กถเมโกติ ภาสสิ

จิตฺตํ นฺ เต วิปลฺลฏฺฐัง(๒) อาทฺหุ กิณฺนุ ชิกฺสีสฺสีติ ฯ

ตตฺถ วิปลฺลฏฺฐนฺติ วิปริยตฺตํ ฯ อาทฺหุ กิณฺนุ ชิกฺสีสฺสีติ อฺทาหุ
กิณฺนุ จินฺเตสิ ก็ อิตฺริ คเหตุวา อณฺณสฺส ทาตุกาโม หุตฺวา

๑. ม. อทานานิ ฯ ๒. ม. วิปริยตฺตํ ฯ

จินเตสึติ ปุจฺจติ ฯ

ตโต ลุฑโท น เม เทว จิตฺตํ วิปลลฺลจฺจํ นาหิ อิตฺรํ
อณฺณสฺส ทาทุกาโม อปี จ โข ปน มยา โอหิตะ ปาเส เอโกว
พนฺุโรติ อวิกโรนุโต อาห

[๒๑๕]ยสฺส โลหิตกา ตาลา ตปฺนียานิกา สุภา

อูร์ สํหจฺจ ติฏฺจนฺติ โส เม พนฺุ อูปาคมิ ฯ

อถายิ ภสฺสโร ปกฺขิ อพนฺุโร พนฺุชมาตุริ

อริยิ พุรวนฺุโต อฏฺจาสิ วทนฺุโต มานฺุสิ กิรนฺุติ ฯ

ตตฺถ โลหิตกา ตาลาติ รตฺตวณฺณนา ตาลาติสฺโส โลหิต-
ราชโย ฯ อูร์ สํหจฺจาติ อูร์ อาหจฺจ ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ มหาราช
ยสฺเสตา รตฺตสฺวณฺณสฺสูปฺภา ติสฺโส โลหิตกา ราชโย คิว
ปริกฺขิปีตฺวา อูร์ อาหจฺจ ติฏฺจนฺติ โส เอโกว มม ปาเส พนฺุ
อูปคโต ฯ ภสฺสโรติ ปริสฺสุโร ปภาสมปฺนโน ฯ อาตุรนฺุติ
คิลานํ ทุกฺขิตํ ฯ อฏฺจาสิติ อถ ฐตฺรฏฺจสฺส พนฺุชภาวํ ญตฺวา
นิวตฺติตฺวา เอตํ สมสฺสาเสตฺวา มม คมนกาเล จ ปจฺจกฺคมนํ
กตฺวา อากาเสเยว มยา สทฺธิ มฐฺรปฏฺฐิสฺสนฺุถาริ กตฺวา มนฺุสฺส-
ภาสาย ฐตฺรฏฺจสฺส กุณฺเณ กเถนฺุโต มม ททฺยิ มฺุทกํ กตฺวา ปฺน
เอตสฺเสว ปฺโรโต อฏฺจาสิ อถาหิ เทว สฺมุขสฺส สฺภาสิตํ สฺตฺวา
ปสฺนฺุณจิตฺโต ฐตฺรฏฺจํ วิสขฺเขสิ อิติ ฐตฺรฏฺจสฺส ปาสโต โมกฺโข
อิเม หิเส อาทาย มม อิธาคมนญจ สฺมุเขเนว กตฺนฺุติ ฯ

๑. ม. ตปฺนียานิกา ฯ ๒. ม. จชนฺุโต ฯ

เอว โส สุมขสฺส คณั วณณนุโต กเถสิ ฯ ตั สุตฺวา
ราชา สุมขสฺส ชมฺมกถั โสตุกาโม อโหสิ ฯ ลุฑทปฺตฺตสฺส
สกุการั กโรนฺตสฺเสว สุริโย อตุณฺจมิโต ทีปา ปชฺชลิตา ฯ
พหู ขตุติยาทโย สนนฺิปตฺตา ฯ เขมา เทวีปิ วิวิธนาฏเกหิ
ปริวาริตา รณฺโณ ทกฺขิณปฺสฺเส นิสฺสีทิ ฯ ตสฺมี ขณฺ ราช
สุมฺขั กถาเปตุกาโม คาทมาห

[๒๒๐]กถนฺนุทานิ สุมฺข หนน ลัหจฺจ ติฏฺจสิ

อาทฺเม ปริสฺส ปตฺโต ภยา ภิโต น ภาสสิตี ฯ

ตตุถ หนน ลัหจฺจาดิ มชฺชรกโถ กิร ตฺวํ อถ กสฺมา อิทานิ
มฺขํ ปิชาย ติฏฺจสิ ฯ อาทฺติ กจฺจิ ฯ ภยา ภิโตติ ปริสสารชฺช-
ภเยน ภิโต หุตฺวา ฯ

ตั สุตฺวา สุมฺโข อภิตถาวํ ทสฺเสนฺโต คาทมาห

[๒๒๑]นาหิ กาสิปติ ภิโต โอคฺคฺยห ปริสฺส ตว

นาหิ ภยาน ภาสิสฺสั วากฺขํ อตุณฺจมิ ตาทิเสติ ฯ

ตตุถ ตาทิเสติ อปิจ โข ปน ตถารูเป อตุเถ อฺปฺปนฺเน
วากฺขํ ภาสิสฺสามิตี วจโนกาสิ โอลเณนฺโต นิสินฺโนสมิตี อตุโถ ฯ

ตั สุตฺวา ราช สสฺส กถั วทฺเทตฺตฺกามตาย ปริหาลั
กโรนฺโต อาห

[๒๒๒]น เต อภิสฺสรึ ปฺสฺเส น รเถนปิ ปตฺติเก

นาสฺส จมฺมึ วา กิถั วา วมฺมิเน จ ชนฺคฺคเห ฯ

๑. ม. วมฺมิเต ฯ

เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณา หน้า 274

น หิรณณํ สุวณณํ वा นครं वा सुมาपीदं
โอกิณณปริกขं ทุคคं ทพหมภูฏาตโกฏจก
ยตุถ ปวิฏโจ สุมข ภายิตพพิ น ภายสีตี ฯ

ตตุถ อภิสฺสรนฺติ รกฺขนตฺถาย ปรีวาเรตฺวา จิตฺ อวฺรหตฺถํ
ปรีสนฺเต น ปสฺสามิ ฯ นาสฺสาตี เอตฺถ อสฺสาตี นีปาตมตฺตํ ฯ
จมนฺนตี สรีรปรีตฺตามจมนํ ฯ กิตฺ วาตี กิณฺตี จาฏิกปาลนฺตีปี (๑)
วฺจจตี ฯ จาฏิกปาลนฺตฺถาปี เต สนฺติเก นตฺถิตี ทีเปตี ฯ
วมฺมิเนตี วมฺมสนฺนทฺเช ฯ น หิรณฺณนฺติ ยํ นิสฺสาย น
ภายสี ตํ หิรณฺณปี เต สนฺติเก น ปสฺสามีตี ฯ

เอวํ รณฺณา กิณฺเต อภายนการณฺนตี วฺตุเต ตํ การณฺ
กเถนฺโต อาห

[๒๒๑]น เม อภิสฺสเรนตฺโถ นคเรณ ฐเนน वा

อปเถน ปถิ ยาม อนฺตฺติกฺเข จรา มยํ ฯ
สุตา จ ปณฺทิตาตฺตฺยมหา นิปฺฐนา จตฺถจินฺตกา
ภาเสมตฺถวตี วาจํ สจฺเจ จสฺสุ ปติฏฺฐิจิโต ฯ
กินฺนุ ตฺยหํ อสจฺจสฺส อนริยสฺส กริสฺสตี
มุสวาทิสฺส ลุทฺทสฺส ภาณิตฺปี สุภาสิตนฺติ ฯ

ตตุถ อภิสฺสเรนาตี อารกฺขปรีวาเรณ ฯ อตฺโถตี เอเตน
มม กิจฺจํ นตฺถิ กสฺมา ยสฺมา อปเถน ตฺมฺมหาทิสานํ อมกฺเคน
ปถิ มาเปตฺวา ยาม อากาสจาริโน มยฺนตี ฯ ปณฺทิตาตฺตฺยมหาตี
๑. ม. จาฏิกปาลาที ฯ สี. ย. จาฏิกปา ฯ ๒. ม. จสฺส ฯ

ปณฺหิตาติ ตยา สุตฺมหา เตเนว การณฺเนน อมฺหากํ สนฺติกา
ชมฺมํ โสตุกาโม กิร โน คณฺหาเปสิ ฯ สจฺเจ จสฺสูติ สเจ
ปน ตฺวํ สจฺเจ ปตฺติจฺฉิตฺโต อสฺสุ อตฺถวตี การณฺนิสฺสิตฺติ วาจํ
ภาเสยฺยาม ฯ อสจฺจสฺสาติ วจิสฺจจรหิตสฺส ตว สฺภาสิตํ มุณฺฑสฺส
ทนฺตสฺสจฺจิ วิย ก็ กิรฺสฺสติ ฯ

ติ สฺสุวา ราชา กสฺมา มํ มุสฺวาที อนริโยติ วทสิ ก็
มยา กตฺนฺติ อาห ฯ อถ นํ สฺมุโข เตนฺหิ มหาราช สฺโณหิติ
วตฺวา อาห

[๒๒๔]ติ พุราหฺมณานํ วจฺนา อิมํ เขมฺม อการยิ

อภยญฺจ ตยา ฃญฺจํ อิมายิ ทสฺธา ทิสฺวา ฯ
โอคฺคยฺห เต โปกฺขรณฺนิ วิปฺปสฺนฺโนทกํ สฺจึ
ปฺหฺตํ ขาทนํ ตตฺถ อหีสฺวา เจตฺถ ปกฺขินํ ฯ
อิทํ สฺสุวาน นิคฺโขสฺส อากตฺมหา ตวฺนฺติเก
เต เต พนฺธสฺมา ปาเสนฺ เอตฺนฺเต ภาสิตํ มุสฺวา ฯ
มุสฺวาทํ ปฺรฺกฺขตฺวา อิจฺฉาโลภญฺจ ปาปกํ
อุโภสนฺธี อติกฺกมฺม อสฺสํ อฺปฺปชฺชตฺติติ ฯ

ตตฺถ ตนฺติ ตฺวํ ฯ เขมฺนฺติ เอวํนามกํ โปกฺขรณฺนิ ฯ ฃญฺจฺนฺติ
จตฺสู กณฺเณสฺสุ จตฺวา โฆสฺวาปีตํ ฯ ทสฺธาติ อิมิ ตา ทสฺวิธา
ทิสฺวา ตํ ทิสฺวาสุ ตยา อภยํ ฃญฺจํ ฯ โอคฺคยฺหาติ โอคฺคาเหตุวา
อากตฺวานํ สนฺติกา ฯ ปฺหฺตํ ขาทนฺนฺติ ปฺหฺตญฺจ ปฺหฺมฺปฺปฺลสฺวาติอาทิกํ
ขาทนํ ฯ อิทํ สฺสุวาติ เตสฺส ตว โปกฺขรณฺนิ โอคฺคาเหตุวา อากตฺวานํ

สนตุตติกา อิทํ อภยํ สุตฺวา ฯ ตวณฺตุเกติ ตว สมิเป ตยา การิตํ
โปกฺขรณํ อากตฺมหาติ อตุโถ ฯ เต เตติ เต มยํ ตว ปาเสน
พฺนุชา ฯ ปฺรอกฺขตฺวาติ ปฺรโต กตฺวา ฯ อิจฺฉาโลภนฺตุ อิจฺฉาสงฺขาติ
ปาปกํ โลกํ ฯ อุโภสนฺธินฺตุ อุกฺขํ เทวโลเก จ มนุสฺสโลเก จ
ปฺรหฺสิตฺสูริ อิมํ ปาปชฺมเม ปฺรโต กตฺวา จรณฺโต ปุคฺคโล สุกฺติ
ปฺรหฺสิตฺสูริ อติกฺกมิตฺวา ฯ อสาดนฺตุ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ฯ

เอวํ ปฺริสมชฺชเมยว ราชานํ ลชฺชาเปสิ ฯ อถ นํ ราชานาหํ
สุมุข ตุมฺहे มาเรตฺวา มํสํ ขาติตฺถกาโม คณฺหาเปสิ ปณฺชิตฺถาวํ
ปน โว สุตฺวา สฺภาสิตํ โสตฺถกาโมว คณฺหาเปสิ นฺตุ ปกาเสนฺโต อาห

[๒๒๕]นาปฺรชฺชามํ สุมุข นปี โลกาย มกฺคหี

สุตา จ ปณฺชิตฺตายุตฺถ นปีณา จตฺถจินฺตกา ฯ

อุปฺเปวตฺถวตี วาจิ พฺยาหเรยฺยํ อีชากตา

ตถายํ(๑) สมฺม เนสาโท วุตฺโต สุมุข มกฺคหีติ ฯ

ตตฺถ นาปฺรชฺชามาติ มาเรนฺโต อุปฺรชฺชติ นาม มยํ น
มาเรม ฯ โลกาย มกฺคหีนฺตุ มํสํ ขาติตฺถกาโม หุตฺวา โลกาย
ตุมฺहे นาหํ อกฺคหี ฯ ปณฺชิตฺตายุตฺถาติ ปณฺชิตฺตาติ สุตา
อตุตฺถ ฯ อตฺถจินฺตกาติ ปฺรหฺสิจฺฉนฺนํ อตฺถานํ จินฺตกา ฯ
อตุตฺถนฺตุ การณฺนิสฺสิตํ ฯ ตถาติ เตน การณฺนํ ฯ วุตฺโตติ
มยา วุตฺโต หุตฺวา ฯ สุมุข มกฺคหีติ สุมุขาติ อาลปติ ฯ
มกาโร สนฺธิกาโร ฯ อกฺคหีติ ชมฺมํ เทเสตฺถํ ตุมฺहे คณฺหี ฯ

๑. ม. ตถาติ ฯ

ตัม สุตฺวา สุมุโข สุภาสิตัม โสตุกาเมน อยฺตุตฺนเต กตัม
มหาราชาดิ วตุวา อาห

[๒๒๖]เนว ภูตา กาสิปตี อุปนีตสุมิ ชีวเต

ภาเสมตฺถวตี วาจํ สมฺปตฺตา กาลปริยายํ ฯ

โย มิเคน มิคํ หนฺติ ปกฺขินํ ปน ปกฺขินา

สุเตน วา สุตํ กิเลย กิ อนริยตฺรนฺตโต ฯ

โย อริยรुทํ ภาเส อนริยธมฺมวสฺสโต

อุโก โส ฐฺสเต โลกา อิธ เจว ปฺรตฺถ จ ฯ

น มชฺเชถ ยลํ ปตฺโต น พฺยาเช ปตฺตลํสย

วายเมถว กิจฺเจสุ ลํวเร วิวรานิ จ ฯ

เย วุฑฺฒา อพฺภตฺติกฺกนฺตา สมฺปตฺตา กาลปริยาย

อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน เอเวเต ติทิวํกตา ฯ

อิทํ สุตฺวา กาสิปตี ธมฺมมตฺตนิ ปาลย

ชฺตฺรภูจฺจ มฺลฺจาหิ หํसानํ ปวฺรตฺตมฺนฺติ ฯ

ตตฺถ อุปนีตสุมิติ มรณฺสนฺติเก อุปนีเต ฯ กาลปริยายนฺติ

มรณกาลวารํ ปตฺตา สมานา น กติสฺสาม น หิ ธมฺมกถิกํ พนฺธิตฺวา

มรณภเยน ตชเชตฺวา ธมฺมํ สุณามิติ อยฺตุตฺนเต กตฺนฺติ ฯ มิเคนาติ

สุภูจฺจ สิขฺขาปีเตน ทิปกมิเคน ฯ หนฺตฺติ หนฺติ ฯ ปกฺขินาติ ทิปก-

ปกฺขินา ฯ สุตฺเตน วาติ เขมสฺริ นินฺพฺภยนฺติ วิสฺสุเตน ทิปกมิก-

ปกฺขิสทิสฺเสน ปทฺมสเรณ ฯ สุตฺนฺติ ปณฺชิตโต จิตฺรกถิติ เอวํ สุตํ

ธมฺมกถิกํ ฯ กิเลยติ ธมฺมํ โสสุสามิติ ปาสพนฺเชน โย กิเลยฺย หิเสยฺย

พาเชย ๑ ตโตติ ตโต เตสั อนริยโต อุตตรี อณณั อนริยตรี
 กตัง กิ อตุถิ ๑ อริยรทนต์ มุเชน อริยวจัน สุนทรวจัน
 ภาสติ ๑ ฐมวสสุสิโตติ กมเมเน อนริยฐมมัม อวสสุสิโต ๑ อุโกติ
 เทวโลกา จ มนุสสุโลกา จาติ อุกยมหา ๑ อิธ เจวาติ อิธ
 อุปปโนปิ ปรตถ อุปปโนติ เอวรูปุ ทวีหิ สุกติโลเกหิ ฐเสตวา
 นิรยเมว อุปปชชติ ๑ ปตตัสสนนติ ชีวิตัสสมมาปนนปิ ทุกุขั ปตวา
 น กิลเมย ๑ สัวเร วิวรานิ จาติ อตตโน นิตุทานิ รนุธานี (๑) สัวเรย ๑
 ปิตเหย ๑ วุฑฒาติ กุณพทุฑฒา ปณณิตา ๑ สมปตตทา กาล-
 ปริยายนติ มรณกาลปริยายั ปตตทา หุตวา อนตีกุกนตา ๑
 เอเวเตติ เอวั เอเต ๑ อิทนติ อิทั มยา วุตตัม อตุถนิสสุตติ
 วจัน ๑ ฐมมนติ ปเวณิยฐมมัมปิ สุจริตฐมมัมปิ ๑

ตัม สุตวา ราชอาหา

[๒๒๗]อาหรนตุทกั ปชชั	อาสนนญจ มหารัท
ปญชรโต ปโมกขามิ	ชตรภูจัน ยสสุสินัน ๑
ตณจ เสนาปตี ฐิรั	นิปฺณั อตุถจินุคกั
โย สุขเข สุกิโต รณโย	ทุกุขิตเต โหติ ทุกุขิตโต ๑
เอตาทีโส โข อรหติ	ปิณนทมนาสนาคู กตตโน
ยถายั สุมุโข รณโย	ปาณสาธารโน สขาติ ๑

ตตถ อุกกนติ ปาทโรวณัน ๑ ปชชนติ ปาทพุกกชณัน ๑

สุเขติ สุขเข สติ ๑

๑. ม. ทวารานิ ๑

รณโย วณัน สุตฺวา อมจจาทยโย เตสั อาสนั อหริตฺวา
ตตฺถ นิสินฺนानันฺ คนฺโชนฺเกน ปาเท โชนฺติวา สตปาเกน
เตเลน อพุกณฺชียีสุ ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตุตา อห

[๒๒๘]ปิจฺฉจ สพฺพโสวณฺณั อฏฺฐปาถั มโนรมั

มฏฺฐั กาสิกวตฺถินั(๑) ชตรฏฺฐโจ อฺปาวิสิ ฯ

โกจฺฉฉจ สพฺพโสวณฺณั เวยฺยคฺฆมฺปฺริสฺสิพฺพิตฺติ

สุมุโข อชฺฉปาเวกฺขิ ชตรฏฺฐสฺสณฺนตฺรา ฯ

เตสั กานฺจณฺปตฺเตหิ ปุณฺณ อาทาย กาสิโย

หังसानันฺ อภิหารเรสฺสุ อคฺคั รณโย ปวาสิตฺนตฺติ ฯ

ตตฺถ มฏฺฐจฺนตฺติ กรณฺปฺริณฺณจฺจิตฺติ ฯ กาสิกวตฺถินฺนตฺติ กาสิกวตฺถเณ
อตฺถตฺติ ฯ โกจฺฉฉจ มชฺฉเม สจฺจิตฺติ ฯ เวยฺยคฺฆมฺปฺริสฺสิพฺพิตฺติ
พฺยคฺฆมฺจมฺปฺริสฺสิพฺพิตฺติ มจฺฉลทิวเส อคฺคมฺเหสฺสิยา นิสินฺนปิจฺจ ฯ
กานฺจณฺปตฺเตหิตฺติ สุวณฺณภาชเนหิ ฯ ปุณฺณตฺติ พหุ ฯ กาสิโยติ
กาสิกฺรฏฺฐวาสิโน ฯ อภิหารเรสฺสุนฺตฺติ อฺปนาเมสฺสุ ฯ อคฺคั รณโย
ปวาสิตฺนตฺติ อฏฺฐสตฺปสฺสวณฺณจฺญาปฺกฺขิตฺติ หังสรณโย
ปณฺณการตฺถาย กาสิกฺรณโย เปสิตฺติ นานคฺครสโกชนันฺ ฯ

เอว อฺปนีเต ตสฺมี ปน กาสิกฺราชา เตสั หตฺถโต หตฺถเณ
สมฺปฏฺฐิกฺคหตฺถตฺถั สยั สุวณฺณจฺญา คฺเหตฺวา อฺปนาเมสิ ฯ เต
ตโต มฐฺลาเช ขาทิตฺวา มฐฺโรทกั ปวีสุ ฯ อถ มหาสตุโต
๑. สี่. กาสิกปตฺถิณฺนตฺติ ฯ

รณฺโณ อภิหารณฺจ ปสาทณฺจ ทิสฺวา ปฏิสนฺถารมกาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุตา อาห

[๒๒๕]ทิสฺวา อภิหตฺ อุนฺนํ(๑) กาสีราเชน เปสิตํ

กุสโล ขตุตทมนํ ตโต ปุจฺฉิ อุนนฺตรา ฯ

กจฺฉิ นฺุ โภโต กุสลํ กจฺฉิ โภโต อนามยํ

กจฺฉิ รฎฺฐมิตํ ฝิตํ ฌมฺเมน อุนฺสาสตี ฯ

ราช อาห

[๒๓๐]กุสลณฺเจว เม หํส อโถ หํส อนามยํ

อโถ รฎฺฐมิตํ ฝิตํ ฌมฺเมน อุนฺสาสีหํ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๓๑]กจฺฉิ โภโต อมจฺเจสุ โทโส โภจิ น วิชฺชติ

กจฺฉิ จ เต ตวตฺเตสุ นาวกฺขนฺติ ชีวิตํ ฯ

ราชา อาห

[๒๓๒]อโถปี เม อมจฺเจสุ โทโส โภจิ น วิชฺชติ

อโถปี เต มมตฺเตสุ นาวกฺขนฺติ ชีวิตํ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๓๓]กจฺฉิ เต สาทิสี ภริยา อสุสฺวา ปิยภาณินิ

ปฺตุตฺตรูปยสุเปตา ตว ฉนฺทวसानุคา ฯ

ราชา อาห

[๒๓๔]อโถ เม สาทิสี ภริยา อสุสฺวา ปิยภาณินิ

ปฺตุตฺตรูปยสุเปตา มม ฉนฺทวसानุคา ฯ

๑. ม. อคฺคํ ฯ ๒. ม. มนฺสาสตี ฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๓๕] กจฺจิ รุญฺจํ อนุปปีฬํ อกุโตจฺจิปุทฺทวํ
อสาหเสน ฌมฺเมน สเมน อนุสาสตี ฯ

ราชา อาห

[๒๓๖] อโถ รุญฺจํ อนุปปีฬํ อกุโตจฺจิปุทฺทวํ
อสาหเสน ฌมฺเมน สเมน อนุสาสตี ฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๓๗] กจฺจิ สนฺโต อปจिता อสนฺโต ปรีวชฺชิตา
โน จ ฌมฺมํ นีรฺงกตฺวา อฌมฺมนฺนฺวตฺตตี ฯ

ราชา อาห

[๒๓๘] สนฺโต จ เม อปจिता อสนฺโต ปรีวชฺชิตา
ฌมฺมเมวานฺวตฺตตามิ อฌมฺโม เม นีรฺงกโต ฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๓๙] กจฺจิ อนาคตํ(๑) ทีฆํ สมเวกฺขสิ ๑ ตฺตฺตฺย
กจฺจิ มตฺโต(๒) มทนีเย ปฺรโลกํ น สนฺตตี ฯ

ราชา อาห

[๒๔๐] นานํ อนาคตํ ทีฆํ สมเวกฺขามิ ปกฺขิม
จฺโถ ทสฺสุ ฌมฺเมสุ ปฺรโลกํ น สนฺตตี (๑) ฯ
ทานํ สีลํ ปรีจฺจาคํ อาชฺชวํ มทฺทวํ ตปํ
อกุโกธํ อวิหีสญฺจ ๑ ขนฺตี จ อวิโรชนํ ฯ

๑. ม. นานาคตํ ฯ ๒. สี่. กจฺจิ นมตฺโต ฯ ๓. ม. สนฺตเส ฯ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 282

อิจเจเต กุสเล ฐมเม จิตะ ปัสสามิ อตุตนิ
ตโต เม ชายเต ปิติ โสมนสุตถจนปุปกั ฯ
สุมุโข จ อจินเตตฺวา วิสขฺชิ(๑) ผรุสั คิริ
ภาวโทสมนญฺฉาย อสุมากายั วิหงฺคโม ฯ
โส กุทฺโธ ผรุสั วาจํ นิจฺฉาเรสิ อโยนิโส
ยานสุมาสุ(๒) น วิชฺชนฺติ นยิทํ ปณฺณวตานิวาติ ฯ

ตตุถ ทิสฺวาติ ตํ พหุํ อกฺกปานโกชนํ ทิสฺวา ฯ เปสิตฺนฺติ
อาหฺราเปตฺวา อุปฺนิตํ ฯ ขตฺตฐมฺมานนฺติ ปจฺมการเกสุ ปฏฺิสนฺถาร-
ฐมฺมานํ ฯ ตโต ปุจฺฉิ อนนฺตฺราติ ตสฺมี กาลे ฯ กจฺฉิ นฺุ โภโตติ
อนฺุปฏฺิปาฏฺิยา ปุจฺฉิตา ปน ฆ กาลา เหฏฺุจา วุตฺตตฺถายะว ฯ
อนฺุปฺปิพนฺติ กจฺฉิ รฏฺุจฺวาสิโน ยนฺเตน อจฺฉุํ วิย อนฺุปฺปิเพสิติ
ปุจฺฉิ ฯ อกฺุโตจฺฉิอุปทฺทวฺนฺติ กฺุโตจฺฉิ อนฺุปทฺทวํ ฯ สเมน อนฺุสาสสีติ (๑)
กจฺฉิ ตฺวํ อิทํ รฏฺุจํ ฐมฺเมน สเมน อนฺุสาเสยฺยาสิ ฯ สนฺุโตติ
สีลาทิกฺุณฺยตฺตา สปฺปุริสา ฯ นฺิรงฺกตฺวาติ ฆกฺุเทตฺวา ฯ อนาคตํ
ทิกฺุณฺยตฺตา อนาคตํ อตุตโน ชิวิตํ ปวตฺติตํ กจฺฉิ ทิกฺุณฺย ฯ สมนเวกฺุขสีติ
อายุสฺงฺขารานํ ปฺริตฺตภาวํ ชานาสีติ ปุจฺฉติ ฯ มทฺนิเยติ มทฺวาท
รฺูปาทิจารมฺมणे ฯ น สนฺุตสีติ น ภายสิ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ กจฺฉิ
รฺูปาทิสฺสุ กามกฺุณฺยสุ อุปฺปมตฺโต หุตฺวา ทานาทินํ กุสฺถานํ กตฺตตฺตา
ปฺรโลกํ น ภายสีติ ฯ ทสฺสุติ ทสฺสุ ราชฐมฺเมสุ ฯ ทานาทิสฺสุ
ปวตฺติตเจตฺนา ทานํ ปณฺุจสีลทสฺสีลาทินิ สีลํ เทยฺยฐมฺมจาโก
๑. สี่. ย. วิสฺขฺชิ ฯ ๒. ม. ยานเสฺมสุ ฯ ๓. สี่. ย. มนฺุสิสฺสุตฺติติ ฯ

ปริจจาโค อชฺฐภาโว อาชฺชวํ มุทฺฐภาโว มทฺทวํ อุโปสถกมมํ
ตโป เมตฺตาปฺพุพฺพภาโค อุกฺโกโร กรุณฺณาปฺพุพฺพภาโค อวิหีสสา
อธิวาสนํ ขนฺนติ อวิโรโร อวิโรธนํ ๑ อจินฺเตตฺตฺวาติ มม อิมํ
คุณสมฺปตฺตี อจินฺเตตฺตฺวา ๑ ภาวโทสนฺนติ จิตฺตโทสํ ๑ อนนฺนยาติ
อชานิตฺตฺวา ๑ อสฺมาคนฺนติ อมฺหากํ จิตฺตโทโส นาม นตฺถิ ยเมส
ชานนฺนย ตํ อชานิตฺตฺวา ๑ ฝรุสํ กกฺขลํ วิสขฺเชสิ ๑ อโยนิโสติ
อนฺนฺปาเยน ๑ ยานสมฺมาสุติ ยานิ วชฺชานิ อมฺहेสุ น สนฺนติ ตานิ
วทติ ๑ นยิทฺนฺนติ น อิทํ ๑ ตสฺมา มม อิทํ วจฺนํ ปณฺณวตฺตมิม
น โหติ เตเนส มม น ปณฺณํโต วีย อุปฺภูจฺจติ ๑

ตํ สุตฺตฺวา สุมฺโข มหาคุณสมฺปนฺโนว ราชฺา อปฺสาทิโต โส
เม กุทฺโธ ขมาเปสฺสามิ นนฺนติ จินฺเตตฺตฺวา อห

[๒๔๑]อตฺถิ เม ตํ อติสาร์ เวเคน มนฺุชาธิป

ชฺตฺรภูเจ จ พนฺุชฺสมิ ทุกฺขํ เม วิปฺปลํ อหุ ๑

ตฺวํ โน ปิตาว ปฺตฺตฺตานํ ภูตฺตานํ ฐรณฺีริว

อสมฺมากมธิปฺนฺนํ ขมสฺสุ ราชกฺุญฺชราติ ๑

ตตฺถ อติสาร์นฺนติ ปกฺขลิตํ ๑ เวเคนาติ อหํ เอตํ กถํ กเถนฺุโต
เวเคน สหสา กเถมิ ๑ ทุกฺขนฺนติ เจตสิกํ ทุกฺขํ มม วิปฺปลํ อโหสิ
ตสฺมา โกชฺวเสน ตํ มยา วุตฺตํ ตเมว ขม มหาราชาติ ๑ ปฺตฺตฺตานนฺนติ
ตฺวํ ปฺตฺตฺตานํ ปิตา วีย ๑ ฐรณฺีริวติ ปาณฺุตฺตานํ ปติภูจฺจา ปจฺวี
วีย ตฺวํ ปน อมฺหากํ อวสฺสโย ๑ อธิปฺนฺนํนนฺนติ โทเสน อปฺราเชน
อชฺุโฆตฺตฺตานํ ๑ ขมสฺสุติ อิทํ โส สุมฺโข อาสนา โอรุยฺห ปกฺเขหิ

อณชลี กตุวา อาห ฯ

อถ นั ราชา อาลิ่งกิตฺวา อาทาย สุวณฺณปีเส
นีสีทาเปตุวา อจฺจยเทสนันฺ ปฏิกุคฺคณฺหนฺโต อาห

[๒๔๒]เอวนฺเต อนฺโมทาม ยั ภาวํ น นิกฺขุหสิ

จีลํ ปฏิกฺกนฺทสิ ปกฺขิ อฺชฺโกสิ วิหฺงคฺโมติ ฯ

ตตฺถ อนฺโมทามาติ ตนฺเต โทสิ ขมาม ฯ ยนฺติ ยสฺมา
ตฺวํ อตฺตโน จิตฺตปฏฺิจฺจนฺนภาวํ น นิกฺขุหสิ ฯ จีลนฺติ จิตฺตจีลํ
จิตฺตขานฺนํ ฯ

เอวณฺจ ปน วตุวา ราชา มหาสตตฺสฺส ฆมฺมกถาย สฺมุขสฺส
จ อฺชฺภาเวน ปสฺสีทิตฺวา ปสนฺเนน นาม ปสนฺนากาโร กาทพฺโพติ
อฺกนฺนํปี เตสํ อตฺตโน รชฺชสิริ นียฺยาเทนฺโต คธา อาห

[๒๔๓]ยงฺกณฺจิ รตฺนํ อตฺถิ กาสีราชนฺเวสเน

รชฺภุํ ชาตฺรฺรูปฺยจ มฺตฺตาเวพฺริยา พหุ ฯ

มณฺโย สงฺขมฺตฺตฺยจ วตฺถิกํ(๑) หริจฺนฺทนํ

อชฺฉินํ ทนฺตภณฺฑฺยจ โลหํ กายาสํ พหุ

เอตํ ททามิ โว วิตฺตํ อิสฺสรียํ(๒) วิสฺสชามิ โวติ ฯ

ตตฺถ อตฺถิตฺติ นินฺทิตฺติ ฯ มฺตฺตาติ วิทฺธาวิทฺทฺมฺตฺตา ฯ มณฺโยติ
มณฺนิภณฺฑกานิ ฯ สงฺขมฺตฺตฺยจติ ทกฺขินฺทาวณฺณฺสขรตฺนฺยจ
อามลกาวณฺณฺมฺตฺตรตฺนฺยจ ฯ วตฺถิกนฺติ สฺขมกาสิกวตฺถานิ ฯ
อชฺฉินนฺติ อชฺฉินมิกจมฺมํ ฯ โลหํ กายาสนฺติ ตมฺพโลหฺยจ
๑. ม. วตฺถิกํ ฯ ๒. ม. อิสฺสรํ ฯ

กาฬโถหณจ ๑ อีสฺตริยฺนฺติ กาณฺจนมาเลน เสตฺจจฺตฺเตน สทฺธิ
ทฺวาทสโยชนิกะ พาราณสีนคเร รชฺชํ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา อุโกปี เสตฺจจฺตฺเตน ปุเชตฺวา รชฺชํ
ปฏฺิจฺฉาเปตี ๑ อถ มหาสตุโต รณฺณา สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต อาห

[๒๔๔] อทฺธา อปฺจิตา ตฺยมหา สกฺกตา จ รเถสภ

ชฺมเมสฺส วตฺตมานานํ ตฺวํ โน อจฺริโย ภว ๑

อจฺริย สมนฺนุณฺณาตา ตยา อนฺนฺตมา มยํ

ตํ ปทกฺขิณฺโต กตฺวา ฅาตี ปสฺเสมฺรินฺทมาตี ๑

ตตฺถ ชฺมเมสฺสติ ทสฺส กุสฺลกมฺมปถชฺมเมสฺส ๑ อจฺริโยตี ตฺวํ
อมฺเหสฺส พฺยตฺตโร ตสฺมา โน ตตฺถ อจฺริโย โหตี ๑ อปฺิจ ทสฺนํ
ราชชฺมมานํ กถิตฺตฺตาปี สฺมุขสฺส โทสํ ทสฺเสตฺวา อจฺจยํ ปรีคฺคหณฺสฺส
กตฺตฺตาปี ตฺวํ ปน อมฺหากํ อจฺริโย ภว ตสฺมา อิทานีปี โน
อจฺจารสิกฺขาปเนน อจฺริโย ภวาตี อาห ๑ ปสฺเสมฺรินฺทมาตี ปสฺเสม
อรินฺทม ๑

โส เตสํ คมนํ อนฺุชานาตี ๑ โโพธิสตุตฺตฺสตาปี ชฺมมํ กเถนฺตฺสเสว
อรุณํ อฺุจฺหี ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๔๕] สพฺพรตฺตี จินฺตยิตฺวาน มนฺตยิตฺวา ยถากถํ

กาสิราชา อนฺุณฺณาตี หังसानํ ปวฺรุตฺตมฺนฺติ ๑

๑. ม. ฅาตี ๑

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 286

ตตุถ ยถากถนุติ ยงกัณจจิ อตุถิ เตหิ สทฐิ จินุเตตพพณจ
มนุเตตพพณจ จินุเตตวา มนุเตตวา จาติ อตุโถ ๗ อนุณณาสีตี
คจจณณาคี อนุณณาสี ๗

เอวิ เตน อนุณณวาโต โปธิสตุโต ราชานั อปุปมตุโต
ชมุเมน รชชั การเหตีติ โอวาทิตวา ปณจสุ สีเลสุ ปติฏฐาเปตี ๗
ราชาเตลั กาลณจนภาชเนหิ มฐุลาชณจ มฐุโรทกณจ
อุปนเตตวา นิฏฐิจิตาหารกัจเจ คนุชมาลาทีหิ ปุเชตวา โปธิสตุตติ
สุวณณจงโกฏฐเกน สยั อุกุขิปี ๗ เขมา เทวี สุมุขั อุกุขิปี ๗
อถ เน สีหปณชริ อุกุฆาฐาเปตวา สุริยคุคกมนเวลาย คจจณ
สามิโนติ วิสชเชตุ ๗

ตมตุถิ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๔๖]ตโต รตยา วิวสเน สุริยสุคคกมนั ปติ

เปกขโต กาสีราชสุส ภวานโต(๑) วิคาหิสุนติ ๗

ตตุถ วิคาหิสุนติ อากาสั ปกขนทีสุ ๗

มหาสตุโต สุวณณจงโกฏฐโต อุปปติตวา มา จินุตยิตถ
มหाराช อปุปมตุโต อมุหากั โอวาเท วตเตยยาตีตี ราชานั
อสุสาเสตวา สุมุขั อาทาย จิตตกุกุเมว คโต ๗ ตานิปี โข
จณนวุติหัสสหัสสานิ กาลณจนคหาโต นิภขมิตวา ปพพตเต
นินินนา เต อากจณนเต ทิสวา ปจจुकคณตวา ปริวาเรตุ ๗

๑. ม. ภวานา เต ๗

ชาตกฎกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 288
เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณา หน้า 288

สุขนุปุผลติโน วุฑฒิยุดตาฯ ฐตฺรฎฺฐาติ หังสราชา สุมุโข
รณฺญา เจว ลุฑฺฒปฺปุตฺเตน จาติ ทฺวิหิ เอวํ อุโภปี เต
ฐตฺรฎฺฐา กฺลฺยาณมิตฺตสมฺปนฺนา ยถาฯ ฌาติสงฺฆมฺปาคมฺนฺติ
ฌาติสงฺฆมฺปคมฺนสงฺขาโต เตสํ อตุโถ ปทกฺขิโณ ชาโตฯ เอวํ
อณฺเณสํปี มิตฺตวตฺตํ อตุถา ปทกฺขิณา โหนฺตฺตีติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปี อานนฺโท มมตฺถาย ชีวิทํ ปริจฺจชีวิ วตฺวา ชาตกํ
สโมชานฺสิ ตทา ลุฑฺโท อานนฺโท อโหสิ เขมา เทวีเขมา
ภิกฺขุณี อโหสิ ราชา สาริปฺพุโต อโหสิ สุมุโข อานนฺโท
อโหสิ เสสปริสา พุทฺธปริสา อเหตุ ฐตฺรฎฺฐโจ ปน อหเมว
สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

มหาหังสชาตกํ นิฎฺฐิตํ ฯ

ทฺติยํ ฯ

สุธาโกชนชาติกั

นคตุตเม คิริวเร คนุฆมาทเนติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั ทานชฎาสยั ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตถิยั เอโก กุลปุตโต สตุถุ ชมมเทสนั สุตวา
ปสนนจิตโต ปพพชิตวา สีเลสุ ปริปริการี ชุตงคกุณน สมนนาคโต
สพฺรหฺมจารีสุ ปวตตเมตตจิตโต ทิวสสฺส ติกขตตุํ พุทฺธชมม-
สงฆูปฏฺจาเนสุ อปปมตโต อจารสมปฺนโน ทานชฎาสโย
สาราณียชมมปฺรโก อโหสิ ฯ โส อตตนา ลทฺธั ปฏฺิกุคาหเกสุ
วิชฺชมาเนสุ ฉินฺนภตฺโต หุตวาปี เทติเยว ตสฺมา โส ทานชฎาสโย
ทานาภิรโต ภิกขุสงฺฆเม ปากโฏ อโหสิ ฯ อเถกทิวสั ภิกขุ
ชมมสภายั กถั สมฺภูจาเปสฺสู อวฺโส อสุโก นาม ภิกขุ
ทานชฎาสโย ทานาภิรโต อตตนา ลทฺธั ปสตมตฺตํ ปานียปี
โลภั ฉินฺนทิตฺวา สพฺรหฺมจารีนั เทติ โพรสิตตตฺตเสว อชฎาสโยติ ฯ สตุถา ตั กถั ทิพฺพาย
โสตธาตฺตยา สุตฺวา คนุฆกฺกุโธ
นิกฺขมิตฺวา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตเต อัย ภิกขเว
ภิกขุ ปุพฺเพ อทานสีโล มจฺฉริ ติณฺนคฺเคน เตลพิณฺนุสฺสาปี
อทาตา อโหสิ อถ นั อหิ ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณั กตฺวา ทานผลั
วณฺณตฺวา ทานเน ปตฺติฏฺจเปสฺสี โส ปสตมตฺตํปี ขุทฺทกั ลภิตฺวา
อทตฺวา น ปวิสุสฺสามิตี มม สนฺตฺติเก วริ อคฺคเหสิ ตสฺส ผเลน
ทานชฎาสโย ทานาภิรโต ชาโตติ วตฺวา ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
๑. ม. เนว กิณฺนามิ นปี วิกฺกิณฺนามิ ฯ

ภิกขุหิ เทสนานุสนธิกุสเลหิ ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตเต รชชํ การนเต เอโก
คหปติ อทุโธ อโหสิ มหทุธโน อสีตติโกฏีวิภโว โพธิสตุโต หุตวา
นิพพตติ ฯ อตสฺส ราชา เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ อทาสี ฯ โส ราชปุชฺชิตो
นาครชนปทปุชฺชิตอ(๑) อโหสิ ฯ โส เอกทิวสํ อตฺตโน สมปตฺตี
โโอลเกตฺวา จินฺเตสิ อัย ยโส มยา อตีตภเว เนว นินฺททายนฺเตน
น กายทฺวจริตาทินิ กโรนฺเตน ลทุโธ กายสฺวจริตาทินิ ปุเรตฺวา ลทุโธ
อนาคเตปี มยา มม ปตฺติจฺจํ กาคุํ วัฏฏฺฐิตี ฯ โส รณฺโณ สนฺตํ
คนฺตฺวา เทว มม ฆเร อสีตติโกฏีชนํ อตฺถิ ตํ คณฺหาหิตี วตฺวา
น มยํ ทว ชเนน อตฺถิ พุ เม ชนํ อโตปี ยทิจฺฉสิ ตํ คณฺหาหิตี
วตฺเต กิ นฺ เทว มม ชนํ ทาคุํ ลภามิตี อห ฯ อถ รณฺณา
ยถารุจि กโรหิตี วตฺเต จตฺสฺ นกรทฺวาเรสุ นक्रमชฺเชเน นิเวสนทฺวาเร
จาทิ ฉ ทานสาลาโย การาเปตฺวา เทวสิกํ เทวสิกํ
ฉสตสฺสพฺริจฺจํ กโรนฺโต มหาทานํ ปวตฺเตสิ ฯ โส ยาวชิว
ทานํ ทตฺวา อิมํ मन ทานวํสํ มา อุปจฺฉินฺทถาติ(๒) ปุตฺเต
อนุสาเสตฺวา ชีวิตปริโยसानเ สกโก หุตฺวา นิพพตติ ฯ ปุตฺโตปิสฺส
ตเถว ทานํ ทตฺวา จนฺโท หุตฺวา นิพพตติ ฯ ตสฺส ปุตฺโต สุริโย
หุตฺวา นิพพตติ ฯ ตสฺส ปุตฺโต มาตลฺลิตฺวา หุตฺวา นิพพตติ ฯ ตสฺส ปุตฺโต
ปณฺจสิโข หุตฺวา นิพพตติ ฯ ตสฺส ปน ปุตฺโต ฉญฺโจะ เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ
ลทุธา มจฺฉริยโกสิโย นาม อโหสิ อสีตติโกฏีวิภเว ฯ โส มม
๑. ม. นาครชานปทปุชฺชิตอ ฯ ๒. ส. ย. อุจฺฉินฺทถาติ ฯ

ปิตุปีตามหา พาลา อเหตุ้ ทุกเขน สมภตัง ธนั นทเหตุ้ อหิ ปน
 ธนั รกขิสสุตัมมิ กสสุจจิ กิณจจิ น ทสสุตัมมิติ จินุเตตฺวา ทานสาธา
 วิทฺธิเสตฺวา อคฺคินา ฉาเปตฺวา ถทฺชมจฺจริ อโหสิ ฯ อถสฺส
 เกทฺหวาเร ยาจกา สนนฺนิปตฺติตฺวา พาหา ปคฺคยฺห มหาเสฏฺฐิ มา
 อตฺตโน ปิตุปีตามหานัน ทานวสิ นาสยิ ทานเมว เทหิตี มหาสทฺเทน
 ปริเทวีสุ ฯ สุตฺวา มหาชน โมจฺจริยโกสิเยน อตฺตโน ทานวโส
 อูปรจฺฉินฺโนติ ตัง กรหิ ฯ โส ถชฺชิตฺโต นิเวสนทฺวาเร ยาจกานัน
 อากตानัน นิวาเรตฺตุ อารกฺขํ จเปสิ ฯ เต นิปรฺจจยา หุตฺวา ปุน
 ตสฺส เกทฺหวารัน น โอลเกสุ ฯ โส ตโต ปฏฺจาย ธนเมว สํหริ(๑)
 เนว อตฺตนา ปริภุชฺชติ น ปุตฺตทาราทินัน เทติ กณฺชิกพิลงกฺทฺติย
 สกฺกณฺทกภตฺติ ปริภุชฺชติ มูลผลมตฺตตฺนตฺตานิ อุตฺตตฺตานิ นิวาเสสิ
 ปณฺณมตฺตกั มตฺตเก ชาเรตฺวา ชชฺชรโคณฺยตฺเตน(๒) ชชฺชรรถเกน
 ยาทิ ฯ อิติ ตสฺส อสปรฺริสสฺส สนนฺตกั(๓) ธนั สุนเขน ลทฺธิ
 นาพิเกริ วิย อโหสิ ฯ

โส เอกทิวสั ราชูปฏฺจจันนํ กจฺจนฺโต อนฺุเสฏฺฐิ อาทาย
 คมฺิสสุตัมมิติ ตสฺส เกหิ อคฺมาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ อนฺุเสฏฺฐิ
 ปุตฺตธิตฺตาหิ ปริวุโต นวสปรฺปิปกกมฺฐสกฺขรฺปุณฺณเหหิ อภิสงฺขตัง
 ปายาสั ภุชฺชมาโน โหติ ฯ โส มจฺจริยโกสิยํ ทิสฺวา อาสนา
 วฏฺจาย เอหิ มหาเสฏฺฐิ อิมสฺมี ปลฺลงฺเก นิสีท ปายาสั ภุชฺชิสฺสุตัมมาติ
 อาท ฯ ตสฺส ตัง ปายาสั ทิสฺวา มุเข เขโพ อูปรฺชชฺชิ ภุชฺชิตฺกาโม
 # ๑. สี่. สงฺฆมฺริติ ฯ ๒. ม. ชรฺกโคณฺยตฺเตน ฯ
 # ๓. ม. ตตฺตกั ฯ ๔. ม. ...จฺจณฺเหหิ ฯ

อโหสิ เอว ปน จินเตสิ สจําหิ ภุชิสฺสํสามิ อนุเสฏฺฐิโน มม
เคหิ คตกาเถ ปฏิสกุกาโร กาดพุโพ ภวิสฺสติ เอว เม ฌนํ นสฺสิสฺสติ
น ภุชิสฺสํสามิติ ๑ อถ นํ ปุณฺปุณฺนํ ยาจิมานนปี อิทานิ เม
ภุคฺคํ สุหิตฺสํสามิติ น อิจฺฉิ ๑ อนุเสฏฺฐิมฺหิ ภุชฺชนฺเต ปน โอลเกนฺโต
มุเข สลฺลชายนนเนน เขเพน นิสฺสํทิตฺวา ตสฺส ภคฺคตฺทิจฺจาวสานน เตน
สทฺฐี ราชนินเวสนํ คนฺตฺวา ราชนินเวสนา โอลตฺริตฺวา อคฺคตฺโน เคหิ
อนุปฺปตฺโต ปายาสคณฺหายน ปิพฺพิมานน จินเตสิ สจําหิ ปายาสํ
ภุชฺชิตฺทกาโมมฺหิตฺติ วกฺขามิ มหาชนฺ ภุชฺชิตฺทกาโม ภวิสฺสติ พหุ
คณฺจฺจลาทโย นสฺสิสฺสํสนฺติ น กสฺสจฺจิ กเถสฺสํสามิติ ๑ โส รตฺตฺตินทิวํ
ปายาสเมว จินเตนฺโต วิตฺติณนเมตฺวาปี ฌนนาสภเยน กสฺสจฺจิ
อกเถตฺวาว ปิปาสํ อธิวเสตฺวา อนุกฺกเมน อธิวเสตฺตุ อสกฺโกนฺโต
อุปณฺจฺจูปณฺจฺจุกชาโต อโหสิ ๑ เอว สนฺเตปี ฌนนาสภเยน อกเถนฺโต
อปรภาเค ทฺพฺพล หุตฺวา สยนํ อุปคฺคฺยหิตฺวา นิปฺชชฺชิ ๑ อถ นํ ภริยา
อุปคนฺตฺวา หตฺเถน ปิฏฺฐิจิ ปริมชฺชนฺตฺวา กิณฺเต สามิ อผาสฺสกนฺติ
ปุจฺฉิ ๑ นคฺคฺติ ภทฺเทติ ๑ ตเวว สฺริเร อผาสฺสกํ อคฺคฺติติ ๑ มม สฺริเร
อผาสฺสกํ นคฺคฺติติ ๑ สามิ อุปณฺจฺจูปณฺจฺจุกชาโตสิ ก็ นฺ เต กาจิ
จินฺดา อคฺคฺติ อุทาทู ราชน เถ กุปีโต อาทฺท ปุคฺคฺเตหิ อวมานน
กโต อถวา ปน กาจิ คณฺหา อุปฺปนฺนาติ ๑ อาม คณฺหา เม
อุปฺปนฺนาติ ๑ เตนหิ กเถหิตฺติ ๑ สกฺขิสฺสํสามิติ นํ รกฺขิตฺตฺนฺติ ๑
รกฺขิตฺตฺนฺติ ๑ เจ รกฺขิสฺสํสามิติ ๑ เอว สนฺเตปี ฌนนาสภเยน กเถตฺตํ
น อุตฺสฺสํ ๑ ตาย ปุณฺปุณฺนํ ปิพฺพิมานน กเถสิ ๑ ภทฺเท อหิ

เอกทิวลั อนุเสฏฐี นวสปีมฐสกุขรปณณากิสงขตัม ปายาลั
ภุญชนตัม ทิสวา ตโต ปญจาย ตาทิสั ปายาลั ภุญชิตุกาโม
ชาโตติ ๑ อสปุปริส กิ ตวั ทุกคโตสิ สกถนกรวาสินั ปโหนกั
ปายาลั ปจิตสสามิติ ๑ อถสส สีเส ทณฺเฑน ปหรณกาโล วีย
อโหสิ ๑ โส ตสสา กุชฌิตวา ชานามิหิ ตว มหทุชนภาวั สเจ
เต กุลมรา อากตัม อตติ ปายาลั ปจิตวา นาครานัน เทหิติ อาห ๑
เตนหิ เอกวิถิวาสินั ปโหนกั กตวา ปจามิติ ๑ กิ เต เอเตหิ อตตโน
สนตกั ขาทนตฺตติ ๑ เตนหิ อิตฺถิจิตฺถ สตุตสตุตมรवासินั ปโหนกั
กตวา ปจามิติ ๑ กิ เต เอเตหิติ ๑ เตนหิ อิมสุมิ เกเห
ปริชนสฺสาติ ๑ กิ เต เอเตนาติ ๑ เตนหิ พนฺธุชนสฺเสว ปโหนกั
กตวา ปจามิติ ๑ กิ เต เอเตนาติ ๑ เตนหิ ตฺยฺหฺลจ มยฺหฺลจ
ปจิตสสามิติ ๑ กาสิ ตวั น ตฺยฺหิ วญฺญตฺติติ ๑ เตนหิ เอกสฺเสว เต
ปจามิติ วุตเต ตวั ปน มยฺหิ อิชฺ เกเห มา ปจิ มยฺหิ ปน เกเห
ปจิตเต พนุ ชนา ปจจาสิสนฺติ มยฺหิ ปน ปญฺจตณฺฑุลานัน จตุภาคั
กตวา ชีรสฺส อจฺจริ สกฺขราย กรณฺฑกั สปีสฺส กรณฺฑกั มฐฺสฺส
เอกญจ ปจนภาชนัน เทหิ อรณฺณํ ปวิสิตฺวา ตตฺถ ปจิตวา
ภุญชิสฺสามิติ ๑ สวา ตถา อกาสิ ๑ โส ตัม สพฺพิ เจญฺเฑน กาทาเปตฺวา
คจฺจ อสฺสกุญฺจาเน ตฺถิจาติ ตัม ปุโรโต เปเสตฺวา เอกโกว อโคณฺจิกั
กตวา อณฺเฑนตเวเสน ตตฺถ คนฺตฺวา นทิตฺเร เอกสุมิ คจฺจมุเ
อุทฺธนัน กาทเรตฺวา ทารุทกั อาหาราเปตฺวา ตวั คนฺตฺวา เอกสุมิ มคฺเค
จตฺวา กิลฺลิจเทว ทิสฺวา มม สณฺณํ ทเทยฺยาสิ มยา ปกฺโกสิตกาเล

จ อากจเฉยยาตีติ ตั เปเสตวา อคฺคี กตฺวา ปายาสํ ปจิ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ สกฺโก เทวราชา ทสฺสทสฺสโยชนํ อลงฺกตเทวนครํ
สกุจฺโยชนํ สุวณฺณวีถิ โยชนสทสฺสุพฺเพธ เวชยนุตํ ปณฺจโยชนสตักกํ
สุชมฺมตํ สกุจฺโยชนํ ปณฺจทกมฺพลลิตาสนํ ปณฺจโยชนาวภูฏํ
กณฺจนมาลํ เสตจฺจตฺตํ อทฺตมเตยฺยโกฏฺฐิสงฺขาตา เทวจฺจรา อลงฺกต-
ปฏฺยตฺตํ อตฺตภาวนติ อิมํ อตฺตโน ตีริ โอลเกตฺวา ก็ นฺุโข กตฺวา
มยา อัย ยโส ททฺโรติ จินฺเตตฺวา พาราณสียํ เสฏฺฐิภูเตน ปวตฺตติ
ทานํ อทฺทส ตโต มม ปฺตฺตาทโย กุหิ นินฺพตฺตาทิ โอลเกนฺโต
ปฺตฺโต เม จนฺโท เทวปฺตฺโต หุตฺวา นินฺพตฺโต ตสฺส ปฺตฺโต สุริโย
ตสฺส ปฺตฺโต มาตลิตสฺส ปฺตฺโต ปณฺจสิโข คนฺธพฺพเทวปฺตฺโต หุตฺวา
นินฺพตฺติตติ สพฺเพสํ นินฺพตฺตภูจฺจัน ทิสฺวา ปณฺจสิขสฺส ปฺตฺโต
กิติโสติ โอลเกนฺโต อตฺตโน วัสสส อฺปฺจจินฺนภาวํ ปสฺสิ ฯ อตฺต
เอตทโหสิ อัย อสฺปฺปริโส มจฺจรี หุตฺวา เนว อตฺตนา ปรีภุชฺชติ
น ปเรสํ เทติ มม เตน วัโส อฺปฺจจินฺโน กาลิ กตฺวา นินฺเร
นินฺพตฺติสฺสติ โอลวาทมสฺส ทตฺวา มม วัสํ ปตฺติภุชฺชเปตฺวา เอตสฺส
อิมสฺมี เทวนคเร นินฺพตฺตคนการณํ กริสฺสามิติ ฯ โส จนฺทาทโย
ปุกฺโกสาเปตฺวา เอถ มนฺุสฺสโลกํ คมิตฺสาม มจฺจริยโกสิเยน
อมฺหากํ วัโส อฺปฺจจินฺโน ทานสาธา ฌาปีตา เนว อตฺตนา
ปรีภุชฺชติ น ปเรสํ เทติ อิทานิ ปน ปายาสํ ภุชฺชิตฺกาโม หุตฺวา
จเร ปจิตฺ(๑) อณฺุสฺสาปี ปายาโส ทาทพฺโพ ภวิสฺสตีติ อรณฺุณ
๑. ม. ปจฺจนฺเต ฯ

ปวิสิตุวา เอกโกว ปจติ เอตั ทเมตุวา ทานผลั ชานาเปตุวา
อากมิสุสาม อปีจ โข ปน อมเหหิ สพุเพหิ เอกโต ยาจियมาโน
ตตุเถว มเรยข มม ปจัม คนตุวา ปายาสั ยาจิตฺวา นิสินฺนกาเล
ตุมุเห พุราหุมนวณณเนน ปฏิปาฏิยา คนตุวา ยาเจยยาถาติ
วตุวา สยั ตาว พุราหุมนวณณเนน ตั อุปสงกมิตฺวา โภ กตโร
พาราณสีคมนมคฺโคติ ปุจฺฉิ ฯ

อถ นั มจฺฉริยโกสิโย ก็ อุมมตฺตโกสิ พาราณสีมคฺคปิ น
ชานาสิ ก็ อิโต เอลิ เอโต ยาทิธิ อาท ฯ สกโก ตสฺส วจัน สตุวา
อสฺชนนฺโต วีย ก็ กเถสิติ ตั อุปคจฺฉเตว ฯ โสปี อเร
พริรพุราหุมน ก็ อิโต เอลิ ปฺรโต ยาทิธิ วิรวิ ฯ อถ นั สกโก
โภ กสุมา วิรวสิ ชฺโหม ปณฺณายติ อคฺคิ ปณฺณายติ ปายาโส
ปจฺฉิโต พุราหุมนัน นิมนฺตฺนฏฺจฺจเนน ภวิทพุพฺ อหํปี พุราหุมนัน
โกชนกาเล โถกั ลภิสฺสามิ ก็ มั น นิมนฺเตสิติ วตุวา นตฺเตตฺถ
พุราหุมนัน นิมนฺตฺนั ปฺรโต ยาทิธิ วุตเต เตนหิ กสุมา กุชฺฉลสิ
ตว โภชนกาเล โถกั ลภิสฺสามิธิ อาท ฯ อถ นั โส อหํ เต
เอกสิตฺถปิ น ทสฺสามิ โถกั อิหํ มม ยاپนมตฺตเมว มยาปี
เจตฺตึ ยาจิตฺวาว ลทฺฐิ ตฺวํ อณฺณโต ตวาทาริ ปรีเยสาหิธิ
ภริยั ยาจิตฺวา ลทฺฐภาวํ สนฺธาเยว วตุวา คาถมาห

[๒๔๕]เนว ก็ณามิ น วิภฺกิณามิ

น จาปี เม สนฺนิจโย อิธตฺถิ

๑. ม. นิจฺฉุภสิติ ฯ

สุกัจจรูป วัตติทำ ปริตุตติ

ปตุโถทโน นาลมยั ทูวินุนนติ ฯ

ตัม สุตฺวา สกฺโก อหึปี เต มชฺฐสทฺเทน เอกัง สีโลกัง
กเถสฺสามิ ตัม สุโณหิตี วตฺวา น เม ตว สีโลเกน อตุโถติ
ตสฺส วาเรนตสฺส วาเรนตสฺเสว คาคาทวยมาห

[๒๕๐]อปฺปมฺหา อปฺปกั ทชฺชา อนุมชฺชโต มชฺชกั

พหุมฺหา พหุํ ทชฺชา อทานั นฺุปฺปชฺชติ ฯ

ตัม ตัม วทามิ โกลิย เทหิ ทานานิ ญฺญช จ

อริยมคฺคั สมารุห เนกาสิ ลภเต สุขนฺติ ฯ

ตตฺถ อนุมชฺชโต มชฺชกนฺติ อปฺปมตฺตกมฺปิ มชฺเช เกตฺวา
เทว โกญฺจาเส กริตฺวา เอกโกญฺจาสิ ทตฺวา ตโต อวเสสโกญฺจาสโตปิ
อนุมชฺชโตปิ ปฺน มชฺเช เกตฺวา(๑) เอโก โกญฺจาโส
ทาทพฺโพเยว ฯ อทานั นฺุปฺปชฺชตีติ อปฺปิ วา พหุํ วา ทินฺนั
โหตุ อทานั นาม น ยุชฺชติ ตัมปิ ทานเมว มหฺปฺผลเมวาติ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา มนาปฺนเต พุราหุมน กถิตํ ปายาเส
ปกฺเก โถกั ลภิสฺสสิ นิสิตาหิตี อาห ฯ สกฺโก เอกมฺนฺเต
นีสิทิ ฯ ตสฺมี นิสินฺเน จนฺโท เตเนว นียาเมน อฺปสฺงกมิตฺวา ตเถว
กถิ ปวตฺเตตฺวา ตสฺส วาเรนตสฺส วาเรนตสฺเสว คาคาทวยมาห

[๒๕๑]โมฆญจสฺส หุตํ โหติ โมฆญจาปิ สมิหิตํ

อติถิสฺมี โย นิสินฺนสฺมี เอโก ญฺญชติ โภชนั ฯ

๑. ม. เกตฺวา ฯ

เล่มที่ 35 สุชาโภชนชาตกัม หน้า 297

ตัม ตัม วทามิ โกลิย เทหิ ทานานิ ภูณช จ
อริยมคฺคัม สมารุห เนกาสิ ลภเต สุขนฺติ ฯ

ตตฺถ สมิหิตนฺติ ฌนุปฺปาทวิริยํ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา ตเถว กถํ ปวตฺเตตฺวา กิจฺเฌน กสิเรน
เตนหิ นิสีท โถกํ ลภิสฺสตีติ อาห ฯ โส คนฺตฺวา สกฺกสฺส สนฺติเก
นีสีทิ ฯ ตโต สุริโย เตเนวฺวปาเยน ตัม อุปฺสงฺกมิตฺวา ตเถว กถํ
ปวตฺเตตฺวา ตสฺส วาเรนฺตสฺส วาเรนฺตสฺเสว คากาทฺวยมาห

[๒๕๒]สจฺจนฺตสฺส หุตํ โหติ สจฺจณฺจาปี สมิหิตํ

อติถิสฺมิมิ โย นิสินฺนสฺมิมิ เนโก ภูณชติ โภชนํ ฯ

ตัม ตัม วทามิ โกลิย เทหิ ทานานิ ภูณช จ

อริยมคฺคัม สมารุห เนกาสิ ลภเต สุขนฺติ ฯ

ตสฺสาปี วจันํ สุตฺวา กิจฺเฌน กสิเรน เตนหิ นิสีท โถกํ
ลภิสฺสตีติ อาห ฯ โส คนฺตฺวา จนฺทสฺส สนฺติเก นีสีทิ ฯ อถ
นํ มาตลฺลิตฺเตเนวฺวปาเยน อุปฺสงฺกมิตฺวา ตเถว กถํ ปวตฺเตตฺวา ตสฺส
วาเรนฺตสฺส วาเรนฺตสฺเสว อีมา คากา อภาสิ

[๒๕๓]สฺรณฺจ ชฺหติ โปโส พหุกาย คยาย จ

โทเณ ติมฺพฺรุตฺตถิสฺมิมิ สีมฺโสเต มหาวเห ฯ

อตฺร จสฺส หุตํ โหติ อตฺร จสฺส สมิหิตํ

อติถิสฺมิมิ โย นิสินฺนสฺมิมิ เนโก ภูณชติ โภชนํ ฯ

ตัม ตัม วทามิ โกลิย เทหิ ทานานิ ภูณช จ

อริยมคฺคัม สมารุห เนกาสิ ลภเต สุขนฺติ ฯ

ตาสํ อตุโธ โย ปุริโส นาคยภูษาทีนํ พลิกมมํ กริสฺสามิติ
 สมุทฺทโสณฺฑีโปกฺขรณิอาทิสฺสํ ยํ กิณฺจิ สรํ อุปกนฺตฺวา ชุหติ
 ตตุถ พลิกมมํ กโรติ ตถา พหุกาย นทียา คยาย โปกฺขรณียา
 โทณนามเก จ ติมฺพฺรนามเก จ ติตฺเต สีมฺโสเต มหนฺเตว
 วาริวเห ฯ อตุร จสฺสาติ ยทิ อตุราปี เอเตสฺส สราทิสฺส อสฺส
 ปุริสสฺส หุตฺตเจว สมฺหิตฺตจ โหติ สพลํ สุขุทฺรยํ สมฺปฺชชติ ฯ อตฺติสฺมิมิ โย นิสินฺนสฺมิมิ เน
 โก ภูณฺชติ โภชนนฺติ เอตฺถ
 วตฺตพฺพเมว นตฺติ ฯ เตน ตํ วทามิ โกสิย ทานานิ เจว เทหิ
 สยํ ภูณฺช จ อริยานํ ทานาภิรตานิ พุทฺธาทีนํ มลฺลํ อภิรฺห
 น หิ เอกาสี เอโกว ภูณฺชมาโน สุขํ นาม น ลภตฺติ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา ปพฺพตฺตฺวณฺ โอตฺถรณฺโต วีย
 กิจฺจเนน กสิเรน เตนหิ นิสิตฺ โลกํ ลภิสฺสสฺสิตฺติ อห ฯ มาตลิ
 กนฺตฺวา สุริยสฺส สนฺติเก นิสิตฺิ ฯ ตโต ปณฺจสิโย เตนเว
 นเยน อุปสงฺกมิตฺวา ตเถว ถํ ปวตฺเตตฺวา ตสฺส วาเรนตสฺส
 วาเรนตสฺสเสว คาทาทฺวยมาห

[๒๕๔]พลีสํ หิ โส นิกิลติ ทิมฺสฺสตุตฺตํ สพฺนฺธนํ

อตฺติสฺมิมิ โย นิสินฺนสฺมิมิ เอโก ภูณฺชติ โภชนํ ฯ
 ตํ ตํ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภูณฺช จ
 อริยมลฺลํ สมารฺห เนกาสิ ลภเต สุขนฺติ

มจฺจฺจริยโกสิโย ตํ สุตฺวา พุทฺชเวเคนเว นิตฺถนฺนฺโต เตนหิ

๑. สี่. ยุ. พุทฺชโยเคน ฯ ม. พุทฺชเวทโน ฯ

นีสึท โถกั ลภิสฺสสึติ อห ๑ ปญจสิโข คนฺตุวา มาตลิสฺส สฺนฺติเก
นีสึท ๑ อิติ เตสฺ ปญจสุ พฺราหฺมณฺสฺ นีสึนฺนฺมตฺเตสฺว พายาสโ
ปจฺจ ๑ อถ นั โกลิโย อุทฺธนา โอตฺเรตฺวา อมฺหากั ปตฺตฺตานี
อาหฺรธาติ อห ๑ เต อนุญฺจาย ยถานีสึนฺนาว หตฺเถ ปสาเรตฺวา
หิมวฺนตฺโต มาลฺวปณฺณานิ อหฺริสฺสุ ๑ โกลิโย ตานี ทิสฺวา
ตฺมฺหากั เอเตสฺ ปตฺเตสฺ ทาทพฺพปายาสโ นตฺถิ ขทฺิราทินั ปตฺตฺตานี
อาหฺรธาติ ๑ เต ตานี อหฺริสฺสุ ๑ เอเกกั ปตฺตํ โยธผลกปฺปมาณั
อโหสิ ๑ โส สพฺเพสั ทพฺพิยา ปายาสั อทาสี ๑ สพฺพนตฺมิสฺส
ทินฺนกาเลปิ อุกฺขลียา ตลั น ปญฺฉายติ ๑ ปญฺจนนัปี ทตฺวา
สยั อุกฺขลึ คเหตุวา นีสึท ๑ ตสฺมี ขณฺ ปญฺจสิโข อุญฺจาย
อตฺตภาวั วิชฺหิตฺวา สฺนฺโข หุตฺวา เตสั ปฺรโต จตฺวา ปสฺสาวั
กโรนฺโต อคฺมาสิ ๑ พฺราหฺมณา อตฺตโน ปายาสั หตฺเถน
ปีทหีสฺสุ ๑ โกลิยสฺส หตฺถปิฏฺเจ ปสฺสาวพินฺทุ ปติ ๑ พฺราหฺมณา
กฺุณฺฑิกาทิ อุทกั คเหตุวา ปายาสั อพฺภูกฺกิริตฺวา ภูณฺชมานา วิย
อहेสฺสุ ๑ โกลิโย มยฺหึปี อุทกั เทถ หตฺถั โชวิตฺวา ภูณฺชิสฺสํสามิติ
อห ๑ ตว อุทกั อหฺริตฺวา หตฺถั โชวิตฺวา ภูณฺชาหิตี ๑ มยา
ตฺมฺหากั ปายาสโ ทินฺโน มยฺหึ โถกั อุทกั เทธาติ ๑ มยั
ปีณฺทปฺปฏิปีณฺทกมฺมึ นาม น กโรมาติ ๑ เตนหิ อิมั อุกฺขลึ
โธโลเถถ หตฺถั โชวิตฺวา อากมฺิสฺสํสามิติ นทึ โอตฺริ ๑ ตสฺมี
ขณฺ สฺนฺโข อุกฺขลึ ปสฺสาวสฺส ปฺุเรสิ ๑ โส ตั ปสฺสาวั
๑. ม. มาลฺวปตฺตฺตานี ๑ ๒. ม. อุณั ๑

กโรนุติ ทิสฺวา มหนฺติ ทณฺท์ อาทาย ตํ ตชฺเชนฺโต
อากจฺฉติ ฯ โส อสฺสาชานียมตฺโต หุตฺวา ตํ อนฺุพฺนฺชฺนฺโตว
นนานาวณฺโณ หุตฺวา กาโผปี โหติ เสโตปี สุวณฺณวณฺโณปี
กพโรปี นีโจปี อฺุจฺจปี เอวํ นานาวณฺโณ หุตฺวา มจฺฉริยโกสิยํ
อนฺุพฺนฺชฺติ ฯ โส มรณภยํโหติ พฺราหฺมณฺเณ อฺุปฺสงฺกมึ ฯ เตปี
อฺุปฺปติตฺวา อากาเส จิตา ฯ โส เตสํ ตํ อิทฺธี ทิสฺวา คาถมาห

[๒๕๖]อฺุพฺราวณฺณา วต พฺราหฺมณฺณา อีเม
อຍဉ္စ ဝါ ဣန္ဒြိယ ဂိဇ္ဇတိ ဟေတု
အုဉ္စအာဉ္စ ဝဏ္ဏနိဂံ ပကုပ္ပတိ
အကုဗာဓ ဝါ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဂေ ဣန္ဒြိယတို့ ဟေတု ဟေတု ဟေတု ဟေတု

ตํ สุตฺวา สกฺโก เทวราชา คาถมาห

[๒๕๖]จฺนฺโท จ สุริโย จ อีธาคตา
อຍ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မာတုလိ တေသရတိ
สกုဂ္ဂိုဟမ္မဗ္ဗိ တိတဗ္ဗာနမိန္ဒြိယ
အေဝါ ဣ ဝါ ပဉ္စေဝါ ဝါ ဝုဉ္စတိတိ ဟေတု

คถํ วตฺวา ตสฺส ยสံ วณฺณนฺโต คาถมาห

[๒๕๗]ปาณิสฺสรา มุทิงฺกา จ มุรชालมฺพฺรานึ จ
ສຸຕຕເມນັນ ປໂພເຣນຸຕິ ປຣືຖຸທຸໂຮ ຈ ນນຸທຕິຕິ ຟ

โส ตํ ตสฺส วจันํ สุตฺวา สกฺก เอวรูปํ ทิพฺพสมฺปตฺตีํ กิํ กตฺวา
ลภຕິຕິ ပုဉ္စ ဟေတု ဟေတု ဟေတု ဟေတု ဟေတု ဟေတု ဟေတု
เทวโลကံ ဣ ဣန္ဒြိယ ဣန္ဒြိယ ဣန္ဒြိယ ဣန္ဒြိယ ဣန္ဒြိယ ဣန္ဒြိယ

เล่มที่ 35 สุชาโกชนชาตกั หน้า 301

[๒๕๘]เย เกจิเม มจฺจรีโน กทริยา

ปริภาสกา สมณพฺราหฺมณานํ

อิเชว นิกฺขิปป สริริเทหํ

กายสฺส เกทา นิรยํ วชฺนฺติ เตติ ฯ

อิมํ คาถํ วตุวา ชฺมฺเม จิตานํ เทวโลกํ ปฏฺฐิตานํ ทสฺเสตฺถุ คากฺมาห

เย เกจิเม สุกฺคิ อาสีสมานา(๑)

ชฺมฺเม จิตา สยฺเม สํวิภาเค

อิเชว นิกฺขิปป สริริเทหํ

กายสฺส เกทา สุกฺคิ วชฺนฺติ เตติ ฯ

ตตฺถ อาสีสมานาติ อาสีสนฺตา(๒) เย เกจิ สุกฺคิ อาสีสนฺติ

สพฺเพ เต สยฺมสฺงฺขาเต ทสฺสิลชฺมฺเม สํวิภาคสฺงฺขาเต ทานชฺมฺเม

จ จิตา หุตฺวา อิเชว สริริสฺงฺขาติ เทหํ นิกฺขิปปิตฺวา ตสฺส

กายสฺส เกทา สุกฺคิ วชฺนฺตีติ อตุ โถ ฯ

เอวํ วตุวา จ ปน โกสิย น มยํ ตว สนฺติกํ ปายาสตฺถาย

อากตา การุญฺเณน ปน ตํ อนุกมฺปมานา อากตฺมฺหาติ ตสฺส

ปกาสฺเสตฺถุ อห

[๒๕๙]ตฺวํ โน ฅาติ ปุริมาย ชาติยา

โส มจฺจรี โกสิโย(๓) ปาปชฺมฺโม

ตเวว อตฺถาย อิชาคตฺมฺหา

มา ปาปชฺมฺโม นิรยํ อปตฺถาติ(๔) ฯ

๑. ม. สุกฺคิตีมาสมานา ฯ ๒. สี. ยฺ. อาสฺसानาติ ฯ

๓. ม. โรสโก ฯ ๔. ม. คมิตฺถาติ ฯ

ตตถ โสติ โส คุวฺฯ มา ปาปชฺโมติ อัย อมฺหากํ ฌาติ
ปาปชฺโม นิริยฺ มา อคฺมาติ เอตทตฺถํ อากตฺมหาติ อตุโถฯ

ตํ สุตฺวา โกสิโย อตฺถกามา กิร เม เอเต มํ นิริยา
อุทฺฐริตฺวา สกฺเข ปตฺติฏฺฐาเปตฺถกามาติ ตฺถุจฺจิตฺโต อาห

[๒๖๐]อุทฺธา หิ เม เต หิตกามา ยํ มํ สมนฺุสาสถ

โสหํ ตถา กริสฺสามิ สพฺพํ วุตฺตํ หิเตสิภิฯ

เอโสหฺมชฺเชว อุปรมามิ

น จาปีหํ กิณฺจิ กเรยฺย ปาปํ

น จาปี เม กิณฺจิ อเทยฺยมตฺถิ

น จาปีทตฺวา อุทกํ ปิวามิ (๑)ฯ

เอวณฺจ เม ททโต สพฺพกาลํ

โภคาปี เม วาสว ชียิสฺสนฺติ

ตโต อหํ ปพฺพชิสฺสามิ สกฺก

หิตฺวาน กามานิ ยถาจิตานีติฯ

ตตถ เมติ มมฯ เตติ ตฺมฺเหฯ ยํ มนฺุติ เยน มํ สมนฺุสาสถ

เตน เม ตฺมฺเห หิตกามาฯ ตถาติ ยถา วทถ ตเถว

กริสฺสามิฯ อุปรมามิตฺติ มจฺจริยภาวโต อุปรมามิฯ อเทยฺยมตฺถิตฺติ

อิโต ปฏฺฐาย จ มม อาโลปโต อุปทฺตํปี อเทยฺยํ นาม นตฺถิฯ

น จาปีทตฺวาติ อุทกํ ปสฺตมตฺตํปี จาหํ ลภิตฺวา อทตฺวา น

ปิวิสฺสามิฯ ชียิสฺสนฺตฺติติ เขยิสฺสนฺติ (๒)ฯ ยถาจิตานีติ วตฺถุกาม-

๑. สี. อุทกมฺปหํ ปีเพฯ ๒. ม. วิกุชียิสฺสนฺติฯ

กิลเสกามวเสณ ยถาจิตโกฏฐาตานีเยว ๑

สกุโก มจฺจริยโกสิยั ทเมตฺวา นิพฺพิเสวนั กตฺวา ทานผลั
ชานาเปตฺวา ฌมฺมเทสนาย ปณฺจสีเลสุ ปติฏฺฐเปตฺวา สทฺธิ เตหิ
สทเทวนครเมว คโต ๑ มจฺจริยโกสิโยปี นครั ปวิสิตฺวา ราชานั
อนุชานาเปตฺวา คหิตคหิตานี ภาชนานี ปฺรูเรตฺวา คณฺหถาติ
ยาจกานั ฌนั ทตฺวา ตสฺมี ขณฺเ เกหา นิภฺขมิตฺวา หิมวณฺตโต
ทกฺขิมปฺสฺเส กงฺกาย เจว เอกสฺส จ ชาตสรสฺส อนฺตเร
ปณฺณสาลั กตฺวา ปพฺพชิตฺวา วณฺมุลผลาหาโร ตตฺถ จิริ
วิहाสิ ฌริ ปาปฺปณิ ๑

ตทา สกฺกสฺส อาสา สทฺธา สิริ หิริติ จตฺสโส ธีตโร
โหนติ ๑ ตา พหุ ทิพฺพคณฺฐมาถั อาทาย อุกทกัพนฺตถาย
อนฺตตฺตทหิ กนฺตฺวา ตตฺถ กิพิตฺวา มโนสิลาตเล นิสีทิสฺสุ ๑ ตสฺมี
ขณฺเ นารโท นาม พฺราหฺมณฺตปาโส ตาวตีสภวนั ทิวาวิหารตฺถาย
กนฺตฺวา นนฺทนจิตฺตลตาวเนสุ ทิวาวิหารั กตฺวา ปาริฉตฺตกปฺปฬั
ฉตฺตั วิย ฉายตฺถาย ธารยมาโน มโนสิลาตลมคฺถเกน อคฺตโน
วสนฺภูจัน กาลญจนฺคหิ กจฺจติ ๑ อถ ตา ตสฺส หตฺถे ตั
ปฺปฬั ทิสฺวา ยาจิสฺสุ ๑

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๖๑]นคฺตฺตเม กิริวเร คณฺฐมาทเน

โมทนฺติ ตา เทวาราภิปาลิตา

๑. ม. ๑. ๑. ๑

เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 304

อถาคมา อีสิวโร สพุพโลกุ
สุปฺปฺพิตฺตํ ทุมวรสวขมาทีย ฯ
สุจฺจํ สุคนฺธํ ติทเสหิ สกุกตฺตํ
ปฺปฺมุตฺตมํ อมรวเรภิ เสวิตํ
อลทฺทฺมณฺเณหิ วา ทานเวหิ(๑)
อณฺเณตฺร เทเวหิ ตทารหํ หิตํ (๒) ฯ
ตโต จตฺตฺโส กนฺกตฺตจฺปมา
อฺภูจาย นาริโย ปมฺทาทิปา(๓) มฺนี
อาสา จ สทฺธา จ สิริ ตโต หิริ
อิจฺจพฺรวั นารทํ เทวพฺรหฺมณฺณํ ฯ
สเจ อนฺนทฺทิฏฺฐํ ตยา มหามฺนิ
ปฺปฺปฺมํ อิทํ ปาริณฺตตฺตสฺส พฺรเหม
ททาหิ โน สพุพา คติ เต อิหฺมตฺต
ตฺวํปี โน โหหิ ยถเว วาสโว ฯ
ตํ ยาจมานาภิสเมกฺข นาร โท
อิจฺจพฺรวิ สกถหํ อฺทิริย
น มยฺหมตฺถิ อิเมหิ โกจि นํ
ยาเยว โว เสยฺยสิ सा ปิลนฺธตฺตติ(๔) ฯ

ตตฺถ คิริเวเรติ ปฺริมสฺส เววจนํ ฯ เทววราภิปาลีตาติ สกฺเณน
รกฺขิตา ฯ สพุพโลกุติ เทวโลเก จ มนุสฺสโลเก จ สพุพตฺถ

๑. ม. อลทฺทฺ มจฺเจหิ ว ทานเวหิ วา ฯ

๒. ม. หิตํ ฯ ๓. ม. ปมฺทาทิปา ฯ ๔. ม. ปิพฺนฺธตฺตติ ฯ

คมนสมตโถ ๑ ทุมวรสสาขมาทียาติ สาขาย ชาตตุตา ทุมวรสขานนุติ
 ลทุขนามั ปุปฺผิ คเหตุวา ๑ สกุกตุนุติ กตสกุกการิ ๑ อมรวเรภีติ สกุกั
 สนุทธาย วุตุตติ ๑ อณฺณตุร เทเวหีติ จเปตุวา เทเว จ อิทุธิมนุเต
 จ อณฺณเอหิ มนุสฺเสหิ วา ยกฺขาทิหิ วา อลทุธิ ๑ ตทารหิ หิตนุติ
 เตสฺสเวย หิติ อรหิ อนุจฺจวิภิ ๑ กนกกตฺตจฺจปมาติ กนกุปมตจา ๑
 อุกฺกขายาติ อโยโย มาลาคนุชวิเลปนาทิปฺปฏิวโรโต ปุปฺผิ น ปิลนุชิสฺสติ
 เอกสฺมี ปเทเส ฉทฺทเทสฺสติ เอตติ ยาจิตฺวา ปุปฺผิ ปิลนุชิสฺสามาติ
 หตุเถ ปสารถฺวา ยาจมานา เอกปฺปหารเนนฺว อุกฺกขิตฺวา ๑
 ปมฺพทาธิปาติ ปมฺพทานัน อุตฺตมา ๑ มุนินฺนติ อีสิ ๑ อนุทฺททิฏฺฐนุติ อสุกฺส
 นาม ทสฺสามีติ น อุกฺททิฏฺฐจ ๑ สพฺพพา คติ เต อิชฺฌตฺตุติ สพฺพพา
 เต จิตฺตคฺคิ อิชฺฌตฺตุ ปตฺถิตฺตสฺส ปตฺถิตฺตสฺส ลาภิ โหหีติ ตสฺส มงฺค
 วทฺนุติ ๑ ยเถว วาสโวติ ยถา อมฺหากั ปิตา วาสโว อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺ
 เทติ ตเถว โน ตฺวํปิ โหหีติ ๑ ตนฺนุติ ตํ ปุปฺผิ ๑ อภิสเมกฺขชาติ
 ทิสฺวา ๑ สกฺลนฺนุติ นานาคาหิ กฺลหฺวทฺตณฺนํ กถิ อุกฺทิเรสิ ๑ อิเมหีติ
 อิเมหิ ปุปฺพเพหิ นาม มยฺหิ อตุโถ นตฺถิ ๑ ปฺปฏิวโรโต อหิ
 มาลาธารณฺโตติ ทิเปติ ๑ ยายเว ว โสเยยสีติ ยา ตุมฺหากั อนุตฺเร
 เชฏฺฐจิกา ๑ สวา ปิลนุชฺตฺตุติ สวา เอตติ ปิลนุชฺตฺตุติ อตุโถ ๑

ตา จตฺสฺโสปี ตสฺส วจัน สุตฺวา คาถมาหิสฺสุ

[๒๖๒]ตฺวํ โนตฺตเมวาทิสเมกฺข นารท

ยสฺสิจฺฉลสิ ตสฺสมนุปฺปเวจฺฉลสุ

ยสุสา หิ โน นารท คุวั ปทสุสสิ
สาเยว โน โหติ(๑) ปเสฏฺฐสมมตาคี ฯ
ตตฺถ คุวั โนตฺตเมวาคี อุตฺตม มหามุนิ คุวเมว โน
อุปฺชาเรหิตี ฯ
ตลํ วจันํ สุตฺวา นารโท ตา อาลปฺนุโต คากมาห
[๒๖๓]อกฺกฺลเมตํ วจันํ สุทฺถเตถ
โก พฺราหฺมโณ โก กฺลหํ(๒) อุทฺริเย
คฺนฺตุวาน ภูตาริปปเมว ปุจฺจถ
สเจ น ชานาถ อธิตฺตมธมฺมนฺติ ฯ
ตสฺสโต ภาเท สุทฺถเต อิทํ คุมฺเหหิ วุตฺตวจันํ มม
อยุตฺตํ เอวํ หิ สติ มยา คุมฺเหสุ เอกํ เสฏฺฐํ เสสา หินาติ
กโรนฺเตน กฺลโห วฑฺฒิตฺโต ภวิสฺสติ โก วาหิตปาโป พฺราหฺมโณ
โก กฺลหํ อุทฺริเยยฺย วฑฺฒเยยฺย เอวรูปฺสฺส หิ กฺลหํ วฑฺฒนํ
นาม อยุตฺตํ ตสฺมา อิตฺโต คฺนฺตุวา อตฺตโน ปิตฺริ ภูตาริปป
สทฺถเมว ปุจฺจถ สเจ อตฺตโน อุตฺตมํ วา ธมฺมํ วา น ชานาถาคี ฯ
ตโต สตฺถา คากมาห
[๒๖๔]ตา นารเทน ปรมฺปโปกปีตา
อุทฺริตา วณฺณมเทน มตฺตา
สงฺกาสี(๓) คฺนฺตุวาน สหสฺสจฺกฺขุโน
ปุจฺฉิสฺสุ ภูตาริปป กานฺนุ เสยฺยสฺสิตี ฯ
๑. ม. เหนิติ ฯ ๒. ม. ลักลหํ ฯ ๓. ม. สกาเส ฯ

ตตถ ปรมปโปปีตาดิ ปุप्ผิ อททนุเตน อติวिय โโกปีตา
หุตฺวา ๑ อุทีริตาดิ ภูตาทิปเมว ปุจฺจถาดิ วุตฺตา ๑ สหสฺส-
จกฺขุโนติ สกฺกสฺส สนฺตีกิ คนฺตฺวา ๑ กา นฺติ อมฺหากิ อนฺตเร
กตฺรา อุตฺตมาติ ปุจฺจีสฺสุ ๑

เอวํ ปุจฺจิตฺวา จิตา

[๒๖๕]ตา ทิสฺวา आयตฺตมฺนา ปุริฺนุทโท

อิจฺจพฺรวิ เทวโร กตฺตชฺลิตี

สพฺพาว โว โหถ สุกฺกเต สาทิสี

โกเนธ ภทฺเท กลหํ อุทีรเยติ ๑

ตตถ ตา ทิสฺวาติ ภิภฺขเว จตฺสโสปี อตฺตโน สนฺตีกิ
อาคตา ทิสฺวา ๑ आयตฺตมฺนาติ อุตฺสูกฺกมฺนา พฺยวภูจฺจิตฺตา ๑
กตฺตชฺลิตี นมฺสสมฺนาหิ เทวตาหิ ปคฺคหิตฺตชฺลิตี ๑ สาทิสีติ
สพฺพาว ตุมฺहे สาทิสีโย ๑ โกเนธาติ โโก นฺ อิทฺ เอว(๒) ๑ กลหํ
อุทีรเยติ อิมํ นานาคาหํ วิคฺคหํ กเถสิ วทฺฒฺเสสิ ๑

อถสฺส ตา กถยมาฺนา คาทมาหํสฺสุ

[๒๖๖]โย สพฺพโลกจฺจร โท(๓) มหามฺุณิ

ธมฺเม จิโต นารโท สจฺจนิกฺกโม

โส โน พฺรวิ คิริวเร คนฺธมาทเน

คณฺตฺวาน ภูตาทิปเมว ปุจฺจถ

สเจ น ชานาถ อธิตฺตมธมฺมนฺติ (๔) ๑

๑. ม. สุกฺกเต ๑ ๒. ม. โโก นฺ เอว ๑

๓. ม. สพฺพโลกจฺจริโต ๑ สี. ย. สพฺพโลกํ จร โท ๑

๔. ม. อธิตฺตมาธมฺมนฺติ ๑

ตตถ สจจนิกกโมติ ตถปรกุกโม ฯ

ตํ สุตฺวา สกโก อีมา จตฺสโสปี มยฺหํ ชีตโรว สจจํ เอตาสฺ
เอกํ กุณสมฺปนฺนา อุตฺตมาติ วกฺขามิ เสสา กุชฺฉิสฺสนฺติ น สกกา
อຍฺ อฏฺโฏ วิณฺจิจฺฉํ อีมา หีมวฺนฺเต โกสิยตาปสฺส สนฺติกํ เปเสสฺสามิ
เอตาสํ อฏฺฐํ วิณฺจิจฺฉิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา อหํ ตุมฺหากํ อฏฺฐํ น
วิณฺจิจฺฉิ นามิ หีมวฺนฺเต โกสิยตาปโส นาม อตฺถิ ตสฺสาหํ
สุธาโกชนํ เปเสสฺสามิ โส ปรสฺส อทฺตฺวา น ภูณฺชติ ททฺนฺโต
จ วิณฺจิจฺฉินฺตฺวา กุณวฺนฺตานํ เทติ ยา ตุมฺहेสุ ตสฺส หตฺถโต
ภตฺตํ ลภิสฺสตีติ สว อุตฺตมา ภวิสฺสตีติ อจิจฺกฺขนฺโต กถมาห

[๒๖๗] อสุ พุรหารณฺจโร มหามฺนิ

นาทตฺวา ภตฺตํ วรคตฺเต ภูณฺชติ
ททฺนฺโต วิจฺฉินฺตฺวา(๑) ททาติ โกสิโย
ยสฺสา หิ โส ทสฺสตีติ สว เสยฺยสีติ ฯ

ตตถ พุรหารณฺจโรติ มหาอรณฺจวาลี ฯ

อติ โส ตาปสฺส สนฺติกํ เปเสตฺวา มาตลี ปกฺโกสาเปตฺวา
ตสฺส สนฺติกํ เปเสนฺโต อนนฺตรํ กถมาห

[๒๖๘] อสุ หิ โส สมฺมตติ ทกฺขิณํ ทิสํ

กฺงฺคาย ตีเร หีมวฺนฺตปฺสฺสินิ (๒)
ส โกสิโย ทูลลภปานโกชน
ตสฺส สฺฐํ ปาปย เทวสารถิติ ฯ

๑. ม. วิเจยฺย ทานานิ ฯ ๒. หีมวฺนฺตปฺสฺสินิ ฯ ส. ย. ปสฺสสมฺนิ ฯ

ตตุถ สมนตตีติ วสติ ฯ ทกขินนุติ หิมวณตสุส ทกขินทิสาย ฯ
ปสุสินีติ ปสุเส ฯ

ตโต สตุถา อาห

[๒๖๕] โส มาตลิต เทวเรน เปสิโต

สหัสสยตุตต์ อภิรุษุห สนุทนน

สุจิปปเมว อูปคम्म อสุสม

อทิสสมาโน มุนิโน สุธ อทาทิ ฯ

ตตุถ อทิสสมาโนติ กิกขเว โส มาตลิต เทวราชสุส
วณัน สมนปฏิจันติวา ต อสุสม คนตุวา อทิสสมาณกาโย หตุวา
ตสุส สุธ อทาทิ ฯ ททมาโนว รตตี ปชานมนุยุชิตวา
ปจจุสสมเย อคคิ ปริจริตุวา ปภาตาย(๑) รตติยา อุเทนต สूरिय
นมนสสมาณสุส จิตสุส ตสุส หตุเถ สุชาโกชนจาทิ จเปสิ ฯ

โกสิโย ต คเหตุวา จิตโกว คาถาทวยมาห

[๒๗๐] อุทกคิหตุตต์ อูปติฏฐโต หิ เม

ปภงกร โลกตโมนุหตุตม

สพพานิ ภูตานิ อธิจจ(๒) วาสโว

โก เนว เม ปาณิสู กิ สุโรททิ ฯ

สงขุปม เสตมตุลยทสุสน

สุจี สุกนุธ ปิยรูปมพุกต์

อทิฏฐปพพิ มม ชาตจกขุภิก(๓)

กาเทวดา ปาณิสู กิ สุโรททิติ ฯ

๑. ม. วิภาตาย ฯ ๒. ส. ย. อติจจ ฯ ๓. ม. ชาตจกขุภิก ฯ

ตตถ อุกคฺคิหฺตฺตฺนฺติ อคฺคิหฺตฺตํ ปฺริจฺริตฺวา อคฺคิสาถโต
นิกฺขมิตฺวา ปณฺณสาถทฺวาเร จตฺวา ปภฺงกริ โลกตโมนฺหํ อุตฺตมํ
อาทิจฺจํ อุปฺติภฺจฺจโต มม สพฺพพานิ ภฺุตานิ อธิจฺจ อติภฺกมิตฺวา
วตฺตมาโน วาสโว นฺุโฆ เอวํ มม ปาณิสฺสุ กิ สฺสุํ กิณฺนาเมตฺติ
โอทฺทิ ฯ สจฺจฺยปมฺนฺติ อาทิจฺจ จิตฺโกว วิเสสํ สฺสุํ วณฺฺณตฺติ ฯ

ตโต มาตฺลิ อาห

[๒๗๑]อหํ มหิณฺเทน มเหสิ เปลฺลิโต

สุธาภิหาสีํ ตฺริโต มหามฺุณิ

ชานาสี มํ มาตฺลิ เทวสารถิ

ภฺุณฺชสฺส ภตฺตตฺตมํ มาภิวารยิ (๑) ฯ

ภฺุตฺตา จ สา ทฺวาทส หนฺติ ปาปเก

ชฺุทฺทํ ปิปาสํ อรถิํ ทฺรถิํ กิลิํ (๒)

โกธฺุปนาหฺลจฺ วิวาทเปสฺุณฺ

สีตฺุณฺหตฺนฺทิลฺลจฺ รสฺุตฺตมํ อิทฺนฺติ ฯ

ตตถฺ สุธาภิหาสินฺติ อิมํ สุธาโกชนํ ตฺยฺหํ อภิหรี ฯ ชานาสี
มฺนฺติ ชานาสี มํ ตฺวํ อຍ် มาตฺลิ นาม เทวสารถิถิ อตฺุโถ ฯ
มาภิวารยิถิ น ภฺุณฺชามิถิ อปฺภิกฺุขิปีตฺวา ภฺุณฺช มา ปฺปณฺจํ กริ ฯ
ปาปเกถิ อຍ် หิ สุธา ภฺุตฺตา ทฺวาทส ปาปชฺมเม หนฺติ ฯ
ชฺุทฺทฺนฺติ ฯ ปจฺมํ ตาว ชฺุทฺทํ ฉาตกภาวํ หนฺติ ทฺุติยํ ปานียปิปาสํ
ตติยํ อุกฺกณฺจิติํ จตฺุถฺถิํ กายทฺรถิํ ปณฺจมํ กิลินฺตภาวํ ฉภฺุจฺ
๑. สී. ยฺ. มา วิจารยิ ฯ ๒. ม. ทฺรภฺุถฺมํ ฯ ๓. ม. อหํ ฯ

โกธํ สตุตมํ อุปนํ อญฺจํ วิวาทํ นวมํ เปสฺสํ ทสมํ
สีตํ เอกาทสมํ อญฺ्हํ ทฺวาทสมํ ตนฺทึ อาลสิยภาวํ อิทํ
รสตุตมํ อุตฺตมรสํ สุชาโภชนํ อิมํ ทฺวาทส ปาปชฺมเม หนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา โกลิโย อุตฺตโน วตสมาทานํ อาวิกโรนฺโต
กาถมาห

[๒๗๒]น กปฺปติ มาตลิ มยฺห ภูณฺชิตฺตุ

ปฺพุเพ อทฺตฺวา อิติ เม วตฺตฺตมํ

น จาปี เอกาสนมฺริยปฺุชิตฺตุ

อสิวิภาสิ จ สฺขํ น วินฺทิตฺติ

กาถํ วตฺวา ฆนฺเต ตฺมฺเหหิ ปฺรสฺส อทฺตฺวา โภชนํ กํ โทสิ
ทิสฺวา อิทํ วตฺติ สฺมาทินฺนฺนฺติ มาตลิณา ปฺุจฺโจะ อาท

[๒๗๓]ถิฆมาฏกา เย เกจิม(๑) ปฺรทาทิกา

มิตฺตทฺทฺโน เย จ สປนฺติ สฺพุพฺเต

สฺพุพฺเว เต มจฺจฺริปฺญจมาธมา

ตฺสฺมา อทฺตฺวา อฺทกํปี นาสฺมิเย (๒) ฯ

โสหิตฺถิยา วา ปฺริสฺสฺส วา ปน

ทฺสฺสามิ ทานํ วิทฺสํปวณฺณิตํ

สทฺธา วทณฺญ อิท วิตมจฺจฺรา

ภวานฺติ เหตุ สฺวจิศจฺจสมฺมตฺติ ฯ

ตฺตฺถ ปฺพุเพติ ปฺจํ อทฺตฺวา ฯ อถวา ฯ อิติ เม ปฺพุเพ วตฺตฺตมํ

๑. ม. เย จิม ฯ ๒. ม. นาสฺนิเย ฯ

อิหํ ปุพฺเพว มยา วตฺติ สฺมาทินฺนุนฺติ ทสฺเสตฺติ ฯ เอกาสนฺนฺติ
 เอกกสฺส อสนํ น อริเยหิ พุทฺธาทีหิ ปุชฺชิตํ ฯ สุขนฺติ ทิพฺพมานุสํกํ
 สุขํ น ลภตฺติ ฯ ถิฆาณฺณาติ อิตฺถิฆาณฺณา ฯ เย เกจิเมตฺติ เย เกจิ
 อิมํ ฯ สฺปนฺตฺติ อุกโกสนฺติ ฯ สุขุพฺเพตฺติ ชมฺมิกสมณพฺรหฺมณฺเณ ฯ
 มจฺจฺริปฺลยฺมาติ มจฺจฺริ ปฺลยฺโม เอเตสนฺติ มจฺจฺริปฺลยฺมา ฯ อชฺมาติ
 อิมํ ปฺลยฺจ อชฺมา นาม ฯ ตสฺมาติ ตสฺมา อหํ ปฺลยฺจมอชฺมม-
 ภาวภเยน อทตฺวา อุตฺกมฺปิ นาสฺมิเย น ปริภุญฺชิสฺสามิติ
 อิมํ วตฺติ สฺมาทียํ ฯ โสหิตฺถฺติยา วาติ โส อหํ อิตฺถฺติยา วา ฯ
 วิทฺธํปวณฺณิตฺตฺติ วิทฺธิ ปณฺฑิตฺเตหิ พุทฺธาทีหิ วณฺณิตํ ฯ
 สฺวจิสฺจสมฺมตฺตาติ (๑) เอเต โอกปฺปนียสทฺธาชฺ สมนฺนาคตา วทณฺญ
 วิตมจฺจฺรา ปฺริสา สฺจฺจิ เจว อุตฺตมสมฺมตฺตา จ โหนฺตฺติ อุตฺถฺโต ฯ
 ตํ สฺสุทฺวา มาตฺลิ ทิสฺสฺมานกาโย อญฺจาสฺสิ ฯ ตสฺมี ขณ
 ตา จตฺสฺโส เทวกณฺญาโย จตฺตฺทิสฺ อญฺจํสฺสุ ฯ สิริ ปาจิณทิสายํ
 อญฺจาสฺสิ ฯ อาสา ทกฺขิณทิสายํ ฯ สทฺธา ปจฺฉิมทิสายํ ฯ หิริ
 อุตฺตรทิสายํ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๗๔]อโต มตา เทวเรน เปตฺตา

กณฺญา จตฺสฺโส กนฺกตฺตฺจฺปมา

อาสา จ สทฺธา จ สิริ ตโต หิริ

ตํ อสฺสํ อคมฺ(๒) ยตฺถ โกสิโย ฯ

๑. สฺ. สฺวจิสฺสมฺมตฺตาติ ฯ ๒. สฺ. ย. อากมฺ ฯ

เล่มที่ 35 สุทธาโกชนชาติกั หน้า 313

ตา ทิสฺวา สพุพา ปรมปฺปโมทิตา

สุเกน วณณเณน สีขาริวคฺคิโน

กณฺญา จตฺสฺโส จตุโร จตุทฺทิสฺวา

อิจฺจพฺุรวิ มาตลฺลิโนว สมฺมุขา ฯ

ปฺุริมทิสฺ กาทฺุว ภาสสิ เทวเต

อลงฺกตา ตารวราว โอสฺธี

ปฺุจฺฉามิ ตํ กณฺจนเวลฺลวิคฺคเห

อาจิกฺข เม ตฺุว กตมาสิ เทวตาติ ฯ

ตํ สุตฺวา ลีริ อตฺตานํ อาวิกโรนฺตี อาห

[๒๗๕]ลฺิราห เทวิ มนฺุเชสุ(๑) ปฺุชิตา

อปาปสตุตฺตฺปนฺิเสวินิ สทา

สุทธาวีวาเทน ตวณฺุติมากตา

ตํ มํ สุธาย วรปฺลฺุณ ภาชย ฯ

ยสฺุสาหมิจฺฉามิ สฺุขํ มหามฺุณี

โส สพุพกาเมหิ นโร ปโมทติ

ลฺิรีติมํ ชานาหิ ชุหตุตฺตม

ตํ มํ สุธาย วรปฺลฺุณ ภาชยาติ ฯ

ตตุถ อโตติ ตโต ฯ มตาติ อณฺุมตา ฯ อถ เทวเรน

อณฺุมตา เจว เปสิตา จาติ อตุโถ ฯ สพุพา ปรมปฺปโมทิตาติ

อนวเสสา หุตฺวา อติปโมทิตา ฯ สามณฺุติปิ ปาโจ ฯ ตา จ

๑. ม. มนฺุเชหิ ฯ

เทวดา สามิ ทิสฺวาติ อตุโถ ๗ จตุโรติ จตุรา ๗ อยเมว วา
ปาโจ ๗ จาตุริเยน สมณฺนาคตาติ อตุโถ ๗ ตารวราติ ตารกานํ
วรา ๗ กณฺจนเวลฺลวิกฺคเหติ กณฺจนรูปกสทิสฺสรีเร ๗ สิริาหฺนฺติ
สิริ อหํ ๗ ตวณฺติมาคตาติ ตว สนฺตํ อากตา ๗ ภาชยาติ
ยถา มํ สุธา ภชติ ตถา กโรหิ สุธํ เม เทหิติ อตุโถ ๗
ชานาหิติ ชานาตุ ๗ ชุหตุตฺตมาติ อกฺกํ ชุหฺนฺตानํ อุตฺตม ๗

ตํ สุตฺวา โกสิโย อาห

[๒๗๖]สิปฺเปน วิชฺชาจรณฺน พุทฺธิยา

นรา อุเปตา ปคฺฉนา สกมฺมฺนา
ตยา วิหีนานํ ลภฺนฺติ กิณฺจํ นํ
ตยิทํ น สาธุ ยทิตํ ตยา กตํ ๗
ปสุสามิ โปถํ อลลํ มหคฺฉลํ
สุทฺถกฺกฺลีนํปี อรูปิมํ นรํ
ตยานุคฺคโต สิริ ชาติมามปิ
เปเสติ ทาสํ วิย โภคฺวา สุชี ๗
ตํ ตํ อสจฺจํ อวิกฺขชฺ เสวินี
ชานามิ มุพฺพหํ วิทฺุรานุปาตินี
น ตาทิสี อรหฺติ อาสนฺนทกํ
กุโธ สุธา คจฺฉน น มยฺห รุจฺจสีติ ๗

ตตฺถ สิปฺเปนาติ หตฺถอิอสุสฺสรธฺนฺสิปฺปาทีนา ๗ วิชฺชาจรณฺนาติ
เวทตฺตยสงฺฆาตาย วิชฺชาย เจว สีเลน จ ๗ ปคฺฉนา สกมฺมฺนาติ
อตุตโน

ปฐิสกาเรน ปธานคณสมนุณากตาฯ กิณจึ นนุติ อปฺปมตุตถกัปี
 ยลั วา สุกั วา น ลกนุติฯ ตยิทนุติ ยั เอตัง อิสฺสรียตุถาย
 สิปปานิ อุกคเหตุวา จรณุทานัง ตยา เวกกุลลั กตัง ตัง น สาธุฯ
 อรูปมณุติ วิรูปุปีฯ ตยานุคตุโตติ ตยา อนุรกขิโตฯ ชาติมามปีติ(๑)
 ชาติสมปนุณปี สิปปวิชฺชาจรณพุทธิกมฺเมหิ สมปนุณปีฯ เปเสตติ
 เปสิการกั(๒) กโรติฯ ตัง ตนุติ ตสฺมา ตังฯ อสจฺจนุติ สภาวสงฺขาเต
 สจฺเจ อวตฺตนตยา อสจฺจํ อุตฺตมภาวริหิตังฯ อวิภชฺช เสวินินุติ
 อวิภชิตฺวา ยุตฺตยาอุตฺตํ อชานิตฺวา สิปปาติสมปนุเนปี อิตเรปี
 เสวมานังฯ วิทฺธานุปาตินินุติ ปณฺชิตานุปาตินี ปณฺชิตे ปาเตตฺวา
 วิเหเจตฺวา จรमानังฯ กุโต สุชาติ ตาทิสาย หีนคฺณาย กุโต
 สุชาโกชนัง น เม รุจฺจสิ กจฺจ มา อิชฺ คิณฺฐาติฯ

สา เตน ปฏิกุขิตฺตา ตตฺถเวว อนุตรชายิฯ ตโต โส อาสาย
 สทฺธิ สลฺลเปนุโต อาห

[๒๗๗]กา สุกกทาธา ปฏิมตุตถคฺณทฺถลา

จิตตงฺกทา กมฺพุวิมณฺฐชารินิ
 โอสิตฺตวณฺณัง ปรีทยุห โสภติ
 กุสฺสคฺคิรตุตฺว อปีพยุห มณฺชรีฯ
 มิคีว ฆนุตา สรจาปฺธารินา
 วิราคิตา มนุทมิว อุกิขสิ
 โโก เต พุติโย อิชฺ มนุทโลจเน
 น ภายสิ เอกิกา กานเน วเนติฯ

๑. สี่. ยุ. ชาติมํ อปีติฯ ๒. ม. เปสนการกัฯ

ตตถ จิตตงกทาติ วิจิตเตหิ องคเทหิ สมนุณาคตาฯ กมพู-
วิมกุชชารินีติ กรณปริณิฏฺฐิตน วิมกุชฺสูวณณาลงการชารินี ฯ
โอสิตตวณณนฺติ อวสิตตอุทกชารวณณํ ทิพพทุกุฏํ ฯ ปรีทยหาติ
นิวาเสตฺวา เจว ปารูปิตฺวา จ ฯ กุสคฺคิรตฺตนฺติ กุสตีณอคฺคิสีขา-
วณณํ ฯ อปีพฺยห มลฺลชรีนฺติ สปลลวํ อโสกกณณิกํ กณฺเณสุ
ปีลนฺชิตฺวาติ วุคฺคํ โหตี ฯ สรจาปชารินาติ ลุทฺเทน ฯ วีราลิตาติ
วिरุชฺปหารา ฯ มนฺทมิวาทิ ยถา สว มิสฺสิ ภูตา वनฺนตฺเร จตฺวา
ตํ มนฺทมนฺทํ โอลเกตี เอวํ โอลเกตี ฯ

ตโต อาสา อาห

[๒๗๘]น เม ทฺติโย อิมตฺถิ โกลีย

มสกกसारปฺปภวฺมฺหิ เทวตา

อาสา สุชาย(๑) ตวณฺตีมากตา

ตํ มํ สุชาย วรปฺลย ภาชยาตี ฯอ

ตตถ มสกกसारปฺปภวฺมฺหิตี ตาวตีสภวเน สมฺภวา ฯ

ตํ สุตฺวา โกลีโย ตฺวํ กิร โย เต รุจฺจติ ตสฺส

อาสาผลนฺิปฺพาทเนน อาสํ เทลล โย เต น รุจฺจติ ตสฺส น เทลล

นตฺถิ ตยา สวา ปตฺถิตวินาสีกาติ ทีเปนฺโต อาห

[๒๗๙]อาสา ยนฺติ วณฺิชา ชเนลลโน

นาवं สมารุยฺห ปเรนฺติ อณฺเณเว

เต ตตถ ลีทฺนฺติ อโถปี เอกทา

ชินาธนา เอนฺติ วินฺกุชฺปภาตา ฯ

๑. ม. อาสา สุชาสาย ฯ

เล่มที่ 35 สุชาโกชนชาตกั หน้า 317

อาสาช เขตตานิ กสนุติ กสุสกา
วปนุติ พีชานิ กโรนุคพายโส
อิตินิปาเตน อวภูจิกาย(๑) วา
น กิณฺจ วินุทฺตติ ตโต ผลากมฺ ๑
อถตฺตการานิ กโรนุติ ภตฺตสุ
อาถึ ปฺรกุขตฺว นรา สุเขสิโน
เต ภตฺตฺรตฺถาย(๒) อติตพิตา ปฺน
ทิสสา ปนสฺสนุติ อลทฺธ กิณฺจ นฺ(๓) ๑
ชหิตฺวา ธณฺณณฺจ ธนณฺจ ฉาตเก
อาสาช สกฺคาธิมฺนา สุเขสิโน
ตปนุติ ลูจํปี ตปํ จิรตฺตรํ
กฺมฺมกฺกมารุญฺห ปเรนุติ ทฺกคฺตี ๑
อาสา วิสฺวาทิกสมฺมตาสิเม (๔)
อาสา สุชาถึ วินยสฺสุ อตฺตนิ
น ตาทิสึ อรหสิ อาสนฺนทกํ
กุโต สุชา กจฺจ น มยฺห รุจฺจสิตี ๑

ตตฺถ ปเรนุติตี ปกฺขนุทฺตติ ๑ ชินาธนาติ ชินธนา ๑ อิติ
ตว วเสน เอเก สมฺปชฺชนุติ เอเก วิปชฺชนุติตี นตฺถิ ตยา
สทิสสา ปาปธฺมมาติ วทติ ๑ กโรนุคพายโสติ ตํ ตํ กิจฺจํ อฺปาเยน
กโรนุติ ๑ อิตินิปาเตนาติ วิสมธาตฺมุสิกสสภสฺสกรปาณกเสตฺกฏิก-
๑. สึ. ยฺ. อวภูจิกาย วา ๑ ๒. ม. ภตฺตฺรตฺถา ๑
๓. ม. กิณฺจนํ ๑ ๔. ม. ... สมฺมตาสิเม ๑
๕. ม. วิสมวาท.... ๑ สึ. ยฺ. วิสมวาท.... ๑

โรคาทิน สสุสฺสปทฺทวานํ อญฺจตรนิปาเตน วาฯ ตโตติ ตโต
สสุสโต เต กิญฺจิ ผลํ น วินฺทนฺติ เตสํปี อาสจฺเจทนกมฺมํ ตฺวเมว
กโรสฺสีติ วทติฯ อถตฺตการานํติ ยฺยทฺธภูมึสฺสุ ปุริสกาเรฯ อาสํ
ปรุกฺขตฺวาติ อิสฺสรียาสํ ปุโรโต กตฺวาฯ ฆตฺตฺรตฺตยาติ สามินโน
อตุลาฯ อติตพิตฺตาติ ปจฺจตฺตฺติเกหิ อติปีพิตฺตา วิลฺลุตฺตสาปเตยฺยา
วิทฺธิสฺสิตเสนาวาวหนา หุตฺวาฯ ปนสฺสฺสนฺตีติ ปลายนฺติฯ อลทฺธ กิญฺจิ
นฺนฺติ อิสฺสรียํ อลภิตฺวาฯ อิติ เอเตสํปี อิสฺสรียาลาภํ ตฺวเมว กโรสฺสีติ
วทติฯ สกฺกาชฺฌินาติ สกฺกํ คนฺตฺกกามาฯ ลฺลฺลนฺติ นิโรชํ ปณฺจตปาทิกํ
กายกิลมถํฯ จิรตฺตรนฺติ จิรตฺรกาลํฯ อาสา วิสฺวาทิกสมฺมตฺตาสิเมติ
เอวํ อิมํ สตฺตฺตา อาสาฯ ทฺกฺกฺกฺตี กจฺจนฺติ ตสฺมา ตฺวํ อาสา นาม
วิสฺวาทิกสมฺมตฺตา วิสฺวาทิกาคิ สงฺขํ คตาฯ อาเสติ ตํ อาลปฺติฯ

สาปี เตน ปฏิกฺกฺขิตฺตา อนฺตรธาฯ

ตโต สทฺธฺชาฯ สทฺธิ สลฺลเปฺนฺโต คากมาห

[๒๘๐]ททฺทลฺลมานาฯ ยสฺสา ยสฺสฺสินี

ชฺฌมฺณนามวฺหยนํ ทิสฺสปฺติ

ปฺุจฺจามิ ตํ กณฺจนเวลฺลิวิกฺกฺกฺเห

อาจิกฺข เม ตฺวํ กตฺมาสิ เทวตฺตาติ (๑)ฯ

ตตฺถ ททฺทลฺลมานาติ ชลฺลมานาฯ ชฺฌมฺณนามวฺหยนฺติ

อปรฺวาติ จ ปจฺจิมฺมาติ จ เอวํ ชฺฌมฺณเณน ลามเกน นามเนน

วฺจฺจมานํฯ ทิสฺสปฺตีติ ททฺทลฺลมานา ตฺถฺจฺจสิฯ

ตโต สทฺธฺชา คากมาห

๑. ม. เทวเตติฯ

โส หิ ตัม ตาปโส อิมะ สตุตตะ ยสฺส กสฺสจจิ วจน สทฺทหิตฺวา
ตัม ตัม กโรนฺติ กตฺตพฺพโต อกตฺตพฺพเมว พหุตรํ กโรนฺติ ตัม
สพฺพิ ตยา การิตํ นาม โหตีติ วตุวา เอวมาห ฯ

ตตฺถ ทานนฺติ ทสวตฺถกัม ปน เจตนาทานํ ฯ ทมนฺติ
อินฺทฺริยทมนํ ฯ จาคนฺติ เทยฺยธมฺมปริจฺจาคํ ฯ สัมมนฺติ สีสํ ฯ
อาทาย สทฺธาชาติ เอตานิ ทานาถินิ มหานิสฺसानิ กตฺตพฺพานีติ
วทตฺม วจนํ สทฺธาย อาทียิตฺวาปิ กโรนฺติ ฯ กุณฺณนฺติ ตฺลาภฺญาทิกมฺมํ
วา กามภฺญาทิกมฺมํ วา กโรนฺติ ฯ เหเกติ เอเก มนฺุสฺสา เอวรฺุเปสฺ
นาม กาลेषฺ อิมสฺลจ อิมสฺลจ อตฺถาย เถยฺยาถินิ กตฺตพฺพานีติ
เกสฺลจจิ วจนํ สทฺทหิตฺวา เอตานิปิ กโรนฺติ ฯ ปฺน วิจฺจฺตา ตยาติ
ปฺน ตยา วิยฺตฺตา สวชฺชทฺทกฺขวิปาگانิ ตานิ น กตฺตพฺพานีติ วทตฺม
วจนํ อปฺปฏิยายิตฺวาปิ กโรนฺติ อิติ ตว วเสน สวชฺชปี อนวชฺชปี
กริยฺยเตว ฯ สทิสฺสูติ ชาติโคตฺตสฺสีลาถินิ สทิสฺสู ฯ เปกฺขวาติ เปกฺขา
วฺจฺจติ ตณฺหา เปกฺขวา สตณฺหาติ อตฺถโถ ฯ ฉนฺทนฺติ ฉนฺทราถิ
กโรติ ปฺฏิพฺทชฺชิตฺโต ฯ สทฺธนฺติ กุมฺภทาสียาปิ วจนเนน สทฺธํ กโรติ
ตสฺสา อหํ ตุมฺหากํ อิทํ นาม อูปการํ กริสฺสามีติ วทนฺติยา
ปฺฏิยายิตฺวา กุลิตฺถิโยปิ จ ฉทฺทเตตฺวา ตเมว ปฺฏิเสวติ อสฺกา นาม
ตุมฺहेสฺ ปฺฏิพฺทชฺชิตฺตาติ กุมฺภทาสียา วจนเนน สทฺธํ กตฺวาว
ปรทาร์ ปฺฏิเสวติ ฯ ตวเมว สทฺธเช ปรทาร์เสวินีติ ยสฺมา ตัม ตัม
ปฺฏิยายิตฺวา ตว วเสน ปรทาร์ เสวนฺติ ปาปิ กโรนฺติ กุสฺลํ ชนฺนฺติ
๑. ม. ปุณฺณเจตน์ ฯ ๒. ม. กรยฺยาติ ฯ

เล่มที่ 35 สุธาโกชนชาตค หน้ 321

ตสุมมา ตวเมว ปรหารเสวินี ตวั ปาปานี กโรตี กุสลํ นิริญจตี
นตฺถิ ตยา สมา โลกวินาสนา ปาปชฺมมา กจฺจ น เม รุจฺจตีติ ฯ

สา ตตฺถเวว อนฺตรธายี ฯ

โกตีโยปี อุตฺตรโต จิตาย หิริยา สทฺธี สลฺลปนฺโต

กาถาทวยมาห

[๒๘๓]ชัมมณฺรตฺตี อรุณสฺมิ อุหเต

ยา ทิสฺสตี อุตฺตมรูปชารินี (๑)

ตถฺยมา มํ ปฏฺฐิกาสี เทวเต

อาจิกฺข เม ตวั กตมาสี อจฺจรา ฯ

กาพา นิทาเขริว อกฺกิชาริว (๒)

อนิเลริตา โลหิตปตฺตมาลีตี

กา ติฏฺฐตี มนุทมิคาว โลกยํ (๓)

ภาเสสमानาว คิริ น มุญจตีติ ฯ

ตตฺถ ชัมมณฺรตฺตินฺตี ปจฺฉิมรตฺตี รตฺตีปริโยสานนฺตี อตฺโถ ฯ

อุหเตตี อรุณ อุกฺกเต ฯ ยาทิ ยา ปฺรตฺถิมทิสารตฺตี

สุวณฺณวณฺณตาย อุตฺตมรูปชรา หุตฺวา ทิสฺสตี ฯ กาพา

นิทาเขริวตี นิทาขสมเย กาพาลูตี วีย ฯ อกฺกิชาริวตี อกฺกิชาลา

อิว ฯ สาปี นววมกฺเขตฺเต สฺรตฺตตรุณฺนุจฺจิตกาพาลูตี วีย ฯ

โลหิตปตฺตมาลีตีตี โลहितวณฺเณหิ ปตฺเตหิ ปรีวตา ฯ กา ติฏฺฐตีตี

ยถา सा त्रुणकापाली वात्रेस्ता विलासमाना โสภमाना तिष्ठति

๑. ม. อุตฺตมรูปวณฺณินี ฯ ๒. สී. อุกฺกชาตีว ฯ ย. อกฺกิชาตีว ฯ

๓. สී. ย. มนุทมิวาวโลกยํ ฯ ๔. ม. นิฉานเขตฺเตสุ ฯ

เล่มที่ 35 อสตีนิปาตวณณา หน้า 324

หเรณุกา เวลุกา เวณฺตีณฺฑุกา

สามากนิวารมโถปี จินกา

โมจา กทลี พหุเกตุล สาลีโย

ปรีหโย อากุชินปี ตณฺฑุลา ฯ

ตสฺส จ อุตฺตรปฺพุเพน(๑) ชาตา โปกฺขรณฺี สีวา

อกกุกสา อปฺพุการา สาทุ อปฺปฏิคนฺธิกา ฯ

ตตฺถ มจฺฉา สนนฺริตา เขมิโน พหุโกชนา

สิงฺกุสวฺงกา สกฺถา(๒) สत्वฺงกา จ โรหิตา

อาลิกคฺครกาภิณฺณา ปาณฺีนา กากมจฺฉกา ฯ

ตตฺถ ปกฺชี สนนฺริตา เขมิโน พหุโกชนา

หํสา โถณฺจา มยฺรธา จ จากวากา(๓) จ กุกฺกุหา

กฺุณาลกา พหุ จิตฺตรา สีจฺฉินฺหา ชีวชีวกา ฯ

ตตฺถ ปาณา สมายนฺติ นานามิกคณา พหุ

สีหา พุยกฺฆา วราหา จ อจฺฉ โกกตฺรจฺฉโย ฯ

ปลสทา จ ควชา(๔) มหิสฺสา โรหิตา รุรุ

เอณฺเอยยา จ วราหา จ คณฺีโน นีกฺกุสฺกรา ฯ

กทลิมิกา พหุ จิตฺตรา(๕) วิพารา สสทฺถณฺิกา

จมาคิริ ปุปฺผจิตฺตรสนฺถตา

ทิจาภิณฺฎฺฐา ทิจสงฺฆเสวิตาติ ฯ

ตตฺถ ชฺฐีมตาติ อานฺุภาวสมฺปนฺเนน ฯ ปาวีสฺยสฺสมนฺติ ปาวีสฺ

๑. ม. ตสฺเสวฺตุตฺตรปฺสฺเสน ฯ ๒. ม. สฺงฺกฺถา ฯ ๓. ม. จกฺกวากา ฯ

๔. ม. ปลาสทา ควชา จ ฯ ๕. ม. พหุกตฺถ ฯ

อสุสมั ๑ ยกาโร พุณยชนสนธิกาโร ๑ อุทกวนตุนติ เตสุ เตสุ
จาเนสุ อุทกสมปนนั ๑ ผลนติ อนกผลสมปนนั ๑ อริยปุชิตนติ
นีวณโทสรหิเตหิ ฌานลาภีหิ อริเยหิ ปุชิติ ปตภูจัน ๑ รุกขคคหนาคติ
ปุปฺผูปคผลูปครุกขคคหนานิ ๑ โสภณชนาคติ สิกฺขุรูกฺขา ๑ โลทุมโถปี
ปทุมกาคติ โลทุทรูกฺขา จ ปทุมกา จ ๑ เกตกา จ ภงฺกา จาคติ
เอวันามกา รูกฺขา เอว ๑ กเรริตี กเรริรูกฺขา ๑ อุทฺทาลกาคติ
วตฌาฏกาคติ มุจฺจลินฺทเกตกาคติ มุจฺจลินฺทา จ ปณฺจวิธเกตกา
จ ๑ หเรณุกาคติ อปฺรณฺณชาติ ๑ เวลुकาคติ วิสโปรกา ๑ เวณฺฐติ
อรณฺณมาสา ๑ คินฺทูกาคติ ทิมฺพรรูกฺขา ๑ จินฺกาคติ ชุทฺทกราช-
มาสา ๑ โมจาคติ อฏฺฐิกทลฺโย ๑ สาลฺโยติ นานปฺปการา ชาตสร
อุปฺนิสฺสาย ชาตา นานาสาลฺโย จ ๑ ปวิหโยติ นานปฺปการา
วิหโย ๑ อาภุชินฺติ ภูชปฺตฺตา ๑ ตณฺฑลาคติ นิกฺกณฺทกฺกุสานิ
สยฺ ชาตตณฺฑลสีสานิ ๑ ตสฺส จาคติ ภิกฺขเว ตสฺส จ
อสุสมสฺส อุตฺตรทิสภาเก ๑ โปกฺขรณฺตีติ ปณฺจวิธปทุมสณฺณนา
ชาตสรโปกฺขรณฺตี ๑ อกฺกุกสาติ มจฺฉปิตฺตเสวลาทิกฺกุกสรหิตา ๑
อปฺพการาคติ อจฺฉินฺนตฏฺฐา สมตฺติตฺถา ๑ อปฺปฏฺฐิกนฺธิกาคติ อปฺปฏฺฐิ-
กฺกุลนฺเรน สุกฺนฺเรน อุทเกน สมนฺนาคตา ๑ ตตฺถาคติ ตสฺสา
โปกฺขรณฺธียา ๑ เขมิโนติ อภยา ๑ สิงฺกฺุติ เตสฺ มจฺฉานัน
นามานิ ๑ กุณฺณาลกาคติ โกกิลา ๑ จิตฺราติ จิตฺรปฺตฺตา ๑ สิชฺฉินฺทาคติ
อุฏฺฐิตฺติขา โมรา อณฺเณปี วา มตฺถเก ชาตติขา ปกฺขิโน ๑
ปาณา สมายนฺตีติ ปาณา อายนฺติ ๑ ปลสฺทาคติ ขกฺคา ๑ ควชาติ

ควยา ฯ คณินนติ โคณณา ฯ กณณิกาติ กณณกมิกา ฯ จมาคีรีติ
ภูมิตมมตถกา ปิฏฐิปาสาณา ปุฬวิจิตรสนถตา ฯ ทิชาภิฆุฏฐาติ
มธุรสสุเรหิ ทิเชหิ อภิฆุฏฐา เอวรูปา ตตถ ภูมิปพพตา ฯ

เอว ภควา โกลิยสุส อสุสมั วณณเสสิ ฯ

อิทานิ หิริยา ตตถ ปวิสนาทีนิ ทสเสตุ อหา

[๒๘๘]สา สุตตจา นิลทุมากิลมพิตา

วิชชุมหาเมฆริวานุปชชถ

ตสุสา สุตมพนฺชสิริ กุสามยั

สุจี สุกนฺธั อชินฺุปเสวิตั

อตุริจฺจ โกจฺจํ(๑) หิริเมตทพฺุริ

นีสิต กุลยาณิ สุขยิทมาสนั ฯ

ตสุสา ตทา โกจฺจคตยา โกลิโย

ยทิจฺจมานาย ชญาชฺชินฺุชโร (๒)

นเวหิ ปตฺเตหิ สยั สหฺุทกั

สุธาภิหาสิ ตฺุริโต มหามุณี ฯ

สา ตั ปฏิกุคฺยห อฺุโกหิ ปาณิกิ

อิจฺจพฺุริ อตฺตมนา ชญาชฺริ

หนฺุทาท เอตฺรหิ ปุชิตา ตยา

คจฺเจยฺยั พฺุรเหฺม ติทิวํ ชิตาวินิ ฯ

๑. ม. อตุริจฺจ โกจฺจํ ฯ ๒. ม. ชญาชฺชินฺุชโร ฯ

เล่มที่ 35 สุชาโกชนชาตกั หน้า 327

สา โกลิเยนนานุมตา ชุตีมตา
อุทริตา วณณมเทน มตฺตา
สงฺกาเส คนฺตฺวาน สหสฺสจฺกฺขุโน
อัย สุธา วาสว เทติ เม ชยฺ ๑
ตเมนํ สกฺโกปี ตทา อปุชฺยิ
สหิณฺทา เทวา สุรกณฺณมฺตฺตมํ
สา ปณฺชลิ เทวมนุสฺสปุชฺฉิตา
นวมฺหิ โกจฺฉมฺหิ ตทา อุปาวิสีติ ๑

ตตฺถ สฺตตฺตจาทิ สฺจจฺฉวี ๑ นิลทุมภิลมฺพิตาทิ นีเลสุ ทฺเมสุ
อภิลมฺพิตา หุตฺวา ตํ ตํ นิลทุมสาขํ ปรามสนฺตฺติติ อตฺถิ ๑
มหาเมฆริวาทิ เตน นิมนฺตฺติตา มหาเมฆวิษฺฐุ วิย ตสฺส อสฺสมํ
ปาวิสี ๑ ตสฺสชาติ ตสฺสา หิริยา ๑ สฺสสมฺพนฺชสิรินฺติ สฺฏฺจ
สมฺพนฺชสิริ ๑ กุสามยนฺติ อุสิราทิมิสฺสกํ กุสติณฺมยํ ๑ สฺกนฺชฺนฺติ
อุสิเรน เจว อณฺเณน จ สฺกนฺชฺติณฺเนน มิสฺสกตฺตา สฺกนฺชํ ๑
อชินฺุปเสวิตนฺติ อุปฺริ อตฺถเตน อชินฺจมฺเมน อุปเสวิตํ ๑ อตฺริจฺฉ-
โกจฺฉนฺติ เอวรูปํ โกจฺฉาสนํ ปณฺณสาลทฺวารเ อตฺถริตฺวา ๑
สุขยิทมาสนนฺติ สฺขํ นิสฺสิท อิทมาสนํ ๑ ยทิจฺฉมานายาติ ยาวทตฺถํ
สฺขํ อิจฺฉนฺติยา ๑ นเวหิ ปตฺเตหิตี ตํ ขณฺเณว โปกฺขรณฺนิโต
อาภเตหิ อลฺลปทฺมินิปตฺเตหิ ๑ สยนฺติ สหตฺเถน ๑ สทฺทกนฺติ
ทกฺขิโณทกสฺหิตํ ๑ สุธาภิหาสีติ สฺขํ อภิหริ ๑ ตฺริโตติ โสมนสฺสเวเคน
ตฺริโต ๑ หนฺทาติ อุปสคฺคตฺเถ นิปาโต ๑ ชิตาวินิตี ชยปฺตฺตา

เล่มที่ 35 อสตีนิปาตวณฺณา หน้า 328

หุตฺวา ๑ อนุมตฺตาติ อิทานิ ยถารุจี คจฺฉาหีติ อนุญฺญาตา ๑
อุทฺทริตาติ ติทสฺปุริ คนฺตุวา สกฺกสฺส สนฺตฺติเก อัย สุธาติ
อุทฺทริตี ๑ สุรฺกณฺณนฺติ เทวธีตฺริ ๑ อุตฺตมฺนฺติ ปวริ ๑ สา ปณฺชตี
เทวมฺนุสฺสปุชิตาติ ปณฺชตีหิ เทเวหิ มฺนุสฺเสหิ จ ปุชิตา ๑ ตทาติ
ยทา นิสีทฺนตฺถาย สกฺเกน ทาปีเต นวกณฺจณปีจสงฺขาเต
โกจฺเจ สา อุปาวีตี ๑ ตทา ตํ ตตฺถ นิสินฺนํ สกฺโก จ เสสเทวตา จ
ปาริฉตฺตกปฺปฬาทิหิ ปุชยีสฺสุ ๑

เอวํ สกฺโก ตํ ปุชยิตฺวา จินฺเตสิ เกน นุโข การณฺน
โกสิโย เสสานํ อทฺตฺวา อิมิสฺสาว สุขํ อทาสีตี ๑ ตสฺส การณฺสฺส
ชานนตฺถาย ปฺน มาตลี เปเสตี ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๘๘]ตเมว อสฺตี ปฺนเทว มาตลี

สทฺสฺสเนตฺโต ติทसानมฺินฺโท

คนฺตุวาน วากุຍํ มม พฺรุหิ โกลิຍํ

อาสาย สทฺชาย สิรียา จ โกลิຍ

หิริเยว สุขํ เกนมฺลตฺถ เหตุนาตี ๑

ตตฺถ อสฺตีตี อทาสี ๑ วากุຍํ มมาตี มม วากุຍํ โกลิຍํ
พฺรุหิ ๑ อาสาย สทฺชาย สิรียา จาตี อาสาโต สทฺชาโต สิรีโต
จ หิริเยว เกน เหตุนา สุขํ อตฺถถาตี ๑

โธ ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เวชยนฺตรถมารุຍุห อคมาตี ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๘๕] ตั สุปลวตถึ อุตตารยี่ รถั
ทททลลมานั อุปกรียสาทิสั
ชมุโพนทิสั ตปนเนยยสนุนิกั
อลงกตึ กณจนจิตตสนนถตั ฯ
สุวรรณจนเทตถ พหุ นิปาติตา
หตถึ กวสสา กิปรีสพยคมทีปิโย
เอณเยยกา ลงम्मเยตถ ปกจิโน
มิเกตถ เวพฺรียมยา ยถายุตตา ฯ
ตตถสฺสราษหริโย อโยชยั
ทสสตานิ สฺสนากสาทิสเ
อลงกเต กณจนชาลฺลจฺจเท
อาเวลิเน สททกเม อสงฺกิตะ ฯ
ตั ยานเสฏฺฐั อภิรยฺห มาตลิ
ทส ทิสา อีมา อภินาทยิตถ
นภณจ เสลณจ วนปฺปติเนี จ
สสาครึ ปพฺยตยิตถ เมทนี ฯ
ส ขิปฺปเมวํ อุปคมม อสฺสมั
ปาวารเมกัสกโต กตถชลิ
พหุสฺสุตั วุฑฺฒั วินีตวตถตั
อิจฺจพฺรวิ มาตลิ เทวพฺรหฺมณั ฯ

๑. ม. ปพฺยตยิตถ ฯ ลี. ย. ปพฺยตยิตถ ฯ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 330

อินทสุส วากุญ์ นิสามะหิ โกลิย

ทุโตะ อหิ ปุจฺจติ ตั ปุรินฺทโท

อาสาย สทฺชาย สิริยา จ โกลิย

หิริ สุธิ์ เกณมตฺตถ เหตุนาติ ฯ

ตตฺถ ตั สุปฺลวตฺถนฺติ ตั เวชยนฺตรถิ์ สุเขน ปฺลวณฺตถิ์ ฯ
อุทตารยิ์ติ อุตฺตารยิ์ติ อุกฺขิปีตฺวา คมนสชฺชวมกาสิ ฯ อุปฺกฺริย-
สาทิสฺนฺติ อุปฺกรณณฺเทหิ สทิสฺ ฯ ยถา ตสฺส อคฺคิสิขาย
สมานวณฺณานิ อุปฺกรณานิ ชลนฺติ ตเถว ชลิตนฺติ อตุโถ ฯ
ชมฺโพณทิสฺนฺติ ชมฺโพณทสฺงขาตฺตสฺวณฺณมยิ์ อีสิ์ ฯ กณฺจนจิตฺต-
สฺนถตฺนฺติ กณฺจนมเยน สตุตฺตรตนวิจิตฺเตน อตฺถธรมฺงฺกเลน (๑)
สมนฺนาคตฺติ ฯ สุวณฺณจฺนฺเทตฺถาติ สุวณฺณมยจฺนฺทกา เอตฺถ
รเถ ฯ หตฺถิ์ติ สุวณฺณมยรชฺฌมยฺมณฺมียา หตฺถิ์ ฯ ควาทีสุปี เอเสว
นโย ฯ ลงฺกมยฺเขตฺถ ปกฺขิโนติ เอตฺถ รเถ ลงฺกมยฺยานานารตฺนมยฺยา
ปกฺขิกณฺาปี ปกฺขิปาฎิยฺยาว จิตฺตา ฯ ยฺฐายฺฐตาติ อตฺตโน อตฺตโน
ยฺฐเณน สทฺธิ์ ยฺฐตฺตา หุตฺวา ทสฺสิตฺตา ฯ อสฺสราชฺหริโยติ
หริวณฺณนา มโนมยอสฺสราชาโน ฯ สฺสุณฺนาคสาทิสฺเสติ พลสมฺปตฺติยา
ตฺรณฺนาคสาทิสฺเส ฯ กณฺจนชาลฺรจฺจฺนเทติ กณฺจนชาลฺมเยน อฺรจฺจฺนทา-
ลงฺกาเรณ สมนฺนาคเต ฯ อาเวลิเนติ อาเวลสฺงขาเตหิ กณฺณาลงฺกาเรหิ ยฺฐเต ฯ สทฺทกเมติ
ปโตทปฺปหาริ์ วินา
สทฺทมตฺเตเนว คมนสฺสีเล ฯ อสฺงฺกิตฺเตติ นิสฺสฺงฺเก สีมฺชเว เหวรูป

๑. ม. อฏฺฐมฺงฺกเลน ฯ

เล่มที่ 35 สุชาโกชนชาตกั หน้า 331

อสุสราเช ตตุถ โยเชสนุติ อตุโถ ๑

อภิณาทยิตถาติ ยานสทุเทน เอกนินุนาทำ อกาสิ ๑
วนปฺปตินี้ จาติ วนปฺปตินี้ จ วนสนฺโฑ จาติ อตุโถ ๑
ปพฺยตยิตถาติ กมฺปยิตถ ตตุถ อากาสกฺกวิมานกมฺปน
กมฺปน เวทิตพฺพ ๑ ปาวารเมกฺสกโตติ เอกํสกตปาวารทิตฺพวตุโถ ๑
วฺพฺพตฺนติ กุณวฺพฺพ ๑ วินิตวตฺตฺนติ วินิตฺน อจฺจรวตฺตฺน
สมนฺนาคตฺ ๑ อิจฺจพฺรวิติ ตํ รตฺ อากาเส จเปตฺวา โอตฺริตฺวา
เอวํ อพฺรวิ ๑ เทวพฺรหฺมณฺนติ เทวเสกฺกพฺรหฺมณฺ ๑

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา คาถมาห

[๒๕๐] อทฺธา สิรี มํ ปฏฺิภาติ มาตฺติ

สทฺธา อนิจฺจา ปน เทวสารถิ

อาสา วิสฺวาทิกสมฺมตา หิ เม

หิรี จ อริยมฺหิ กุณฺเ ปตฺติกฺกิตฺตาติ ๑

ตตุถ อทฺธาติ สิปฺปาทิสมฺปนฺเนปี อสมฺปนฺเนปี ภาชนโต
อทฺธาติ มํ ปฏฺิภาติ ๑ สทฺธา อนิจฺจาติ สทฺธา ปน ตํ ตํ วตฺถุ
ปหาย อณฺณสฺมี อฺปฺปชฺชนโต หุตฺวา อภาวากาเรน อนิจฺจาติ
มํ ปฏฺิภาติ ๑ อาสา วิสฺวาทิกสมฺมตาติ อาสา ปน ยสฺมา
ชนตฺถิกา นาวาย สมฺมทฺทำ ปกฺขนฺทิตฺวา วินฺกฺกฺสปาภตา เอนฺติ
ตสฺมา วิสฺวาทิกภาติ มํ ปฏฺิภาติ ๑ อริยมฺหิ กุณฺเติ หิรี ปน
หิโรตฺตปฺปสฺภาวสฺงฺขาเต ปฺริสฺทฺเช อริยฺกุณฺเ จ ปตฺติกฺกิตฺตาติ ๑

อิทานิ ตสฺสา कुณฺ วณฺณฺเนนโต อาห

[๒๕๑]กุมาริโย ยาจิมา โคตุตรกุชิตา

ชินฺณา จ ยา จ สภคตุตฺติโย
ตา ฉนฺทราคํ ปฺริเสสุ อุกคตํ
หิริยา นิวาเรนฺติ สจิตฺตมตฺตโน ๑
สงฺคามสีเส สรสตุตฺตีสยฺเต
ปราชิตานํ ปตตํ ปลาอินํ
หิริยา นีวตฺตุนฺติ ชหิตฺวา(๑) ชีวิทํ
เต สมฺปฏฺิจฺจนฺติ ปฺน หิริมนฺา ๑
เวลา ยถา สาครเวควาริณี
อํ หิริ(๒) ปาปชนํ นีวาริณี
ตํ สพฺพโลเก หิริมริยปฺุชิตํ
อินฺทสฺส ตํ เวทย เทวสารถิตี ๑

ตตุถ ชินฺณาติ วิธวา ๑ สภคตุตฺติ สสามิกา ตรุณิตฺติโย ๑
อตุตฺตโนติ ตา สพฺพปาปี ปฺรปฺริเสสุ อตุตฺตโน ฉนฺทราคํ อุกคตํ วิทิตฺวา
อฺยตุตฺตเมตํ อมฺหากนฺติ หิริยา สจิตฺตํ นิวาเรนฺติ ปาปกมฺมํ น
กโรนฺติ ๑ ปตตํ ปลาอินฺติ ปตฺนฺตานญจ ปลาอินฺตานญจ
อนฺตเร ๑ ชหิตฺวา ชีวิทฺนฺติ เย หิริมนฺา โหนฺติ อตุตฺตโน ชีวิทํ
จชิตฺวา หิริยา นีวตฺตุนฺติ เอวํ นีวตฺตา จ ปนฺ เต หิริมนฺา ปฺน
อตุตฺตโน สามิกํ สมฺปฏฺิจฺจนฺติ อมิตฺตหตุถโต โมเจตฺวา คณฺหนฺติ ๑
๑. ม. ชหิตฺวาน ๑ ๒. ม. หิราย หี ๑

ปาปชนั นินวาริณิตี ปาปโต ชนั นินวาริณิ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑

ตनुตี ตั หิริ ๑ อริยปุชิตนุตี อริเยหิ พุทฺธาทีหิ ปุชิตั ๑

อินุทสฺส ตั เวทยาคี ยสุมา เอวั มหาคฺคณา อริยปุชิตาเวสา

ตสฺมา ตั เอวั อุตฺตมาเวสาตี อินุทสฺส กเถหิตี ๑

ตั สุตฺวา มาตลิติ อิมั คากมาห

[๒๕๒]โก เต อิมั โกลิย ทิฏฺฐิจิโมทหิ

พฺรหฺมา มหินุโท อถวา ปชาปตี

หิราย เทเวสุปี เสฏฺฐสมฺมตา

ธีตา มหินุทสฺส มเหสิ ชายถาคี ๑

ตตฺถ ทิฏฺฐินุตี หิริ นาม มหาคฺคณา อริยปุชิตาคี

ทิฏฺฐิจิ(๑) ๑ โอทหิตี หทยเอ ปเวเสสิ ๑ เสฏฺฐสมฺมตาคี ตว สนฺติเก

สุชาย ลทฺชกาลโต ปฏฺจาย อินุทสฺส สนฺติเก กณฺจนเสนาสนั

ลภิตฺวา สพฺพเทวตาคี ปุชียมานา อุตฺตมสมฺมตา ชายถาคี ๑

เอวั ตสฺมี กเถนฺเตยเว โกลิยสฺส ตั ขณฺณเถว นสฺสนธฺมโม(๒)

ชาโต ๑ อถ นั มาตลิติ โกลิย आयुสงฺขาโร เต โอสฺสภูโจ

จวนธฺมโมปี เต สมฺปตฺโตที เต มนุสฺสโลเกน เทวโลกั กจฺจามาตี

ตตฺถ เนตฺกามา หุตฺวา คากมาห

[๒๕๓]หนฺเทหิ ทานี ติทิวั อปกฺกม

รณั สมารุชฺห มมายิติ อิทิ (๓)

๑. ม. ลทฺฐี ๑ ๒. ม. จวนธฺมโม ๑ ๓. ม. อิมั ๑

เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 334

อินุโท จ ตัม อินุทสโกตต กงขติ

อชเชว ตุม อินุทสหพุตต วชาติ ฯ

ตตต มมายิตนุติ ปิยมนาปี ฯ อินุทสโกตตุนุติ ปุริมภเว
อินุเทน สทฐี สมานโคตตัม ฯ กงขตีติ ตวาคมนํ อิจจันนโต
กงขติ ฯ

อติ ตสฺมี โกลิเยน สทฐี กเถนุเตเยว โกลิโย จวิตฺวา
อุปฺปาติโก เทวปฺตุโต หุตฺวา อารุห ทิพฺพรเถ อฏฺฐาสิ ฯ อถ
นํ มาตลิ สกฺกสฺส สนฺติกํ เนสิ ฯ สกฺโก ตํ ทิสฺวาว ตฺถุจฺมานโส
หุตฺวา อตฺตโน ธีตฺรํ หิริเทวี ตสฺส อคฺคฺมเหสี กตฺวา อทาสิ ฯ
อปริมาณมสฺส อิตฺสฺริยํ อโหสิ ฯ

ตมถฺถํ วิทิตฺวา อโนมสฺตตฺตานํ กมฺมํ นาม เอวํ วิสฺซุจฺจตีติ
สตฺถา โอสานกาถมาห

[๒๕๔] เอวํ วิสฺซุจฺจตีติ อปาปกมฺมิโน

อโถ สฺวจิณฺณสฺส ผลํ น นสฺสตี

เย เกจิ อทฺทกฺขุํ สฺฐาโกชนํ (๑)

สพฺเพว เต อินุทสหพุตตํ คตฺตาติ ฯ

[๒๕๕] หิริ (๒) อุปฺปลวณฺณาสิ โกลิโย ทานปฺตี ภิกฺขุ

อนฺนทฺโร ปญฺจสิโ

อานนฺโท อาสิ มาตลิ

สุริโย กสฺสโป ภิกฺขุ

โมคฺคฺลฺลาโนสิ จนฺทิม่า

นารโท สารีปฺตุโตสิ

สมฺพทฺโร อาสิ วาสโวติ (๒) ฯ

๑. ม. มทฺทกฺขุํ สฺฐาย โภชนํ ฯ

๒. อิทํ มรฺมมโปตฺถเกเยว น ทิสฺสตี ฯ

ชาตกฏจกถา ๘ ปณาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 335
เล่มที่ 35 สุชาโภชนชาตกัม หน้า 335

ตตุถ อปาปกมฺมิโนติ อปาปกมฺมา สตุตา เอว
วิสุขฺณฺนฺติ ฯ เย เกจิ อทุทกฺขฺณฺนฺติ เย เกจิ สตุตา ตสฺมี
หิมวณฺตปฺปเทเส ตทา โกสิเยน หิริยา ทิยฺยมาณํ สุชาโภชนํ
อทุทสฺสํ ฯ สพฺเพว เตติ สพฺเพปี ตํ ทานํ อนุโมทิตฺวา จิตฺตํ
ปสาเทตฺวา อินฺทสฺส สหพฺยตํ กตาติ ฯ

สตุถา อิมิ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพเปตฺติ อทานาภิริตํ ญจฺจริยํ สมานํ อหํ ทเมสฺสียวาติ
วตฺวา ชาตกํ สโมชานเสติ ตทา หิริเทวชฺชิตา อุปลวณฺณา
อโหสิ โกสิโย ทานปติภิกฺขุ ปณฺจสิโข อนุรฺกฺโข มาตลิ
อานนฺโท สุริโย กสฺสโป จนฺโท โมกฺกคฺคฺลาโน นารโท
สาริปฺตฺโต สกฺโก ปน อหเมวาทิ ฯ

สุชาโภชนชาตกัม นิฏฺฐิตํ ฯ

ตติยํ ฯ

กณณาลชาตกั

เอวมกขายตีติ อิทั สตุถา กณณาลทเห วิหรนุโต
อนกริตีปีพิเต ปณจสเต ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ
ตตุรายั อนุปฺพุพิถา ฯ
สากียโกเลีย กิร กปิลวตุถุณครสุส จ โกลียนครสุส จ อนุตเร
โรหิณี นาม นที ปวตตุติ ฯ เอเกเนว อวารณน ตั พนฺชาเปตุวา
สตุสทานิ กโรนฺติ ฯ อถ เขฏฺฐมฺมูลมาเส สตุเสสุ มิลายนฺเตสุ
อุภยนครวาทิกานปี กมฺมกรา สนนฺิปตีสุ ฯ ตตุถ โกลียนครวาทิโน
วทีสุ อิทั อุทกั อุโกโต หริยมานั เนว อมฺหากั น ตุมฺหากั ปโหสุสตี
อมฺหากั ปน สตุสั เอกอุทเกเนว นิปฺพชฺชิสฺสตี อิทั อุทกั อมฺหากั
เทถาติ ฯ กปิลวตุถุวาทิโนปี วทีสุ ตุมฺहेสุ โกฎฺเจ ปฺรูเรตุวา จิเตสุ
มยั รตตุสฺวณฺณรชฺฌนึลมนิกภาพกหาปณเ คเหตุวา น สกฺขิสฺสาม
ปจฺฉิปฺตีพฺพกาทิตฺถตา ตุมฺหากั อมฺรทฺวาเร วิจริตุ อมฺหากัปี สตุสั
เอเกเนว อุทเกน นิปฺพชฺชิสฺสตี อิทั อุทกั อมฺหากั เทถาติ ฯ น
มยั ทสฺสามาติ มยปี น ทสฺสามาติ เอวํ กถั วทฺเมตุวา เอโก
อุฏฺฐาย เอกสุส ปหาริ อทาสิ โสปี อณฺณสุสาติ เอวํ อณฺณมณฺณณั
ปฺหริตุวา ราชกุลานั ชาตี อฏฺฐุเทตุวา กถหั วทฺเมตุสุ ฯ
โกลียกมฺมกรา วทีสุ ตุมฺเห กปิลวตุถุวาทิโน สากียทารเก
คเหตุวา คจฺจถ เย โสณฺสังคาลาทโย วิย อตุตโน ภกิณีหิ สทฺฐี
ถัวสีสุ เอเตถั หตุถิอสุสาทโย วา ผลกาฐานิ วา อมฺหากั กิ
กริสฺสนฺตีติ ฯ สากียกมฺมกราปี วทีสุ ตุมฺहतานิ กุฏฺฐิโน ทารเก
คเหตุวา คจฺจถ เย อนาถา นิกฺคตฺติกา ติรจฺจานา วิย โกลธฺรุกฺเข

วสีสุ เอเตสั หตฺถิอสุสาทโย วา ผลกาฐธานี วา อมฺหากั กิ
กริสฺสนฺตฺติ ฯ เต คนฺตฺวา ตสฺมี กมฺเม นิยุตฺตอมจฺจันํ กเถสฺสึ ฯ
อมจฺจา ราชกฺุณันํ กเถสฺสึ ฯ ตโต สากิยา ภคินีหิ สทฺฐี สัวสีตานํ(๑)
ถามณฺจ พลณฺจ ทสฺสิสฺสามาติ ยฺุทฺธสฺชชา นิกฺขมฺมีสฺสุ ฯ โกลิยาปี
โกลิยรฺกฺขวาสิํ ถามณฺจ พลณฺจ ทสฺสิสฺสามาติ ยฺุทฺธสฺชชา
นิกฺขมฺมีสฺสุ ฯ อปเร ปนาจริยา สากิยโกลิยานํ ทาสีสุ อฺุทฺทถาย
นที คนฺตฺวา จุมฺพฺภานี ภูมฺิ นิกฺขิปิตฺวาน สฺขกถาย สนนฺิสินฺนาสุ
เอกิสฺสา จุมฺพฺภุํ เอกา สกสฺถณฺวาย คณฺหิ ตํ นิสฺสาย มม
จุมฺพฺภุํ ตว จุมฺพฺภฺนฺติ กลเห ปวตฺเต อนุกฺกเมน อฺุภยนคฺรวาสิโน
ทาสกมฺมกรา เจว เสวคคามโกชกา จ อมจฺจอุปฺราชราชาโน จ
สพฺเพ ยฺุทฺธสฺชชา นิกฺขมฺมีสฺสุติ วทฺนฺติ ฯ อิมฺมหา ปน นยา ปฺุริมฺนโย
พฺหุสฺ อฺุฏฺจกถาสฺ อากโต ยฺุตฺตรูโป จาติ เสฺวว คเหตุพฺุโพ ฯ เต
ปน สายณฺเห ยฺุทฺธสฺชชา นิกฺขมฺมีสฺสนฺตฺติ ฯ

ตสฺมี สมเย ภควา สาวคฺถิยํ วิหรนฺโต ปจฺจุสสมเยว โลกั
โวโลเกนฺโต อิมเ เอวํ ยฺุทฺธสฺชเช นิกฺขนฺเต อทฺทส ทิสฺวาน มยิ คเต
เอส กลโห รฺูปสมฺิสฺสฺติ นฺุโข โนติ อุปฺชาเรนฺโต อหเมตฺถ คนฺตฺวา
กลหุ รฺูปสมฺนตฺถิํ ตีณฺิ ชาตกาณิ กเถสฺสามิ ตโต กลโห รฺูปสมฺิสฺสฺติ
อถ สามคฺคิทีปนฺตฺถาย เทว ชาตกาณิ กเถตฺวา อตฺตทณฺจทสฺสุตฺตํ
กเถสฺสามิ เทสนํ เม สฺตฺวา อฺุภยนคฺรวาสิโน อทฺุฒเตยฺยานิ
อทฺุฒเตยฺยานิ ราชกฺุมารสฺตานิ ทสฺสนฺติ อหิ เต ปพฺุพาเชสฺสามิ
๑. ม. สัวสีตานํ ฯ

มหนุโต สมากโม ภวิสตุตตี สนนินุจัน กตุวา ปาโตว
สรีรปฏิกุคน กตุวา สาวตุถิย ปิณฑาย จริตุวา ปิณฑ-
ปาตปฏิกุคนุโต สายณหสมเย คนุชกุฎิโต นิกุขมิตุวา กสฺสจิ
อนาโรเจตุวา สยเมว ปตฺตจิวรมาทาย ทูวินุ น สैनานัน อนุตเร
อากาเส ปลุลงุก อากุชิตฺวา เตลล สเวกชนนตุถ ทิวา
อนุชการี กาคู เกสโต รัสสิโย วิสชเชนุโต นิสีทึ ๑ อถ เนลล
ลัวิกุคมานसानัน อตฺตทานัน ทสฺเสนุโต ฉพพณณนา พุทฺธรัสสิโย
วิสชเชลล ๑ กปิลวตฺตฺวาสิโนปี ภควนุตุ ทิสฺวา อมฺหากัน
ณาคิเสฏฺโฐ อากโต ทิฏฺโฐ นุโฆ เตน อมฺหากัน กลหกรณภาโวติ
จินฺเตตุวา น โฆ ปน สกกา สตุถริ อากเต อมฺเหทึ ปรสฺส
สรีเร สตุถัน ปาเตตุ โกลิยนกรวาลิโน อมฺเห หนนฺตุ วา ปจนฺตุ
วาทิ อวูชานัน ฉพฺพเทลล ๑ โกลิยนกรวาลิโนปี ตเถว อักฺสุ ๑
อถ ภควา โอตริตุวา รณณิเย ปเทเส วาลุกาปฺลึเน ปณณตฺต-
ปวรพฺพชาสเน นิสีทึ อนฺปมาย พุทฺธสิริยา วิโรจมาโน ๑ เตปี
ราชาโน ภควนุตุ วนฺทิตฺวา นิสีทึลล ๑

อถ เน สตุถา ชานนุโตปี กสฺมา อิชากมิตุถ
มหาราชาคิ ปุจฺจ ๑ เนว ภนฺเต นทิสฺสนตุถาย น กิพนตุถาย
น อรณฺเณ รณณิยภาวทสฺสนตุถาย อปีจ โฆ อิมสมึ ปน จาเน
สงฺคามัน ปจฺจุปฏฺฐเปตุวา อากตฺมฺหาคิ ๑ กิ นิสฺสาย โว กลโห
มหาราชาคิ ๑ อูทัก นิสฺสาย ภนฺเตติ ๑ อูทัก กิ อकुฆติ
มหาราชาคิ ๑ อปฺปकुฆัน ภนฺเตติ ๑ ปจฺวี นาม กิ อकुฆติ

มหาราชาติ ๑ อนุคฺมา ภูนุเตติ ๑ ขตุติยา ก็ อคฺฆนุติ
มหาราชาติ ๑ ขตุติยา นาม อนุคฺมาว ภูนุเตติ ๑ อปฺปกุํ
อุทกั นิสฺสาย กสฺมา อนุคฺเม ขตุติเย นาสถ มหาราชาติ กลหฺสฺมี
หิ อสฺสาโท นาม นตุถิ กลหฺวเสน หิ มหาราชา เอกาย
รุกฺขเทวดาย กาวสฺสีเหน สทฺธิ พนฺธามาโฏ สกลปิ อิมิ กปฺปี
อนุปฺปตุโตเยวติ วตุวา พนฺทนชาตกั กเถสิ ๑ ตโต ปฺรปฺตติเยน
นาม มหาราชา น ภูวิตพฺพิ ปฺรปฺตติยา หุตฺวา หิ เอกสฺส สสกสฺส
กถาย ติโยชนสทฺสวิตฺถเต หิมวฺนฺเต จตุปฺปทกณฺนา มหาสมุทฺทํ
ปฺกฺขนฺทีสุ ตสฺมา ปฺรปฺตติเยน น ภูวิตพฺพนฺติ วตุวา ทฺททภชาตกั (๑)
กเถสิ ๑ ตโต กทาจิ มหาราชา ทฺพพฺโลปิ มหาพลสฺส รนฺธํ
ปฺสฺสติ กทาจิ มหพฺพโลปิ ทฺพพฺลสฺส รนฺธํ ปฺสฺสติ ลภูกิกาปิ
หิ สกฺกณิกา หตุถินากั ฆาณฺเฐสิติ วตุวา ลภูกิกชาตกั กเถสิ ๑
เอวํ กลหฺวปฺสมนฺตถาย ตีณิ ชาตกานิ กเถตุวา ตถา
สามคฺคิปฺริทีปนฺตถาย เทว ชาตกานิ กเถสิ ๑ สมคฺคานณฺหิ
มหาราชา โกจิ โอตาริ นาม ปฺสฺสิตฺตํ น สกฺโกตฺตีติ วตุวา
รุกฺขชฺมมฺชาตกั กเถสิ ๑ ตถา สมคฺคานํ มหาราชา โกจิ วิวริ
ปฺสฺสิตฺตํ นาสกฺขิ ยทา ปน อณฺณมณฺณํ วิวาทมกัสุ อถ เน
เอโก เนสาทปฺตุโต ชีวิตกฺขยํ ปาเปตุวา อาทาย คโต วิวาท
อสฺสาโท นาม นตุถิติ วตุวา วภูฏกชาตกั กเถสิ ๑ เอวํ อิมานิ
ปณฺจ ชาตกานิ กเถตุวา อวसानเ อตุตทณฺทสฺสตุตฺตํ กเถสิ ๑
๑. ม. ทฺททรชาตกั ๑

ตํ สุตฺวา สพุเพปี ราชานํ ปสนฺนา สเจ สตุถา นาคมิสฺส
มยํ อณฺณมณฺณํ วชิตฺวา โลहितนํที ปวตฺตยิสฺสาม สตุถารํ นิสฺสาย
โน ชีวิตํ ลพฺฐํ สเจ ปน สตุถา อการํ อชฺฌาวสฺส
ทีปสทฺสทวยปริวารํ จตฺมหาทีปฺรชฺชมสฺส หตฺถกตํ อภวิสฺส
อติเรกสทฺสํ โข ปนสฺส ปุตฺตา อภวิสฺสํ ตโต ชตฺตยิปริวารอ
อจริสฺส ตํ โข ปเนส สมนฺตตี ปหาย นิกฺขมิตฺวา สมนฺโพธิํ ปตฺโต
อิทานิปี ชตฺตยิปริวารอ วิจฺรตฺติ อุกฺขนกรวาลีโน อชฺฌมเตยฺยานิ
อชฺฌมเตยฺยานิ ราชกุมารสทานิ อํสฺสํ ภาควา เต ปพุพาเชตฺวา
มหาวนํ อคมาสิ ฯ ปฺนทิวสโต ปญฺจาย เตหิ ปริวฺโต เอกทา
กปีลวตฺถุปฺเร เอกทา โกลิยนเครติ ทฺวิสฺ นกเรสฺ ปิณฺฑาย จริ ฯ
อุกฺขนกรวาลีโนปิสฺส มหาสกุการํ กรีสฺสํ เตสํ กรุการเวน น
อตุตฺโน รุจฺยา ปพุพชิตานํ อนภิริติ อฺปฺปชฺชิ ฯ ปฺรามทฺตยิกาโยปี
เตสํ อนภิริติชนนตฺถาย ตํ ตํ วจันํ วตฺวา สาสนํ เปเสสฺสํ ฯ เต
อติเรกตรํ อุกฺกณฺจิสฺสํ ภาควา อวชฺเชนฺโต เตสํ อนภิริติภาวํ
ณตฺวา อิเม ภิกฺขุ มาทิสฺเสน พุทฺเธน สทฺธิํ เอกโต วสนฺตา
อุกฺกณฺจณฺติ กถานูรูปา นฺโโข เนสํ ฌมฺมกถา สปฺปายาติ
อฺปฺชารเณฺโต กุณฺณลฌมฺมเทสนํ ปสฺสิ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อํ
อิเม ภิกฺขุ หิมวณฺตํ เนตฺวา กุณฺณลกถาย เนสํ มาตุคามสฺส โทสํ
ปกาสฺเสตฺวา อนภิริตี หริตฺวา โสตาปตฺติมคฺคํ ทสฺสามิตี ฯ โส
ปฺพุพฺพหสมฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย กปีลวตฺถุํ ปิณฺฑาย
จริตฺวา ปจฺจภากตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต ภตฺตกิจฺจเวลายเมว เต

ปณณสเต ภิกขุ อามนุเตตวา ทิฏฐปฺพุโพ โว ภิกขเว รณณโย
หิมวณฺตปฺปเทโสติ ปุจฺฉิ ๑ โน เหน้ ฆนฺเตติ ๑ กจฺฉิสฺสธ ปน
หิมวณฺตจาริกนฺติ วุตฺเต ฆนฺเต อนิทฺทิมนฺโต มยํ กถํ คมิสฺสามาติ
สเจ ปน โว โกจิ คเหตุวา กจฺฉเยยฺย กจฺฉเยยฺยาถาติ ๑ อาม ฆนฺเต
กจฺฉามาติ ๑

สตุถา สพุเพปี เต อตุตโน อิทฺธิยา คเหตุวา อากาเส
อุปฺปติตฺวา หิมวณฺตํ คณฺตฺวา คคณฺตเล จิโถว รณณเย หิมวณฺตป-
ปเทเส กณฺจนปฺพุพฺตํ รชฏปฺพุพฺตํ มณฺนิปฺพุพฺตํ หิงฺกุลปฺพุพฺตํ
อณฺชนปฺพุพฺตํ สานุปฺพุพฺตํ ผลิกปฺพุพฺตณฺติ นานาวิเช สตุต ปฺพุพฺเต
ปณฺจ มหานทโย คงฺคา ยมฺนา อจิรวตี สรณฺ มหิ กณฺณมณฺฑททหํ
รตการทหํ มณฺฑทากิณฺสีหปฺปาตณฺทททตฺตโนตตุตกุณณาทหนฺติ อิเม
สตุต ทเห ทสฺเสสิ ๑ หิมวณฺโต นาม ปฺพุพฺโต ปณฺจโยชนสตุพฺเพโร
ติโยชนสทสฺสวิตฺถโต ๑ ตสฺส อิมํ รณณียํ เอกเทสํ อตุตโน
อานุภาเวน ทสฺเสสิ ๑ ตตุถ กตนิวาसानิ สีหพฺยคฺขมเหตุติกุลาทีนิ
จตุปฺปทานิ ทฺวิปเท กุณณลาทโย สกุณฺณ จ เอกเทสโต ทสฺเสสิ ๑
ตตุถ อารามरणณียกาทีนิ ปุปฺปสุปคผลูปเค รุกฺเข นานาวิเช จ
สกุณฺณสงฺฆे ชลชถลชปฺปฺพานิ หิมวณฺตสฺส ปฺรตุถิมปฺสฺเส สุวณฺณตลํ
ปจฺฉิมปฺสฺเส หิงฺกุลตลํ ทสฺเสสิ ๑ อิเมสํ รณณียกานํ ทิฏฐกาลโต
ปฏฺจาย เตสํ ภิกขุณํ ปฺรารณฺทุตฺติกาสุ ฉนฺทราโค ปหิโน ๑

อถ สตุถา เต ภิกขุ คเหตุวา อากาสโต โอตริตฺวา
หิมวณฺตสฺส ปจฺฉิมปฺสฺเส สฏฺฐิจโยชนิกे มโนสีลาตเล สตุตโยชนิกสฺส

ทชกณณายอ ปจจโต ปจจโต อุทเทหนตติ มายั กุณนาลอ สกุนน
คจเจหิ วา ลตาทิ วา รุกเขหิ วา สาทาหิ วา ถมเกหิ วา
ปาสาณหิ วา พลวณเตหิ วา ปกขีหิ สงคามสீตติ ๗ ปณจสตา
ทชกณณายอ ปจจโต ปจจโต อุทเทหนตติ สณหาหิ สขลทาหิ มณชุหิ
มฐุราหิ วาจาหิ สมทาจรนตติโย มายั กุณนาลอ สกุนน อาสเน
ปรียุกกณจตี ๗ ปณจสตา ทชกณณายอ ทิสทิสั อุทเทหนตติ
เนกรุกขวิวิธวิกตผลมาหรนตติโย มายั กุณนาลอ สกุนน ชุททาย
ปรกิลมิตถาติ ๗ อถ ขลฺ ตา ทชกณณายอ ตั กุณนาลั สกุนน
อาราเมเนว อารามั อญยานเนว อญยานัน นทิติตถเนว นทิติตถั
ปพพตลขเรเนว ปพพตลขริ อมพวเนเนว อมพวณัน ชมพวเนเนว
ชมพวณัน ลพชวเนเนว ลพชวณัน นาพิเกรสณชาทิตวเนเนว
นาพิเกรสณชาทิตวณัน ขิปปเมว อภิสมโภณตติ รติตถาย ๗ อถ
ขลฺ โภ กุณนาลอ สกุนน ตาทิ ทชกณณายอ ทิวสั ปรพยพุโ
เอวံ ตา อปสาทติ นสฺสถ ตุมเห วสลโย วินสฺสถ วสลโย
โจริโย รุคตติโย อสติโย ลหุจิตฺตาทโย กตสฺส อปปฏิการิกาโย
อนิลอ วิย เยน กามจฺคมาโยติ ๗

ตตรายอ อตถวณณนา ๗

ภิกขเว โส วนสนฺโฆ เอวมกขายติ เอวณจ อนุสฺยติ ๗
กนฺตติ ๗ สพฺโพสชชเรตี ๗ วิตถาโร ๗ ตตถ สพฺโพสช-
ชเรตี มุลตจปตฺตปฺปฬาทิสพฺโพสชชราย ชเรตี สมนฺนาคเตตี
๑. ม. อเนก... ๗

คมนมคเค ๑ อุพพาเชตถาติ พาเชตถ อชโฆตถริตถ ๑ อุปปสุตติ
อุปคนตุวา สุตติ ๑ ปหาริ อทิสฺสูติ เอตถ มา นนฺติ ปทสฺส สามิวเสน
อตฺโถ เวทิตพฺโพ ๑ สงฺกามเสตติ สมากจฺฉิ ๑ สณฺหาหีติ มฺภฺจฺหาหิ ๑
สขิลาหีติ ปิยาหิ ๑ มณฺชฺหีติ สขิลาหิ ๑ มชฺฐาหีติ มชฺฐสฺสราหิ
วาจาหิ ๑ สมฺมาจรนฺตฺติโยติ คณฺฐพฺพกรณฺวเสน ปริจฺจรนฺตฺติโย ๑
เนกรุกฺขวิวิธวิกิตฺผลนฺติ เนเกหิ รุกฺเขหิ วิวิธวิกิตฺผลํ ๑ อารามเนน
อารามนฺติ ปุปฺผารามาทีสุ อณฺตเรน อารามเนน อณฺตริ อารามํ
เนนฺตฺติ อตฺโถ ๑ อุตฺตนาทีสุปี เอสฺว นโย ๑ นาฬิเกรสฺสชาติต-
วเนเนวาติ นาฬิเกรวเนนฺว อณฺตํ นาฬิเกรวณํ ๑ อภิสฺมโภณฺตฺติ
เอวํ เนตฺวา ตตฺถ นํ จิปปฺเมว รติตฺถาย ปาปฺณนฺติ ๑ ทิวสํ
ปริพฺยุพฺโหติ สกตทิวสํ ปริพฺยุพฺโห ๑ อปฺสาเทตฺติ ตา กิร ตํ
เอวํ ทิวสํ ปริจฺจิตฺวา นิวาสรุกฺเข โอตฺตเรตฺวา รุกฺขสาขาทีสุ
นิสฺสิทฺตฺวา อปฺเปว นาม มชฺฐวณฺํ ลเภยฺยามาติ ปตฺถนฺตฺติโย
อิมินา อุตฺตโยชิตกาเล อตฺตโน วสนฺภูจฺฉนํ คมิตฺตฺตมาติ วสนฺตฺติ ๑
กฺุณฺนารราชา ปน ตา อุตฺตโยเชนฺโต นสฺสธฺตติ อาทิวจฺเนหิ
อปฺสาเทสิ ๑ ตตฺถ นสฺสธฺตติ คจฺฉน ๑ วินสฺสธฺตติ สพฺพโต ภาเคน
นสฺสธ ๑ เคะเห ธนธฺตนาทีนํ นาสเนน จิริโย พหุมาตฺต
ธฺตฺติโย นนฺทฺสธฺติตฺตย อสฺตฺติโย อนวตฺถิตฺติตฺตย ลหุจฺตฺตย
กตฺตวินาสเนน มิตฺตพฺพทิตฺตย จ กตฺตสฺส อปฺปฏิการิกายิตฺติ ๑

เอวญฺจ ปน วตฺวา อิติ โข ภิกฺขเว อหิ ตฺริจฺฉนคโตปี อิตฺถินํ
อกตฺตณฺตํ พหุมาตฺตํ อนาจารตํ ทฺสฺสึลตฺตญฺจ ชานามิ ตทาปาหิ ตาลิ

วเส อวตติตฺวา ตา เอว อตฺตโน วเส วตฺเตมีติ อิมาย กถาย
เตสํ ภิกฺขุณฺ อณภริตี หริตฺวา สตุถา ตฺตฺนํ อโหสิ ฯ ตสฺมี ขณ
เทว กภาพโกกิตา สามิกํ ทนฺนทเกน อุกฺขิปิตฺวา เภจฺจาทาคาทิสฺสุ
จตฺสฺโส จตฺสฺโส หุตฺวา ตํ ปเทสํ อากมฺิสฺสุ ฯ เต ภิกฺขุ ตาปี ทิสฺวา
สตุถาริ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สตุถา ปุพฺเพ ภิกฺขเว มม สหาโย ปุณฺณมฺโจ
นาม ปุสฺสโกกิลอ อโหสิ ตสฺสายํ วิสฺติ วตฺวา ปุริมฺนเยเนว เตหิ
ภิกฺขุหิ ปุจฺฉิตฺวา อห
[๒๕๗]ตสฺเสว ขลฺ โภ หิมวตฺ ปพฺพตฺราชสฺส ปุรตฺติเม ทิสฺวาเก
สฺสขุมฺสนฺิปุณฺคิริปภาว หริตฺวปฺยนฺติโยติ ฯ

ตตฺถ สฺสขุมฺมาติ สฺสขุ สฺสขุมฺสนฺหสฺสิตตฺยา สฺสขุมฺมา สฺนฺิปุณฺ
คิริ เอเตสํ ปภาวติ สฺสขุมฺสนฺิปุณฺคิริปภาว ฯ หิมวตฺโต
สนฺทมนานา หริตฺติมฺมิสฺสโอมตฺยา หริตา กุณฺนทหิ อฺปคฺมเนน
อฺปยฺนฺติโยติ สฺสขุมฺสนฺิปุณฺคิริปภาว หริตฺวปฺยนฺติโย เอวรฺูปา นทฺโย
ยสฺมี สนฺทนฺตฺติ ฯ

อิทานิ ยํ กุณฺนทหิ ตา อฺปยฺนฺติ ตตฺถ ปุพฺพานิ
วณฺเณนฺโต อห

อฺปฺปปลปฺทุมฺกฺมฺทนฺนินสฺตปฺตฺตฺโสคนฺธิกฺมฺนฺทาลกฺสมฺปติวิรุพฺหฺสฺจ
คนฺธมนฺนุณฺมนาปฺกปฺปเทเสติ ฯ

ตตฺถ อฺปฺปปลนฺติ นฺธิปฺปลํ ฯ นนฺนินฺติ เสตปฺทุมํ ฯ สตปฺตฺตฺนฺติ
ปฺริปฺปณฺสตปฺตฺตฺปฺทุมํ ฯ สมฺปตฺติ เอเตหิ สมฺปติวิรุพฺเหหิ อภินว
ชาเตหิ ฯ สฺจิกฺนฺเชน เจว มนฺนุณฺคณฺเชน จ หทยพฺนฺชนสมฺตฺถตฺยา

มนนาปเกน จ ปเทเสน สมณฺณาคเตติ อตุโถ ฯ

อิทานิ ตสุมี ทเห รุกฺขาทโย วณฺณนุโตะ อาห ฯ

กุรวมฺวจลินฺทเกตทเวทิสมณฺชุลปฺนฺนาคพุกฺคตติลกปิยงฺกุภาหสน-
 สาลสลพจฺมฺปกอโสกนาครุกฺขติริฎฺธิฎฺฐชปตฺตโลทฺทจนฺทโนจฺวเน กาลา-
 ครุพฺทุมปิยงฺกุเทวาทารุกฺโขจจคฺคเน กกุชฺชกฺกฺชองฺโกลกจฺจิการกณฺนิการ-
 กณฺณวิริ โกรณฺทโกวิพารกีสฺสโยชิกวนมฺลลิกมณฺจกณฺมนวชฺชกณฺฑิ-
 สฺสรุจิริภคินิมาลมาลยชเร ชาตีสฺสมนฺมชฺชนฺธิกชฺชนฺตกการิตาลิสตฺคร-
 อุสีริ โกฏฺจกจฺจวิตเต อธิมฺตตคฺสมนฺกุสฺमितลตาวิตตปฏฺิมนฺฑิตปฺปเทเส
 หังสปีลวาทมพการณฺฑกาทินาเทเต วิชฺชาชฺรสิทฺฐสมณฺตปส-
 กณฺชาธิวฺตุเถ นรเทวยกฺขรกฺขสทानวคฺนุชพฺพกินฺนรมโหรรคานฺ-
 จินฺณปฺปเทเส เอวรฺฐเป ขลฺล โภ รมเม วณฺสณฺฑเท ปุณฺณมฺโข นาม
 ปุสฺสโกกิลโล ปฏฺิวสตี อตีวีย มชฺชรกิริโร วิลาสิตนยณมตฺตกฺโข ฯ ตสฺเสว
 ขลฺล โภ ปุณฺณมฺขสฺส ปุสฺสโกกิลสฺส อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ
 ปริจาริกานิ ทิชฺชกณฺณาย ฯ อถ ขลฺล โภ เทว ทิชฺชกณฺณาย กฏฺจํ
 มฺขเนน หังสตีตฺวา ตํ ปุณฺณมฺโข ปุสฺสโกกิลํ มชฺชเณ นิสีทาเปตฺวา
 อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ จิลมโถ
 อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ เหนฺจฺจจฺจจฺจจ
 อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ อาสนา ปรีปติสฺสตี
 มยํ ตํ ปกฺขเหหิ ปฏฺิภคฺคเหสฺสามาตี ฯ ปณณาส ทิชฺชกณฺณาย
 อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ อาตาไป
 # ๑. ม. อจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ

ปริตทาเปสีติ ๑ ปณณาส ปณณาส ทิชกณณายโย อุภโต ปสฺเสน
อุทฺเทนฺตติ มา นั ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลลั สีตัง วา อุณ्हั วา ตินฺ
วา โรชั วา วาโต วา อุสฺสาโว วา อุปฺปยุสสีติ ๑ ปณณาส
ทิชกณณายโย ปุโรโต ปุโรโต อุทฺเทนฺตติ มา นั ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลลั
โคปาลกา วา ปสฺสปาลกา วา ตินฺหารกา วา กภูจฺหารกา วา
วนกมฺมิกา วา กภูเจเน วา กถลา ย วา ปาณินา วา ปาสาณเน
วา เลทฺทุนา วา ทณฺเฑเน วา สตุเฑเน วา สกฺขราหิ วา ปหาริ
อํทฺสูติ ๑ ปณณาส ทิชกณณายโย ปจฺฉโต ปจฺฉโต อุทฺเทนฺตติ
มายั ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลโล กจฺเจหิ วา ลตาหิ วา รุกฺเขหิ
วา สาขาหิ วา ฉมฺเภหิ วา ปาสาณหิ วา พลวณฺเตหิ วา ปกฺขิหิ
สงฺกามะสีติ ๑ ปณณาส ทิชกณณายโย ปจฺฉโต ปจฺฉโต อุทฺเทนฺตติ
สณฺหาหิ สขิลลาหิ มณฺชฺหิ มรฺฐราหิ วาจาหิ สมฺมทาจรณฺติโย ๑ มายั
ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลโล อาสเน ปฺริยฺกุกฺกจฺจิติ ๑ ปณณาส
ทิชกณณายโย ทิโสทิสั อุทฺเทนฺตติ เนกรุกฺขวิวิธวิกิตฺผลมาหฺรณฺติโย
มายั ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลโล ชุทฺทาย ปฺริกิลมิตฺถาติ ๑ อถ
ขลฺล โภ ตา ทิชกณณายโย ตั ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลลั อารามเนเน
อารามั อุยฺยานเนเน อุยฺยานัน นทิตฺตฺเถเนเน นทิตฺตฺถั ปพฺพต-
ติขเรเนเน ปพฺพตฺติขริ อมฺพวนเนเน อมฺพวนัน ชมฺพวนเนเน ชมฺพวนัน
ลพฺพชวเนเน ลพฺพชวณัน นาฬิเกรสณฺชาทิตวเนเน นาฬิเกร-
สณฺชาทิตวณัน ชิปฺปเมว อนฺุสมฺโภณฺติ รติตฺถาย ๑ อถ ขลฺล โภ
ปุณฺณมฺขั ปุสฺสโกกิลโล ตาหิ ทิชกณณายโย ทิวสั ปฺริยฺยพฺุโ

เอวํ ปัสสติ สาธุ สาธุ ภคินีโย เอตํ โข ภคินีโย ตุมหากํ
ปฏิรูปํ กุลธิตานํ ยํ ตุมहे ภคตารํ ปริจเรยยาถาติ ฯ
[๒๕๘] อถ ขลु โภ ปุณณมุโข ปุสฺสโกกิโล เยน กุณาโล สกุโณ
เตนุปลสงฺกมิ ฯ อททสํสุ โข กุณาสฺส สกุณสฺส ปริจาริกา
ทิกขณฺญาโย ตํ ปุณณมุขํ ปุสฺสโกกิลิํ ทูรโตว อากฺขณฺตํ ทิสฺวาน
เยน ปุณณมุโข ปุสฺสโกกิโล เตนุปลสงฺกมึสุ อปลสงฺกมิตฺวา ตํ
ปุณณมุขํ ปุสฺสโกกิลิํ เอตทโวจुํ อยํ สมฺม ปุณณมุข กุณาโล สกุโณ
อติวिय พฺรุโส อติวिय พฺรุสฺวาโจ อปลเปว นาม ตฺวํปิ อากมฺม ปิยวาจ
ลเกยฺยามาติ ฯ อปลเปว นาม ภคินีโยติ วตฺวา เยน กุณาโล สกุโณ
เตนุปลสงฺกมิ อปลสงฺกมิตฺวา กุณาเลน สกุณฺเณ สทฺธิํ ปฏิสมฺโมทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทิ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ปุณณมุโข ปุสฺสโกกิโล
ตํ กุณาลํ สกุณํ เอตทโวจ กิสฺส ตฺวํ สมฺม กุณาล
อิตฺถินิํ สชานนํ กุลธิตานํ สมฺมาปฏฺิปนฺนํ มิจฺฉาปฏฺิปนฺโนสิ
อมฺนาปภาณินฺปิ กิร สมฺม กุณาล อิตฺถินิํ อจารสมฺปนฺนํ
ตยา มฺนาปภาณินา ภวิตพฺพิ กิมงฺคํ ปน มฺนาปภาณินฺนฺติ ฯ
เอวํ วุตฺเต กุณาโล สกุโณ ตํ ปุณณมุขํ ปุสฺสโกกิลิํ เอวํ
อปลสาเทสิ นสฺส ตฺวํ สมฺม ชมฺม วสฺล วินสฺส ตฺวํ สมฺม
ชมฺม วสฺล โโก นุ ตยา วิยตุโต ชายาชีเนนาติ ฯ เอวํ
อปลสาทิโต ปน ปุณณมุโข ปุสฺสโกกิโล ตโตเยว ปฏฺิณิวตฺตติ ฯ
[๒๕๙] อถ ขลु โภ ปุณณมุขสฺส ปุสฺสโกกิลสฺส อปเรน สมฺเยน
นจิสฺเสว ขโร อาพาโธ อฺปฺปชฺชิ โลหิตปกฺขนฺทิกา พาพฺพา เวทนา

วตุตุนติ มรณนุติกาฯ อถ ขลु โภ ปุณณมุขสุส ปุสสุโกกิลสุส
ปริจาริกานัน ทิชาณณานัน เอตทโหสิ อาพาธิโก โข อัย ปุณณมุโข
ปุสสุโกกิลอ อปุเปว นาม อิมมหา อาพาธา วุฏฐเหยย วา น
วา วุฏฐเหยยชาติฯ ตั เอกกั อหุตติย โโฮหาย เยน กุณาโล สกุโณ
เตนุปสงกมิสุฯ อหุตสา โข กุณาโล สกุโณ ตา ทิชกณณาย
ทुरโตว อากจณนุติโย ทิสวาน ตา ทิชกณณาย เอตทโวจ
กหิ ปน ตุมหิ วสลิโย ภตตติฯ อาพาธิโก โข สมม กุณาล
ปุณณมุโข ปุสสุโกกิลอ อปุเปว นาม ตมหา อาพาธา วุฏฐเหยย
วา น วา วุฏฐเหยยชาติฯ เอว วุตเต กุณาโล สกุโณ ตา
ทิชกณณาย เอว อปสาเทติ นสสถ ตุมहे วสลิโย วินสสถ
ตุมहे วสลิโย โจริโย รุตติโย อสติโย ลหุจิตตاي กตสส
อปปฏิการิกาย อนิลอ วิย เยน กามจุมมาโยติ วตุวา เยน
ปุณณมุโข ปุสสุโกกิลอ เตนุปสงกมิ อุปสงกमितวา ตั ปุณณมุขั
ปุสสุโกกิลิ เอตทโวจ หิ สมม ปุณณมุขชาติฯ หิ สมม
กุณาลาติฯ อถ ขลु โภ กุณาโล สกุโณ ตั ปุณณมุขั
ปุสสุโกกิลิ ปกขหิ จ มุขตุนเแทน จ ปริกคเหตุวา วุฏฐาเปตวา
นानาเกสชชานิ ปายาเปสิฯ อถ ขลु โภ ปุณณมุขสุส
ปุสสุโกกิลสุส โส อาพาโธ ปฏิปสุสมกิติฯ

ตตุถ ปियงกุกาติ เสตปุปผาฯ หสนาติ หกาโร ปทสนุชิกโร
อสนาเยวฯ ติริกิติ เอกา รุกขชาติฯ จนนนาติ รตุตจนนนาฯ
โอฆวเนติ เอเตสิ โอเมน ฆฎาย สมนนาคตวเนฯ เทวทารุกโจจ-

คหเนติ เทวทารุรุกเขหิ เจว กทลีหิ จ คหเน ฯ กจจิการาติ
เอกา รุกขชาติ ฯ กณิการาติ มหาปุปฺผา กณิการา ฯ กณณวิราติ
ขุทฺทกปุปฺผา ฯ กีสูกาติ วาตฆาฏกา ฯ โยธีกาติ ยูธีกา ฯ
มลลิกมณฺจกณมนวชฺชภณฺฑทีสุรฺจิริภคินีมาลมาลยชเรติ มลลิกานนฺจ
อนนฺจกณานนฺจ อนนวชฺชานนฺจ ภณฺฑทีนนฺจ สุรฺจيرانนฺจ ภคินีนนฺจ
ปุปฺผเหิ มาลยชารยมาเน ฯ ธนฺตกุการิธิ ธนฺปาตติ ฯ ตาลิสาติ
तालिसप्तद्रुक्खा ฯ कज्ज्वित्तेति ऐतेहि सुम्नातीहि वित्ते न्तीकज्जे
पपुत्तकज्जेपि ฯ कुसुमित्तताति तेसु तेसु जानेसु सुग्गुจ्जु कुसुमित्ते
อสิมุตฺตกาทีหิ เจว นานาวิวิธตาทิ จ วิตตปฏิมณฺฑิตปฺปเทเส ฯ
กณาริวิฑฺฒติ ऐเตसु หิ วิชฺชาธราทีนํ कणेहि अरिวิฑ्ढे ฯ
ปุณฺณมฺโขติ มฺขปริปุณฺณตาย ปุณฺณมฺโข ปเรहि สุग्गุจฺตาย
ปฺสุสโกกิโล ฯ วิลลิตนยโนติ วิลลิตเนตฺโต ฯ มตฺตกฺโขติ ยถา
มตฺตानํ อุกฺขิณี รตฺตานิ โหนฺติ ऐवं रत्तकฺโข ปमान्यุตฺตเนตฺโต
วา ฯ ภคินีโยติ อริยโฆหารเณลปนํ ฯ ปริจเรยฺยาถาติ สกฺลํ ทิวสํ
कहेत्त्वा विजयेयात् ฯ इति सो पियकं कहेत्त्वा उयुयोसेति ฯ
กทาจิ ปน กุณฺาโล สกฺโณ สปริวาโร ปุณฺณมฺขํ ทสฺสนาย
कज्जति ฯ กทาจิ ปุณฺณมฺโข กุณฺาลสฺส สนฺตีกํ อากจฺจติ ฯ
เตนาห อถ ขลฺล โภติ ฯ สมฺมาติ วยสฺส ฯ อากมฺมาติ ปฏิจฺจ
อุปฺนิสฺสาย สนฺธาย ฯ ลเกยฺยามาติ กุณฺาลสฺส สนฺติกา ปियวณฺํ
ลเกยฺยาม ฯ อปฺเปว นามาติ อปิ นาม ลเกยฺยาม วกฺขามิ
นนฺติ ฯ สชานนฺติ สมานชาติกานํ ฯ นสฺสาติ ปลาย ฯ

ชมมาติ ลามก ๑ วิยตุโตติ โกนุ ตยา สทิสอ อญโธ
พยุตุโต นาม อตุถิ ๑ ซาซาชินเนาติ ซาซาชินเตน อยเมว วา
ปาโจ ๑ เอวิ อิตุถิปราชินเตน ตยา สทิสอ โก นาม พยุตุโต
อตุถิตติ ตั ปุน เอวรุปัสส วจนัสส อภณนตุถาย อปสาเทติ ๑
ตโตเยวาติ กุทุโร เม กุณาโพติ จินุเตตวา ตโตเยว ปฏินิวตติตวา
สปริวารอ อตุตโน วสนภูจจันเมว อคมาสิ ๑ อปุเปว นามาติ
ตัสยปริวิตกโก ๑ อิมมหา อาพาธา วุญจเหยย วา น วาติ เอวิ
จินุเตตวา ตั โอหาย ปกุกมีสุ ๑ ตุมหนุติ ตุมหากั ๑ อปุเปว
นามาติ ตุมหา อาพาธา วุญจเหยย วา โน วา อุมหากั คตกาเล
มโต ภวิสสุติ มยญหิ อิทานิ เอโส มริสสุตติ ตตวา ตุมหากั
ปาทปริจาริกา ภวิตุมาคตุมหาติ ๑ เตนุปสงกมิตติ กุณาโล อิม
อิตุถิโย สามิกัสส มตกาเล อาคตา ปฏิกุกุลา ภวิสสุตติ ตั ปหาย
อาคตา อหิ กนุตวา มม สหายกั ปุปุผลลาทีนิ นานาเกสซุชานิ
ตัหริตวา อโรคั กริสสุตติ จินุเตตวา นาคพโล มหาสตุโต
อากาเส อุปตติตวา เยน โส เตนุปสงกมิ ๑ หนุติ นิปาโต ๑
ชีวลี สมมาติ ปุจจนุโต เอวมาห ๑ อิตโรปัสส ชีวามิ สมมาติ
วทนุโต ๑ ปายาเปสิติ ปายะสิ ๑ ปฏิปัสสมกิตติ วุปสนุโต ๑

ตาปี ทิชกญญาโย ตสุมี อโรเค ซาเต อาคตา ๑ กุณาโลปี
ปุณณมุขั กติปาหิ ผลาผลานิ ซาทาเปตวา ตสุส พลปุตตุตกาเล
สมม อิทานิ ตวั อโรโค อตุตโน ปริจาริกานิ สทฐี วส อหิปี
อตุตโน วสนภูจจัน คมิตสุตติ อาห ๑ อถ นั โส อิม

สมม มํ พาพุหคิลานํ ปหาย ปลายนฺติ น เม เอตahi
ฐตฺตีหิ อตุโถติ อาห ๑ ตํ สุตฺวา มหาสตุโต เตนหิ เต สมม
อิตฺถินํ ปาปภาวํ อจิกฺขิสฺสามิติ ปุณฺณมฺขํ คเหตุวา หิมวฺนุตฺปฺสฺเส
มโนสีลาตลํ เนตฺวา สตฺตโยชนิเก สาตรุกฺขมฺมูเล มโนสีลาตเล
นีสีทิ ๑ เอกสฺมี ปฺสฺเส ปุณฺณมฺโข สปฺริวาโร นีสีทิ ๑ สกฺลหิมวฺนุต
เทวตา โฆสนํ จริ อชฺช กุณฺดาราชา หิมวฺนุต มโนสีลาตเล
นีสีทิตฺวา พุทฺธชิลาย ฌมฺมํ เทเสสฺสติ ตํ สฺสณาติ ๑
ปรมฺปรโฆเสน จ กามาวจรเทวา ฌตฺวา เขญฺยเยน ตตฺถ
สนฺนปิตีสุ ๑ พหู จ นาคยกฺขรกฺขสฺส
สนฺนินิตฺตเทวตา ตมตฺถํ อุกฺโขเสสฺสํ ๑ ตทา อานนฺโท นาม
กิชฺฌราชา ทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺส
โสปี ตํ โกลาหลํ สุตฺวา ฌมฺมํ สฺสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺสทสฺส
เอกมฺนตํ นีสีทิ ๑ นารโทปี ปญฺจาภิญฺโฆ ตาปโส ทสฺสทสฺสตาปสฺปริวฺโต หิมวฺนุตฺปฺปเท
เส วิหรนฺโต ตํ เทวโฆสนํ
สุตฺวา สหาโย เม กิร กุณฺาโล อิตฺถินํ อคฺคํ กเถสฺสติ
มหาสมาคโม ภวิสฺสติ มยาปี ตมสฺส เทสนํ โสตุํ วญฺญตฺตีติ
ตาปสทสฺสทสฺสเสน สทฺธี อิทฺธิยา ตตฺถ คนฺตฺวา เอกมฺนตํ
นีสีทิ ๑ พุทฺธาทีนํ เทสนา สนฺนิปาตสทิสฺโส มหาสมาคโม
อโหสิ ๑ อถ มหาสตุโต ชาติสฺรณาณน อิตฺถิทิสฺสทฺธิสฺสฺสฺสฺส
อตีตฺถเว ทิฏฺฐการณํ ปุณฺณมฺขํ กายสฺกฺขี กตฺวา กเถสิ ๑
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ๑

[๓๐๐]อด ขลุ โภ ภูณนาโล สกฺุโณ ตั ภูณณมุขั ภูสฺุสโกกิลั คิลานา
วภูจิติ อจิรวภูจิติ เคลลณฺุณา ตั เอตทโวจ ธิภูจจา มยา สมม
ภูณณมุข กณฺุหา เทวปิติกา ปรุจปรติกาย ญภูเจ ปรุริเส จิตตั
ปรุฏิพทฺุชฺุณฺุติยา ยทิตั กพนฺุเช ปรุสปรุปีมิหิ ภาติ จ ปรุนฺุตฺุตเรตถ
วากุຍั ๑

อดชฺุชฺุโน นกฺุโล ภูมิเสโน
ยฺุชฺุธิภูจิลอ สทเทโว จ ราชา
เอเต ปรติ ปรุจมติจจ นาริ
อกาสิ ชฺุชฺุชวามนเกน ปรุปี ๑

ปรุน ธิภูจจา มยา สมม ภูณณมุข ปรุจตปรุวิ(๑) นาม สมณิ
สฺุสฺุณามชฺุณเ วสนฺุติ จคฺุตถภคฺุตติ ปรุรินามยมานา สฺุรราชฺุตฺุคเกน
ปรุปรุมกาสิ ธิภูจจา มยา สมม ภูณณมุข กากวนฺุติ นาม
เทวิ สมฺุททมชฺุณเ วสนฺุติ ภาริยา เวนเตยฺุยสฺุส นภฺุกฺุเวเรน
ปรุปรุมกาสิ ธิภูจจา มยา สมม ภูณณมุข กุรฺุจกเทวิ นาม
โลมสนฺุทริ เอพกฺุมาริ กามยมานา จพฺุงกฺุมารชฺุณนฺุเตวาสินา
ปรุปรุมกาสิ เอวณฺุเหตมณฺุณาดั พุรฺุหมทคฺุตสฺุส มาตฺุกา โอหาย
โกสฺุลราชฺุ ปรุจจาลจณฺุแทน ปรุปรุมกาสิ ๑

เอตา จ อณฺุณา จ อํกุสฺุ ปรุปี
ตสฺุมาหิ อิตฺุถินน วิสฺุสเส นปรุปรุสฺุเส
มहि ยถา ชคฺุติสฺุมานรตฺุตา
วสฺุนฺุชฺุรา อิตฺุริตรานน ปรุติภูจจา

๑. ม. สจฺุจตปรุปี ๑

สพพสหา อผนุหนา อกุปโป
 ตถิตถิโย ตาโย น วิสเสส นโร ฯ
 สีโห ยถา โลหิตมัสโกชโน
 พาพมิโค ปญจาวุโธ สุรุตโต
 ปสยห ขาที พรหีสเนรโต
 ตถิตถิโย ตาโย น วิสเสส นโร ฯ

น ขลु โภ สมม ปุณณมุข เวสิโย นาริโย คมนิโย นหตา
 พนุทธิโย นาม วธิกาโย นาม เอตาโย ยทิทั เวสิโย นาริโย
 คมนิโยติ ฯ โจธา วิย เวณิกตา มทิตรา วิย วิสทุฏฐา(๑) วาณิโฆว
 วาจาสนุทธิโย อีสสสังคมิว วิปริวตตะตาโย อูรคมิว ทุชชิวหาโย ฯ
 โสพภมิว ปฏิจจนุณาโย ปาตาลมิว ทุปปุราโย รกขสี วิย
 ทุตตะตาโย ยโมเวกนุตทาริโย ฯ สิจิวิวิ สพพภกขา นทิตริว
 สพพวาหิณี(๒) อนิล วิย เยน กามังจธา เนรุ วิย อวิเสสทธา
 วิสรุกโข วิย นิจจผลิตตาโย ฯ ภวติ จ ปนุตตเรตถ วากุย

ยถา โจโร ยถา ทุฏฐโ(๓) วาณิโฆว วิกตถนี
 อีสสสังคมิว ปริวตตะตา ทุชชิวหา อูโร โค ยถา ฯ
 โสพภมิว ปฏิจจนุณา ปาตาลมิว ทุปปุรา
 รกขสี วิย ทุตตะตา ยโมเวกนุตทาริโย ฯ
 ยถา สิจิ นที วาโ(๔) อนิล กามปารวา(๕)

๑. ม. มทิตราวิ ทิทุธา ฯ ๒. ม. สพพวาหิ ฯ

๓. ม. ทิทุโ ฯ ๔. ม. วาโต ฯ ๕. ม. เนรูนาว ฯ

เนรว อวิเสสา จ วิสรวุโขว นิจจผลิ

นาสยนุติ ฆเร โภคั รตนานนุตกริตุติโยติ ฯ

ตตุต คิลานา วุฏจิตนุติ ปจวมคิลานั ปจจนา วุฏจิตั ฯ ทิฏจนา
มยาติ อตีเต กิร พุรหมทตโต กาสิกราชา สมุปนุนพลพาหนตาย
โกสตรชชั คเหตุวา โกสตราชานั มาเรตวา ตสส อคุมहेสิ
สนุนิสินนคพุกั คเหตุวา พาราณสี คनुตวา ตั อตุตโน อคุมहेสิ
อกาสิ ฯ सा अप्रभाके रीत्रे विषायि च रणुणे पकटिया रीता
वा पुतुतो वा नतुति च सो तुसुसितुवा गतुते वरि कणुहाहिदि
आह च सा कहितकं कतुवा जपेसि च तसुसा पन कुमारिकाय कणुहादि
नामं करीसु च ओदसुसा वयपुतुतय माता ओम्म पीतरा ते
वरो तिनुโน तमहि कเหตุवा जपेसि तव रुजुनकं वरि
कणुहाहिदि च सा मयुहि ओविषुमानं चनं नतुति पणुकुकणुणतुणाय
मे सय्वरि कारहिदि च सा किलेसपहलตาย हिरोतुतपुपी गिनुतुतुवा
मात्रि आह च सा रणुणे ओरोजेसि च राचा यถारुजितं पति
कणुहुत्तुदि वतुवा सय्वरि ओसापेसि च राचङुकणे सपुपालङुकण-
पणुिमणुणुतिता पणु पुริसा सनुनिपतिसु च कणुहा पुपुसमुकुक्तं ओथाय
ओतुतरसिहपणुचरे जिता ओโอलेणुति ओकंपि न ओजेसि च

तथा पणुणुराचओकुतुतो ओषुणुणे नकुโอ गिमसेणे युठिणुणुओ
सहेतेवोति ओमे पणुणु पणुणुराचपुतुता तकुगसिलाय तिสาपाओकुखसुस
ओजरियसुस सनुतिगे सिपुपी ओकुคเหตุवा तेसजारितुत्तं चानिसुसामादि
विजरनुता पाराणुसी पतुवा ओनुओदनकरे ओलाहल्ल सुतुवा पुजुणुणुतुवा

ตมตถิ ฌตฺวา มยฺปิ คมิตฺตสมาติ กาลญจนรูปกสมานรูปา
ปณฺจปี ตตฺถ คนฺตฺวา ปฏิปาณฺฐิยา อฏฺฐํสุฯ ตา กณฺหา
เต ทิสฺวา ปณฺจสุปี เตสุ ปฏิพทฺชจิตฺตา หุตฺวา ปณฺจนฺนํปี
สีเสสุ มาลาจุมพฺภูกานิ จิปีตฺวา อมฺม อิม ปณฺจ ชเน
วเรมิตฺติ อหาฯ ตา รณฺโณ อาโรเจสิฯ ราชา วรฺสุส
ทินฺนตฺตา น ลภิสฺสตีติ อวตฺวา อนตฺตมโนว กิชาติกา กสฺส
ปฺตฺตาติ ปฺจฺฉิตฺวา เต ปณฺฑุราชปฺตฺตา เทวติ ปณฺฑุราช
ปฺตฺตภาวํ ฌตฺวา เตสํ สกฺกาโร กตฺวา ตํ ปาทปริจาริกํ
อทาสีฯ ตา สตฺตญฺมิกปาสาเท เต กิเลสวเสน สงฺกณฺหิฯ

เอโก ปนฺสฺสา ปริจารโก ชุชฺช ปิจฺสปฺปิ อตฺถิฯ ตา
ปณฺจ ราชปฺตฺเต กิเลสวเสน สงฺกณฺหิตฺวา เตสํ พหิ นิกฺขนฺตกาเล
โอกาสํ ลภิตฺวา กิเลเสน อนฺนทฺยหมานา ชุชฺเชน สทฺธิ ปาปํ
กโรติฯ เตน จ สทฺธิ กเถนฺตี มยฺหํ ตยา สทฺธิโส ปิโย นตฺถิ
ราชปฺตฺเต มาราเปตฺวา เตสํ คลโลหิเตน ตว ปาทे โรวิสฺสามิตฺติ (๑)
วทติฯ อิตเรสุปี เขฏฺฐภาติเกน สทฺธิ มิสฺสีญฺตกาเล อิมหิ จตฺถิ
ชเนหิ ตวเมว มยฺหํ ปิยตโร มยา จีวิตฺปี ตวตฺถาย ปริจฺจตฺตํ
มม ปิตฺต อจฺเจเนน ตฺยฺหญฺเฒว รชฺชํ ทาเปสฺสามิตฺติ วทติฯ อิตเรหิ
สทฺธิ มิสฺสีญฺตกาเลปี เอเสว นโยฯ เต อยฺม อมฺเห ปิยายติ
อิสฺสรียญฺจ โน เอตํ นิสฺสาย ชาตฺนฺติ ตสฺสา อตฺถิย ตฺสฺสนฺติฯ
ตา เอกทิวสํ อาพาธิกา อโหสิฯ อถ นํ เต ปรีวาเรตฺวาเอโก
๑. ม. มกฺขาเปสฺสามิตฺติฯ

สีลั สมุพาหนโต นิสีทิฯ เสสา เอเกกั หตุถณจ ปาทยจ
ปริมชชีสุฯ ชุชโซ ปนสุสา ปาทยุเล นิสีทิฯ สา ปน สีลั
สมุพาหมานสุส เซฏฐกภากิสสุ อชชุนกุมารสุส มยหิ ตยา
ปิยตโร นตติ ชีวมานา ตยา สทฐี ชีวิสสามิ ปิตุ อจจน
ตยหิ รชชั ทาเปสุสามิติ สีเสน สณณั ททมานา ตั
สงกณหิฯ อิตเรลัปิ หตุถปาเทหิ ตเถว สณณั อทาสิฯ
ชูชชสุส ปน ตวณเณว มม ปิยตโร ตวตถาย อหิ ชีวิสสามิติ
ชีวหาย สณณั อทาสิฯ เต สพเพปิ ปุพเพ อภินุหกถิตถาเวณ
ตาย สณณาย ตมตถั ชานีสุฯ อชชุนกุมารโโร ปน ตสุสา
หตุถปาทชีวหาวิกारे ทิสวา ยถา มยหิ เอว เสสานปิ อิมาย
สณณาย ทินฺนา ภวิสสติ นิสัสสยั ชุชชเนาติ สทฐี เอติสุสา
สนนถเวณ ภวิตพพนติ จินเตตฺตวา ภากโร คเหตุวา พหิ นิกขमितฺตวา
ปุจฺจติ ทิฏฺฐา เต ปณจปติกา มม สีสวิการิ ทสุเสตีติฯ อาม
ทิฏฺฐาติฯ การณั ชานถาติฯ น ชานามาติฯ อิหิ นามेतถ
การณั ตุมหากั ปน หตุถปาเทหิ ทินฺนสณณาย การณั
ชานถาติฯ อาม ชานามาติฯ อมฺหากัปิ เตเนว การณณ
อทาสีติฯ ชุชชสุส ชีวหาวิกारेณ สณณาทานสุส การณั
ชานถาติฯ น ชานามาติฯ

อถ เนลั อัจจิกิตฺตวา อิมินาปิ สทฐี เอตาย ปาปกมมัม
กตฺตนติ วตฺตวา เตสุ อสททหนเตสุ ชุชชั ปกุกโกสาเปตฺตวา ปุจฺจติฯ
โส สพพั ปวตฺตึ กเถลลิตฺติฯ เต ตสุส วจัน สุตฺตวา ตสุสา

อโหสิ ๗ พารานสิวาสีโน จิปีตวาปี ปกขลิตวาปี นโม
ปณจตปาวิยาติ วทนต์ ๗ อถกสมึ ฌณกาเล ปจมทิวเส ตาว
สุวรรณการา คณพนุเชน เอกสมึ ปเทเส มณทป กตวา
มจณมัสสุราคณฐมาลาทีนิ ตตถ เนตวา สุราปาตุ อารภีสู ๗ อถโก
สุวรรณกาโร สุราปีฏจกั ฌทเทตวา นโม ปณจตปาวิยาติ วตวา
เอเคน ปณทิตปฐิเสน อมโภ อนุชพาล จลจิตตตาย อิตถิยา นโม
กโรสิ อโห พาลิสีติ วุตเต สมม มา เอวั อวจ มา ตวั
นिरยสัวตตนิกั กมม กิริติ อาท ๗ อถ นั โส ทพพทฐิ ตณ्हี
โหหิ สหสเสน เม อพทท กโรหิ อห้ เต ปณจตปาวิ อโธ สตุตเม
ทิวเส อลงกตปฏियตติ อิมสมึเยว จาเน นิสินัน(๑) สุราปีฏจกั
คาหาเปตวา สุริ ปิวิสุสามิ มาตุคาโม ฐวสิโล นาม นตถิติ
อาท ๗ โส น สกขิสสสิติ วตวา เตน สทฐี สหสเสน
อพททมกาสิ ๗ โส ตั อณเณสั สุวรรณการานัน อโรเจตวา ปุนทิวเส
ปาโตว ตาปสเวเสน สุสานัน ปิวิสิตวา ตสส วสนภูจानสส อวิทูเร
สุริยั นมสสมานโน อฏฐาสิ ๗ สานครั ภูิกขตถาย คจณมานา
ตั ทิสวา มหิทฐิโก ขวายั ตาปโส ภูวิสุสติ อห้ ตาว สุสานปสเส
วสามิ อัย มชฺเณ สุสานสส วสติ ภูวิตพพมสสพททนตเร
สนตฐมเมเน วนทิสสามิ นนติ อุปสงกमितวา วนทิ ๗ โส เนว
โอโลเกสิ น อาลปติ ๗ ทุตยทิวเสปี ตเถว อกาสิ ๗ ตติยทิวเส
ปนสสา วนทิตกาเล อโฆมุโขว คจณาหิติ อาท ๗ จตุตถทิวเส
๑. ม. นิสินโน ๗

เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณนา หน้า 362

กจจิ ภิกุขาย น กิลมสีติ ปฏิสนธารมกาสิ ฯ สวา ปฏิสนธารโ
เม สทุโธติ ตุฎฐา ปกุกามิ ฯ ปณณมทิวเส พหุตริ ปฏิสนธาริ
ลภิตวา โลกั นิสิติตุวา คตา ฯ ญญูเจ ทิวเส ปน นั
อาคนตุวา วนุทิตวา นิสินนั ภคินิ ก็ นุโช อชช พาราณสีย
มหาสิตวาทิตสทุโทธิ วตุวา อยฺย ตุมฺเหว น ชานาถ นคเร
ฉโณ สงฆุญฺโจ ตตฺถ ก็พนฺตานั เอส สทุโทธิ วุตฺเต เอตฺถ
โก นามส สทุโทธิ อชานนุโต วิย หุตฺวา ภคินิ กติ ภตฺตานิ
อติกกมสีติ ปุจฺฉิ ฯ จตฺตาริ อยฺยาติ ฯ ตุมฺเห ปน กติ
อติกกมธวติ ฯ สตฺต ภคินีติ อิทํ ปน โส มุสา อภาสิ ฯ เทวลิกิ
โส สทา รตฺตี ญฺชติ ฯ โส ตํ กติ เต ภคินิ วสุสานิ
ปพฺพชิตายาติ ปุจฺฉิตฺวา ตาย ทฺวาทส วสุสานิติ วตุวา ตุมฺหากิ
กติ วสุสานิติ วุตฺเต อิทํ เม ญฺจิจิ วสุสนฺติ อาห ฯ อถ
นั อตฺถิ ปน เต ภคินิ สนฺตฺตมฺโม อธิคโตติ ปุจฺฉิตฺวา นตฺถิ
อยฺยาติ ตุมฺหากิ ปน อตฺถิติ วุตฺเต มยฺหํปี นตฺถิติ วตุวา ภคินิ
มยฺ เนว กามสุขํ ลภาม น เนกขมฺมสุขํ ก็ อมฺหากถฺเยว อญฺโห
นิโรย มหาชนฺสฺส กิริยิ กโรม อหํปี คิหิ ภวิสฺสามิ อตฺถิ
เม มาตฺสสนฺตํ ฐนั น สกฺโกมิ ทฺกขํ อนุภวิสฺสนฺติ อาห ฯ
สวา ตสฺส วจันํ สุตฺวา อตฺตโน จลจิตฺตตาย ตสฺมี ปฏิพฺพชิตฺตา
หุตฺวา อยฺย อหํปี อุกฺกณฺจिता สเจ มํ น ญฺเจตฺสสฺส ตุมฺเห
อหํปี เต ภคินิ ภวิสฺสามิติ ฯ อถ นั โส เอहि น ตํ
ญฺเจตฺสสามิ ภริยา เม ภวิสฺสสีติ ตํ นคริ ปเวเสตฺวา สฺวสีตฺวา

สุราปานมณฺหปปี คนฺตุวา ตาย สุราปปีฏฺจกั คาหาเปตฺวา สุริ
ปวิ ฯ อิตโร สหสฺเสน ชิโต ฯ สตา ตั ปฏฺิจฺจ ปุตฺตธิตาหิ
วทุตฺติ ฯ ตทา กุณาโล สุราธฺตุตโก อโหสิ ฯ โส ตั การณั
อาหริตฺวา ทสฺเสนฺโต ทิฏฺฐา มยาติ อาทิมาย ฯ

ทฺุติยวตฺตฺตฺตฺมึ อตีตกถา จตฺตฺกนินิปาเต กากวนฺตีชาติก-
วณณนาย วิตฺถาริตา ฯ ตทา ปน กุณาโล ครุโฬ อโหสิ ฯ ตสฺมา
อตฺตโน ทิฏฺฐการณั ปกาเสนฺโต ทิฏฺฐา มยาติ อาทิมาย ฯ

ตฺุติยวตฺตฺตฺมึ อตีเต พฺรหฺมทตฺโต โกสลราชานั วริตฺวา รชฺช
คเหตุวา ตสฺส อคฺคฺมเหสี กพฺภินิ อาทาย พาราณสี ปจฺจาคนฺตุวา
ตสฺสา กพฺภินิภาวึ ชานนฺโตปิ อคฺคฺมเหสี อกาสิ ฯ สตา
ปรีปกกคพฺภา สุวณฺณรูปกสทิสั ปุตฺตึ วิชยิตฺวา วุฑฺฒิปฺปตฺตํปี
นั พาราณสีราชา เอส เม ปจฺจามิตฺตสฺส ปุตฺโต ก็ อิมินาติ
มาราเปสฺสติ มา เม ปุตฺโต ปฺรหฺตฺเถ มรตฺตฺติ จินฺเตตฺวา ชาติ
อาห อมฺม อิทั ทารกั ปิไลตีกาย อตฺถริตฺวา อามกสฺสาเน
นิปฺชชาเปตฺวา เอหิตี ฯ ชาติ ตถา กตฺวา นหาตฺวา
ปจฺจาคมิ ฯ โกสลราชานปี มริตฺวา ปุตฺตสฺส อารกฺขเทวตา
หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺसानุภาเวน เอกสฺส เอพฺกपालกสฺส
ตสฺมึ ปเทเส เอพฺกา จาเรนฺตสฺส เอกา เอพฺกา ตั กุมารั ทิสฺวา
สิเนหึ อุปฺปาเทตฺวา จิรี ปาเยตฺวา โถกั วิจริตฺวา ปุณฺ อาคนฺตุวา
ตโย จตฺตาโร วาเร ปาเยสิ ฯ เอพฺกपालโก ตสฺสา กิริยั ทิสฺวา

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 364

ตัม จานันฺ คณฺตุวา ตัม ทารกํ ทิสฺวา ปุตุตฺติเนหิ ปจฺจุปฺภูจฺเปตฺวา
เนตฺวา อตุตฺโน ภริยา ย อทาสี ๗ สฺวา ปน อปุตุตฺกา อโหสิ ๗
เตนฺสุสา ถณฺณํ นตฺถิ ๗ อถ นํ เอพิกาย จีรเมว ปาเยสิ ๗
ตโต ปฺภูจาย ปน เทวสิกํ เทวสิกํ เทว ติสฺโส เอพิกา
มรณฺติ ๗ เอพฺกปาลโก อิมสฺมี ปฺภูชคฺคิยมาเน สพฺพา เอพิกา
มริตฺสนฺติ กิ โน อิมินาติ ตัม เอกสฺมี มตฺติกภาชนे निपञ्चयाเปตฺวา
อปเรณ ปิทฺหิตฺวา มาสจฺจนฺเนน มุञ्चํ นิพฺพิวริํ ติมฺปิตฺวา
นทियํ วิสञ्ชयाเปสิ ๗ ตเมनํ วุญฺหมานํ เหฏฺฐา ติตฺถे
ราชนิเวสเน ชินฺณปฺภูตฺสงฺขารโก เอโก จณฺฑาโล สปฺชาปติโก
มกฺจี ไรวนฺโต ตัม ทิสฺวา เวเคน คณฺตุวา อุทกา อหริตฺวา
ติเร จเปตฺวา กิเมตฺถาติ วิวริตฺวา โอลเณนฺโต อภิรูปิ
ทารกํ ปสฺสิ ๗ ภริยาปิสฺส อปุตุตฺกา ๗ ตฺสุสา ตสฺมี
ปุตุตฺติเนโห นิพฺพตฺติ ๗ อถ นํ เกหิ เนตฺวา ปฺภูชคฺคิ ๗ ตัม
สตุตฺตฺจฺวสฺสกาลโต ปฺภูจาย มาตาปิตโร ราชกฺุลํ คจฺจนฺตา
อาทาย คจฺจนฺติ ๗ โสพฺสวสฺสกาลโต ปฺภูจาย ราชกฺุลํ คณฺตุวา
ชินฺณปฺภูตฺสงฺขรณฺํ กโรติ ๗ รัญโย อคฺคมहेลียา จ กุรุํจเทวิ
นาม ธีตา อโหสิ อุตฺตมรูปฺชรา ๗ สฺวา ตสฺส ทิฏฺฐกาลโต
ปฺภูจาย ตสฺมี ปฺภูพิทฺทจิตฺตา หุตฺวา อณฺณตฺถ อนภิรตา
ตสฺเสว กมฺมกรณฺญจानเมว อาคจฺจติ ๗ เตสํ อภิณฺหทฺสฺสเนเนว
อณฺณมณฺณํ ปฺภูพิทฺทจิตฺตานํ อนฺโตราชกฺุเลเยว ปฺภูจฺจนฺโนกาเส
อชฺฌาจาโร ปวตฺตติ ๗ คจฺจนฺเต กाले परिจาริกายิ ญตฺวา

รณณโณ อารโณเจสุ ๆ

ราชา ภูณณิตวา อมจเจ สนนินปาเตตวา อิมินา
จณณทาลปุตเตน อิทํ นาม กตํ อิมสฺส กตฺตพฺพํ ชานาถาติ
อาห ๆ อมจจา มหาปราโธ เอส นานาวิธานิ กมฺมกรณานิ
การตฺวา ปจฺจนา นํ มาเรตุํ วณฺณุตฺติํ วทิสฺสุ ๆ ตสฺมี ขณ
กุมารสฺส ปิตา อารกฺขเทวตา ตสฺเสว กุมารสฺส มาตุ
สรีเร อธิมฺจฺจิจิ ๆ สวา เทวตานุกาเวน ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา
มหาราช นายํ กุมารโ จณณทาล เอส มม กุณฺณิสฺมี นิพฺพตฺโต
โกสตรณฺโณ ปุตฺโต อหํ เทว เม ปุตฺโต มโตติ ตุมฺหากํ มุสวาทํ
อวจํ อหเมเวตํ ตุมฺหากํ ปจฺจามิตฺตสฺส ปุตฺโตติ ธาติยา ทตฺวา
อามกฺสุสานे ञ्णททาเปสี อถ นํ เอโก เอพกपालโก ปฏฺิจคฺคิ
โส อตฺตโน เอพิกาสุ มรณฺตีสฺสุ นทिया ปวาหสิ อถ นํ
วฺยฺหมานํ ตุมฺหากํ เคเห ชินฺณปฏฺิจสงฺขารโก จณณทาล ทิสฺวา
ตํ โปเสสิ สเจ น สทฺททถ เต สพฺเพ ปกฺโกสาเปตฺวา
ปฺุจฺจณฺธาติ ๆ ราชา ธาตี อาที กตฺวา เต สพฺเพ ปกฺโกสาเปตฺวา
ปฺุจฺจิจิ ๆ เต ตเถว ตํ ปวฺตุตี รณณโณ อารโณเจสุ ๆ ตํ ปวฺตุตี
สฺตุตฺวา ราชา ธาติสมฺปนฺโน กุมารโติ ตฺวฺุโธ ตํ นหาเปตฺวา
อลงฺการาเปตฺวา ตสฺเสว ธีตฺรํ อทาสี ๆ ตสฺส ปน เอพิกันํ
มาริตตฺตา เอพกกุมารโติ นามํ กรีสฺสุ ๆ อถสฺส ราชา
เสนาพาหนํ ทตฺวา คจฺจ อตฺตโน ปิตฺตสนฺตํ รชฺชํ คณฺหาติ ตํ
อฺุยโยเชสิ ๆ โส กุรฺงฺกเทวี อาทาย กนฺตฺวา รชฺเช ปติภฺุจาสี ๆ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 366

อดสฺส พาราณสีราชา อนุคฺคหิตสิปโป อยฺนติ สิปปํ สิฏฺษาปนตฺถํ
ฉพฺงคกฺุมารํ นามาจริยํ กตฺวา เปเสสิ ฯ โส ตสฺส อจฺริโย
เมติ เสนาปติฏฺฐานํ อทาสี ฯ อปรภาเค กุรุํคเทวีเตน สทฺธิ
อนาจารมกาสี ฯ เสนาปติโนปี ปริจารโก ชนฺนุเตวาสี นาม
อตุถิ ฯ โส ตสฺส หตฺถे กุรุํคเทวียา วตฺถาลงฺการาทินิ
เปเสสิ ฯ สาทেনาปี สทฺธิ ปาปมกาสี ฯ

กฺุณาโล ตํ การณํ อหริตฺวา ทสฺเสนฺโต ทิฏฺฐา มยาคิ
อาทิมาย ฯ ตตฺถ โลมสนฺนุทริติ โลมราชียา มณฺฑิตอฺุทรา ฯ ฉพฺงค-
กฺุมารชนฺนุเตวาสินาคิ อพฺกกฺุมารํ ปตฺถยมานาปี ฉพฺงคกฺุมาร-
เสนาปตินา จ ตสฺสเสว ปริจารเกน ชนฺนุเตวาสินา จ สทฺธิ
ปาปมกาสี ฯ เอวอนาจारा อิตฺถิโย ทสฺสึลา ปาปชฺรมา
เตนาหํ ตา นปฺปัสสํมิติ ฯ อิทํ มหาสตุโต อตีตํ อหริตฺวา
ทสฺเสสิ ฯ โส หิ ตทา ฉพฺงคกฺุมารो อโหสิ ฯ ตสฺมา
อตุตฺตนา ทิฏฺฐการณํ อหริ ฯ

จตุตฺถวตฺถุสฺมึปี อตีเต โกสฺลราชา พาราณสีรชฺชํ กเหตฺวา
พาราณสีรณฺโถ อคฺคมहेสิ กพฺุณินิปี อตุตฺตโน อคฺคมहेสิ กตฺวา
สกนฺครเมว กโต ฯ สาทอปรภาเค ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ ราชา ปน
อปุตฺตกตฺตา ตํ ปุตฺตสิเนเหน โปเสตฺวา สพฺพลิปฺพานิ สิฏฺษาเปตฺวา
วยปฺปตฺตํ อตุตฺตโน ปิตฺตสนฺตกํ รชฺชํ คณฺหาติ เปเสสิ ฯ โส ตตฺถ
คณฺตฺวา รชฺชํ การเสสิ ฯ อดสฺส มาตา ปุตฺตํ เม ปสฺสิตฺตฺกามมฺหิติ
โกสฺลราชานํ อปุจฺจิตฺวา มหาปรีวารา พาราณสี อคฺมาสิ ฯ ทฺวินฺนํ รฏฺฐานํ อนฺตเร
เอกสฺมึ นิคเม นินวสฺสํ คณฺหิ ฯ ตตฺถ

เอโก ปณจาลจณโฑ นาม พุราหุณณกุมารโ อตุถิ อภิรุโป ๗ โส
ตสุสา ปณณาการุ อุปนาเมสิ ๗ สา ตั ทิสวา ปฏิพทชจิตตา
หตุวา เตน สทฐิ ปาปกมมัม กตุวา กติปาหิ ตตุเถว วิตินาเมตุวา
พาราณสี คนตุวา ปตุตติ ทิสวา จิปปุ ปฏินิวตตุตตุวา ปุน
ตสมิณเฐว นิคเม นิวาสั กเหตุวา กติปาหิ เตน สทฐิ
อนาจารุ จริตุวา โกสลนกรุ กตา ๗ สา ตโต ปฏุจาย น
จิสเสว ตั ตั การณัม วตุวา ปตุตตุส สนตุกั กมิสสามิติ
ราชานั อापุจณิตตุวา กจณนตุติ จ อากจณนตุติ จ ตสมิ นิคเม
อทตมมาสมตตุตติ เตน สทฐิ อนาจารุ จริ ๗

สมม ปุณณมุข อิตถิโย นามเตตา ทุสสิลา
มุสวาทินิโยติ ๗ อิทปิ อติตติ ทสเสนุโต มหาสตุโต เอวณเหตุนตุติ
อาทิมหา ๗ ตตุถ พุรหุณทตตุส มาตุกาติ พาราณสิยั รชชั
กาเรณตุสสุ พุรหุณทตตุกุมารสุส มาตา ๗ ตทา กิร กุณาโล
ปณจาลจณโฑ อโหสิ ตสมมา ตั อตุตนา ฅาตการณัม ทสเสนุโต
เอวมาห ๗

เอตา จาติ สมม ปุณณมุข เอตา จ ปณจ อิตถิโย ปาปกมมัม
อกัสุ น อณฐาติ สณณั มา กริ ๗ อถ โข เอตา จ อณฐา
จ พหุ ปาปกมมมกัสุ ๗ อิมสมิ จาเน จตุวา โลก อติจารินัน
วตุณิ กเถตพุพานิ ๗ ชคตติ ยถา ชคติสงฆาตา มหิ เมทนี
พสุนฐรา ปจวิ ๗ สมานรตุตาติ ปติฏฐาภาเวน สพุเพสุ สมานรตุตา
นาม หตุวา ๗ สา จ พสุนฐรา อิตริตธานัน ปติฏฐาติ อตุต-
๑. ม. มาตริ ๗

เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณา หน้า 368

มานญจ อชมานญจ ปติฏฺฐา โหติ ฯ ตถา อิตฺติโยปี กิเลสวเสน
สพฺเพสํปี อุตฺตมานญจ อชมานญจ ปติฏฺฐา โหนฺติ ฯ อิตฺติโย หิ
โอกาสํ ลภมานา น เกนจิ สทฺธิํ ปาปกมฺมํ กโรนฺติ นาม น
สนฺติ ฯ สพฺพสหาติ ยถา ปจฺวี สพฺพเมว สหติ น ผนฺทติ น
กุปฺปติ น จลติ ตถา อิตฺติโยปี สพฺเพสุ ปุริเสสุ โลกสฺสาทวเสน
สหนฺติ ฯ สเจ ตาสํ โกจิ ปุริโส จิตฺเต ปติฏฺฐิจิตฺโต โหติ ตสฺส รกฺขนตฺถํ
น ผนฺทนฺติ น โกลาหลํ กโรนฺติ ฯ ยถา จ สา น กุปฺปติ
น จลติ เอวํ อิตฺติโยปี เมถุนชฺมเมน น กุปฺปนฺติ น จลนฺติ น
สกฺกา เตน ปุเรตฺถํ ฯ พาพฺมิโคติ ทฺวณฺณมิโค ฯ ปณฺจาวุโรติ (๑) มุขสฺส
เจว จตฺตุนฺนญจ จรณานํ วเสน เอตํ วุตฺตํ ฯ สุรฺทฺโรติ (๒) สุรฺทฺโร
สุรฺโรโส สุทฺวารุโณ ฯ ตติตฺติโยติ ยถา สีสฺส มุขญฺเจว จตฺตาวโร
หตฺถปาทาติ ปณฺจาวุชานิ ตถา อิตฺตินิํ รูปสทฺทกนฺตรสโฆฏฺฐพฺพานิ
ปณฺจาวุชานิ ฯ ยถา โส อตฺตโน ภกฺขํ คณฺหนฺโต เตหิ ปณฺจหิ
คณฺหติ ตถา ตาปี กิเลสภกฺขํ คณฺหมานา รูปาทีหิ อาวฺเชหิ
ปหฺริตฺวา คณฺหนฺติ ฯ ยถา โส ภกฺขโล ปสฺยห ขาทติ เอวํ เอตาปี
ภกฺขลา ปสฺยห ขาทนฺติ ตถา เหตา ถิสฺสีเลปี ปุริเส อตฺตโน พเลน
ปสฺยหาการิ กตฺวา สีสฺวินาสํ ปาเปนฺติ ฯ ยถา โส ปหฺริสฺเสน รโต
เอวํ ตาปี กิเลสวเสน ปหฺริสฺเสน รตา ฯ ตาโยติ ตา เอวํ
อคุณฺสมนฺนาคตาโย น วิสฺสเส นโร ฯ คมนิโยติ คณฺิกาโย ฯ
อิทํ วุตฺตํ โหติ สมม ปุณฺณมุข ยานेतานิ อิตฺตินิํ เวสิโยติอาทีนิ
๑. สี. ย. ปณฺจหตฺถโล ฯ ๒. สี. ย. สุรฺทฺโรติ ฯ

นามานิ น เอตานิ ตาสั สภาวนามานิ ๑ น เหตา เวสิโย
นาม น นาริโย นาม น คมนิโย นาม น พนุชกิโย นาม
สภาวนามโต ปน วธิกาโย นามเมตาโย ๑ ยาเอตาโย เวสิโย
นาริโย คมนิโยติ วุจจนุติ ๑ วธิกาโยติ สามิเก ฆาฎิกายो ๑
สุวามตุโถ มหาหัสชาตเคน ที่เปตพุโพ ๑

วุตตุตเหตุ

มายาเจสา มริจิว โสกา โรคา จุปทุทวา
ขราว พนุชณาเจตา มจจุปาสา कुहास्या
ตาสุ โย วิสเสโป โส นเรสุ นราชโมติ ๑

ตตุถ เวณิกตาคิ กตเวณิโย ๑ ยถา हि โมลิ พนุชิตวา
อฏวิยิ จิตโจรา ฌนั วิลุมปนุติ เอวเมตาปี กิเลสวสิ เนตุวา ฌนั
วิลุมปนุติ ๑ มทิวา วิย วิสทฎฐาติ วิสมิสสุกา สุรา วิย ๑ ยถา
สา วิการิ ทสเสติ เอวเมตาปี อณฺเณสุ ปุริเสสุ सा रत्तता กิจจาากิจจि
อชานนุติโย อณฺณสมิ กตตุตพุเพ อณฺณเมว กโรนุติโย วิการิ
ทสเสนุติ ๑ วาจาสนุชิติโยติ ยถา วาณิไซ อตุตโน ภูณทสสุ
วณฺณเมว ภูณติ เอวเมตาปี อตุตโน อकुณั ปฏิจฺฉาเทตฺวา कुณเมว
ปกาสเนนุติ ๑ วิปริวตุตตายโยติ ยถา อิสฺสมิคสฺส สิงคัม ปริวตุตเตตฺวา
จิตฺติ เอว ลหุจิตฺตตาย วิปริวตุตตาย โหณุติ ๑ อุรคมิวาคิ อุรโค วิย
มุสวาทิตาย พุชชิวหา นาม ๑ โสพุมิวาคิ ยถา ปทรปฏิจฺฉนุโน
कुठुโป เอว วตุถาลงการปฏิจฺฉนุณา หุตฺวา วิจฺฉนุติ ๑ ยถา वा
กจฺจวราทิปฏิจฺฉนุโน อาวาโต อุกกนุโต ปาททุกุขั ฌเนติ เอวเมว

ตาปี วิสุสาเสน อุปเสวียมานา ทุกข์ ชเนนติ ฯ ปาตาลมิวาติ ยถา
มหาสมุทเท ปาตาลิ ทุปปุริ เอวเมตาปี เมถุเนน วิชายนเนน
อลงกเตนาติ ตีหิ ทุปปุรา ฯ เตเนวาท ตินุณิ ภิกุขเว ชมมานัน
อติโต มาตุคาโม กาลิ กโรติ เมถุนชมนเนน วิชายนเนน อลง-
การนาติ อาทิ ฯ รกขสี วิยาติ ยถา รกขสี นาม มัสคิทุชตาย
ชเนน น สกกา โตเสตุ พหหปี ชนั ปฏิกุขิปิตวา มัสเมว
ปตุเถติ เอวเมตาปี เมถุนกิทุชตาย พหุนาปี ชเนน น ตุสสนติ
ชนั อคเหตุวา เมถุนเมว ปตุเถนติ ฯ ยโมวาติ ยถา ยโม
เอกนุทธโร น กถุจิ ปรีหริติ เอวเมตาปี ชาติสมปนุณาทีสุ
น กถุจิ ปรีหริตติ สพุพิ กิลสวเสน สีลวินาสิ ปาเปตวา
ทุติยิตตวาเร นิรบิ อุปเนนติ ฯ ลีจิริวาติ ยถา ลีจิ สจิจิปี
อสุจิจิปี สพุพิ ภกขยติ ตเถว ตาปี หินุตตเม สพุเพ เสวนติ ฯ
นทีอุปมายปี เอเสว นโย ฯ เยน กามัจราติ ภูมุตเถ
กรณวณัน ฯ ยตุถ เอตาสิ กามो โหติ ตตุเถว ชาวนติ ฯ
เนรุติ หิมวติ เอโก สุวณณปพพโต ติ อุปคตา กากาปี
สุวณณวณณาว โหนติ ฯ ยถาปี โส เอวเมตาปี นิพุพิเสสกรา
อตุตทานิ อุปคตติ เอกสทิสสิ กตุวา ปสุสนติ ฯ วิสรุกุโขติ
อมุพสทิสสิ กิมปุกกรุกุโข โส นิจจเมว ผลติ วณณาทิสมปนุโน
จ โหติ เตน ติ นิราสุงกา ปรีภุชิตตวา มรณติ ฯ เอวเมตาปี
รูปาทิวเสน นิจจผลิตาย รณณียา วิย ขายนติ ฯ เสวียมานา
ปน ปมาทติ อุปปาเทตวา อปาเยสุ ปาเตนติ ฯ

เตน วุตตํ

อายุตี โทส นณาย โย กามะ ปฏิวเสวติ

วิปากนุเต หนนุตี นํ กิมุปกุมิว ภกขิตนุติ ฯ

ยถา วา วิสรุกโข นิจุผลตุตา สทา อนตุถาวโห โหติ เอวมตปิ
สีลาทีวินาสวเสน ฯ ยถา วา วิสรุกขสุส มุลปี ตโจปี ปตุตปี
ปุปุฬปี ผลปี วิสเมวติ นิจุผลโล ตเถว ตาลํ รูปปี สทุโทปี
คนุโรปี โรโสปี โผฏฐพุฬปี ปณจวิธิปี วิสเมวติ วิสรุกโข วिय
นิจุผลิตาโยติ ฯ

ปณุตเตรตถาติ คาทาพนุเชน ตมตุถํ ปากฏตรี กาคู
เอวมมาห ฯ ตตุถ รตนานนุตกริตุติโยติ สามิเกหิ ทุกขสมภตานิ
รตนานิ อนตุตรายกรา อิตุติโยเอตานิปี ปเรลํ ทตุวา อนาจารย์
จรรนุติ ฯ

[๓๐๑]อิโต ปรี นานปุปกาเรน อตุตโน กถาวิลาลํ ทสุเสนุโต อาห
จตุตาริมานิ สมุม ปุณณมุข ยานิ ปรุกุเล น วาเสตพุพานิ โคนํ
เชนุ ยานํ ภริยา จตุตาริ ธนานิ(๑) ปณุทธิโต ยานิ ฆราน
วิปุปवासเย

โคนํ เชนุญจ ยานญจ

ภริยํ ฌาติกุเล น วาสเย

ภุญชนุติ รถํ อยานกา

อติวาเหน หนนุติ ปุญควํ

๑. ม. เอตานิ ฯ

โทเหน หนนฺติ วจฺจกั

ภริยา ฌาตักฺเก ปทุสฺสตีติ

[๓๐๒]จ อิมานิ สมฺม ปุณฺณมุข ยานิ วตฺถุณี กิจฺเจ ชาเต

อนตฺถจารินี ภาวนติ

อคุณฺ ฐนุ ฌาตักฺเก จ ภริยา

ปารี นาวา อกฺขภคฺคณฺจ ยานั

ทฺูเร มิตุโต ปาปสหายโก จ

กิจฺเจ ชาเต อนตฺถจารินี ภาวนตีติ

[๓๐๒]อฏฺฐหิ สมฺม ปุณฺณมุข ฌาเนหิ อิตฺถิ สามิกั อวชานาติ

ทลิตฺทตา อาตุรตา ฌินฺณกตา สุราโสณฺฑตา มุฑฺฐตา ปมตฺตตา

สพฺพกิจฺเจสุ อนฺวตฺตนา สพฺพชนมนฺุปาทเนน อิเมหิ สมฺม

ปุณฺณมุข อฏฺฐหิ ฌาเนหิ อิตฺถิ สามิกั อวชานาตีติ ฯ ภาวติ จ

ปฺนตฺตเรตฺถ วากุຍั

ทลิตฺทํ อาตุรณฺจาปี ฌินฺณกั สุราโสณฺฑกั

ปมตฺตํ มุฑฺฐปตฺตณฺจ ทตฺตํ กิจฺเจสุ หापนั

สพฺพกามปณฺิชาเนน อวชานนฺติ สามิกนฺติ ฯ

[๓๐๔]นวหิ สมฺม ปุณฺณมุข ฌาเนหิ อิตฺถิโย ปโตสมฺมาหฺรณฺติ

อารามกมนสึลา จ โหนฺติ อฺยฺยานกมนสึลา จ โหนฺติ นทิตฺถ-

กมนสึลา จ โหนฺติ ฌาตักฺกุกมนสึลา จ โหนฺติ ปฺรกฺกุกมนสึลา

จ โหนฺติ อาทาสุสฺสมณฺฑนฺานุโยกมนฺุยตฺตสึลา จ โหนฺติ

๑. ม. สพฺพกิจฺเจสุ ฯ

มชชปายินี จ โหนติ นิลโลกนสีลา จ โหนติ ปทวารภูจายินี(๑) จ
โหนติ อิมะหิ ขลु สมม ปุณณมุข นวหิ จาเนหิ อิตฺถิโย
ปโทสมาทรรนุตีติ ๑ ภาวติ จ ปนุคฺตเรตฺถ วากุຍ

อารามคมนสีลา(๒)

อูยฺยานัน นที ภาวติปรกุกฺถ

ทุสฺสมณฺฑนมนุยฺยคฺตา

ยาจิตฺถิ มชชปายินี

ยา จ นิลโลกนสีลา

ยา จ ปทวารภูจายินี

นวเหเตหิ จาเนหิ

ปโทสมาทรรนุติ อิตฺถิโยติ ๑

[๓๐๕]จตุตถาลีสา ย ขลु สมม ปุณณมุข จาเนหิ อิตฺถิ ปรุริสั
อจฺจาวทติ(๓) วิชฺฆภฺติ วินมฺติ วิลสฺติ วิลชฺชติ นเขน นขํ ฆมฺภูฏฺติ
ปาเทน ปาทํ อกุกมฺติ กภูเจน ปจวี วิเลขติ ทารกํ อุลฺลงฺฆติ
อูลฺลงฺฆาเปติ (๔)สีมฺติ สีมาเปติ(๔) กิพฺติ กิพาเปติ จุมฺพติ จุมฺพาเปติ
ภูยฺชติ ภูยฺชาเปติ ททาติ ยาจติ(๔) อายาจติ กตฺมนุกโรติ อจฺจํ
ภาสฺติ นิจํ ภาสฺติ อาวิจฺจํ ภาสฺติ วิวิจฺจํ ภาสฺติ นจฺเจน กิเตน
วาทิตฺเตน โรทิตฺเตน(๕) วิลปีเตน วิลาสิตฺเตน วิภูสิตฺเตน ชคฺฆมฺติ เปกฺฆติ
กฏี จาเลติ คฺยฺหภณฺฑกํ สญฺจาเลติ อูรฺรุ วิวรฺติ อูรฺรุ ปทหฺติ ถนํ
๑. ม. สทฺวารจายินี ๑ ๒. ม. อารามสีลา ๑ ๓. ม. อจฺจาวจฺรติ ๑
๔. ข. อิมะ ปาจา นคฺถิ ๑ ๕. ม. โรทเนน ๑

ทสฺเสติ กจฺนํ ทสฺเสติ นาภี ทสฺเสติ อกฺขี นิกฺขนติ ภมฺกํ อุกฺขิปติ
โอยฺจํ ปฺลิกฺขติ ชิวฺหํ นิลฺลาเลติ ทสฺสํ มฺลยฺจติ ทสฺสํ ปฺฏิพนฺธติ
สีลํ มฺลยฺจติ สีลํ พนฺธติ อิมฺหิ ขลฺล สมฺมํ ปฺณณมฺข จตฺตาลีสาຍ
จําเนหิ อิตฺถิ ปฺริสํ อจฺจาวทติ ฯ

[๓๐๖]ปฺลยฺจวีสาຍ ขลฺล สมฺมํ ปฺณณมฺข จําเนหิ อิตฺถิ ปฺทฺฐจํา
เวทิตฺพฺพา ภาวติ สํมิกฺสฺส ปฺวาถํ วนฺณเณติ ปฺวตฺถํ น สฺรติ
อาคตํ นาภินนฺทติ อวณฺณํ ตสฺส ภาณติ วนฺณํ ตสฺส น ภาณติ
อนตฺถํ ตสฺส จรติ อตฺถํ ตสฺส น จรติ อกฺิจจํ ตสฺส กโรติ
กฺิจจํ ตสฺส น กโรติ ปฺริทฺทิตฺวา สยติ ปฺรมมฺขี นิปฺชชติ
ปฺริวตฺตกฺชาตา โข ปน โหติ กฺุณฺกุมิยชํคตา ทิฆมฺ อสฺสาสติ ทฺกขํ
เวทียติ อจฺจารปฺสฺสาวํ อภินฺหํ กจฺนติ วิโลมมาจรติ ปฺรปฺริสสทฺทํ
สฺตุวํ กณฺณโสถํ วิทฺทติ(๑) นีหตฺโภคา ปน โหติ ปฺฏิวิสฺสเกหิ สนฺถวํ
กโรติ นิกฺขนฺตปาทา โข ปน โหติ วิสิขานฺจํริณี ปน โหติ
อติจํริณี โข ปน โหติ สํมิเก อคํารวํ ปฺทฺฐจมนฺสงกปฺปา อภินฺหํ
ทฺวารํ ติฏฺฐจติ กจฺนํนิ องฺคํนิ ทสฺเสติ ฅนํนิ ทสฺเสติ ทิโสทิสํ
คณฺตุวํ เปกฺขติ อิมฺหิ ขลฺล สมฺมํ ปฺณณมฺข ปฺลยฺจวีสาຍ จําเนหิ
อิตฺถิ ปฺทฺฐจํา เวทิตฺพฺพา ภาวตีติ ฯ ภาวติ จ ปฺนฺตฺตเรตฺถ วากฺขํ

ปฺวาถํ ตสฺส วนฺณเณติ

คตํ ตสฺส น โสจติ (๒)

ทิสฺวา ปตี อาคตํ นาภินนฺทติ

๑. ยฺ. วิวรติ ตโมทฺทติ ฯ ๒. สฺ. ยฺ. คตี นามฺโสจติ ฯ

ชาติภุคกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 375
เล่มที่ 35 ญาณชาตกั หน้า 375

ภตฺต วณฺณํ น กทาจิ ภาสติ
เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ
อนตฺถิ ตสฺส จรติ อสฺสยตฺตา
อตฺถลฺลจฺ หาเปติ อภิจฺจการินี
ปริทหิตฺวา สยติ ปรมฺมุจี
เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ
ปรีวตฺตกชาตา กุญฺกุมยชาตา
ทิมฺลจฺ อสฺสาสติ ทุกฺขเวทนฺลจฺ เวทียติ
อฺจฺจารปฺสฺสาวํ อภินฺหํ กจฺจติ
เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ
วิโลมมาจรติ อภิจฺจการินี
สทฺทํ นิสამเมติ ปฺรตฺส ภาสโต
นิहतโภคา จ กโรติ สนฺถวํ
เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ
กิจฺจเนน ลทฺธิ กสิราภตฺ ฐนํ
วิตตํ วินาสติ ทุกฺขเนน สมฺภตํ
ปฏฺวิสฺสเกหิ จ กโรติ สนฺถวํ
เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ
นิกฺขนฺตปาทา วิสิขานฺจารินี
นิจฺจลฺลจฺ สามิมฺหิ ปทุญฺจมานสา

เล่มที่ 35 อสตีนิปาตวณณา หน้า 376

อติจารินี โหติ อเปตการวา

เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ

อภิกุขณฺ์ ติฏฺฐติ ทวารมฺเถ

ถนานิ กจฺฉานิ จ ทสฺสยนฺติ

ทีโสทิสฺส เปกฺขติ ภนฺตจิตฺตา

เอเต ปทุญฺจาย ภวนฺติ ลกฺขณา ฯ

สพฺพวา นที วุํกคฺติ สพฺเพ กญฺจมยา วนา

สพฺพิตฺถิโย กรเ ปาปี ลพฺภมานเ นีวตเก ฯ

สเจ ลภเถ ขณฺ์ วาโร วา

นีวตกั วาปี ลภเถ ตาทิสฺ

สพฺพาว อิตฺถิ น กรเญยุ โน ปาปี

อณฺณํ อลตฺถ ปิจสปปีนา สทฺธิ ฯ

นรานมารามกราสู นาริสฺ

อนเกจิตฺตาสู อนิกฺคหาสู จ

สพฺพตฺถตา ปีตฺติกราปี เจ สियฺ (๑)

น วิสฺสเส ติตฺถสฺมา หิ นาริโยติ ฯ

ตตฺถ โคณฺ์ เชนฺุติ ลิงฺควิปฺลลาสวเสน วุตฺติ ฯ ฅาติกุเล

ปทุสฺสตีติ ตตฺถ ๓า นีพฺภยา หุตฺวา ตฺรณกาลโต ปญฺจาย

วิสฺสาสีเกหิ ทาสาทิหิปี สทฺธิ อนาจาริ จรติ ฯ ฅาตกา ฅตฺวาปี

นิกฺคหํ น กรเโรนฺติ อตฺถโน อกิตฺตี ปรีหฺรมานา อชานนฺตา

๑. ม. สพฺพตฺถ นารีตฺติกราปี เจ สिया ฯ

วีย โหนุติ ๑ อนุตถจารีนิติ อนุาสีตีตพพอดธา อจริตพพานิ
อดุถานิ อกัจจการีนิติ อดุโถ ๑ อกุณนุติ ชัยรหิต์ ๑
ปาปสหายโกติ ทุมมิตุโต ๑ ทลิตุทตาทิ ทลิตุทตาย ๑ เสสปปเทสุปี
เอเสว นโย ๑ ตตุถ ทลิตุโท อดงการาทินัน อภาวโต
กิลเสน สงุณหิตุ น สกุกอติตี ตั อวชานาติ ๑ กิลานปี
วตตุกามกิลเสกามเมหิ สงุณหิตุ น สกุกอติ ๑ ชราชินุโณ
กายิกเจตสิกขิทุทวารตีสมตุโถ น โหติ ๑ สุราโสณุโท ตสุสา
หตุถปิลนุชานาทินิปี สุราชมรณูเวย ปเวเสติ ๑ มุทุโรติ อนุชพาโล
รตีกุสโล น โหติ ๑ ปมตุโตติ โสณุโท หตุวา ฆรทาสีหิ สทุธิ
ลั้วสติ ภาริยั ปน อกุกอสติ ปรึภาสติ เตเนว ตั อวชานาติ ๑
สพพกัจเจสุ อนุวตตุตติ อยั นิตเตโซ มเมว อนุวตตุตติ ตั
อกุกอสติ ปรึภาสติ ๑ โย ปน สพพั ฐนั อนุปปาเทติ กุณุมพิ
ปฏิจจนาเทติ ตสุส ภาริยา สพพั ฐนสารั หตุเถ กตุวา ตั
ทาสั วีย อวชานาติ อัจจมานา โก ตยา อดุโถติ ฆรโตปี
นั นิกุกทตุตติ ๑ มุทุชปตตุตติ มุทุชภาวปตตุตติ ๑ ทตุตตุตติ
ปมตุตติ ๑

ปโทสมหารนุตีติ สามิเก ปโทลั อหารนุติ ปทุสสนุติ
ปาปกมมัม กโรนุตีติ อดุโถ ๑ อารามกมนสีลาติ สามิกั
อาปุจิจตุวา วา อนุาปุจิจตุวา วา อภินุหั ปุปพารามาทีสุ
อณูตตรั คนตุวา ตตุถ อนุาจารย์ จริตุวา อชช มยา อาราม

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 378

รูกุขเทวดาย พลิกมมัม กตุนุติอาทีนึ วตุวา พาลสามิกัม
สณณวาเปสิ ฯ ปณฺฑิตโต ปน อทฺธา เอสา ตตฺถ อนาจารัม
จรตีติ ปฺน ตสฺสา คนฺตุํ น เทติ ฯ เอวํ สพฺพตฺถ อตุโถ
เวทิตฺตพฺโพ ฯ ปฺรกุณฺนติ สนฺทิกฺกุสสมฺภตฺตาทีนํ เคนฺหิ ฯ ตํ สา
อสุกฺกุเล เม วทฺธิ ปโยชิตา อตฺถิ ตาวกาลีกัม ทินฺนํ อตฺถิ ตํ
สาธเมตี อาทีนึ วตุวา คจฺจติ ฯ นิลโลคนสีลาติ วาตปानนฺตราทีหิ
นิตฺเทหิ โอลอกนสีลา ฯ ปทฺวารกฺุจายินี(๑) อตฺตโน องฺคปจฺจกานิ
ทสฺเสนตี ปทฺวารเร ติกฺกุจติ ฯ

อจฺจาวทตีติ สามิกัม อติกฺกมฺม วทติ ฯ สามิกสฺส สนฺติเก จิตาว
อณฺณสฺส นิมิตฺตํ ทสฺเสตีติ อตุโถ ฯ วิชฺมกตีติ อหํ ตํ ทิสฺวา
วิชฺมกิสฺสามีติ ตาย สณฺณาย โอลาสสฺส อตฺถิภาวํ วา นตฺถิภาวํ
วา ชานเญยฺยาสีติ ปจฺจเมว กตสฺงเกตา หุตฺวา อกตสฺงเกตา วาปี
เอวํ เอส มยิ พชฺฉิสฺสตีติ สามิกสฺส ปสฺเส จิตาว วิชฺมกตี วิชฺมกนํ
ทสฺเสตี ฯ วินมตีติ กิลฺลิจิเทว ภูมียํ ปาเตตฺวา ตํ อุกฺขิปนฺตี วิย
โอนมิตฺวา ปิกฺกุจํ ทสฺเสตี ฯ วิลสตีติ คมนาทีหิ วา อิริยาปเถหิ
อลงฺการเหหิ วา วิลาสํ ทสฺเสตี ฯ วิลชชตีติ ลชฺชนตี วิย วตฺถน
สรีริ ฉาเทติ กวาเต วา กิตฺติยํ วา อลฺลียติ ฯ นเขนาติ
ปาทนเขน ปาทนขํ หตฺถนเขน หตฺถนขํ ฆฏฺเฐติ ฯ กฏฺเฐนาติ
ทณฺฑทเกน ฯ ทารกนฺติ อตฺตโน วา ปุตฺตํ อณฺณสฺส(๒) วา ปุตฺตํ
คเหตุวา อุกฺขิปตี วา อุกฺขิปาเปตี วา ฯ กิพตีติ สยํ กิพตี ทารกัม
๑. สී. ม. ยุ. สทฺวารกฺุจายินี ฯ ๒. สී. อณฺณิสฺสา ฯ

กีพาเปติ ฯ จุมพาทิสูปี เอเสว นโย ฯ ททาศีติ ตสฺส กิณฺจิทเว
ผลํ วา ปตฺตํ วา ปุပ္ผิ วา เทติ ฯ ยาจตีติ ตเมว ปฏฺิยาจติ ฯ
อนุกโรตีติ ทารเคน กตํ กมฺมํ อนุกโรติ ฯ อุจฺจนฺติ มหาสทฺทวเสน
วา โถมนวเสน วา อุจฺจํ ฯ นิจฺจนฺติ มนุสสทฺทวเสน วา อมนาป-
วจนวเสน วา ปรีกาวจนวเสน วา นิจํ ฯ อาวิจฺจนฺติ พหุชนมชฺเฌ
อปฺปฏิจฺจนฺนํ ฯ วิวิจฺจนฺติ รโห ปฏฺิจฺจนฺนํ ฯ นจฺเจนาติ
เอเตหิ นจฺจาทีหิ นิมิตฺตํ กโรติ ฯ โรทิตฺเตนาติ โรทนการณน
นิมิตฺตํ กโรติ ฯ รตฺตี เทเว วสฺสนฺเต วาตปาเนน หตฺถิ
อาโรเปตฺวา เสฏฺฐิปฺตฺเตน นิตาย ปุโรหิตพฺรหฺมณฺเฌ วตฺถ
กเถตพฺพิ ฯ ชกฺขมตีติ มหาหสตี หสตี ฯ เอวํปี นิมิตฺตํ กโรติ ฯ
กจฺจนฺติ อุปกจฺจํ ฯ โอจฺจนฺติ อุปริ โอจฺจกํ ฯ ปฺลิกฺขตีติ ทนฺเตหิ
ปฺลิกฺขติ ฯ สีสฺนฺติ เกสวณฺเฑี ฯ เอวํ เกสานํ โมจฺนพฺนฺธเนหิปี
ปฺรปฺริสานํ นิมิตฺตํ กโรติ นียาเมตฺวา วา อนิยาเมตฺวา วา โกจิทเว
สาร์ชฺชิสฺสตีติปี กโรติเยว ฯ

ปทฺฐจฺา เวทิตพฺพา ภวตีติ อัย มยิ ปทฺฐจฺา กุทฺธา กุชฺฉิตฺวา
จ ปน อนาจารํ จรตีติ ปณฺชิตฺเตน เวทิตพฺพา ภวติ ฯ ปวาสนฺติ
อสุกคามे ปยุตฺตชนํ นสฺสตี คจฺจ ตํ สาเชหิ โวหารํ กโรหีติ
อาทีนํ วตฺวา ตสฺมี คเต อนาจารํ จริตฺกามา ปวาสํ วนฺเฌติ ฯ
อนตฺถนฺติ อวฺทฺธึ ฯ อกฺิจฺจนฺติ อกตฺตพฺพยุตฺตกํ ฯ ปรีทหิตฺวาติ
คาพฺหํ นีวาเสตฺวา ฯ ปรีวตฺตกชาตาติ อิตฺถิจิตฺถ ปรีวตฺต-
มานา ฯ กุญฺกมฺยชาตาติ โกลาหลชาตา ปาทฺมฺเเล นีปนฺนา

ปริจาริกา อุฏฐาเปติ ทีปี่ ชาลาเปติ นานปุปการิ โกลาหลั
กโรติ ตสฺส กิเลสฺรตี นาสติ ฯ ทุกฺขั เวทียตฺติ สีสั เม รุชฺชตฺติ
อาทีนึ วทตี ฯ วิโลมมาจรตฺติ อาหารั สีสลั อิจฺฉนฺตสฺส
อุณ्हั เทตฺติ อาทีนั วเสน ปจฺฉนึกวุตฺติ โหติ ฯ นีหตโกภาติ
สามิเกน ทุกฺขสัฏทานั โภคานั สุราโลลตาทีหิ วินาสิกา ฯ
สนฺถวนฺติ กิเลสวเสน สนฺถวั กโรติ ฯ นิกฺขนฺตปาทาติ ชารสฺส
อุปฺชารณฺตถาย นิกฺขนฺตปาทา ฯ สามิเกติ ปติมฺหิ อการเวเนว
ปทุฏฺฐมนฺตถาย จ อติจารินี โหติ ฯ สพฺพิตฺถิโยติ จเปตฺวา
วิปฺสฺสนาย ตฺนุกตฺกิเลสา เสสา สพฺพา อิตฺถิโย ปาปึ
กเรยฺยั ฯ ลพฺพมานเติ สัวิชฺชมานเ ฯ นีวาตเกติ รโห มนฺตเน
ปริเภทเก ฯ ขณฺ्ह วา รโห วาติ ปาปฺกรณฺตถาย โอภาสั
วา ปฏฺิจฺฉนฺนุฏฺจानั วา กเรยฺยั ฯ โนติ นีปาตมตฺตึ ฯ
อลตฺถาติ อลทฺธา ฯ อยเมว วา ปาโธ ฯ อณฺ्हณั สมฺปนฺนั
ปฺริสั อลภิตฺวา ปึจสฺปปีนาปี ตโต ปฏฺิจฺฉนฺนุฏฺจเรนาปี ปาปึ
กเรยฺยั ฯ อารามกราสฺสูติ อภิริตฺติการิกาสุ ฯ อนิคฺคหาสฺสูติ นิคฺคเห
นินฺตึ อสฺกฺกญฺเยยาสู ฯ ติตฺถสฺมาติ ยถา ติตฺถั อุตฺตมาธเมสุ
น กณฺ्हจิ นหายนฺตึ นีวาเรติ ตถา เอตาปี รโห วา ขณฺ्ह
วา นีวาตเก วา สติ น กณฺ्हจิ ปฏฺิจฺฉนฺนุฏฺจิปนฺติ ฯ

ตถาหิ อตีเต พาราณสียั กิณฺนโร นาม ราชา อโหสิ
อุตฺตมรูปฺชโร ฯ ตสฺส เทวสิกั อมจฺจสฺสสฺสานิ คนฺชกรณฺฑทสฺสสั
อาหารนฺติ ฯ เตนสฺส นีเวสเน ปรีภณฺฑั กตฺวา คนฺชกรณฺฑทเก

ผาเลตุวา คุนุทธารุณี กตุวา อาหารั ปงนุติฯ ภูริยาปีสุส อภิรุปา
อโหสิ นามน กิณนรี นามฯ ปุโรหิโตปีสุส สมวโย ปณจาลจณโฑ
นาม พุทธิสมปโน อโหสิฯ รมโย ปน ปาสาทำ นิสสาย
อนุโตปการเร เอโก ชมพูรุกุโฆ นิพพตุติฯ ตสุส สาขา
ปการมตุถเคน โอลมพติฯ ตสุส ฉายาย ชิกุจโน ทุสตุจโน
เอโก ปีสสปปี วสติฯ อถกทิวสั กิณนรี เทวี วาตปานน
โอโลเกนตี ตั ทิสวา ปฎิพทฐจิตตา หตุวา รัตตี ราชานั รัตยา
สงกณหิตวา ตสมิ รมเย นิททำ โอกุกนเต สนิกั อุกุจาย
นาคกรสโกชนั ปณิตั สุวณณสรเก ปกัขิปิตวา อุกุจเก กตุวา
สาพกรชชยา วาตปานน โอตริตุวา ชมพพ อารุยห สาขา
โอตริตุวา ปีสสปปี โภเชตุวา เตน สทฐิ ปาปี กตุวา
อากตมกเคเนว ปาสาทำ อารุยห คุนุเชหิ สริริ อุกุพพญญตุวา
รมณลา สทฐิ นิปชชิฯ เอเตเนวปาเยน นินวทฐิ ปาปี กโรติฯ
ราชา ปน น ชานาติฯ โส เอกทิวสั นคริ ปทกัขินั
กตุวา นินเวสนั ปวิสนุโต ชมพูฉายาย ตั ปรมการุณณปุตตตั
ปีสสปปี ทิสวา ปุโรหิตั อห ปสเสตตั มนุสสเปตनुติฯ อาม
เทวาติฯ อปี นุโฆ สมม เอวรูปั ปฎิกุกุณั กากิ อิตุถิ คุนุทธากวเสน
อูปกจเจยยาติฯ ตั กถั สตุวา ปีสสปปี มานั ชเนตุวา อัย
ราชา กิ กเถสิ อตุตโน เทเวีย มม สนุติกั อากมนภาวั น
ชานาติ มณเถติ ชมพูรุกุขสุส อณชลี ปกุกเหตุวา สุน สามี
ชมพูรุกุเข นิพพตุตเทวเต จเปตุวา ตั อณโย โกจิ เอตั การณั

ปฏิภุขิปิตวา ปุณทิวเส กิณฺนริ เทวี มยา ทินฺนํ สพุพาลงฺการิ
อลงฺกริตฺวา เอตุติ สาสนํ เปเสสิฯ สา สีหฺมุขภูณฺทลํ มยา
สฺวณฺณการสฺส สนฺติเก ปหิตนฺติ วตุวา นาคมิฯ ปุณ เปสิเต สา
เอกภูณฺทลา ว อคมาสิฯ ราชา กหนฺเต ภูณฺทลนฺติ ปุจฺฉิฯ
สฺวณฺณการสฺส สนฺติเกติฯ สฺวณฺณการิ ปกฺโกสาเปตุวา กิ-
การณา อิมิสฺสา ภูณฺทลํ น เทสิติ อาหฯ นานํ คณฺหามิ
เทวาติฯ ราชา กุชฺฉิตฺวา हे ปาปจณฺฑาเล มาทิสฺเสน เต
สฺวณฺณการเณ ภาวิตพุพนฺติ วตุวา ตํ ภูณฺทลํ ตสฺสา ปุโรโต
ขิปิตฺวา ปุโรหิตํ อาห สมนฺม สจฺจํ ตยา วุตฺตํ กจฺฉ สีสมนฺตฺสา
เลทาเปหิติฯ โส ตํ ราชเคเหเยว เอกสฺมี จาเน จเปตุวา ราชานํ
อุปสงฺกमितฺวา เทว มา กิณฺนริเทเวีย กุชฺฉ สพุพา อิตฺถิโย
เอวรฺูปาเยว สเจ น สพุทหิ สเจ อิตฺถินํ ทุสฺสีลภาวํ ญาตุกาโมสิ
ทสฺเสสฺสามิ เต เอตาสํ ปาปกมฺมญฺเจว พหุมายาภาวญฺจ เอहि
อญฺญาตกเวเสน ชนปทํ จรามาทิฯ ราชา สาธฺฐติ มาตริ รชฺชํ
ปฏิภุจฺญาเปตุวา เตน สพุธี จาริกํ ปกฺกามิฯ เตสํ โยชนมคฺคํ
คนฺตุวา มหามคฺเค นิสินฺนानํ เอโก ภูณฺมพิโก ปุตุตสฺสตุถาย มงฺคลํ
กตุวา เอกํ ภูมาริกํ ปฏิภุจฺฉนฺนยาเน นิสิตาเปตุวา ปุโรโต มหนฺเตน
ปริวารเณ อากจฺฉติฯ ตํ ทิสฺวา ปุโรหิตโต ราชานมาห สเจ
อิจฺฉสิ อิมํ ภูมาริกํ ตยา สพุธี ปาปํ การเหตุํ สกฺโกมิ เทวาติฯ
กี กเถสิ มหาปริวารา เอสา น สกฺกา สมนฺมาติฯ ปุโรหิตโต
เตนहि ปสฺส เทวาติ ปุโรโต คนฺตุวา มคฺคโต อวิทุเร สาณิ

ปริกขิปิตวา ราชานํ อนฺโตสาณิยํ กตฺวา สยํ มคฺคปสฺเส โรทฺหนฺโต
นิสีทึ ๑ อถ นํ โส กุณฺมพิโก ทิสฺวา ตาต กสฺมา โรทสีติ
ปฺจฺจึ ๑ ภริยา เม สามิ กรุคฺพภา ตํ กุลฆริ เนตุํ มคฺคํ
ปฏฺธิปนฺโนสฺมิ ตสฺสา อนฺตรามคฺเคยว คพฺโก จลึ เอสา อนฺโตสาณิยํ
กิลมตฺติ กาจิปิตฺสา อิตฺถิ สนฺติเก นตฺถิ มยาปี ตตฺถ กนฺตุํ น
สฺกกา น ชานามิ ก็ ภวิสฺสตีติ เอกํ อิตฺถิ ลทฺฐํ วฏฺฐตีติ ๑
ยทึ เอวํ มา โรทึ อมฺหากํ อากจฺจมานา พหุ อิตฺถิโย เอกาปี
คมิสฺสตีติ ๑ เตนหิ อยเมว กุมาริกา กจฺจตุ เอติสฺสา มงฺคลํ
ภวิสฺสตีติ ๑ โส จินฺเตสิ สจฺจํ วทสิ สฺสนิสายปี เม มงฺคลเมว
อิมินา หิ นิमितฺเตน สา ปฺตตฺตฺตาหิ วทฺสฺสตีติ ตเมว เปเสสิ ๑ สา ตตฺถ ปวีสิตฺวา รา
ชานํ ทิสฺวาว ปฏฺธิพทฺชจิตฺตา หุตฺวา
ปาปมกาสิ ๑ ราชาปีสฺสา องฺกุลิมุทฺทิกํ อทาสี ๑ อถ นํ
กตฺกจฺจํ นิกฺขมิตฺวา อากตฺํ ปฺจฺจิสฺสุ ก็ วิชาตาดิ ๑ สุวณฺณวณฺณํ
ปฺตตฺตนฺติ ๑ กุณฺมพิโก ตํ อาทาย กจฺจติ ๑ ปฺโรหิตฺโตปี รมฺโณ
สนฺตํ กนฺตุวา ทิฏฺฐา เต เทว กุมาริกา เอวํปาปา กิมงฺคํ ปน
อญฺญาปี อปีจ ปน เต กิลฺยจึ ทินฺนฺนฺติ ๑ อาม องฺกุลิมุทฺทิกา
เม ทินฺนาติ ๑ กสฺมา เต ทินฺนา นสฺสา ตํ ทสฺสามีติ
เวเคน กนฺตุวา ยานกํ กณฺหิตฺวา กิเมตฺนฺติ วุตฺเต อัย หิ เม
พฺราหฺมณิยา อสฺสีสเก จปีตํ มุทฺทิกํ คเหตฺวา อากตา เทหิ อมฺม
มุทฺทิกนฺติ ๑ สา ตํ ททฺมานา พฺราหฺมณฺหตฺถํ นเชน วิชฺฌิตฺวา
กณฺห จีราติ อทาสี ๑ เอวํ พฺราหฺมโณ นานาวิเชหิ อฺปาเยหิ

อณฺเณหิ พหุ อติจารินีโย รณฺโณ ทสฺเสตฺวา อิธ ตาว เอตฺตํ
โหตุ อณฺเณตฺถ คมิสฺสาม เทวติ อาห ฯ ราชา สกฺลชฺมุพฺพิเป
จริเตปี สพฺพา อิตฺถิโย เอวรฺูปา ภวิสฺสนฺติ กิณฺโน เอตahi นินฺวตฺตาม
อิโตติ พาราณสีเมว ปจฺจาคนฺตฺวา มหาราช อิตฺถิโย นาม
เอวํปาปชฺมุมา ปกฺติ เอสา เอตาสํ เอติสฺสา ชมถ เทว กิณฺนริ-เทวียติ ปุโรหิเตน ยาจิโต
ชมิตฺวา ราชนิเวสนโต นํ นิกฺกทฺ-
ตฺวาเปสิ จานโต ปน ตํ อปเนตฺวา อณฺเณ อคฺคฺมเหสี อกาสิ ฯ
ตณฺจ ปีสสปี ตโต นิกฺกทฺตฺวาเปตฺวา ชฺมุพฺสาจํ เณทาเปติ ฯ
ตทา ภูณาลอ ปณฺจาลจณฺโฑ อโหสิ ฯ อิติ อตฺตนา
ทิฏฺจกเมว อahrtฺวา ทสฺเสนฺโต อาห
[๓๐๗]ยณฺจ ทิสฺวา กิณฺนรกิณฺนรินํ
สพฺพิตฺถิโย น รมนฺติ อคาเร
ตํ ตาทิสํ สามิกํ จชิตฺวาน ภริยา
อณฺเณ ทิสฺวา ปรปฺริสํ ปีสสปีนฺติ ฯ
ตสฺสตุโธ ยณฺจ กิณฺนรสฺส จ รณฺโณ กิณฺนริยา จ เทวียติ
อิมสํ กิณฺนรกิณฺนรินํ วิจารณ์ อโหสิ ตํ ทิสฺวา
ชานิตพฺพิ ฯ สพฺพิตฺถิโย อตฺตโน สามิกานํ น รมนฺติ อคาเร ฯ
ตถahi อณฺเณ ปีสสปีปฺริสํ ทิสฺวา ตํ ราชนํ ตาทิสํ รติกฺสลํ
จชิตฺวา ภริยา เตน มนุสฺสเปเตน สทฺธิ ปาปมกาสิติ ฯ
อปฺรา อตีเต พโโก นาม พาราณสีราชา ชฺมุเมน รชฺชํ
การสิ ฯ ตสฺสา พาราณสียา ปาจันทฺวารคามวาสีโน เอกสฺส

ทลิตุทสฺส ชีตา ปณจปาปี นาม อโหสิ ฯ สา กิร ปุพฺเพปิ เอกสฺส
ทลิตุทสฺส ชีตา มตฺตีกํ มทฺทิตฺวา เกเห ภิตฺตี ลิมฺปติ ฯ อเถโก
ปจฺเจกพฺพุโธ อตฺตโน ปพฺพการปริภณฺฑกรณตฺถํ กหํ มตฺตีกํ สุขุมํ
ลภิสฺสามิติ จินฺตเตตฺวา พาราณสี คนฺตฺวา ลทฺธํ สกฺกาติ
ปารุปีตฺวา ปตฺตหตฺโถ นครํ ปวิสิตฺวา ตสฺส อวิทฺเฐ อฏฺฐาสิ ฯ
สา ตํ ทิสฺวา กุชฺฌิตฺวา ปทฺฐเจเน มนฺสา มตฺตีกมฺปิ ภิกฺขุชฺตีติ
อโวจ ฯ ปจฺเจกพฺพุโธ นิจฺจโลว อโหสิ ฯ อถ สา ปจฺเจกพฺพุชฺ
นิจฺจลํ จิตฺํ ทิสฺวา ปฺน จิตฺตํ ปสาเทตฺวา โอลฺโลกเนตฺตี สมณ
มตฺตีกํปิ ลภิสฺสสีติ วตฺวา มหนตฺตํ มตฺตีกปิณฺฑํ อหริตฺวา ปตฺเต
จเปสิ ฯ โส ตาย มตฺตีกาย ปพฺพการ ปริภณฺฑมกาสิ ฯ สา น
จิรสฺเสว ตโต จวิตฺวา ตสฺมีเยว นกเร พหิทฺฐา ทฺวารคามวาสิยา
ทฺกคตฺตติยา กุจฺฌิมฺหิ ปฏฺฐิสฺนฺธี คณฺหิ ฯ สา ทสฺมาสจฺเจน
มาตฺตูกุจฺฌิตฺโต นิภฺขมิ ฯ ตสฺสา มตฺตีกปิณฺฑทฺพลเน สริริ
สมฺพสฺสสมฺปนฺนํ อโหสิ ฯ กุชฺฌิตฺวา โอลฺโลกิตฺตฺตา ปน หตฺถ-
ปาทมฺขอกฺขินาสาณิ ปาปานิ อหสิ ฯ เตน นํ ปณจปาปีเตว (๑)
สยฺขานีสุ ฯ อเถกทิวสํ พาราณสีราชา รตฺตี อณฺเฑตกเวเสน
นครํ ปริกฺคณฺหนฺโต ตํ ปเทสํ คโต ฯ สาปี คามทาริกาหิ
สทฺธี กิพฺนฺตี อชานิตฺวาว ราชานํ หตฺถे คณฺหิ ฯ โส ตสฺสา
หตฺถสมฺพสฺเสน สกฺภาเวน สณฺจาเรตฺตุํ นาสกฺขิ ทิพฺพสมฺพสฺเสน
มุญฺโฆ วิย อโหสิ ฯ โส สมฺพสฺสราครตฺโต ตถาวีรुปีติ ตํ
๑. สී. ย. ปณจปาปาเตว ฯ

หตุเถน กเหตุวา กสุส ฐีตาสีติ ปุจฺฉิ ๑ ทวารคามวาสีโนติ วุตเต
อสามิกภาวํ ปุจฺฉิตฺวา อหนฺเต สามิโก ภวิสฺสามิ คจฺฉ
มาตาปีตโร อนุชานาเปหิตี อาห ๑ สว มาตาปีตโร อุปสงฺกมิตฺวา
เอโก ปุริโส มํ อิจฺฉตีติ วตฺวา โสปี น ทุคฺคโต ภวิสฺสตีติ ๑
สเจปี ตาทิสํ อิจฺฉติ สาชฺฐติ วุตเต คนฺตฺวา มาตาปีตฺวหิ
อนุณฺณวาทภาวํ อารโจะสิ ๑ โส ตสฺมีเยว เกเห ตาย สทฺธิ วสิตฺวา
ปาโตว ราชนิเวสนํ ปาวีสิ ๑ ตโต ปฏฺฐาเยว อณฺณวาทกเวเสน
นิวทฺธํ ตตฺถ คจฺฉติ อณฺณํ อิตฺถิ โอลิเกตตปี น อิจฺฉติ ๑ อเถกทิวถํ
ตสฺสา ปีตุ โลहितปกฺขนฺทิกา อุปฺปชฺชิ ๑ อสมฺภินฺนชिरสปี-
มธฺสภฺขราทียุคฺโต ปายาโสว ตสฺส เกสชฺช ๑ เต ทลิตฺทตาย
ตํ อุปฺปาเทตฺถ น สกฺโกนฺติ ๑ ตโต ปณฺจปาปาย มาตา ฐีตริ
อาห กิ อมฺม ตว สามิโก ปายาสํ อุปฺปาเทตฺถ สกฺขิสฺสตีติ ๑
อมฺม มม สามิเกน อมฺเหหิปี ทุคฺคตเรน ภวิตพฺพํ เอวํ สนฺเตปี
ปุจฺฉิสฺสามิ นํ มา จินฺตยิตฺติ วตฺวา ตสฺสาคมนเวลาย สว
ทุมฺมนา หุตฺวา นิสีทิตฺ ๑ อถ ราชา อาคนฺตฺวา กิ ทุมฺมนาสิตี
ปุจฺฉิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา ภทฺเท อิทํ อติอิสฺสรสฺส เกสชฺช (๑) กฺโต
ลภิสฺสามาติ วตฺวา ปุณฺ จินฺเตสิ น สกฺกา มยา นิจฺจกาลี เอวํ
จริตฺถํ อนุตรามคฺเค ปริสฺสโยปี ทฏฺฐพฺโพ อหํ โข ปน สเจ
เอตํ อนุเตปฺริ เนสฺสามิ เอติสฺสา สมฺผลสฺสสมฺปทํ อชานนฺตา
ชนา อโห อมฺหากํ ราชา ยกฺขินี กเหตุวา อากโตติ เกฬี
๑. ม. อติรสเกสชฺช ๑ ส. ย. อติอิสฺสรเกสชฺช ๑

กริสฺสนฺติ สกถนครวาสีโน เอติสฺสา สมฺผลสฺสึ ชานาเปตฺวา ครหํ
โมเจสฺสามีติ ฯ

อถ นํ ราชา ภทฺเท มา จินฺตยิ อหริสฺสามิ เต ปิตุ
ปายาสฺนฺติ วตฺวา ตาย สทฺธิ อภิรมิตฺวา ราชนิเวสนํ คนฺตฺวา
ปฺนทิวเส ตาทิสฺ ปายาสํ ปจาเปตฺวา ปณฺณานิ อหฺราเปตฺวา
เทว ปุณฺเณ กตฺวา ปายาสํ ปกฺขิปิตฺวา เอกสฺมี จูฬามณฺี จเปตฺวา
พฺนฺธิตฺวา รตฺติภาเค คนฺตฺวา ภทฺเท มยํ ทลิตฺทา กิจฺเณน สมฺปาทิตฺ
ตว ปิตฺรํ อชฺช อิมฺมหา ปุณฺญา ปายาสํ ภูถฺชตฺ เสงฺว อิมฺมหาติ
วเทยฺยาสีติ อห ฯ สา ตถา อกาสิ ฯ อถสฺสา ปิตา เอวํ
โอชสมฺปฺนฺนตฺตา ปายาสสฺส โถกเมว ภูถฺชิตฺวา ติตฺโต สฺหิตฺโต สฺจิตฺโต
ชาโต ฯ เสถํ มาตฺ ตตฺวา สยํ ปริภุถฺชิตฺวา ตโยปิ สฺหิตา
อหฺลฺสฺ ฯ จูฬามณฺีปฺนฺนํ ปน ปฺนทิวสฺตฺถาย จเปสฺสฺ ฯ ราชานิเวสนํ
คนฺตฺวา มุขํ โชริตฺวาว จูฬามณฺี เม อหฺรธาติ วตฺวา น ปสฺสาม
เทวาทิ วุตฺเต สกถนคฺรํ วิจฺฉินฺธาติ อห ฯ เต วิจฺฉินฺตฺวาปิ น
ปสฺสึสฺสฺ ฯ เตนหิ พหฺนคเร ทลิตฺทาเทเสสฺ อนฺตมโส ภตฺตปฺนฺเณ
อุปาทาย วิจฺฉินฺธาติ ฯ วิจฺฉินฺตฺวา ตสฺมี ฆเร จูฬามณฺี ทิสฺวา ตสฺสา
มาตาปิตโร โจธาติ พฺนฺธิตฺวา นยีสฺสฺ ฯ อถสฺสา ปิตา สามิ
น มยํ โจธา อณฺเณนยํ มณฺี อภโตติ วตฺวา เกนาติ วุตฺเต
ชามาตรา เมติ อจฺจิกฺขิตฺวา กหํ โสติ ปุจฺฉิตฺโต ชีตา เม
ชานาตีติ อห ฯ ตโต ชีตฺตาย สทฺธิ ปิตา กเถสิ อมฺม สามิกนฺเต
ชานาตีติ ฯ สา น ชานามิติ อห ฯ เอวํ สนฺเต อมฺหากํ

ชีวิตฺ นตุถิติฯ สทา ตาต เม สามีโก อนุทกาเร อากนตุวา
อนุทกาเร เอว ยาติ เตนสฺส รูปํ น ชานามิ หตุถสมมุสฺเสน
ปน ตํ ชานิตฺ สกโกมิติฯ สทา ราชปฺริสํ อารุเจสิฯ เตปี
รณฺโณ อารุเจสิฯ ราชา อชานนฺโต วีย หุตฺวา เตนหิ อิตฺถิ
ราชงฺกณฺเ อนฺโตสาณฺยิ จเปตฺวา สาณฺยา หตุถปฺปมาณํ นิทฺทํ
กตฺวา นกรวาลิโน สนนฺิปาตาเปตฺวา หตุถสมมุสฺเสน โจริ คณฺหถาติ
อาหฯ ราชปฺริสตา ตถา กาคฺคํ ตสฺสา สนนฺิกํ กนตุวา รูปํ ทิสฺวา
วิปฺปฏิสําริโน หุตฺวา ธิ ธิ ปิสํจิติ ชิกฺขจฺฉิตฺวา สมมุสฺสิตฺ น
อุสฺสหิสิฯ อานตฺวา ปน นํ ราชงฺกณฺเ อนฺโตสาณฺยิ จเปตฺวา
สกลนกรวาลิโน สนนฺิปาตาเปสิฯ สทา อากตาคตสฺส สาณฺยา
นิทฺเทน ปสําริตหตุถํ คเหตุวา เนสฺสตี วทติฯ ปฺริสตา ตสฺสา
ทิพฺพสมมุสฺสสทิสฺเส สฺสเส พชฺฉิตฺวา อปคนตุํ น สกฺขิสฺส สจายํ
ทณฺฑารหา ทณฺฑํ ทตฺวาปี ทาสกมฺมกรภาวํ อุปคนตุวาปี
เอตํ อเม กริสฺสํามีติ จินฺตยิสฺสฯ อถ เต ราชปฺริสตา ทณฺฑาเทหิ
โกฏฺฏุคฺคา ปลายิสฺสฯ อุปราจํ อาที กตฺวา สพฺเพ อุมฺมคฺตกา
วีย อเหตุสิฯ อถ ราชา กจฺจि อหํปี ภาเวยฺยุนฺติ หตุถํ
ปสํารสิฯ สทา ตํ หตุถเ คเหตุวาว โจโร เม คหิโตติ
มหาสทฺทํ อกาสิฯ อถ ราชา เต ราชปฺริเส ปุจฺฉิ ตุมฺहे
เอตาย หตุถเ คหิตา ที จินฺตยิตฺถาติฯ เต ยถาภูตํ อารุเจสิฯ
อถ เน ราชา อาห อหเมตํ อตุตฺโน เภหํ อานตฺตุ เอวํ กาสฺเรสิ
เอติสฺสา สมมุสฺสสิ อชานนฺตา หิ มํ ปริกเวยฺยุนฺติ จินฺตสิ ตสฺมา

มยา สพเพ ตุมเห ชานาปีตา วทท ทานิ กสเสสา เกเห ภวิคฺ
ยุตฺตาคิ ฯ ตุมหากิ เทวาคิ ฯ อถ นํ ราชา อภิสสิญฺจิตฺวา
อคฺคฺมเหสี อกาสิ มาตาปีตุนปีสุสา อิสฺสรียิ ทาเปสิ ฯ ตโต
ปฏฺจาย จ ปน ตาย สมฺมตฺโต เนว วินิจฺฉยิ ปฏฺจเปสิ น อญฺฉิ
อิตฺถิ โอลฺลเกสิ ฯ ตา ตสุสา อนฺตรํ ปริเยสีสุ ฯ सा एकत्वत्
तुविन्नं राञ्चुं अकम्पहेतिगवाय सुपिने निमित्तं तिसुवा रणुलो
आरोजति ฯ राजा सुपिनपाजके पङ्गोसापेत्वा एवरुपे सुपिने
तिष्ठेति किं भविसुत्तिदि पुञ्चि । ते अितरात् अित्तिन्नं सन्दिगा
लञ्चि कहेत्वा महाराज तेविया सपुपเสत्तसु हत्तिโน चन्ने
निसिन्नगावो ตุมหากि मरुत्तसु पुपुपनिमित्तं हत्तिगचन्ने जिताय
जनत्प्रामसन् ตุมหากि पञ्जामित्तराञ्चानयनसु पुपुपनिमित्तन्दि
वत्त्वा अितानि किं कात्पुपन्दि वुत्ते तेव ओम् मारत्तुं न सक्का
नावาย ปन नं जपेत्त्वा नथियि विसुชเชत्तुं वग्गुत्तिदि वत्तिสุ ฯ राजा
आहारवत्तालङ्गारेहि सपुत्ति रत्तिकाके तं नावायि जपेत्त्वा नथियि
विसुชชาपेสิ ฯ सा नथिया वुय्हमाना हेग्गुञ्जा नथिया नावाय
ओत्तकिप्पि किप्पन्त्तसु पावरियरणुलो अग्गिमुखुञ्जानं पाप्पुत्ति । तसु
सेनापदि नावं तिसुवा ओयि नावा मयुहनฺदि आह । राजा नावाय
ภण्हं मयुहनฺदि वत्त्वा आकत्ताय नावाय तं तिसुवा का नाम
त्तुं पीसाजिसत्तिसादि पुञ्चि । सा हत्तिं कत्त्वा पङ्गुत्त रणुलो
अकम्पहेतिगवाय सपुत्ति पुत्तत्तिญ्ज तसुत्त गेत्ति । सा ปन
पण्णปาपादि สกलชम्पुत्तिเป ปाङ्गुत्ता । อถ นํ ราชา हत्ते कहेत्वा

อุกขิปี ๑ สห คหณเนว ผสสุรครตโต อุณณาส อิตถิสฺส สณณํ
อกควา ตํ อคฺคมหสิฏฺฐจําเน จเปสิ ๑ สํ ตสฺส ปาณสมา
อโหสิ ๑ พโก ราชํ ตํ ปวฺตตี สฺสควา นานนฺตสฺส ตํ อคฺคมหสิ
กาตุํ ทสฺสามิตฺติ เสนํ สงฺกทฺตฺติควา เสนาย คจฺจนมาโน นทิตฺตฺเถ
นิวาสํ ปตฺวา ปณณํ เปเสสิ ภาริยํ วา เม เทตฺถ ยฺยทฺธํ
วาติ ๑ โส ยฺยทฺธํ ทสฺสามิ น ภาริยนฺติ วตฺวา ยฺยทฺธสฺสชฺโช
อโหสิ ๑ อุภินฺนํ อมจฺจา มาตฺคามํ นิสฺสาย มรณฺกิจฺจํ อยฺยตฺตํ
ปฺริมสามิกตฺตา เอสํ พกสฺส ปาปฺณาติ นาวาย ลทฺทตฺตา
พาวริยสฺสาติ ตสฺมา เอเกกสฺส รณฺโณ เคเห สตุตฺ สตุตฺ ทิวสานิ
โหตุติ มนฺเตตฺวา เทวปี ราชานํ สณณํเปสิ ๑ เต อุโกปี อตฺตมนา
หฺตฺวา ติตฺถปฺปฺตฺติตฺเถ นกรานิ มาเปตฺวา วสิสฺส ๑ สํ ทฺวินนฺปี
เตสํ อคฺคมหสิตํ อกาสิ ๑ เทวปี ตสฺสา สมมตฺตา อหสิ ๑ สํ
ปน เอเกกสฺส ฆเร สตุตฺทาหํ วสิตฺวา นาวาย อิตฺรสฺเสตรสฺส ฆริ
คจฺจนฺตี นาวํ ปาเชตฺวา เนนฺเตน เอเกน มหฺลลคฺขุชฺชเกวณฺณ
สทฺธิ นทิมชฺเฒ ปาปมกาสิ ๑

ตทา ภูณํโล สกฺุณราชํ พโก ราชํ อโหสิ ตสฺมา
อิทํ อตฺตนา ทิฏฺฐํ อหริตฺวา ทสฺเสนฺโต อห
[๓๐๘]พกสฺส จ พาวริยสฺส(๑) รณฺโณ
อจฺจนตฺกามานुकตฺสฺส ภาริยา
๑. ม. พาวริกสฺส ๑

อจจาจรี พุทรวสานุคตส

กี วา อิตถิ นาคิจเร ตทณณนติ ๑

ตตถ อจจนุตคามานุกตสชาติ อจจนุตคามิ อนุกตสส ๑

อจจาจรีติ อนาจารย์ จริ ๑ พุทรวสานุคตสชาติ พุทรวสส อตตโน
วสานุกตสส อตตโน เปสนการกสส สนุติเกติ อตโต ๑ กรณตเถ
วา สามิวจัน ๑ เตน สทฐิ ปาปมกาสิติ วุตต โหติ ๑
ตทณณนติ กตริ ตอณณิ ปุริส นาคิจเรยชาติ อตโต ๑

อปราปี อตีเต พุทรวสานุคตสส ภาริยา ปิงคิยานิ นาม
อคคหมเหสี สีหปณชรี วิวริตวา โอโลเกนุติ มงคอสสโคปกิ ทิสวา
ปฎิพุทฐิจิตตา หุตวา รณโณ นิพุโทกมณกาเถ วาตปาเนน
โอริยุห เตน สทฐิ อติจริตวา ปุณ ปาสาทำ อภิรุหิตวา คนุเชหิ
สริริ อุกุพณญุตวา รณณา สทฐิ นิปชชชิ ๑ อเถกทิวส ราชา
กี นุโข เทเวีย อพุฒรตตสมเย นิจจ สริริ สีตล อโหสิ
ปริคคณหิสสามิ นนุติ อเอกทิวส นิพุทูปคโต วิย หุตวา ต อญจาย
คจจนุติ ออนุพนธิตวา อสสพนุเชน สทฐิ อติจรณุติ ทิสวา
นิวตติตวา สยัน อภิรุหิ ๑ สापปี อติจริตวา อากนุตวา จุลลสยเน
นิปชชชิ ๑ ปุณทิวเส ราชา อมจจคณมชเณเยว ต ปกโกสาเปตวา
ต กิจจ อวิกิตวา สพุพาว อิตถิโย ปาปชมมาติ ตสสา
วชพนุชเชชชเภชชารหิ โทส ขมิตวา จานาจาเวตวา อณณิ
อคคหมเหสี อกาสิ ๑

ตทา กุณาโล สกุนราชา พุทรวสานุคตโต อโหสิ เตน ต

อตตนา ทิฏฐกั ทสเสนุโต อาห

[๓๐๕]ปิงคิยานี สพพโลกิสฺสรสฺส

รณฺโณ ปิยา พุรหุमतตฺตสฺส ภริยา

อจฺจาจริ(๑) พทฺชวसानุคฺสฺส

ตํ วาปี สา นาชฺฌคา กามกามินีติ ฯ

ตตฺถ ตํ วาปีติ เอวํ อติจาร์ จรณฺตี ตํ วา อสฺสพนฺธิ

ตํ วา อกฺคมเหสิฏฺฐานนฺติ อุกฺขัปปิ น อชฺฌคมา อุกโต ภุจฺจา

อโหสิ ฯ กามกามินีติ กามํ อภิปตฺถยมาณา ฯ

เอวํปาปชฺมมา อิตฺถิโยติ อตีตวตฺตสฺสมี อิตฺถินํ โทสํ กเถตฺวา
อปเรณปี ปริยาเยน ตาสํ โทสเมว กเถนฺโต อาห

[๓๑๐]ขุทฺธานํ(๒) ลหุจิตฺตานํ อกตณฺณน พุพฺภินํ

นาเทวสฺสโต ปุริโส ถินํ สทฺธาตฺมรหฺติ ฯ

น ตา ปชานนฺติ กตํ น กิจฺจํ

น มาตริ ปิตริ ภาตริ วา

อนริยา สมตฺติกฺกนฺตชฺมมา

สสฺเสว จิตฺตสฺส วสํ วชฺนฺติ ฯ

จिरานฺนุคฺคํปี ปิยํ มนาปํ

อนุกมฺปนํ ปาณสมฺปิ สนฺตํ (๓)

อวาสุ กิจฺเจสุ จ นํ ชนฺติ

ตสฺมาหํ อิตฺถินํ น วิสฺสสามิ ฯ

๑. ม. อวาจรี ฯ ๒. ม. ลุทฺธานํ ฯ ๓. ม. ภคฺคํ ฯ

ชาตกฏกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 394
เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณา หน้า 394

ถีนํ หิ จิตฺตํ ยถา วานรสฺส
กนฺนปฺปกนฺนํ ยถา รุกฺขฉายา
จลาจลํ หทยํ อิตฺถิยานํ
จกฺกสฺส เนมิ วिय ปริวตฺตมานา ฯ
ยทา ตา ปสฺสนฺติ เปกฺขมานา
อาเทยฺยรูปํ ปุริสสฺส วิตฺตํ
สณฺหาหิ วาจาหิ นยฺนฺติ เอตํ
กมฺโพชฺรฏฺฐา(๑) ชลเชเนว อสฺสํ ฯ
ยทา น ปสฺสนฺติ สเปกฺขมานา
อาเทยฺยรูปํ ปุริสสฺส วิตฺตํ
สมนฺตโต ตํ ปริวชฺชยฺนฺติ
ติณฺโณ นทีปารคโตว กุลฺลํ ฯ
สิเลสุปฺมา สิจีริว สพฺพภกฺขา
ติกฺขมายา นทีริว สีฆโสภา
เสวณฺติ เหตา ปิยมปฺปิยญจ
นาวา ยถา โอรกฺกุลํ ปฺรณจ ฯ

น ตา เอกสฺส น ทฺวินฺนํ อาปโณว ปสฺสริโต
โย ตา มยฺहनฺติ มณฺเวยฺย วาตํ ชาเลน พนฺชเย (๒) ฯ
ยถา นที จ ปนฺโถ จ ปานาคาร์ สภา ปถา
เอวํ โลกิตฺถิโย นาม เวลา ตาสํ น วิชฺชติ ฯ

๑. ม. กมฺโพชกา ฯ ๒. ม. พาชเย ฯ

ฆตาสนสมาเอตา กณฺหสฺปฺปสิรูปฺมา
กาโว พหิ ตินฺสฺเสว โอมสนฺติ วรี วรี ฯ
ฆตาสนํ กุณฺชริ กณฺหสฺปฺปํ
มฺหุชาภิสิตฺตํ ปมฺทา(๑) จ สพฺพา
เอเต นโร นิจฺจยโต ภเชถ
เตสํ หเว ทพฺพิทฺ สจฺจภาโว (๒) ฯ
นาจฺจนฺตวณฺณา น พหฺน กนฺตา
น ทกฺขิณา ปมฺทา เสวิตพฺพา
น ปรสฺส ภริยา น ธนสฺส เหตุ
เอตฺตติโย ปณฺจ น เสวิตพฺพาติ ฯ

ตตฺถ ชุทฺทานนฺติ ลุทฺธานํ ฯ กณฺเวรชาตเก วีย พนฺชโจเรปี
सारชฺชนํ สนฺธาเยตี วุตฺตํ ฯ ลหฺวจิตฺตานนฺติ ตํ มฺหุตฺตเมว
ปรีวตฺตจิตฺตานํ ฯ จุลลธนฺนุคฺคหชาตเกเนตํ ทีเปตพฺพิ ฯ อกตณฺณตฺตา
ปน เอตาสํ เอกนิปาเต ตกฺกการิชชาตเกน ทีเปตพฺพา ฯ
นาเทวสฺตฺโตติ น อเทวสฺตฺโต เทเวน อสฺตฺโต อนาสฺตฺโต
อยกฺขกหิตโก อฏฺดาวฏฺฐิตฺโต ปฺริโส ถินํ สีลวตฺวาทำ สทฺธาตุํ อรหฺติ
ภูตฺวาฏฺฐิ ปน สทฺทฺเหยฺย ฯ กตฺนฺติ อตฺตโน กตฺ อูปการิ ฯ
กิจฺจนฺติ อตฺตนา กตฺตพฺพิจฺจํ ฯ น มาตฺรณฺติ สพฺเพปี ฌาตเก
จทฺเทตฺวา ยสฺมี ปฏฺิพทฺฐจฺจิตฺตา โหนฺติ ตณฺเณว อณฺพนฺธนโต
เอเต มาตาทโยปี น ชานนฺติ นาม มหาปณฺถกมาตา วีย ฯ
๑. ม. ปมฺทา ฯ ๒. ม. สพฺพภาโว ฯ

อนริยาติ นิลลชชชา ๑ สสุเสวาติ สกสุส ๑ อาวาสูติ
อาปทาสู ๑ กิจเจสุติ เตสุ เตสุ กรณียेषุ ๑ กนฺนปฺปกนฺนนฺติ
โอดิณฺโณติณฺณํ ๑ ยถา หิ วิสเม ปเทเส รุกฺขฉายา นินฺนํปี
โอรุหติ ถลํปี โอรุหติ ตเถว ตาลํปี จิตฺตํ น กณฺจि
อตุตฺตมารมํ วชฺเชติ ๑ จลาจลนฺติ เอกสฺมิมฺญเณว อปฺปติฏฺฐิตํ ๑
เนมิตฺติ สกฺกสุส กจฺฉโต จกฺกเนมิ วิย ปรีวตฺตมาณา ๑
อาเทยฺยรูปนฺติ กเหตุพฺพชาติกํ ๑ วิตุตฺตนฺติ ฐนํ ๑ นยฺนตฺติ
อตุตฺตโน วลํ เนนฺติ ๑ ชลเชนาติ ชลชชตเสวาเลน ๑
กมฺโพชฺชรุกฺกวาสินอ กิร ยथा อฏฺวิโต อสุเส กณฺหิตฺตูกามา โหนฺติ
ตทา เอกสฺมิมิ จาเน วตฺติ ปรีกฺขิปีตฺวา ทวาริ โยเชตฺวา อสุสํ
อูกทปํนปีฏฺฐเจ เสवालํ มรฺฐนา มกฺเชตฺวา เสवालสํพฺนฺชานิ ตีเร
ติณฺชานิ อาทิกฺตฺวา ยาว ปรีกฺเขปทวารรา มกฺเชนฺติ อสุสา
ปานิยํ ปรีวตฺวา รสทฺทฺเชน มรฺฐมกฺขิตานิ ตินฺชานิ ขาทิตฺตุ จรฺนตา
อนุกฺกเมน ตํ จานํ ปวีสนฺติ ๑ อิติ ยถา เต ชลเชน ปโลเกตฺวา
อสุลํ วลํ เนนฺติ ตถาเอตาปี ฐนํ ทิสฺวา เอตฺสฺส กหณฺตฺถาย
สณฺหาหิ วาจาหิ ปรีลํ วลํ เนนฺตฺติ อตุโถ ๑ กุลฺลนฺติ
ปารตฺตรณฺตฺถาย ยํ กิลฺยจि กหิตํ พนฺธํ ๑

สิเลสุปฺมาติ ปรีสํนํ จิตฺตพฺนฺชเนน สิเลสสทิสสา ๑
ติกฺขมายาติ ติจิณฺมายา สีมฺมายา ๑ นทฺทิวาติ ยถา ปพฺพเตยฺยา
นทฺทิมฺโสตา เอวํ สีมฺมายาติ อตุโถ ๑ อาปฺโณติ ยถา จ
ปสํริตาปฺโณ เยลํ ฐนํนํ มุลํ อตุถิ เตลํเยว อูปกาโร ตเถว

ตาปี ๑ โย ตาติ โย ปุริโส ตา อิตฺติโย ๑ พนฺชเยติ โส ชาเลน
วาตฺปี พนฺชเยย ๑ เวลา ตาสํ น วิชฺชตีติ ยถา เอเตสํ นทีอาทีนํ
อสุกเวลายเมว เอตฺถ คนฺตพฺพนฺติ เวลา นตฺถิ รตฺตีปี ทิวาปี
อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตกฺขณฺเน อุปฺคนฺตพฺพนา เนว อสุเกน วาตฺปี มรียาทา นตฺถิ
อตฺถิเกน อุปฺคนฺตพฺพนา เนว ตถา เอตาสํปีติ อตฺโถ ๑ ฌตาสนสมมาติ
ยถา อคฺคิ อินฺทเนน น ตปฺปติ เอวํ เอตาปี กิเลสฺรติยา น
ตปฺปนฺติ ๑ กณฺหสปฺปสิรฺูปมาติ โกชนตาย โฆรวิสตาย อุปฺนาหตาย
ทฺุชฺชิวฺหตาย มิตฺตทฺุพฺพิตฺตายาติ อิมฺหิ ปญฺจหิ การณฺหิ
กณฺหสปฺปสิรฺสทิสสา ๑ ตตฺถ พหฺลราคตาย โฆรวิสตา ปีสฺสุนตายน
ทฺุชฺชิวฺหตา อติจาริตาย มิตฺตทฺุพฺพิตา เวทิตพฺพนา ๑ พหิ ตินฺสฺสาติ
ยถา คาโว ขาทิตพฺพญฺานํ ฌทฺุเทตฺวา พหิ มนาปมฺนาปสฺส ตินฺสฺส
วริ วริ โอมสนฺติ ขาทนฺติ เอวเมตาปี นิทฺุชนํ ปุริสํ ฌทฺุเทตฺวา
อณฺณํ สฺรณเมว ภาชนฺตีติ อตฺโถ ๑ มฺุทฺุชาภิสิตฺตนฺติ ราชานํ ๑
ปมฺุทา จ สพฺพชาติ สพฺพนา อิตฺติโย ๑ เอเตติ เอเต ปญฺจ
ชเน ๑ นิจฺจยโตติ นิจฺจยสฺยโต อุปฺญฺุจิตฺตติ อปฺปมตฺโตว หุตฺวาติ
อตฺโถ ๑ ทฺุพฺพิทฺุติ ทฺุชฺชาโน ๑ สจฺจภาโวติ อชฺุณฺนสโย ๑
จิริปริจฺฉินฺนปี หิ อคฺคิ ทฺุหติ ๑ จิริวิสฺสาสิโกปี กุณฺชโร
ฌาณฺเตติ ๑ จิริจโตปี โฆรวิโส สปฺโป ๑ ทํสฺติ ๑ จิริวิสฺสาสิโกปี
ราชา อนตฺถกโร โหติ ๑ เอวํ จิริปริจฺฉินฺนาปี อิตฺติโย วิปฺปการํ
ทสฺเสนฺติ ๑ นาจฺจนฺตวณฺณาติ น อตีวณฺณา(๒) ๑ น พฺุนฺน กนฺตาคี
อทฺุฏฺกาสิกกณฺณิกา วิย น พฺุนฺนํ ปิยา มนาปา ๑ น ทกฺุชฺฉินฺนาติ
๑. สี่. ย. นิจฺจยโตติ ๑ ๒. ม. อภิรูปวตี ๑

นจจกิตกุตลาฯ ตถารูปาหิ พหุหิ ปตฺถิตา พหุमितฺตา โหนฺติ
ตสฺมา น เสวิตพฺพาฯ น ฐนสฺส เหตุติ ยา ฐนเหตุเยว
ภชติ สฺวา อปริคฺคหาปี น เสวิตพฺพาฯ สฺวา หิ ฐนํ อลภมาณา
กฺขมฺมติ ฯ

เอวํ วุตฺเต มหาชนฺโน มหาสตุตฺตสฺส มชฺฐรชฺมมกถํ สุตฺวา อโห
สฺวกถิตนฺตฺติ สฺวากฺขการมทาสิ ฯ โสปี เอตฺตเกหิ การณฺเหหิ อิตฺถินํ
อคุณฺณํ กเถตฺวา ตฺถนฺหิ อโหสิ ฯ

ตํ สุตฺวา อานนฺุโท กิษฺณมราชา สมฺม กุณฺณลราช อหํปี
อตุตฺตโน ฅาณพเลน อิตฺถินํ อคุณฺณํ กเถสฺสามิติ วุตฺวา อคุณฺณกถํ
อารภิ ฯ

[๓๑๑]ตํ ทสฺเสนฺุโต สตุตฺตา อาห อถ ขลฺล โภ อานนฺุโท
กิษฺณมราชา กุณฺณลสฺส สกฺกนฺุสฺส อาทิมชฺฅคฺคาตาปริโยสานํ
วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อีมา คาคา อภาสิ

ปฺปฺพณฺณปี เจมํ ปจฺวี ฐเนน
ทชฺชิตฺถิตฺยา ปฺปฺริโส สมฺมตฺตาย
ลทฺฐา ขณฺณํ อติมณฺเญยฺย ตํปี
ตาสํ วสํ อสตีนํ น คจฺเจ ฯ
อุฏฺฐายกณฺเณว(๑) อสีนฺุวตฺตี
โกมารภตฺตารํ ปิยํ มนาปี
อาวาสฺสุ กิจฺเจสฺสุ จ นํ ชหนฺตฺติ
ตสฺมาหํ อิตฺถินํ น วิสฺสสามิ ฯ

๑. ม. อุฏฺฐาหํกํ ฯ

น วิสสุเส อิจฺจติ มนฺติ โปโส
น วิสสุเส โรหติ เม สกาเส
เสวณฺติ เหตา ปิยมปิยญจ
นาวา ยถา โอรรุถึ ปรณจ ๑
น วิสสุเส สาขาปุราณสนุถึ
น วิสสุเส มิตฺตปุราณโจริ
น วิสสุเส ราชสา สขา(๑) มมนฺติ
น วิสสุเส อิตฺถิ ทสนฺน มาตริ ๑
น วิสสุเส รามกราสู นาริสู
อจฺจนฺตสีลาสู อสณฺณตาสู
อจฺจนฺตเปมานุคตฺสฺส ภริยา
น วิสสุเส ติตฺถสฺมา หิ นาริโย ๑
หนฺนยฺยฺปิ ฉินฺนทฺยฺยฺปิ อาทาเปยฺยฺปิ (๒)
กณฺจฺปิ เจตฺวาน รุจิริ ปิเวยฺยฺ
มา ทินกามาสู อสณฺณตาสู
ภาวฺงฺกรฺเร กงฺกตฺติถฺฐปฺมาสู ๑

มุสา ตาสึ ยถา สจฺจํ สจฺจํ ตาสึ ยถา มุสา
คาโว พหิ ตินฺนสฺเสว โอมสนฺติ วริ วริ ๑
คเตเนตา ปโลเกนฺติ เปกฺขิเตน หสิเตน จ (๔)
อโถปิ ทุนฺนินฺวตฺเถน มณฺชุนา ภณฺนิตฺเตน จ ๑

- # ๑. ม. ราชานํ สขา ๑ สึ. ย. ราชสา สาขา ๑
- # ๒. ม. หนฺนยฺยฺปิ เจทาเปยฺยฺมุปี ๑ สึ. ย. หนฺนยฺยฺปิ เจทาเปยฺยฺมุปี ๑
- # ๓. ม. กณฺจฺปิ ๑ ๔. ม. เปกฺขิเตน มุหิตฺเตน จ ๑

โจริโย กจินา(๑)เหตฺตา พาวา จ ปนสกุขรา

น ตา กิณฺจि น ชานนฺติ ยํ มนุสฺเสสุ วณฺจํ ๑

อสา โลกิตฺติโย นาม เวลา ตาสํ น วิชฺชติ

สารถฺตา จ ปคฺคภา จ สิจิ สพฺพมฺโส ยถา ๑

นตฺติตฺถิํ ปิโย นาม อปฺปิโยปิ น วิชฺชติ

เสวนฺติ เหตฺตา ปิยมปฺปิยญจ

นาวา ยถา โอรุณํ ปรณฺจ ๑

นตฺติตฺถิํ ปิโย นาม อปฺปิโยปิ น วิชฺชติ

ชนตฺถาย ปฺลิเวเจนฺติ ลตาว ทุมนิสฺสิตา ๑

หตฺถิพนฺธิ อสฺสพนฺธิ โคปฺริสณฺจ จณฺฑาลํ

ฉวทาหํ ปุปฺผจฺจกํ สชนํ อนฺุปนฺติ นาริโย ๑

กฺลปฺตฺตํปิ ชนฺติ อภิณฺจिํ ฉวกสมํ

สทิสํ อนฺุปนฺติ ชนฺเตจฺจ นาริโยติ ๑

ตตฺถ อาทิมชฺชกาธาปริโยसानนฺติ กาถาย อาทิมชฺชปริ-

โยसानํ วิทิตฺวา ๑ ลทฺธา ขณฺนฺติ โอกาสิ ลภิตฺวา ๑ อิจฺฉติ

มฺนฺติ มํ เอสา อิจฺฉตฺติปิ ปฺริโส อิตฺถิํ น วิสฺสเสยฺย ๑

สาขปฺราณสนฺถตฺนฺติ หิโย วา ปฺเร วา สนฺถตํ ปฺราณสาขสนฺถตํ

น วิสฺสเส อปฺโปเจตฺวา อปฺจเวกฺขิตฺวา น ปฺริณฺุชฺชเยยฺย ๑

ตตฺถ หิ ทิมชาติโก วา ปฺริสิตฺวา ติณฺุชฺชเยยฺย ปฺจามิตฺโต

วา สตฺถํ นิทฺทิจฺเปยฺย ๑ มิตฺตปฺราณโจรฺนฺติ ปนฺถทฺพฺภนฺนฺุชฺชาน

จิตฺโจริ โปฺราณมิตฺโต เมติ น วิสฺสเส ๑ โจรา หิ เย เต

๑. ม. กจินา ๑

สญชานนุติ เตเยว มาเรณุติ ๑ สขา มมนุติ โส หิ จิปปเมว
กุชฌติ ตสฺมา รารานํ สขา เมติ น วิสฺสเส ๑ ทสนน มาตฺรณุติ
อัย มหุลลิกา อิทานิ น อติจฺริสฺสติ อตฺตานิ รุกฺขิสฺสตีติ
น วิสฺสาสิตพฺพา ๑ รามกราสฺสูติ พาลานํ รติการาสฺ ๑
อจฺจนตสีลาสุติ อติกฺกนตสีลาสุ ๑ อจฺจนตเปมานุคตฺสฺสาติ สเจปี
อจฺจนตํ อนุคตเปมา อสฺส ตถาปี ตํ น วิสฺสเส กิการณา
ติคฺคตสฺมา หิ นาริโยติ สมฺพนุโธ ติตฺถํ วิย สพฺพสาธารณาติ
อตุโธ ๑ หนฺเยยฺยนุติ กุทฺธา วา อณฺณํ ปฺริสํ สารตฺตา วา
หุคฺควา สพฺพเมตํ หนฺนาที กรเยยฺ ๑ มา ทินกามาสุติ
หิณชฺฌาสาสุ ๑ ภาวนุติ เอวรฺูปาสุ สิเนหํ มา กรเยย ๑
คฺงคฺคิตฺถูปมาสุติ สพฺพสาธารณฺญเจณ คฺงคฺคิตฺถตฺทิสฺสาสุ ๑ มฺุสาติ
มฺุสาวาโท ตาสํ สจฺจสฺทิสฺสว ๑ คเตนาติ อาทิสฺส เปกฺขิตฺเตน
ปโลเกน อุมฺมาทนฺตีชาติกํ ทุณฺนิวตฺถเณ นพินิกาชาติกํ มณฺชฺนา
ภณฺตีเตน ตฺวณฺณํ โข อຍຍပ္ပตฺตก อากฺขเจยฺยาสีติ นนฺทตฺถเรสฺส
วตฺถุ กเถตพฺพิ ๑ จริโยติ สมฺภตฺสฺส ฐนฺสฺส วินาสเนน
จริโย ๑ กจินาติ ฤทฺทหทยา ๑ พาพาติ ทุฏฺฐา อปฺปกเนว
กุชฌนสีลา ๑ ลปนสฺกฺขราติ นิริคฺคกฺลปเนน สฺกฺขรา วิย
มธฺุรา ๑ อสฺาติ อสฺตีโย ลามกา ๑ สารตฺตาติ สพฺพทา
สารตฺตา ๑ ปคฺพภาติ กายปาคพฺพิยาทีหิ ปคฺพภา ๑ ยถาติ
ยถา สิจิ สพฺพมฺุโส เอวํ ตาปี สพฺพมฺุสา ๑ ปลิเวเจณตีติ
ปฺริสชฺชนุติ อฺุปกฺุหนฺติ เวเจณติ ๑ ลตาวาติ ยถา ลตา รุกฺขํ

เวเจนติ เอวเมตา ปุริสั ปริสชชนุติโยปี ฌนั ปริสชชนุติ
นาม ๗ หตฺถิพนุชฺชนุติ หตฺถิพนุชฺชาทีสุ โคปุริโส วุจฺจติ
โคपालโก ๗ ฉวทาหกนฺติ ฉวานั ทาทกั สุสานโคปกนฺติ วุคฺคั
โหติ ๗ ปุปฺผลทฺตกนฺติ วุจฺจ
สชนั อนุจฺจ
สุนขมัสสาทกจฺจ
ภชนุติ ตสฺมา อนุปตฺนุติ ฌนเหตุ นาริโย ๗

เอวั อตฺตโน ฌาณ จตฺวา อานนุโท ฌิชฺฌราชา อิตฺถินั
อคุณฺธิ กเถตฺวา ตฺถุณี อโหสิ ๗ ตสฺส วจัน สุตฺวา นารโท
อิสิ อตฺตโน ฌาณ จตฺวา ตาตั อคุณฺธิ กเถสิ ๗
[๑๑๒]ตั ทสฺเสนุโต สตฺถา อาห อถ ขลฺ โภ นารโท อิสิ
พฺราหฺมโณ อานนุทสฺส ฌิชฺฌราชสฺส อาทิมชฺฌคาถาปริโยสานั
วิทฺตฺวา ตายั เวลาญั อีมา คาถาโย อภาสิ

จตฺตาโรเม น ปุเรนุติ เต เม สฺฐนาถ ภาสโต
สมฺพุโท พฺราหฺมโณ ราชา อิตฺถิ วาปี ทิชฺฌปติ ๗
สริตา สาคริ ฌนุติ ยา กาจิ ปจฺวิสฺฐิสิตา
ตา สมฺพุทฺถ น ปุเรนุติ โอนตฺตา หิ น ปุริติ ๗
พฺราหฺมโณ จ อธิยาน(๑) เวทมกฺขานปญฺจมั
ภิกฺขโยปี สุตฺมิจฺเจยฺย โอนตฺตา(๒) หิ น ปุริติ ๗
ราชา จ ปจฺวี สพุทฺธิ สสมฺพุทฺธิ สปฺพุทฺติ

๑. ม. อธิยาน ๗ ๒. ม. อุณตฺตา ๗ อิโต ปริ อีทิสเมว ๗

อชฌาวเส วิชินิตฺวา อนนุตฺ รตโนจิตฺ
ปารี สมุทฺทํ ปตฺเตติ โอนตฺตา หิ น ปฺรติ ๑
เอกเมกาย อิตฺถิยา อฏฺฐฏฺฐ ปติโน สียา
สุรา จ พลวนฺตา จ สพฺพกามรสาหฺรา
กเรยฺย นวเม ฉนฺทํ โอนตฺตา หิ น ปฺรติ ๑
 สพฺพิตฺถิโย สีจีริว สพฺพภกฺขา
 สพฺพิตฺถิโย นทีริว สพฺพวาหิณี
 สพฺพิตฺถิโย กณฺฏกานํว สาขา
 สพฺพิตฺถิโย ธนเหตุ วชนฺติ ๑
 วาทิ ชาเลน นโร ปรามเส
 โอสิตฺถิยา สาคฺร์ เอกปาณินา
 สเกน หตฺถเณน หเนยฺย โฆลสิ
 โย สพฺพภาวํ ปมฺพทาสุ โอสฺสเส ๑
 โจรินํ พหุพฺพุทฺธินํ ยาสิ สจฺจํ สฺสทฺถลภํ
 ถีนํปี ภาโว ทุชฺชาโน มจฺจสฺเสโวทกํ คตฺติ ๑
 อนลา มุทฺ สมภาสา ทุปฺปุรา ตา นทีสมา
 สีทนต์ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย ๑
 อวฏฺฐณิี มหามายา พุรฺหมจฺริยวิโกปนา
 สีทนต์ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย ๑
 ยญฺเจตา อุปเสวนต์ิ ฉนฺทสา วา ธเนน วา
 ชาติเวโทว สณฺจานํ จิปฺปี อนฺทหนฺติ นนฺติ ๑

ตตถ ทิฆมปตีติ ทิฆเชฏฐกกุณาลิ อาลปติฯ สรिताติอาทิ
จปีตมาติกาย ภาชนตถิ วุตติฯ โอนตตาทิ อุทกปติฏฺฐานสสุ
มหนตตาย โอนาเยวฯ อธิยานติ อชฺฌายิตฺวาฯ เวทมกฺขาน-
ปณฺจมนฺติ อิติหาสปณฺจมิ เวทจตุกกิฯ โอนตตาทิ โส หิ
อชฺฌาสมหนตตาย สิกฺขิตพฺพสฺส น ปฺรติฯ รตนจิตฺนฺติ
นानารตเนหิ โอจิติ ปฺริปฺณณิฯ โอนตตาทิ โส หิ ตณฺหยา
มหนตตาย น ปฺรติฯ สียาติ สียิฯ อยเมว วา ปาโจฯ
สพฺพกามรสาทฺราติ สพฺพเพถิ กามรสานิ อาทฺรกาฯ นวเมติ
อฏฺฐหิ อติกกนตฺทาวทสฺสนตถิ วุตติฯ สาปี ทสเมปี วิสตีเมปี
ตโต อุตฺตริตเรปี ฉนฺทํ กโรเตวฯ โอนตตาทิ สาปี กามตณฺหยา
มหนตตาย น ปฺรติฯ กณฺฏกานํว สาขาทิ สมฺพาทฺมกฺเค
กณฺฏกสาขสทิสสาฯ ยถา หิ सा लक्षित्वा आकण्ठति एवमेतापि
रुपातीहि कण्ठमन्तिฯ यथा ज साखा हृत्तातिसु विञ्चित्वा तुक्खि
อุปฺปาเทติ เอวเมताปี สฺมุจฺจมตฺตา สรริสมฺพสฺเสน วิञ्चित्वा
มหาวินาสิ ปาเปนฺติฯ วชนฺตีติ ปฺรปฺริสิ วชนฺติ อนฺวชนฺติฯ
ปฺรามเสติ คณฺเหยฺยฯ โอสิตฺยจฺยาติ นหายิตฺตุ โอตินฺโณ
เอเกน ปาณินา สกलि สมฺพุทฺทกํ โอสิตฺยเจยฺย กहेตฺวา กहेตฺวา
จฺจฺจฺเจยฺยฯ สเกนาติ เอเกน อตฺตโน หตฺเถน ตเมว หตฺถิ
ปฺหริตฺวา โฆสิ อุปฺปาเทยฺยฯ สพฺพภาวนฺติ ตฺวเมว อิกฺกุโ
กนฺโต มนาโปติ วุจฺจมาโน โย ปฺริโส เอวเมเวตฺนฺติ สพุทฺทหนฺโต
สพฺพิ อตฺตโน อชฺฌาस्यิ ปฺมฺทาสฺสู อุตฺสเชยฺย โส ชาลาทีหิ

วาทคुकหณาทินิ กเรยชาติ อตุโถ ๗ คตุนติ คมนั ๗ อนลาติ
คิหิชมเมหิ อลุนติ วจนวิริหิตา ๗ ทุปปุราติ ยถา มหानी
อุทเคน เอิวิ กิเลสเรติยา ทุปปุรา ๗ สีนุนติ นั วิทิตวานาติ
เอตถ นนุติ นิปาตมตติ ๗ อิตถิโย อลลินา จตุสุ อปาเยสุ
โอสีทุนติติ วิทิตวาน ๗ อวณฺณนิตติ ยถา อวณฺณนึ มายา ชนสฺส
หทยั โมเหตุวา อตุตโน วเส วตุเตติ เอวมตปิตี อตุโถ ๗
วิโกปนาติ นาสนณฺเจน จ คหณณฺเจน จ พุรหุมจริยสฺส
วิโกปนา ๗ ฉนุทสา วาติ ปิยสัวาเสน วา ๗ ฐเนน วาติ
ฐนเหตุนา วา ๗ สณฺจันนุนติ ยถา ชาตเวโท อตุตโน จัน
ยั ยั ปเทสั อลลियติ ตั ตั ทหติ ตถา เอตปิ ยั ยั ปุริสั
กิเลสวเสน เสวนุนติ ตั ตั อนุทหนุนติ มหาวินาสั ปาเปนุนติ ๗

เอวิ นารเทน อิตถินั อकुณเ ปกาสิเต ปุนปิ มหาสตุโต
วิเสเสตุวา ตาสั อकुณั ปกาเสติ ๗

[๓๑๓]ตั ทสฺเสนุโต สตุถา อาห อถ ขลु โภ ภูณาลโล สกุโณ
นารทสฺสเทว พุราหุณฺณสฺส อาทิมชฺฌคาถาปริโยสานั
วิทิตวา ตายั เวลายั อีมา คาถา อภาสิ

สลลเป นิสิตขคฺคปาณินา
ปณฺฑิโต อปิ ปิสาจโทสินา
อุคฺคเตชั อูรคัปิ อาสิเท
เอโก เอกาย ปมุทาย นาลเป ๗

๑. ม. อลลियติ ๗

ชาตกฏกถา ๘ ปณาส-สตตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 406
เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 406

โลกจิตตมถนา หิ นาริโอ
นจุกิตตภณิตคหิตาวุธา
พาชยนฺติ อนุปฏิจิตตตี
ทีเป รกขสิคณาว วาณิเช ฯ
นตฺถิ ตาสี วินโย น สัวโร
มชฺชมัสนิริตา อสญฺจตา
ตา คิลนฺติ ปุริสสฺส ปากตํ
สาคเรว มกรํ ติมิงฺกโล (๑) ฯ
ปญฺจกามคฺคณฺสาต โคจฺรา
อุทฺธตา อนิยฺตา อสญฺจตา
โอสฺรณฺติ ปมฺุทา ปมาทินํ
โลณฺโตยวตฺติยว อาปกา ฯ
ยํ นริ อฺุปนฺติ(๒) นาริโอ
ณฺุทสา วา รติยา วา ฐเนน วา
ชาตเวทสทิสฺปิ ตาทิสํ
ราคโทสวริโย ทหนฺติ นํ ฯ
อทุธํ ฌตฺวา ปุริสํ มหฺุทฺธนํ
โอสฺรณฺติ สฺชนํ สหตฺตนา
รตฺตจิตฺตํ อติเวจฺยนฺติ นํ
สาล มาลฺุวลตาว กานเนน ฯ

๑. สී. ยฺ. ติมิงฺกโล ฯ ๒. สී. ยฺ. อฺุปลมฺนฺติ ฯ

ตา อุเปนต์ิ วิวิเชน ฉนุทสา
จิตฺรวิมฺพมุขิโย อลงฺกตา
โอหสนฺติ(๑) ปหสนฺติ นาริโย
สํวโรว(๒) สหสฺสมายโกวิทา ฯ
ชาตฺรูปมณฺิมุตฺตภูสิตา
สกกฺกตา ปตฺติกุเลสุ นาริโย
รกฺขิตา อติจฺรณฺติ สามิกํ
ทานวํว หทยนฺตรนิสฺสิตา ฯ
เตชวปิ หิ นโร วิจกฺขโณ
สกกฺกโต พหุชนสฺส ปุชิตो
นารินํ วสฺสกฺกโต น ภาสติ
ราหุณา อุปฺหโตว จนฺทิมมา ฯ
ยํ กเรยฺย กุปีโต ทิสฺโส ทิสํ
ทฺฏฺฐจิตฺโตว สมากคํ อริ
เตน ภฺยโย พุยสนํ นิกจฺจติ
นารินํ วสฺสกฺกโต อเปกฺขวา ฯ
เกสฺสนนฺขณฺนตฺตชฺชิตา
ปาทปาณิกสทฺถตฺตาทิตา
หีนเมวฺปกตา หิ นาริโย
ตา รมนฺติ กุณเปว มกฺขิกา ฯ

๑. ส. ย. อุหสนฺติ ฯ ๒. ม. สมฺพโรว ฯ

ชาตกฏกถา ๘ ปณาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 408
เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 408

ตา กุเลสุ วิสิขนุตเรสุ วา
ราชธานีสุ นิคเมสุ วา ปน
โอทุทิติ นมุจิปาสวาคูริ (๑)
จกขุมา ปรีวชเชยยุ สุขตุถิโก ฯ
โอสุสชิตฺวา กุสลํ ตโปकुณํ
อนริยจริตานิ โย อาจริ
เทวตาทิ นริยํ นิมิสุสติ
เฉทคามิมณียว วาณิโซ ฯ
โส อิชฺ ครหิตโต ปรตฺถ จ
ทุมมตี อุปฺหโต(๒) สกมฺมุนา
กจฺจตี อนียโต กลากลํ
ทฺฐุททฺทฺรภร โถว อุปฺปเถ ฯ
โส อุเปตี นริยํ ปตาปนํ
สตุตฺติสิมฺพลิวณฺจ อยสํ
อาวสิตฺวาน ตริจฺจนฺ โยนิยํ
เปตราชวิสยํ น มฺลฺยจตี ฯ
ทิพฺยา จิฑุฑา รติโย จ นนฺทเน
จกฺกวตฺติจริตฺถจฺจ มานุเส
นาสยฺนตี ปมฺทา ปมาทินํ
ทฺกุคฺคิตฺถจฺจ ปฺฏิปาทยฺนตี นํ ฯ

๑. ม.วาริ ฯ ๒. สී. ย. อุปกโต ฯ

ทิพฺยา ชิจฺจฺทา รติโย น ทฺลลภา

จกฺกวตฺติจริตฺตฺยจ มานุเส

โสวณฺณพฺยมนฺนิลยาว อจฺจรา

เย จรฺนฺติ ปมฺทาหนตฺติกา ฯ

กามชาตฺสมตฺติกฺกมา คติ

รฺูปชาตฺสมภโว น ทฺลลโก

วितฺตราคฺวิสฺยุปฺปตฺติ ยา

เย จรฺนฺติ ปมฺทาหนตฺติกา ฯ

สพฺพทฺกฺขสมตฺติกฺกมํ สิวํ

อจฺจนฺตํ อจฺลิตํ อสฺงฺขตํ

นิพฺพุตฺเทภิ สฺสูภิ น ทฺลลภํ

เย จรฺนฺติ ปมฺทาหนตฺติกาติ ฯ

ตตฺถ สลฺลเปติ สจ มยา สทฺธี สลฺลปิสฺสสฺสิ สีสฺนฺเต

ปาเตสฺสามิตฺติ วตฺวา ขคฺคํ อาทาย จิตฺตนาปิ สลฺลเปยฺย

สลฺลปิตฺตมตฺเตยฺว ตํ ขาทิตฺวา จีวิตฺวินาสํ ปาเปสฺสามิตฺติ โทสิณา

หฺตุวฺวา จิตฺตํ สทฺธี สลฺลเปยฺย ฯ อุปคตํ ตํ ทํสิตฺวา นาสฺสามิตฺติ

จิตฺตํ อุกฺกเตชฺชํ อฺรคฺคํปี อาสิเทยฺย ฯ เอโก ปน หฺตุวฺวา รโห เอกาย

ปมฺทาย น หิ อาลเปยฺย ฯ โลกจิตฺตมถนาติ โลกสฺส จิตฺตสฺส

มถนา โลกจิตฺตสฺสสาภิฆาฏิกาย รกฺขสึคณาติ ยถา ทีเป จิตฺตา

รกฺขสึคณา มนุสฺสเวเสน วาณิเช อุปลาเปตฺวา อตฺตโน วเส

คเต กตฺวา ขาทนฺติ เอวํ อิมายิ ปญฺจหิ รฺูปาทิหิ กามคฺุณฺเหหิ

อตุตโน วเส กตุวา สตุเต มหาวินาสี ปาเปนุตีติ อตุโถ ฯ
วินโยติ อจาโร ฯ สัวโรติ มรียาทา ฯ ปากตุนติ ทุกขสมภตัง
ชนัง คิลนุติ วินาเสนุติ ฯ อนียตาติ อนียตจิตตา ฯ โลกนโตยวตียนุติ
โลกนโตยวตัง สมุททนุติ อตุโถ ฯ อาปคาติ นทโย ฯ อยเมว
วา ปาโจ ฯ ยถา สมุททัง นทโย โอสรณุติ เอว ปมาทีนัง
ปมาเทน ปมูทาติ อตุโถ ฯ ฉนุทสาติ เปเมน ฯ รติยาติ
ปญจกามกุนธรติยา ฯ ชเนน วาติ ชนเหตุ วา ฯ ชาติเวทสทิสนุติ
อคุณสมปตติยา อคฺคิมิว ชลิตปี ฯ รากโทสวธิโยติ กามรากโทเสหิ
วธิกา ฯ รากโทสคฺคิโยติ วา ปาโจ ฯ โอสรณุตีติ มฐรวจเนน
ตัง พนุชฺชนุติโย อุปกจฺจนุติ ฯ สชนนุติ สชนา ฯ อยเมว วา
ปาโจ ฯ วตุถาลงฺการตฺถาย ยํ กิณฺจิจิ อตุตโน ชนัง ทตุวาปี
โอสรณุตีติ อตุโถ ฯ สหตุตนาติ อตุตภาเวน สทฺธิ อตุตภาวํปี
ตสฺเสว ปริจฺจชนุติโย วिय โหณฺติ ฯ อติเวชยนุตีติ ชนคหณฺตฺถาย
อติวिय เวชยนุติ ปีเพณฺติ ฯ

วิวิเชน ฉนุทสาติ นานาวิเชน อากาเรน ฯ จิตฺตวิมุพ-
มุขิโยติ อลงฺการวเสน วิจิตฺตสรีรา วิจิตฺตมุขิโย หุตฺวา ฯ
โอหสนุตีติ มหาหสฺตัง หสนุติ ฯ ปหสนุตีติ มนุทหสฺตัง
หสนุติ ฯ สัวโรวาติ มายากการปฺริโส วिय อสุรินฺโท วिय จ ฯ
ทานวํ หทยนฺตรนิสฺสิตาติ ยถา กุโธ นุ อากจฺจถ โภตโย
ชนาติ กรณฺทชาติเก หทยนฺตรนิสฺสิตา อนฺโตอุทรคตาปี ทานวํ
ฉนุทเตตุวา อณฺเณน วิชฺชาเชน สห อติจฺริ เอว อติจฺรณฺติ

อรกชิตา เหตาดิ ทีเปติ ๗ น ภาสตีติ น วิโรจติ หาริต-
โลมกสฺสปกฺสราชาโน วย ๗ เตนาดิ ตมฺหา อมิตฺเตน กตพฺยสนา
อติเรกตรฺ พฺยสนนฺติ อตุโถ ๗ อเปกฺขวาติ สตณฺโห ๗
เกสฺถุนนขณฺนิตฺตชฺชิตาดิ อากขฺตติควา ลฺลนเกสา นเขหิ ฉินฺนคตฺตา
ตชฺชิตา ๗ ตาพิตาดิ ปาทาทิหิ จ ตาพิตาว หุตฺวา โย
กลิวเสน เอเต วิปฺปกारे กโรติ ตาทิสฺ หีนเมว อุปกฺตา นาริโย
รมนฺติ น เอเต วิปฺปกारे ปรีหรนฺติ มจฺจรสฺมาจาเร กิการณา
น รมนฺติ ๗ กุณเปว มกฺชิกาดิ ยสฺมา เขจฺจเฉ หตฺถิกุณปาติมฺหิ
มกฺชิกา วย ตา หีนเยว รมนฺตีติ อตุโถ ๗ โยทฺทิตนฺติ น
เอตา อิตฺติโย นาม อตฺโข อิมฺสฺ จาเนสฺ นมฺจโน กิเลสมารสฺส
มิกปกฺชि คหณคฺถํ ลฺลทฺเทหิ ปาสฺ วาจรฺญจาปี ตํ มลฺลมาโน
ปณฺณาจกฺขุณา จกฺขุมา ทิพฺพมานุสฺเสน สฺเขน อตุโถ
ปรีวชฺเชยฺย ๗

โอสฺสชิตฺวาติ เทวมนุสฺเสสฺ มหาสมฺปตฺติทายกํ ตโปคฺคณฺ
ฉทฺเทตฺวา ๗ โยติ โย ปุริโส อนริเยสฺ อปรีสุทฺเตสฺ ปณฺจกามคฺคณฺเสสฺ
กามคฺคณฺรติจริตานิ อاجرฺ ๗ เทวตาดิ นีรยํ นิมิสฺสตีติ โส
เทวโลกโต นีวตฺติควา นีรยํ คณฺหิสฺสตี ๗ เจทคามิมณฺยิว
วณฺชิตฺติ ยถา พาลวณฺชิว มหคฺคณฺญทํ ทตฺวา เจทคามิ
มณฺชิกํ คณฺหตี ตถารูโป อยํ โหตีติ อตุโถ ๗ โสตี อิตฺถินํ
วสฺสกโต ๗ อนนฺยโตตี เอตฺตํ นาม กาลิ อปาเยสฺ ปจฺจิสฺสตีติ
๑. ม. เทวโลเกน ปรีวตฺติควา ๗

นิฏฐเปสิ ฯ หิมวนุเต กิณฺนรมโหระคาทโย อากาเส จิตา เทวตา
จ อโห พุทฺธลีลาเย สุกฺกิตฺติ สาธุ สาธุติ สาธุการี อํหํสุ ฯ
อานนุโท กิซุมราชา นารโท พุราหุมนโณ ปุณฺณมุโข จ
ปุสฺสโกกิโล อตุตโน อตุตโน ปริสฺส อาทาย สกฺกฺจฺจานเมว
อคมํสุ ฯ มหาสตุตฺตปิ สกฺกฺจฺจานเมว คโต ฯ อิตเร ปน
อนฺตรนฺตฺรา อากนฺตฺวา มหาสตุตฺตสฺส สนฺติเก โอวาเท จตุวา
สกุคฺคปรายนา อเหตุํ ฯ

สตุตฺตา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานเนนฺโต
โอสานคาถมาห

[๑๑๔] กุณาโลหํ ปุเร อาสี โอทายี ปุสฺสโกกิโล
อานนุโท กิซุมราชาสี สาริปุตุโต จ นารโท
ปริสา พุทฺธปริสา เอวํ ชาเรถ ชาตกนฺติ ฯ

เต ปน ภิกฺขุ กมนกาเล สตุตฺตฺวานุภาเวน กนฺตฺวา
อากมนกาเล อตุตโน จ อานุภาเวน อาคตาติ ฯ เตสํ สตุตฺตา
มหาวเนเขว กมฺมกุจฺจันํ กเถสิ ฯ เต ตํ ทิวสเมว อรหตุตํ
ปาปฺณีสฺสุ ฯ มหาเทวตาสมาคโม อโหสิ ฯ อถ ภควา
มหาสมยสุตฺตํ กเถสิ ฯ กถาปริโยसानเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ
ปาปฺณีสฺสุติ ฯ

ญาณชาตกั นิฏฐิตํ ฯ

จตุตฺตํ ฯ

มหาสุตโตสมชาตกั

กสฺมา ตฺวํ รัสก อีทิสานีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
องฺคุลิมาลตฺเถรํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺส อุปฺปตฺติ จ ปพฺพชฺชา จ อุปสมฺปทา องฺคุลิมาล-
สตุตวณณนํ วุตฺตณฺเยนว วิตุถารโต เวทิตพฺพา ฯ โส ปน
สจฺจกิริยาย มุพฺพหคพฺภาย อิตฺติยา โสตุถิกาวํ กตฺวา ตโต ปญฺจาย
สฺลภปิณฺโฑ หุตฺวา วิเวกมนุพฺรุหนฺโต อปรภาเก อรหตฺตํ ปตฺวา
อภิณฺวาโตว อสีติยา มหาเถรานํ อพฺภนฺตโร อโหสิ ฯ ตสฺมี
กาเล ฐมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺุโส อโห วัต ภาวตา
ตถารูปี ลุทฺทํ โลहितปาณิ มหาโจริ องฺคุลิมาลํ อทณฺเฑน อสตุเถน
ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณํ กโรนฺเตน ทุกฺกรํ กถํ อโห พุทฺธา นาม
ทุกฺกรการกาติ ฯ สตุถา คนฺธกฺกุญฺยิ จิตฺว ทิพฺพโสเตน เตสํ ภิกฺขุณฺ
กถํ สุตฺวา อชฺช มม คมนํ พหุปการิ ภวิสฺสตี มหาฐมฺม-
เทสฺนา ปวตฺตีสฺสตีติ ญตฺวา คนฺธกฺกุญฺยิตฺโต นิภฺขมิตฺวา อโนปมาย
พุทฺฐลึถาย ฐมฺมสภํ คนฺตฺวา ปวฺรปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา
กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต อนจฺจริยํ ภิกฺขเว อิทาเนว ปรมายิสฺมโพรฺธิปฺตฺเตน
มยา เอตสฺส องฺคุลิมาลตฺเถรสฺส ทมนํ สุวาทิ ปุพฺพจฺริยํ
จรณฺโต ปเทสฺวาเถ จิตฺปิ เอตํ ทเมสินฺติ วตฺวา ตฺถเห อโหสิ
เตหิ ยาจิตฺโต อตีตํ อหาริ ฯ

อติเต กุรรุญเจ อินุทปตตนครเร โกรโพย นาม ราชา
ชมเมน รชชั การเรสิ ฯ ตทา อมหากั โโพธิสตุโต ตสส
อคคมहेสิยา กุจุมิหิ นิพพตติ ฯ สุตวิตุตตาย ปน ตั สุตโตโมติ
สณชานีสุ ฯ ตเมนนั วยปฺปตตํ ทิสฺวา ราชา นิกฺขสहतฺถั
ทตฺวา ทิสปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส สนฺตึเก สิปฺปुकฺคหณตฺถาย
ตกุกสิลํ เปเสสิ ฯ โส อจฺริยภากั อาทาย นิกฺขमितฺวา มคฺคั
ปฏฺธิปชฺชั ฯ พารานฺตสิยั กาสึกรณฺโวลุ ปฺตฺโต พุรหฺมทตฺตกฺมาโรปิ
ตเถว วตฺวา ปิตฺรา เปสิโต นิกฺขमितฺวา ตั มคฺคั ปฏฺธิปชฺชั ฯ
อถ สุตโตโม มคฺคั คนฺตฺวา นครทฺวาเร सालาย ผลเก
วิสุสมตฺถาย นิสึทึ ฯ พุรหฺมทตฺตกฺมาโรปิ คนฺตฺวา เตน สทฺธี
เอกผลเก นิสึทึ ฯ อถ นั สุตโตโม ปฏฺธิสนฺธารั กโรนฺโต สมฺม
มคฺคั ปฏฺธิปชฺชนฺโต กิลนฺโตสิ กุโต อากจฺจสิตี ปุจฺจิตฺวา
พารานฺตสิโตติ วุตเต กสฺส ปฺตฺโตสิตี กาสึกรณฺโวลุ ปฺตฺโตสิตี
โกนาโมสิตี พุรหฺมทตฺตกฺมาโร นามาหนฺติ เกน การณฺน
อิธาคโตสิตี ปุจฺจึ ฯ โส สิปฺปुकฺคหณตฺถายาติ วตฺวา ตวंपิ
มคฺคั ปฏฺธิปชฺชนฺโต กิลนฺโตสิ กุโต อากจฺจสิตี เตนเว นเยน อิตฺร
ปุจฺจึ ฯ โสปี ตสฺส สพฺพั อจฺจิกฺขั ฯ เต อุโภปี มยั ขตฺติยา
เอกาจฺริยสฺเสว สนฺตึเก สิปฺปुकฺคหณตฺถาย คจฺจามาติ อณฺณมณฺณั
मितฺถาวั กตฺวา นครั ปวิสิตฺวา อจฺริยกุลั คนฺตฺวา อจฺริยั
อภิวาเทตฺวา อตฺตโน ชาตี อจฺจิกฺขิตฺวา สิปฺปुकฺคหณตฺถาย
อากตฺถาวั กเถสิ ฯ โส สาธฺตึ สมฺปฏฺธิจฺจึ ฯ เต อจฺริยภากั

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 416

ทตฺวา สิปปํ ปฏฺฐเปสฺสุ ๑ น เกวลญจ เต เทว อญฺเฌปี
ตทา ชมฺพุทีเป เอกสทมตฺตา ราชนฺตฺตา ตสฺส สนฺตฺเท สิปปํ
อุคฺคณฺหนฺติ ๑ สุตฺโตโม เตสํ เชฏฺฐนฺตฺวาสิโก หุตฺวา สิปปํ
อุปทิสฺนฺโต น จิสฺเสว นิปฺผตฺตี ปาปฺณิ ๑ โส อญฺเฌสํ
สนฺตํ อคฺนฺตฺวา สหาโย เมติ พุรฺหมทตฺตฺกุมารเมว คฺนฺตฺวา
ตสฺส ปิฏฺฐาจริโย หุตฺวา จิปปํ สิग्ขาเปสิ ๑ อิตเรสํปี
อนุกฺกเมเนว สิปปํ นิฏฺฐิตํ ๑ เต อนฺุโยคํ ทตฺวา อจริยํ วนฺทิตฺวา
สุตฺโตมํ ปริวารตฺวา นิกฺขมฺิสฺสุ ๑ อถ เน สุตฺโตโม มคฺคณฺตเร
จตฺวา อฺุโยเชนฺโต ตฺมฺเห อตฺตโน มาตาปีตฺนํ สิปปํ ทสฺเสตฺวา
รชฺเชสฺส ปติฏฺฐหิสฺสธ ปติฏฺฐิจฺจา จ ปน มโอมวาทํ กรเยยฺยาถาติ
อาห ๑ ที อจริยาติ ๑ ปกฺขทิวเสสฺส อฺุโปสธิกา หุตฺวา มา
ฆาณฺุ กรเยยฺยาถาติ ๑ เต สาธฺุติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิสฺสุ ๑ โโพธิสตุโตปี
องฺคฺวิชฺชาปากฏฺตฺตา อนาคเต พาราณสิยํ พุรฺหมทตฺตฺกุมารํ
นิสฺสาย มหาภยํ อฺุปฺปชฺชิสฺสตีติ คฺตฺวา เตสํ โอมทิตฺวา
อฺุโยเชสิ ๑

เต สพุเพปี อตฺตโน อตฺตโน ชนปทํ คฺนฺตฺวา มาตาปีตฺนํ
สิปปํ ทสฺเสตฺวา รชฺเชสฺส ปติฏฺฐาย ปติฏฺฐิตภาวญฺเจว โอมวาท
วตฺตมานภาวญจ ราชาโน ชานาเปตฺุ ปณฺณากาเรน สทฺุธิ
ปณฺณานิ ปหิณฺิสฺสุ ๑ มหาสตุโต ตํ ปวฺตฺตี สุตฺวา อฺุปฺปมตฺตา
โหนฺธติ ปณฺณานิ ปฏฺฐิเปเสสิ ๑ เตสฺ พาราณสิราชา วินา
มฺเเสน ภตฺตํ น ภูณฺชิ ๑ อฺุโปสธทิวสตุถายปีสฺส มํสํ คฺเหตฺวา

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 417

จเปนุติฯ อเถกทิวสั เอวัง จปีตมัสั ฆตตุตการกสุส ปมาเทน
ราเคเห โทเลยยสุทธา ขาทิสุฯ ฆตตุตการโก มัสั อทิสฺวา
กหาปณมฺภูจึ อาทาย จรฺนุโต มัสั อุปฺปาเทตุ อสกุโกนุโต
สเจ อมัสกั ฆตตุตฺ อูปฺนาเมสฺสามิ จีวิตฺ เม นตุถิ กึ นุโข
กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา อตฺเถโส อุปาโยติ วิกาเล อามกสุสฺสานั
คนฺตฺวา ตัมฺหุตฺตมตฺสฺส ปุริสฺสฺส อูรมัสั อหริตฺวา สุปกั ปจิตฺวา
ฆตตุตฺ ปจิตฺวา ฆตตุตมัสั อูปฺนาเมติฯ รณฺโณ มัสขณฺฑั ชิวฺหฺกฺเค
จปีตมตฺตฺเมว สตุตฺ รสฺหฺรณฺนิสฺหฺสฺสานิ ผริ สกฺลสฺรีริ โขเกติฯ
กึการณฺนาฯ ปุพฺเพ เสวนตฺายฯ โส กิร อตีตฺานนฺตฺเร อตฺตภาเว
ยฺกฺโข หุตฺวา พหุ มนฺุสฺสมัสั ขาทิ เตนฺสฺส ตั ปิยฺ อโหสิฯ
โส สจฺาหิ ตฺุณฺหิเยว ปฺริภฺุญฺชิสฺสามิ น เม อัย อิมฺ มัสั กเถสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา สห เขเพน ญฺมียฺ ปาเตสิฯ นิทฺุโทสั เทว ขาทาหิติ
วฺตุเต มนฺุสฺเส ปฺฏิภฺกฺมาเปตฺวา อหเมวสฺส นิทฺุโทสภาวึ
ขานามิ กิณฺุณฺาเมตฺ มัสฺนฺุติ ฆตตุตการึ ปุจฺฉิฯ ปุริมทิวเสสฺส ตยา
ขาทิตมัสั เทวาทิฯ นนฺุ อณฺุณฺุสมึ กाले อัย รโส นตุถิติฯ
อชฺเชว สฺสุจฺุ ปกั เทวาทิฯ นนฺุ ปุพฺเพปิ เอวรูปึ ปจฺสีติฯ
อถ นั ตฺุณฺุหิฏฺุตฺ ญตฺวา สภาวเมว กเถหิ โน เจ กเถสิ
จีวิตนฺุเต นตุถิติ อหฯ โส อภยฺ ยาจิตฺวา ยถาญฺตุ
กเถสิฯ ราชา มา สทฺุทฺมกาสิ ปกตฺิปจฺนมัสั ตฺุว ขาทิตฺวา
มยฺหิ มนฺุสฺสมัสเมว ปจฺาหิติ อหฯ นนฺุ ทฺุภฺกรึ เทวาทิ
อหฯ มา ภายิ น ทฺุภฺกรนฺุติฯ นีวทฺุธิ กุโต ลภิสฺสามิ

เทวติ อห ๑ นนุ พนุชนาคาร พนุ มนุสสาติ ๑ โส
ตโต ปญฺจาย ตถา อกาสิ ๑ อปรภาเค พนุชนาคาร มนุสเสสุ
ชีเนสุ อิทานิ ก็ กโรมีติ อห ๑ ตฺว อนุตรามกุเค สหสฺสภณฺฑิกํ
จิปิตฺวา โย ตํ คณฺหติ ตํ โจโรติ คเหตุวา มารหีติ ๑
โส ตถา อกาสิ ๑ อปรภาเค ภเยน สหสฺสภณฺฑิกํ โอลเณตฺปิ
อทิสฺวา อิทานิ ก็ กโรมีติ อห ๑ ยทา มชฺฌิมยาม เกรีเวลาย (๑)
นครี อากฺลํ โหติ ตฺว เอกสฺมี ฆรสนฺธิมิหิ วา วิธิยฺ วา จตุกฺเก
วา จตุวา มนุสฺเส มารตฺวา มํถํ คณฺหาหีติ ๑ โส ตโต
ปญฺจาย ญฺมมํถํ อาทาย กจฺฉติ ๑ เตสุ เตสุ จานเนสุ กเพวราณี
ทิสฺสนฺติ ๑ นครี อากฺลํ โหติ ๑ มม มาตา น ปณฺณายติ
มม ปิตา น ปณฺณายติ มม ภاتا ภิกินี จ น ปณฺณายตีติ
มนุสฺसानํ ปริเทวนสทฺโท สฺยยติ ๑

นาครา ภิตตตีตา หุตฺวา อิเม มนุสฺเส ลีโห นฺโฆ ขาทติ
พฺยคุโฆ นฺโฆ ขาทติ ยคุโฆ นฺโฆ ขาทตีติ โอลเณตฺตา
ปหารมฺขํ ทิสฺวา เอโก มนุสฺสโจโร อิเม ขาทติ มณฺเณติ ๑
มหาชนฺ ราชขุคเณ สนฺนิปิตฺวา อุปกฺโกสิ ๑ ราชา ก็ ตาตาดิ
ปฺจุจฺฉิ ๑ เทว อิมสฺมี นครเ มนุสฺสขาทโก โจโร อตุติ ตํ
คณฺหาเปถ เทวติ ๑ อหํ กถํ ชานิสฺสามิ ก็ อหํ นครี
รกุขฺนฺโต วิจรามีติ ๑ มหาชนา ราชา นครเณ อนุตฺถิโกติ
กาพหตุติเสนาปติสฺส อจิกฺขิสฺสามาติ คณฺตุวา ตสฺส กเถตุวา
๑. ลี. ย. ยามเกรีเวลาย ๑

โจริ ปริเยสคัม วญฺญตฺติติ วทิสฺสุ ฯ โส สตุตทาหํ อากเมถ ปริเยสิตฺวา
 โจริ โว ทสฺสามิตฺติ มหาชนํ อโยเชตฺวา ปุริเส อาณาเปสิ ตาตา
 นครเ กิร มนุสฺสขาทโกโร อตฺถิ ตุมฺเห เตสุ เตสุ จาเนสุ
 นิลียิตฺวา ตํ คณฺหถาติ ฯ เต สาธฺวติ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา ตโต ปญฺจาย
 นครํ ปริคฺคณฺหนฺติ ฯ ภตฺตการโกปิ เอกสมิ ฆรสนฺธิมิหิ
 ปญฺจณฺโน หุตฺวา เอกํ อิตฺถิ มาเรตฺวา ฆนํ ฆนํ มิสฺส อาทาย
 ปจฺฉิ ปุเรคฺคํ อารภิ ฯ อถ นํ เต ปุริสา กเหตุวา โปเถตฺวา
 ปจฺฉาพาหุํ พนฺชิตฺวา คหิโต มนุสฺสขาทโก โจโรติ มหาสทฺทํ
 กรีสฺสุ ฯ มหาชนํ ตํ ปริวารสิ ฯ อถ นํ สุญฺจฺจ พนฺชิตฺวา
 มิสฺสปจฺฉิ คิวายํ พนฺชิตฺวา อาทาย เสนาปติสฺส ทสฺเสสิ ฯ อถ
 นํ เสนาปติ ทิสฺวา กิณฺณุ โข เอส อิมิ มิสฺส ขาทติ อฺทาหุ
 อญฺเณน มิเสน มิสฺสิตฺวา วิภิกฺกิตฺวา อฺทาหุ รมฺโฆ วจเนน
 มาเรตฺติ จินฺเตตฺวา ตมตฺถํ ปุจฺฉนฺโต ปจฺฉมิ กถมาห

[๓๑๕]กสฺมา ตฺวํ รสก อิทิสานิ

กโรสิ กมฺมานิ สฺวารุณานิ

หนาสิ อิตฺถิ ปุริเส จ มฺพฺเห

มิสฺสสฺส เหตุ อาทู ชนสฺส การณาติ ฯ

ตตฺถ รสกาติ ภตฺตการกํ อาลปติ ฯ อิตฺโต ปริ อุตฺตาน-
 สมฺพนฺชนานิ วจนฺปฏิวจนฺปาลิวเสเนว เวทิตฺพพานิติ ฯ

ตโต รสโก นํ আহ

[๓๑๖]น อตฺตเหตุ น ชนสฺส การณา

น ปุตฺตทวารสฺส สหายถาตินิ

ภตุตา จ เม ภควา ภูมิปาโล
โส ขาหตี มัสมิท ภทนต์ติ ฯ

อด นั เสนาปติ อาห

[๓๑๑]สเจ ตูว ภตุตฺรตฺเถ ปยุตฺโต
กโรสิ กมฺมานิ สุตฺตารุณานิ
ปาโตว อนฺเตปฺริ ปาปฺณิตฺวา
ลเปยฺยาสี เม ราชนิโน สมฺมุเข ตนฺติ ฯ

อด นั รสโก อาห

[๓๑๒]ตถา กริสฺสามิ อห ภทนต์
ยถา ตูว(๑) ภาสสิ กาพหตฺติ
ปาโตว อนฺเตปฺริ ปาปฺณิตฺวา
วทฺขามิ เต ราชนิโน สมฺมุเข ตนฺติ ฯ

ตตฺถ ภควาติ คารววจนํ ฯ สเจ ตฺวานฺติ สจฺจํ นฺโ
ภณฺติ อุตฺทาหุ มรณฺภยฺน มุสา ภณฺตีติ วิมฺสนฺโต เอวมาห ฯ
ตตฺถ สุตฺตารุณานีติ มนฺนุสฺสฆาฏกมฺมานิ ฯ สมฺมุเข ตนฺติ
สมฺมุเข จตฺวา เอว วเทยฺยาสี ฯ โส สมฺปฏฺิจฺจนฺโต ตถาปี
คาถมาห ฯ

อด นั เสนาปติ คาพฺพหพนฺชนเมว สยาเปตฺวา วิภาตฺยา
รตฺติยา อมจฺเจหิ จ นาคเรหิ จ สทฺธิ มนฺเตตฺวา สพฺเพสุ
เอกจฺจนฺเทสุ ชาเตสุ สพฺพภูจฺจาเนสุ อารกฺขํ จเปตฺวา นกริ หตฺถกตฺ
กตฺวา รสทฺสสฺส คีวํยํ มัสปจฺฉิ พนฺธิตฺวา อาทาย ราชนิเวสนํ
๑. สี่. ยเมว ตูว ฯ

ปาวีสี ฯ สกถนกรั วรวิ ฯ ราชา หิโยโย ภูตตปาตราโส สายั
มัมปี อลภิตวา รสโก อิทานิ อากมิสสุตตี นิสินโนว ตัม รตุตี
วีดินาเมตวา อชฺชาปี รสโก นาคจฺจติ นาครานญจ มหาสทุโท
สุยฺยติ กิณฺฺนุ โข เอตฺนฺติ วาตปาเนน โอโโลเกนฺโต ตัม ตถา
อานียมานัน ทิสฺวา ปากฺกั อิทํ การณํ ชาตฺนฺติ จินฺฺนฺเตตฺวา สตี
ปจฺจุปฺภุสฺเปตฺวา ปฺลลฺงฺเกว นิสีตี ฯ กภาพฺหตุตีปี นํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
อนฺุยฺยชฺชิตฺวา โสปีสฺส กเถสี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อหา

[๑๑๕]ตโต รตุยา วิวสเน สุริยสุสฺสुकฺคฺคฺมณํ ปติ

กาโพร สรทมาทาย ราชานํ อุปฺสงฺกมิ

อุปฺสงฺกมิตฺวา ราชานํ อิทํ วจฺนมพฺุรวิ ฯ

สจฺจํ กิร มหาราช รสโก เปสีโต ตยา

หนฺติ อิตฺถิปฺุริเส ตฺวํ มํसानิ ขาทสีตี ฯ

ตโต ราชานํ อหา

[๑๑๖]เอวเมวํ ตถา กภาพ รสโก เปสีโต มยา

มม อตฺถํ กโรนฺตสฺส กิเมตํ ปรีภาสสีตี ฯ

ตตฺถ กภาพตี กภาพฺหตุตี ฯ เอวเมวณฺติ เตชวณฺเตน เสนาปตฺตินา

อนฺุยฺยชฺชิตฺวา ราชานํ มุสา วตฺถุ อสกุโกนฺโต เอวมาห ฯ ตตฺถ

ตถาตี อิทํ ปฺุริมฺสฺเสว เวจฺจัน ฯ มม อตฺถณฺติ มม วุฑฺฒี ฯ

กโรนฺตสฺสชาติ กโรนฺตํ ฯ กิเมตฺนฺติ กสฺมาเอตํ ปรีภาสสีตี ฯ

อถ ราชานํ อโห ทฺวํ กโรนฺตํ กโรนฺตํ กภาพฺหตุตี ตฺวํ นาม

อณฺโณ โจรํ อคเหตุวา มม เปสการํ คณฺหาเปสีติ ตสฺส ภยํ
ชเนนฺโต กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา เสนาปติ อยํ สเกเนว มุขเณ
ปฏิจานาติ อโห สาหสิโก เอตฺตํ กาลํ มนุสฺสํสา เอเตน
ขาทิตา วาเรสุสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา อาห มหาราช มา
เอวํ กริ มา มนุสฺสํสํ ขาทถาติ ฯ ราชา อาห กภาพหตุถิ
กิ กเถสิ นานํ อโโต วิรมิตฺตุํ สกฺโกมิติ ฯ เทว สเจ ตฺวํ
น วิรมิสฺสสิ อตฺตานํ รกฺขจฺจ ตวเมว นสฺสิสฺสสิติ ฯ เอวํ
นสฺสนฺโตปิ อหํ ตโตะ เนว วิรมิตฺตุํ สกฺโกมิติ ฯ ตโตะ เสนาปติ
ตสฺส สณฺญาปนตฺถาย วตฺถุํ อหริตฺวา ทสฺเสสิ ฯ

อสีตสฺมี หิ กาลเ มหาสมฺพุเท ฆ มหามจฺจา อหฺลํ ฯ
เตสุ อานนฺโท อุปนนฺโท อชฺโฆหาโรติ อิเม ตโย มหามจฺจา
ปญฺจโยชนสติกา ติมิงฺคโล ติมิมิงฺคโล มหาติมิมิงฺคโโพติ อิเม
ตโย มหามจฺจา สหสฺสโยชนิกา โหนฺติ เต สพุเพปี ปาสาณ-
เสवालภฺกฺขา อหฺลํ ฯ เตสุ อานนฺโท มหาสมฺพุทสฺส เอกปฺสฺเส
วสติ ฯ ตํ พหุ มจฺจา ทสฺสนาย อุปสฺงกมฺนฺติ ฯ เอกทิวสํ
สพุเพสํ ทฺวิปทจฺจอุปฺทานํ ราชา ปญฺญาติ อมฺหากํ ราชานฺตฺถิ
มยเมกํ ราชานํ กริสฺสามาติ จินฺเตตฺวา สพุเพ เอกจฺจนฺทา หุตฺวา
อานนฺทํ ราชานํ กริสฺสุ ฯ เต มจฺจา ตโตะ ปญฺจาย ตสฺส สายํ
ปาโตะ อุปฺญฺจานํ คจฺจนฺติ ฯ อเถกทิวสํ อานนฺโท เอกสฺมี ปพุพเต
ปาสาณเสवालํ ขาทนฺโต มจฺจํ อชานิตฺวา เสวาโโพติ สณฺญา
๑. ม. ติมินนฺโท ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตมชาตกั หน้า 423

เอกั มจันุ ขาทิ ๑ ตสฺส ตั มัสสั สกตสรีริ ฉาเทติ(๑)๑ โส
ก็ นุโฆ อิทั อติวีย มจฺรณฺติ นีหริตฺวา โอลเณนุโต มจฺนขณฺฑั
ทิสฺวา เอตฺตกั กาลั อชานิตฺวา ขาทามิติ จินฺเตตฺวา ตโต ปญฺจาย
สายนิ ปาโตปิ มจฺฉานั อุปฺญานัน อากนฺตฺวา คมนกาลเ เอกั
เทว มจฺเณ ขาทิสฺสามิ ปากฺกั กตฺวา ขาทิยมาเนสุ จ เอโกปิ
มัม น อุปฺสงกมิตฺสสฺติ สพฺเพปิ ปลายิสฺสนฺติ ปญฺจณฺโน หุตฺวา
ปจฺฉา โอสกุกิโตสกุกิติ ปหริตฺวา ขาทิสฺสามิติ ตถา อกาลิ ๑
เต มจฺฉา ปริกฺขยั กจฺฉนฺตา จินฺตยีสฺสุ กุโต นุโฆ ฉาตินัน
ภยั อุปฺปชฺชตีติ ๑ เถโก ปณฺฑิตมจฺโฆ มยฺหิ อานนฺทสฺส
กิริยั น รุจฺจติ ปริกฺคณฺทิสฺสามิ นนฺติ มจฺเณสุ อุปฺญานัน
กเตสุ อานนฺทสฺส กณฺณปฺตเต ปญฺจณฺโน หุตฺวา อญฺจาสิ ๑
อานนฺโท มจฺเณ อฺยโยเชตฺวา สพฺพปจฺฉโต กจฺฉนฺตัม ขาทิ ๑
โส ปณฺฑิตมจฺโฆ ตั กิริยั ทิสฺวา อิตเรสฺส อารเเจสิ ๑ เเต สพฺเพปิ
ภิตตสิตา ปลายีสฺสุ ๑

อานนฺโท ตโต ปญฺจาย มจฺฉมัสสิทฺเรน อณฺณั โคจริ
น คณฺหาติ ๑ โส ชิมฺจฉาย ปิพิโต กิลมฺนุโต กหิ นุโฆ
อิเม คตาติ เเต มจฺเณ ปรีเยสนฺโต เอกั ปพฺพตัม ทิสฺวา
มม ภเยน อิมั ปพฺพตัม นิสฺสาย วสนฺติ มณฺเณติ ปพฺพตัม
ปริกฺขิปีตฺวา อุปฺชาเรสฺสามิติ นจฺจญฺเณน จ สีเสน จ อฺโภ
ปฺสเส ปริกฺขิปีตฺวา คณฺหิ ๑ ตโต สพฺเพ อีธ วสิสฺสนฺติ
๑.ม. สจฺโฆเภสิ ๑ ๒. สี. กณฺณปฺตเตน ๑

กุโธ ปลายิสฺสนฺตติ ปพฺพตํ ปริกฺขิปิตฺวา อตฺตโน นงฺคุญฺจ
 ทิสฺวา อํ มจฺโฆ มํ วณฺเจตฺวา ปพฺพตํ นิสฺสาย วสฺตติ
 กุทฺโธ ปณฺณาสโยชนมตฺตํ สกนงฺคุญฺจ ทพฺหิ อณฺณํ มจฺจนฺติ
 สลฺลยาย คเหตฺวา มุรุมฺรายนฺโต ขาทิ ฯ ทุกฺขา เวทนา
 อุปฺปชฺชติ ฯ โลหิตกนฺเชน มจฺจนา สนฺนิปตฺติวา ลฺลยจิตฺวา
 ขาทนฺตา ยาว ลีลํ อคมํสุ ฯ มหาสรีรตฺาย ปรีวตฺเตตฺตุ
 อสฺกโกนฺโต ตตฺถเว ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณิ ฯ ปพฺพตฺราสี วิย
 อญฺจิสฺราสี อโหสิ ฯ อากาสจฺาริโน ตาปฺสปริพฺพาชกา มนฺุสฺสานํ
 กถยีสฺสุ ฯ สกฺลชมฺพฺพิเป มนฺุสฺสา ชานีสฺสุ ฯ

 ตํ วตฺถุ อหริตฺวา ทสฺเสนฺโต กาทฺหตฺถิ อาท

[๓๒๑]อานนฺโท สพฺพมจฺจานํ ขาทิตฺวา รสฺกิทฺฐิมา

 ปริกฺขิณฺย ปรีสาย อตฺตานํ ขาทิย มโต ฯ

 เอวํ ปมตฺโต รสฺการเว รโต(๑)

 พาโล ยทิ อายตี นาวพฺุชฺชติ

 วิธมฺม ปฺุตฺเต จ จชิ ฌาตเก จ

 ปรีวตฺติตฺวา อตฺตานเมว ขาทติ ฯ

 อิทํ เต สุตฺวาน วิรชฺชตฺ(๒) ฌนฺ โท

 มา ภกฺขยิ ราช มนฺุสฺสมํลํ

 มา ตฺวํ อิมํ เกวลํ วาริโชว

 ทฺวิปาทาธิป สฺลฺลยมกาสิ รฺุจฺจนฺติ ฯ

๑. ม. รตฺโต ฯ ๒. ลี. ย. วิเหตุ ฯ ๓. ลี. ย. มา ภกฺขยีสึ ฯ

(ตตุถ(๑) มหาราช อตีตสุมี กาลเ มหาสมุทเท ปณจสโตยชนิโก
อานนุโท นาม มหามจุโธ สพุเพสิ มจุนัน ราชา สมุททส
เอกปสุเส จิโต ๑ ขาทิตฺวาติ สกชาติกานัน มจุนัน รสคิทฺธิมา
มจฺเ ขาทิตฺวา ๑ ปริกฺชีณายาติ มจฺลปฺริสาย ขยิ ปตฺตาย ๑
อตุตตานนฺติ อณฺณํ โคจฺริ อคเหตุวา ปพฺพตฺ ปริกฺชีปนฺโต
ปณณาสโตยชนมตฺติ อตุตโน นนฺจฺกฺชชณฺนํ มจฺลสณฺณาย ขาทิตฺวา
มโต มรณปฺตฺโต หุตฺวา อิทานิ มหาสมุทเท ปพฺพตมตฺโต
อฏฺฐจฺราสี อโหสีติ ๑ เอวิ ปมตฺโตติ เอวิปี ยถา มหามจุโธ
อานนุโท เอวิ ตถา ตฺวิ ตณฺนํ หาย กิทฺธิโต หุตฺวา ปมตฺโต
ปมาทภาวมาปนฺโน ๑ รสฺการเว รโตติ มนฺุสฺสมํสฺส รสฺการเว
รสฺโต อติรสฺตจฺจิตฺโต อโหสี ๑ พาโพติ ยทิ ตฺวิ พาโล
ทฺุปฺปณฺโณ อายตี อนาคเต อฺุปฺชชนกทฺุภํ นาวพฺุชฺชสี น
ชานาสีติ อตุโธ ๑ วิธมฺม ปฺตฺเต จาติ ปฺตฺเต ภฺริยาโย จ
ณาคเก จาติ ณาคเก สหายเก จ ๑ วิธมฺมาติ วิธมิตฺวา
อณฺณํ อาหารํ อลภิตฺวา ชิมฺจฺนํ ปีพิโต สกณฺนคฺริ ปฺริวตฺติย
มนฺุสฺสมํสํ อลภิตฺวา อตุตตานัน ขาทนฺโต อานนุโท มหามจุโธ วิย
อตุตตานณฺเณว ขาทติ ๑ อิทนฺเต สุตฺวานาติ มหาราช เต
ตฺยหิ มยา อานีตํ อิทํ อฺุทาทฺรณํ สุตฺวาน ๑ นนฺโท วิธชฺชตฺติ
วิกจฺจตุ วิธมฺ ๑ มา ภฺกฺชยีติ ราช มนฺุสฺสมํสํ มา ภฺกฺชยิ
มา ขาทิ ๑ มา ตฺวิ อิมํ เกวณฺฺติ มหาสมุทฺทํ สณฺณํ กโรนฺโต
วาริโช อานนุโท มจฺโธ อิว ๑ ทฺุวิปทาธิปาติ โภ ทฺุวิปทานัน

- # นาม ตสฺส อตุโร ปุตุโต โอรโธ ชมฺพุเปถี อลทฺธาน อลภิตฺวานฯ
- # มโตติ ยถา ตสฺสา ชมฺพุเปถียา สงฺขเย โส กุณฺหมพิกฺปุตุโต มโต
- # เอเมว อหํ รสฺสตุตฺมํ อญฺจรรสํ อุตฺตมํ มนฺสฺสํ มํถํ ภูตฺวา
- # ภูณฺชิตฺวา อลทฺธา มนฺสฺสํถิ ฐิตํ หิสฺสามิตี มญฺเญ มญฺญามิ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 427

มหาชมพูเปสีปี อหริตฺวา ขาทนต์ิ ฯ เตสั ฆมพูเปสี อหริตฺวา
ขาทนต์กาเล สุขาโต จินฺเตสิ อชฺช ภทนต์ตา ตโย จตุตฺวาโร ทิวสา
อนาคจฺจนฺตา กหิ นฺุโข คตฺตติ ฯ โส ปุตุตฺ อตุตฺโน องฺคุลียิ
คาหาเปตฺวา เตสั ภตุตฺกิจฺจกาเล ตตุถ อคมาสิ ฯ ตสฺมี
สมเย มหุลลกันนํ มุขวิกฺขาลนอุทกํ ทตฺวา สพฺพนวโก ฆมพูเปสี
ขาทติ ฯ สุขาโต ตาปเส วนฺุทิตฺวา นิสินฺุโนว กิ ภนฺเต
ขาทถาติ ปุจฺฉิ ฯ นวโก มหาฆมพูเปสี ขาทามิ อวฺุโสติ ฯ
ตํ สุตฺวา กุมารโ ปิปาสั อฺุปฺปาเทสิ ฯ อถสฺส คณฺฺเชฏฺจโก โลกั
ทาเปสิ ฯ โส ตํ ขาทิตฺวา รเส พชฺฉิตฺวา ฆมพูเปสี เม เทถ
ฆมพูเปสี เม เทถาติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจิ ฯ กุฏฺมฺพิโก ฆมฺมํ สฺจนฺุโต
ปุตุตฺก มา วิรวิ เกหิ คนฺุตฺวา ขาทิสฺสสิตี ตํ วณฺุเจตฺวา อิมิ
นิสฺสาย ภทนต์ตา อุกฺกณฺเจยฺยุนฺติ ตํ สมสฺสาเสนฺุโต อิติคณฺิ
อนาปุจฺฉิตฺวาว เกหิ คโต ฯ คตฺกาลโต ปฏฺุจาย จ ตสฺส ปุตุโต
ฆมพูเปสี เม เทถาติ ปริเทวิ ฯ อิสฺโยปิ อิชฺ จิริ วสิมฺหาคิ
วตฺวา หิมวณฺุตเมว คตา ฯ อารามे อิสฺโย อปฺสฺสนฺุโต ตสฺส
อมฺพฆมพูปนสโมจาทีนํ เปสิโย มรฺุสภฺุขรลัยฺยุตฺตา อทาสิ ฯ
ตาปิสฺส ชิวฺุหฺกุเต จปีตมตฺตาว หลาหลวิสสทิสสา โหนฺติ ฯ โส
สตุตฺตาทิ นีราหาโร หุตฺวา ชีวิตภฺุขยิ ปาปฺฉิ ฯ

ราชา อิทํ การณํ อหริตฺวา ทสฺเสนฺุโต เอวมาห ฯ
ตสฺส สงฺขเยติ ตสฺสา ฆมพูเปสียา ขเย อณฺุณิ อาหาริ
อนาหริตฺวา มโต ฯ ภกฺขณฺุติ ขาทนียิ ฯ รสฺตุตฺมณฺุติ อตุตฺมรลั ฯ
เหสฺสามิตี ชฺุเหสฺสามิ ฯ หิสฺสามิตีปี ปาโจ(๑) ฯ
๑. ม. อิม ปาจา นตุถิ ฯ

ตโต กภาพหตุถิ อัย ราชชา อติวिय รัสคิทุโธ อปรานิปัสส
อุทาหรณานิ อหาริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา มหาราช วิรมาหิติ อาท ๑
โส อหิ มนุสฺสมํสา วิรมิตฺ น สกฺโกมิตฺ ๑ เทว สเจ น วิรมิสฺสสิ
ณาคิมณฺทลโต เจว ราชชสิริโต จ ตฺวํ ปรีหายิสฺสสิ ๑

อดีตสุมิ หิ มหาราช อิช พาราณสียิ ปณจสิตรกฺขิตติ
เสฏฺฐจิกฺกุลิ อโหสิ ๑ ตสฺส กุลสฺส เอกปฺตตโก อโหสิ มาตาปิตูนํ
ปิโย มนาโป ปณฺทิตโต ตินฺณํ เวทานํ ปารกฺ ๑ โส สมวเยหิ
ตรุณฺเหหิ สทฺธิ คณพฺนฺเชหิ วิจิริ ๑ เสสา คณพฺนฺธา มจฺจมํสาทีนํ
ขาทนฺตา สฺริ ปิวฺนติ ๑ มาณโว มํสาทีนํ น ขาทติ สฺริ น
ปิวฺติ ๑ เต จินฺตยีสฺ(๑) อัย สฺริ อปิวฺนโต อมฺหากํ มฺลํ น เทติ
อุปาเยน นํ สฺริ ปายาเปสฺสามาติ ๑ เต สนฺนิปตฺตฺวา สมฺม
อุยฺยานเณ ฌณฺทิกิพฺ กิพฺิสฺสามาติ อหิสฺ ๑ สมฺม ตฺมฺเห สฺริ ปิวถ
อหิ น ปิวามิ ตฺมฺเหว กจฺจณฺธาติ ๑ สมฺม ตว ปานตฺถาย จิริ
คณฺหาเปสฺสามาติ ๑ โส สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิ ๑ ชฺตุตฺตา อุยฺยานํ
คณฺตฺวา ปทุมินิปตฺเตสฺ ติจฺฉิสฺริ พนฺธิตฺวา จปยีสฺ ๑ อถ เนลํ
ปานกาเล มาณวสฺส จิริ อุปนยีสฺ ๑ เอโก ชฺตุโต โปกฺขรมฺหุ
โก อหารธาติ เต อหาราเปตฺวา ปทุมินิปตฺตฺปฺภู กเหตฺวา เหฏฺฐจา
นิตฺทํ กตฺวา องฺคุลสิ มฺเช จเปตฺวา อากทฺติ ๑ เอวํ อิตเรปิ
อหาราเปตฺวา ปวีสฺ ๑ มาณโว กิเมตฺนฺติ ปฺจฺฉิ ๑ โปกฺขรมฺหุ
๑. ม. มนฺตยีสฺ ๑

นามาติ ฯ อหंपิ โถกั ลภิสฺสามีติ ฯ เทถ โภติ ตสฺสาปี
 ทาปยีสฺ ฯ โส โปกฺขรมชฺฐตฺถนฺนํ สฺริ ปิวิ ฯ อถ ตสฺส
 อญฺคารปกฺกมัสสํ อหํสฺ ฯ ตํปี ขาที ฯ เอวมสฺส ปุณฺนํ ปุณฺนํ ปิวนฺตสฺส
 มตฺตกาเถ น เอตํ โปกฺขรมชฺฐ สฺรา เอสาติ วทิสฺ ฯ โส
 เอตฺตํ กาลั เอวั มชฺฐรรสํ น ชานามิ อหฺรถ โภนฺโต สฺรณฺติ
 อห ฯ ปุณฺนํ อหํสฺ ฯ ปิปาสา มหตี อโหสิ ฯ อถสฺส ปุณฺนํ
 ยานฺตสฺส จีณาติ วทิสฺ ฯ โส หนฺนท ตํ โภ สฺริ อหฺรธาติ
 อญฺคฺลิมุทฺทิกํ อทาสิ ฯ โส สกฺลทิวัสสํ เตหิ สทฺฐี ปิวิตฺวา มตฺโต
 รตฺตกฺโข กมฺปนฺโต วิลปนฺโต เกหํ คนฺตฺวา นิปชฺชํ อถสฺส
 ปิตา สฺรายนํ ปิตฺทาวํ ฅตฺวา วิคเตปฺสฺส มเท ตาต อญฺตฺนฺเต
 กตํ เสฏฺฐิภูเต ชาเตน สฺริ ปิวนฺเตน มา ปุณฺนํ เอวมกาสิตี
 อห ฯ ตาต โภ มยฺหํ โทโสติ ฯ สฺรายนํ ปิตฺทาวเณนาติ ฯ
 ตาต กิ กเถสิ มยา เอวรूपํ มชฺฐรรสํ เอตฺตํ กาลั
 อลทฺฐปฺพพฺพนฺติ ฯ พฺรหฺมโณ ปุณฺนํ ยาจิ ฯ โสปี น สกฺโกมิ
 วิรมิตฺนฺติ อห ฯ อถ พฺรหฺมโณ เอวั สนฺเต อมฺหากํ กุลวํโส
 อฺปจฺฉิขฺชิสฺสตี ฅนฺนจฺ วินสฺสิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๓๒๓]มาณว อภิรุโปสิ กุเล ชาโตสิ โสตุเถ

น ตฺวํ อรหฺสิ ตาต อภฺกขํ ภฺกขเยตฺเวติ ฯ

ตฺตถ อภฺกขํ ภฺกขเยตฺเวติ อภฺกขิตฺพฺพตฺตํ ภฺกขยิตฺตํ (๑) ฯ

๑. ม. ตฺตถ มาณว ตฺวํ อภิรุโป อสิ โสตุเถ กุเล ชาโตปี อสิ ฯ

อภฺกขํ ภฺกขเยตฺเวติ ตาต ตฺวํ อภฺกขิตฺพฺพตฺตํ ภฺกขยิตฺตํ น อรหฺสิ ฯ

กपालหตุโธ ปิณฺฑทาย จรฺนุโต อณฺณตริ กุฑฺฑํ นิสฺสาย
กาลมกาสิ ฯ

อิทํ การณํ อahrti วา กภาพหตุถิ รัญโธ ทสุเสตฺวา
มหาราช สเจ อมฺหากํ วจันํ น กริสฺสสิ ปพฺพาชนียกมฺมนฺเต
กริสฺสนฺตฺติ วตฺวา คาลมาห

[๓๒๖]เอวเมว ตฺวํ ราช ทีปทินฺท สฺโณหิ เม

ปพฺพาชิสฺสนฺตฺติ ตํ รัญฺจา โสณฺฑมาณวํ กิยฺถาติ ฯ

เอวํ กภาพหตุถินา นานาอุปฺมาย อานีตฺยาปี ราชา ตโต
วิรมิตฺตุ อสกุโกนฺโต อปรีปี อูทาหรณํ ทสฺสนตฺถิ อหา

[๓๒๗]สุชาโต นาม นามเนน ภาวิตตฺตาน สวโก

อจฺฉริ กามยฺนฺโตว น โส ภูณฺชิน โส ปิวิ ฯ

กุสฺสกุเคนฺทกมาทาย(๑) สมฺพุทฺเท อุกกํ มิเน

เอวํ มานุสิกา กามา ทิพฺพกามา น สนฺติเก ฯ

เอวเมว อหิ กภาพ ภูตฺวา ภกฺขํ รัสฺสุตฺตมํ

อลทฺธา มานุสิ มํสิ มณฺเฑ เหสฺสามิ ชีวิตฺนฺติ ฯ

วตฺถุ ปน เหาฐา วุตฺตสทิสเมวาติ ฯ

ตตฺถ ภาวิตตฺตานนฺติ ภาวิตตฺตานํ เตสํ ปณฺจณฺนํ

อิสฺสิตานํ ฯ อจฺฉริ กามยฺนฺโตวาติ โส กิร เตสํ อีสึนํ

มหาชฺมพฺุเปสิยา ขาทนกาเล อนาคมนํ วิทิตฺวา เกน นฺุโ

การณเนน นาคจฺจนฺติ สเจ กตฺถจิ คตา ชานิสฺสามิ โน เจ อถ

๑. ส. ย. กุสฺสกุเค อุกกมาทาย ฯ

เตสั อีสัน สนฺติเก ฌมฺมํ สุนฺธิสฺสามีติ อุตฺตฺยานํ คนฺตุวา อีสัน
ปาเท วนฺทิตฺวา คณฺเขจฺจกสฺส สนฺติเก ฌมฺมํ สุนฺนโต นิสีทิ ฯ
สุริเย อตฺตงฺกเต อุตฺตโยชฺยมาโนปี อชฺช อิว วสฺสสามีติ วตฺวา
อิสฺสคณฺํ วนฺทิตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสฺตฺวา นิปชฺช ฯ รตฺตภาเค
สกุโก เทวราชา เทวจฺจราสงฺมปรวฺโต สทฺธิ อตฺตโน ปริจาริกาทิ
อิสฺสคณฺํ วนฺทิตฺุ อากโต ฯ สกถาราโม เอโกภาโส อโหสิ ฯ สุชาโต
กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ อุตฺตจาย ปณฺณสาลนฺทเทเน โอลเณนฺโต สกํ
อิสฺสคณฺํ วนฺทิตฺุ อากตํ เทวจฺจราปรวฺตํ ทิสฺวา อจฺจรานํ สห
ทสฺสเนน ราชรตฺโต อโหสิ ฯ สกุโก นิสีทิตฺวา ฌมฺมกถํ
สฺตฺวา สกฏฺจานเมว คโต ฯ กุฏฺมพิโกปี ปฺนทิวเส อีสฺสคณฺํ
วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต โก นามโส รตฺตภาเค ตฺมฺหากํ วนฺทิตฺวา
อากโตติ ฯ สกุโก อาวุโสติ ฯ ตํ ปริวเรตฺวา นิสินฺนา กา
นามตาคิ ฯ เทวจฺจรา นามตาคิ ฯ โส อีสฺสคณฺํ วนฺทิตฺวา
เลหํ คนฺตุวา คตคาลโต ปฏฺจาย อจฺจรํ เม เทถ อจฺจรํ เม
เทถาคิ วิลปี ฯ อถ นํ ฌาตกา ปริวเรตฺวา ภูตาวินฺนุโ
นฺโขติ อจฺจรํ ปหฺริสฺสุ ฯ โส นาทํ เอตํ อจฺจรํ กถมิ เทวจฺจรํ
กถมิตฺติ วตฺวา อัย อจฺจราติ อลงฺกริตฺวา อานีตํ ฆริขฺปี
คณฺํปี โอลเณนฺโต นายํ อจฺจรา ยกฺขินิ เอสาคิ เทวจฺจรํ เม
เทถาคิ วิลปฺนโต นีราหาโร ตตฺถเวว ชีวิตฺกขยํ ปาปฺณิ ฯ เตน
วฺตฺตํ

อจฺจรํ กามยฺนฺโตว น โส ภูณฺชิ น โส ปีวิ
กุสฺสคฺคณฺุทกมาทาย สมฺมฺเท อุกํ มิเนติ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 433

ตตุถ สมุทเท อุทกั มิเนติ สมุม กภาพหตุถิ โย กุสกุเคน
อุทกั กเหตุวา เอตุตกั สียา สมุทเท อุทกนุติ เตน สทุธิ์ อุปมาย
มิเนยยุ โส เกวลั มิเนยยุ กุสกุเค อุทกั ปน อติปริตตุตเมว ยถา
ตั เอวั มานุสิกา กามา ทิพุกกามานั สนุติเก ตสุมา โส สุชาโต
อณณั อิตถึ น โอลเกสิ อจุนรเมว ปตุเถนุโต มโตฯ เอวเมวาทิ
ยถา โส ทิพุกกามั อถนุโต ชีวิตั ชหิ เอวั อหัปี อตุตมรตั
มนุสสุมัตถั อถนุโต ชีวิตั ชหิสสุสามิติ อาหฯ

ตัสสุตวา กภาพหตุถิ อัย ราชา อติวिय รสทธิทุโธ
สตุณนาเปสสุสามิ นนุติ สกชาติกานัน มัตถั ขาทิตวา อากาสจาริโน
สุวณณหัสापิ ตาวเทว นนุจชาติ ทสเสตตุ คากาทวยมาห

[๗๒๘]ยถापิ เต ชตฺรภูจฺจา หัสา เวหาสยงฺกมา

อยุตตุตปริโกเคน สพุเพ อพุทตุตต คตาฯ

เอวเมว ตวั ราช ทิปทินุท สุนโณหิ เม

อภกั ราช ภกขสิ ตสุมา ปพุพาชิสฺสนุติ(๑) ตนุติฯ

ตตุถ อยุตตุตปริโกเคนาติ อตุตโน อนาชีวภูเตน

ปริโกเคน(๒)ฯ อพุทตุตต คตาทิ สพุเพ มรณเมว ปตุตาฯ

อตีเต กิร จิตตุตภูญฺเฐ สุวณณคฺุหายั นวุติหัสสหฺสฺสานิ สาลึ
ขาทนุตา วสนุติฯ เต วสุสิเก จตุตาโร มาเส น นิกฺขมนุติ

สเจ นิกฺขเมยฺย อุทกปฺุณฺเณหิ ปกฺเขหิ อฺุปฺุติตฺตุ อสกุโกนุตา

๑. ม. ปพุพาชยฺนุติฯ ๒. ม. อภุตตุตปริโกเคนาติ อตุตโน

สมานชาติกานัน ปริโกเคนฯ ส. ย. อวุตตุตปริโกเคนาติ

อตุตโน อนาชีวภูเตน ปริโกเคนฯ

เล่มที่ 35 อสีตตินิปาตวณณนา หน้า 434

สมุทเทเยว ปเตยฺยํ ตสฺมา น นิกฺขมฺนฺติ ฯ อุปกฺกฺเจ ปน
วสุสกาเล ชาตสฺสรโต สยญชาตสาลีโย อหริตฺวา กุหํ ปุเรตฺวา
สาลี ขาทนฺตา วสนฺติ ฯ เตสํ ปน กุหํ ปวิฏฺฐกาเล
กุหทฺวาร เอโก รตฺตจกฺกปฺปมาโณ อุนฺณานาภิมกฺกฏโก เอเกกสฺมี
มาเส เอเกกํ ชาลํ วิตฺถนฺติ ฯ ตสฺส เอเกกํ สุตฺตํ
โक्रชฺชูปฺปมาณํ โหติ ฯ หํสา ตํ ชาลํ ภินฺทิสฺสามาติ เอกสฺส
ตฺรณหํสฺส เทว โภฏฺฐาเส เทนฺติ ฯ เต วิคเต เทเว ปฺรโต
กนฺตฺวา ตํ ชาลํ ภินฺทนฺติ ฯ เตน มกฺเคน เสสา กจฺจนฺติ ฯ
อเอกสฺมี กाले ปณฺจมาเส อติกฺกนฺเต วสุโส วุฏฺโฐ(๑) อโหสิ ฯ
เต หํสา ชินฺโคจฺรา ภินฺนุ โข กตฺตพฺพนฺติ มนฺเตตฺวา
ชีวนฺตา อณฺฑานิ ลภิสฺสามาติ ปจฺมํ อณฺฑานิ ขาทิสฺสุ ฯ ตโต
โปตเก ตโต ชินฺณหํเส ปณฺจมาสจฺเจน วสุเส อุปฺกเต มกฺกฏโก
ปณฺจ ชาลานิ วิตฺถนฺติ ฯ หํสา สกชาติกานํ มํสํ ขาทิตฺวา
อปฺปถามา ขาตา ฯ ทฺวิคฺฌโภฏฺฐาสลาภิ หํสตรฺโณ ชาเล
ปฺหริตฺวา จตฺตาริ ฉินฺทิตฺวา ปณฺจมํ ฉินฺทิตฺุํ นาสกฺขิ ตตฺถเว
ลคฺคิ ฯ อถสฺส สีสํ วิชฺฌิตฺวา มกฺกฏโก โลหิตํ ปิวิ ฯ
อญฺโฆปี อากนฺตฺวา ชาลํ ปฺหริ โสปี ตตฺถเว ลคฺคิตฺติ เอว
สพฺเพสํปี มกฺกฏโก โลหิตํ ปิวิ ฯ ตทา ฐตฺรภูฏฺถลํ อจฺจนฺนฺนฺติ
วทนฺติ ฯ เตน วุตฺตํ สพฺเพ อพฺภตฺถตฺตํ กตฺตาติ ฯ

เอวเมว ตฺวานฺติ ยถา เต หํสา อภฺกฺขิตฺพฺพิ สกชาติกานํ

๑. สี่. วสุสารตฺโต ฯ

มัสสิ ขาทิสฺส ตถา ตฺวํปิ ขาทสิ ฯ ตสฺมี ขณเ สกถนคฺร
ภยปรตฺตํ ฯ ตสฺมา ปพฺพาชิสฺสนฺติ ตนฺติ วิรมถ มหาราช ยสฺมา
อภกฺขํ สกชาติมัสสิ ภกฺขสิ ตสฺมา อิม นครวาสินอ ตํ รฎฺฐา
ปพฺพาเชสฺสนฺติ ฯ

ราชาปิ อลฺลํ อุปมํ วตฺตกาโม อโหสิ ฯ นาคฺรา ปน
อุฎฺฐาย เสนาปติ กิ กโรสิ กิ มนุสฺสมํสขาทกโจริ คเหตุวา
วิจฺรสิ สเจ น วิรมิสฺสติ ตฺวํ รฎฺฐโต ตํ ปพฺพาเชหิตี นาสฺส
กเถตุ อทฺสฺ ฯ ราชา พหฺนํ กถํ สุตฺวา ภิโต ปฺนปิ วตฺตํ
นาสกฺขิ ฯ ปฺนปิ ตํ เสนาปติ กิ มหาราช วิรมิตฺถ สกฺขิสฺสิ
โนติ วตฺวา น สกโกมิตี วุตฺเต สพฺพํ โอรุคณฺณจ ปฺตตฺธิตโร
จ สพฺพาลงฺการปฺฏิมณฺฑิตเ อเอกปฺสฺเส จเปตฺวา มหาราช อิมํ
ณาคิมณฺฑลณฺจ อมจฺจคณฺณจ รชฺชสิริณฺจ โอลเกหิ มา เอวํ
นสฺสิสฺสสิ วิรมถ มหาราช มนุสฺสมํสขาทนโตติ อาห ฯ ราชา
น มยฺหิ เอเต มนุสฺสมํสโต ปิยตฺรณฺติ วตฺวา เตนหิ ตุมฺเห มหาราช
อิมมฺหา นคฺรา จ รฎฺฐา จ นิกฺขมถาติ วุตฺเต กาทฺหตฺถิ น
เม รชฺเชนตฺโต นคฺรา นิกฺขมามิ เอกํ ปน เม ขคฺคณฺจ รสทณฺจ
ภาชนณฺจ เทหิตี อาห ฯ อถสฺส ขคฺคณฺจ มนุสฺสมํสปจฺนภาชนณฺจ
ปจฺฉิณฺจ อุกฺขิปาเปตฺวา รสทณฺจ ทตฺวา รฎฺฐา ปพฺพาชนียกมมํ
กริสิ ฯ โส ขคฺคณฺจ รสทณฺจ อาทาย นคฺรา นิกฺขมิตฺวา
อรณฺธํ ปวิสิตฺวา เอกสฺมี นิโคฺรชฺมุเล วสนฎฺฐานํ กตฺวา ตตฺถเว
วสนโต อฎฺฐวิมคฺเค จตฺวา มนุสฺเส คตาคเต มาเรตฺวา อาหริตฺวา

รสกสุส เทติ ฯ โสปีสุส มังสิ ปจิตฺวา รณฺโณ อุปนาเมสิ ฯ
 เอวํ อุโกปี ชีวนฺติ ฯ อหํ มนุสฺสโจโร โปริสาโทติ วตฺวา ตสฺมี
 ปกฺขนฺเต โกจิ สกฺภาเวน สณฺจเรตุํ น สกฺโกติ สพฺเพ ภูมียํ
 ปตีสฺสุ ฯ เตสุ ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ อุทฺธปาํ อโชสิริ กตฺวา
 อหริตฺวา รสฺกสุส เทติ ฯ โส เอกทิวสํ อรณฺเณ กิณฺจิ มนุสฺสํ
 อลภิตฺวา อากฺโต รสเกน กิํ เทวาติ วุตฺเต รสฺก อุทฺธเน
 อุกฺขลึ อารोเปหิตี อห ฯ มังสิ กหํ เทวาติ ฯ ลภิสฺสามิ อหํ
 มํสนฺติ อห ฯ โส นตฺถิ เม ชีวิตฺนฺติ กมฺปมาโน ราชานํ
 วนฺทิตฺวา โรทมาโน อุทฺธเน อคฺคิ กตฺวา อุกฺขลึ อารोเปสิ ฯ
 อถ นํ โปริสาโท อสีนา ปหริตฺวา มาเรตฺวา สยเมวสุส มังสิ
 ปจิตฺวา ขาติ ตโต ปฏฺจาย เอกโกว ชาโต ยํ ยํ ลภิตฺวา
 สยเมว ปจิตฺวา ขาติ ฯ โปริสาโท มนุสฺसानํ มคฺคํ ปฏฺิหนตฺติ
 สกฺลชมฺพุทฺธิเป ปากโณ อโหสิ ฯ ปพฺพาชนียกณฺฑํ นิฏฺิจิตํ ฯ

ตทา เอก สมนฺนวิภโว พุราหฺมโณ ปณฺจหิ สกฺภูสฺเตหิ
 โวหารํ กโรนฺโต ปุพฺพนฺโต อปรนฺตํ สณฺจเรติ ฯ โส จินฺเตสิ
 โปริสาโท นาม กิโร โจโร มคฺเค มนุสฺเส มาเรติ ฐนํ ทตฺวา
 ตํ อฏฺวี อติกกมฺสฺสามิตี ฯ โส อฏฺวีมุขวาสิํ มนุสฺसानํ มํ อฏฺวี
 อติกกเมถาติ สหสฺสํ ทตฺวา เตหิ สทฺธิ มคฺคํ ปฏฺิพชฺชิ ฯ คจฺฉนฺโต
 จ สพฺพสตุถํ ปุโรโต กตฺวา สุนหาตานุลิตฺโต สพฺพาลงฺการ-
 ปฏฺिमณฺฑลิตฺโต เสตโคณฺยุตฺเต สุขยานเก นิสินฺโน เตหิ อติวาทิก-
 ปุริเสหิ ปริวโต สพฺพปจฺฉนฺโต ออกมาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ โปริสาโท

รุกข์ อารุห ปุริเส อุปธาเรนุโต เสสมนุสเสสุ ก็ อิเมสุ
 ขาทิตพัพ อตถิติ วิคตจณฺโท หุตฺวา พุราหุมนั ทิฏฺฐกาลโต
 ปฏฺฐาย ตั ขาทิตุกามตาย ปคฺฆริตเชโพ อโหสิ ฯ โส ตสฺมี
 อตฺตโน สนฺตีกั อากเต รุกฺขา โอริห อหิ หเร โจโร โปริสาโทติ
 ติกฺขตฺตํ นามิ สเวตฺวา ขคฺคั ปริวตฺเตนุโต วาลูกาย เตสั
 มนุสฺसानั อุกฺขินิ ปุเรนุโต วิย ปกฺขนฺทึ ฯ เอโกปี สณฺจาทู
 สมตฺโต นาม นโหสิ ฯ สพฺเพ ภูมियิ อูเรน นิปชฺชีสุ ฯ โส
 สุขยานเก นิสินฺนั พุราหุมนั ปาทे คเหตุวา ปิฏฺฐิจิ อโหสิสฺกั
 โอลมฺเพตฺวา สีสั โคปฺฝเกหิ ปหรนุโต อุกฺขิปิตฺวา ปายาสิ ฯ

ปุริสา อุกฺฆาย โภ ตสฺส มยิ พุราหุมนฺสฺส หตฺถโต
 กหาปณฺสหสฺสั คณฺหิมฺหา โภ นาม อมฺหากั ปุริสกาโร สกฺโกนฺโต
 วา อสกฺโกนฺโต วา โถกั ออนุพฺนฺชามาติ ตั ออนุพฺนฺชิสฺสุ ฯ
 โปริสาโทปิ นีวตฺติตฺวา โอลเกนุโต กณฺจิ อทิสฺวา สนิกั
 ปายาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ เอโก ถามสมฺปนฺโน สฺวรูปฺริโส เวเคน
 ออนุพฺนฺชิตฺวา ตั สมฺปาปฺณิ ฯ โส ตั ทิสฺวา เอกั วตี ลงฺกนุโต
 ขทฺริขานุกั อตฺติกมฺมิ ฯ ขานุกั ปิฏฺฐิปาเทน นิกฺขมฺมิ ฯ
 โส โลหิตฺเตน ปคฺฆรฺนฺเตน ขณฺชียมาโน ปายาสิ (๑) ฯ อถ นั
 โส ปุริโส ทิสฺวา โภ มยา เอส วิทฺโธ เกวลั ตุมฺเห
 ปจฺจโต เอถ คณฺหิสฺสาม นนฺติ อาห ฯ เต ทพฺพลภาวึ
 ฌตฺวา ตั ออนุพฺนฺชิสฺสุ ฯ โส เตหิ ออนุพฺนฺชภาวึ ฌตฺวา
 # ๑. ม. ลงฺกนาโม ยาทิ ฯ

พราหุณณั วิสซุเชตววา อตุตตานั โสตุถิมกาสี ๑ อติวาทิกปุริสา
พราหุณณสตุส ลทุชกาลโต ปญุจาย กั อมุหากั โจเรนาติ ตโตว
นิวตุตีสึ ๑

โปริสาโทปิ อตุตโน นิโคธมมุถั คนตุววา ปาโรหพุนนตุร
ปวิสิตุวา นิปนุโน อยเย รุกุชเทเวเต สเจ เม สตุตทาหพุนนตุเรเว
วณณั ผาสุกั กาคู สกขิสสุสสิ สกถชมพูทีเป เอกสตุชตุตติยานั
คลโลหิเตน ตว ขนุชั โชวิตุวา อนเตหิ ปริกขิปาเปตุวา
ปณุจมฐุรุมเสณ พลิกมมุ กิริสสามิติ อายาจนั อกาสิ ๑
ตสตุส ปน มัสถจ อนุนปานณจ อลณนตุสตุส สริริ สตุสสิ ๑
อนตุตสตุตทาเหเวว วณณั ผาสุกโก อโหสิ ๑ โส เทวตานุภาเว
ตสตุส ผาสุกภาวึ สลลกุเขสิ ๑ โส กติปาหึ มนุสสุสมัถั ขาทิตวา
พลั ลกิตวา เอวั จินุเตสิ พนุปการา เม เทวตา อายาจนมสุสา
มณุจิสสามิติ ๑ โส ขคुकั อาทาย รุกุชมุลโต นิกุขมิตุวา
ราชาโน อาเนสุสามิติ ปายาสี ๑

อถ นั ปุริมภเว ยกุชกาเล เอกโต มนุสสุสมัชขาทโก
สหายโก ยกุโข อนุวิจธนุโต ทิสวา อัย มม อติตภเว สหาโยติ
ลตุวา สนมม มั สลยชานาสีติ ปุจุฉิ ๑ น สลยชานามิ
สนมมาติ ๑ อถสตุส ปุริมภเว ยกุชกาเล กตการณั กเถสิ ๑ โส
ตุ สลยชานิตวา ปฐิสนุถารมกาสี ๑ กหึ นิพพตุโตสิติ ยกุเข
ปฐุโจ นิพพตุตฐุชานณจ รฐุจา ปพพาชเนยการณณจ อิทานิ
วสนนุชานณจ ขาณนา วิทุชการณณจ เทวตาย อายาจนา

โมจนตุถิ คมนการณณจ สพุพิ อาโรเจตุวา สมุม ตยาปี มเมตติ
กิจจัน นิตุถริตพุพิ อุโกปี มยิ คจจนาม สมุมมาติ อาห ๑ สมุม
น คจจนามิ เอกัง ปน เม กมมัม อตุถิ อหัง โข ปน อนคจจัน
ปทลกขณัน นาม มนตุตัง ชานามิ โส พลณจ ชวณจ เตชุตสสทณจ
กโรติ ตัง มนตุตัง คณหาหิติ ๑ โส สาฐุติ สมปฏิจจัน ๑
ยโกปิสิส ตัง ทตุวา ปกุกามิ ๑ โปริสาโท มนตุตัง อุคคเหตุวา
ตโต ปฏจาย วาตชโว อติสุโร มหาพลปรกุกโม อโหสิ ๑ โส
สตุตทาพุกนตเรเวเว เอกสตราชาโน อุยยานาทีนิ คจจนเต ทิสวา
วาตเวเคน ปกุกนทิตตุวา นามัง สาเวตุวา วคคณโต นทนโต
ภยปตุเต กตุวา ปาเท คเหตุวา อโรสิเร กตุวา ปณนิยา สีสัง
ปหรนโต วาตเวเคน เนตุวา หตุถตเลสุ นิตุทานิ กตุวา รชชยา
นิโครชรุกเข โอลมเพสิ ๑ อุคคปาทงคูลิหิ ภูมิมิ สุตมานาหิ อถ
เต สพุเพ ราชานโน วาเต ปหรนเต มิลาตโกรณทกทามานิ วิย
ปริวตุเตนตา โอลมพีสุ ๑ สุตโสโม มม ปฏจจริโย โหติ สเจ
คณหิสสามิ สกลชมพุทีโป ตจจโณ ภาวิสุตตีติ ตัง น เนสิ ๑ โส
อหัง พลิกมมัม กริสสามิติ อคคิ กตุวา สุตเต ตจจเนนโต นิสีทิ ๑
รุกขเทวดา ตัง กิริยิ ทิสวา มยหัง กิเรส พลิกมมัม กโรติ
วณปีสุส มยา กิณจจิ ฬาสุกัง กตัง นตุถิ อิทานิ ตัง อิมสั มหาวินาสัง
กริสสุติ กิณนุ โข กตุตพุพนติ จินเตตุวา อหเมตัง นีวาเรตุ น
สกุขิสสามิติ จตุณัน มหาราชานัน สนตุติกัง คณตุวา ตมตุถิ กเถตุวา

นิวาเรถ นนฺติ อาห ๑ เตหิปี น มยํ โปริสาทํ นิวาเรตุํ
สกุขิสฺสามาติ วุตฺเต สกุํ อุปสงฺกมิตฺวา ตมตถํ กเถตุวา นิวาเรถ
นนฺติ อาห ๑ โสปี นานํ สกุโกมิ นิวาเรตุํ เอกมตถํ ปน
อจฺกขิสฺสามิตี วตุวา โโก นามาติ วุตฺเต สเทวเก โลเก สทิสฺโส
อณฺโณ นตฺถิ กุรฺรภูเจ ปน อินฺทปตฺตนฺนเร โกรพฺยราชปฺตฺโต
สุตฺโตโม นาม ตํ นิพฺพิเสวนํ กตุวา ทเมสฺสตี ราชนฺนจ ชีวิตํ
ทสฺสตี ตลฺลจ มนฺุสฺสมํถํ ขาทนฺโต โอรมาเปสฺสตี สกฺลขมฺพุทึเป
อมตํ วิย อภิสฺสยจิสฺสตี สเจปี ราชนํ ชีวิตํ ทาคูกาโม สุตฺโตมํ
อานตฺวา พลิกมมํ กาคู วฏฺฏตีติ วเทหิตี ๑ สา สาธฺูติ
สมปฺปฏิจฺจิตฺวา ขิปฺปี อากนฺตุวา ปพฺพชิตเวเสน ตสฺส อวิทฺูเร
ปายาสี ๑ โส ปน ปทสฺทเทน ราชานูโข โกจึ ปลาโต
ภวิสฺสตีติ โอลเณนฺโต ตํ ทิสฺวา ปพฺพชิตา นาม ขตฺติยา
อิมํ กเหตุวา เอกสตํ ปุเรตุวา พลิกมมํ กริสฺสามิตี อฏฺฏจาย อสิหตฺโต
อนฺุพฺนฺธิ ตึโยชนํ อนฺุพฺนฺธิตุวาปี ปาปฺณิตฺตุํ นาสกุขิ ๑ คตฺเต หิ
เสทา มฺุณฺจิสฺสุ ๑ โส จินฺเตสิ อหํ ปุพฺเพ หตฺถิปี อสฺสปี รธฺปี
ธาวนฺตํ อนฺุพฺนฺธิตุวา คณฺุหามิ อชฺช อิมํ ปพฺพชิตํ สกาย ปกตฺติยา
คจฺจนฺตํ สพฺพถาเมเนว ธาวนฺโตปี คณฺุหิตฺตุํ น สกุโกมิ กิณฺุ
โข การณฺฺนติ ๑ ตโต โส ปพฺพชิตอ นาม วจนฺกโร โหติ
ติฏฺฐาติ นํ วตุวา จิตํ คณฺุหิสฺสามิตี จินฺเตตุวา ติฏฺฐ สมนฺาติ
อาห ๑ อหํ ตาว จิตอ ตฺวํ ปน จาคู วายามํ กโรสีติ ๑

อถ นั โภ ปพพชิตา นาม ชีวิตเหตุปี อลิกั น ภณนติ ตวั
ปน มุสา กเถสีตี วตุวา คาถมาห

[๓๒๕]ติฏฐาหีตี มยา วุตโต โส ตวั กจจลสิ ปมมุโข

อฏฐิตอ ตวั จิตอมุหีตี ลปสี พุรหุมจารินิ

อิหัง โข สมณยุตตัง อสิณจ เม มณณลสิ กงขปตตุนติ (๑)ฯ

ตตถ ติฏฐาหีตี สมณ ติฏฐาหิ อิติ วจัน มยา วุตโต

โส ตวั กจจลสิ พุรหุมจารินิ อฏฐิตอ ตวั จิตอ อมุหิ อิติ

ลปสี เม อสิณจ กงขปตตัง มณณลสิ ฯ ปมมุโขติ ปรมมุโข ฯ

ตโต เทวตา คาถาทวยมาห

[๓๓๐]จิตอมสมิ สขมเมสุ ราช

น นามโคตตัง ปรีวตตยามิ

โจरणจ โลเก อจิตัง วทนุติ

อาปายิกัง เนรยิกัง อิตอ จุตัง ฯ

สเจ เม(๒) สพุทลสิ ราช สุตัง คณหาหิ ขตติยั

เดณ ขณณั ยชิตวาน เอวั สกุกัง คมิสสุสสีตี ฯ

(ตตถ(๑) สขมเมสุติ มหาราช อหัง สเกสุ ทสกุสลกมมปถมเมสุ

จิตอ อสมิ ภวามิ ฯ น นามโคตตุนติ ยถา ตวั ปุพเพ

พุรหุมทตโต หุตวา ตัง นามัง ชหิตวา ปุริสาโท หุตวา อิทานิ

กมมาสปาโท ชาโต ขตติยกุลเ ชาโตปี อภกขัง มนุสสมังสิ ภกขลสิ

๑. ม. กงกปตตัง ฯ ๒. ม. ตวั ฯ ลี. ยู. สเจปี สหสิ ฯ

เล่มที่ 35 อสฺตคินิปาตวณฺณา หน้า 442

อตุตโน นามโคตฺตํ ยถา ปริวตฺเตสิ นานํ ตถา นามโคตฺตํ
ปริวตฺตยามิ โลเก โจรณฺจ ทสฺสกุสฺสทกมฺมปฺเภสุ อญฺฺจิตฺตํ นาม
วทฺนฺติ ฯ อิตฺโต จุตฺนฺติ อิตฺโต จุตฺตํ หุตฺวา อปาเย นิริเย
นิพฺพตฺตมานํ ฯ โส หิ นิริเย ปตฺมานโน อตุตโน ปตฺติญฺจํ น
ลภฺติ ฯ สุตฺนฺติ สุตฺโตสมํ ๑) โภ ปุริสาท มุสฺสาวาทิสฺสิ ตฺวํ
ตยา มยฺหํ สกฺลชฺมพฺพิเป ราชาโน อานตฺวา พฺลิกมฺมํ กริสฺสามิตฺติ
วุตฺตํ ปฏฺฐิสฺส
ชฺมพฺพิปฺตเล เชฏฺฐจํ สุตฺโตสมมหาราชานํ น อานตฺติ วจฺนนฺเต มุสฺสา
นาม อโหสิ ตสฺมา สุตฺโตสมํ กณฺหาหิตฺติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา เทวตา ปพฺพชิตเวสฺสิ อนฺตรธาเปตฺวา
สเกเนว วณฺเณน อากาเส สุริโย วิย ชชฺชลมานา อญฺฺจาสฺสิ ฯ
โส ตสฺส กถํ สุตฺวา รูปลฺยจ โอลเกตฺวา กาสฺสิ ตฺวนฺติ
อาห ฯ อหํ อิมสฺมี รุกฺเข นิพฺพตฺตเทวตาคฺติ ฯ โส ทิฏฺฐา
เม อตุตฺตนา เทวตาคฺติ ตฺส
การณา จินฺตฺติ อตุตฺตโน รุกฺขํ ปวิสาหิตฺติ ฯ อถ เทวตา ตสฺส
ปสฺส
อุคฺคโต ฯ โปริสาโท เวทฺทกฺกุสฺสโล นกฺขตฺตจาร์ ชานาคฺติ ฯ โส

- # ๑. สฺ. ย. ตตฺถ สฺรมฺเมสฺสุติ สเกสฺส กุสฺสทกมฺมปฺลชฺมเมสฺสุ ฯ
- # นามโคตฺตนฺติ ยถา ตฺวํ ปุพฺเพ พุรฺหุทตฺโต หุตฺวา ตํ นามํ
- # ชหิตฺวา โปริสาโท หุตฺวา อิทานิ กมฺมาสฺปาโท ชาโต ฯ
- # ขตฺติยกุลฺเล ชาโตปี อภกฺขํ ภกฺขเสสิ นานํ ตถา นามโคตฺตํ
- # ปริวตฺตยามิ ฯ โจรณฺจาคฺติ อกุสฺสทกมฺมปฺเภสุ จิตฺตํ โจริ อญฺฺจิตฺตํ
- # นาม วทฺนฺติ ฯ อิตฺโต จุตฺนฺติ อิตฺโต จุตฺตํ หุตฺวา อปาเย นิริเย

#นิพพุตมานัน ๑ โส หิ นิรเย ปตฺนุโต ปติฏฺฐัน ลภติ นาม ๑ สตนฺติ๑

นภโ อโโลเกตุวา เสว ผุสฺสนกฺขตุตฺ ภาวิสุตฺติ สุตฺโตโม นหายิตฺตุ
อุยฺยานันฺ คมิสุตฺติ ตตฺถ นันฺ คณฺหิสุตฺตานิ อารกฺโข ปนฺสฺส มหา
ภาวิสุตฺติ สมฺนตฺตา ติโยชนันฺ สกฺลนฺครวาสินโ รกฺขนฺตฺตา วิจฺริสุตฺตนิ
อสิวิทฺทิตฺเต อารกฺเข ปจฺมยาเมเยว มิคาจิรวนฺุยฺยานันฺ (๑) คนฺตุวา
มฺงฺคฺลโปกฺขรณฺิ โอตฺริตฺตฺวา วสิสุตฺตานิ จินฺเตตฺตฺวา ตตฺถ คนฺตุวา
โปกฺขรณฺิ โอรุยฺห ปทุมฺมินิปฺตฺเตน สีสฺส ปฏฺิจฺฉาเทตฺตฺวา อฏฺุจาสฺสิ ฯ
ตสฺส เตเชน มจฺจกจฺจปาทโย โอสกฺกิตฺตฺวา อุทกปริยฺนเต
วคฺควคฺคา หุตฺตฺวา วิจฺริสุ ฯ กุโธ ปนฺ ลทฺธายันฺ เตไซติ ฯ
ปฺพุพฺพโยควเสน ฯ โส หิ กสฺสปทสฺพลสฺส กาลเ ชีรสฺลาภกตฺตํ
ปฏฺุจเปสิ ฯ เตน มหาธฺาโม อโหสิ ฯ อคฺคิสฺสํ กฺาเรตฺตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆสฺส สีสฺสวินฺทนฺตํ อคฺคิณฺจ ทารุณิ จ ทารุณฺเณทวาสิณฺจ
ผรสฺสฺสฺจ อทาสฺสิ ฯ เตน เตชวอโหสิ ฯ เอวํ ตสฺมี อนฺุโตอุยฺยานันฺ
คเตเยว พฺลวปจฺจฺฐสฺกาลเ สมฺนตฺตา ติโยชเน อารกฺขันฺ คณฺหิสุ ฯ
ราชานิ ปาโตว กุตฺตปาทราโส อลงฺกตฺตฺถิขนฺุชฺวรคฺโต
จตุรฺงฺคินิยาเสนาย ปรีวฺโต นฺครโต นิกฺขมิ ฯ

ตทา ตกฺกสิลโต นนฺุโท นาม พฺราหฺมโณ จตฺสฺโส สตฺาราหา
คฺาถาโย อาทาย วิสฺติโยชนสฺตฺิกํ มคฺคํ อติกฺกมฺม ตํ นฺครํ
ปฺตฺตฺวา ทฺวารคามे วสิตฺตฺวา สุริเย อุคฺคเต นฺครํ ปวิสฺนฺุโต ราชานัน
ปาจฺินทฺวาทเร นิกฺขมฺนฺุตํ ทิสฺวา หตฺถํ ปสาเรตฺตฺวา ชยาเปสิ ฯ
ราชา ทิสฺวาจฺกฺขุโก หุตฺตฺวา คจฺจนฺุโต อุณฺนตปฺปเทเส จิตฺสฺส
๑. สี่. ย. มิคาจิรวนฺุยฺยานันฺ ฯ ม. มิคาชินฺุ อุยฺยานันฺ ฯ

พราหมณสสุ ปสาร์ิตหตุถึ ทิสฺวา หตุถึนาคึ เปเสตุวา พราหมณั
อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺจนฺโต คากมาห

[๓๓๑]กิสฺมี นุ รฎฺเฐ วัต ชาตฺถิมิ
อถ เกน อตุเถน อีธานุปฺตุโต
อกุขาหิ เม พราหมณ เอตมตุถึ
กิมิจฺฉสิ เทมิ ตยชช ปตุถิตนฺติ ฯ

อถ นั โส คากมาห

[๓๓๒]คากา จตฺสฺโส ฐรณิมหิสฺสร
สุกฺมกฺริรตุถฺวรา สาคฺรูปมา
ตเวว อตุถาย อีธาคโตสฺมิ
สุโณหิ คากา ปรมตุถสฺนุหิตาติ ฯ

ตตุถ (๑) ฐรณิมหิสฺสราติ ฐุมิสฺสร ฐุมิปาล จตฺสฺโส คากา
กีกุตา สุกฺมกฺริรตุถฺวรา สาคฺรูปมา ตว เหว อตุถาย อิทํ ฌานั
อนุปฺตุโต อสฺมิ ภวามิ ฯ สุโณหิติ กสฺสปทสฺพลน เทสิตา
ปรมตุถสฺนุหิตา อีมา สตารหา คากาโย สุโณหิติ อตุถ (๑) ฯ

พราหมโณ ตั วจัน วตุวา มหาราช อีมา กสฺสปทสฺพลน
เทสิตา จตฺสฺโส สตารหา คากาโย ตุมฺเห สตุวิตฺตกาติ สตุวา
ตุมฺหากั เทสิตุ อากโตมฺหิติ อาห ฯ ราชา ตุฎฺจมานโส หตุวา
อาจริย สุกฺกุ เต อากตฺ มยา ปน อิตโต นีวตุตฺติตุ น สกฺกา
อชช ผุสฺสนกฺขตุตโยเคน สีสั นหายิตุ อากโตมฺหิติ อหิ ปุนทิวเส
๑. สี่. ยู. อีเม ปาจา นตุถิ ฯ

อาคนตุวา โสสุสามิ ตุวั มา อุกกณฺจิติ วตุวา กจฺจถ ตุมฺเห
พฺรหฺมณฺสฺส อสุกเคเห สยน์ ปณฺณเปตุวา เทถ ฆาตจฺจาทนํ
ลํวิทฺทาทิ อมฺจฺเจ อาณาเปตุวา คนฺตุวา อุตฺตยานํ ปาวิสิ ฯ ตํ
อฏฺฐารสฺสทฺเถน ปากาเรน ปริกฺขิตฺตํ อโหสิ ฯ ตํ อณฺณมณฺณํ
สงฺฆมฺภุญฺชนฺตา หตฺถิโน ปริกฺขิปิสุ ฯ ตโต อสุสา ปริกฺขิปิสุ ตโต
รธา ตโต ธนฺนุคฺคหา ตโต ปตฺตีกาติ ฯ สงฺฆุภิตฺตมหาสมฺมุทโท
วिय อุนฺนาทนฺโต พฺลนิกายิเยว อโหสิ ฯ ราชา โอปาริกานิ
อากรณานิ โอมฺลจิตฺวา มสฺสुकมฺมํ การาเปตุวา นหานจฺจณฺเณน
อุพฺพฏฺฐิตฺตริโร โปกฺขรณฺนิยา อนฺโต ราชวิกเวณ นหาตุวา
ปจฺจตุตฺตริตุวา อุทกฺคหณฺสาฏฺเณน นิวาเสตุวา อฏฺฐาสิ ฯ อถสฺส
ทฺสฺสคนฺธมาลาถฺการานิ อุปนยิสุ ฯ อถ โปริสาโท จินฺเตสิ
อຍ ราชา อถฺกตฺกाल ภาริโก ภวิสฺสติ สลฺลหุคฺคาลเยว
นํ คณฺหิสุสามิตี ฯ โส นทนฺโต วคฺคนฺโต มจฺจุ วिय มตฺถเก
ขคฺคํ ปริกฺกมนฺโต อหํ หเร โจโร โปริสาโทติ นามํ สาเวตุวา
องฺคฺลึ นลาเต จเปตุวา อุทกา อุตฺตริ ฯ ตสฺส สทฺทํ สุตฺวา
หตฺถาโรหา สห หตฺถิหิ อสุสาโรหา สห อสุเสหิ ภสฺสึสุ
รธาโรหา สห รเถหิ ภสฺสึสุ พฺลนิกายา คหิตคฺคิตานิ อาวฺธานิ
ณฺนทฺเตตุวา อุเรน ภูมियํ นิปฺชชึสุ ฯ

โปริสาโท สุตโตสมํ อุกฺขิปิตฺวา คณฺหิ ฯ เสสราชาโน
คหณฺคาล ปาเท คเหตุวา อโหสิสฺสํ กตุวา ปณฺนุหิยา สีสํ
ปหรนฺโต กจฺจถิ ฯ โปริสตุตํ ปน อุปคนฺตุวา โอนฺโต อุกฺขิปิตฺวา

ขนฺเช นิสีทาเปสิ ฯ โส โปริสาโท ทวารเณ คมนํ ปปญฺโจ
ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา คมนํ อปฺสฺสนฺโต สมฺมุขญฺจานเวย
อญฺจารสหตฺตฺตฺเพชฺชํ ปาการํ อุลฺลงฺกิตฺวา ปุโรโต จ ปคฺคฺลิตฺปาเทน
มตฺตวรวารณกฺกมฺเภ (๑) อกฺกมิตฺวา ปพฺพตฺตฺกฺกฺกานิ ปาเตนฺโต วีย
วาทชเวเน อสฺสรธปิฏฺเฐ อกฺกมฺนฺโต ปาเตตฺวา รตฺตฺเร รตฺตีเส
อกฺกมิตฺวา ฆมฺรจกฺกํ (๒) ฆมฺนฺโต วีย นิลผลกานิ นิโครฺชปฺตฺตานิ
มทฺทนฺโต วีย เอกเวเคนเว ติโยชนมกฺกํ คนฺตฺวา อตฺถิ นฺโฆ
โกจิ สฺตฺโสสมสฺสตฺถาย ปจฺฉนฺโต อากฺจณฺนฺโตติ โอลเเกตฺวา กิณฺจิ
อทิสฺวา สนิกํ กจฺฉนฺโต สฺตฺโสสมสฺส เกสคฺคฺโต อุกฺกพิณฺฑุณิ อตฺตโน
อุเร ปตฺติทานิ ทิสฺวา มรณฺสฺส อภายนกสฺสโต นาม นตฺถิ
สฺตฺโสโมปี มรณฺภเยเน โรทติ มณฺเณติ จินฺเตตฺวา อาท

[๑๓๓]น เว รุทฺหนฺติ มตฺติมฺนฺโต สปญฺญา

พฺหุสฺสฺสฺตา เย พฺหุจฺจานจินฺติโน

ทีปํ หิ เอตํ ปรมํ นรานํ

ยํ ปณฺฑิตา โสกฺกนฺทา ภาวนฺติ ฯ

อตฺตฺตาน ฅาตี อูทาหุ ปุตฺตฺตฺทาริ

ธณฺถํ ธนํ รชตํ ชาตฺตฺรูปํ

กิเมว ตฺวํ สฺตฺโสสมานฺตฺปเป

โกโรพฺย เสฏฺฐจ วจันํ สฺโณม เตติ ฯ

ตตฺถ ยํ ปณฺฑิตาติ ยํ ตุมฺหาทิสฺสา ปณฺฑิตา อญฺเณถิ

๑. ม. คลิตมทมตฺตวรวารณกฺกมฺเภ ฯ ๒. ม. ฆมิกํ ฯ ลี. ยู. ฆมริกํ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกัม หน้า 447

โสภณูทา ภวนุติ เอตัง โสภวิโนทนัง อญเณสํ ทีปํ มหาสมุทเท
ภินฺนนาวานัง ทีโป วิย ปติภุจธา โหติ ตสฺมา ตุมหาทิสสา มติมนุโต
น รุทนต์ิติ อตุโธ ๑ กิเมว ตวนุติ สมฺม สุตโตสม ตุมหาทิสเส
มรณภเยน โรทนต์เต อญเณ อนุชพาลา ก็ กริสฺสนุติ อปี จ
ตัง ปุจฺฉามิ อิมสฺส อตุตาทีสุ กิเมว ตวํ สุตโตสมานุตฺตเปติ กิเมว
โสจสิ ก็ จินฺเตสึติ อตุโธ(๓) ๑

สุตโตโม อาห

[๓๓๔]น จาหมตฺตานมนุตฺตุนามิ

น ปุตฺตทาร์ น ธนัง น รฎฺจํ

สตุลฺลจ ฐมโม จริโต ปฺราโณ

ตัง สงฺกรํ พฺราหฺมณฺสฺसानุตฺตเป ๑

กโต มยา สงฺกโร พฺราหฺมณฺเณน

รฎฺเจ สเก อิสฺสริเย จิตฺเตน

ตัง สงฺกรํ พฺราหฺมณฺสมฺปทาย

สจฺจานุรฎฺจํ(๔) ปฺนราวชิสฺสนุติ ๑

- # ๑. ม. ตตุถ โภ สุตโตสม มหาราช เย ปณฺฑิตา ก็ ภูตา มติมนุโต
- # อตุถานตฺถํ การณาการณํ ชานนปฺลญาย สมฺนฺนาคตา สปฺปญฺญา
- # วิจฺรณปฺลญาย สมฺนฺนาคตา พหุสฺสุตา พหุสฺสุตฺตรา
- # พหุญฺจานจินฺติโน พหุการณจินฺตฺนสีลา เต ปณฺฑิตา มรณภเย
- # อุปฺปนฺเน สติ ภูตา หุตฺวา เว เอกนฺเตน น รุทนต์ิ น ปรีเทวฺนุติ ๑
- # ทีปํ หีติ โภ สุตโตสม มหาราช หิ กสฺมา ปน วทามิ มหาสมุทเท
- # ภินฺนนาวานัง วาณิชากรํ ชานนํ ปติภุจธาภูตํ มหาทีปํ อิว เอวมฺปิ
- # ตถา เอตัง ปณฺฑิตัง อปฺปฏิสรณานํ นรานํ ปรมํ ๑ ยํ เยน การณฺเณน

- # เย ปณฺชิตา โสภินี ชนานิ โสภนุทา ภวนฺติ โภ สุตฺโตสม มหาราช
- # ตฺวํ มรณฺภยเนน ปรีเทวिति มลฺลเย มลฺลวามิ ฯ อุตฺตานิ นฺติ โภ สุตฺโตสม
- # มหาราช อุตฺตเหตุ อุทาหุ ชาติเหตุ ปุตฺตทารเหตุ อุทาหุ
- # ฌลฺลชนรชตชาตฺตรูปเหตุ กิเมว ตฺวํ กิเมว ฌมฺมชาติ ฯ ตฺวํ อนฺตปฺเป
- # อนฺตปฺเปยฺยาสี ฯ โกรพฺยเสฏฺฐ กุรฺรภูจฺวาสิเนฺน เสฏฺฐ อุตฺตม โภ
- # มหาราช เอตํ ตว วจันํ สฺสโณมาติ ฯ ๔. ม. สจฺจานุรฺกขี

ตตถ อนุตฺตุนามิตี อหิ ตาว เนว โรทามิ น โสจามิ
 อิมสํปี อตฺตาทินิ อตฺถาย น อนุตฺตุนามิ น โสจามิ อปี จ
 โข สตํ ปณฺทิตานํ จริโต ปุราโณ ฌมฺโม อตฺถิ ยํ สงฺกัรํ กตฺวา
 สจฺจํ นาม ตํ สงฺกัรํ พุราหุมนสฺส อนุโสจามิตี อตฺถโถ(๑) ฯ
 สจฺจานุรกฺขณฺติ สจฺจํ อนุรกฺขณฺโต ฯ โส หิ วต พุราหุมนโณ
 ตกฺกสึลโต กสฺสปทสพลสฺส เทลิตา จตฺสโส คาทาโย อาทาย
 อากโต ตสฺสาคํ อากนฺตฺกวัตตํ การตฺวา นหาตฺวา อากโต
 สฺถิตฺสสามิ ยาว มมาคมนา อากเมหิตี สงฺกัรํ กตฺวา อากโต ตฺวํ
 ปน คาทา โสคฺคํ อทตฺวาว มํ คณฺหิ สเจ มํ วิสขฺเชติ ตํ ฌมฺมํ
 สฺสจฺวา สจฺจานุรกฺขํ ปุณฺราวชิสฺสนฺติ วทติ ฯ

อถ นํ โปริสาโท อาห

[๓๓๕]น วาหเมตํ อภิสทฺทหามิ

สฺวชิ นโร มจฺจุมฺขา ปมฺตฺโต

อมิตฺตหตฺถํ ปุณฺราวเชยฺย

โกรพฺย เสฏฺฐ น หิ มํ อุเปติ (๒) ฯ

มฺตฺโต ตฺวํ โปริสาทสฺส หตฺถา

คณฺตฺวา สกํ มนฺทิริ กามกามิ

มธฺริ ปิยํ ชีวิทํ ลทฺธ ราช

กุโต ตฺวํ เอหิสิ เม สกาสนฺติ ฯ

- # ๑. สี่. ยู. ตตถ อนุตฺตุนามิตี อหิ เนว รุเทมิ ฯ อิมสมฺปิ ปุตฺตาทินิ
- # อตฺถาย น อนุตฺตุนามิ น โสจามิ อปีจ โข สตํ ปณฺทิตานํ จริโต
- # ปุราณฌมฺโม อตฺถิ ฯ สงฺกัรํ กตฺวา สจฺจํ นามตํ สงฺกัรํ พุราหุมนสฺส
- # อหิ อนุโสจามิตี อตฺถโถ ฯ ๒. ม. อุเปติ ฯ

ตตถ สุขีติ สุขปฺปโต หุตฺวา ๑ มจฺจมุขา ปมฺุตโตติ
มาทิสฺสส จอรฺสส หตฺถโต มุตฺตตาย มรณฺมุขา มุตฺโต นาม
หุตฺวา ปฺน อวเชยฺย อากฺขณฺย อหิ เอตํ วจันํ น อภิสทฺทหามิ
โกรพฺย เสฏฺฐ มํ สนฺตฺติเก น หิ อฺเปตี ๑ ตตถ สฺตโตสม ตฺวํ
โปริสาทฺสส หตฺถโต มุตฺโต ๑ สกํ มนฺทฺรินฺตฺติ ราชธานีเคหํ ๑
กามกามิตฺติ กามํ กามยมาโนติ อตฺถโถ ๑ ตฺวํ เม มม สนฺตฺติเก
กฺุโต เอหิตฺติ (๑) ๑

ติ สฺตฺวา มหาสฺตโต เกสรฺสีโห วิย อสมภฺกิตฺโต อาห

[๓๓๖]มตํ วเรยฺย ปฺริสฺทฺทสีโถ

น ชีวิทํ กรหิตฺโต ปาปฺรมโม

น หิ ตํ นฺริ ตายเต(๒) ทฺกคฺตฺติภิ

ยสฺสาปี เหตุ อลิกํ ภณฺย ๑

สเจปี วาโต คิริมาวเหยฺย

จนฺโท จ สฺริโย จ ฉมา ปเตยฺย

สพฺพาว นชฺโซ ปฺกฺุโสตํ วเหยฺย

น เตววาทํ ราช มฺุสา ภณฺยนฺตฺติ ๑

ตตถ มตํ วเรยฺยติ โปริสาท โย นโร ปฺริสฺทฺทสีโถ มรณฺ
อิจฺเจยฺย อิจฺจตุ ปตฺถตฺตฺติ อตฺถโถ ๑ น ชีวิทนฺตฺติ ปาปฺรมโม ปน
กรหิตฺโต ชีวิทํ น วเรยฺย มา อิจฺจตุ ๑ ชีวิทํ หิ ตสฺส อายตี
อภทฺทกตฺตา ทฺุชชีวิทํ นาม ๑ ยสฺสาติ ยสฺส อตฺตโน อตฺถาย
๑. สี. ยฺ. น หิ มํ อฺเปตี น หิ มํ อฺปคฺมิสฺสสตี ๑ มนฺทฺรินฺตฺติ ราชธานี
เคหํ วา ๑ กามกามิตฺติ อาลปนเมตํ กามํ กามยมานาติ ๑ กฺุโตติ
เกน นาม การณฺน ๑ ๒. ม. ตายตี ๑

ทุสสีโล อลิกั ภาณยุย เอตมตตาทิวตถุํ ตํ ปุริสํ ทุคคตฺธิภิ น ตายเต
 น รกฺขติ ฯ คิริมาวเหยยชาติ สมฺม โปริสาท มยา สทฺธิ
 เอกาจริยกุลเ สิกฺขิโต เอวรูปุ สหายโก หุตฺวา อหํ ชีวิตเหตุ มุสา
 น กถมิ สเจ ปุรตฺถิมาทิกะโท วาโต อุกฺกชาย มหนตฺตํ ปพฺพตฺตํ
 ตฺถลปิจุ วย อากาส อาวเหยย ตํปี สทฺทหิตพฺพํ อหํ มุสา น
 ภาณยุยนฺติ อิทํ วจนํ เควว สทฺทหิตพฺพํ จนฺโท จ สุริโย จ
 อตฺตโน วิมานน สทฺธิ ปจฺวียํ ปเตยฺย สพฺพาปิ นชฺโซ ปฏฺฐิสตํ
 วฏฺเฏยฺยํ โภ โปริสาท เอวรูปุ วจนํ สเจ ภาณ สทฺทหิตพฺพํ อหํ
 มุสา ภาณยุยํ อิติ วจนํ ตฺยหํ ชเนหิ วุตฺตํ นาม ตํ น สทฺทหิตพฺพํ

[๓๓๗]นภํ ฝลยฺย อฺทฺธิ วิสุสฺเส (๑)

 ถัวตฺเตยฺย ภูตฺตรา วสุนฺธรา

 สิลฺลจฺจโย เมรุ สมฺมฺจเหยย ปพฺพโต

 น เคววาทํ ราช มุสา ภาณยุยนฺติ (๒) ฯ

เอวํ วุตฺเตปิ โส น สทฺทหิตเวย ฯ

อถ โพริสตฺโต อัย มยฺหํ น สทฺทหิต สปถนปี น
 สทฺทหาเปสฺสามิติ จินฺเตตฺวา สมฺม โปริสาท ขนฺธโต ตาว มํ
 โอตาระหิ สปลํ กตฺวา ตํ สทฺทหาเปสฺสามิติ วตฺวา เตน
 โอตาระตฺวา ภูมียํ จปีโต สปลํ กโรนฺโต คากมาห

[๓๓๘]อสิณฺจ สตุตฺติณฺจ ปรามสามิ

 สปลํปี เต สมฺม อหํ กโรมิ

๑. ม. อฺทฺธิปี สุสฺเส ฯ ๒. สฺ. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

ตยา ปมุตโต อนโณ ภวิตวา

สจจนุรกกั ปุณราวชิสฺสูติ ฯ

ตสฺสูโต สมฺม โปริสาท สเจ อิจฺฉสิ เอวฺรุเปหิ อวฺรุเชหิ
ลัวิทิตารกฺเข ขตฺติยกุลเ เม นิพฺพตฺติ นาม มา โหตฺติ อสิณฺจ
สตุตฺติณฺจ ปฺรามสํมิ อณฺณํ วา ยํ อิจฺฉสิ ตํ สปถึปี เต สมฺม
อหํ กโรมิ ยถาหํ ตยา ปมุตโต คนฺตฺวา พุราหฺมณฺสฺส อนโณ
หุตฺวา สจจนุรกกฺขนฺโต ปุณฺนาคมิสฺสูสํมิติ ฯ

ตโต โปริสาทอ อัย สุตฺโตโสโม ขตฺติเยหิ อกตฺตพฺพิ สปถึ
กโรติ ก็ เม อิมินา เอตฺ วา มา วา อหํปี ขตฺติยราชา มเมว
พาหุโลหิตํ คเหตุวา เทวตาย พลิกมมํ กริสฺสูสํมิ อัย อติวิย
กิลมตีติ จินฺเตตฺวา คากมาห

[๓๓๘]โย เต กโต สงฺคโร พุราหฺมณฺณ

รณฺุเจ สเก อิสฺสูริเย จิเตน

ตํ สงฺครํ พุราหฺมณฺสมฺปทาย

สจจนุรกกั ปุณฺราวชิสฺสูติ ฯ

ตตฺถ ปุณฺราวชิสฺสูติ ปุณฺ อากฺจเฉยฺยาสี ฯ

อถ นํ มหาสตุโต สมฺม โปริสาท มา จินฺตฺยิ จตฺสูโต
สตารหา คากาโย สุตฺวา ชฺมมกถิกสฺส ปุञฺ ทตฺวา ปาโตว
อากมิสฺสูสํมิติ วตฺวา คากมาห

[๓๔๐]โย เม กโต สงฺคโร พุราหฺมณฺณ

รณฺุเจ สเก อิสฺสูริเย จิเตน

มัม วิชชเชสีตี วุตเต ราชานัน อลงกริตวา หตฺถิกุขนุธิ
อาโรเปตฺวา ปริวารตฺวา นครํ ปาวิสี ๑ ตัม ทิสฺวา สพุเพ
นาครา คุสุสีสุ ๑ โสปี ฌมฺมครุทาย ฌมฺมโสนฺนุทาย
มาตาปีตโร อทิสฺวาว ปจฺญาปี เต ปสฺสิสฺสามีติ ราชนิเวสนัน
ปวิสิตฺวา ราชาสเน นิสีทิตฺวา พุราหุมนัน ปกโกสาเปตฺวา
มสฺสุมมาทีนิจฺสส อาณาเปตฺวา กปปีตมสฺสํ นหทานุติตฺตํ
วตฺถาลงฺการปฏิมณฺเฑิตํ กตฺวา อาเนตฺวา ทสฺสิตกาเล สยํ ปจฺญา
นหตฺวา ตสฺส อตฺตโน โภชนัน ทาเปสี ๑ ตสฺมี ภูตฺเต สยํ
ภุจฺชิตฺวา ตัมหารเห ปลลฺงเก นิสีทาเปตฺวา ฌมฺมครุทาย
อสฺส กนฺธมาลาทีนิจฺสส กตฺวา สยํ นิจาสเน นิสีทิตฺวา คุมฺเหหิ
มยฺหํ อานีตา สตารหา คาลา สุโณมิ อจฺริยาติ ยาจิ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๔๑]มฺตุโต จ โส โปริสาทสฺส หตฺถา

กนฺตฺวาน ตัม พุราหุมน เอตทโวจ

สุโณมิ คาลาโย สตารหาโย

ยาเม สุตฺวา อสฺส หิตาย พุรฺหมตฺติ ๑

ตตฺถ เอตทโวจาติ เอตํ อโวจ ๑

อถ พุราหุมน โปชิตฺเตน ยาจิตกาเล กนฺเชหิ หตฺถ
อุพฺพุกฺกุตฺวา ปสิพฺพกา มโนรมํ โปตฺถกัม นีหริตฺวา อุโภหิ
หตฺถเอหิ กเหตุวา เตนหิ มหาราช กสฺสปทสฺพลเน เทสีตา
ราคมทนาทีนิจฺมมทนา อมตฺมทานิพฺพานสมฺปาปีกา จตฺสโส สตารหา

คาลาโย สุโณหิตี วตุวา โปตุถกั โอลิเกนุโต อาห
[๓๔๒]สกีเทว สตุโตสม สพุภี โหติ สมากโม
สา นั สงฺคตี ปาเลตี นาสพุภี พหุสงฺคโม ฯ
สพุภีเรว สมาสถ สพุภี กุพฺภถ สนฺถว
สตี สพุภีมมณฺณาย เสยฺโย โหติ น ปาปิโย ฯ

ชिरฺนตี เว ราชรธา สุกิตฺตา
อโธ สรีรมฺปิ ชรี อูเปตี
สตุลฺจ รมฺโม น ชรี อูเปตี
สนฺโต หเว สพุภี ปเวทยนฺตี ฯ
นภณฺจ ทูเร ปจวีจ ทูเร
ปารี สมุทฺทสฺส ตทาหุ ทูเร
ตโต หเว ทูรตฺร วทนฺตี
สตุลฺจ รมฺโม อสตุลฺจ ราชาติ ฯ

ตตุถ สกีเทวาตี เอกวารเมว ฯ สพุภีตี สปฺปริเสหิ ฯ
สา นนฺตี सा สพุภี สห สงฺคตี สมากโม เอกวาริ ปวตุโตปี
ตี ปุคฺคัล ปาเลตี รกฺขตี โคเปตี ฯ นาสพุภีตี อสปฺปริเสหิ
ปน พหุ สุกิริปี กโต สงฺคโม เอกภูจฺจเน นินวาโส น
ปาเลตี อนตุถาวโห โหตีตี อตุโล ฯ สมาสถาตี สพุภี
นีสึเทยฺย สพุภีริยาปเถ ปณฺฑิตฺเตหเว สพุภี ปวตุเตยฺยาตี
อตุโล ฯ สนฺถวานฺตี มิตฺตสนฺถว ฯ สตี สพุภีมมณฺณตี ปณฺฑิตานัน
พุทฺธาทีนั สตุตตีสโพิชฺปิภุชฺชิมฺมสงฺฆาตี สพุภีมํ ฯ เสยฺโยตี

เล่มที่ 35 มหาสตุตโตสมชาตกัม หน้า 455

เอตัม ชมมัม ญตฺวา วุฑฺฒิเยว โหติ หานิ นาม นตฺถิติ
 อตุโถ ๑ ราชรถาติ ราชฺฐนํ อารโหณียรถา ๑ สฺจิจฺจตาติ
 สฺปริกมฺมกตา ๑ สพฺภิ ปเวทยนฺตฺติ พุทฺธาทโย สนฺโต
 สพฺภิติ สํขุยํ คตํ โสภนํ อุตฺตมํ นิพฺพานํ ปเวทยนฺติ
 โส นิพฺพานสงฺขาโต สตํ ชมฺโม ชริ น อฺเปติ น ชิริติ ๑
 นภนฺติ อากาโส ๑ ทูเรติ ปจฺวี หิ ปติฏฺฐา สงฺกหณา
 อากาโส นิราลมฺโพ อปฺปติฏฺฐโ จ อิติ อฺโภ เอเต เอกापฺทฺธาปี
 วิสํโยคฺกุเจน อนฺุปลิตฺตฺกุเจน ทูเร นาม โหนฺติ ๑ ปารนฺติ
 โอริมตีรโต ปรีตีริ ๑ ตทาหฺติ ตํ อาหุ ๑

อิติ พฺราหฺมโณ จตฺสฺโส สตารหา คาถาโย กสฺสปทสพฺเพลน
 เทสิตนิยาเมน กเถตฺวา ตฺมฺหิ อโหสิ ๑

ตํ สฺตุตฺวา มหาสตุโต สผลํ วัต เม อากมฺนนฺติ ตฺกุจฺจิตฺโต
 หุตฺวา อีมา คาถา เนว สวากฺภาสิตา น อิติภาสิตา น
 กวิภาสิตา (๑) สพฺพพญฺญภาสิตา ก็ นฺุโข อกฺขมฺนฺตฺติ จินฺเตตฺวา อีมาสํ
 สกฺลปี จกฺกวาพํ ยาว พฺรหฺมโลกา สตุตฺรตนปริปฺปญฺณํ กตฺวา
 ททมาโน เนว อนฺุจฺจวิกํ กาคฺ์ สกฺโกติ อหํ ปนฺสฺส ติโยชนสฺเต
 กุรฺรฺกุเจ สตุตโยชนิเก อินฺุทปฺตฺตนคเร รชฺชํ ทาทฺ์ ปโหมิ
 อตุถิ นฺุขวสฺส รชฺชํ กาคฺ์ ภาคฺยนฺติ องฺควิชฺชานฺุภาเวน
 โอลเณนฺโต นาทฺุทส ตโต เสนาปติฏฺฐานาทีนํ โอลเณนฺโต
 เอกคามโกชกสฺสาปี ภาคฺยํ อทิสฺวา ธนลาภสฺส โอลเณนฺโต
 # ๑. ม น เณจิ ภาสิตา ๑

โกฏฐนโต ปฏฐาย โอลเกตุวา จตุนนัเยว กหาปณสทสสานั
ภากุยั ทิสวา เอตตเคน นั ปุเชสสามัติ จตสโส สทสตุตถวิกา
ทาเปตุวา อ اجرีย ตุมเห อณเณสั ขตุตียานั อีมา กากา เทเสตุวา
กิตตักั ฐนั ลกิตถาติ ปุจันิ ๑ เอเกกาย สตั สตั มหาราชาติ
เตเนว สตาราหา กากา นาม ชาตาติ ๑ อถ นั มหาสตุโต
อ اجرีย ตวั อตตโน กเหตุวา วิจรณภณทสส (๑) อคัมมิ น ชานาสี
อิโต ปฏฐาย เอตา กากา สทสสารหา นาม โหนตุติ วตุวา
คาถมาห

[๓๔๓]สทสสิโย อีมา กากา นยีมา กากา สตาราหา

จตุตาริ ตวั สทสสานิ จิปปั กณหาหิ พุราหุมณาติ ๑

[๒]

อถสส เอกั สุขยานกั ทตุวา พุราหุมณั โสตุถินา เคหั
สมุปาเปถาติ ปุริเส อาณาเปตุวา ตั อญโยเชสิ ๑ ตสุมิ ขณ
สตุโสสมรณณา สตาราหา กากา สทสสารหา กตุวา ปุชิตา สารุ
สารุติ มหาสารุการสทโท อโหสิ ๑ ตสส มาตาปิตโร ตั สททั
สตุวา กีสทโท นามโสติ ปุจันิตวา ยถากุติ สตุวา ฐนโลกตาย (๓)
มหาสตุตสส กุชมิสสุ ๑ โสปี พุราหุมณั อญโยเชตุวา เตสั สนตุกั
คณตุวา วนทิตวา อญจาสิ ๑ อถสส ปีตา กถั ตาต เอวรุปสส
สาหสิทสส โจรสส หตุถโต มตุโตสิติ ปฏฐิสนถารมตุตปี อกตุวา
อตุตโน ฐนโลกตาย สจจันิ กิร ตาต ตยา จตสโส กากา สตุวา
๑. ม. วิกุเกยภณทสส ๑ ๒. ม. เอตุถนตุเร ตสสตุโถ พุราหุมณ
อีมา กากา สทสสิยา สทสสารหา อีมา กากา สตาราหา น หิ โหนตุ
พุราหุมณ ตวั จตุตาริ สทสสานิ จิปปั กณหาตีติ ทิสสนตุติ ๑

๓. ตี. ยุ. ชนโกลตาย ๗

จตุตตาริ สหสฺสทานิ ทินฺนนานิตี ปุจฺจิตฺวา สจฺจนฺติ วุฑฺเต อห

[๓๔๔]อสีตียา นวฺติยา จ กาถา

สตารหา จาปี ภเวยฺยู กาถา

อจฺจนฺตเมว สุตโตสม วิชานาหิ

สหสฺสึโย นาม กา อตฺถิ กาถาติ ฯ

ตตฺถ(๑) อจฺจนฺตเมวาติ อตฺตนาวิ ชานาหิ ฯ กา อตฺถิตี

กุหิ อตฺถิ(๑) ฯ

อถ นั มหาสตุโต นานั ตาว ธเนน วุฑฺฒิ อิจฺฉามิ

สฺเตน อิจฺฉามิตี สณฺญาเปนฺโต อห

[๓๔๕]อิจฺฉามิ โวหั สุตฺตวฺวุฑฺฒิตฺตโน

สนฺโตว(๒) มั สปุปริสา ภเชยฺยู

อหั สวณฺตีหิ มโหทธีว

น หิ ตาต ตปุปามิ สฺภาสิเตน ฯ

อคฺคิ ยถา ตินฺนกุจฺจํ ทหนฺโต

น ตปุปติ สากโรว นทึหิ

เอวปี เม ปณฺฑิตา ราชเสฏฺฐ

สฺตุวา น ตปุปนฺติ สฺภาสิเตน ฯ

สทฺสสฺ ทาสฺสสฺ ยถา สฺโณมิ

กาถั อหั อตฺถวตี ชนินฺท

๑. ม. ตสฺสตุโต กาถา นาม ตาต อสีตียา ฯ จ นวฺติยา จ

สตารหา จาปี ภเวยฺยู ฯ ปุจฺจตุตเมว อตฺตนาวิ ชานาหิ ฯ

สหสฺสสารหา นาม กาถา กา กสฺสฺ สนฺติเก อตฺถิตี ฯ

๒. ม. สนฺโตติ ฯ สึ. ย. สนฺโต จ ฯ

เล่มที่ 35 อสิตินิปาตวณณา หน้า 458

ตเมว สกัจจ นิสามยามิ

น หิ ตาต ชมฺเมสุ มมตฺถิ ติตฺตฺติ ฯ

ตตฺถ โวติ นิปาตมตฺตํ ฯ สนนฺโตติ เอเตว มํ ภชฺชยุณฺติ
อิจฺฉามิ ฯ สวณฺตีหิตี นทีหิ ฯ สกสฺสาติ ติฏฺฐตุ นนฺทพฺรหฺมโณ
ยทา อหํ อตฺตโน ทาสสฺสาปี สุโณมิ ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา มา มํ ตาต ชนฺสฺส เหตุ ปริภาสฺสิ
อหํ ชมฺมํ สุตฺวา อากมฺิสฺสามิตี สปถํ กตฺวา อากโต อิทานาหํ
โปริสาทสฺส สนนฺติกํ กมฺิสฺสามิ อิทํ โว รชฺชํ คณฺหถาติ รชฺชํ
นียฺยาเทนฺโต คากมาห

[๓๔๖]อิทฺนฺเต รฏฺฐํ สชนํ สโยคฺคํ

สกายุริ สพฺพกามุปฺปนฺนํ

กึ กามเหตุ ปริภาสเส มํ

กจฺฉามหํ โปริสาทสฺส ฅนฺเตติ ฯ

ตตฺถ ฅนฺเตติ สนนฺติเก ฯ

ตสฺมี สมเย ปิตฺรณฺโณ หทยํ อุนฺหํ อโหสิ ฯ โส ตาต
สุตฺโตสม กิณฺนามตฺตํ กเถสิ จตฺรจฺฉินฺนิยา เสนาย โจริ คณฺหิสฺสามิตี
วตฺวา คากมาห

[๓๔๗]อตฺตานุรฺกฺขาเย ภวณฺติ เทเก

หตฺถาโรหา รติกา ปตฺติกา จ

อสฺสาโรหาเยว ฅนฺคฺคหาเส

เสนํ ปญฺญชาม หนาม สตฺตุนฺติ ฯ

๑. ม. ปริภาสสิ ฯ ๒. ม. ฅตฺเตติ ฯ

ตตถ หนามาติ สเจ เอว ปโยชิตา เสนา ตั คเหตุ
สกุโกนติ อถ นั สกถรฎฐวาสิโน คเหตุวา คนตุวา หนาม สตุตุ
มาเรม ตั อมหากั ปจจามิตตุนติ ฯ

อถ นั มาตาปิตโร อสุสุปฺณณมุขา โรทมานา วิลปนฺตา
ตาท มา คจฺจ คนตุ น ลพฺภาติ ยาจีสุ ฯ โสฬสสฬส-
นาฏกิตฺติโยปี เสสปรินฺนาปี อมฺเห อนาเถ กตุวา กุหิ คจฺจสิ
เทวาทิ ปรีเทวีสุ ฯ สกถนคเร จ โกจิ สกถาเวน สณฺจเรตุํ น
สกุโกติ ฯ ปฺริสาทสฺส กิร ปฏฺิณฺณํ คเหตุวา อากโต อิทานิ
จตฺสฺโส สตารหา คาถา สตุวา ฆมฺมกถิกสฺส สกุการิ กตุวา
มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา ปฺน กิร โจรสฺส สนฺติกั คมิสฺสตีติ
สกถนคริ อเอกโกลาหฬั อโหสิ ฯ โสปี มาตาปิตฺนํ วจฺนํ สตุวา
มหาสตุโต อิมิ คถมาห

[๑๔๘]สุทุกฺกั ปฺริสาโท อกาสิ

ชีว คเหตุวาน วิสขุชฺชิ(๑) มํ

ตํ ตาทิสํ ปุพฺพกิจฺจํ สรณฺโต

ทฺพฺเภ อหิ ตสฺส ถลํ ชนินฺทาทิ ฯ

ตตถ ชีว คเหตุวานาติ ชีวมานํ(๒) คเหตุวาน ฯ ตํ ตาทิสนฺติ
ตํ เตน ถถึ ตถารูปํ ฯ ปุพฺพกิจฺจนฺติ ปฺริมอุปการิ ฯ ชนินฺทาทิ
ปีตริ อาลปติ ฯ

โส มาตาปิตโร อนุสาเสตุวา อมฺมตาดา ตมฺเห มยฺหิ

๑. ม. อวสฺสชฺชิ ฯ ๒. ม. ชีวคฺคาหิ ฯ

มา จินตยิตฺถ กตกลยาโณ อหิ มม จกามาวจรอิสฺสรียํ น
ทูลลภนฺติ มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา อาปฺจุจฺจิตฺวา เสสชน
อนุสาเสตฺวา ปกฺกามิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๓๔๕]วนฺทิตฺวา โส ปิตฺริ มาตฺรณฺจ

อนุสาเสตฺวา นิคฺมณฺจ พลณฺจ

สจฺจวาที สจฺจानุรฺกฺขมาโน

อกฺมาสี โส ยตฺถ โปริสาโทติ ฯ

ตตฺถ สจฺจानุรฺกฺขมาโนติ สจฺจํ อนุรฺกฺขมาโน อกฺมาสีติ ฯ

โพธิสฺสโต ตํ รตฺตีํ นิเวสเนยฺว วสิตฺวา ปฺนทิวเส ปาโตว

อรุณฺกฺกมนเวลาย มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา อาปฺจุจฺจิตฺวา เสสชนํ
อนุสาเสตฺวา อสฺสุมุขเน นานปฺปการิํ ปริเทวนฺเตน อิตฺถาคาราที-
มหาชนเนน อนุคฺโต นครา นิกฺขมิตฺวา ตํ ชนํ ปรีวตฺเตตฺถํ
อสฺกุโกนฺโต มหามฺกุเค ทณฺฑเกน ติริยิํ เลขิํ กตฺวา สเจ
มยิ สิเนโห อตฺถิ อิมิ มา อติกฺกมถาติ อาห ฯ มหาชนโน
สีลวโต เตชวณฺตสฺส อาณิํ อติกฺกมิตฺถํ อสฺกุโกนฺโต มหาสทฺเทน
ปริเทวมาโน ตํ สีหวิชมฺภิเตน กจฺจนฺตํ โอลเถตฺวา ตสฺมี
มหาสฺสฺส เต ทสฺสนุปรจาริํ อติกฺกนฺเต เอกฺรวํ รวณฺโต นคริ
ปาวิสิ ฯ โสปี อาคตมฺกุเคเนว ตสฺส สนฺตีกิํ คโต ฯ เตน วุตฺตํ
อกฺมาสี โส ยตฺถ โปริสาโทติ ฯ ฐมฺมสฺสวณฺณทํ นิฏฺฐิตํ ฯ

โพธิสฺสตฺสฺส คตกาลโต ปฏฺฐาย โปริสาโท จินฺเตสิ สเจ

สนนัญญานัน กตุวา คาถมาห

[๓๕๑]น หายเต ขาหิตุ(๑) มยหิ ปจญา

จิตกา อัย ดาว สฐุมกา(๒) จ

นิตฐุมเก ปจิต สฐ ปกุก

สุโณม คาถาโย สตาธาโยติ ฯ

ตตุถ ขาหิตุนติ ขาหัน ตว ขาหัน มยหิ ปจญา วา ปุเร
วา น ปรีหายติ ปจญาปี หิ ตวั ขาหิตพโพว ฯ ปจิตนติ
นิตฐุมเม นิตฐุมเก อคคิมหิ ปกุกมัส สฐ ปกุก นาม โหติ ฯ

ตี สุตวา มหาสตุโต อัย โปริสาโท ปาปฐมโม อหิ อิม
โถกั นิกุกเหตวา ลขชาเปตวา เกสสุสามีติ จินเตตวา อาห

[๓๕๒]อฐมมิโก ตวั ปุริสาทกาสิ

รฎุจโต ภฎุจโ อฐรสส เหตุ

ฐมมณจิมมา อภิวทนต์ คาถา

ฐมโม อฐมโม จ กุหิ สเมติ ฯ

อฐมมิกสสุ ลุททสสุ นิจจ โลहितปาณิน

นตุถิ สจจ กุโต ฐมโม ก็ สุตเนน กริสสสีติ ฯ

ตตุถ ฐมมณจิมมาติ อิมมา จ คาถา นวโลกุตตรฐมม
อภิวทนต์ ฯ กุหิ สเมตีติ กตุถ สมากจตุติ ฐมโม หิ สุกตี
วา ปาเปติ นิตพพานัน วา อฐมโม ทุกคตี ฯ สจจนติ วจิสจจมตุตปี
นตุถิ กุโต ฐมโม ฯ ก็ สุตเนนาติ ตวั เอเตน สุตเนน ก็ กริสสสี
๑. ม. ขาหิตุ ฯ ๒. ม. สฐุมิกาว ฯ

เล่มที่ 35 มหาสตุตโสมชาติกั หน้า 463

มตุตติกภาชนั วิย หิ สีหสสาย อภาชนั ตวั ชมมุสสุต ๑

โส เอวั กถิตปี เนวสุส กุชมิ กสุมา มหาสตุตสุส
เมตตุตภาวนาย มหนุตตาย ๑ อถ นั กิ ปน สมมุ สตุตโสม
อหเมว อชมุมิโกสุมิติ วตุวา คาถมาห

[๓๕๓]โย มัสเหตุ มิกวั หนะย ๑

โย วา หนะย ปุริสั อตุตเหตุ
อุโกปี เต เปจจ สภา ภาวนติ
กสุมา โน อชมุมิโก พุรุติ มั ตวนติ ๑

ตตุต กสุมา โนติ เย ชมุพุทีปตเล ราชาน โอลงกตปฎิยตุตา
มหาพลปริวารา รตวรคตา มิกวั จรุตตา ติจิณหิ สเรหิ มิเก
วิชมุติวา มาเรนติ เต อวตุวา กสุมา ตวั มณเเวว อชมุมิโก
วทสิยที เต นิทุโทสา อหंपิ นิทุโทโส เอวาติ ทีเปติ ๑

ตั สตุวา มหาสตุโต ตสุส ลทุธิ ภันุททุโต อาห

[๓๕๔]ปลัจ ปลัจ น ขา ภกขา ขตุติเยน ปชานตา

อภกขั ราช ภกขะสิ ตสุมา อชมุมิโก ตวนติ ๑

ตสุสตุโถ สมมุ ปิริสาท ขตุติเยน นาม ขตุติยชมุมิ
ชานนุเตน ปลัจ ปลัจาปี หตุถิอาทโย ทเสว สตุตา มัสวเสน
อภกขา น ขาทิตพุพยุตตกา ๑ น โขเตว วา ปาโจ ๑
อปโร นโย ขตุติเยน ขตุติยชมุมิ ชานนุเตน ปลัจนเชสุ สตุเตสุ
สสโก สลลโก โคโธ สาวี กุมุโมติ อิเม ปลัจเจว สตุตา ภกขา

๑. ม. จเรย ๑ ๒. ม. กปี ๑

ภกขิตพพุตตกา น อญเณ ตู่ว ปน อภกขัม มนุสฺสมัมสั ภกขลล
ตสฺมา ตู่ว อธมมิกอติ ๑

อติ โส เตน นิกคหิโต อญญัม ปฏิสรณัม อทิสฺวา อตุตโน
ปาปํ สมฺปฏิจฺฉาเทนฺโต คาถมาห

[๑๕๕]มฺตุโต ตู่ว โปริสาทสฺส หตุถา

คนตุวา สกั มนุฑิรี กามกามี

อมิตตหตุถั ปุณฺรากลโตสิ

น ขตุตติยธมฺเม กุสโลสิ ราชาคี ๑

ตตุถ น ขตุตติยธมฺเมติ ตู่ว ขตุตติยธมฺมสงฺขาเต นิติสตุเถ
น กุสโล โย อตุตโน อตุถานตุถั น ชานาสี อการณฺเนนฺว เต
โลเก ปณฺฑิตโตติ กิตฺติ ปตุถฎา อหิ ปน เต ปณฺฑิตภาวั น
ปสฺสามิ น ชานามิ อติพาโลสิตี วทติ ๑

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต สมฺม ขตุตติยธมฺเม กุสเลน นาม
มยา สทิสฺเสนฺว ภวิตพพั อหิ หิ ตํ ชานามิ น ปน ตถตุตตาย(๑)
ปฏิปชฺชามิตี วตุวา คาถมาห

[๑๕๖]เย ขตุตติยธมฺเม กุสลา ภวานฺติ

ปาเยน เต เนรยิกา ภวานฺติ

ตสฺมา อหิ ขตุตติยธมฺมํ ปหาย

สจฺจानุรกฺขัม ปุณฺรากลโตสุมิ

ยชฺสสุ ยญญัม ขาท มํ โปริสาทาคี ๑

๑. ม. ตทตุตตาย ๑

ตตฺถ กุสลาติ ตตฺตตฺตาย ปฏฺฐิพฺชชนกุสลาฯ ปาเยนาติ
เยภฺยฺเยน เนรยิกา เย ปน ตตฺถ น นิพฺพตฺตุนฺติ เต เสสาปาเยสุ
นิพฺพตฺตุนฺติ ฯ

โปริสาโท อหา

[๓๕๑] ปาสาทวาสา ปจฺวีควสุสา

กามิตฺตโย กาสิกจฺนฺทญจ

สพฺพํ ตฺหิ ลภฺติ สามิตาย

สจฺเจน ก็ ปสฺสตี อานิสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ ปาสาทวาสาติ สมฺม สุตฺโตสม ตว ตินฺณํ

อุตฺตุนํ อนุจฺฉริกา ทิพฺพวิมานกปฺปา ตโย นิवासปาสาทาฯ

ปจฺวีควสุสาติ ปจฺวี จ คาโว จ อสุสา จ ฯ กามิตฺตโยติ

กามวตฺตญฺจตา อิตฺตโย ฯ กาสิกจฺนฺทญจจาติ กาสิกวตฺตญจ

โลหิตจฺนฺทญจ ฯ สพฺพํ ตฺหิ นฺติ เอตฺตญจ อญฺญญจ อุปฺโปคปริโกคํ

สพฺพํ ตฺวํ ตฺหิ อตฺตโน นกเร สามิตาย ลภฺติ สามิ หุตฺวา ยถา

อิจฺฉสิ ตถา ปริญฺชชิตฺตํ ลภฺติ โส ตฺวํ สพฺพเมตฺตํ ปหาย สจฺจานุรฺกฺขิ

อิธากจฺจฺนฺโต สจฺเจน กิমানิสฺสํ ปสฺสตีติ ฯ

ตโต โปริสฺสฺตฺโต อหา

[๓๕๒] เย เกจิเม อตฺถิ รสา ปจฺพฺยา

สจฺจํ เตสํ สาธฺตฺริ รสานํ

สจฺเจ จิตฺตา สมณฺพฺราหฺมณา จ

ตฺรนฺติ ชาติมรณฺสฺส ปารนฺติ ฯ

๑. ย. ลพฺภติ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกัม หน้า 467

อนานุตปปี ปรโลกัม คมิตฺถํ
ยชฺชสุ ยถญํ ขาท(๑) มํ โปริสาท ๑
ปีตา จ มาตา จ อุปภูจिता เม
ชฺมเมณ เม อิตฺถริยํ ปสตุถํ
วิโธธิตฺโต ปรโลกสุส มคฺโค
ชฺมเม จิตฺโต โโก มรณสุส ภาเย ๑
ปีตา จ มาตา จ อุปภูจिता เม
ชฺมเมณ เม อิตฺถริยํ ปสตุถํ
อนานุตปปี ปรโลกัม คมิตฺถํ
ยชฺชสุ ยถญํ ขาท มํ โปริสาท ๑
ฉาตีสฺสุ มิตฺเตส กตฺตูปการา(๒)
ชฺมเมณ เม อิตฺถริยํ ปสตุถํ
วิโธธิตฺโต ปรโลกสุส มคฺโค
ชฺมเม จิตฺโต โโก มรณสุส ภาเย ๑
ฉาตีสฺสุ มิตฺเตส กตฺตูปการา
ชฺมเมณ เม อิตฺถริยํ ปสตุถํ
อนานุตปปี ปรโลกัม คมิตฺถํ
ยชฺชสุ ยถญํ ขาท มํ โปริสาท ๑
ทินฺนํ เม ทานํ พหุธา พหุณํ
สนฺตปปีตา สมณพฺุราหฺมณา จ

๑. ม. อท ๑ อิตฺโต ปรํ อีทิสเมว ๑

๒. ม. กตา เม การา ๑ อิตฺโต ปรํ อีทิสเมว ๑

วิโสธิตโต ปรโลกสุส มกุโค
ชมเม จิตโต โโก มรณสุส ภาเย ฯ
ทินนํ เม ทานํ พหุธา พหูนํ
สนนตปปีตา สมณพราหมณา จ
อนานตปปี ปรโลกํ คมิตุสํ
ยชสุสุ ยลณํ ขาท มํ โปริสาทาติ ฯ

ตตุถ กลยาณา อนนกรูปาติ อนนนาทิวเสน อนนกรา ฯ
ยลณทาติ ทสวิททานวตตุตตุปริจจาควเสน อติวิปูลา ปณนทิตปสตุถา
ยลณทา จ ยิกุจจา ปวตตุตติตา ฯ ชมเม จิตติ เอิว ชมเม จิตโต
มาทิสอ โโก นาม มรณสุส ภาเยยย ฯ อนานตปปนุติ
อนานตปปมาโน ฯ ชมเมเนน เม อิตุสริยํ ปสตุถนุติ ทสวอิ
ราชชมมํ อโกเปตวา ชมเมเนว มยา รชชํ ปสาสิตํ ฯ
กตุตปการาติ ภาตีสู ภาตีกิจจาณี มิตุเตสุ จ มิตุตกิจจาณี ฯ
ทานนุติ สวตตุถกเจตนา ฯ พหุธาติ พหุหิ อากาเรหิ ฯ พหูนนุติ
น ปณณนุ น ทสนนํ สตสุสปี สหสุสสุสปี ทินนเมว ฯ
สนนตปปีตาติ คหิตภาชนานิ ปุเรตวา สุกกุจตุตปปีตา ฯ

ตํ สตุตวา โปริสาโท อัย สตุตโสโม มหาราชา สปปริโส
ณณสมปนุโน มรฐฐมมกถิโก สจาทํ เอตํ ขาทยัย มุทฐาปี
เม สตุตฐา พลเยย ปจวี วา ปน เม วิวริ ทเทยยาติ
ภิตตสิโต หุตวา สมม สตุตโสเม น ตุวํ มยา ขาทิตพพยตุตฐโรโปติ
วตวา คาถมาห

[๓๖๑]วิสิ ปชานัง ปุริโส อเทยย

อาสีวิสิ ชลิตัง อุกุคเตชัง

มทุธาปี ตสฺส วิมเลยย สตุตธา

โย ตาทิสํ สจฺจวาที อเทยยาติ ฯ

ตตุถ วิสนฺติ ตตุเถว มรณสมตฺถัง หลาหลวิสิ ฯ ชลิตนฺติ
อตุตโน วิสเทเชน ชลิตัง เตเนว อุกุคเตชัง อุกุคิกฺขนฺธัง วิย จรณฺตัง
อาสีวิสิ วา ปน โส กิวยัง คณฺเหยย ฯ

อิติ โส มหาสตุตฺ หลาหลวิสสทิสฺ ตฺวํ สมฺม โโก ตัง
ขาทิสฺสตีติ วตุวา คาถา โสตุกาโม ตัง ยาจิตฺวา เตน
ธมฺมการวชนนตฺถัง เอวรูปานัง อนวชฺชคาถานัง ตฺวํ อภาชนนฺติ
ปฏิกฺขิตฺโตปี สกถมฺพฺพิเป อิมินา สทิสฺ ปณฺทิตฺ นาม
นตฺถิ อัย มม หตุถา มฺญฺจิตฺวา คนฺตฺวา ตา คาถา สตุตฺวา
ธมฺมกถิกสฺส สกฺกาโร กตุวา นลาเตน มจฺจุ อาทาย ปุณฺนาคโต
อติวีย สารุรูปา คาถา ภวิสสนฺตีติ สฺกฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
หตุตฺวา ตัง ยาจนฺโต คาถมาห

[๓๖๒]สุตฺวา ธมฺมํ วิชานนฺติ นรา กลฺยาณปาปกัง

อปี คาถา สฺมิตฺวาน ธมฺเม เม รมติ มโนติ ฯ

ตสฺสสฺสโต สมฺม สุตโตสม นรา นาม ธมฺมํ สตุตฺวา
กลฺยาณปี ปาปกปี ชานนฺติ อปุเปว นาม ตา คาถา สตุตฺวา
มมปี ทสฺสสฺสกลฺมฺมปถธมฺเม มโน รเมยฺยาติ ฯ

๑. สี่. ยู. วิปเตยฺย ฯ

อถ มหาสตฺโต โสตุกาโมทานิ โปริสาโท กเถสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา เตนหิ สมฺม สาธุํ สุโณหิติ ตํ โอหิตโสตํ
กตฺวา นนฺทพฺุราหฺมณฺณ กถิตนฺิยาเมเนว คากานํ ภูตี กเถตฺวา
ฉกามาจรเทเวสุ เอกโกลาหํ กตฺวา เทวตาสุ สาธุการํ
ททมานาสฺ มหาสตฺโต ปุริสาทสฺส รมฺมํ เทเสนฺโต อาห

[๓๖๓]สฺกิตฺเวว มหาราช(๑) สฺพุทฺธิ โหติ สมฺมาคโม

สฺมา นํ สงฺกตฺติ ปาเลติ นาสฺพุทฺธิ พหุสงฺกโม ฯ

สฺพุทฺธิเรว สมฺมาเสถ สฺพุทฺธิ กุพฺุภเถ สนฺนถํ

สคํ สทฺทรมฺมมณฺเฑนยฺย เสยฺโย โหติ น ปาปิโย ฯ

ชฺรินฺนติ เว ราชรธา สฺวจิตฺตา

อโถ สรฺริรํปิ ชฺริ อฺุเปติ

สคฺตฺยจ รมฺโม น ชฺริ อฺุเปติ

สนฺนโต หเว สฺพุทฺธิ ปเวทยนฺติ ฯ

นภฺยจ ทฺุเร ปจฺวีจ ทฺุเร

ปาริ สมฺมทฺุทสฺส ตทาหุ ทฺุเร

ตโต หเว ทฺุรตฺตรํ วทฺนติ

สคฺตฺยจ รมฺโม อสคฺตฺยจ ราชาติ ฯ

ตสฺส เตน สฺกถิตตฺตฺตา เจว อคฺตโน ปณฺฑิตภาเวน จ ตา
คากา สฺพุพฺุณฺณพฺุทฺทกถิตา วิยาติ จินฺเตนฺตสฺเสว สกฺลสรฺริ
ปณฺจวณฺเฑนยฺย ปิตฺติยา ปรีปฺุริ ฯ โปริสคฺเต มฺุทฺุจิตฺตํ อโหสิ ฯ
๑. สฺ. ยฺ. สฺตฺโตสม ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 471

เสตจจตตสส ทายกั สกปีตรั วีย ตั อมณณิ ฯ โส อหิ
สุตโตสมสส ทาทพพิ กิณจิ หิรณณสูวณณิ น ปสฺสามิ เอเกกาย
ปน กาถาย เอเกกั วริ ทสฺสามิติ จินฺเตตฺวา กาถมาห

[๓๖๔]กาถา อีมา อตฺถวตี สุพฺพณฺชนา

สุภาสิตา ตฺยห ชนินฺท สุตฺวา

อานนฺทิติ วิตุโต สุมโน ปตีโต

จตฺตาริ เต สมฺม เวเร ททามิติ ฯ

ตตฺถ อานนฺทิติ อานนฺทชาโต ฯ เสธานี ตสฺเสว

เววจนานิ ฯ จตฺตาโรปี เหตุ คฺกุจฺจากราเอว ฯ

อถ นั มหาสฺสโต กิ นามตํ วริ ทสฺสตีติ อปฺสาเทนฺโต

กาถมาห

[๓๖๕]โย นตฺตโน มรณฺนิ พุชฺฌเส(๑) ตฺวํ

หิตาหิตํ วินิปาตญจ สกุกั

กิทุโร รเส พุจฺจเรเต นินฺนุจโ

กิตฺวํ วริ ทสฺสตี ปาปชฺมมํ ฯ

อหฺลจ ตํ เทหิ วรรณฺติ วชฺช

ตฺวณฺจาปี ทตฺวาน อวากเรยฺย

สนฺทิกฺกจิกั กลหฺมิมํ วิวาทํ

โก ปณฺทิตฺโต ชานมฺปพฺพเชยฺยาคิ ฯ

ตตฺถ โยติ โย ตฺวํ มรณฺชมฺโมหฺมสฺมิติ อตฺตโนปี มรณฺนิ

๑. ม. พุชฺฌตี ฯ

น พุชฌสิ น ชานาสี ปาปฐมเมว กโรสิ ฯ หิตาหิตนุติ
อิทํ เม กมัมํ หิตํ อิทํ อहितํ อิทํ วินิปาตํ เนสฺสติ อิทํ
สคฺคนุติ น ชานาสี ฯ รเสติ มนุสฺสํสฺรเส ฯ วชฺชนุติ
วเทยฺยํ ฯ อวากเรยฺยาติ วาจาเย ทตฺวา เทหิ เม นํ
วรนุติ วุจฺจมาโน น อวากเรยฺยาติ ฯ อุปฺพชฺชเยยฺยาติ โโก อิมํ
กลหํ ปณฺทิตํ อุปคฺจเจยฺย ฯ

ตโต ปิริสาโท นายํ มยฺหํ สทฺทหติ สทฺทหาเปสฺสามิ
นनुติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๓๖๖]นํ ตํ วริ อรหติ ชนฺตุ ทาคุ

ยํ วาปี ทตฺวาน อวากเรยฺย
วรสฺสุ สมฺม อวิกมฺปมาโน
ปาณํ จชิตฺวานปี ทสฺสเมวาติ ฯ

ตตฺถ อวิกมฺปมาโนติ อนนฺตึนมานโส ฯ

อถ นํ มหาสฺตโต อติวिय สฺวโร หุตฺวา กเถติ กริสฺสติ
เม วจันํ วริ คณฺหิสฺสามิตี สเจ ปน มนุสฺสํสํ น ขาทิตพฺพนุติ
ปจฺมเมว วริ ยาจิสุสํ โส อติวिय กิลมิสฺสติ ปจฺมํ อญฺเฐ ตโย
วเร คเหตุวา ปจฺจา เอตํ วริ คณฺหิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๓๖๗]อริยสฺส อริเยน สเมติ สกฺขิ

ปญฺญสฺส ปญฺญาณวตา สเมติ
ปสฺเสยฺย ตํ วสฺสสตํ อโรคํ
เอตํ วรานํ ปจฺมํ วรามิตี ฯ

๑. ม. สขฺยํ ฯ

ตตถ อริยสุตธาติ อจารอริยสุต ๗ สกขีติ สกขิมโม
มิตตมโม ๗ ปญญาณวตาติ ฌาณสมปยุเนน ๗ สเมตีติ กงโกทกั
วีย ยมโนทเคน สัสนุทติ ๗ ธาตุโส หิ สตุตา สัสนุทติ ๗
ปสุเสยย ตนุติ สุตโตโม โปริสาทสุต จิร ชีวิตติ อิจฺจนุโต วีย
ปรหม ชีวิตวาริ ยาจติ ปญฺทิตสุต หิ มม ชีวิตติ เทหีติ วตุตฺ
อยุตฺตํ อปี จ โส ตํ สุตฺวา มยฺหเมว เอส อารุคฺย อิจฺฉตีติ
จินฺเตตฺวา เอวมาห ๗

โสปี ตํ สุตฺวา อัย อิตฺตริยา ฐิตฺตฺวา อิทานิ มํลั
ขาทิกฺกามสุต เอว มหาอนตฺถการกสุต มหาโจรสฺส มยฺหเมว
ชีวิตติ อิจฺฉติ อโห มม หิตกาโมติ ตฺถจฺจมานโส หุตฺวา วญฺเจตฺวา
วรสุต กหิตถาวํ อนุชานิตฺวา ตํ วริ ททมาโน กถมาห

[๓๖๘]อริยสุต อริเยน สเมติ สกฺขิ

ปญฺญสุต ปญฺญาณวตา สเมติ

ปสุเสยฺย มํ วสุตตํ อโรคํ

เอวํ วรานํ ปรหมํ ททามิตี ๗

ตตถ วรานนฺติ จตฺนุนํ วรานํ ปรหมํ ๗

ตโต โปธิสตุโต อาห

[๓๖๙]เย ขตฺติยาเส อิช ญฺมิปาลา

มฺพุธาภิสิตฺตฺวา กตฺนามเชยฺยา

น ตาทิเส ญฺมิปตี อเทสิ

เอตํ วรานํ ทฺติยํ วรามีตี ๗

ตตฺถ กตฺนามเชยฺยาติ มุทฺธนิ อภิสิตฺตตฺตา จ มุทฺธาภิ-
สิตฺตฺตาติ กตฺนามเชยฺยา ฯ น ตาภิเสติ ตาภิเส ขตฺติเย น
อเทสิ มา ขาภิ ฯ

อิติ โส ทฺติยํ วรํ กณฺหนฺโต ปโรสฺตานํ ขตฺติยานํ ชีวิตฺวารํ
กณฺหิ ฯ ปโรสฺทาโทปิสฺส วรํ ททมาโน อาห

[๓๗๐]เย ขตฺติยาเส อีธ ภูมิปาลา

มุทฺธาภิสิตฺตฺตา กตฺนามเชยฺยา

น ตาภิเส ภูมิปตี อเทมิ

เอตํ วรานํ ทฺติยํ ททามิติ ฯ

กี ปน เต สพฺเพ เตสํ สทฺทํ สฺสนฺนฺตฺติ ฯ น สพฺพํ สฺสนฺนฺติ ฯ
ปโรสฺทาเทน หิ รุกฺขสฺส ชฺฐมาลูปทฺทวภเณน ปฏิกฺกมิตฺวา อคฺคิ
กโต อคฺคิโน จ รุกฺขสฺส จ อนฺตเร นิสิตฺตฺวา มหาสฺสโต เตน
สทฺธี กเถสิ ฯ ตสฺมา สพฺพํ อสฺสนฺตฺวา อุปทฺตฺตฺพจฺจํ สฺสนฺตฺสฺส ฯ เต
อิทานิ สฺสโตโสโม ปโรสฺทาํ ทเมสฺสตี มา ภายิตฺถาติ อณฺณมณฺณํ
สมสฺสาเสสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ มหาสฺสโต อิมํ คาถมาห

[๓๗๑]ปโรสฺตํ ขตฺติยา เต คหิตา

ตลาวุตา อสฺสมุขา รุทฺนตา

สเก เต รฎฺเฐ ปฏฺฐิปาทยาหิ

เอตํ วรานํ ตฺติยํ วรามิติ ฯ

ตตฺถ ปโรสฺตฺนฺติ อติเรกสฺตํ ฯ เต คหิตาติ ตยา
คหิตา ฯ ตลาวุตาติ หตฺถตฺเตสฺส อาวุตา ฯ

อิติ โส มหาสุโต ตติย วรि คณฺหนุโต เตสํ ขตฺติยานํ
สกรณฺญนียาตนวรि คณฺหิ ฯ กิการณฺนาติ ฯ โส อขาทฺนุโตปิ
เวริภเยน สพุเพ เต ทาเส กตฺวา อรณฺเณเยว วาสาเปยฺย มาเรตฺวา
วา ฉทฺเทยฺย ปจฺจุนฺตํ วา เนตฺวา วิกฺกิเณยฺย ตสฺมา เตสํ
สกรณฺญนียาตนวรि คณฺหิ ฯ อิตโรปีสุส ทพฺมานอ อิมิ คาทมาห

[๓๗๒]ปโรสํ ขตฺติยา เม กหิตา

ตลาวุตา อสฺสุมา รุทฺนตา
สเก เต รณฺเญ ปฏฺิปาทยามิ (๑)
เอตํ วรานํ ตติย ทพามิติ ฯ

จตุตถํ ปน วรि คณฺหนุโต โพรสิสุโต อิมิ คาทมาห

[๓๗๓]ฉิทฺทนฺเต รณฺเญ พฺยธิตา(๒) ภยา หิ

ปฺถุ นรา เลณฺมนุปรวิฏฺฐา
มนุสฺสมํสํ วิรมาหิ ราช
เอตํ วรานํ จตุตถํ วรามีติ ฯ

ตตฺถ ฉิทฺทนฺต ฆนฺสนฺนิวาสํ ตตฺถ ตตฺถ คามาทีนํ
อุฏฺฐิตตฺตา สวिवรि ฯ พฺยธิตา ภยาหิติ โปริสาโท อิทานิ
อาคมิสฺสตีติ ตว ภเยน กมฺปีตา ฯ เลณฺมนุปรวิฏฺฐาติ ทารเก
หตฺถเส กเหตฺวา ตินฺคหนาทินิสิยณฺณจฺานํ ปวิฏฺฐา ฯ มนุสฺสมํสนฺติ
ทฺกคณฺธิ เชคฺจณฺธิ ปฏฺิกกฺกํ มนุสฺสมํสํ ปชห ฯ นิสฺสกฺกตฺเถ วา
อุปโยคํ ฯ มนุสฺสมํสโต วิรมาหิติ อตุโธ ฯ

๑. ส. สเกน รณฺเญ ปฏฺิปาทยามิ เต ฯ

๒. ส. พฺยธิตํ ฯ ย. พฺยาริธิ ฯ ๓. ม. น ฆนฺนิวาสํ ฯ

เอวํ วุตเต ปปริสาโท ปาณิ ปหริตฺวา หสนฺโต สมม สุตโตสม
กี นามตํ กเถสิ กถาหิ ตุมฺหากํ เอตํ วริ ปาณสมํ ทสฺสามิ
สเจ คณฺหิตฺกามาสิ อญฺญํ คณฺหาหิตี วตฺวา คาถมาห

[๓๗๔] อทฺธา หิ โส ภกฺโข มมํ มนาโป

เอตสฺส เหตุมฺหิ วณฺํ ปวิญฺโจะ

โสตํ กถํ เอตฺโต อฺปรามเยยฺย

อญฺญํ วรานํ จตฺตถํ วรตฺสูติ ฯ

ตตฺถ วณฺนติ รชฺชํ ปหาย อิมํ วณฺํ ปวิญฺโจะ ฯ

อถ นํ มหาสโต ตวํ มนฺสฺสมํสสฺส ปิยตฺตตา ตโต
วิรมิตฺตํ น สกฺโกมิตฺติ วทสิ โย หิ ปิยํ นิสฺสาย ปาปํ กโรติ
อຍ္ยํ อนุชฺพาโပတိ วตฺวา คาถมาห

[๓๗๕] น เว ปิยํ เมติ ชนินฺท ตาหิโส

อตุตฺถํ นිරฺจกฺตฺวา(๑) ปิยานิ เสวติ

อตุตฺตาว เสยฺโย ปรมาว เสยฺโย

ลพฺภา ปิยา โอจิตฺตฺเตน ปจฺจชาติ ฯ

ตตฺถ ตาหิโสติ ชนินฺท ตาหิโส ยฺวาว อภิรุโป มหายโส
อิทฺทนาม เม ปิยฺนติ ปิยวตฺถุโลเกน อตฺตานิ นිරฺจกฺตฺวา สพฺพสฺสคฺคิหิ
เจว สุขวิสเยหิ จ จวิตฺวา นิริเย ปาเตตฺวาน เว ปิยานิ เสวติ ฯ
ปรมาว เสยฺโยติ ปุริสสฺส หิ ปรมฺมาหา ปิยวตฺถุมฺหา อตุตฺตาว
วตฺโร ฯ กิการณา ฯ ลพฺภา ปิยาคิ ปิยา นาม ปิยวิสยวเสน
๑. ม. นีริกจฺจ ฯ

เจว ปุณฺเณน จ โยจิตตฺเตน จ วุฑฺฒิตตฺเตน จ ทิฏฺฐมฺเม เจว
ปรตฺถ จ เทวมนุสฺสสมฺปตฺตี กตฺวา สกฺกา ลหฺุ ๑

เอวํ วุฑฺเต โปริสาโท ภยปฺปตฺโต หุตฺวา อหฺยฺหิ สุตฺโสเมน
คหิตํ วรํ วิชฺชาเปตตปี น สกฺโกมิ มนุสฺสมํสโต วิรมิตตปี น สกฺโกมิ
กึ นฺุ โข กริสฺสามิ สเจ โส อณฺฺณํ วรํ จตฺตถํ ยาจติ จิปปเมว
ตสฺส ทสฺสามิ กถมํหํ ซีวิสฺสามิติ อสฺสุปฺนฺเณหิ เนตฺเตหิ คากมาห

[๓๗๖]ปิยฺเม มนุสฺสมํสํ สุตฺโสเม วิชานหิ

นฺมฺหิ สกฺกา นีวาเรตุํ อณฺฺณํ ตฺวํ สมฺม วรํ วรฺสฺสูติ ๑

ตตฺถ วิชานหิติ วิชานาหิ ๑

ตโต โฟธิสฺตฺโต อาห

[๓๗๗]โย เว ปิยฺเมติ ปิยานุรฺกฺขิ

อตฺถํ นีรฺงกตฺวา ปิยานิ เสวติ

โสณฺุโท ปิวิตฺวาน วิสมิสฺส ปานํ

เตเนว โส โหติ ทฺกฺขิ ปรตฺถ ๑

โย จิธฺ สงฺขาย ปิยานิ หิตฺวา

กิจฺเจนปี เสวติ อริยฺมฺเม

ทฺกฺขเณน ปิวิตฺวาน ยโถสฺธานิ

เตเนว โส โหติ สฺสูธิ ปรตฺถาติ ๑

ตตฺถ โย เวติ สมฺม โปริสาท โย ปฺริโส อิทํ เม ปิยนฺฺติ
ปาปกิริยาย อตฺตานํ นีรฺงกตฺวา ปิยานิ วตฺถุณิ เสวติ โส
สุราเปเมน วิสมิสฺสํ สฺริ ปิวิตฺวา โสณฺุโท วิยฺ เตน

ปาปกมฺเมน ปรตฺถ นรยาทีสุ ทุกฺขี โหติ ฯ สงฺขายาติ
ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ฯ ปิยานิ หิตฺวาติ อธมฺมปฏิสํยุตฺตานิ ปิยานิ
ฉนฺนเตตฺวา ฯ

เอวํ วุตฺเต โปริสาโท กลฺลนฺ(๑) ปริเทวนฺโต คากฺคาห

[๓๗๘]โอหายหํ ปิตฺรํ มาตฺรณฺจ

มฺนาปีเก กามกฺุณฺปิ ปณฺจ

เอตฺสฺส เหตุมฺหิ วนฺ ปวิญฺโจ

ตฺนฺเต วรรํ กิณฺติมฺหํ ททามิตี ฯ

ตตฺถ เอตฺสฺสาติ มนฺุสฺสมํถํ ทสฺเสตี ฯ กิณฺติมฺหนฺติ กิณฺติ
กตฺวา อหํ วรรํ เทมิ ฯ

ตโต มหาสฺตฺโต อิมํ คากฺคาห

[๓๗๙]น ปณฺชิตา ทิกฺุณฺมาหุ วากฺขํ

สจฺจปฺปฏิญฺญาว ภาวนฺติ สนฺโต

วรฺสฺสุ สมฺม อิติ มํ อโวจ

อิจฺจพฺุริตี ทุวํ น หิ เต สเมตีตี ฯ

ตตฺถ ทิกฺุณฺนฺติ สมฺม โปริสาท ปณฺชิตา นาม เอกํ วตฺวา
ปฺน ตํ วิสฺวาเทนฺโต ทฺติยวณฺ น วทฺนฺติ ฯ อิติ มํ อโวจาติ
สมฺม สุตฺโตสม วรฺสฺสุ วรรณฺติ เอวํ มํ อภาสสิ ฯ อิจฺจพฺุริตี
ตสฺมา ยํ ทุวํ อิติ อพฺุริตฺนฺเต อิทานิ น สเมตี ฯ

โส ปฺน โรทฺนฺโต เอวํ คากฺคาห

๑. สี่. กรุณฺ ฯ ย. กปณฺ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 479

[๓๘๐]อปุณฺณลาภิ อยสิ อกิตฺตี

ปาปี พหุ ทุจฺจริตฺกิลลํ

มนุสฺสมํสฺสส ภโว(๑) อุปาภา

ตฺนุเต วริ กิณฺติมहि ทเพยฺยนฺติ ฯ

ตตฺถ ปาปฺนฺติ กมฺมปถิ อปฺปตฺตํ ฯ ทุจฺจริตฺนฺติ กมฺมปถป-
ปฺตฺตํ ฯ กิลลนฺติ ทุกฺขํ ฯ มนุสฺสมํสฺสส ภโวติ มนุสฺสมํสฺสส
เหตุ ฯ อุปาภาติ อุปคโตมฺหิ ฯ ตฺนุเตติ ตํ ตฺยํ กถาหิ วริ
เทมิ มา มํ วารยิ อนุกมฺปิ การุณฺณํ มยิ กโรหิ อณฺณํ วริ
คณฺหาหิตี อาห ฯ

อถ นํ มหาสฺตโต อาห

[๓๘๑]น ตํ วริ อรหฺติ ชนฺตุ ทาตุ

ยํ วาปี ทตฺวาน อวากเรยฺย

วรสฺส สมฺม อวิกมฺปมาโน

ปาณิ จชิตฺวานปี ทสฺสเมวาติ ฯ

เอวฺนฺเตน ปจฺมํ วุตฺติ คาคิ อหริตฺวา ทสฺเสตฺวา วรทาเน
อุสฺสาเหฺนโต อาห

[๓๘๒]ปาณิ จชฺนฺติ สติ เนส ฌมฺโม

สจฺจปฺปฏิญฺญาว ภวฺนฺติ สนฺโต

ทตฺวา วริ จิปฺปมวากโรหิ

เอเตน สมฺปชฺช สฺรราชเสฏฺฐ ฯ

๑. ม. กเต ฯ ๒. ม. ปาณิ จชฺนฺติ สนฺโต นาปี ฌมฺมิ ฯ

เล่มที่ 35 อสตีนิปาตวณณนา หน้า 480

จเช ธนัง องฺควรสฺส เหตุ

องฺคํ จเช ชีวิต รกฺขมาโน

องฺคํ ธนัง ชีวิตญจาปี สพฺพํ

จเช นโร ฅมฺมมนุสฺสรนุโตติ ฯ

ตตุถ ปาณนฺติ ชีวิตํ สนฺโต นาม อปี ชีวิตํ จชนฺติ
จิปฺปมวากโรหิ อิช จิปฺปิ มยฺหํ เทหิติ อตุโถ ฯ เอเตนาติ
เอเตน ฅมฺเมน เจว สจฺเจน จ สมฺปชฺช สมฺปนฺโน อุปปนฺโน
โหติ (๑) ฯ สุราษเสฏฺฐจาติ ตํ ปคฺคณฺหนฺโต อาลปติ ฯ จเช
ชนนฺติ สมฺม ปฺริสาท ปณฺฑิตุ ปฺริโส หตุถปาทาติมฺหิ
องฺเก วิชฺชมานเ ตสฺส รกฺขนตุถาย พหฺหปี ธนัง จเชยฺย ฯ
ฅมฺมมนุสฺสรนุโตติ องฺกชนชีวิตานิ ปฺริจฺจชนฺโตปี สตํ ฅมฺมํ
น วิติกฺกมิตฺสสามิติ เอวํ ฅมฺมํ อนุสฺสรนุโต ฯ

เอวํ มหาสตุโต อิมหิ การณฺเหติ ตํ สจฺเจ ปติญฺจาเปตฺวา
อิทานิ อตุตโน กรุภาวํ ทสฺเสตุํ กถมาห

[๓๘๓]ยสฺสา(๒) หิ ฅมฺมํ ปฺริโส วิชฺชญา

เย จสฺส กงฺขํ วินยฺนฺติ สนฺโต

ตณฺหิตฺส ทีปญฺจ ปฺรายนญจ

น เตน เมตฺตึ จิรเยถ ปญฺโถติ ฯ

ตตุถ ยสฺสาติ ยมฺหา ปฺริสา ฯ ฅมฺมมนฺติ กุสลา กุสลโชตํ
การณํ ฯ วิชฺชญาติ วิชานายฺย ฯ ตณฺหิตฺสชาติ ตํ อจฺริยปฺคฺคํ
๑. ม. โหหิ ฯ ๒. ม. ยสฺมา ฯ

เอตสสุ ปุคคถสสุ ปถิถุจถานถุเจน ทิป อูปนเน ภาเย
คनुตพุถุจถานถุเจน ปราชนถจ ๑ น เตน เมตถินถติ เตน
อาจริยปุคคถเลน สห ปถจถิถโต เกนจิปิ การถเนน เมตถีน
ชิริเยถ น วินาเสยยาถติ อตุถโถ ๑

เอวถจ ปน วตุวา สมม ปิริสาท कुถवनตุตสสุ อาจริยสสุ
วจนั นาม ถินถิตู น วถุถุถติ อถถจ ตรถถกาถเปถิ ตว
ปถุจถาจริโย พหุ ถิปเป ถิกขาเปถิ อิทถานิ พุทถถถิลาย สตาราหา
กาถา เถ กถถถิ เตน เม วจนั กาคู อรถถถิถติ อาห ๑

ตํ สตุตถวา ปิริสาโท สตุตถโสมม มยหํ อาจริโย เจว วโร
จสสุ มยา ถินถโน ถิ สกถา กาคู เอกสมถิ อตุตถาเว
มรถถนั นาม ฐว มनुสสุสมถิถ น ขาถิสสุสามิ ทสสุสามิ วรถถถติ
อสุสสุธาราถิ ปวตุตถมานาถิ อถุจถาย สตุตถโสมนรินทสสุ ปาเท
วถุถิตถวา ตํ วริ ททมาโน อิมถิ กถถมาห

[๓๘๔]อถุธา ถิ โส ถกถโฆ มม มนาโป

เอตสสุ เถตุมถิ ถนั ปวิถุจ

สเจ จ มถิ ยาจถิ เอตถมตุถถ

เอตถิปิ เถ สมม วริ ททามถิถิ ๑

อถ ถนั มหาสตุตโถ สมม ถิเส จิตถสสุ มรถถถิปิ วริ มหาราชา
ตยา ถินถนั วริ คถถหามถิ ตวถถจ อชชถโต ปถุจถาย อริยปถถ
ปถิถุจถิถติ เอว สนถถเปถิ ตํ ยาจถมิ สเจ เถ มถิ ถิเนถโถ อตุถถิ
ปถถจ ถิถถานิ คถถหาถิ มหาราชาถติ อาห ๑ สาทถ สมม เทถิ

เม ปณจ สีตานิติ ฯ คณห มหาราชาติ ฯ โส มหาสตตติ
ปณจกปตัญจิตน วนทิตวา เอกมนุตฺติ นิสิติ ฯ มหาสตโตปิ ตํ
สีเลสุ ปตัญญาเปสิ ฯ ตสฺมี ขณ ตตฺถ สนฺนิปตฺตา ภูมฺมา
เทวตา มหาสตเต ปิตี ชเนตฺวา อวิจิตฺ ยาว ภวคฺคา อญฺโณ
โปริสาทํ มนุสฺสสมฺสโต นีวเรตฺถุ สมตฺโถ นาม นตฺถิ อโห
สุตฺโตสมน ทุกฺกริ กตฺนฺติ มหนฺเตน สทฺเทน วนฆฺฏํ อุณฺนาเทนฺโต
สาธฺการมกฺสุ ฯ เตลฺลํ สุตฺวา จาตุมฺมหาราชิกาติ เอวํ ยาว
พรหมฺโลกา เอกโกลาหฺลํ อโหสิ ฯ รุกฺเข ลกฺขิตฺราชาโนปิ ตํ
เทวตานํ สาธฺการสทฺทํ สุณฺนํสุ ฯ รุกฺขเทวตาปี วิมานे จิตาว
สาธฺการมทฺสุ ฯ อิติ เทวตานํ สาธฺการสทฺโทว อุณฺสุยฺยติ รูปี
น ทิสฺสตี ฯ เทวตานํ สาธฺการสทฺทํ สุตฺวา ราชาโน จินฺตยฺสิ
สุตฺโตสมํ นิสฺสาย โน ชีวิตํ ลทฺธิ ทุกฺกริ กตํ สุตฺโตสมน โปริสาทํ
ทเมนฺเตนาติ โพรฺสฺตตฺตฺส ฤตี กรีสุ ฯ โปริสาทโ มหาสตตฺตฺส
ปาเท วนทิตฺวา เอกมนุตฺติ อญฺจาสิ ฯ อถ นํ โพรฺสฺตโต
สมฺม อิม ขตฺติเย โมเจหิติ อาห ฯ โส จินฺเตสิ อหํ เอเตลฺลํ
ปจฺจามิตฺโต เอเต มยา โมจิตา คณฺหถ โน ปจฺจามิตฺตฺนฺติ
มํ หีเสยฺยํ มยา ชีวิตํ จชฺนฺเตนาปี น สกฺกา สุตฺโตสมฺส
สนฺติกา คหิตํ สีลํ ภินฺทิตฺถุ อิมินา สทฺธิเยว คนฺตฺวา
โมเจสฺสามิ เอวํ เม ภยํ น ภวิสฺสตีติ ฯ อถ โพรฺสฺตตํ วนทิตฺวา
สมฺม สุตฺโตสม อุโภปี คนฺตฺวา ขตฺติเย โมเจสฺสามาติ วตฺวา
คาถมาห

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 483

[๑๘๕]สตถา จ เม โหสิ สขา จ เมสิ

วจนปี เต สมม อหิ อกาสิ

ตุวปี เม สมม กโรหิ วากุย

อุโกปี คนตุวาน ปโมจยามาติ ฯ

ตตถ สตถาติ สกคมกคสส เทสิตตตา สตถา ตรุณกาลโต

ปฏจาย สขา ฯ

อด น โพิตติโต อาห

[๑๘๖]สตถา จ เต โหมิ สขา จ ตุมหิ

วจนปี เม สมม ตุว อกาสิ

อหิปี เต สมม กโรมิ วากุย

อุโกปี คนตุวาน ปโมจยามาติ ฯ

เอว วตุวา เต อุปสงกมิตวา อาห

[๑๘๗]กมมาสปาแทน วิหจิตมฺหา (๑)

ตลาวุตา อสฺสมฺฆา รุทนฺตา

น ชาตุ ทุพฺภเถ อิมสฺส รณฺโณ

สจฺจปฺปฏิญฺณํ เม ปฏฺิสนฺนาถาติ ฯ

ตตถ กมมาสปาแทนาติ อิหิ มหาสตุโต อุโกปี คนตุวา

ปโมจยามาติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ขตฺติยา นาม มานถทฺธา มุตฺตมตฺตาว

อิมินา วิหจิตมฺหาติ โปริสาหิ โปเถยฺยปี หนฺเยยฺยปี น โข

ปเนส เตสฺส ทุพฺภิสฺสติ อหิ เอกโกว คนตุวา ปฏฺิญฺณํ ตาว

เนสํ คณฺหิสฺสามิติ จินฺเตตฺตวา ตตถ คนตุวา เต ขตฺติเย

๑. ม. วิหจิตตถ ฯ

หตถเตสุ อวณิตฺวา โปริสาเทน อคฺคปาตงฺคฺลิสฺสุ ภูมึ
ผุสฺมานาสฺ รุกฺขสาขาสุ โอลฺลคฺคิตฺเต วาตปฺปหฺรณกาเล นาคทนฺเตสุ
โอลฺลคฺคิตกรณฺฑทกทามานี(๑) วิย สมฺปรีวตฺตนฺเต อทฺทสฺ ๗ เตปี
ตํ ทิสฺวา อิทานิฺมหา อโรคาติ เอกปฺปหารเเนว มหาวีรวิ
วีรวิสุ ๗ อถ เต มหาสฺตโต มา ภายิตฺถาติ อสฺสาเสตฺวา
โปริสาทโต ตุมฺหากํ อภยํ ปฏิกุคฺคิตํ ตุมฺहे ปน เม วจัน
กโรธาติ วตฺวา เอวมาห ๗ ตตฺถ น ชาตฺตติ เอกํเสน น จ
ทฺพฺเภถ ๗

เต อาหํสุ

[๓๘๘]กมฺมาสปาเทน วิเหจิตฺมฺหา

ตลาจฺจตา อสฺสุมุขา รุกฺขนฺตา

น ชาตฺ ทฺพฺเภม อิมสฺส รลฺโย

สจฺจปฺปฏฺญญํ เต ปฏฺฐิสฺ โณมาติ ๗

ตตฺถ ปฏฺฐิสฺ โณมาติ เอวํ ปฏฺญญํ อธิวาเสม สมฺปฏฺฐิจฺฉาม
อปีจ โข ปน มยํ กิลมฺนฺตา กเถตฺถํ น สกฺโกม ตุมฺहे
สพฺพสฺตตฺตานํ ปฏฺฐิสฺรณํ ตุมฺเหว กเถมฺยํ มยํ โว วจันํ สุตฺวา
ปฏฺญญํ ทสฺสามาติ ๗

อถ เต โพธิสฺตโต เตนฺหิ ปฏฺญญํ เทถาติ วตฺวา คาถมาห

[๓๘๙]ยถา ปีตา วา อถวาปี มาตา

อนุกมฺปิกา อตฺถกามา ปชานํ

๑. ม. โอลฺลคฺคิตกรณฺฑทกทามานี ๗

เล่มที่ 35 มหาสฺตโตสมชาตกํ หน้า 485

เอวํปี โว โหตุ อยญจ ราชา

ตุมฺเห จ โว โหถ ยถเว ปุตุตฺตติ ฯ

เตปี สมฺปฏฺิจฺจมานา อิมํ คาถมาหํสุ

[๓๕๐]ยถา ปีตา วา อถวาปี มาตา

อนุกมฺปิกา อตุถกามา ปชานํ

เอวํปี โน โหตุ อยญจ ราชา

มยํปี หุตฺตสาม ยถเว ปุตุตฺตติ ฯ

ตตุถตุมฺเห จ โวติ โวกาโร นิปาตมตฺตํ ฯ

อิติ มหาสฺตโต เตสํ ปฏฺิจฺฉณํ คเหตุวา โปริสาทํ ปกฺโกสิตฺวา

เอหิ สมฺม ขตฺติเย โมเจหิติ อาท ฯ โส ขกฺกํ คเหตุวาเอกสฺส

รณฺโณ พนฺธนํ ฉินฺนํ ฯ ราชา สตฺตาทํ นิราหาโร หุตฺวา

เวทนาปฺปตฺโต สห พนฺธนจฺเจทา มุตฺโต ภูมียํ ปตฺติ ฯ ตํ ทิสฺวา

มหาสฺตโต การุญฺณํ กตฺวา สมฺม โปริสาท มา เอวํ ฉินฺนทาหิ

เอกํ ราชานํ อุโกปี ทพฺหํ คเหตุวา อูเร กตฺวา อิทานิ พนฺธนํ

ฉินฺนทามาติ อาท ฯ โปริสาทो ขกฺเคน ฉินฺนํ ฯ มหาสฺตโต

ถามสมฺปนฺนตฺยา ตํ อูเร นิปชฺชาเปตฺวา โอรสปฺตฺตํ วย มุทฺจิตฺเตน

โอดาเรตฺวา ภูมียํ นิปชฺชาเปสิ ฯ เอวํปี เต สพฺเพ ภูมียํ

นิปชฺชาเปตฺวา วณฺ โชวิตฺวา ทารกานํ กณฺณโต สุตฺตํ วย สนิกํ

รชฺชโย นิกฺกทฺตฺติตฺวา ปุพฺพโลหิตํ โชวิตฺวา วณฺ นินฺทโทเส

กตฺวา สมฺม โปริสาท เอตํ รุกฺขตจํ ปาสาณํ ฆํสิตฺวา อหฺรธาติ

อาหฺราเปตฺวา สจฺจกิริยํ กตฺวา เตสํ หตฺถตฺเตสฺ มกฺเขสิ ฯ

ตัม ขณณเวว ผาสุกัม อโหสิ ฯ โปริสาโท ตณฺหุลัม คเหตุวา
วารณัม ปจิ ฯ อุโภปิ ชนา ปโรสตุํ ขตุติเย วารณัม ปาเยสุ ฯ
อิตติ เต สพฺเพว สนฺตปฺปิตา สุริโย อตฺตงฺกโต ฯ ปุณฺทิวเสปี
ปาโต จ มชฺฌนฺตึเก จ สายณฺเห จ วารณเมว ปาเยตฺวา
ตติยทิวเส สติตฺตกัม ยากุํ ปาเยสุ ฯ ยาวตา เต อโรคา
อเหตุสุ ฯ อถ เน มหาสตุโต คนฺตุํ สกฺขิสฺสธธาติ ปุจฺฉิตฺวา
คจฺฉามาติ วุตฺเต เอหิ สมฺม โปริสาท สกัม รกฺขจํ คจฺฉามาติ
อาห ฯ สุตฺวา โส โรทมาโน ตสฺส ปาเทสุ ปติตฺวา ตวํ
สมฺม ราชานो คเหตุวา คจฺฉ อหํ อิเชว วณฺมุลผลานิ ขาทนฺโต
วสิสฺสามิติ อาห ฯ สมฺม อิธ ก็ กริสฺสตี สมฺม รมณียนฺเต
รกฺขจํ พาราณสีขัํ รัชฺชํ การเหตี ฯ สมฺม ก็ กเถสิ น สกฺกา
มยา ตตฺถ คนฺตุํ สกฺลนฺครวาสิโน หิ เม เวริโน เต มยฺหํ อิมินา
มาตา ขาทิตา มยฺหํ ปิตาติ มํ ปริภาสิสฺสนฺติ คณฺหถ อิมํ
โจรณฺติ เอเต ทณฺเฑน วา เลทฺทฺทฺนา วา มุคฺคเรณ วา สตุตฺติยา
วา ผรฺสุนา วา มํ ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ อหณฺจ ตุมฺหากํ
สนฺตึเก สีเลสุ ปติฏฺฐิโต ชีวิตเหตุปี น สกฺกา มยา ปรี
มาเรตุํ ตสฺมา นานํ คจฺฉามิ อหํ มนุสฺสสมฺสโต วิรหิตตฺตา กิตฺตกัม
ชีวิสฺสามิ อิทานิ มม ตุมฺหากํ ทสฺสนํ นตฺถิติ โรทิตฺวา คจฺฉถ
ตุมฺहेติ อาห ฯ อถ มหาสตุโต ตสฺส ปิฏฺฐิํ ปริมชฺชิตฺวา สมฺม
โปริสาท สุตฺโสโม นามานํ มยา ตาหิโส กกฺขโล ผรุโส
สาหสิโก วินีโต พาราณสีวาสิเกสุ ชเนสุ ก็ อตฺถิ อหํ ตํ ตตฺถ

ปติฏฐาเปสฺสามิ อสกุโกนุโต อตุตโน รชชํ ทูริธา ภินฺทิตฺวา ตว
ทสฺสามิติ ตุมฺหากํปี นคเร มม เวรฺโน อตุถิเยวาทิ วุตเต
อิมินา มม วจันํ กโรนุเตน ทุกฺกรํ กตฺติ เยน เกนจิ อุปาเยน
โปราณกยเส ปติฏฐาเปตพฺโพ เอส มยาติ จินฺเตตฺวา ตสฺส
ปโลภนตฺถาย นครสมฺปตฺตี วณฺเณนุโต อาห

[๓๕๑]จตุปปทํ สกฺกณฺจจาปี มํถํ

สุเทหิ รนฺธํ สุกตํ สุนิฏฺฐิจิตฺติ
สุทฺถว อินฺโท ปริภุญฺชมาโน
หิตฺวา กเถโก รมสิ อरणฺเณ ๑
ตา ขตุติยา เวลฺลิวิตากมฺชฺฉา
อลงฺกตา สมฺปริวารยฺนฺตา
อินฺทว เทเวสุ ปโมทยฺสิ
หิตฺวา กเถโก รมสิ อरणฺเณ ๑
ตมฺพฺพชานเ พหุ โคณกมฺหิ
สุภมฺหิ(๑) สพฺพสยฺนมฺหิสงฺกเต
สยฺนสฺส(๒) มชฺฉมฺหิ สฺขํ สยิตฺวา
หิตฺวา กเถโก รมสิ อरणฺเณ ๑
ปาณิสฺสรํ กุมฺภกฺกนํ นิสฺสิเว(๓)
อโถปี เว นิปฺปฺริสฺสีปี ตฺริยํ

๑. สี่. ย. สุกฺกิมฺหิ ๑ ๒. ม. เสยฺยสฺส ๑ ๓. ม. นิสฺสีเถ ๑

เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 488

พหู สุกีตยจ สุวาทิตยจ

หิตฺวา กเถโก รมสี อรณฺเณ ฯ

อฺยฺยาน สมฺปนฺนปฺหุตฺมาลฺยํ

มิกาชินฺนเปตฺปฺริ(๑) สุรมฺมํ

หฺเยหิ นาเคหิ รเถหุเปตํ

หิตฺวา กเถโก รมสี อรณฺเณติ ฯ

ตตฺถ สุกตฺนฺติ นานปฺปกาเรหิ สุญฺจฺ กตํ ฯ สฺนฺนิญฺจิตฺนฺติ
 นานาสมฺภารโยชเนน สุญฺจฺ นิญฺจิตํ ฯ กถํ เอโก รมสีติ มูลผลาทีนํ
 ขาทนฺโต กถํ รมิสฺสตี เอหิ มหาราช คมฺิสฺสามาติ ฯ เวลฺลิตฺวิลาภ-
 มชฺฌาติ เอตฺถ เวลฺลิตฺติ ราสี วิลาภมชฺฌาติ วิตคฺคฺมชฺฌา อุตฺตตฺต-
 ฆนฺสฺวณฺณราสีปภา เจว ตฺนฺทิมชฺฌา จาติ ฯ เทเวสุตี เทวโลเก
 อจฺจฺรา อินฺทํ วิย รมณฺเญ พาราณสีนคเร ปุพฺเพ ปโมทยฺีสุ ตา
 หิตฺวา อีธ กิ ภิรฺิสฺสตี เอหิ สมฺม คจฺจฺมาติ ฯ ตมฺพฺุปรานติ
 รตฺตฺุปรานเ ฯ สพฺพสฺยนฺมฺหิตฺติ สพฺพตฺถรณฺตฺถเต สยเน ฯ
 อลงฺกเตติ(๒) อนนฺกฺมิกา ทสฺเสตฺวา อทฺทฺรตฺตาลงฺกตฺยฺุเตเต ตตฺถ
 ตฺวํ ปุพฺเพ สยิตฺติ อตฺถโถ ฯ สุขนฺติ ตาทิสฺสสฺ สยนฺสฺส มชฺฌมฺหิ
 สฺขํ สยิตฺวา อิทานิ กถํ อรณฺเณ รมิสฺสตี เอหิ คจฺจฺมา
 สมฺมาติ ฯ นิสฺสเวติ รตฺตฺิกาทเ ฯ เหตุวาทิ เอวรูปี สมฺปตฺตี
 จทฺเทตฺวา ฯ อฺยฺยาน สมฺปนฺนปฺหุตฺมาลฺยฺนฺติ มหาราช ตว อฺยฺยานํ
 สมฺปนฺนนานาวิธปฺุฝํ ฯ มิกาชินฺนเปตฺปฺริ สุรมฺมนฺติ ตํ อฺยฺยานํ
 มิกาชินํ นาม นามเน เตน อฺุเปตํ ปฺุริปี เต สุญฺจฺ รมฺมํ ฯ
 # ๑. สී. ยฺ. มิกาจิรฺุเปตฺปฺริ ๒. สී. ยฺ. สยฺณเตติ ฯ ม. สจฺเค ฯ

หิตฺวาติ เอวรูปํ มโนรมํ นครํ ฌฑฺเตตฺวา ฯ

อิติ มหาสุตฺโต อปฺเปว นามส ปุพฺเพ อนฺนุคฺตํ อฺปโภค-
ปฺริโภครสํ สฺริตฺวา คนฺตุกาโม ภเวยฺยติ โปริสาทํ ปจฺมํ โภชเนน
ปฺโลภสฺสิ ฯ ทฺตฺยํ กิเลสวเสน ตตฺยํ สยเนน จตฺตํ นจฺจกิตฺ-
วาทิตฺเตน ปณฺจํมํ อฺยฺยาเนน เจว นคเรณ จาติ อิมฺหิ เอตฺตเกหิ
ปฺโลภตฺวา เอหิ มหาราช อหนฺตํ อาทาย พาราณสียํ
ปฺติฏฺฐเปตฺวา ปจฺฉา สกรฏฺจํ คมิตฺสํมิ สเจ พาราณสียํ รฏฺจํ
น ลภิตฺสฺสฺสิ มม อฺปทฺตฺรชฺชํ เต ทสฺสามิ กิณฺเต อรณฺณวาเสน
มม วจฺนํ กโรหิตฺติ อาห ฯ ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา คนฺตุกาโม
หฺตฺวา สุตฺโตสมํ มยฺหํ อตฺถกาโม อนฺนุคฺมฺปโภ ปจฺมํ มํ กลฺยาณ
ปฺติฏฺฐเปตฺวา อิทานิ โปราณยเสว ปฺติฏฺฐเปสฺสามิตฺติ วทิตฺติ
สภฺจิสฺสฺสฺติ เจส ปฺติฏฺฐเปตฺตุ อิมิณา สทฺธิเยว คนฺตํ วฏฺฏติ กิ
เม อรณฺณวาเสนาคิ จินฺเตตฺวา ตฺถจฺจิตฺโต ตสฺส คณฺโณ นิสฺสํย
วณฺณํ เกตฺตุกาโม สมฺมํ สุตฺโตสมํ กลฺยาณมิตฺตสฺสคฺคฺโต
สาธฺตฺริ ปาปมิตฺตสฺสคฺคฺโต ปาปตฺริ นาม นตฺถิตฺติ วตฺวา อาห

[๑๕๒]กาพปกฺเข ยถา จฺนฺโท หายเตว สุเว สุเว

กาพปกฺชูปโม ราช อสฺตํ โหติ สมากโม ฯ

ตถาหํ รสกมํคมมํ สฺวทํ กปุริสาธมํ

อกาสิ ปาปกํ กมฺมํ เยน คจฺฉามิ ทฺถคฺตํ ฯ

สฺวกฺกปกฺเข ยถา จฺนฺโท วฑฺฒเตว สุเว สุเว

สฺวกฺกปกฺชูปโม ราช สตํ โหติ สมากโม ฯ

๑. ส. ย. สฺวทํ ปุริสาธมํ ฯ

ชาตภุจกถา ๘ ปณาส-สตุตตินิปาตวณณา - หน้าที่ 490
เล่มที่ 35 อสีตินิปาตวณณา หน้า 490

ตถาหิ ตวมากมม สุตโสม วิชานหิ
กาหามิ กุสลัม กम्मัม เยน กจฺจามิ สุกฺคตี ฯ

ถเล ยถา วาริ ชนินฺท วุฏฺฐิ
อนทฺชเนยฺยํ น จิรฺภูจิจิํ
เอวํปี เม โหติ อสํ สมากโม
อนทฺชเนยฺยํ อุกํ ถเลว ฯ
สเร ยถา วาริ ชนินฺท วุฏฺฐิ
จิรฺภูจิจิํ นรวิเรเสฏฺฐ
เอวํปี เม โหติ สํ สมากโม
จิรฺภูจิจิโก อุกํ สเรว ฯ
อพฺยายิโก โหติ สํ สมากโม
ยววมฺปี ติฏฺฐเยยฺย ตเลว โหติ
จิปฺปี หิ เวติ อสํ สมากโม
ตสฺมา สํ ชมฺโม อสพฺภิ อารกาติ ฯ

ตตฺถ สุเว สุเวติ ทิวเส ทิวเส ฯ อนทฺชเนยฺยนฺติ
น อทฺชานกฺขมํ ฯ สเรติ สมฺพุทฺเท ฯ นรวิเรเสฏฺฐจาติ นรปฺริเสน
เสฏฺฐ ฯ อุกํ สเรวาติ สมฺพุทฺเท วุฏฺฐอฺทกํ วิย ฯ อพฺยายิโกติ
อวิกจฺจนโก ฯ ยววมฺปี ติฏฺฐเยยฺยาติ ยตฺตกํ กาลํ ชีวิตํ ติฏฺฐเยยฺย
ตตฺตกํ กาลํ ตเลว โหติ น ชิริติ สปฺปฺริเสหิ มิตฺตภาโวติ ฯ

อติ โปริสาโท สตุตฺติ กาถาหิ มหาสตุตฺตสฺส กุณฺ
กเถสิ ฯ มหาสตุตฺตปี โปริสาทญฺจ เต จ ราชานो คเหตุวา
๑. ม. อนทฺชเนยฺโย ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตกั หน้า 491

ปจจนุตคามั อคมาลี ฯ ปจจนุตคามวาสีโน มหาสตุตติ ทิสฺวา
นคร์ คนฺตุวา อาจิกขีสุ ฯ อมจจา พลนิกายั อาทาย คนฺตุวา
ปริวารยีสฺ ฯ มหาสตุโต เตน ปริวารน พาราณสี อคมาลี ฯ
อนุตรามคฺเค ชนปทวาสิโน ปณณาการั ทตฺวา อนุคจฺจีสฺ ฯ
มหาสตุโต มหาปริวารโ อโหสิ เตน สทฺธิ พาราณสี
ปาปฺณิ ฯ ตทา โปริสาทสฺส ปฺตุโต ราชา โหติ เสนาปติ
กาลหตุถิเยว ฯ นาครา รมฺโณ อาโรจยีสฺ มหาราช สุตโตสม
กิริ โปริสาทั ทเมตฺวา อาทาย อิธาคจฺฉติ นครสฺส ปวิสิตุํ น
ทสฺสามาติ สีฆํ นครทวารานิ ปิททิตฺวา อาวุชฺหตุถา อฏฺฐีสฺ ฯ
มหาสตุโต ทวารานํ ปิททิตฺวา ฌตฺวา โปริสาทญจ ปโรสเต
จ ราชานโ อโหทย กติปเยหิ อมจฺเจหิ สทฺธิ ทวารสมปี คนฺตุวา
อหํ สุตโตสมมหาราช ทวารั วิวรธาติ อาห ฯ ปุริสา คนฺตุวา
รมฺโณ อาโรเจสุํ ฯ โส ราชา สุตโตสมมหาราช ปณฺณิโต
ธมฺมราชา สีเล จิตฺโต นิสฺสํสยํ โน ภยํ นคฺฉิตฺติ วตฺวา จิปปิ
วิวรธาติ วิวราเปสิ ฯ มหาสตุโต นคร์ ปาวิสิ ฯ ราชา จ
กาลหตุถิ จสฺส ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ตํ อาทาย ปาสาทั
อาโรปยีสฺ ฯ โส ราชาสเน นิสิตฺติวาทา โปริสาทสฺส อคฺคมฺहेสิญจ
เสสอมจฺเจ จ ปกฺโกสาเปตฺวา ราชานํ อาห กาลหตุถิ กสฺมา
รมฺโณ นคร์ ปวิสิตุํ น เทธาติ ฯ โส รชฺช การณฺโต อิมสฺมี
นคเร พหุ มนุสฺเส ขาติ ขตุติเยหิ อกตฺตพฺพกมฺมํ กิริ สกฺลชมฺพุทฺธิเป
ฉิทฺทํ อกาสิ เอวรูปโ ปาปธมฺโม เตน การณฺนาติ ฯ อิทานิ
โส เอวรูปั กริสฺสตีติ ตุมฺहे มา จินฺตยิตฺถ อหนฺตํ ทเมตฺวา สีเลสุ

ปติฏฐาเปสึ ชีวิตเหตุปี กิณจิ น วิหะเสสสุติ นตฺถิ โว ตโต ภย
เอว มา กริตฺถ ปุตุเตหิ นาม มาตาปีตโร ปฏิชคฺคิตพฺพา
มาตาปีตฺโรปสกา หิ สคฺคํ คจฺจนฺติ อิตเร ชนา นิริยํ คจฺจนฺตีติ ฯ

เอว โส นิจาสเน นิสินฺนสฺส ราชปุตุตฺสส โอวาทำ
ทตฺวา กาลหตฺถิ ตฺวํ รมฺโฆ สหาโย เจว เสวโก จ
รมฺญาปี มหนฺเต อิสฺสริเย ปติฏฐาปีโต ตยาปี รมฺโฆ อตฺถิ
จริตฺถํ วฏฺฐตีติ เสนาปตี อนุสาเสตฺวา เทวิ ตฺวํปี กุลเคหา
อาคนฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก อคฺคมเหสิฏฺฐาณํ ปตฺวา ปุตุตฺธีตาหิ
วฺหุฏฺฐิปปตฺตา ตยาปี ตสฺส อตฺถิ จริตฺถํ วฏฺฐตีติ เทวียาปี
โอวาทำ ทตฺวา ตเมวตฺถิ มตฺถกํ ปาเปตฺถ รมฺมํ เทเสนฺโต อาห

[๓๕๓]น โส ราชา โย อเชยฺยํ ชินาติ

น โส สขา โย สขาริ ชินาติ

น สธา ภริยา ยา ปติโน น วิภเต

น เต ปุตุตา เย น ภรณฺติ ชิณฺณํ ฯ

น สธา สภา ยตฺถ น สนฺติ สนฺโต

น เต สนฺโต ये น ภณฺนฺติ รมฺมํ

ราคญจ โทสญจ ปหาย โมหํ

รมฺมํ ภณฺนฺตาเยว ภวณฺติ สนฺโต ฯ

นาภาสมานํ ชานนฺติ มิสฺสํ พาเลหิ ปณฺฑิตํ

ภาสมานญจ ชานนฺติ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ ฯ

ภาสเย โชตเย รมฺมํ ปคฺคณฺเห อสิณํ ฐํ

สุภาสิตชชา อิสโย รมฺโมว อสิณํ ฐโชติ ฯ

เล่มที่ 35 มหาสุตโตสมชาตัก หน้า 493

ตตุถ อเชยยุนติ อเชยยา นาม มาดาปีโตร เต ชินนุโต
ราชา นาม น โหติ สเจ ตว ปิตุสนุตกัม รชช ลภิตวา ตสุส
ปฏิสตุตุ อโหสิ อกัจจการี นาม ภวิสสุสิฯ สขาริ ชินาตีติ
อฏฏญเณ ชินาติ สเจ ตวั กาลหตุถิ รณณา สหุธิ มิตตชมมัม
น ปุเรสิ อชมมฏุโจ หตุวา นิรเย นิพพตุตติสุสิฯ น วิเกตีติ
น ภายติ สเจ ตวั รณโณ น ภายสิ ภริยา ชมเม จิตา นาม
นาโหสิฯ ชินณนุติ มหุลลกัม ตสุมี หิ กाले อภรณตา ปุตตา
ปุตตา นาม น โหนติฯ สนุโตติ ปณฺชิตาฯ ชมมนุติ เย
ปุจฺจิตา สจฺจสภาวี น วทนฺติ น เต ปณฺชิตา นามฯ ชมมัม
ภณฺนตาติ เอเต รากาทยो ปหาย प्रसुस हितानुगम्पका हुत्वा
สภาวี ภณฺนता ปณฺชิตา นาม โหนติฯ นาสमानนุติ
น อภาสमानิฯ อมตํ ปทนฺติ อมตมहानिपुपानि तेเสนुत्
ปณฺชิตोติ ชานนุติฯ तेनेव प्रिसातो चम्मतेสนं सुत्वा
ปसनฺนจิตโต जत्तारो वरे तत्त्वा पण्जसु सीलेसु पतिग्गुजितोฯ
ภาสयेति त्सुमा पणฺชितो प्रुริโส चम्मัม भास्युय चोदेयुयฯ
पुत्राथो हि ओसो यस्मा चम्मो एतेस्स चो च त्सुमा
सुभासित्त्था नाम सुभासित्ति पकुคณ्हन्ति पाला पन सुभासित्ति
पकुคण्हन्तानाम नตุत्तिติฯ

อิมสุส ชมมกถิ์ สุत्วา ราชา จ เสนาปติ จ ตุสสิตุวา
คจฺจนาม ตํ ราชานํ อานะสุสามาติ นคเร เภริญจाराเปตฺวา นาคเร
สนุณีปาเตตฺวา ตุมฺเห มา ภายิตฺถ ราชา กิร ชมเม ปติग्गุจितो
เอถ นํ อานะสุสามาติ มหาชนํ อาทาย มหาสตุตฺติ ปุโรโต กตฺวา

รณโณ สนุติกั กนตุวา วนุทิตวา กปเปเก อุปฏุจเปตวา
กปปีตเกสมสสุ นหทานุติตตปสาธิต ราชานั รตนราสิมฺหิ
จเปตวา อภิสสิญจิตวา นครี ปเวเสสุ ฯ โปริสาทราชา ปโรสตัน
ขตุตติยานั มหาสตุตตสฺส จ มหาสกุการี การเสสิ ฯ สุตโตสมนรินุเทน
กิริ โปริสาโท ทเมตวา รชเช ปติฏุจาปีโตติ สกลชมพุทีเป
มหาโกลาหลั อุทปาทิ ฯ อินุทปตฺตนครวาสิโน อากจฺจนตุติ ทูเต
ปหิณีสฺสุ ฯ โส ตตฺถ มาสมตฺตํ วสิตฺวา สมฺม กจฺจาม มยั
ตฺวํ อปฺปมตฺโต โหหิ จตุสฺส นครทฺวาเรสุ จ นิเวสนทฺวาเร จาติ
ปญฺจ ทานสาลาโย การาเปหิ ทานั เทหิ ทส ราชรมเม
อโกเปตวา อคตฺติคมณั ปชห มหาราชาติ โปริสาทํ โอวทิ ฯ
ปโรสตาหิ ราชธานีหิ พลนิกายา เขญฺญเยน สนนฺิปติตา ฯ โส
เตหิ พลนิกายหิ ปริวฺโต พาราณสีโต นิกฺขมิ ฯ โปริสาโทปี
นิกฺขมิตฺวา อุปทฺตเปถา นีวตฺตติ ฯ มหาสตุโต อพาหนานั ราชุนั
พาหนานิ ทตฺวา สพุเพ เต อญฺโยเชสิ ฯ เตปี เตน สทฺธี
สมฺโมทิตฺวา ยถารหํ วนุทนาถปนาทีนึ กตฺวา อตฺตโน อตฺตโน
ชนปทํ อคมฺสฺสุ ฯ มหาสตุโตปี นครี ปวิสิตฺวา อินุทปตฺตนครวาสิหิ
ชเนหิ เทวนครี วิย อลงฺกตนครี ปวิสิตฺวา มาตาปีตโร วนุทิตฺวา
มธฺรปฏิสนุถาริ กตฺวา มหาตลั อภิรุหิ ฯ โส ฐมฺเมน รชฺชั
กาเรนฺโต จินฺเตสิ รุกฺขเทวตา มยฺหิ พหุปการา พลิกมฺมลาภมสฺส
กริสฺสามิตี ฯ โส นิโคฺรฐรุกฺขสฺส อวิทุเร มหนตฺตํ ตพากั
กาเรตฺวา พหุณิ กุลาณิ จเปตฺวา คามั นีวาสาเปสิ ฯ

คาโม มหา อโหสิ อสีติมคคอาปณสหัสเสน ปฏิมณฺฑิตโต ฯ ตํปี
รูกฺขมฺมูลํ สาขนฺตโต ปฏฺจาย ภูมึ สมตลํ การตฺวา ปริกฺขิตต-
เวทิกปการโตรณทวารยฺตุตํ การสิ ฯ เทวดา อภิปฺปสีทิ ฯ
กมฺมาสปาทสฺส ทมิตฏฺจานเน นินฺนุจฺจตฺตา โส คาโม กมฺมาส-
ปาทนิคโม นาม ชาโต ฯ เต สพฺเพปี ราชาโน มหาสตุตสฺส
โอวาทจตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา สกฺคปทํ ปุริยีสฺสุ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
นาหํ ภิกฺขเว อิทาเนว อํกุสิมาลํ ทเมสิ ปุพฺเพปี อํกุสิมาโล
มยา ทมิโตยฺเววติ วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา โปริสาโท
อํกุสิมาโล อโหสิ กาลหตฺถิ สาริปฺพุตโต นนฺทพฺรหฺมโณ
อานนฺโท รูกฺขเทวดา กสฺสโป สกฺโก อนฺรุทฺโธ เสสราชาโน
พฺพุทฺธิปริสา มาตาปิตโร มหาราชกุลานิ อเหตุํ สุตโตสมราชา
ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

มหาสุตโตสมชาตกั นิฏฺจิตํ ฯ

ปณฺจมํ ฯ

ตสฺสุทฺธานํ ฯ

สุมฺโข ปน หัสฺวโร จ มหา

สุทฺโฆชนิกโก จ ปโร ปวโร

สกุณฺณาลทฺธิชาธิปติวฺหยโน

สุตโตสมวรุตฺตมสฺวหฺยโน ฯ

อติ อสีตตินิปาตวณณนา นิฏฺจิตา ฯ